

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΚΥΡΑΣ

M. B. Ar.

ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ

611

ΟΙ ΘΕΟΙ ΔΙΨΟΥΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΜΠΑΜΠΗ ΑΝΝΙΝΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΑΓΚΥΡΑΣ

15 • ΠΑΤΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ • 15

M. B. Apr. 10

A.

Ὁ Εὐάριστος Γκαμελέν, ζωγράφος, μαθητὴς τοῦ Δαβίδ, μέλος τοῦ τμήματος τῆς Νέας—Γεφύρας, πρώην τμήματος Ἐφορέου τοῦ Δ', μετέβη ἐνωρίς τὸ πρῶτ' εἰς τὸν παλαιὸν ναὸν τῶν Βαρναβιτῶν, ὅστις ἀπὸ τριετίας, ἤτοι ἀπὸ τῆς 21 Μαΐου 1790, ἐχρησίμευσεν ὡς ἔδρα τῆς γενικῆς συνελεύσεως τοῦ τμήματος. Ὁ ναὸς οὗτος ἔκειτο εἰς μίαν πλατεῖαν στενὴν καὶ σκοτεινὴν πλησίον τοῦ κικλιδώματος τοῦ Παλατίου τῶν Δικαστηρίων. Ἐπάνω εἰς τὴν πρόσοψιν, τὴν ἀποτελούμενην ἐκ δύο κλασικῶν ρυθμῶν, διακοσμημένην μὲ γείσα ἀνεστραμμένα καὶ δοχεῖα πυρφόρα, κατηφῇ ἐκ τῆς πολυκαιρίας, βλαμμένα ἐκ τῆς χειρὸς τῶν ἀνθρώπων, τὰ θρησκευτικὰ ἐμβλήματα εἶχον ἀκρωτηριασθῇ καὶ εἶχεν ἀναγραφῇ μὲ μεγάλα γράμματα ἀνωθεν τῆς πύλης τὸ δημοκρατικὸν σύνθημα: «Ἐλευθερία, Ἰσότης, Ἀδελφότης, ἢ Θάνατος».

Ὁ Εὐάριστος Γκαμελέν εἰσῆλθεν εἰς τὸν σηκὸν τοῦ ναοῦ. Οἱ θόλοι, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀκούσει τοὺς κληρικοὺς τῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Παύλου, περιβεβλημένους τὰ ἅμματα, νὰ ψάλλουν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους, ἔβλεπον τώρα τοὺς πατριώτας, φέροντας κόκκινον σκοῦφον, συνερχομένους διὰ νὰ ἐκλέξουν τοὺς δημοτικὸς ἄρχοντας, ἢ διὰ

νά σκεφθοῦν περὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ τμήματος. Οἱ ἄ
εἶχον ἐξαχθῇ ἀπὸ τὰς κόγχας τῶν καὶ ἀντικατασταθῇ τῶν
τῶν προτομῶν τοῦ Βρούτου, τοῦ Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσσοῦ
καὶ τοῦ Λέ Πελλιέ. Ὁ πίναξ τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώ-
που ἦτο τοποθετημένος ἐπὶ τοῦ συληθέντος θυσιαστηρίου.

Εἰς τὸν σηκὸν αὐτόν, δις τῆς ἑβδομάδος, ἀπὸ τὰς πέντε
τὸ βράδυ μέχρι τὰς ἑνδεκα ἐγίνοντο αἱ δημόσιαι συνεδριά-
σεις. Ὁ ἄμβων, στολισμένος μὲ ἐθνικὰς σημαίας, ἐχρησί-
μευεν ὡς βῆμα διὰ τὰς δημηγορίας. Ἀντικρυ, πρὸς τὸ μέ-
ρος τοῦ μικροτέρου ἁμβωνος, ὁπόθεν ἀναγινώσκεται ὁ Ἀπό-
στολος, χονδροειδῆς ἐξέδρα ξυλίνη εἶχεν ἀνεγερθῇ, προω-
ρισμένη διὰ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παῖδια, ὅπου συνέρρεον
ἀθρόως εἰς αὐτὰς τὰς ὁμηγύρεις. Ἐκεῖνο τὸ πρωῒ, κάτωθεν
τοῦ ἁμβωνος καὶ πρὸ ἐνὸς γραφείου, ἐκάθητο ὁ φέρων κόκ-
κινον σκοῦφον καὶ καρμανιόλαν — τὸ βραχὺ ἐπαναστατικὸν
φόρεμα τῆς ἐποχῆς — ὁ λεπτουργὸς τῆς πλατείας Πομβίλ,
ὁ πολίτης Δυπὼν ὁ πρεσβύτερος, ἐν τῶν δώδεκα μελῶν τῆς
Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐπιβλέψεως. Ἐπάνω εἰς τὸ γραφεῖον εὐρί-
σκετο μία φιάλη καὶ ποτήρια, ἓνα μελανοδοχεῖον καὶ ἓνα
τετράδιον, περιέχον τὸ κείμενον τῆς ἀναφορᾶς, δι' ἧς ἐπροσ-
καλεῖτο ἡ Συμβατικὴ Συνέλευσις ν' ἀποβάλῃ ἀπὸ τοῦ κόλπου
τῆς τὰ εἰκοσίδυο ἀνάξια αὐτῆς μέλη.

Ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν ἔλαβε τὴν πένναν καὶ ὑπέγραψε.

— Ἦμουν βέβαιοι, εἶπεν ὁ φέρων τὸ δημοκρατικὸν ἀξί-
ωμα τεχνίτης, πῶς θὰ ἤρχεσο καὶ σὺ νὰ γράψῃς τὸ ὄνομά
σου, πολῖτα Γκαμελὲν. Ἐσὺ εἶσαι πατριώτης σωστός, ἀπὸ
τοὺς βέρονς. Ἀλλὰ τὸ τμήμά μας δὲν εἶνε πολὺ ζεστόν· τοῦ
λείπει ἡ ἀρετὴ. Ἐπρότεινα εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐπιβλέ-
ψεως νὰ μὴ χορηγῇ πιστοποιητικὸν πατριωτισμοῦ εἰς κανένα
ποῦ δὲν ἔχει υπογράψει τὴν ἀναφοράν.

— Εἰμαι ἐτοιμὸς νὰ υπογράψω καὶ μὲ τὸ αἷμα τὴν προ-
γραφὴν τῶν προδοτῶν ὁμοσπονδιστῶν, εἶπεν ὁ Γκαμελὲν.
Ἐξήτησαν τὸν θάνατον τοῦ Μαρά· ἂς θανατωθοῦν αὐτοί!

— 'Εκείνο ποῦ μᾶς χαντακώνει, ὑπέλαβε ὁ Δυπὸν ὁ πρεσβύτερος, εἶνε ἡ ἀδιαφορία. 'Απὸ ἓνα τμήμα ποῦ περιλαμβάνει ἑννεακοσίους πολίτας μὲ δικαίωμα ψήφου, μόλις πενήντα ἔρχονται εἰς τὴν συνεδρίαν. Χθὲς ἡμεθεῖς μόνον εἰκοσιοκτῶ.

— Τότε πρέπει νὰ ὑποχρεωθοῦν νὰ ἔρχονται οἱ πολῖται μὲ ποινὴν προστίμου, εἶπεν ὁ Γκαμελέν.

— Αἱ ! αἱ ! εἶπεν ὁ λεπτοεργὸς συνοφρυσμένος, ἂν ἤρχοντο ὅλοι, οἱ πατριῶται θὰ ἐμειονοψηφοῦσαν.... Πολῖτα Γκαμελέν, πίνετε ἓνα ποτήρι κρασί εἰς ὑγείαν τῶν ἀληθινῶν ξεθρακῶτων ;

Εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ναοῦ, πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἁμβωνος τοῦ Εὐαγγελίου, ἦσαν γραμμέναι αἱ ἑξῆς λέξεις, μαζὶ μὲ ἓνα χέρι μαῦρον, τοῦ ὁποίου ὁ δάκτυλος ἐκτεινόμενος ἐδείκνυε τὴν εἰσοδὸν τὴν φέρουσαν πρὸς τὰ κελλιά τοῦ παλαιοῦ μοναστηρίου: 'Α σ τ ι κ ῇ 'Ε π ι τ ρ ο π ῇ, 'Ε π ι τ ρ ο π ῇ 'Ε π ι β λ έ ψ ε ω ς, 'Ε π ι τ ρ ο π ῇ 'Α γ α θ ο ε ρ γ ί α ς. 'Ολίγα βήματα περαιτέρω εὐρίσκετο ἡ θύρα τοῦ πρώην σκευοφυλακίου, ὑπεράνω τῆς ὁποίας ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφή: Σ τ ρ α τ ι ω τ ι κ ῇ 'Ε π ι τ ρ ο π ῇ. 'Ο Γκαμελέν ἔσπρωξε τὴν θύραν καὶ εὗρε τὸν γραμματέα τῆς 'Επιτροπῆς, γράφοντα ἐπάνω εἰς μίαν μεγάλην τράπεζαν, γεμάτην ἀπὸ βιβλία, ἔγγραφα, κομμάτια χάλυβος ἀκατεργάστου καὶ δείγματα χωμάτων, ὅπου περιεῖχον νίτρον.

— Χαῖρε, πολῖτα Τρουμπέρ... Πῶς εἶσαι ;

— 'Εγώ ;... Εἰμαι πολὺ καλά.

'Ο γραμματεὺς τῆς Στρατιωτικῆς 'Επιτροπῆς Φορτουνέ Τρουμπέρ ἔδιδεν ἀναλλοιώτως αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν εἰς ὅλους ὅσοι τὸν ἐρωτοῦσαν περὶ τῆς ὑγείας του, ὅχι διὰ νὰ τοὺς πληροφορήσῃ περὶ αὐτῆς, ὅσον διὰ νὰ διακόψῃ ἀποτόμως κάθε σινομιλίαν ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ θέματος. 'Ηλικίας εἴκοσι ὀκτῶ ἐτῶν, εἶχε τὸ δέρμα ξηρόν, τὴν κόμην ἀραιάν, τὰ μῆλα τῶν παρειῶν κόκκινα, τοὺς ὤμους κυρτωμένους. Διαπρποποιός,

εἰς τὴν παραποταμίαν ὁδὸν τῶν Χρυσοσχῶν, ἦτο ἰδιοκτῆτης ἐνὸς ἀρχαίου ἐμπορικοῦ καταστήματος, τὸ ὁποῖον ἐξεχώρησε κατὰ τὸ 1791 εἰς ἓνα παλαιόν του ὑπάλληλον, διὰ ν' ἀφωσιωθῇ εἰς τὰ δημοτικά του καθήκοντα. Ἀπὸ τὴν μητέρα του, γυναῖκα θελκτικὴν, ἀποθανοῦσαν εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν, καὶ τῆς ὁποίας οἱ γηραιότεροι τῶν γειτόνων διέσωζον μετὰ συγκινήσεως τὴν ἀνάμνησιν, εἶχε κληρονομήσει τὰ εὐμορφαιάτια, γλυκὰ καὶ περιπαθῆ, τὴν ὠχρότητα καὶ τὴν συστολήν του. Ἀπὸ τὸν πατέρα του δέ, μηχανικὸν ὀπτικόν, προμηθευτὴν τοῦ Βασιλέως, ἀποθανόντα ἀπὸ τὸ αὐτὸ νόσημα εἰς ἡλικίαν τριάντα ἐτῶν, εἶχε πάρει τὸν εὐθὺν καὶ πρακτικὸν νοῦν.

Χωρὶς νὰ σταματήσῃ τὸ γράψιμον, ἠρώτησε:

— Καὶ σύ, πολῖτα, πῶς εἶσαι ;

— Καλὰ. Τί νέα ;

— Τίποτε, τίποτε. Ὅπως βλέπεις, ὅλα ἐδῶ εἶνε ἥσυχα.

— Καὶ ἡ κατάστασις ;

— Ἡ κατάστασις εἶνε πάντοτε ἡ ἴδια.

Ἡ κατάστασις ἦτο φοβερά.

Ὁ καλλίτερος στρατὸς τῆς Δημοκρατίας ἦτο ἀποκλεισμένος εἰς τὴν Μαγεντιάν· ἡ Βαλενσιέν ἐπολιορχεῖτο· ἡ Φοντεναὶ εἶχε κυριευθῇ ὑπὸ Βανδεανῶν· ἡ Λυὼν ἦτο ἐν ἐπαναστάσει· εἰς τὰ Κέβεννα εἶχεν ἐκραγῇ ἀνταρσία· τὰ σύνορα κάτω εἰς τὰ Πυρηναῖα εὐρίσκοντο ἀνυπεράσπιστα· εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ἰσπανῶν τὰ δύο τρίτα τῶν νομῶν ἦσαν ἡ ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν εἰσβαλόντων ἐχθρῶν, ἡ ἐπαναστατημένα. Οἱ Παρίσιοι εὐρίσκοντο ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν αὐστριακῶν τηλεβόλων, χωρὶς χρήματα, χωρὶς ὄπρον.

Ὁ Φορτουνὲ Τρυμπέρ ἐγραφεν ἀταράχως. Τὰ τμήματα εἶχον ἐπιφορτισθῇ δι' ἀποφάσεως τῆς Δημοκρατίας νὰ στρατολογήσουν δώδεκα χιλιάδας ἀνδρας, διὰ νὰ σταλοῦν εἰς τὴν Βανδέαν· καὶ ὁ γραμματεὺς συνέτασσε τὰς ὁδηγίας τὰς σχετικὰς μετὰ τὴν κατάστασιν καὶ τὸν ὅπλισμόν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν

ἀνδρῶν, τὸν ὁποῖον ἡ «Νέα Γεφυρά», πρώην «Ερρίκος Δ'», ἐπρόκειτο νὰ χορηγήσῃ. Ὅλα τὰ στρατιωτικὰ ὄπλα ἔπρεπε νὰ παραδοθοῦν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐπιτάξεως. Ἡ ἐθνοφυλακὴ τοῦ τμήματος θὰ ἐξωπλίζετο μὲ τουφέκια κυνηγετικά καὶ μὲ δόρατα.

— Σοῦ φέρω, εἶπεν ὁ Γκαμελέν, τὸν κατάλογον τῶν κωδώνων ὅπου πρέπει νὰ σταλοῦν εἰς τὸ Λουξεμβούργον διὰ νὰ χυθοῦν καὶ νὰ γείνουν κανόνια.

Ἄν καὶ ὁ Εὐάριστος Γκαμελέν ἦτο παντελῶς ἄπορος, ἦτο μῦθα ταῦτα ἐγγεγραμμένος μεταξὺ τῶν ἐνεργῶν μελῶν τοῦ τμήματος. Ὁ νόμος δὲν ἐχορήγει αὐτὸ τὸ προνόμιον παρὰ μόνον εἰς τοὺς πολίτας ὅσοι ἦσαν ἀρκετὰ πλούσιοι. ὥστε νὰ καταβάλουν εἰσφοράν ἴσην πρὸς τὰ ἡμερομίσθια τριῶν ἡμερῶν ἐργασίας· ἀπαιτεῖτο δὲ ἡ καταβολὴ εἰσφορᾶς ἴσης πρὸς τὰ ἡμερομίσθια δέκα ἡμερῶν, διὰ ν' ἀποκτήσῃ ὁ ἐκλογεὺς καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέξιμου. Ἀλλὰ τὸ τμήμα τῆς Νέας Γεφυράς, ἀφωσιωμένον εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος καὶ ζηλότυπον διὰ τὴν αὐτονομίαν του, ἐθεώρει ὡς ἐκλογέα καὶ ἐκλέξιμον κάθε πολίτην πληρώνοντα ἐξ ἰδίων τὴν στολὴν του ὡς ἐθνοφύλακος. Εἰς αὐτὴν τὴν τάξιν ὑπῆγετο καὶ ὁ Γκαμελέν, ὅστις ἦτο ἐνεργὸν μέλος τοῦ τμήματος καὶ μέλος τῆς Στρατιωτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ Φορτουνὲ Τρουμπὲρ ἀπέθεσε τὴν γραφίδα του.

— Πολῖτα Εὐάριστε, εἶπε, πρέπει νὰ πᾶς εἰς τὴν Συνέλευσιν καὶ νὰ ζητήσῃς νὰ μᾶς στείλουν διαταγὴν νὰ σκάψωμεν εἰς τὸ ἔδαφος τῶν ὑπογείων, καὶ νὰ ξεπλύνωμεν τὸ χῶμα καὶ τὰ χαλίκια, διὰ νὰ μαζεύσωμεν νίτρον. Δὲν φθάνει νὰ ἔχωμεν μόνον κανόνια· μᾶς χρειάζεται καὶ μπαρουτί.

Ἕνας μικρόσωμος καμπτύρης μὲ τὴν πένναν εἰς τὸ αὐτὸ μὲ ἔγγραφα εἰς τὸ χέρι εἰσῆλθεν εἰς τὸ πρώην σκευοφυλάκιον. Ἦτο ὁ πολίτης Μπωβισάζ, ἀνήκων εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐπιβλέψεως.

— Πολίτα εἶπε, μᾶς ἦλθαν κακαὶ εἰδήσεις. Ὁ στρατηγὸς Κυστὶν ἐγκατέλειψε τὸ Λανδάου.

— Ὁ Κυστὶν εἶνε προδότης ! ἀνεφώνησεν ὁ Γκαμελέν.

— Θὰ καρατομηθῇ, εἶπεν ὁ Μπωβισάξ.

Ὁ Τρυμπέρ, μὲ τὴν συνηθισμένην του ἀταραξίαν :

ἔξεφράσθη μὲ τὴν συνηθισμένην του ἀταραξίαν :

— Ἡ Συνέλευσις δὲν ἵδρυσεν μίαν Ἐπιτροπὴν τῆς Κοινῆς Σωτηρίας ἔτσι στὸ βρόντο... Ἡ διαγωγὴ τοῦ Κυστὶν θὰ ἔξετασθῇ. Ἄν εἶνε αὐτὸς ἀνίκανος ἢ προδότης, θ' ἀντικατασταθῇ ἀπὸ ἄλλον στρατηγόν, ὁποφασισμένον νὰ νικήσῃ... Κ' ἔτσι θὰ γίνῃ δουλειά-Σ ἂ-Ι ρ ἂ !

Ἡρεύνησε τὰ ἔγγραφά του, περιφέρων εἰς αὐτὰ τὰ κουρασμένα βλέμματά του :

— Διὰ νὰ κάμουν οἱ στρατιῶταί μας τὸ χρέος των, χωρὶς ἰκνησυχίαν καὶ χωρὶς ὀλιγοψυχίαν, πρέπει νὰ γνωρίζουν πῶς ἡ συντήρησις ἐκείνων ποῦ ἀφῆκαν στὰ σπίτια των εἶνε ἐξησφαλισμένη. Ἄν εἶσαι καὶ σὺ αὐτῆς τῆς γνώμης, πολίτα Γκαμελέν, νὰ προτείνῃς μαζί μου εἰς τὴν προσεχῇ συνεδρίασιν, νὰ συνεννοηθῇ ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἀγαθοεργίας μὲ τὴν Στρατιωτικὴν Ἐπιτροπὴν διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν πτωχῶν οἰκογενειῶν ὁποῦ ἔχουν τοὺς ἀνθρώπους των εἰς τὸν στρατόν.

Ἐμειδίασε καὶ ἐψιθύρισε :

— Σ ἂ-Ι ρ ἂ ! σ ἂ-Ι ρ ἂ !

Ἐργαζόμενος δώδεκα καὶ δεκατέσσαρας ὥρας τὴν ἡμέραν ἐπάνω εἰς τὸ λευκὸν ξύλινον τραπέζι του, χάριν τῆς κινδυνεύουσης πατρίδος, ὁ ταπεινὸς ἐκεῖνος γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς ἐνὸς τμήματος, δὲν ἔδλεπε καμμίαν δυσαναλογίαν μεταξὺ τοῦ τεραστίου ὄγκου τοῦ ἔργου καὶ τῆς μικρότητος τῶν μέσων· τόσον πολὺ ἠσθάνετο τὸν ἑαυτὸν του συνηθισμένον εἰς μίαν κοινὴν προσπάθειαν ὄλων τῶν πατριωτῶν, τόσον πολὺ συνεταυτίζετο μὲ τὸ ἔθνος του. τόσον πολὺ ἡ ζωὴ του ἦτο συνδεδεμένη μὲ τὴν ζωὴν ἐνὸς μεγάλου λαοῦ. Ἦτο εἰς ἀπὸ τοὺς ἐνθουσιώδεις ἐκείνους καὶ ὑπομονητικούς, οἱ

ὅποιοι μετὰ πᾶσαν ἀποτυχίαν, παρασκευάζον τὸν θρίαμβον, τὸν ἀδύνατον μὲν, ἀλλὰ βέβαιον. Δι' αὐτοὺς ἦτο ἀνάγκη νὰ νικήσουν ! Αὐτοὶ οἱ μηδαμινοί, οἱ ὅποιοι κατέρριψαν τὴν βασιλείαν καὶ ἀνέτρεψαν τὸν παλαιὸν κόσμον, ὁ Τρυμπὲρ αὐτὸς ὁ εὐτελὲς μηχανικὸς διοπτροποιός, ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν αὐτός, ὁ ἄσημος ζωγράφος, δὲν ἐπερίμενον ἔλεος ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς των. Ἐπρεπε νὰ ἐκλέξουν μεταξὺ τῆς νίκης καὶ τοῦ θανάτου.

Ἐντεῦθεν ἡ ζέσις των καὶ ἡ ἀταραξία των.

B'.

Ἐξελθὼν ἀπὸ τὸν ναὸν τῶν Βαρναβιτῶν ὁ Εὐάριστος Γκαμελέν, ἐβάδισε πρὸς τὴν πλατεῖαν Δελφίνης, μετονομασθεῖσαν πλατεῖαν Πομβίλ πρὸς τιμὴν τῆς ἀπορθήτου πόλεως.

Κειμένη εἰς τὴν μᾶλλον πολυσύχναστον συνοικίαν τῶν Παρισίων ἡ πλατεῖα αὐτὴ, εἶχε χάσει ἀπὸ ἐνὸς περίτου αἰῶνος ἤδη τὴν ὡραίαν αὐτῆς διάταξιν. Τὰ μέγαρά τὰ οἰκοδομηθέντα εἰς τὰς τρεῖς αὐτῆς πλευράς, κατὰ τοὺς χρόνους Ἑρρίκου τοῦ Δ', ὁμοιομόρφως ἀπὸ κοκκινωπὰς πλίνθους μὲ συνδέσμονας ἐκ λευκῶν λίθων, ὥς κατοικίαι τῶν ἐκλάμπρον δικαστικῶν λειτουργῶν, εἶχον πλέον καταργήσει τὰς εὐγενικὰς τῶν ἐκ σχιστολίθου στέγας, διὰ τὰ προσθέσουν δύο-τρεῖς ἐλεεινοὺς ὀρόφους κακοκτισμένους, εἴτε εἶχον κατεδαφισθῇ ἐκ θεμελίων καὶ ἀντικατασταθῇ ποταπῶς ὑπὸ οἰκίων μουντζουρωμένων δι' ἀσβεστοχορίσματος καὶ δὲν ἐπαρουσί-αζον πλέον παρὰ προσόψεις ἀκανονίστους, πενιχράς, ρυπαράς, μὲ παράθυρα ἄνισα, στενά, ἀναρίθμητα, φαιδρνόμενα ἀπὸ ἀνθοδοχεῖα καὶ κλωβία πτηνῶν καὶ ἀσπρόρρουχα ἀπλωμένα διὰ τὰ στεγνῶσουν. Κατῴκει εἰς αὐτὰ πλῆθος τεχνιτῶν, κοσμηματοπωλῶν, χαρακτῶν, ὥρολογιοποιῶν, διοπτροποιῶν, τυπογράφων, ραπτριῶν, μοδιστρῶν, πλυντριῶν καὶ μερικῶν

νομικῶν, τοὺς ὁποίους δὲν εἶχε συμπαρασύρει ἡ λαίλαψ μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα ὄργανα τῆς βασιλικῆς δικαιοσύνης.

Ἦτο πρῶτα καὶ ἦτο ὦρα ἀνοίξεως. Νεαραὶ ἀκτίνες ἡλίου μεθυστικαὶ ὥσάν παλαιὸν κρασί, προσέπιπτον περιχαρῶς εἰς τοὺς τοίχους καὶ ἐχύνοντο φαιδρῶς εἰς τὰ ὑπερῶα. Οἱ καθέως ἀνοιγόμενοι ὑελοπίνακες τῶν παραθύρων ἦσαν ὅλοι σηκομένοι καὶ ἐφαίνοντο κάτωθεν αὐτῶν αἱ ἀκτένιστοι κεφαλαὶ τῶν νοικοκυράδων. Ὁ γραμματεὺς τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου, ἐξερχόμενος ἀπὸ τῆς κατοικίας του διὰ τὰ μεταβῆ εἰς τὴν θέσιν του, ἐκτύπα θυπευτικῶς κατὰ τὴν διάβασίν του τὰς κεφαλὰς τῶν παιδίων ὅπου ἐπαίζον ὑπὸ τὰ δένδρα. Ἀπὸ τὴν Νέαν Γέφυραν ἤκούοντο αἱ κραυγαὶ τῶν ἐφημεριδοπωλῶν, διαλαλούντων τὴν προδοσίαν τοῦ ἐπονειδίστου στρατηγοῦ Δυμουριέ.

Ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν διέμενεν εἰς οἶκον παρὰ τὴν παραποτάμιον ὁδὸν τοῦ Ὁρολογίου, κτισμένην κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἑρρίκου Δ', ἡ ὁποία θὰ ἦτο ἀκόμη εὐπαρουσίαστος, ἂν ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὴν ἓν μικρὸν ὑπερῶον κεραμοσκέπαστον, τὸ ὁποῖον εἶχε προστεθῆ εἰς αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ προτελευταίου τυράννου. Διὰ τὰ κατασταθῆ τὸ οἶκον, ἀνῆκον ἴσως ἄλλοτε εἰς κάποιον παλαιὸν δικαστικόν, καταλληλότερον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν οἰκογενειῶν ἀστῶν καὶ τεχνιτῶν, ὅπου κατῴκουν τὴν ἐκεῖ, εἶχον πολλαπλασιασθῆ τὰ διαφράγματα εἰς τὸ ἐσωτερικόν του καὶ τὰ πατάγια. Τοιοῦτοτρόπως, ὁ πολίτης Ρεμάκλ, θυρωρὸς καὶ ράπτης, ἐφάλιαξεν εἰς ἓν διάμεσον ὑποστέγασμα τοῦ ἰσογείου, περιορισμένον κατὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ πλάτος· ἐκεῖ μέσα ἐφαίνετο ἀπὸ τὴν ὑαλωτὴν θύραν καθισμένος σταυροπόδι ἐπάνω εἰς τὸν πάγκον του, μὲ τὴν ράχιν ἀκουμβῶσαν εἰς τὸ σανίδωμα καὶ ράπτων μίαν στολὴν ἐθνοφύλακον· ἐνῶ ἡ πολίτις Ρεμάκλ, τῆς ὁποίας ἡ χύτρα καὶ τὸ πύρραινον εἶχαν ὥς μαγειρεῖον τὴν σκάλαν, ἐδηλητηρίαζε τοὺς ἐνοίκους μὲ τὸν καπνὸν καὶ τὰς ἀναθυμιάσεις τῶν καρικευμάτων καὶ τῶν τηγανητῶν

της· ἡ δὲ μικρὴ Ἰωσηφίνα, τὸ κοράσιόν των, πασσαλεμμένη ἀπὸ ζάχαριν, ἔπαιζε μὲ τὸν Μοντόν, τὸν σκύλον τοῦ λεπτοουργοῦ. Ἡ πολίτις Ρεμάκλ, προικισμένη μὲ ἀφθονίαν καρδίας καὶ κόλπων καὶ οσφύος, διεδίδετο ὅτι ἐχάριζε τὰ θέλγητρά της εἰς τὸν γείτονα, τὸν πολίτην Δυπὸν τὸν πρεσβύτερον, ἓνα τῶν δώδεκα τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐπιβλέψεως. Τοῦλάχιστον ὁ σύζυγός της τὸ ὑπώπτευε μὲ πολὺν θυμὸν καὶ οἱ σύζυγοι Ρεμάκλ ἐγέμιζαν τὸ σπῆτι ἀπὸ τὴν ἐναλλασσομένην ἀντάραν τῶν ἐρίδων καὶ τῶν συμφιλιώσεων των. Εἰς τὰ ἀνώτερα πατώματα ἐκατοικοῦσαν ὁ πολίτης Σιαπερών, χρυσοχόος, ἔχων τὸ ἐμπορικόν του εἰς τὴν ὁδὸν Ὁρολογίου, ἓνας ὕγειονομικὸς ἀξιωματικὸς, ἓνας νομικὸς, ἓνας χρυσηλάτης καὶ πολλοὶ ὑπάλληλοι τῶν δικαστηρίων.

Ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν ἀνῆλθε τὴν παλαιὰν κλίμακα μέχρι τοῦ τετάρτου καὶ τελευταίου πατώματος, ὅπου ὑπῆρχε τὸ ἐργαστήριόν του καὶ ἓνα δωμάτιον διὰ τὴν μητέρα του. Ἐκεῖ ἐτελείωναν τὰ ξύλινα σκαλοπάτια μὲ τὰ προσηρμοσμένα εἰς τὴν ἐπιφάνειάν των τετραγωνίδια, τὰ ὅποια διεδέχοντο τὰς λιθίνας βαθμίδας τῶν πρώτων πατωμάτων. Κλίμαξ προσηρμοσμένη εἰς τὸν τοῖχον ἔφερεν εἰς τὸ ὑπερῶν, ὅπουθεν κατέβαινεν ἐκείνην τὴν στιγμήν ἓνας ἄνθρωπος παχύσαρκος, ἀρκετὰ ἡλικιωμένος, μὲ εὐμορφον πρόσωπον κόκκινον καὶ ἀνθηρόν, κρατῶν μετὰ κόπου εἰς τὰς ἀγκάλας ὑπερμέγεθες δέμα καὶ ἐντούτοις σιγοτραγουδῶν ἓνα ᾄσμα ἀρχίζον μὲ τὸν στίχον· «Ἐχασα τὸν ὑπὲρ ἐτὴν μ ο υ».

Διακόνῃς τὸ ᾄσμα του νύχθητη φιλοφρόνως τὴν καλὴν ἡμέραν εἰς τὸν Γκαμελὲν, ὅστις τὸν ἐχαιρέτισεν οἰκειότατα καὶ τὸν ἐδοήθησε νὰ κατεβάσῃ τὸν μπόγον του, διὰ τὸ ὅποιον ὁ γέρον τὸν νύχαρλστηκε.

— Γιὰ κύτταξε, εἶπεν, ἀναλαμβάνων τὸ φορτίον του, πόσα νευρόσπαστα πηγαίνω εἰς ἓνα ἕμπορον παιγνιδίων τῆς ὁδοῦ τοῦ Νόμου. Εἶπε ἐδῶ μέσα ἓνας λαὸς ὁλόκληρος·

εἶνε πλάσματα ἰδικά μου· ἐγὼ τοὺς ἔδωσα σῶμα φθαρτόν, ἀτηλλαγμένον ἀπὸ χαρὰς καὶ λύπας. Δὲν τοὺς ἔδωσα τὴν σκέψιν, διότι ἐγὼ εἶμαι Πλάστης ἀγαθός.

Ἦτο ὁ πολίτης Μαυρίκιος Βροττώ, ἄλλοτε ἐκμισθωτὴς φόρων, τέως εὐγενής. Ὁ πατὴρ του, πλουτήσας εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις, εἶχεν ἀγοράσει ἓνα τίτλον ἐξευγενιστικόν. Εἰς τοὺς καλοὺς του χρόνους ὁ Μαυρίκιος Βροττώ ὠνομάζετο κύριος Δεξιλέτ καὶ παρέθετεν εἰς τὸ μέγαρόν του τῆς ὁδοῦ Λασαῖς δεῖπνα ἀβροδίατα, τὰ ὅποια ἐστόλιζε μὲ τὰ εὐμορφα μάτια τῆς ἡ ὠραία κυρία δὲ Ροσεμῶρ, σύζυγος κάποιου δικολάβου, γυνὴ ἀξιόλογος, τῆς ὁποίας ἡ ἀξιέπαινος ἐρωτικὴ πίστις δὲν διεψεύσθη καθόλου ἐνόσφ ἡ ἐπελθοῦσα Ἐπανάστασις ἄφινεν εἰς τὸν Μαυρίκιον Βροττώ Δεξιλέτ τὰ κελλάρια του, τὰς προσόδους του, τὸ μέγαρόν του, τὰ κτήματά του, τὸ ὄνομά του. Ἄλλ' ἡ Ἐπανάστασις τοῦ τὰ ἀφήρεσεν ὅλα, καὶ ἐκέρδιζε τὰ πρὸς τὸ ζῆν ζωγραφίζων προσωπογραφίας ἐπὶ τοὺς πυλῶνας τῶν μεγάρων, κατασκευάζων τηγανίτες καὶ λουκουμάδες εἰς τὴν ὁδὸν Βυρσοδεψείων, συνθέτων ἀγορεύσεις διὰ τοὺς πληρεξουσίους τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ δίδων μαθήματα χοροῦ εἰς νεαρὰς πολίτιδας. Πρὸς τὸ παρὸν εἰς τὴν τρώγλην τοῦ ὑπερώου του, ὅπου ἐτρώπωνε διὰ μιᾶς κλίμακος καὶ ὅπου δὲν ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ σταθῇ ὀρθίος, ὁ Μαυρίκιος Βροττώ εἶχεν ὥς μόνον πλοῦτόν του ἐν δοχεῖον κόλλας, ἓνα σάκκον κορδέλλας, ἓνα κοντὶ χρωμάτων ἀκουαρέλλας καὶ μερικά κομμάτια χαρτίου, κατεσκεύαζε νευρόσπαστα, τὰ ὅποια ἐπῶλει εἰς τοὺς ἐξασκοῦντας χονδρικῶς τὸ ἐμπόριον τῶν παιγνιδίων, οἱ ὅποιοι τὰ μετεπώλουν εἰς γυρολόγους, περιφέροντας αὐτὰ εἰς τὴν ἄκραν μακροῦ ξύλου, στίλνοντας ἀντικείμενα ἐπιθυμιῶν τῶν πόθων τῶν μικρῶν παιδιῶν. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν δημοσίων ταραχῶν καὶ τῆς μεγάλης συμφορᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦτο βυθισμένος, διέσωζε ψυχὴν γαλήνιον, ἀναγινώσκων διὰ ν' ἀνακουφίζεται τὸν Λουκρήτιον, τοῦ ὁποίου τὸ

βιβλίον διαρκῶς ἔφερεν εἰς τὴν χαίνουσαν τσέπην τῆς ακο-
τεινοχρόου ρεδιγκότας του.

Ὁ Εὐάριστος Γκαμελέν ὥθησε τὴν θύραν τῆς κατοικίας
του, ἣ ὁποία ἠνοιχθῆ ἁμέσως. Ἡ πενία του τὸν ἀπῆλλασσε
ἀπὸ τὴν φροντίδα τῶν κλειδαριῶν καὶ ὅταν ἡ μήτηρ του
ἐνίστε ἔβαζε τὸν σύρτην, τῆς ἔλεγε·

— Τί χρειάζεται ; . . . Δὲν κλέβουν τῆς ἀράχνης . . . οὔτε
δὰ καὶ τῆς δικῆς μου ζωγραφιῆς !

Εἰς τὸ ἐργαστήριόν του ἐσωρεῖοντο ὑπὸ πυκνὸν στῶμα
κονιορτοῦ, ἢ ἐστραμμένα μὲ τὴν πρόσοψιν πρὸς τὸν τοῖχον,
τὰ πρῶτά του ζωγραφικὰ δοκίμια, ὅτε ἐξωγράφιζε, σύμφωνα
μὲ τὸν συρμὸν τῆς τότε ἐποχῆς, σκηναὺς ἐρωτικὰς καὶ ἐσχε-
δίαζε θωπευτικὰ μὲ χρωστῆρα ἀπαλὸν καὶ συνεσταλμένον,
φαρέτρας ἀδειανὰς καὶ πτηνὰ πετῶντα καὶ παιγνίδια ἐπι-
κίνδυνα καὶ ὄνειρα εὐδαιμονίας, καὶ ἐμισογύμνωσε χωρια-
τοπούλας βοσκούσας χῆνας, ἢ ἐστάλιζε μὲ ρόδα τὰ στήθη
τῶν ποιμενίδων.

Ἄλλ' ἡ τεχνοτροπία αὕτη δὲν ἐσυμβιδάζετο μὲ τὸ ἰδιώμα
του. Αἱ σκηναὶ αὐταί, ψυχρῶς ἀπεικονιζόμεναι, ἐμαρτύρουν
τὴν ἀδιόρθωτον ἀγνότητα τοῦ ζωγράφου. Οἱ φιλότεχνοι δὲν
ἠπατῶντο καὶ ὁ Γκαμελέν οὐδέποτε ἐθεωρήθη ὡς ζωγράφος
φιληδόνων θεμάτων. Τώρα δέ, ἂν καὶ δὲν εἶχε πατήσῃ ἀκόμη
τὰ τριάντα, τοῦ ἐφαίνοντο τὰ θέματα ἐκεῖνα ἀπηρχαιωμένα,
χρονολογούμενα ἀπὸ χρόνων ἀμνημονεύτων. Ἀνεύρισκεν εἰς
αὐτὰ τὴν μοναρχικὴν ἀκολασίαν, τὸ ἐπαίσχυντον ἀποτελεσμα-
τῆς ἐπικρατοῦσης εἰς τὰς Αὐλὰς. Ἐμέμφετο τὸν ἑαυτὸν του
διότι εἶχεν ὑποπέσει εἰς τὸ ἀξιοκατάκριτον ἐκεῖνο εἶδος τῆς
τέχνης καὶ εἶχε δεῖξει πνεῦμα ἐξαχρειωθὲν ὑπὸ τῆς δουλείας.
Ἀλλὰ πολίτης ὢν ἥδη χώρας ἐλευθέρας, ἐσχεδίαζε μὲ ρω-
μαλέας γραμμὰς τὰς προσαποποιήσεις τῆς Ἐλευθερίας, τῶν
Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου, τοῦ Γαλλικοῦ Συντάγματος,
τῶν Δημοκρατικῶν Ἀρετῶν, ἢ τὸν Λαὸν ἐν σχήματι Ἡρα-
κλέους καταβάλλοντα τὴν Ὕδραν τῆς Τυραννίας καὶ μετέ-

διδεν εἰς πάσας αὐτὰς τὰς συνθέσεις τοῦ ὅλην τὴν ζῆσιν τῆς φιλοπατρίας του. Δυστυχῶς δὲν ἐκέρδιζε μὲ αὐτὰς τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Οἱ καιροὶ ἦσαν κακοὶ διὰ τοὺς καλλιτέχνας. Δὲν ἔπταιε βέβαια διὰ τοῦτο ἡ Συμβατικὴ Συνέλευσις, ἡ ὁποία ἐξέπεμπε πανταχοῦ στρατιάς κατὰ τῶν βασιλείων, ἥτις ἀγέρωχος, ἀπαθὴς, ἀποφασιστικὴ ἀπέναντι τῆς συνηγοριζομένης Εὐρώπης, δολία δὲ καὶ σκληρὰ πρὸς ἑαυτήν, ἐσπαράσσεται μὲ τὰς ἰδίας τῆς χειράς, ἥτις ἐγκαθίστα τὸν τρόπον καὶ ἴδρυν πρὸς τιμωρίαν τῶν συκαμοτῶν δικαστήριον ἀντλεῖς, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμελλε μετ' οὐ πολὺ νὰ ρίψη ὡς βορὰν τὰ ἴδια αὐτῆς μέλη, καὶ ἥτις ταυτοχρόνως, ἡρεμος, περιεσκεμμένη, φίλη τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ ὥραιου, μετροῦνθιζε τὸ ἡμερολόγιον, ἴδρυν σχολὰς εἰδικὰς, ἐψήφισε διαγωνίσματα ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς, ἐθέσπιζε βραβεῖα πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν καλλιτεχνῶν, διοργάνωνεν ἐτησίας ἐκθέσεις, ἤνοιγε τὸ Μουσεῖον καὶ μμωμένη τὸ παράδειγμα τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Ρώμης, προσέδιδε χαρακτῆρα μεγαλειώδη εἰς τὰς τελετάς τῆς δημοσίου χαρᾶς ἢ τοῦ πένθους. Ἄλλ' ἡ γαλλικὴ τέχνη, ἡ τέως τόσοσιν διαδεδομένη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γερμανίαν, τὴν Ρωσσίαν, τὴν Πολωνίαν, δὲν εὗρισκε πλέον διέξοδον διὰ τὰ προϊόντα τῆς εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν. Οἱ φίλοι τῆς ζωγραφικῆς καὶ οἱ περιέργοι συλλέκται τῶν τεχνικῶν ἔργων, μεγιστᾶνες καὶ τραπεζίται, εἶχον καταστραφῇ, εἶχον μεταναστεύσει, ἢ ἐκρύπτοντο. Οἱ δὲ ἐκ τῆς Ἐπαναστάσεως πλουτήσαντες, χωρικοὶ ἀγοράσαντες ἐθνικὰ κτήματα, κερδοσκοποὶ, προμηθευταὶ τοῦ στρατοῦ, διευθύνται τῶν χαρτοπαγνίων τοῦ Παλαι - Ροαγιαλ, δὲν ἐτολμοῦσαν ἀκόμη νὰ φανερώσουν τὸν πλοῦτόν των καὶ ἀφ' ἑτέρου δὲν ἐνδιεφέροντο διὰ τὴν ζωγραφικὴν. Ἐχρειάζετο νὰ ἔχη κανεὶς τὴν φήμην τοῦ Ρενιὼ ἢ τὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ νεαροῦ Ζεράρ, διὰ νὰ πωλήσῃ μίαν εἰκόνα. Ὁ Κρέζ, ὁ Φραγκονάρ, ὁ Χουέν εἶχον καταγνήσει ἐνδεεῖς. Ὁ Πρυδὸν ἐξησφάλιζε μετὰ κόπου τὴν διατροφὴν τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του σχεδιάζων συν-

θέσεις, τὰς ὑποίας ὁ Κόπια ἐχάρασσε διὰ στιγμογραφίας. Οἱ πατριῶται ζωγράφοι Ἐνεκέν, Βικάρ, Τοπινὸ-Λεμπρέν ἐλμοκτόνουν. Ὁ Γκαμελέν, μὴ ἔχων τὰ μέσα ν' ἀποτελειώσῃ μίαν εἰκόνα, ἀδυνατῶν νὰ πληρώσῃ τὸ πρότυπον καὶ ν' ἀγυράσῃ τὰ χρώματα, ἄφινεν ἀτελῶς σχεδιασμένον τὸν μεγάλον του πίνακα, παριστῶντα τὸν Τύραννον καταδιωγόμενον εἰς τὸν Ἀδην ὑπὸ τῶν Ἑρινύων. Τὸ ἥμισυ τοῦ ἐργαστηρίου του κατείχετο ἀπὸ αὐτὸ τὸ σχέδιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφαίνοντο μορφαὶ μισοτελειωμέναι καὶ φοβεραί, μεγαλείτεραι τοῦ φυσικοῦ, καὶ πλῆθος ὄψεων πρασίνων, τῶν ὁποίων ἕκαστος ἐξηκόντιζε ὀξείαν, δισχιδῇ γλῶσσαν κυρτωμένην. Διεκρίνετο εἰς τὸ ἐμπρόσθιον μέρος ἓνας Χάρων ἰσχνὸς καὶ ἄγριος μέσα εἰς τὸ ἀκάτιόν του, μορφὴ δυνατὴ καὶ ὥραϊα σχεδιασμένη, ἀλλὰ εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίνετο ἡ ἐπιτήδευσις τῆς σχολῆς. Πολὺ περισσοτέρα εὐφυΐα καὶ φυσικότης παρετηρεῖτο εἰς μίαν ἄλλην εἰκόνα του, ἀνηρτημένην εἰς τὸ κάλλιον φωτιζόμενον μέρος τοῦ ἐργαστηρίου. Παρίστανεν αὕτη τὸν Ὁρέστην, τὸν ὁποῖον ἡ ἀδελφή του Ἥλέκτρα ἀνεσήκωνεν ἀπὸ τὴν κλίνην τῆς ὀδύνης του. Καὶ ἐφαίνετο ἡ νεᾶνις μὲ ἓν συγκινητικὸν κίνημα παραμερίζουσα τὰ ἀνακατευμένα μαλλιά τῆς κόμης του, τὰ ὁποῖα ἐσχίαζον τὰ ὄμματα τοῦ ἀδελφοῦ τῆς. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὁρέστου ἦτο τραγικὴ καὶ ὥραϊα, διεκρίνετο δὲ εἰς αὐτὴν κάποια ὁμοιότης μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ ζωγράφου.

Ὁ Γκαμελέν ἐκύτταζε πολλάκις μὲ βλέμμα θλιβερὸν τὴν σύνθεσίν του αὐτὴν. Κάποτε τὰ χέρια του, φρίσσοντα ἀπὸ τὸν πόθον τῆς ἐργασίας, ἐτείνοντο πρὸς τὴν ἀρκετὰ προχωρημένην εἰς τὸ σχέδιον μορφήν τῆς Ἥλέκτρας καὶ κατέπιπτον πάλιν ἀδρανῇ ἐκ τῆς ἀδυναμίας. Ὁ καλλιτέχνης ἦτο γεμᾶτος ἀπὸ ἐνθουσιασμόν καὶ ἡ ψυχὴ του ὥργα πρὸς τὰ μεγάλα. Ἄλλ' ἦτο ἡναγκασμένος νὰ ἐξαντλήται εἰς ἔργα παραγγελίας, τὰ ὁποῖα ἐξετέλει μὲ μετρίαν ἐπιτυχίαν, ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ ἱκανοποιῇ τὴν καλαιοθησίαν τῶν χυδαίων καὶ

ἐπειδὴ πρὸς τούτοις δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ ἐγχαράσῃ καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα τὸν χαρακτῆρα τῆς μεγαλοφυΐας. Ἐσχεδιάζε μικρὰς συνθέσεις ἀλληγορικάς, τὰς ὁποίας ὁ σύντροφός του Δεμαῖ ἐχάραττε πολὺ ἐπιτηδείως καὶ ἐξετύπωνε μὲ μαῦρον μελάνι ἢ μὲ χρώματα, καὶ τὰς ὁποίας ἠγόραζεν εἰς εὐτελεῆ τιμὴν ἓνας ἔμπορος ζωγραφιῶν τῆς ὁδοῦ Ὀνωράτου, ὁ πολίτης Βλαῖζ. Ἀλλὰ τὸ ἐμπόριον τῶν ζωγραφιῶν παρήκμαζε καὶ ἐπῆγαινε πολὺ ἄσχημα, ὅπως ἔλεγεν ὁ Βλαῖζ, ὅστις ἀπὸ τινος καιροῦ ἠρνεῖτο ν' ἀγοράζῃ καμμίαν.

Ἐν τούτοις αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ Γκαμελέν, ἐπινοητικὸς ἐκ τῆς ἀνάγκης, ἐσκέφθη μίαν ἐφεύρεσιν εὐτυχῇ καὶ νέαν, ὅπως τοῦλάχιστον ἐνόμιζεν, ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ κάμῃ τὴν τύχην τοῦ ἐμπόρου τῶν ζωγραφιῶν, τοῦ χαράκτου καὶ τὴν ἰδικήν του ἡ ἰδέα του ἦτο νὰ κατασκευάσῃ παιγνιόχαρτα πατριωτικά, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ρηγάδες, αἱ δάμαι καὶ οἱ βαλῆδες τοῦ παλαιοῦ συστήματος θ' ἀντικαθιστῶντο διὰ Πνευμάτων, Ἐλευθεριῶν καὶ Ἰσοτήτων.

Εἶχεν ἤδη σχεδιάσει μερικάς ἀπὸ αὐτὰς τὰς εἰκόνας, εἶχε τελειώσει ἀρκετὰς καὶ ἐδιάζετο νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν Δεμαῖ ὅσας ἤμποροῦσαν πλέον νὰ χαραχθοῦν. Ὡς ἐπιτυχεστέραν ἀπὸ αὐτὰς τὰς εἰκόνας τοῦ ἐθεώρει μίαν, ἡ ὁποία παρίστανε ἓνα ἐθελοντὴν μὲ τρίκωχον πῦλον εἰς τὸ κεφάλι, μὲ στολὴν κυανὴν καὶ ἐπιρράμματα κόκκινα, μὲ πανταλόνι κίτρινον καὶ γκέτες μαῦρες, καθισμένον ἐπάνω εἰς ἓνα κιβώτιον, μὲ τὰ πόδια ἐπάνω εἰς σωρὸν ἀπὸ σφαίρας τηλεβόλου, μὲ τὸ τουφέκι ἀνάμεσα εἰς τὰ πόδια. Αὐτὸς ἦτο ὁ «πολίτης τῆς κούπας», (1) ἀντικαθιστῶν τὸν βάλεν τῆς κούπας.

(1) Εἰς τὰ γαλλικὰ παιγνιόχαρτα ἡ κούπα λέγεται *cœur*, ἦτοι καρδία, τῆς ὁποίας ἔχει καὶ τὸ σχῆμα. Τὸ παρ' ἡμῖν κούπα προέρχεται ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ *corra*, διότι εἰς τὰ παιγνιόχαρτα τοῦ ἰταλικοῦ ρυθμοῦ ὑπάρχουν ἀντὶ τῶν καρδιῶν κούπαι μὲ σχῆμα ἀρχαίας κύλικος. Εἰς τὴν ἀνωτέρω φράσιν: *citoyen de cœur*, ὑπολανθάνει λογοπαίγνιον ἀμετάφραστον.

Ἀπὸ ἑξ μηνῶν καὶ πλέον ὁ Γκαμελέν ἐσχεδιάζε διαρκῶς ἐθελοντάς, πάντοτε δὲ μὲ ἰδιαιτέραν τεχνοτροπίαν. Εἶχε δὲ πωλήσει μερικοὺς ἑξ αὐτῶν κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Πολλαὶ τοιαῦται εἰκόνες τοῦ ἦσαν ἀνηρτημέναι εἰς τοὺς τοίχους τοῦ ἐργαστηρίου. Πέντε ἢ ἑξ ἐθελονταὶ ζωγραφισμένοι ὑδατογραφικῶς, ἢ μὲ χρῶμα ἀναλελυμένον μὲ γόμαν, ἢ μὲ διπλοῦν μολύβι, ἦσαν πεταγμένοι ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι ἢ εἰς τὰ καθίσματα. Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1792, ὅτε εἰς ὅλας τὰς πλατείας τῶν Παρισίων ἠγείροντο ἐξέδραι διὰ τὴν ἐγγραφὴν ἐθελοντῶν, εἰς ὅλα δὲ τὰ κλαδοστόλιστα οἶνοπωλεῖα ἀντήχουν αἱ κραυγαί: «Ζήτω τὸ Ἔθνος»!... νὰ ζῶμεν ἐλεύθεροι, ἢ ν' ἀποθάνωμεν!», ὁ Γκαμελέν δὲν ἠδύνατο νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν Νέαν Γέφυραν ἢ ἀπὸ τὸ Δημαρχεῖον, χωρὶς νὰ σκιρτᾷ ἢ καρδιά του καὶ νὰ τὸν ὠθῇ πρὸς τὴν σημαιοστόλιστον σκιάδα, ὑπὸ τὴν ὁποίαν οἱ δημοτικοὶ ἄρχοντες, φέροντες τὴν ταινίαν τοῦ ἀξιωματός των, κατέγραφον τοὺς ἐθελοντάς ὑπὸ τοὺς ἥχους τῆς Μασσαλιώτιδος. Ἀλλ' ἂν ἐπήγαινε εἰς τὸν στρατόν, θ' ἄφινε τὴν μητέρα του χωρὶς ψωμί.

Ἡ πολίτις χήρα Γκαμελέν, τῆς ὁποίας ἠκούετο ἔξωθεν, ἐνῶ ἤρχετο, θορυβώδης ἢ ἐπίπονος ἀναπνοή, εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον ἰδρωμένη, κόκκινη, ἀσθμαίνουσα, μὲ τὸ ἐθνόσημον ἀμελῶς κρεμασμένον ἀπὸ τὴν σκούφιαν τῆς καὶ ἔτοιμον νὰ πέσῃ. Ἀπέθεσε τὸ κάνιστρον ὅπου ἐβάστα εἰς ἓνα κάθισμα καὶ σταθεῖσα ὀρθία, ὅπως ἀναπνεύσῃ καλλιτέρον, ἤρχισε νὰ παραπονῇται θλιβερά διὰ τὴν ὑπερτίμησιν τῶν τροφίμων.

Μαχαιροπῶλις εἰς τὴν ὁδὸν Γρενέλλης—Ἀγίου Γερμανοῦ, ὅπου διετῆρει ἐμπορικὸν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «ἡ Πόλις τοῦ Σατελλερῶ», ἐνόσφ' ἔξη ὁ σύζυγός της, τῶρα δὲ πτωχὴ οἰκοκυρὰ ἢ πολίτις Γκαμελέν, ἔξη ἀποσυρθεῖσα ἐκ τῆς ἐργασίας, μαζὶ μὲ τὸν υἱὸν της τὸν ζωγράφον. Αὐτὸς ἦτο ὁ μεγαλείτερος ἀπὸ τὰ δύο της τέκνα. Ὅσον διὰ τὴν κόρην της Ἰουλίαν,

ἄλλοτε ὑπάλλῃλον εἰς ἐμπορικὸν κατάστημα συρῶν τῆς ὁδοῦ Ὁνωράτου, ἐπρωτῖμα καλλίτερα ν' ἀγνοῇ τί ἀπέγινε, διότι δὲν τῆς ἤρχετο καλὰ νὰ λέγῃ ὅτι εἶχε δραπετεῦσαι μὲ ἓνα μετανάστην, μὲ ἓνα ἀριστοκράτην !

— Θεέ μου καὶ Κύριε ! εἶπεν ὀλγαινῶς ἡ πολίτις δεικνύουσα εἰς τὸν υἱὸν τῆς ἓνα ψωμάκι μαῦρον κακοψημένον, τὸ ψωμί εἶνε ἀκριβὸς λύσσα ! . . . Καὶ νὰ ἦταν τοῦλάχιστον ἀπὸ σιτάρι ! . . . Εἰς τὴν ἀγορὰν δὲν ὑπάρχουν πλέον οὔτε αὐγά, οὔτε χορταρικά, οὔτε τυρί. Ὅλο καὶ κάστανα τρῷμε ! . . . θὰ καταντήσωμε καστανιές !

Καὶ μετὰ σιγὴν παρατεταμένην ἐξηκολούθησεν :

— Εἶδα στοὺς δρόμους γυναῖκες ποῦ δὲν ξεύρουν πῶς νὰ θρέψουν τὰ μωρά των. Ἡ δυστυχία εἶνε πολὺ μεγάλη διὰ τὴν φτωχολογίαν. Καὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα θὰ βαστάξῃ, ὅσον θὰ ὑπάρχῃ ἡ σημερινὴ ἀνωμαλία.

— Μητέρα μου, εἶπεν ὁ Γκαμιελὲν συνοφρυούμενος, αὐτὴ ἡ ἔλλειψις τῶν τροφίμων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὑποφέρομεν, προέρχεται ἀπὸ τοὺς προαγοραστὰς καὶ τοὺς κερδοσκοπεύς, οἱ ὅποιοι κάμνουν τὸν λαὸν νὰ πεινᾷ καὶ συνεννοοῦνται μὲ τοὺς ἐχθρούς μας τοῦ ἐξωτερικοῦ, διὰ νὰ καταστήσουν τὴν Δημοκρατίαν μισητὴν εἰς τοὺς πολίτας καὶ νὰ καταστρέψουν τὴν ἐλευθερίαν. Νὰ ποῦ καταλήγουν αἱ σκευωρίαι τῶν Βρισσοτιστῶν καὶ αἱ προδοσίαι τοῦ Πετιῶν καὶ τοῦ Ρολάν ! Καὶ νὰ εἴμεθα καὶ εὐχαριστημένοι, ἂν δὲν ἔλθουν οἱ ὁμοσπονδισταὶ εἰς τὰ Παρίσια νὰ καταστρέψουν ὅλους τοὺς πατριώτας ποῦ δὲν ἔχει ξεπαστρέψει ἡ πείνα μιὰ ὥρα ἀρχήτερα ! Δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ χάνωμεν. Πρέπει νὰ διατιμηθοῦν τὰ ἄλεια καὶ νὰ καρατομηθῇ ὅποιοσδήποτε κερδοσκοπεῖ μὲ τὴν τροφὴν τοῦ λαοῦ, ἢ συνδαυλίζει τὴν ἀνταρσίαν, ἢ συνθηκολογεῖ μὲ τοὺς ξένους. Ἡ Συνέλευσις ἐψήφισε τὴν ἰδρυσιν ἑνὸς δικαστηρίου ἐκτάκτου, διὰ νὰ δικάζῃ τοὺς συνωμώτας. Θὰ ἀποτελῇται τὸ δικαστήριον αὐτὸ ἀπὸ πατριώτας, βεβαίως· ἀλλὰ θὰ ἔχουν τάχα τὰ μέλη του ἀρκετὸν θάρρος

διὰ τὰ προστατεύσουν τὴν πατρίδα ἐναντίον ὅλων τῶν ἐχθρῶν της ; " Ἄς ἔχωμεν ἐλπίδας εἰς τὸν Ροβεσπιέρρον. Αὐτὸς εἶνε ἐνάρετος. " Ἄς βασιζώμεθα πρὸ πάντων εἰς τὸν Μαρά. Αὐτὸς ἀγαπᾷ τὸν λαόν, διαβλέπει τὰ ἀληθινὰ του συμφέροντα καὶ τὰ ὑπηρετεῖ. Εἶνε ἀδιάφθορος καὶ ἀφοβος. Αὐτὸς μόνος εἶνε ἱκανὸς νὰ σώσῃ τὴν Δημοκρατίαν, ὅταν κινδυνεύῃ.

Ἡ πολίτις Γκαμιελὲν ἔσειε τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ τὴν κίνησιν ἔπесе τὸ ἐθνόσημιον ἀπὸ τὴν σκούφιαν της, ὅπου ἦτο ὀπλῶς καρφωμένον.

— Σώπα δὰ Εὐάριστε ! Καὶ ὁ Μαρά σου εἶνε ἄνθρωπος σὰν τοὺς ἄλλους, καὶ ὄχι καλλίτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Εἶσαι νέος καὶ σὲ κυριεύει εὐκόλα ἡ πλάνη. Αὐτὰ ποῦ λέγεις σήμερα διὰ τὸν Μαρά, τὰ εἶπες ἄλλοτε διὰ τὸν Μιραμπώ, διὰ τὸν Λαφαγιέτ, διὰ τὸν Πετιὼν, διὰ τὸν Βρισσώ.

— Ποτέ ! ἀνέκραξεν ὁ Γκαμιελὲν, εἰλικρινῶς ἀμνήμων.

Ἀφοῦ ἀπὸ μίαν ἄκραν τοῦ λευκοῦ ξυλίνου τραπεζίου ἀφήρεσε μέρος ἀπὸ τὰ σκεπάζοντα αὐτὸ παντοειδῆ ἀντικείμενα, χαρτιά καὶ βιβλία καὶ βούρτσας καὶ χρωστήρας καὶ μολύβια, ἀπέθεσεν ἐκεῖ τὴν πηλίνην σουπιεραν, δύο κεσέδες ἀπὸ τενεκέν, δύο περόνια σιδηρᾶ, τὸ μαῦρον ψωμί καὶ ἓνα κανάτι πρόστιχον καὶ εὐθηνὸν κρασί.

Ὁ υἱὸς καὶ ἡ μητέρα ἔφαγαν τὴν σοῦπαν σιωπῶντες καὶ ἐτελείωσαν τὸ γεῦμά των μὲ ἓνα κομμάτι λαρδί. Ἡ μητέρα, θέσασα τὸ προσφάγι ἐπάνω εἰς τὸ ψωμί της, ἔφερε σοβαρῶς καρφωμένα εἰς τὴν αἰχμὴν ἐνὸς μαχαιριοῦ τῆς τσέπης, τὰ κομμάτια εἰς τὸ ξεδοντιασμένον στόμα της καὶ ἐμάσα μὲ σεβασμὸν τὸ φαγητὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐστοίχιζε τόσον ἀκριδᾶ.

Εἰς τὸ πινάκιον εἶχεν ἀφήσει τὸ καλλίτερον κομμάτι διὰ τὸν υἱὸν της, ὁ ὁποῖος ἔστεκε σκεπτικῶς καὶ ἀφηρημένος.

— Φάγε, Εὐάριστε, τοῦ ἔλεγε κατὰ ἴσα διαλεήματα φάγε !

Καὶ ἡ λέξις αὐτὴ ἐλάμβανεν εἰς τὰ χεῖλη της τὴν σοβαρότητα θρησκευτικοῦ παραγγέλματος.

Καὶ ἤρχισε πάλιν τὰ παράπονά της διὰ τὴν ὑπερτίμησιν τῶν τροφίμων. Ὁ Γκαμελὲν ἐπέμενε ὅτι ἡ μόνη θεραπεία τῶν δεινῶν αὐτῶν ἦτο νὰ τεθῇ εἰς αὐτὰ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας διατίμησις ὠρισμένη.

Ἐκεῖνη ὁμῶς ἀντέλεγε·

— Δὲν ὑπάρχουν πλέον χρήματα. Τὰ ἐπῆραν ὅλα μαζί τιν οἱ μετανάσται. Δὲν ὑπάρχει πλέον ἐμπιστοσύνη. . . Παντοῦ ἀπελπισία !

— Σώπαινε, μητέρα, σώπαινε ! ἀνέκραξεν ὁ Γκαμελὲν. Τί σημαίνουν αἱ στερήσεις μας καὶ αἱ κακουχίαι μας αἱ προσωριναί ; Ἡ Ἐπανάστασις θὰ κάμῃ εὐτυχὲς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ πολλοὺς αἰῶνας.

Ἡ ἀγαθὴ γυναικούλα ἐβούτηξε τὸ ψωμί της εἰς τὸ κρασί· ὁ νοῦς της ἐφωτίσθη καὶ ἐσυλλογίσθη μειδιῶσα τοὺς χρόνους τῆς νεότητός της, ὅταν ἐχόρευεν ἔξω εἰς τὸ ὑπαιθρον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ βασιλέως. Ἐνθυμεῖτο καὶ τὴν ἡμέραν ὅπου ὁ Ἰωσήφ Γκαμελὲν, μαχαιροπώλης, τὴν ἐζήτησεν εἰς γάμον. Καὶ διηγήθη λεπτομερῶς πῶς ἔγινε τὸ πρᾶγμα. Ἡ μητέρα της τῆς εἶπε· «Πήγαινε νὰ ἐνδυθῇς. Θὰ πᾶμε εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γρέβης, εἰς τὸ μαγαζὶ τοῦ κυρίου Μπιενασσι τοῦ χρυσοχόου, νὰ ἰδοῦμε ποῦ θὰ κοιμιατιάσουν τὸν Δαμιέν». Καὶ ἐκόπιασαν πολὺ νὰ εὔρουν τόπον νὰ περάσουν μέσα ἀπὸ τὸ πλῆθος. Εἰς τὸ μαγαζὶ τοῦ κυρίου Μπιενασσι ἡ νέα εὗρεκε τὸν Ἰωσήφ Γκαμελὲν ποῦ ἐφοροῦσε ἕνα ὠραῖον κόκκινον φόρεμα· ἐκατάλαβε τότε ἀμέσως περὶ τίνος ἐπρόκειτο. Ὅλον τὸ διάστημα ποῦ αὐτὴ ἐκάθητο εἰς τὸ παρὰθυρον, διὰ νὰ ἰδῇ τὸν βασιλοκτόνον, τὸν ὅποιον ἐβασάνιζαν μὲ τανάλιες καὶ τοῦ ἔχυναν μολύβι λυωμένον εἰς τὰς πληγὰς του, καὶ τὸν ἐτραβοῦσαν τέσσαρα ἄλογα διὰ νὰ σπαράξουν τὰ μέλη του, τὰ ὅποια ἔρριξαν εἰς τὴν φωτιάν, ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ Ἰωσήφ Γκαμελὲν ἔστεκεν ἀπ' ὀπίσω της

ὄρθιος καὶ δὲν ἔπανε νὰ τῆς λέγῃ φιλοφρονήματα διὰ τὴν ὄψιν τῆς, διὰ τὸ κτένισμά τῆς, διὰ τὸ ἀνάστημά τῆς.

Ἐρρόφησε τὸ περιεχόμενον τοῦ ποτηρίου καὶ ἐξηκολούθησε νὰ ἐνθυμῆται τὰ περασμένα·

— Σ' ἐγέννησα, Εὐάριστε, ἐνωρίτερα ἀπὸ ὅ,τι ἐπερίμενα, ἐξ αἰτίας ἀπὸ τὴν τρομάρα ποῦ ἐπῆρα ὅταν ἤμουν ἔγκυος εἰς τὴν Νέαν Γέφυραν, ἐπειδὴ ὀλίγον ἔλειπε νὰ μὲ ρίψουν κάτω οἱ περίεργοι ποῦ ἔτρεχαν νὰ ἰδοῦν τὴν θανατικὴν καταδίκην τοῦ κυρίου Δὲ Λαλλύ. Ἦσουν τόσο μικροκαμωμένος ὅταν ἐγεννήθῃς, ὥστε ὁ ἰατρὸς ἔλεγε πῶς δὲν θὰ ζήσης. Ἐγὼ ὅμως ἤμουν βεβαία πῶς ὁ Θεὸς θὰ μοῦ ἔκαμνε τὴν χάριν νὰ σὲ ἀφήσῃ. Σὲ ἀνέθρεψα ὅπως ἠμποροῦσα καλλιτέρα, καὶ οὔτε φροντίδες ἐφοβήθηκα, οὔτε ἔξοδα. Πρέπει ὅμως νὰ τὸ πῶ, Εὐάριστέ μου, πῶς κ' ἐσὺ μοῦ ἔδειξες εὐγνωμοσύνην καὶ πῶς ἀπὸ τὰ μικρά σου τὰ χρόνια ἐπροσπαθοῦσες νὰ μὲ ἀνταμείψῃς ὅπως ἠμποροῦσες. Εἶχες χαρακτῆρα φιλόστοργον καὶ ἥμερον. Ἡ ἀδελφή σου δὲν εἶχε κακὴν καρδίαν· ἦτον ὅμως ἐγωίστρια καὶ θυμώδης. Ἐσὺ ἐσυμπονοῦσες περισσότερον ὅλους τοὺς δπστιχεῖς. Ὅταν τὰ παληόπαιδα τῆς γειτονιᾶς ἐξεκρεμοῦσαν τῆς φωνῆς τῶν πουλιῶν ἀπὸ τὰ δένδρα, ἐσὺ ἐπροσπαθοῦσες νὰ πάρῃς τὰ μικρά πουλάκια ἀπὸ τὰ χέρια των καὶ νὰ τὰ ξαναπᾶς στὴ μητέρα των, καὶ πολλὰς φορές, παρὰ ἀφοῦ ἤθελε σὲ τσαλαπατήσουν καὶ σὲ κτυπήσουν δυνατὰ οἱ ἄλλοι. Ὅταν ἦσουν ἀκόμη ἑπτὰ χρόνων, ἀντὶ νὰ μαλῶνῃς μὲ τοὺς μάγκες, ἐσὺ ἐπερπατοῦσες καὶ ἐμελετοῦσες τὴν κατήχησίν σου καὶ ὅσους πτωχοὺς ἀπαντοῦσες τοὺς ἔφερνες εἰς τὸ σπῖτι διὰ νὰ τοὺς ἐλεήσοιμε, τόσο ποῦ ἠναγκάσθηκα νὰ σὲ δείρῶ καὶ νὰ σὲ κάμω νὰ τὸ ξεσυνηθίσῃς αὐτό. Δὲν ἠμποροῦες νὰ ἰδῇς κανένα ποῦ νὰ πάσχη χωρὶς νὰ κλαύσῃς. Ὅταν ἐμεγάλωσες πειὰ ἔγεινες πολὺ εὐμορφος καὶ μοῦ ἔκαμνε ἐντύπωσιν ποῦ σ' ἔβλεπα πῶς δὲν σ' ἐμελλε δι' αὐτὸ δόλον, ἀντιθέτως πρὸς

τὰ ἄλλα εὐμορφα παλληκάρια ποῦ εἶνε φιλάρεσκα καὶ ὑπερφανεύονται διὰ τὴν εὐμορφίαν των.

Ἡ γραῖα ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Εὐάριστος εἶχεν ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσι ἐτῶν, πρόσωπον σοβαρὸν καὶ θελκτικόν, καλλονὴν αὐστηρὰν καὶ γυναικείαν ἐν ταύτῳ, τὰ χαρακτηριστικὰ Ἀθηναῶς. Οἱ ὀφθαλμοὶ του οἱ μαῦροι καὶ αἱ ὠχραὶ παρειαὶ του ἐφανέρωναν ψυχικὴν μελαγχολίαν καὶ παράφορον. Ἀλλὰ τὸ βλέμμα του, εἶχε τὴν ἡμερότητα τῆς παιδικῆς του ἡλικίας. Ἐκείνη ἐξηκολούθησε·

— Μὲ αὐτὰ τὰ προτερήματα ἡμποροῦσες νὰ τρέχῃς ὀπίσω ἀπὸ τὰ κορίτσια· ἀλλὰ ἐσὺ ἠὺχαριστεῖσο νὰ μένῃς σιμά μου εἰς τὸ μαγαζί καὶ πολλάκις ἠναγκαζόμουν νὰ σοῦ λέγω νὰ μὴ με κρατῇς πειὰ ἀπὸ τὰ φουστάνια, ἀλλὰ νὰ πᾶς κ' ἐσὺ νὰ ξεμουδιάσῃς με τοὺς συντρόφους σου. Ὡς ποῦ νὰ κλείσω τὰ μάτια μου αὐτὸ ἔχω νὰ τὸ λέγω, Εὐάριστε, πῶς ἦσαν πάντοτε ἓνα καλὸ παιδί. Ἀφοῦ ἀπέθανε ὁ πατέρας σου, ἀνέλαβες ἐσὺ με γενναιότητα τὴν συντήρησίν μου· καὶ μολονότι ἀπὸ τὴν ἐργασίαν σου δὲν ἐκέρδιζες πολλά, δὲν ἄφησες νὰ μοῦ λείψῃ τίποτε· καὶ ἂν εἴμεθα σήμερα πτωχοὶ καὶ στερημένοι, τὸ φταίξιμον δὲν εἶνε ἰδικόν σου· φταίει ἡ Ἐπανάστασις.

Ὁ Γκαμελὲν ἔκαμε κίνημα ἐκπλήξεως· ἀλλ' ἡ μητέρα του ὕψωσε τοὺς ὤμους καὶ ἐξηκολούθησε·

— Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀριστοκράτισσα. Ἐγνώρισα τοὺς μεγάλους ὅταν ἦσαν στὴν ἀκαμίν των καὶ μπορῶ νὰ εἰπῶ πῶς ἔκαναν κατάχρησιν στὰ προνόμιά των. Εἶδα τὸν πατέρα σου νὰ τὸν ξυλοκοπήσουν οἱ ὑπηρεταὶ τοῦ δυνκὸς Καναλέιγ, ἐπειδὴ δὲν ἐπρόφθασε νὰ παραμερίσῃ γρήγορα ὅταν ἐπερνοῦσεν ὁ ἀφέντης των. Δὲν ἀγαποῦσα διόλου τὴν Αὐστριακὴν· ἦτο πολὺ ὑπερήφανη καὶ πολὺ ἄσωτη. Ὅσον διὰ τὸν βασιλέα, τὸν ἐνόμιζα καλὸν καὶ ἐχρειάσθη νὰ δικασθῇ καὶ νὰ καταδικασθῇ διὰ ν' ἀλλάξω γνώμην. Τέλος πάντων, ἐγὼ δὲν ἐπιζητῶ τὸ παλαιὸν σύστημα, ἀν καὶ ἐπέρασά ἀποκάτω

ο' αὐτὸ μερικὲς εὐχάριστες ἡμέρες. Ἀλλὰ μὴ μοῦ λές πῶς ἡ Ἐπανάστασις θὰ φέρῃ τὴν ἰσότητα, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι δὲν θὰ γείνουν ποτὲ ἴσοι· αὐτὸ δὲν εἶνε δυνατόν καὶ τοῦ κάκου βάζουν τὸν τόπον ἄνω κάτω. Πάντα θὰ ὑπάρχουν μεγάλοι καὶ μικροὶ καὶ παχεῖς καὶ ἀχαμνοί.

Καὶ ἐνῶ ὠμίλει ἐσύναζε ταῦτοχρόνως καὶ ἐτακτοποιεῖ τὰ σκεῖη. Ὁ ζωγράφος ὁμῶς δὲν τὴν ἤκουε πλέον. Αὐτὸς ἀνεζήτηε τὴν σκιαγραφίαν ἐνὸς σαγκυλότου (ξεβρακώτου), φέροντος σκοῦφον καὶ καρμανιόλαν, ὅστις ἔμελλε εἰς τὰ ἰδικά του νέα παιγνιόχαρτα ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν καταδικασμένον βαλὲν τῆς πίκας.

Ἡ θύρα ἐκρούσθη ἑλαφρὰ καὶ ἐνεφανίσθη μία νέα χωριάτισσα, κοντόχονδρη, στραβοπόδα, μὲ κόκκινα μαλλιά, μὲ ἕνα σάρκωμα ἀποκρύπτον τὸ ἀριστερόν της μάτι, ἐνῶ τὸ δεξιὸν εἶχε χρῶμα γαλανὸν τόσον ὥχρόν, ὥστε ἐφαίνετο ἄσπρον, μὲ χεῖλη πελώρια καὶ μὲ τὰ δόντια προβάλλοντα ἔξω ἀπὸ τὰ χεῖλη.

Ἠρώτησε τὸν Γκαμελὲν ἂν ἦτο αὐτὸς ὁ ζωγράφος καὶ ἂν ἠμποροῦσε νὰ τῆς κάμῃ τὴν εἰκόνα τοῦ μνηστῆρός της Φερρὰν (Ἰουλίου), ἐθέλοντοῦ εἰς τὸν στρατὸν τῶν Ἀρδεννῶν.

Ὁ Γκαμελὲν ἀπήντησεν ὅτι εὐχαρίστως θὰ ἔκαμνε τὴν προσωπογραφίαν τοῦ γενναίου στρατιώτου μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του.

Ἡ νέα ὁμῶς, μὲ βιαστικὴν καλωσύνην, ἐζήτηε νὰ γίνῃ ἀμέσως ἡ εἰκὼν.

Ὁ ζωγράφος, μειδιῶν χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, παρετήρησεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ τίποτε, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἐμπρὸς του τὸ πρότυπον.

Αὕτῃ ἡ κακομοῖρα δὲν ἀπήντησε τίποτε· δὲν εἶχε προΐδει αἰτὴν τὴν δυσκολίαν. Μὲ τὴν κεφαλὴν γυρμένην εἰς τὸν ἀριστερόν ὄμον, μὲ τὰς χεῖρας συνηνωμένας ἐπάνω εἰς τὴν κοιλίαν της, ἔμενεν ἀδρανὴς καὶ ἄφωνος καὶ ἐφαίνετο πολὺ

στενοχωρημένη. Συγκινηθεὶς καὶ φαιδρυνόμενος ἀπὸ τὴν τόσῃ ἀφέλειάν της ὁ ζωγράφος, διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴν ἀτυχῇ ἐρωμένην, τῆς ἔδωκε νὰ ἰδῇ ἓνα ἐκ τῶν ἐθελοντῶν ὁποῦ εἶχε ζωγραφίσει μὲ ἀκουαρέλλαν καὶ τὴν ἠρώτησεν ἂν ἦτο τέτοιος ὁ μνηστήρ της ὁποῦ εὐρίσκετο εἰς τὸν στρατὸν τῶν Ἀρδεννῶν.

Προσήλωσεν ἐκείνη ἐπὶ τοῦ χάρτου τὸ βλέμμα τοῦ σκυθροποῦ ἀχρόου ὀφθαλμοῦ της, ὁ ὁποῖος βραδέως ἐνεψυχώθη, ἔπειτα ἤστραψε καὶ ἔλαμψε. Τὸ πλατύ της πρόσωπον ἐφαιδρύνθη ἀπὸ ἓνα φωτεινὸν μειδίαμα.

-- Αὐτὸς εἶνε, ἀπαράλλακτος, εἶπεν ἐν τέλει. Εἶνε ὁ Φερράν (Ἰούλιος) ὁ ἴδιος ! εἶνε ὁ Φερράν (Ἰούλιος) ὁλοζώντανος.

Καὶ πρὶν ὁ ζωγράφος σκεφθῇ νὰ τῆς πάρῃ ὀπίσω τὴν ζωγραφίαν, αὐτὴ ἐδίπλωσε τὸ χαρτίον ἐπιμελῶς μὲ τὰ κόκκινα χονδρά της δάκτυλα, τὸ ἔκαμε ἓνα μικρὸν τετράγωνον, τὸ ὁποῖον ἔχωσεν εἰς τὸν κόλπον της, ἔδωκεν εἰς τὸν ζωγράφον ἓνα χαρτονόμισμα τῶν πέντε λιρῶν, ἠυχήθη τὸ καλὸ βράδυ καὶ ἐξῆλθε χωλαίνουσα καὶ ἀνακουφισμένη.

Γ'.

Τὸ ἀπόγειμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Εὐάριστος μετέβη εἰς τὸ κατάστημα τοῦ πολίτου Ἰωάννου Βλαῖς, ἐμπόρου λιθογραφιῶν, ὅστις ἐπώλει ἐπίσης καὶ κουτιά καὶ χαρτόνια καὶ κάθε εἶδους ἀθύρματα, εἰς τὴν ὁδὸν Ὀνωράτου, ἀντικρὺ τῆς μονῆς τοῦ Ὁρατορίου, πλησίον εἰς τὸ κατάστημα τῶν Ταχυδρομικῶν Λεωφορείων, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν· Ὁ Ἑρω-
ζωγράφος.

Τὸ ἐμπορικὸν κατεῖχε τὸ ἰσόγειον οἰκίας παλαιᾶς, κτισθείσης πρὸ ἐξηκονταετίας, μὲ εἴσοδον θολωτὴν, εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ὁποίας εὗρίσκετο ἀνάγλυφον γωνιῶδες. Ἡ ἀψὶς τῆς εἰσόδου ἐσκεπάζετο ὅλη ἀπὸ μίαν ἐλαιογραφίαν, παριστάνουσαν τὸν «Σικελὸν ἢ τὸν Ἑρωτα ζωγράφον», κατὰ σύνθεσιν τοῦ Βουσέ, τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ τοῦ Ἰωάννου Βλαῖς εἶχε τοποθετήσῃ κατὰ τὸ 1770, καὶ τὴν ὁποίαν ἔκτοτε ἔφθειρε καὶ ἠφάνιζεν ὁ ἥλιος καὶ ἡ βροχὴ. Ἐκατέρωθεν τῆς εἰσόδου δύο ἄλλαι θύραι κλεισταί, μὲ μίαν κεφαλὴν νύμφης ἐκάστη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ θόλου, μὲ ὑελοπίνακας ἐκ τῶν μεγαλειτέρων ὅπου εὗρίσκοντο, ἔφερον ἀνηρτημένας καὶ καλούσας τὸ βλέμμα τοῦ διαβάτου τὰς μᾶλλον διαδεδομένας λιθογραφίας τῆς ἐποχῆς καὶ τὰς νεωτάτας χρωματιστὰς εἰκόνας.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦσαν ἐκτεθειμέναι εἰκόνες τοιαῦται, παριστῶσαι σκηνὰς ἐρωτικές, σχεδιασμένας μὲ χάριν ὀπωσοῦν ξηρὰν ὑπὸ τοῦ Βοαλλύ, τὰ Μαθήματα τοῦ συζυγικοῦ ἔρωτος, καὶ τὰς Τρυφεράς ἀντιστάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐσκανδάλιζαν τοὺς Ἰακωβίνους καὶ ἐπροκάλουν καταγγελίας τῶν ἀγνῶν δημοκρατικῶν εἰς τὴν Καλλιτεχνικὴν Ἑταιρείαν, τὸν Δημόσιον περίπατον τοῦ Δεβυκούρ, μὲ ἓνα κομψευόμενον φέροντα κίτρινον κοντὸν πανταλόνιον ἐξηπλωμένον ἐπάνω εἰς τρεῖς καρέκλας, ἄλογα τοῦ νεαροῦ Κάρλ Βερνέ, ἀερόστατα, τὸ Λουτρὸν τῆς Βιργινίας καὶ διάφορα πρόσωπα κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον.

Ἐκ τῶν πολιτῶν, τῶν ὁποίων τὰ κύματα διήρχοντο πρὸ τοῦ ἐμπορικοῦ, οἱ πλέον ρακένδυτοι ἐσταματοῦσαν περισσότεραν ὥραν πρὸ τῶν δύο κομψῶν προθηκῶν, πρόθυμοι εἰς τέρψιν, ἅπληστοι περὶ τὴν παρατήρησιν τῶν εἰκόνων καὶ ζηλοτύπως ἐπιθυμοῦντες ν' ἀπολαύσουν διὰ τῆς ὁράσεως τοῦλάχιστον τὸ μεριδίον των ἐκ τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τούτου. Αὐτοὶ ἐθαύμαζον κεχηνότες, ἐνῶ οἱ ἀριστοκράται ἔρριπτον ἐν ἀπλοῦν βλέμμα, συνωφρουοῦντο καὶ παρήρχοντο.

Ἐκ τῆς μακροτέρας ἀποστάσεως, ὁπόθεν ἠδύνατο νὰ τὸ διακρίνῃ ὁ Εὐάριστος, ὕψωσε τὸ βλέμμα πρὸς ἓν τῶν παραθύρων τῶν εὐρισκομένων ἄνωθεν τοῦ ἐμπορικοῦ, τὸ κείμενον ἀριστερᾷ, ὅπου ἦτο τοποθετημένη γλάστρα μὲ κόκκινα γαρύφαλλα ὀπισθεν μικροῦ κυρτοῦ σιδηροῦ ἐξώστου. Τὸ παράθυρον αὐτὸ ἐφώτιζε τὸ δωμάτιον τῆς Ἐλωδίας, κόρης τοῦ Ἰωάννου Βλαίτ. Ὁ εἰκονοπώλης ἐκατοικοῦσε μαζὶ μὲ τὴν μοναχοκόρην του εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα τῆς οἰκίας.

Ὁ Εὐάριστος ἐσταμάτησε πρὸς στιγμὴν, ὥς νὰ ἤθελε νὰ πάρῃ ἀναπνοὴν πρὸ τοῦ ἐμπορικοῦ τοῦ «Ἐρωτος ζωγράφου», ἔστρεψε τὸ ἐλατήριο τοῦ κλειδίου. Εὔρε τὴν πολίτιδα Ἐλωδίαν, ἣ ὁποία, πωλίσασα ἤδη τινὰς λιθογραφίας, δύο συνθέσεις τοῦ Φραγκονὰρ υἱοῦ καὶ τοῦ Ναϊζόν,

ἐκλεχθείσας μετὰ ἐπιμελῇ ἐξέτασιν μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, πρὶν κλειδώσει εἰς τὸ ταμεῖον τὰ χαρτονομίσματα, τὰ ὅποια εἶχε λάβει, τὰ παρατήρει ἐπισταμένως τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, κρατοῦσα αὐτὰ μεταξὺ τῶν ὡραίων ὀφθαλμῶν της καὶ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας, διὰ νὰ διακρίνη τὰς γραμμὰς καὶ τὰ ὑδάτινα σημεῖα τοῦ διαφανοῦς χάρτου, ἀνησυχοῦσα, ἐπειδὴ ἐκυκλοφόρουν κίβδηλα πολλὰ ὅσα καὶ γνήσια, ἔνεκα τοῦ ὁποίου πολὺ ἐζημιούτο τὸ ἐμπόριον. Ὅπως ἐγένετο ἄλλοτε μὲ τὸν παραχαράκτα τῆς ὑπογραφῆς τοῦ βασιλέως, καὶ οἱ πλαστογράφοι τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος ἐτιμωροῦντο διὰ θανάτου καὶ ὅμως ἀνεκαλύπτοντο πλάνες καὶ πιεστήρια κίβδηλων χαρτονομισμάτων τοῦ Κράτους εἰς ὅλα τὰ ὑπόγεια. Οἱ Ἑλβετοὶ εἰσῆγον λαθραίως κίβδηλα χαρτονομίσματα κατὰ ἑκατομμύρια, τὰ ὅποια ἔρριπτον κατὰ δεσμίδας ἐντὸς τῶν ξενοδοχείων· οἱ Ἀγγλοὶ ἀπεβίβαζον καθ' ἑκάστην ὁλόκληρα δέματα εἰς τὰ γαλλικὰ παράλια, διὰ νὰ καταρρίψουν τὴν ὑπόληψιν τῆς Δημοκρατίας καὶ διὰ νὰ περιαγάγουν τοὺς πατριώτας εἰς ἔνδειαν. Ἡ Ἑλωδία ἐφοβεῖτο μήπως λάβῃ κίβδηλα τοιαῦτα χαρτονομίσματα καὶ ἐφοβεῖτο ἀκόμη περισσότερον μήπως θεωρηθῇ ὡς συνένοχος τοῦ Πίττ, ἔχουσα ἐν τούτοις πεποίθησιν εἰς τὴν καλὴν τῆς τύχην καὶ βεβαία ὅτι θὰ τὰ ἐκατάφερνεν ἐν πάσῃ περιπτώσει.

Ὁ Εὐάριστος τὴν ἐκύτταξε μὲ τὸ ὕφος ἐκεῖνο τὸ κατηφές, τὸ ὁποῖον καλλίτερα ἀπὸ ὅλα τὰ μειδιάματα ἐκφράζει τὸν ἔρωτα. Αὐτὴ δὲ τὸν προσέβλεψε μὲ κάποιον μορφασμὸν χλευαστικόν, ὁ ὁποῖος ἀνέσθκωνε τοὺς μαύρους ὀφθαλμούς του· ἐλάμβανε δὲ αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ἠγαπᾶτο καὶ δὲν ἦτο δυσηρεστημένη δι' αὐτό, ἐγνώριζε δὲ ἀκόμη ὅτι αὐτὸς ὁ μορφασμὸς ἐξάπτει τὸν ἐρωτευμένον, τὸν παρακινεῖ νὰ παραπονῇται, τὸν σύρει εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ πάθους του, ἐὰν δὲν τὴν ἔχη κάμει ἀκόμη, αὐτὸ δὲ ἀκριδῶς συνέβαινεν εἰς τὸν Εὐάριστον.

Ἀφ' οὗ ἔβαλε τὰ χαρτονομίσματα εἰς τὸ ταμεῖον, ἀνέσφρεν

ἀπὸ τὸ πανεράκι τῶν ἐργοχείρων ἓνα λευκὸν πέπλον, τὸν ὅποιον ἐκέντα καὶ ἤρχισε νὰ ἐργάζεται. Ἦτο φίλεργος καὶ φιλάρεσκος, ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἐνατίκτου ἐχειρίζετο τὴν βελόνην καὶ διὰ ν' ἀρέσκη καὶ διὰ νὰ κατασκευάζῃ ἐνταύτῳ τὰ στολίσματά της, ἐκέντα μὲ πολλοὺς διαφορετικοὺς τρόπους, ἀναλόγως τῶν ἀνθρώπων τῶν παρατηρούντων αὐτήν· λόγου χάριν, ἐκέντα νοχελῶς ἔμπροσθεν ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελε νὰ μεταδώσῃ γλυκεῖαν χαύνωσιν· καὶ ἐκέντα ἰδιοτρόπως ἔμπροσθεν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἠρέσκετο νὰ τοὺς πειράξῃ κομμάτι καὶ νὰ τοὺς ἀπελπίξῃ. Ἐμπροσθεν τοῦ Εὐαρίστου ἤρχισε νὰ κεντᾷ μὲ ἐπιμέλειαν, διότι ἐπεθύμει νὰ συνδέεται μαζί του διὰ σοβαροῦ αἰσθήματος.

Ἡ Ἐλωδία δὲν ἦτο οὔτε πολὺ νέα, οὔτε πολὺ εὐμορφος. Ἐκ πρώτης ὄψεως μάλιστα θὰ ἠδυνató τις νὰ τὴν θεωρήσῃ ὡς ἄσχημον. Ἦτο μελαγχροινὴ μὲ χροιάν ἐλαϊώδη καὶ ἀπὸ τὸ πλατὺ λευκὸν μανδήλιον, τὸ δεμένον ἀτημελήτως περὶ τὴν κεφαλὴν της, ὁπόθεν ἐξέφευγον βόστρυχοι κυανίζοντες, καὶ οἱ πύρινοι ὀφθαλμοὶ της κατέφλεγον τὰς κόγχας. Εἰς τὸ πρόσωπόν της τὸ στρογγύλον, μὲ τὰ ἐξέχοντα μῆλα τῶν παρειῶν, μὲ τὴν μύτην τὴν ὀλίγον σιμὴν, τὸ πρόσωπον τὸ γελαστόν, τὸ ἀγροτικὸν καὶ ἡδυπαθές, ὁ ζωγράφος ἀνεύρισκε τὴν κεφαλὴν τοῦ Φαίνου τοῦ Μουσείου Μποργκέζε, τῆς ὁποίας ἐθαύμαζεν εἰς ἓν ἀποτύπωμα τὴν θεῖαν τσακινιάν. Ἐλαφρὸς χνοῦς μύστακος προσέδιδε τόνον περισσότερον εἰς τὰ φλογερά χεῖλη της. Ὁ κόλπος της ἐξογκούμενος ὡσάν ἀπὸ ἀγάπην, ἀνεσῆκωνε τὸ σταυρωτον, κατὰ τὸν συρμόν τοῦ ἔτους ἐκείνου, μανδήλιον τοῦ στήθους της. Ἡ εὐκαμπτος ὀσφύς της, αἱ εὐκίνητοι κνήμαί της, ὅλον τὸ εὐρωστον σῶμά της εἶχε χάριν ἀτίθασσον καὶ ἡδονικὴν. Τὸ βλέμμα της, αἱ ῥικιᾶσεις τῆς σαρκός της, ὅλα της ἔθιγον τὴν καρδίαν καὶ ὑπέσχοντο τὸν ἔρωτα. Ὅπισω ἀπὸ τὸν πάγκον τοῦ ἐμπορίου της ἐφαίνετο ὡσάν νύμφη τοῦ χοροῦ, ὡσάν βάρχη τις τῆς σκηνῆς τοῦ Μελοδράματος, ἀποθεσασα τὸ δέγμα τοῦ

λυγκὸς καὶ τὸν θύρσον καὶ τοὺς ἐκ κισσοῦ στεφάνους, συγκρατουμένη, ὑποκρυπτομένη ὡς διὰ μαγείας ὑπὸ τὸ ταπεινὸν περίδλημα οἰκοκυρὰς τινος τῶν πινάκων τοῦ Σαρδέν.

— 'Ο πατέρας δὲν εἶνε ἐδῶ... εἶπεν εἰς τὸν ζωγράφον. Περιμένετέ τον λιγάκι· δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ.

'Υπὸ τὰ μικρὰ μελαγχροινὰ της χέρια ἡ βελόνη τοῦ κεντήματος ἐπεριφέρετο γοργῇ ἐπάνω εἰς τὸ λινὸν ὕφασμα.

— Εὐρίσκετε αὐτὸ τὸ σχέδιον τοῦ γούστου σας, κύριε Γκαμελέν ;

'Ο Γκαμελέν δὲν εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ προσποιῇται. 'Ο ἔρωσ δὲ φλογίζων τὸ θάρος, ἐξῆπτε περισσότερον τὴν ἐλευθεροστομίαν του.

— Κεντᾶτε μὲ ἐπιτηδεϊότητα, πολῖτις, ἀλλὰ ἂν θέλετε νὰ σᾶς ὁμιλήσω εἰλικρινῶς, τὸ σχέδιον ποῦ σᾶς ἐχάραξαν δὲν εἶνε ἀρκετὰ ἀπλοῦν, ἀρκετὰ γυμνὸν καὶ εἶνε φανερὰ εἰς αὐτὸ ἡ ἐπίδρασις τῆς προσποιημένης φιλοκαλίας, ὅπου ἐπεκράτησε διὰ πολὺν καιρὸν εἰς τὴν Γαλλίαν ὡς πρὸς τὴν διακοσμητικὴν τέχνην τῶν ὑφασμάτων, τῶν ἐπίπλων, τῶν φαντωμάτων· αὐτοὶ οἱ κόμβοι καὶ τὰ ἔγκαρπα τοῦ σχεδίου σας ὑπενθυμίζουν τὴν πτωχὴν καὶ ποταπὴν τεχντροπλίαν, ἣτις ἐπροτιμᾶτο ἐπὶ τοῦ τελευταίου τυράννου. 'Η καλαισθησία ἀναγεννᾶται. Δυστυχῶς εἶνε καιρὸς ὅπου διεφθάρη. 'Απὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ αἰσχροῦ Λουδοβίκου ΙΕ' ἡ διακόσμησις εἶχε χάτι τὸ κινέζικον. Κατεσκεύαζαν κομμιὰ προγαστορικὰ μὲ λαβὰς στραβωμένας, γελοῖα τὴν ὄψιν, τὰ ὅποια εἶνε καλὰ μόνον νὰ καίονται ὡς ξύλα, διὰ νὰ ζεσταίνωνται οἱ πατριῶται. Μόνη ἡ ἀπλότης εἶνε ὥραία. Πρέπει νὰ γυρίσωμεν ὀπίσω εἰς τὸ ἀρχαῖον ρυθμὸν. 'Ο Δαβὶδ σχεδιάζει κρεββάτια καὶ καθίσματα κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν τυραννικῶν ἀγγείων καὶ τῶν ζωγραφιῶν τοῦ 'Ηρακλείου.

— Εἶδα ἀπ' αὐτὰ τὰ κρεββάτια καὶ τὰ καθίσματα, εἶπεν ἡ 'Ελωδία. Εἶνε ὥραϊα. Σὲ λίγο δὲν θὰ γίνωνται παρὰ μόνον ἀπ' αὐτά. Πῶς λατρεύω τὴν ἀρχαιότητα !

— Λοιπόν, πολῖτις, υπέλαβεν ὁ Εὐάριστος, ἂν ἐκεντούσατε αὐτὴν τὴν ἐσάρπαν μὲ ἓνα μαῖανδρον, μὲ φύλλα κισσοῦ, μὲ ὄφεις, μὲ βέλη διασταυρωμένα, θὰ ἦτο ἀνταξία μῆς Σπαρτιάτιδος... καὶ θὰ ἐταίριάζε καὶ σὲ σᾶς. Ὡστόσον ὅμως ἡμπορεῖτε νὰ διατηρῆσετε αὐτὸ τὸ σχέδιον, ἀλλὰ νὰ τὸ ἀπλοποιήσετε καὶ νὰ τὸ επαναφέρετε εἰς τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν.

Τὸν ἠρώτησε τότε ἐκείνη τί ἔπρεπε νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτό. Ὁ νέος ἔκυψεν ἐπάνω εἰς τὸ ἵφασμα αἱ παρειαὶ τοῦ ἔψαυσαν τοὺς πλοκάμους τῆς Ἑλωδίας. Τὰ χέρια τῶν συνητήθησαν ἐπάνω εἰς τὸ κέντημα αἱ ἀναπνοαὶ τῶν ἀνεμίχθησαν. Ὁ Εὐάριστος ἐδοκίμαζε τὴν στιγμὴν ἐκείνην χαρὰν ἀμέτρητον· ἀλλ' αἰσθανόμενος τὰ χεῖλη τοῦ πλησίον εἰς τὰ χεῖλη τῆς Ἑλωδίας, ἐφοβήθη μήπως ἐπείραξε τὴν νεανίδα καὶ ἀπεσύρθη ἀποτόμως.

Ἡ πολῖτις Βλαῖς ἠγάπα τὸν Εὐάριστον Γκαμελέν. Τὸν εὔρισκεν ἔξοχον, μὲ τοὺς μεγάλους φλογεροὺς ὀφθαλμούς του, μὲ τὸ ὠραῖον ὠοειδὲς τοῦ πρόσωπον, μὲ τὴν ὠχρότητά του, μὲ τὴν πλουσίαν μαύρην κόμην του, τὴν χωρισμένην εἰς τὸ μέτωπον καὶ καταπίπτουσαν ἀφθόνως εἰς τοὺς ὤμους του, μὲ τὴν σοβαρὰν συμπεριφορὰν τοῦ, μὲ τὸ ψυχρὸν καὶ δυσπρόσιτον ἦθος του, μὲ τὴν ὁμιλίαν τοῦ τὴν ἀκλόνητον καὶ μὴ ἐπιρρεπῇ εἰς κολακειάν. Καὶ ἐπειδὴ τὸν ἠγάπα, τοῦ ἀπέδιδε μεγάλην καλλιτεχνικὴν ἀξίαν, ἥ ὁποία μίαν ἡμέραν θὰ ἐξεδηλοῦτο πολὺκροτος μὲ ἀριστουργήματα καὶ θὰ καθίστα περίφημον τὸ ὄνομά του καὶ δι' αὐτὸ τὸν ἠγάπα ἀκόμη περισσότερο. Ἡ πολῖτις Βλαῖς δὲν ἐξετίμα πολὺ τὴν ἀνδρικήν αἰδημοσύνην· ἡ ἠθικὴ τῆς δὲν ἠνωχλεῖτο ἐὰν ἓνας ἀνδρας παρεσύρετο ἀπὸ τὰ πάθη του, ἀπὸ τὰς ὀρέξεις του, ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας του. Ἡγάπα τὸν Εὐάριστον, ὅστις ἦτο σῶφρων· δὲν τὸν ἠγάπα ὅμως διότι ἦτο σῶφρων, ἀλλὰ διότι ἐνέωφρει ὅτι αὐτὴ ἡ ἀρετὴ του εἶχε τὸ πλεονέκτημα δι' αὐτὴν

τοῦ νὰ μὴ πάσχη ἀπὸ ζηλοτυπίας καὶ ὑποψίας καὶ νὰ μὴ φοβῇται ἀντιζήλους.

Ἐν τούτοις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν τὸν εὔρισκε κάπως ὑπερβολικὰ συνεσταλμένον. Ἐὰν ἡ Ἀρικία τοῦ Ρακίνα, ἥτις ἠγάπα τὸν Ἰππόλυτον, ἐθαύμαζε τὴν σκαιὰν σωφροσύνην τοῦ νεαροῦ ἥρωος, τὸ ἔκαμνε διότι εἶχε τὴν ἐλπίδα νὰ τὴν καταβάλῃ καὶ θὰ ἐθλίβετο πολὺ διὰ τὴν ἠθικὴν ἐκείνην αὐστηρότητα, τὴν ὁποίαν δὲν ἤθελε δυνηθῇ νὰ δαμάσῃ πρὸς ὄφελός της. Διὰ τοῦτο ἅμα ἐπαρουσιάσθη ἡ εὐκαιρία, ἐξεδήλωσε τὸν πόθον της σχεδὸν φανερά, διὰ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ τὸν ἐκδηλώσῃ καὶ αὐτός. Ἀκολουθοῦσα τὸ παράδειγμα τῆς ἐρωτευμένης Ἀρικίας, ἡ πολίτις Βλαῖζ δὲν ἀπείχε πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ νομίζῃ ὅτι εἰς τὸν ἔρωτα ἡ γυνὴ ὀφείλει νὰ φανερώνῃ πρώτη τὸ αἶσθημά της. «Ἐκεῖνοι ὁποῦ ἀγαποῦν θερμότερα, ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, εἶνε καὶ οἱ πλέον δειλοί· ἔχουν ἀνάγκην βοήθειας καὶ ἐνθαρρύνσεως. Εἶνε τόση μεγάλη ἡ ἀθωότης των, ἄλλως τε, ὥστε ἡ γυναῖκα ἡμπορεῖ νὰ προχωρήσῃ ὥς τὰ μισὰ τοῦ δρόμου τῆς ἐκδηλώσεως καὶ ἀκόμη περισσότερον, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν, καὶ νὰ ἀφίνη ταυτοχρόνως εἰς τὸν ἄνδρα τὰ προσχήματα τολμηρᾶς τάχα ἐπιθέσεως ἐκ μέρους του καὶ τὴν δόξαν τῆς κατακτήσεως.» Ὡς πρὸς τὴν ἔκβασιν δὲ τὴν καθησύχαζε τὸ ὅτι ἐγνώριζε μετὰ βεβαιότητος (καὶ δὲν ὑπῆρχε πράγματι καμμία ἀμφιβολία περὶ τούτου), ὅτι ὁ Εὐάριστος, πρὶν τὸν μεταβάλῃ εἰς ἥρωα ἢ Ἐπανάστασις, εἶχεν ἀγαπήσει πολὺ πεζῶς καὶ ἀνθρωπίνως μίαν γυναῖκα, ἓνα πλάσμα ταπεινόν, τὴν θυρωρὸν τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν.

Ἡ Ἐλωδία, ἥτις δὲν ἦτο ποσῶς ἀπλοϊκὴ, ἀντελαμβάνετο τὸν ἔρωτα κατὰ διαφόρους τρόπους. Τὸ αἶσθημα ὁποῦ τῆς ἐνέπνεεν ὁ Εὐάριστος ἦτο τόσο βραδύ, ὥστε νὰ σκέπτεται καὶ νὰ συνδέσῃ μαζί του τὴν ζωὴν της. Ἦτο κατὰ πάντα διατεθειμένη νὰ τὸν νυμφευθῇ, ἀλλ' ἐφοβεῖτο ὅτι ὁ πατὴρ της δὲν θὰ ἐνέκρινε τὸ συνοικέσιον τῆς κόρης του μὲ ἓνα ἄσημον

καὶ πτωχὸν καλλιτέχνην. Ὁ Γκαμελέν δὲν εἶχε καμμίαν περιουσίαν, ἐνῷ ὁ εἰκονοπώλης ἦτο χωμένος εἰς ἐπιχειρήσεις πολὺ ἐπικερδεῖς. Τὸ ἐμπορικὸν τοῦ Ὁ Έ ρ ω ς ζ ω γ ρ ά φ ο ς τοῦ ἐπέφερεν ἀρκετά, ἡ χρηματιστικὴ κερδοσκοπία ἀκόμη περισσότερα, ἦτο δὲ συνεταιρισμένος καὶ μὲ ἓνα προμηθευτὴν, ὁ ὁποῖος ἐχορήγει εἰς τὸ ἱππικὸν τῆς Δημοκρατίας δεμάτια βούρλων ἀντὶ χόρτων καὶ κριθὴν βρεγμένην. Τέλος ὁ υἱὸς τοῦ μαχαιροπώλου τῆς ὁδοῦ Ἀγίου Δομνίκου ἦτο πολὺ ταπεινὸν ὑποκείμενον ἀπέναντι τοῦ ἐκδότη τοῦ ἐντύπων εἰκόνων, τοῦ γνωστοῦ εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, τοῦ συγγενεύοντος μὲ τοὺς Βλαῖζώ, τοὺς Βαζάν, τοὺς Διδώ, καὶ ἔχοντος σχέσεις μὲ τοὺς πολίτας Σαῖν-Πιέρ καὶ Φλωριάν, τοὺς συγγραφεῖς.

Ἡ Ἐλωδία δὲν ἐθεώρει ὡς κόρη, εὐπειθὴς τὴν συναίνεσιν τοῦ πατρός της ἀναγκαίαν διὰ τὴν ἀποκατάστασίν της. Ὁ πατὴρ της, ἐνωρὶς χηρεύσας, ἀνθρώπος χαρακτῆρος ἀπλήστου καὶ ἐλαφροῦ, ὅστις ἐξέτρεχε τὰς κοινὰς γυναῖκας καὶ ἐμαγεῖρει ἐπιχειρήσεις, οὐδέποτε ἐφρόντισε περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ τὴν ἀφῆκε νὰ μεγαλώσῃ ἐλευθέρᾳ, χωρὶς οὐμβουλίας, χωρὶς φίλους, προσπαθῶν ὅχι πῶς νὰ ἐπιβλέπῃ, ἀλλὰ πῶς νὰ μὴ μανθάνῃ τὴν διαγωγὴν τῆς νέας αὐτῆς, τῆς ὁποίας, ὡς γνώστης τῶν γυναικῶν, ἀντελαμβάνετο καὶ ἐξετίμα ὅπως ἔπρεπε τὴν ὀρμητικὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ τὰ ἄλλα γοητευτικὰ χαρίσματα, τὰ πολὺ ἰσχυρότερα καὶ ἀπὸ τὴν εὐμορφίαν τοῦ προσώπου. Αὕτῃ δὲ ἦτο ἀρκετὰ θυραλέα, ὥστε νὰ μὴ προφυλάσσεται, ἀρκετὰ ἔξυπνη, ὥστε νὰ μὴ καταστρέφεται, φρόνιμος εἰς τὰς τρέλλας της καὶ ἡ κλίσις της πρὸς τὸν ἔρωτα ποτὲ δὲν τὴν εἶχε κάμει νὰ λησμονήσῃ τὰ κοινωνικὰ της χρέη. Ὁ πατὴρ της τῆς ἦτο ἀπείρως εὐγνώμων δι' αὐτὴν τῆς τὴν φρόνησιν ἐπειδὴ δὲ ἡ κόρη τοῦ εἶχε κληρονομήσει ἐξ αὐτοῦ τὸ ἐμπορικὸν πνεῦμα καὶ τὴν κλίσιν πρὸς τὰς κερδοσκοπίας, δὲν ἀνησυχεῖ ποσῶς διὰ τοὺς μυστηριώδεις λόγους, ὧν ἕνεκα ἀπέφευγε τὸ συνοικέσιον μίᾳ νέᾳ τόσον ὥρι-

μος εἰς γάμον καὶ ἐπρωτίμα νὰ μένη εἰς τὸ σπίτι καὶ τὸ ἐμπορικόν του, ὅπου ἰσοδυναμεί με μίαν οἰκονόμον καὶ τέσσαρας ὑπαλλήλους. Εἰκοσιεπταέτις ἔβλεπεν ὅτι εἶχε καὶ ἡλικίαν καὶ πείραν ἀρκετήν, ὥστε νὰ ζῇ μόνη της καὶ δὲν ἡσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ ζητῇ τὰς συμβουλὰς ἢ νὰ συμμορφῶνεται μετὰ τὰς συμβουλὰς ἐνὸς πατρὸς νέου, ἐπιτολαίου καὶ ἀφηρημένου. Ἀλλὰ διὰ νὰ νυμφευθῇ τὸν Γκαμελὲν ἐχρειάζετο ὁ κ. Βλαῖς νὰ δημιουργήσῃ κάποιαν τέχνην εἰς τὸν πτωχὸν ἐκείνον γαμβρόν του, νὰ τὸν παραλάβῃ εἰς τὸ κατάστημά του ὡς συνεταῖρον, ἢ νὰ τοῦ ἐξασφαλίσῃ ἐργασίαν, ὅπως ἔκαμνε διὰ πολλοὺς καλλιτέχνας, τέλος μετὰ ἓνα οἰονδήποτε τρόπον νὰ τοῦ ἰδρῦσιν πόρους· τοῦτο δὲ τὸ ἐθεώρει ἀδύνατον, ἐπειδὴ οὔτε ὁ ἓνας θὰ προσέφερεν, οὔτε ὁ ἄλλος θὰ ἐδέχετο, τόση ὀλίγη συμπάθεια ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ἀνδρῶν.

Ἡ δυσκολία αὕτη ἔφερεν εἰς ἀμηχανίαν τὴν περιπαθὴ καὶ φρόνιμον Ἐλωδίαν. Ἀντιμετώπιζε χωρὶς τρόπον τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ ἐνωθῇ μετὰ τὸν φίλον της διὰ δεσμῶν κρυφίων καὶ νὰ ἔχῃ τὸν δημιουργὸν τῆς φύσεως ὡς μόνον μάρτυρα τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν πίστεως. Ἡ φιλοσοφία της δὲν εὗρισκεν ἀξιοκατάκριτον τὴν τοιαύτην ἔνωσιν, τὴν ὁποίαν ἡ ἐνεξαρτησία τοῦ βίου της καθίστα δυνατὴν καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἔντιμος καὶ ἐνάρετος χαρακτήρ τοῦ Εὐάριστου θὰ προσέδιδεν ἰσχυρὴν καθησυχαστικὴν· ἀλλ' ὁ Γκαμελὲν μόλις καὶ μετὰ κόπον κατῴρθωνε νὰ κερδίξῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ νὰ συντηρῇ τὴν γηραιὰν μητέρα του· καὶ εἰς ἓνα βίον τόσον στενόχωρον δύσκολον ἐφαίνετο νὰ εὐρεθῇ θέσις καὶ δι' ἓνα ἔρωτα, ἔστω καὶ περιοριζόμενον εἰς τὰ ἀπλᾶ ὄρια τῆς φύσεως. Ἄλλως τε ὁ Εὐάριστος δὲ· εἶχεν ἀκόμη φανερώσει τὰ αἰσθηματά του, οὔτε ἀνακοινώσει τὰς προθέσεις του. Ἡ πολιτὶς Βλαῖς ἤλπιζε νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ πράξῃ τοῦτο μετ' ὀλίγον.

Διέκοψε τὰς σκέψεις της αὐτὰς μαζί μετὰ τὸ ἔργον τῆς βελόνης της.

— Παλίτα Εὐάριστε, εἶπεν, ἡ ἐσάρπα μου θὰ μοῦ ἀρέσῃ γάτε μόνον, ὅταν θ' ἀρέσῃ καὶ σ' ἐσῶς. Καμμετέ μου ἓνα ἄλλο σχέδιον, σῶς παρακαλῶ. Ἐν τῷ μεταξύ θὰ χαλάσω, ὅπως ἔκαμνε καὶ ἡ Πηνελόπη, ὅ,τι ἔγινε κατὰ τὴν ἀπουσίαν σας.

Αὐτὸς δὲ ἀπήντησε μὲ σοβαρὸν ἐνθουσιασμόν·

— Σῶς τὸ ὑπόσχομαι, πολίτις. Θὰ σῶς σχεδιάσω τὸ ξίφος τοῦ Ἀρμοδίου μέσα εἰς ἓνα κλάδον.

Καὶ ἀνασύρας τὸ μολυβδοκόνδυλόν του ἐχάραξε ξίφη καὶ ἄνθη μὲ τὴν ἀπέριττον καὶ ἀπλὴν τεχνοτροπίαν ὅπου τοῦ ἔβρεσκε. Ταῦτοχρόνως ἐξέθετε καὶ τὰς ἀρχάς του.

— Οἱ ἀναγεννηθέντες Γάλλοι, ἔλεγε, πρέπει ν' ἀπαρνηθῶν ὅ,τι ἐκληρονόμησαν ἀπὸ τῆς δουλείας, τὸ κακὸν γούπτον, τὸ κακὸν σχῆμα, τὸ κακὸν σχέδιον. Ὁ Βαττώ, ὁ Βουσσέ, ὁ Φραγκονάρ εἰργάζοντο διὰ τυράννους καὶ δούλους. Εἰς τὰ ἔργα των δὲν ὑπάρχει τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ ἔφους, τῆς καθαυτῆς γραμμῆς· πουθενὰ δὲν ἀνευρίσκεται ἡ φύσις καὶ ἡ αἰσθησις. Ἐκαμιναν προσωπεῖα, κοῦκλες, κουρέλια, μορφασιμούς. . . Οἱ μεταγενέστεροι θὰ περιφρονήσουν αὐτὰ τὰ τιποτένια ἔργα. Μετὰ ἑκατὸν ἔτη δλαὶ αἱ εἰκόνες τοῦ Βαττώ θὰ χαθοῦν καταφρονημέναι μέσα εἰς τὰς ἀποθήκας. Εἰς τὰ 1893 οἱ μαθηταὶ τῆς ζωγραφικῆς θὰ σκεπάζουν μὲ τὰ πρῶτά των σχεδιάσματα τὰς εἰκόνας τοῦ Βουσσέ. Ὁ Δαβὶδ ἤνοιξε τὸν δρόμον· προσεγγίζει εἰς τὸ ἀρχαῖον· ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀκόμη πολὺ ἀπλοῦς, ἀρκετὰ μεγάλος, ἀρκετὰ ἀπέριττος. Οἱ καλλιτέχναι μας ἔχουν νὰ μάθουν ἀκόμη πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὰς ζωηφόρους τοῦ Ἡρακλείου, ἀπὸ τὰ ρωμαϊκὰ ἀνάγλυφα καὶ ἀπὸ τὰ τυρρηνικὰ ἀγγεῖα.

Εἶπεν ἀρκετὰ περὶ τοῦ ἀρχαίου κάλλους, ἐπανῆλθε δὲ κατόπιν εἰς τὸν Φραγκονάρ, τὸν ὁποῖον κατεδίωκε μὲ μῖσος ἄσβεστον.

— Τὸν γνωρίζετε, πολίτις;

Ἡ Ἐλωδία ἐνευσε καταφατικῶς.

— Γνωρίζετε ἐπίσης καὶ τὸν κακόμοιρον τὸν Κρεῖζ, ὁ

ὁποῖος, τῇ ἀληθείᾳ, εἶνε ἀρκετὰ γελοῖος μὲ τὸ κατακόκκινον
σώρεμα καὶ μὲ τὸ σπᾶθι ποῦ φορεῖ. Ἀλλὰ φαίνεται ὡσάν
σοφὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀπέναντι τοῦ Φραγκονάρ.
Ἀπῆντησα πρὸ ὀλίγου καιροῦ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ ἐλεεινὸν
γερόντιον, νὰ περιπατῇ γοργὰ εἰς τὰς στοὰς τοῦ Παλαί-Ροα-
γιάλ, πουδραρισμένος, ἐρωτύλος, πεταχτός, ἀπαίσιος ! Ὅ-
ταν τὸν εἶδα, εὐχήθηκα, νὰ εὐρεθῇ, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει σή-
μερα Ἀπόλλων, κάποιος ἄλλος γενναῖος φίλος τῶν τεχνῶν,
ὁ ὁποῖος νὰ τὸν κρεμάσῃ εἰς ἓνα δένδρον καὶ νὰ τὸν γδάρῃ,
ὅπως τὸν Μαρσύαν, πρὸς αἰώνιον παραδειγματισμὸν τῶν
κακῶν ζωγράφων.

Ἡ Ἐλωδία προσήλωσεν ἐπάνω του τὸ βλέμμα τῶν φαι-
δρῶν καὶ ἡδυπαθῶν ὀφθαλμῶν της.

— Ξεύρετε νὰ μισῇτε καλά, κύριε Γκαμελέν, ὥστε πρέπει
νὰ πιστεύσῃ κανεὶς πῶς ξεύρετε ἐπίσης ν' ἀγα....

— Ἐσὺ εἶσαι, Γκαμελέν ; εἶπε μία φωνὴ ὀξυφώνου.

Ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ πολίτου Βλαῖζ, ὅστις ἐπέστρεφεν εἰς τὸ
ἐμπορικόν του, μὲ τὰ στιβάλια τρίζοντα, μὲ τὰ ἐξασητήματα
τῆς ἀλύσεως τοῦ ὥρολογίου του κωδωνίζοντα, μὲ τὰ κρά-
σπεδα τοῦ ἱματίου του ἀνεμιζόμενα, φέρων ἐπὶ κεφαλῆς
ὕπερμεγέθη μαῦρον δίκωχον πῖλον, τοῦ ὁποῖου τὰ δύο ὅσπρα
κατέπιπτον μέχρι τῶν ὤμων.

Ἡ Ἐλωδία, συναποφέρουσα καὶ τὸ κἀνιστρόν της, ἀνέβη
εἰς τὸ δωμάτιόν της.

— Λοιπόν, Γκαμελέν ; ἠρώτησεν ὁ πολίτης Βλαῖζ, μᾶς
φέρνεις τίποτε καινούργιον ;

— Ἰσως, εἶπεν ὁ ζωγράφος.

Καὶ ἐξέθεσε τὴν ιδέαν του.

Τὰ παιγνιόχαρτά μας παρουσιάζουν ἀντίθεσιν πολὺ δυσά-
ρεστον μὲ τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῶν ἡθῶν. Αἱ ὀνομασίαι
τοῦ β α λ ἔ καὶ τοῦ ρ ἡ γ α, δηλαδὴ τοῦ θεράποντος καὶ τοῦ
βασιλέως, ἀντηχοῦν ἄσχημα εἰς τὴν ἀκοὴν κάθε πατριώτου.
Ἐπενόησα καὶ κατεσκεύασα μίαν νέαν τράπουλαν ἐπαναστα-

τικήν, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ρηγάδες, τῆς δάμης καὶ τοὺς βαλῆδες ἀντακαθιστοῦν αἱ Ἐλευθερίαι, αἱ Ἰσότητες, αἱ Ἀδελφότητες. Οἱ ἄσσοι περικυκλωμένοι ἀπὸ δέσμας ράβδων, θὰ ὀνομαζῶνται οἱ Νόμοι. Ἐπὶ θὰ λέγετε εἰς τὸ παιγνίδι Ἐλευθερία σπαθί, Ἰσότης πίκκα, Ἀδελφότης κούπα... Πιστεύω ὅτι εἶνε ἀρκετὰ καλὰ σχεδιασμένα αὐτὰ τὰ χαρτιά... Σκοπεύω νὰ τὰ δώσω νὰ μοῦ τὰ χαράξῃ ὁ Δεμαῖ-καὶ νὰ ζητήσω δίπλωμα εὐρεσιτεχνίας.

Καὶ ἐξάγων ἀπὸ τὸ χαρτοφυλάκιον τὸ ὁποῖον ἔφερε μαζί του, μερικά σχέδια παιγνισχάρτων χρωματισμένα ὕδατογραφικῶς, τὰ ἔτεινε πρὸς τὸν εἰκονοπώλην.

Ὁ πολίτης Βλαῖς ἠρνήθη νὰ τὰ λάβῃ καὶ ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν.

— Παιδί μου, σὺτὰ νὰ τὰ πᾶς εἰς τὴν Συνέλευσιν, ἢ ὁποία θὰ σοῦ ἀπονεύμῃ καὶ τὴν τιμὴν νὰ παρακαθήσῃς εἰς τὴν συνεδρίασιν. Ἀλλὰ μὴν ἐλπίζῃς νὰ κερδίσῃς πεντάραν ἀπὸ τὴν νέαν σου ἐφεύρεσιν, ἢ ὁποία δὲν εἶνε κἄν οὔτε νέα. Ἀργὰ ἐξύπνησες. Αὕτῃ ἡ δική σου εἶνε ἡ τρίτη τράπουλα τῶν ἐπαναστατικῶν χαρτιῶν ὅπου μοῦ προσφέρουν. Ὁ συνάδελφός σου Δυγκούρκ μοῦ ἐπρόσφερε τὴν περασμένην ἑβδομάδαμίαν τράπουλαν πικέτου μὲ τέσσαρα Πνεύματα, τέσσαρας Ἐλευθερίας καὶ τέσσαρας Ἰσότητας. Μοῦ ἐπρότειναν καὶ μίαν ἄλλην τράπουλαν ποῦ περιέχει σοφοὺς, ἀνδρειωμένους, τὸν Κάτωνα, τὸν Ρουσώ, τὸν Ἀνρίβαν... δὲν ἐνθυμοῦμαι ποίους ἄλλους!... Καὶ τὰ χαρτιά ἐκεῖνα εἶχαν, ἐν συγκρίσει μὲ τὰ ἰδικά σου, φίλε μου, τὸ πλεονέκτημα, ὅτι ἦσαν κακοσχεδιασμένα καὶ χαραγμένα χονδροειδῶς. Πολὺ ὀλίγον γνωρίζεις τοὺς ἀνθρώπους, ἂν νομίζῃς ὅτι οἱ παῖκται θὰ μεταχειρίζονται χαρτιά ζωγραφισμένα μὲ τὴν καλαισθησίαν τοῦ Δαβὶδ καὶ χαραγμένα κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Βαρτολοτζί. Ἀπατᾶσαι δὲ πολὺ περιέργως ἂν ἔχῃς τὴν ἰδέαν ὅτι χρειάζεται πολὺ φασαρία, διὰ νὰ συμβιβασθοῦν αἱ παλαιαὶ τράπουλαι μὲ τὰς σημερινὰς ἰδέας. Οἱ ἴδιοι οἱ καλοὶ σαγαν-

λάτοι θὰ διορθώνουν τὴν ἀφιλοπατρίαν τῶν χαρτιῶν, λέγοντες εἰς τὸ παιγνίδι τῶν «Ὁ τέραννος!» ἢ ἀπλῶς «Τὸ χονδρογούρουννο!» Αὐτοὶ μεταχειρίζονται τὰ δικὰ τῶν βρώμικα χαρτιά καὶ δὲν θ' ἀγοράζουν ποτὲ καινούρια. Μεγάλῃ κατανάλωσις παιγνιοχαρτῶν γίνεται εἰς τὰ καταγώγια τοῦ Παλαῖ—Ἐγκαλιτέ. Σοῦ συνιστῶ νὰ πᾶς νὰ προτείνῃς εἰς ἐκεῖνους τοὺς παγκαδόρους καὶ τοὺς παίκτας τὰς Ἐλευθερίας σου, τὰς Ἰσότητάς σου καὶ... πῶς τοὺς εἶπες ;... τοὺς Νόμους σου !... κ' ἔλα ὕστερα νὰ μοῦ πῆς πῶς θὰ σὲ ὑποδεχθοῦν !...

Ὁ πολίτης Βλαῖζ ἐκαθέσθη ἐπάνω εἰς τὸν πάγκον ἀπετίναξε διὰ τῶν δακτύλων τὰ χυμένα ἐπὶ τοῦ κιτρίνου πανταλονίου του μόρια τοῦ ταμβάκου καὶ κυττάζων τὸν Γκαμελὲν μὲ ὕψος προσηνοῦς οἴκτου εἶπεν

— Ἐπίτρεπέ μου νὰ σοῦ δώσω μίαν συμβουλὴν, πολῖτα ζωγράφε. Ἄν θέλῃς νὰ βγάῃς τὸ ψωμί σου, παράτησε τὰ πατριωτικὰ παιγνιόχαρτα καὶ τὰ ἐπαναστατικά σου σύμβολα καὶ τοὺς Ἡρακλεῖς σου καὶ τὰς Ὑδρας σου, καὶ τὰς Ἐρινύας ὅπου καταδιώκουν τὸ ἔγκλημα καὶ τὰ πνεύματα τῆς Ἐλευθερίας καὶ ζωγράφιζε μου εἰρμοφα κορίτσια. Ὁ ζῆλος ποῦ ἔχουν οἱ πολῖται ν' ἀναγεννηθοῦν ψυχραίνεται ὅσον περνᾷ ὁ καιρὸς καὶ οἱ ἄνδρες θ' ἀγαποῦν πάντοτε τῆς γυναῖκες. Κάμε μου γυναῖκες δροσερές, μὲ μικρὰ ποδαράκια, μὲ μικρὰ χεράκια. Καὶ βάλε το καλὰ εἰς τὸν νοῦν σου ὅτι κανεὶς δὲν ἐνδιαφέρεται πλέον διὰ τὴν Ἐπανάστασιν καὶ κανεὶς δὲν θέλει πλέον νὰ τὴν ἀκούσῃ.

Εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν ἀνεσκίρτησε.

— Τι!... κανεὶς δὲν θέλει ν' ἀκούσῃ διὰ τὴν Ἐπανάστασιν ; Ἀλλὰ ἡ ἐγκατάστασις τῆς ἐλευθερίας, αἱ νίκαὶ τῶν στρατῶν μας, ἡ τιμωρία τῶν τυράννων εἶνε γεγονότα ποῦ θὰ καταπλήξουν καὶ τοὺς πλέον ἀπομειωμένους μεταγενεατέρους χρόνους... Πῶς νὰ μὴ μᾶς κάμνουν ἐντίπου-

σιν σ' ἐμᾶς !... Ἀλλὰ ἡ αἵρεσις τοῦ σαγκυλότου Ἰησοῦ διήρκεσε σχεδὸν δεκαοκτὼ αἰῶνας, καὶ θέλεις ἡ λατρεία τῆς Ἐλευθερίας νὰ καταργηθῇ ὕστερα ἀπὸ τέσσαρα ἔτη μόλις;

Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης Βλαῖς μὲ ὕψος ὑπεροχῆς ἀπήντησεν :

— Ἐσὺ ὀνειρεύεσαι καὶ ἐγὼ ζῶ εἰς τὴν πραγματικότητα. Πίστευσέ με, φίλε μου, ἡ Ἐπανάστασις κουράζει· ἐδάσταξε πολὺ. Πέντε ἔτη ἐνθουσιασμοῦ, πέντε ἔτη μὲ ἀγκαλιάσματα, μὲ σφαγὰς, μὲ ἀγορεύσεις, μὲ Μ α σ σ α λ ι ὡ τ ι δ α, μὲ τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου, μὲ κρέμασμα τῶν ἀριστοκρατῶν εἰς τὰ φανάρια, μὲ κεφαλὰς περιφερομένας ἐπάνω εἰς τὰ δόρατα, μὲ γυναῖκας καβαλλικευμένας ἐπάνω εἰς τὰ κανόνια, μὲ δένδρα τῆς Ἐλευθερίας ποῦ φέρουν εἰς τὴν κορυφὴν τὸν κόκκινον σκουῖνον, μὲ κορίτσια καὶ γέροντες ἀσπροφορεμένους καὶ συρομένους ἐπάνω εἰς ἄρματα ἀνθοστόλιστα, μὲ φυλακίσεις, μὲ γυλλοτίνα, μὲ τὰ τρόφιμα διανεμόμενα κατὰ μερίδας, μὲ προκηρύξεις, μὲ ἐθνόσημα, μὲ λοφία, μὲ ξίφη, μὲ καρμανιόλας, πᾶει πολὺ!... Ἐπειτα ἀρχίζει κανεὶς νὰ μὴ καταλαβαίνει τίποτε !... Εἶδαμεν ἀρκετοὺς ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς μεγάλους πολίτας ὅπου τοὺς ἀνιψώσατε εἰς τὸ Καπτώλιον, διὰ νὰ τοὺς κρημνίσετε κατόπιν ἀπὸ τὴν Ταρπητὴν πέτραν, τὸν Νέκερ, τὸν Μιραβώ, τὸν Λαφαγέτ, τὸν Βαγώ, τὸν Πετιὼν, τὸν Μανουέλ καὶ τόσους ἄλλους... Ποῖος μὲ βεβαιώνει ὅτι δὲν ἐτοιμάζεσθε νὰ κάμετε τὸ ἴδιον καὶ εἰς τοὺς νέους σας ἥρωας ; Δὲν ξεύρει κανεὶς τίποτε.

— Ὀνόμασέ τους, πολῖτα Βλαῖς, ὀνόμασέ τους αὐτοὺς τοὺς ἥρωας, ποῦ ἐτοιμαζόμεθα νὰ θυσιάσωμεν ! εἶπεν ὁ Γκαμελέν μὲ τόνον, ὅστις ἔκαμε τὸν εἰκονοπώλην νὰ γείνη προσεκτικώτερος εἰς τοὺς λόγους του.

— Ἐγὼ εἶμαι δημοκρατικὸς καὶ πατριώτης, ἀπήντησε θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας του. Εἶμαι δημοκρατικὸς ὅσον καὶ σὺ καὶ πατριώτης ὅσον καὶ σὺ, πολῖτα Εὐάριστε Γκαμελέν. Δὲν ὑποπτεύω καθόλου τὴν φιλοπατρίαν σου καὶ δὲν γὰρ μέμφομαι ὡς ἄστυτον. Μάθε δὲ ὅτι ἡ φιλοπατρία μου

καὶ ἡ ἀφοσιώσις μου πρὸς τὴν πολιτείαν ἐπιβεβαιοῦνται ἀπὸ πολλὰς μου πράξεις. Αἱ ἀρχαὶ μου εἶνε αὐταί: Παρέχω τὴν ἐμπιστοσύνην μου εἰς κάθε ἄνθρωπον ἱκανὸν νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸ ἔθνος. Κύπτω εὐλαβῶς πρὸ τῶν ἀνδρῶν εἰς τοὺς ὁποίους ἡ κοινὴ γνώμη ἀναθέτει τὴν ἐπικίνδυνον τιμὴν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, ὅπως εἰς τὸν Μαρά καὶ τὸν Ροβεσπιέρρον· τοὺς σέβομαι καὶ εἶμαι πρόθυμος νὰ τοὺς βοηθήσω κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμεων καὶ νὰ τοὺς προσφέρω τὴν ἀσθενῇ συνδρομὴν ἐνὸς καλοῦ πολίτου. Αἱ ἐπιτροπαὶ ἡμποροῦν νὰ μαρτυρήσουν περὶ τοῦ ζήλου καὶ τῆς ἀφοσιώσεώς μου. Συνεταιρισμένος μὲ ἀληθινούς πατριώτας, προμηθεύω βρώμην καὶ χόρτον εἰς τὸ γενναῖον ἱππικόν μας καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς στρατιώτας μας. Σήμερα ἀκόμη πρόκειται νὰ στείλω ἀπὸ τὸ Βερνὸν ἐξήντα βώδια εἰς τὸν στρατὸν τῆς Μεσημβρίας, διὰ μέσου ἐπαρχιῶν ὅπου τὰς λιμναίνονται οἱ λησται καὶ τὰς διατρέχουν οἱ πράκτορες τοῦ Πιτ καὶ τοῦ Κονδέ. Ἐγὼ δὲν λέγω λόγια· ἐγὼ ἐνεργῶ.

Ὁ Γκαμελὲν ἐπανέθεσεν ἡσύχως τὰ σχεδιάσματα τῶν εἰκόνων του εἰς τὸ ἐκ χαρτονίου χαρτοφυλάκιόν του, τοῦ ὁποίου ἔδεσε τὰ κορδόνια καὶ τὸ ἔθεσεν ὑπὸ τὴν μασχάλην.

— Εἶνε ὁμως μία περίεργος ἀντίφασις, εἶπε σφίγγων τοὺς ὀδόντας, νὰ βοηθῇ κανεὶς τοὺς στρατιώτας μας νὰ περιφέρουν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος προδίδει μέσα εἰς τὸν τόπον του, σπείρων τὴν ταραχὴν καὶ τὴν ὀνησυχίαν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὑπερασπιστῶν της... Χαίρετε, πολῖτα Βλαῖζ.

Πρὶν εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν στενὴν μακρὰν ὁδὸν τὴν ὑπάρχουσαν κατὰ μῆκος τοῦ Ὁρατορίου ὁ Γκαμελὲν, μὲ τὴν καρδίαν φουσκωμένην ἀπὸ ἔρωτα καὶ ἀπὸ ὀργήν, ἐστράφη διὰ νὰ ρίψῃ τελευταῖον βλέμμα εἰς τὰ κόκκινα γαρούφαλλα ὅπου εὗρισκοντο εἰς τὸν γείσον ἐνὸς παραθύρου.

Δὲν ἀπηλλίζετο αὐτὸς περὶ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος. Εἰς τοὺς ἀφιλοπάτριδας λόγους τοῦ Ἰωάννου Βλαῖζ ἀντέ-

τασσε τὴν ἐπαναστατικὴν τοῦ πίστιν. Ἄλλ' ὅμως ἠναγκάζετο καὶ αὐτὸς ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι ὁ εἰκονοπώλης ἐκεῖνος ἰσχυρίζετο μὲ κάποιον πρόσχημα ὀρθότητος ὅτι ὁ λαὸς τῶν Παρισίων ἤρχιζε ν' ἀδιαφορῇ πλέον διὰ τὰ συμβαίνοντα. Φεῦ ! ἦτο πλέον ἢ βέβαιον ὅτι τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν πρώτων ἡμερῶν διεδέχετο ἡ γενικὴ ἀδιαφορία καὶ ὅτι δὲν ἀνεφαίνοντο πλέον τὰ μεγάλα ὁμόθυμα πλήθη τοῦ Ὀγδοῆντα-ἐννέα, οὔτε τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἁρμονικῶν πρὸς ἀλλήλας ψυχῶν, αἵτινες συνωθοῦντο κατὰ τὸ Ἐνεῆντα πέριξ τοῦ βωμοῦ τῆς ὀρκωμοσίας τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς πολιτοφυλακῆς. Ἄς εἶνε !... οἱ καλοὶ πολῖται θὰ ἐδιπλασίαζον τὸν ζῆλον καὶ τὸ θάρρος των, θ' ἀφύπνιζον τὸν ληθαργοῦντα λαὸν καὶ θὰ τοῦ ἐπρότειναν νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ θανάτου.

Αὐτὰ διελογίζετο ὁ Γκαμελὲν καὶ ἡ σκέψις περὶ τῆς Ἐλφιδίας ὑπεστήριξε τὸ θάρρος του.

Ὅτε ἔφθασεν εἰς τὰς παραποταμίους ὁδούς, εἶδε τὸν ἥλιον κατερχόμενον εἰς τὸν ὀρίζοντα ὑποκάτω ἀπὸ σύννεφα βαρέα, ὅμοια μὲ βουνὰ ἐκ λάδας πυριφλεγουσῶν· αἱ στέγαι τῆς πόλεως κολυμποῦσαν εἰς φῶς χρυσοῦν· τὰ ὕαλιὰ τῶν παραθύρων ἀκτινοβολοῦσαν. Καὶ ὁ Γκαμελὲν ἐφαντάζετο Τιτᾶνας σφυγματοῦντας μὲ τὰ φλογισμένα λείψανα παλαιῶν κόσμων τὴν Δίκην, τὴν χαλκίνην πόλιν.

Χωρὶς νὰ ἔχῃ ἓνα κομμάτι ψωμί νὰ δώσῃ εἰς τὴν μητέρα του ἢ νὰ φάγῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὠνειροπτόλει νὰ παρακαθήσῃ εἰς τὴν ἀπέραντον τράπεζαν, ὅπου θὰ ἔστιᾶτο τὸ σύμπαν καὶ ὅπου θὰ παρεκάθητο καὶ ἡ ἀναγεννηθεῖσα ἀνθρωπότης. Ἐν τῷ μεταξὺ ἦτο πεπεισμένος ὅτι ἡ πατρίς, ὡς καλὴ μητέρα θὰ ἔτρεφε τὸ πιστόν της τέκνον. Ἀποκρούων τοὺς περιφρονητικούς λόγους τοῦ εἰκονοπώλου παρεκίνει τὸν ἑαυτὸν του νὰ πιστεύῃ ὅτι ἡ ἰδέα του περὶ τῶν ἐπαναστατικῶν παιγνιοχάρτων ἦτο πρωτότυπος καὶ ὠφέλιμος καὶ ὅτι μαζὶ μὲ τὰ

ἐπιτυχημένα ὑδατογραφικὰ σχέδια ἐκρατοῦσε τὴν τύχην του ὑπὸ τὴν μασχάλην.

— Ὁ Δεμαῖ θὰ τὰ χαράξῃ, ἐσυλλογίζετο. Θὰ ἐκτυπώσωμεν καὶ θὰ ἐκδώσωμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι τὴν νέαν πατριωτικὴν τράπουλαν καὶ εἶμαι βέβαιος πῶς θὰ πωλήσωμεν δέκα χιλιάδας μέσα σ' ἓνα μῆνα πρὸς εἴκοσι σόλδια τὴν μίαν.

Καὶ ἐν τῇ ἀνυπομονησίᾳ του περὶ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου του, διηυθύνθη ταχέως πρὸς τὴν ὁδὸν Σιδηρικῶν, ὅπου κατῴκει ὁ Δεμαῖ ἄνωθεν ἑνὸς ὑελοπωλείου.

Ἡ εἴσοδος τῆς κατοικίας του ἦτο ἀπὸ τὸ μαγαζί. Ἡ ὑελοπῶλις ἐπληροφόρησε τὸν Γκαμελὲν ὅτι ὁ πολίτης Δεμαῖ δὲν εὗρίσκετο εἰς τὴν κατοικίαν του, διὰ τὸ ὅποῖον ὁ ζωγράφος δὲν ἐπαραξενεύθη, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ὁ φίλος του ἦτο ἐκ φύσεως πλάνης καὶ ἄσωτος, ἠτόρει δὲ πῶς ἡδύνατο νὰ κάμνῃ τόσον πολλὴν καὶ καλὴν χαρακτικὴν ἐργασίαν, ἀφοῦ ἦτο τόσον ἀμελής. Ὁ Γκαμελὲν ἀπεφάσισε νὰ τὸν περιμένη ὀλίγον καὶ ἡ ὑελοπῶλις τοῦ ἐπρόσφερε κάθισμα. Ἡ γυναικα αὐτῇ ἦτο γρινιάρα καὶ παρεπονεῖτο ὅτι δὲν ἐπῆγαιναν καλὰ αἱ ἐργασίαι, μολοντί ὁ κόσμος ἔλεγεν ὅτι ἡ Ἐπανάστασις μὲ τὸ συχνὸν σπάσιμον τῶν ὑαλιῶν θὰ ἔκαμνε τοὺς ὑελοπῶλας νὰ πλουτήσουν.

Ἐνύκτωνε· παραιτηθεὶς τῆς ιδέας τοῦ νὰ περιμένη τὸν σύντροφόν του, ὁ Γκαμελὲν ἀπεχαιρέτησε τὴν ὑελοπῶλιν. Ἐνῶ διήρχετο ἀπὸ τὴν Νέαν Γέφυραν, εἶδε νὰ προβάλλουν ἀπὸ τὴν ὁδὸν Μορφοντι ἑπιπτοὶ ἐθνοφύλακες ἀπωθοῦντες τοὺς διαβάτας· ἐκράτουν εἰς χεῖρας πυρσούς καὶ μὲ μεγάλην λαγγὴν σπαθίων ἐφρούρουν μακρὸν ἀμάξιον τὸ ὅποῖον ἔσυρε βραδέως εἰς τὴν λαμητόμιον ἄνδρα τινά, τοῦ ὁποίου κανεὶς δὲν ἐγνώριζε τὸ ὄνομα, ἓνα τ ἔως, τὸν πρῶτον καταδικασθέντα ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου. Διεκρίνετο ἀμυδρῶς ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς πῖλους τῶν φρουρῶν, καθισμένος, μὲ τὰ χεῖρια δεμένα ὀπισθεν, μὲ τὴν κεφαλὴν ἀσχεπῇ καὶ ταλαντευομένην καὶ ἐστραμμένην πρὸς τὸ ὀπισθεν

μέρος τῆς ἀμάξης. Ὁ δῆμιος ἴστατο ὀρθίος πλησίον του, ἐφειδόμενος εἰς τὰς κιγλίδας τοῦ ἀμαξίου.

Οἱ διαβάται σταματῶντες ἔλεγον μεταξύ των ὅτι θὰ ἦτο πιθανῶς κάποιος ἀπὸ τοὺς ἄρπαγας ποῦ ἔκαμναν τὸν λαὸν νὰ πεινᾷ καὶ ἐκύνταζε μὲ περιέργειαν. Ὁ Γκαμιελέν πλησιάζας, ἀνεγνώρισε μεταξύ τῶν θεατῶν τὸν Δεμαί, ὁ ὁποῖος ἐπροσπάθει νὰ διασχίσῃ τὸ πλῆθος καὶ νὰ περάσῃ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν πομπήν. Τοῦ ὠνόμασε καὶ τοῦ ἀπέθηκε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου του.

Ὁ Δεμαί ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν. Ἦτο νέος ὠραῖος καὶ ῥωμαλέος. Εἰς τὴν Σχολὴν ἔλεγον ἄλλοτε ὅτι ἔφερε κεφαλὴν Βάχχου ἐπὶ σώματος Ἡρακλέους. Οἱ φίλοι του τὸν ἐπωνόμαζον «Βάρβαρον» ἔνεκα τῆς ὁμοιότητός του μὲ τὸν πληρεξούσιον ἐκεῖνον.

— Ἐλα, τοῦ εἶπεν ὁ Γκαμιελέν ἔχω νὰ σοῦ ὁμιλήσω διὰ μίαν σοβαρὰν ὑπόθεσιν.

— Ἀφυσέ με ! ἀπήντησε ζωηρὰ ὁ Δεμαί.

Καὶ ἐπρόφερε μερικὰς λέξεις βιαστικάς, ἀκαταλήπτους, καραδοκῶν τὴν στιγμὴν ὅπως ἐξορμήσῃ:

— Ἀκολουθοῦσα μίαν γυναῖκα θαυμασίαν... μ' ἓνα ψάθινον καπέλλον... μίαν ράπτριαν σ' ἐμπορικόν... μὲ κάττι ξανθὰ μαλλιά, ριγμένα ἀπὸ πίσω. Ἐπέρασε μπροστά... θὰ εὐρίσκηται τώρα εἰς τὴν ἄκρην τῆς γεφύρας.

Ὁ Γκαμιελέν ἐπροσπάθησε νὰ τὸν ἀναχαιτίσῃ, κρατῶν αὐτὸν ἀπὸ τὸ ἔνδυμά του καὶ ὀρκιζόμενος ὅτι ἐπρόκειτο περὶ σοβαρᾶς ὑποθέσεως.

Ἄλλ' ὁ Δεμαί εἶχεν ἤδη εἰσχωρήσει ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἵππους, τοὺς ἐθνοφύλακας, τὰ σπαθιά καὶ τοὺς πυρσούς, τρέχων ἐξόπισθεν τῆς ραπτρίας.

Δ΄.

Ἦτο ἡ δεκάτη πρωϊνὴ ὥρα.

Ὁ ἥλιος τοῦ Ἀπριλίου ἐσκόρπιζε φῶς εἰς τὰ τρυφερὰ φύλλα τῶν δένδρων. Ἐλαφρυνθεῖσα μετὰ τὴν νυκτερινὴν καταγύδα ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶχε γλυκύτητα τερπνοτάτην.

Κατὰ μακρὰ διαλείμματα ἵππεύς τις διερχόμενος διὰ τῆς δενδροστοιχίας τῶν Χηρῶν, διέκοπτε τὴν σιγὴν τῆς ἐρημίας. Παρὰ τὴν σκιερὰν δενδροστοιχίαν ἀπέναντι τῆς καλύβης τῆς Ὠραίας Λιλλαίας, καθήμενος ἐπὶ ξυλίνου θρανίου ὁ Εὐάριστος ἀνέμενε τὴν Ἐλωδίαν. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ δάκτυλά των εἶχον συναντηθῇ ἐπάνω εἰς τὸ λινὸν ὕφασμα τοῦ κεντήματος καὶ αἱ πνοαὶ των συνηνώθησαν, δὲν εἶχεν ἐπανέλθῃ πλέον εἰς τὸ ἐμπορικὸν τοῦ Ἐρωτος ζωγράφου. Ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα ἡ ἀλαζονικὴ στωϊκότης του καὶ ἡ ἀτολμία του, ἡ ὁποία ὁλονέν ἐγένετο περισσότερον ἀκοινώνητος, τὸν εἶχεν ἀπομακρύνει ἀπὸ τῆς Ἐλωδίας. Τῆς εἶχεν ἀπευθύνει ἓνα γράμμα σοβαρὸν ζοφερόν, φλογερὸν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκθέτων τὰ παράπονα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐναντίον τοῦ πολίτου Βλαῖζ, ἀποσιωπῶν τὸν ἔρωτά του, ἀποκρύπτων τὴν θλίψιν του, τῆς ἀνήγγειλεν ὅτι ἀπεφάσισε νὰ μὴ ξαναπατήσῃ εἰς τὸ εἰκονοπωλεῖον καὶ ἐδείκνυνεν εἰς τὴν

ἀποφασίν του σταθερότητα μεγαλειτέραν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύνατο ν' ἀνεχθῇ μία ἐρωμένη.

Χαρακτῆρος ἀντιθέτου ἡ Ἑλωδία, συνηθισμένη νὰ προστατεύῃ ὅ,τι τῆς ἀνῆκεν εἰς πᾶσαν περίστασιν, ἐσκέφθη ἀμέσως ν' ἀνακτήσῃ τὸν φίλον της. Ἐσυλλογίσθη κατ' ἀρχὰς νὰ ὑπάγῃ νὰ τὸν εὔρῃ εἰς τὴν κατοικίαν του, εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς πλατείας Τιομβίλ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ἦτο πεισματάρης καὶ ὀξύθυμος, φοβηθεῖσα μήπως συμπεριλάβῃ καὶ αὐτὴν εἰς τὴν ἐναντίον τοῦ πατρὸς της ἔχθραν τοῦ καὶ ἀποφασίσῃ νὰ μὴ τὴν ξαναἰδῇ, ἐθεώρησε προτιμότερον νὰ τοῦ ὀρίσῃ συνέντευξιν αἰσθηματικὴν καὶ ρομαντικὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αὐτὸς δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ λείψῃ· ἐκεῖ θὰ εἶχεν ὅλον τὸν καιρὸν καὶ τὴν ἐλευθερίαν νὰ προσπαθῇ νὰ τὸν πείσῃ καὶ νὰ τὸν θέλξῃ καὶ ἡ μόνωσις θὰ τὴν ἐβοήθει ὥστε νὰ ὑπερισχύσῃ ἡ προσπάθειά της.

Ὑπῆρχον τότε εἰς ὅλους τοὺς δημοσίους κήπους καὶ τοὺς συχναζομένους περιπάτους καλύβαι, κατεσκευασμέναι ἀπὸ ἐπιτηδείους ἀρχιτέκτονας, αἵτινες ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὰς ἐξοχικὰς ὁρέξεις τῶν πολιτῶν. Ἡ καλύβη τῆς Ὠραίας Λιλλαίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐγκατασταθῇ ποτοπώλης τις, ἐστήριξε τὴν πλαστὴν αὐτῆς πενιχρότητα ἐπάνω εἰς τὰ φιλοκαλῶς τεχνητὰ ἐρείπια παλαιοῦ πύργου, διὰ νὰ συνεννοῦται τὸ ἐξοχικὸν κάλλος μὲ τὴν μελαγχολίαν τῶν ἐρειπίων. Καὶ ὥς νὰ μὴ ἤρκει διὰ νὰ συγκινῇ τὰς εὐαισθήτους καρδίας ὁ συνδυασμὸς μιᾶς καλύβης μὲ ἓνα πύργον καταρρευσάντα, ὁ ποτοπώλης ἀνήγειρεν ὑπὸ μίαν ἱτέαν ἐν μνημεῖον, στήλην φέρουσαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κάλλην νεκρώσιμον, μὲ τὴν ἐπιγραφὴν : «Ἡ Κλεονίκη εἰς τὸν πιστόν της Ἀζώρ». Καλύβαι καὶ ἐρείπια καὶ τάφοι· κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ ὀλέθρου τῆς ἡ ἀριστοκρατία εἶχεν ἀνεγείρει εἰς τοὺς πατρογονικοὺς τῆς πύργους τὰ σύμβολα τῆς πενίας, τῆς καταργήσεως καὶ τοῦ θανάτου. Καὶ τώρα οἱ πολῖται πατριῶται ἠρέσκοντο νὰ χορεύουν, νὰ ἐρωτεύωνται εἰς τὰς πλαστὰς καλύ-

πας, ὑποκάτω ἀπὸ ψεύτικα καθιδνωστάσια, ψεύτικα κατεστραμμένα, καὶ σιμὰ εἰς ψεύτικους τάφους, διότι ἦσαν, καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ, φίλοι τῆς φύσεως καὶ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσσώ, εἶχον δὲ καὶ τὴν ψυχὴν εὐαίσθητον καὶ πλήρη φιλοσοφίας.

Φθάσας εἰς τὸν τόπον τῆς συναντεύξεως πρὸ τῆς ὥριμεινης ὥρας ὁ Εὐάριστος, ἐπερίμενε, καὶ ἡ καρδιά του, ὅπως τὸ ἐκκρεμές, ἐμέτρα μὲ τοὺς παλμούς της τὸν παρερχόμενον χρόνον. Μία περίπολος διήλθεν ὀδηγοῦσα φυλακισμένους. Μετὰ δέκα λεπτά μία γυναῖκα φέρουσα ροδόχρουν φόρεμα, μὲ τὴν ἀνθοδέσμην εἰς τὸ χέρι, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν, συνοδευομένη ἀπὸ καβαλλέρον μὲ τρίκωχον πῖλον, μὲ ἐρυθρὸν ἱμάτιον καὶ βραχὺ πανταλόνι ριγωτόν, εἰσέδυσαν εἰς τὴν καλύβην, ἀμφότεροι τόσον ὅμοιοι πρὸς τοὺς ἐρωτευμένους καὶ φιλέρωτας τοῦ πρώην καθεστῶτος, ὥστε ἐφαίνετο πιστευτὸν τὸ λεχθὲν παρὰ τοῦ πολίτου Βλαῖς ὅτι ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα αἱ ἀναστασεις δὲν ἠμποροῦν νὰ μεταβάλουν.

Ὀλίγας στιγμὰς μετὰ ταῦτα, προσερχομένη ἀπὸ τὸ Ρυεῖν ἢ ἀπὸ τὸ Σαιν-Κλού, γραῖά τις, φέρουσα ἐκ τοῦ βραχίονος ἑξαρταμένην κυλινδρικήν θήκην, βαμμένην μὲ ζωηρὰ χρώματα, ἦλθε καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸ ἴδιον θρανίον, ὅπου ἐκάθητο περιμένων ὁ Γκαμελέν. Ἀπέθεσεν ἐμπροσθέν της τὴν θήκην, τῆς ὁποίας τὸ σκέπασμα ἔφερε μίαν βελόνην ὅπου ἐγύριζε καὶ ἐσημείωνεν ἀριθμούς κερδίζοντας. Διότι ἡ πτωχὴ γυναῖκα ἔπαιζε μὲ τὰ μικρὰ παιδιὰ εἰς τοὺς δημοσίους κήτους παιγνίδιον λαχείου μὲ τὸ ἐμπόρευσμά της. Ἐπῶλει «γλύκες», προσφέρουσα ὑπὸ νέον ὄνομα τοὺς παλαιούς μικροὺς πλακοῦντας, τῶν ὁποίων ἡ ἀρχικὴ καὶ παλαιόθεν ὑπάρχουσα ὀνομασία oublie, εἶχεν ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ «γλύκες», εἴτε διότι ὑπενθίμιζε ἀκαιρῶς καὶ ὀχληρῶς τὴν ιδέαν τῆς ἱερᾶς δωρεᾶς ἢ τοῦ φόρου, εἴτε καὶ ἀπλῶς ἐξ ἰδιοτροπίας.

Ἡ προσβῦτις ἀπέμαξε μὲ τὴν ἄκραν τῆς ποδιᾶς της τὸ

ἰδρωμένον μέτωπόν της καὶ ἤρχισε νὰ ἐκπέμπῃ τὰ παράπονά της πρὸς τὸν οὐρανόν, μεμφομένη τὸν Θεὸν ὡς ἄδικον, ἀφοῦ ἄφινε νὰ ὑποφέρουν τόσον βασανισμένην ζωὴν τὰ πλάσματά του. Ὁ οὐζυγὸς της εἶχεν ἓνα μαγαζάκι σιμὰ εἰς τὸν ποταμόν, εἰς τὸ Σαῖν-Κλού, αὐτὴ δὲ ἀνέβαινε καθ' ἑκάστην ἑως εἰς τὰ Ἠλύσια Πεδία, σείονσα τὸ κρόταλόν της καὶ φωνάζουσα: «Ἐδῶ εἶνε ἡ γλύκα, κυράδες!» Ἀπὸ ὅλην δὲ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν δὲν ἐκέρδιζεν ἀρκετά, ὥστε νὰ ἔχουν τὸ καθημερινὸν εἰς τὸ γῆρὰς των.

Βλέπουσα ὅτι ὁ νέος ὁ καθημέμενος εἰς τὸ θρανίον ἦτο διατεθειμένος εἰς οἶκτον, ἤρχισε νὰ τοῦ διηγῇται φλυαρώς τὴν αἰτίαν τῶν δεινῶν της. Ἔπταιεν ἡ Δημοκρατία, ἡ ὁποία ἀπογυμνώσασα τοὺς πλουσίους, ἀφήρесе καὶ τὸ ψοφὶ ἀπὸ τὸ στόμα τῶν πτωχῶν. Καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἐλπίς πῶς θὰ καλλιτερεύσουν τὰ πράγματα. Ἀπεναντίας, αὐτὴ ἐγνώριζε πολλὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἐφανέροναν πῶς θὰ χειροτερεύσῃ ἡ κατὰστασις. Εἰς τὴν Ναντέρρην, μία γυναῖκα ἐγέννησεν ἓνα παιδί μὲ κεφάλι ὀχιάς· κεραυνὸς ἐπεσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ρυεῖγ καὶ ἔκαμε νὰ λυώσῃ ὁ σταυρὸς τοῦ κωδωνοστασίου· ἓνας λυκάνθρωπος ἐφάνη εἰς τὸ δάσος τοῦ Σαβίλ· ἄνθρωποι ἄγνωστοι μὲ προσωπίδα ἐδηλητηρίαζαν τὰς πηγὰς καὶ ἐσκόρπιζαν εἰς τὸν ἀέρα κᾶτι σκόνες ποῦ ἔφερον τῆς ἀρρώστειας....

Ὁ Εὐάριστος εἶδε τὴν Ἐλωδίαν νὰ πηδᾷ ἀπὸ τὴν ἄμαξαν καὶ ἔδραμε πρὸς αὐτήν. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς νεάνιδος ἤστραπτον ὑπὸ τὴν διαφανῇ σκιᾷ τοῦ ψιαθίνου πύλου της· τὰ χεῖλη της, κόκκινα ὄσον καὶ τὰ γαρύφαλλα, τὰ ὁποῖα ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα, ἐμειδιούσαν. Περιώμιον μαῦρον μεταξωτόν, διασταυρούμενον εἰς τὸ στῆθος της ἄφινε νὰ διαφαίνωνται αἱ γοργαὶ κινήσεις τῶν γονάτων της καὶ ἀπεκάλυπτε τὰ πόδια της φέροντα ὑποδήματα μὲ πέλμα ἴσον. Αἱ λαγόνες της ἦσαν καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν ἐλεύθεραι, διότι ἡ Ἐπανάστασις εἶχεν ἀπελευθερώσει καὶ τὴν ὁσφὺν τῶν γυναικῶν, ἐν τούτοις ἡ ἐσθῆς, ἐξωγκωμένη εἰς τὰ ὀπίσθια, ἀπέκρυπτε τὸ σχῆμα ταῦ

σώματος, ἐξογκώνουσα τὴν πραγματικότητα μὲ τὸ φαινομενικὸν εὐρὸς τῆς.

Ὁ νέος ἠθέλησε νὰ ὁμιλήσῃ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ προχείρους τὰς λέξεις, ἐμέμφετο δὲ τὸν ἑαυτὸν του δι' αὐτὴν του τὴν ἀμηχανίαν, τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλωδία ἐπρωτίμα περισσότερον ἀπὸ κάθε τρυφεράν ὑποδοχὴν. Παρατήρησεν αὕτη ἐπίσης, καὶ τὸ ἐθεώρησεν ὡς καλὸν σημεῖον, ὅτι εἶχε δέσει τὸν λαίμοδέτην του μὲ κάποιαν περισσοτέραν τοῦ συνήθους φιλοκαλίαν. Τοῦ ἔτεινε τὴν χεῖρα.

— Ἦθελα νὰ σᾶς ἰδῶ, εἶπε, καὶ νὰ συνομιλήσω μαζὴ σας. Δὲν ἀπῆντησα εἰς τὸ γράμμα σας, ἐπειδὴ μὲ δυσηρέστησε· δὲν σᾶς ἀνεγνώρισα σὲ αὐτὰ ποῦ γράφετε. Θὰ ἦτο πολὺ πλέον εὐγενικόν, ἂν ἦτο φυσικώτερον. Θὰ σᾶς ἀδικοῦσα τὸν χαρακτήρᾶ σας καὶ τὸ κινεῦμά σας, ἂν ἐπίστευα ὅτι δὲν θέλετε νὰ ξαναπατήσετε εἰς τὸ ἐμπορικόν μας, ἐπειδὴ ἔτυχε ἐκεῖ νὰ λογοφέρετε λιγάκι διὰ τὰ πολιτικά μὲ ἓνα ἄνθρωπον πολὺ γεροντότερον ἀπὸ σᾶς. Νὰ εἰδοθε βέβαιος ὅτι δὲν ἔχετε νὰ φοβηθῆτε διόλου, πῶς ὁ πατέρας μου θὰ σᾶς δεχθῇ ἄσχημα, ἂν ξανάλθετε εἰς τὸ κατάστημα. Δὲν τὸν γνωρίζετε σεῖς· αὐτὸς οὔτε τί σᾶς εἶπε ἐνθυμεῖται, οὔτε τί τοῦ ἀπαντήσατε. Δὲν ἤμπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι ὑπάρχει μεγάλη συμπάθεια μεταξύ σας· ἀλλ' αὐτὸς δὲν φυλάει κάκια. Σᾶς τὸ λέγω εἰλικρινῶς· δὲν σκοτίζεται πολὺ γιὰ σᾶς... οὔτε καὶ γιὰ μένα. Αὐτὸς φροντίζει μόνον διὰ τὰς ὑποθέσεις του καὶ διὰ τὰς διασκεδάσεις του.

Ἡ Ἑλωδία διηυθύνθη πρὸς τὰ μικρὰ ἄλση τοῦ κήπου καὶ πρὸς τὴν καλύβην, ὅπου τὴν παρηκολούθησε καὶ ὁ νέος μὲ κάποιαν ἀποστροφὴν· διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἐκεῖ ἦτο τὸ ἐντευνκτήριον τῶν χυδαίων ἐρώτων καὶ τῶν ἐφημέρων περιπαθειῶν. Ἡ νέα ἐξέλεξε τὸ πλέον παράμερον τραπέζι διὰ νὰ καθίσουν.

— Πόσα πράγματα ἔχω νὰ σᾶς εἰπῶ, Εὐάριστε!... Ἡ φίλῃ ἔχει δικαιώματα... μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ κάμω χρῆσιν

αὐτῶν ; Θέλω νὰ σᾶς ὁμιλήσω πολλὰ διὰ σᾶς . . . καὶ δι' ἐμὲ λιγάκι, ἂν τὸ ἐπιθυμῇτε.

Ὁ ποτοπώλης ἐκόμισε μίαν φιάλην καὶ δύο ποτήρια, ἐκεῖνη δὲ ἔχυσε τὸ ποτὸν καὶ εἰς τὰ δύο, ὥσαν καλὴ οἰκοκυρά. Ἔπειτα τοῦ διηγῆθη τὰ παιδικὰ της χρόνια· τοῦ ὁμίλησε διὰ τὴν καλλονὴν τῆς μητέρας της, τὴν ὁποίαν ἠγάπα νὰ διαφημίξῃ καὶ ἐξ υἱοῦ φίλτρου, ἀλλὰ καὶ διότι προήρχετο ἐξ αὐτῆς ἡ ἰδική της εὐμορφία. Ἐπῆνεσε τὸ ψυχικὸν σθένος τῶν προπατόρων της, διότι ἐκανχᾶτο διὰ τὴν ταπεινὴν καταγωγὴν της. Διηγῆθη πῶς, ἀφοῦ ἀπώλεσεν ἐν ἡλικίᾳ δεκαῆξ ἑτῶν τὴν λατρευτὴν της μητέρα, ἔζησε χωρὶς στοργὴν καὶ χωρὶς στήριγμα. Περιέγραψε τὸν ἑαυτὸν της ὅποιος πραγματικῶς ἦτο, δηλαδὴ τὸν ζωντάν, τὸν εὐαίσθητον, τὸν θαρραλέον χαρακτῆρά της καὶ ἐπρόσθεσεν :

— Εὐάριστε, ἡ νεότης μου ἐπέρασε πολὺ μελαγχολικὴ, πολὺ μονήρης καὶ ἡμπορῶ νὰ ἐκτιμῶ πόσον ἀξίζει μία καρδιά ὥσαν τὴν ἰδικήν σου· δὲν θ' ἀπαρνηθῶ ποτὲ ἀπὸ μέρους μου καὶ χωρὶς κόπον, σὲ εἰδοποιῶ, μὲ συμπάθειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνόμιζα ὅτι ἡμποροῦσα νὰ βασίζωμαι καὶ ἡ ὁποία μοῦ ἦτο προσφυλῆς.

Ὁ Εὐάριστος τὴν ἐκύτταξε μὲ τρυφερότητα.

— Εἶνε ἀλήθεια, Ἐλωδία, ὅτι δὲν σοῦ εἶμαι ἀδιάφορος ; Ἡμπορῶ νὰ τὸ πιστεύσω ;

Ἐσταμάτησε, φοβηθεὶς μήπως εἶπε τίποτε ὑπερβολικὸν καὶ κατεγράσθη μὲ αὐτὸ μίαν φιλίαν, ὅπου εἶχε τόσῃν εἰς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην.

Ἐκεῖνη τοῦ ἔτεινε τὴν μικρὰν εἰλικρινῇ της χεῖρα, ἡ ὁποία ἐξήρχετο μέσα ἀπὸ τὰς μακρὰς χειρίδας, τὰς στολισμένας μὲ δαντέλλας. Ὁ κόλπος της ἀνέπαλλεν ὑπὸ μακροὺς στεναγμούς.

— Ἀπόδωσέ μου, Εὐάριστε, ὅσα αἰσθήματα νομίζω ὅτι ἔχω διὰ σὲ καὶ σὲ βεβαιῶ πῶς δὲν θὰ ἀπατηθῇς ὥς πρὸς τὰς διαθέσεις τῆς ψυχῆς μου.

— Ἐλωδία, Ἐλωδία, θὰ τὸ ἐπαναλάβῃς ἄρα γε καὶ ὅταν μάθῃς ὅτι...

Ἐδίστασε νὰ προχωρήσῃ.

Ἐκείνη ἐχαμήλωσε τὸ βλέμμα.

Ὁ Εὐάριστος ἀπετελείωσε τὴν φράσιν πλέον σιγά:

— ... σὲ ἀγαπῶ;

Ἀκούσασα τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις, ἡ Ἐλωδία ἤρπυθρε: τὸ ἐρύθημά της προήρχετο ἐξ εὐχαριστήσεως. Καὶ ἐνῷ οἱ ὀφθαλμοὶ της ἐξέφραζον ἡδυπάθειαν γλυκείαν, ἀκουσίως της ἐν μειδίαμα κωμικὸν ἀνέσπα τὴν ἄκραν τῶν χειλέων της: Ἐσυλλογίζετο καὶ ἔλεγε μέσα της:

— Τώρα θὰ νομίζῃ ὅτι ἐφάνέρωσε πρῶτος τὸ αἰσθημά του!... καὶ θὰ φοβῇται ὅτι μὲ δυσηρέστησε!...

Τοῦ εἶπε δὲ μὲ καλωσύνην:

— Μὰ δὲν τὸ ἐνόησες λοιπόν, φίλε μου, πῶς σὲ ἀγαποῦσα;

Ἐνόμιζαν ὅτι ἦσαν μόνοι εἰς τὸν κόσμον. Ἐξημμένος ὁ Εὐάριστος, ὕψωσεν ἐν τῇ παραφορᾷ του τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ στερέωμα τὸ κυανοῦν καὶ ἀπαστρέπτον.

— Κύτταξε, εἶπεν ὁ οὐρανὸς μᾶς βλέπει. Εἶνε ἀξιολάτρευτος καὶ εὐμενὴς ὁπῶς καὶ σύ, ἀγαπημένη μου. Ἔχει τὴν λάμψιν σου, τὴν γλυκύτητά σου, τὸ μειδίαμά σου!

Ἦσθάνετο τὸν ἑαυτὸν του ἠνωμένον μὲ τὴν φύσιν ὁλόκληρον τὴν καθίστα κοινωνὸν τῆς χαρᾶς του, τῆς δόξης του. Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι, διὰ νὰ πανηγυρίσουν τὴν μνηστείαν του, τὰ ἄνθη τῶν καστανεῶν ἠνάπτοντο καὶ ἐφεγγον ὡς κηροπήγια καὶ ὅτι ἐφλέγοντο αἱ λεῦκαι ὡς γιγαντιαῖοι πυρσοί.

Ἠγάλλετο διὰ τὴν δύναμίν του. Ἡ δὲ νέα, πλέον τρυφερά ἀλλὰ καὶ πλέον ἀγχίνους, πλέον εὐκαμπτος καὶ εὐμύλακτος, ἀνέκτα τὸ πλεονέκτημα τῆς ἀδυναμίας, καὶ ἀμέσως ἀφοῦ τὸν κατέκτησεν, ὑπετάσσετο εἰς αὐτόν. Τώρα, ἀφοῦ τὸν ἔθεσεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν της, τὸν ἀνεγνώριζεν ὡς τὸν κύριόν της, ὡς τὸν ἥρωά της, ὡς τὸν θεόν της καὶ ἐφλέ-

γετο ἐκ τοῦ πόθου τοῦ νὰ ὑπακούσῃ, νὰ θαυμάσῃ, νὰ παραδοθῇ. Ὑπὸ τὴν σκιάδα τοῦ δάσους ὁ Εὐάριστος τῆς ἔδωκε μακρὸν φίλημα φλογερὸν, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐκείνη ἀνέστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ μέσα εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ Εὐαρίστου ἡσθάνθη τὴν σάρκα τῆς ἀναλυρμένην ὥσαν τὸ κερί.

Συνωμίλησαν ἀκόμη ἐπὶ πολὺ περὶ αὐτῶν, λησμονοῦντες τὸ σύμπαν. Ὁ Εὐάριστος ἰδίως ἐξέφραζεν ἰδέας ἀορίστους καὶ ἀγνάς, αἱ ὁποῖαι κατηύφραιναν τὴν Ἑλωδίαν. Αὐτὴ ὠμίλει περὶ πραγμάτων ἡμέρων, χρησίμων καὶ ἰδιωτικῶν. Ἐπειτα, ὅταν ἔκρινεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀργοπορήσῃ περισσότερο, ἠγέρθη ἀποφασιστικῶς, ἔδωκεν εἰς τὸν φίλον τῆς τὰ τρία γαρούφαλλα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀνθήσει εἰς τὸ παρὰ θυρὸν τῆς καὶ ἀνῆλθεν ἑλαφρὰ εἰς τὴν ἄμαξαν, διὰ τῆς ὁποίας εἶχεν ἔλθει. Ἡ ἄμαξα αὕτη ἦτον ἀγοραία, κίτρινο-χρωματισμένη, πολὺ ὑψηλὴ, στηριζομένη ἐπὶ τροχῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον τίποτε τὸ ἀσύνηθες, ὅπως ἐπίσης δὲν εἶχε τίποτε τὸ ἔκτακτον καὶ ὁ ἄμαξηλάτης. Ἄλλ' ὁ Γκαμελὲν δὲν ἐπεριπάτει ποτὲ μὲ ἄμαξαν, οὔτε καὶ οἱ περὶ αὐτόν. Καὶ ὅτε τὴν εἶδεν ἐπάνω εἰς τοὺς ὑψηλοὺς ἐκείνους καὶ γοργῶς κυλιομένους τροχοὺς, ἡ καρδία του ἐπιέσθη καὶ τὸν κατέλαβεν ὀδυνηρὸν τι προαίσθημα· ὑπὸ τὸ κράτος δὲ διανοητικῆς παρακρούσεως ἐνόμιζεν ὅτι ὁ ἵππος ἐκεῖνος ὁ ἀγοραῖος παρέσυρε τὴν Ἑλωδίαν πέραν τῶν παρόντων πραγμάτων καὶ τοῦ παρόντος καιροῦ, εἰς πόλιν πλουσίαν καὶ χαρμόσυνον, εἰς κατοικίαν πολυτελείας καὶ γλιδῆς, ὅπου αὐτὸς δὲν ἔμελλε ποτὲ νὰ εἰσέλθῃ.

Τὸ ὄχημα ἐξηφανίσθη. Ἡ ταραχὴ τοῦ Εὐαρίστου διελύθη· παρέμεινε ὅμως ἐντός του κρυφία τις στενοχωρία καὶ ἡσθάνετο ὅτι αἱ ὥραι τῆς ἀγάπης καὶ τῆς λήθης, τὰς ὁποίας εἶχε πρὸ μικροῦ διέλθει, δὲν θὰ ἐπανήρχοντο πλέον.

Διήλθε διὰ τῶν Ἠλυσίων Πεδίων, ὅπου γυναῖκες μὲ φορέματα ἀνοικτοῦ χρώματος ἔρραπτον ἢ ἐκεντοῦσαν, καθήμεναι εἰς ξύλινα καθίσματα, ἐνῶ τὰ μικρὰ τῶν ἑπαιζόν ὑπὸ

τὰ δένδρα. Μία πλανόδιος πωλήτρια γλυκισμάτων, φέρουσα τὸ ἐμπόρειμά της ἐντὸς θήκης ἐν εἰδει τυμπάνου, τοῦ ἐνθήμεζε τὴν ἄλλην ἐκείνην πωλήτριαν τῆς δενδροστοιχίας τῶν Χηρῶν καὶ τοῦ ἐφάνη εἰς τὸ ἀναμεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν συναντήσεων ὅτι μία ὁλόκληρος περίοδος τῆς ζωῆς του εἶχε παρέλθει.

Διηλθε διὰ τῆς πλατείας τῆς Ἐπαναστάσεως. Εἰς τὸν κῆπον τοῦ Κεραμικοῦ ἤκουσε μακρόθεν προερχόμενον τὸν ὀρυμαγδὸν τῶν παλαιῶν ἡμερῶν, τὴν θορυβώδη συναυλίαν ὁμοθύμων κραυγῶν, αἱ ὁποῖαι διετείνοντο οἱ ἐχθροὶ τῆς Δημοκρατίας ὅτι εἶχον σιγήσει διὰ παντός. Ἔσπευσε τὸ βῆμα, διευθυνόμενος πρὸς τὸ μέρος τοῦ ὁλονὲν αὐξάνοντος θορύβου, ἔφθασεν εἰς τὴν ὁδὸν Ὀνωράτου καὶ τὴν εὔρε γεμάτην ἀπὸ πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, κραυγάζον: «Ζήτω ἡ Δημοκρατία! Ζήτω ἡ Ἐλευθερία!» Οἱ τοῖχοι, οἱ κῆποι, τὰ παράθυρα, οἱ ἐξῶσται, αἱ στέγαι, ὅλα ἦσαν κατελημμένα ὑπὸ θεατῶν, οἵτινες ἔσειον τοὺς πῖλους καὶ τὰ μανδήλιά των.

Προηγούμενου ἐνὸς σκαπανέως, ὅστις ἤνοιγε τὸν δρόμον εἰς τὴν πομπήν, ἐν τῷ μέσῳ ἀξιωματικῶν τῆς δημαρχίας, ἐθνοφυλάκων, πυροβολητῶν, χωροφυλάκων, οὐσσάρων, ἐπρωχῶρει βραδέως, φερόμενος ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τῶν πολιτῶν, ἀνὴρ τις μὲ χροιὰν χολερικὴν, μὲ τὸ μέτωπον στεφανωμένον διὰ φύλλων δρυός, φέρων τετρημμένην μακρὰν ρεδιγκόταν πρασίνην μὲ λευκὸν γουναρικὸν εἰς τὸν λαμόν. Αἱ γυναῖκες τοῦ ἔρριπτον ἄνθη. Περιέφερε κύκλῳ τὸ διαπεραστικὸν βλέμμα τῶν κιτρίνων ὀφθαλμῶν του, ὡς ν' ἀνεζήτει καὶ μέσα ἀκόμη εἰς τὸ ἐνθουσιῶδες ἐκείνο πλῆθος ν' ἀνεύρη τοὺς ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ, διὰ νὰ τοὺς καταγγείλῃ, τοὺς προδότας, διὰ νὰ τοὺς τιμωρήσῃ.

Κατὰ τὴν διάβασίν του, ὁ Γκαμελὲν ἀσκεπής, ἀναμινύων τὴν ἰδικήν του φωνὴν μὲ ἄλλας ἑκατὸν χιλιάδας, ἀνέκραξε:

— Ζήτω ὁ Μαρά!

Ὁ θριαμβευτὴς εἰσῆλθεν ὡς ἡ Εἵμαρμένη εἰς τὴν αἴθου-

σαν τῆς Συνελεύσεως. Ἐνῷ δὲ τὸ πλῆθος παρήρχετο βραδέως, ὁ Γκαμελέν καθήμενος ἐπὶ γωνιαίου λίθου τῆς ὁδοῦ Ὀνωράτου, συνέιχε μὲ τὴν χεῖρα τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας του. Τὸ θέαμα τὸ ὁποῖον εἶδε ἐπλήρου τὴν ψυχὴν του μὲ θείαν συγκίνησιν καὶ μὲ φλογερὸν ἐνθουσιασμόν.

Ἐσέβετο, ἐλάτρευε τὸν Μαρά, ὅστις, ἀσθενής, μὲ τὰς φλέβας πυρπολουμένας ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ, διάθρωτος ἀπὸ ἔλκη, ἔδαπάνη τὰς ἀπομεινούσας εἰς αὐτὸν δυνάμεις ὑπὲρ τῆς Δημοκρατίας, καὶ ὅστις εἰς τὴν πενιχράν του κατοικίαν, προσιτὴν εἰς ὅλους, τὸν ἐδέχετο μὲ ἀνοικτὰς τὰς ἀγκάλας, τοῦ ὁμίλει μὲ ζῆλον ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ καλοῦ, τὸν ἡρώτα ἐνίαντε περὶ τῶν σκοπῶν τῶν φαύλων· ἐθαύμαζε δὲ διότι οἱ ἐχθροὶ τοῦ δικαίου, ἐπιδιώκοντες τὸν ὀλεθρον αὐτοῦ, παρεσκεύασαν τὸν θρίαμβόν του· καὶ ἠυλόγει τὸ ἐπαναστατικὸν δικαστήριον, τὸ ὁποῖον, ἀθωῶσαν τὸν Φίλον τοῦ Λαοῦ, ἀπέδωκεν εἰς τὴν Συνέλευσιν τὸν πλέον ζηλωτὴν καὶ τὸν πλέον αἰγνὸν ἐκ τῶν νομοθετῶν τῆς.

Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐπανέβλεπον τὴν κεφαλὴν ἐκείνην τὴν πυρπολουμένην ἐκ τοῦ πυρετοῦ καὶ ἐστεμμένην διὰ τοῦ στεφάνου τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς, τὴν μορφὴν ἐκείνην τὴν φέρουσαν τὴν ἔκφρασιν ἐναρέτου ἀλαζονείας καὶ ἀμειλίκτου ἔρωτος, τὸ πρόσωπον τὸ κακουχούμενον, τὸ ἠλλοιωμένον, τὸ ἰσχυρόν, τὸ στόμα τὸ συνεσπασμένον, τὸ εὐρὺ στήθος, τὸν ῥωμαλέον ἐκείνον ψυχορραγοῦντα, ὅστις ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ζωντανοῦ ἄρματος τοῦ θριαμβοῦ του ἐφαίνετο λέγων πρὸς τοὺς συμπολίτας του:

«— Νὰ, εἰσθε ὅπως καὶ ἐγώ, πατριῶται μέχρι θανάτου!»

Ἡ ὁδὸς ἦτο ἔρημος· ἡ νύξ τὴν ἐσκέπαζεν ἤδη μὲ τὴν σκιάν της. Ὁ φανοκὸρος διήρχετο μὲ τὸν πυρσὸν του καὶ ὁ Γκαμελέν ἐπιθύριζε:

— Μέχρι θανάτου!

Ε΄.

Ἦτο ἡ ἐνάτη τῆς πρώιας.

Ὁ Εὐάριστος συνήντησεν εἰς τὸν κῆπον τοῦ Λουξεμβούργου τὴν Ἑλωδίαν, ἣτις τὸν ἀνέμενε καθημένη ἐπάνω εἰς ἓν τῶν θρανίων

Ἀπὸ ἐνὸς μηνὸς ἤδη, ἀφότου ἀντήλλαξαν τὰς πρώτας τῶν ἐρωτικᾶς ὁμολογίας, ἐβλέποντο καθ' ἐκάστην εἰς τὸν Ἑρωταξωγράφον ἢ εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς πλατείας Τιομβίλ, μὲ πολλὴν ἀγάπην καὶ τρυφερότητα, ἀλλὰ καὶ μὲ κάποιαν ἐπιφύλαξιν, ἐπιβαλλομένην εἰς τὴν μεταξὺ τῶν οἰκειότητα ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ σοβαροῦ καὶ ἐναρέτου ἐραστοῦ, ὅστις ἦτο θεϊστὴς καὶ καλὸς πολίτης, πρόθυμος δὲ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὴν προσφιλεῖ ἐρωμένην του, ἐνώπιον τοῦ νόμου, ἢ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μόνον, κατὰ τὰς περιστάσεις, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ τὸ κάμῃ παρὰ ἐν πλήρει ἡμέρᾳ καὶ δημοσίᾳ. Ἡ Ἑλωδία ἀνεγνώριζεν ὅλην τὴν ἐντιμότητα τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως· ἀλλ' ἀτελιζομένη ὡς πρὸς τὴν πιθανότητα γάμου, τὸν ὅποιον τὰ πάντα καθίστων ἀδύνατον, καὶ μὴ θέλουσα ν' ἀψηφήσῃ ἀφ' ἑτέρου τὰς κοινωνικὰς υποχρεώσεις, ἀπέβλεπεν ἐνδομύχως εἰς ἄλλον τινὰ δεσμόν, τὸν ὅποιον ἡ μυστικότης θὰ καθίστα εἰσπρατῇ ἕως ὅτου ἡ διάρκεια

ἤθελε τὸν καταστήσῃ σεβαστόν. Ἦλπιζε νὰ κατανικήσῃ ἡμέραν τινὰ τοὺς δισταγμοὺς τοῦ πολὺ εὐλαβοῦς ἐραστοῦ της, μὴ θέλουσα δὲ νὰ βραδύνῃ ἐπὶ πλέον νὰ τοῦ κάμῃ ἀναγκαίας τινὰς ἀποκαλύψεις, τοῦ ἐζήτησε μιᾶς ὥρας συνέντευξιν εἰς τὸν ἔρημον κῆπον, πλησίον τοῦ μοναστηρίου τῶν Σαρτραίων.

Τὸν προσέβλεψε μὲ ἔκφρασιν στοργῆς καὶ εἰλικρινείας, ἔλαβε τὴν χεῖρά του, τὸν ἔσυρε νὰ καθίσῃ σιμά της καὶ τοῦ ὠμίλησε μὲ σύννοιαν.

— Σ' ἐκτιμῶ πολὺ, Εὐάριστε, εἶπε, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλω νὰ σοῦ κρίνω τίποτε. Θεωρῶ ὅτι εἶμαι ἀνταξία σου ἀλλὰ δὲν θὰ ἤμουν, ἐὰν σοῦ τὰ ἔλεγα ὅλα. Ἀκουσέ με καὶ κρίνε με. Δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ μοῦ προσάψῃ μομφὴν διὰ πρᾶξιν τινὰ αἰσχροῦ, ταπεινῆς, ἢ ἔστω, ἰδιοτελεῆς. Ὑπῆρξα ἀσθενὴς καὶ εὐπιστος... Λάβε ὑπ' ὄψιν σου, φίλε μου, τὰς δυσκόλους περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας εὗρισκόμουν. Ὅπως γνωρίζεις, δὲν εἶχα πλέον μητέρα· ὁ πατέρας μου, νέος ἀκόμη, ἐσχέπετο μόνον διὰ τὰς διασκεδάσεις του καὶ δὲν ἐφρόντιζε καθόλου δι' ἐμέ. Ἦμουν εὐαίσθητος· ἡ φύσις μὲ ἐπροίκισε μὲ καρδίαν τρυφεράν καὶ μὲ ψυχὴν γενναίαν· μολονότι δὲ δὲν μοῦ ἠρνήθη καὶ κρίσιν στερεὰν καὶ ὑγιᾶ, τὸ αἶσθημα ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὑπερνικοῦσε τὸ λογικόν μου. Ἀλλοίμονον! καὶ σήμερον ἀκόμη θὰ ὑπερνικοῦσεν, ἐὰν δὲν ἐσυμφώνουν καὶ τὰ δύο, Εὐάριστε, νὰ μὲ παραδῶσουν εἰς ἐσένα ἐξ ὁλοκλήρου καὶ διὰ παντός!

Ἐξεφράζετο μὲ μέτρον καὶ μὲ εὐτολμίαν. Οἱ λόγοι της ἦσαν μελετημένοι· πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀποφασίσει νὰ προβῇ εἰς τὴν ὁμολογίαν της, διότι ἦτο εἰλικρινής, διότι ἠρέσκετο νὰ μιμῆται τὸν Ρουσσώ, καὶ διότι ἔλεγε μέσα της λογικῶς:

— Ὁ Εὐάριστος θὰ μάθῃ μίαν ἡμέραν μυστικά, τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζω ἐγὼ μόνῃ· προτιμότερον εἶνε νὰ τὰ μάθῃ ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου ὁμολογίαν, τῆς ὁποίας τὸ αὐθόρμητον

εἶνε τιμητικὸν δι' ἐμέ, παρὰ νὰ τὰ πληροφορηθῇ ἀπ' ἄλλου μίαν ἡμέραν, πρὸς κατασχύνην μου.»

Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἐπιρρεπὴς εἰς τὸν ἔρωτα καὶ εὐκολοκατάκρητος ἐκ φύσεως, δὲν ἐθεώρει τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ πολὺ ἔνοχον καὶ ἡ ἐξομολόγησις τοῦ σφάλματος τῆς ἀπέβαινεν ὀλιγώτερον ὀδυνηρά· ἄλλως τε ἐσκόπευε νὰ μὴ φανερώσῃ παρὰ μόνον ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα.

— Ἀχ! εἶπε στενάζουσα· διατί νὰ μὴ ἐμφανισθῇς ἐμπρός μου, φίλτατε Εὐάριστε, ἐκείνας τὰς στιγμὰς, ποῦ ἡμουν μόνη, ἐγκαταλελειμμένη!

Ὁ Εὐάριστος ἐδέχθη κατὰ γράμμα τὴν αἴτησιν, τὴν ὁποίαν τοῦ ἀπηύθυνεν ἡ Ἐλωδία, νὰ γείνῃ δικαστὴς τῆς. Ἐξοικειωμένος ἐκ φύσεως καὶ ἐκ τῆς φιλολογικῆς του παιδείας εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς οἰκιακῆς δικαιοσύνης, ἤτοιμάσθη ν' ἀκροασθῇ τὴν ἐξομολόγησιν τῆς Ἐλωδίας.

Ἐπειδὴ δ' ἐκείνη ἐδίσταζε, τῆς ἔνευσε νὰ ὁμιλήσῃ.

Ἡ νέα εἶπεν ἀπλῶς:

— Ἐνας νέος, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀρκετὰς κακίας μαζὶ μὲ προτερήματα, ἀλλὰ ἐφάνερωνε μόνον τὰ τελευταῖα, μὲ ἐνοστιμεύθη καὶ ἤρchiσε νὰ μὲ περιποιῇται ἐρωτικῶς μὲ ἐπιμονήν, ἡ ὁποία δι' αὐτὸν ἦτο ἐκπληκτικὴ. Ἦτο εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του, γεμᾶτος χάριν καὶ εἶχε σχέσεις μὲ γυναῖκας θελκτικὰς, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐκρυπταν τὴν λατρείαν ποῦ τοῦ εἶχαν... Δὲν μὲ εἴλκυσε ἡ εὐμορφία του, οὔτε τὸ πνεῦμά του· ἐκατόρθωσε νὰ μὲ σαγηνεύσῃ μὲ τὸν ἔρωτά του καὶ πιστεύω ὅτι μὲ ἀγαποῦσε πραγματικῶς. Ὑπῆρξε πολὺ ζωηρὸς, περιπαθὴς, βιαστικός... Δὲν ἐζήτησα καμμίαν ἐγγύησιν παρὰ μόνον ἀπὸ τὴν καρδίαν του, καὶ ἡ καρδιά του ἦτο ἄστατος... Δὲν κατηγορῶ παρὰ μόνον τὸν ἑαυτὸν μου· κάμνω τὴν ἰδικήν μου ὁμολογίαν καὶ ὄχι τὴν ἰδικήν του. Δὲν παραπονοῦμαι ἐναντίον του, διότι μοῦ εἶνε πλέον ξένος... ὦ! σοῦ τὸ ὀρκίζομαι, Εὐάριστε, δι' ἐμέ εἶνε ὥσάν νὰ μὴ ὑπῆρξε ποτέ!

Ἐπιώπησεν. Ὁ Γκαμελὲν δὲν ἀπήντησε διόλου. Ἐσταύρωσε τοὺς βραχίονας καὶ τὸ βλέμμα του ἦτο ἀπλανὲς καὶ ζοφερόν. Ἐσυλλογίζετο ταῦτοχρόνως καὶ τὴν ἐρωμένην του καὶ τὴν ἀδελφήν του Ἰουλίαν. Καὶ ἡ Ἰουλία ἐπίσης εἶχεν ἐνδῶσει εἰς τὸν ἐραστήν της· ἀλλὰ πολὺ διαφορετικὰ, ἐσκέπτετο ἀπὸ τὴν Ἐλωδίαν, ἔστερξε νὰ δραπετεύσῃ μαζί του, ὄχι ἀπὸ πλάνην εὐαισθήτου καρδίας, ἀλλὰ διὰ νὰ εὕρῃ μακρὰν ἀπὸ τὸ σπῖτι της τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἡδονήν. Ἐν τῇ αὐστηρότητί του, εἶχε καταδικάσει τὴν ἀδελφήν του καὶ ἀπέκλινε νὰ καταδικάσῃ καὶ τὴν ἐρωμένην του.

Ἡ Ἐλωδία ἐξηκολούθησε μὲ φωνὴν ἡδυτάτην:

— Ἡμουν ποτισμένη ἀπὸ φιλοσοφίαν· ἐνόμιζα ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἐκ φύσεως χρηστοί. Τὸ δυστύχημά μου ἦτο ὅτι συνήντησα ἓνα ἐραστήν ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε μαθητεύσει εἰς τὴν σχολὴν τῆς φύσεως καὶ τῆς ἠθικῆς, καὶ τὸν ὁποῖον αἱ κοινωνικαὶ προλήψεις, ἡ φιλοδοξία, ἡ φιλαυτία, ἡ ψευδοφιλοτιμία εἶχαν καταστήσει ἐγωῖστὴν καὶ δόλιον.

Αἱ ὑπολογισμέναι αὐταὶ λέξεις ἐπέφεραν τὸ ποθητὸν ἀποτέλεσμα. Τὰ ὄμματα τοῦ Γκαμελὲν ἐπραῦνθησαν, καὶ τὴν ἠρώτησε:

— Ποῖος ἦτο ὁ διαφθορεὺς σου; Τὸν γνωρίζω;

— Δὲν τὸν γνωρίζεις.

— Πές μου τὸ ὄνομά του.

Ἡ Ἐλωδία εἶχε προΐδει τὴν ἀπαίτησιν ταύτην καὶ ἦτο ἀποφασισμένη νὰ μὴ τὴν ἱκανοποιήσῃ.

Καὶ ἐξέθεσε τοὺς λόγους της.

— Μὴ μὲ βιάξης, σὲ παρακαλῶ... Λυπήσου με. Ἀρκετὰ εἶπα καὶ διὰ σὲ καὶ δι' ἐμέ.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος ἐπέμενε, ἡ Ἐλωδία ὑπέλαβε:

— Χάριν τοῦ ἱεροῦ συμφέροντος τοῦ ἔρωτός μας, δὲν θὰ σοῦ εἰπῶ τίποτε τὸ ὅποιον νὰ σοῦ δώσῃ ἀκριβεστέραν ἰδέαν περὶ ἐκείνου... ἐκείνου τοῦ ξένου. Δὲν θέλω νὰ σοῦ παρουσιάσω ἓνα φάντασμα εἰς τὴν ζηλοτυπίαν σου. Δὲν θέλω

νὰ θέσω μίαν σκιάν ὀκλήρᾳν ἀνάμεσα σ' ἐσὲ καὶ σ' ἐμέ. Δὲν θέλω, ἀφοῦ ἐγὼ ἐλησμόνησα αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, νὰ σοῦ τὸν γνωρίσω.

Ὁ Γκαμελέν τὴν ἐστενοχώρησε νὰ τοῦ εἰπῇ τὸ ὄνομα τοῦ διαφθορέως· αὐτὸν τὸν ὀρισμὸν μετεχειρίζετο ἐπιμόνως, διότι δὲν ἀμφέβαλλε ποσῶς ὅτι ἡ Ἐλωδία εἶχε διαφθαρεῖ, ἀπατηθῇ ἢ ἐκβιασθῇ. Δὲν ἐννόει μάλιστα ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ διαφοροετικά, οὐδ' ἐφαντάζετο ὅτι αὐτὴ εἶχε ὑποκύψει εἰς τὸν πόθον της, εἰς ἀκατανίκητον ἐπιθυμίαν, εἰς τὰς ἐνδομύχους ὁρμὰς τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος· δὲν ἀντελαμβάνετο ὅτι τὸ πλάσμα αὐτὸ τὸ λάγνον εἶχε παραδοθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἔπρεπε διὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ ἡ ἀντίληψίς του, νὰ εἶχε πιασθῇ διὰ τῆς βίας, ἢ διὰ δόλου, νὰ εἶχε κακωθῇ, νὰ εἶχε ριφθῇ εἰς ἐπιτηδεῖως στημένῃν παγίδα. Τῆς ἀπῆλυθνε ἐρωτήσεις, μεμετρημένας μὲν ὡς πρὸς τὴν φράσιν, ἀλλ' ἀκριβῶς σφιγκτάς, στενοχώρους. Τὴν ἠρώτα πῶς ἐπῆλθεν ὁ δεσμὸς ἐκεῖνος, ἂν διήρκεσε πολὺ ἢ ὀλίγον, ἥσυχος ἢ τρικυμιώδης, καὶ κατὰ τίνα τρόπον διεκόπη. Καὶ ἐπανήρχετο ἀδιακόπως εἰς τὸ ζήτημα τῶν μέσων τὰ ὅποια μετεχειρίσθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅπως τὴν διαφθείρῃ, ὥσάν νὰ εἶχεν ἀναγκασθῇ νὰ καταφύγῃ εἰς μέσα παραδόξα καὶ ἀνήκουστα! Ἀλλὰ πᾶσαι αἱ ἐρωτήσεις αὗται ἀπέβησαν μάταιαι. Μὲ ἐπιμονὴν πρᾶξιαν καὶ ἱκετευτικὴν ἐκείνη ἐσιώπα, μὲ τὸ στόμα κλειστόν, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων.

Ἐν τούτοις, ὅτε ὁ Εὐάριστος τὴν ἠρώτησε ποῦ εὕρισκετο τῶρα ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ἡ Ἐλωδία ἀπήντησεν:

— Ἐφυγεν ἀπὸ τὸ βασίλειον.

Καὶ διορθώνουσα μετὰ σπουδῆς τὴν λέξιν, ὑπέλαβεν:

— ... Ἀπὸ τὴν Γαλλίαν.

— Κανένας μετανάστης! ἀνέκραξεν ὁ Γκαμελέν.

Αὐτὴ τὸν ἐκύτταξεν ἄφωνος, ἡσυχάσασα, ἀλλὰ καὶ ἐν ταύτῃ θλιβομένη, διότι τὸν ἔβλεπε πλάττοντα μίαν ἀλήθειαν

σύμφωνον μὲ τὰ πολιτικά του πάθη καὶ δίδοντα δωρεάν εἰς τὴν ζήλοτυπίαν του χροιάν ἱακωδινικήν.

Τὸ ἀληθὲς ἦτο ὅτι ὁ ἔραστής τῆς Ἑλωδίας ἦτο ὑπαλληλίσκος δικολάβου, πολὺ εὐμορφο καιδί, ἕνα χειροβεῖμ προσληφθὲν εἰς τὸ γραφεῖον διὰ τὰ θελήματα, τὸ ὁποῖον αὐτὴ εἶχεν ἀγαπήσει μὲ λατρείαν, καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ ἀνάμνησις μετὰ τρία ἔτη ἀκόμη τῆς ἐφλόγιζε τὴν καρδίαν. Ὁ μικρὸς κατεργάσης ἐπεξήτει τὰς πλουσίας καὶ τὴς ἡλικιωμένας γυναῖκας, καὶ ἀφῆκε τὴν Ἑλωδίαν διὰ μίαν κυρίαν ἡλικιωμένην, ἡ ὁποία ἀντήμειβε τὰ προτερήματά του. Εἰσελθὼν, μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν δικολαβικῶν γραφείων, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Δήμου τῶν Παρισίων ἦτο τὴν δραγόνος σαγκαυλὸς καὶ κρυφὸς ἔραστής μᾶς πρῶν γενεῶν κυρία.

— Ἐνας εὐγενὴς ! ἕνας μετανάστης ! ἐπανελάμβανεν ὁ Γκαμιελέν, τὸν ὁποῖον αὐτὴ δὲν ἤθιλε διόλου ν' ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν πλάνην του καὶ ἠύχετο μάλιστα νὰ μὴ μάθῃ ποτὲ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ σὲ ἐγκατέλειπεν ἀνάνδρως ;

Ἡ Ἑλωδία ἔκλινε τὴν κεφαλὴν.

Τὴν ἔθλιψεν εἰς τὸ στήθος του.

— Προσφιλές μου θῦμα τῆς μοναρχικῆς ἀκολασίας, εἶπεν, ὁ ἔρως μου θὰ σ' ἐκδικήσῃ καὶ θὰ τιμωρήσῃ ἐκείνον τὸν ἄτιμον. Ἄς ἦτο δυνατόν νὰ τὸν συναντήσω ! Θὰ τὸν ἀναβάλω ! . . .

Ἡ Ἑλωδία ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ λυπημένη ταῦτο χρόνως καὶ μειδιῶσα καὶ ἀπογοητευμένη. Ἦθελε τὸν ἔραστήν της περισσότερον νοήμονα περὶ τὰ ἐρωτικά πράγματα, περισσότερον φυσικόν, περισσότερον βίαιον. Ἐγνώριζεν ὅτι τὴν ἐσυγχώρησε τόσον γρήγορα διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι εἶχε τὴν φαντασίαν ψυχράν, καὶ ἡ ἐκμυστήρευσις ὁποῦ τοῦ ἔκαμε δὲν ἐξήγειρε μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του ἐντυπώσεις καὶ εἰκόνας ἀπὸ ἐκείνας ὁποῦ τυραννοῦν τοὺς λόγους· εἰς τὴν ἀποπλάνησιν ἐκείνην αὐτὸς δὲν ἔβλεπε τίποτε ἄλλο παρὰ ἕνα ἠθικὸν καὶ κοινωνικὸν περιστατικόν.

Ἠγέρθησαν καὶ ἐβάδιζαν εἰς τὰς χλοεράς δενδροστοιχίας τοῦ κήπου. Τῆς ἔλεγεν ὅτι τὴν ἡγάπα ἀκόμη περισσότερον, διότι εἶχεν ὑποφέρει. Ἡ Ἐλωδία δὲν ἀπῆτει παρ' αὐτοῦ τόσα τὸν ἡγάπα ἐν τούτοις αὐτὴ ἔτσι, ὅπως ἦτο, καὶ ἐθαύμαζε τὸ καλλιτεχνικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐβλεπε νὰ λάμπη μέσα του.

Ὅταν ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ Λουξεμβούργον, συνήντησαν ὁμάδας ἀνθρώπων συνηθροισμένων εἰς τὴν ὁδὸν Ἰσότητος καὶ περίξ τοῦ Θεάτρου τοῦ Ἑθνους. Δὲν ἐξεπλάγησαν διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ πρὸ ἡμερῶν ἐπεκράτει μέγας ἀναβρασμὸς εἰς τὰ μᾶλλον ἐξημιμένα τμήματα. Οἱ πολῖται κατήγγελλον ἐκεῖ τὴν Φατρίαν τοῦ Ὁρλεάν καὶ τοὺς συνενόχους τοῦ Βοισσώ, οἱ ὁποῖοι ἐδυσοδόμουν, ὡς ἔλεγον, τὴν καταστροφὴν τῶν Παρισίων καὶ τὴν σφαγὴν τῶν δημοκρατικῶν. Αὐτὸς δὲ ὁ Γκαμιελὲν εἶχε πρὸ ὀλίγου τὴν αἴτησιν τοῦ Δήμου, ζητοῦντος τὴν ἀπέλασιν ἀπὸ τῆς Συνελεύσεως τῶν Εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἀντιπροσώπων.

Ὅτε ἐπρόκειτο νὰ περάσουν ὑπὸ τὴν ἀψίδα τὴν συνδέουσαν τὸ θέατρον μὲ τὴν γειτονικὴν οἰκίαν, ἐδέησε νὰ διασχίσουν ἓνα ὁμίλον πολιτῶν φερόντων καρμανιόλαν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐδημηγόρει ἄνωθεν τῆς στοᾶς νεαρὸς στρατιωτικὸς, ὠραῖος ὡς ὁ Ἑρως τοῦ Πραξιτέλους ὑπὸ τὸ ἐκ δέρματος πάνθηρος κράνος του. Ὁ ἐρατεινὸς στρατιώτης ἐκατηγόρει τὸν Φίλον τοῦ Λαοῦ ὡς νωθρὸν καὶ ἔλεγε:

— Ἐσὺ κοιμᾷσαι, Μαρά, ἐνῶ οἱ ὁμοσπονδισταὶ σφυρηλατοῦν τὰ δεσμά μας.

Μόλις ἡ Ἐλωδία ἔστρεψε τὰ βλέμματα ἐπ' αὐτοῦ, καὶ εἶπε μετὰ σπουδῆς:

— Πᾶμε, Εὐάριστε !

Τὸ πλῆθος, ἔλεγε, τὴν ἐτρόμαξε καὶ ἐφοβεῖτο μὴ λιποθυμήσῃ ἐκ τοῦ συνωστισμοῦ.

Ἐχωρίσθησαν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἑθνους, ὁμνύοντες πρὸς ἀλλήλους ἔρωτα αἰώνιον.

Ἐκείνο τὸ πρωὶ ἔνωρις ὁ πολίτης Βροττώ ἐπρόσφερεν εἰς τὴν πολίτιδα Γκαμελὲν ἓνα λαμπρὸν ὄωρον, ἓνα καπὸνι. Θα διέπραττεν ἀπερὶσκεψίαν, ἔὰν ὡμολόγει πῶς τὸ ἐπρομηθεύθη, διότι τοῦ τὸ εἶχε δώσει μία ἐκ τῶν πωλητριῶν τῆς Ἀγορᾶς, εἰς τῆς ὁποίας τὸ μαγαζεῖον, παρὰ τὴν ἄκραν Εὐσταθίου, προσέφερεν ἐνίστε τὰς ὑπηρεσίας του ὡς γραμματεὺς, ἥτο δὲ γνωστὸν ὅτι αἱ γυναῖκες τῆς Ἀγορᾶς εἶχον φρονήματα φιλοβασιλικὰ καὶ διετήρουν ἀλληλογραφίαν με τοὺς μετανάστας. Ἡ πολίτις Γκαμελὲν ἐδέχθη τὸ καπὸνι πολὺ εὐγνωμόνως. Τέτοια φαγητὰ ἦσαν σπάνια τότε· τὰ τρόφιμα ἦσαν ἀκριβώτατα. Ὁ λαὸς ἐφοβεῖτο τὸν λιμὸν· οἱ ἀριστοκράται, ὡς ἐλθγετο, τὸν ἐπεθύμουν, οἱ δὲ κερδοσκόποι προαγοραστοὶ τὸν παρεσιεύαζον.

Ὁ πολίτης Βροττώ, παρακληθεὶς νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν εὐωχίαν τοῦ καπονίου κατὰ τὸ γεῦμα τῆς μεσημβρίας, ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν καὶ συνεχάρη τὴν οἰκοδέσποιναν διὰ τὴν εὐώδη κνίσαν τοῦ μαγειρείου τὴν ἐλικρατοῦσαν μέσα εἰς τὸ σπίτι της. Πραγματικῶς, τὸ ἐργαστήριον τοῦ ζωγράφου ἐμύριζεν ἀπὸ τὴν εὐωδίαν πασχαλινῆς σούπας.

— Καλωσύνη σας, κύριε, ἀπήντησεν ἡ ἀγαθὴ οἰκοδέσποινα. Διὰ νὰ προετοιμασθῇ τὸ στομάχι νὰ δεχθῇ τὸ καπὸνι σας, οἷς ἔφτιασα μίαν σούπαν με χόρτα, με ἓνα κομμάτι λαρδι καὶ με ἓνα χονδρὸν κόκκαλον βωδινόν. Δὲν ὑπάρχει ἄλλο πρᾶγμα ποῦ νὰ κάμνῃ τὴν σούπαν νὰ εὐωδιάξῃ, ὅσον ἓνα καλὸν κόκκαλον με τὸ μεδοῦλί του.

— Αὐτὸ ποῦ λέτε εἶνε πολὺ σωστόν, πολίτις, ἀπήντησεν ὁ γηραιὸς Βροττώ. Καὶ δὲν θὰ ἐκάμνετε ἄσχημα νὰ ξαναβάλετε καὶ αὖριον καὶ μεθαύριον καὶ ὅλην τὴν ἐβδομάδα αὐτὸ τὸ κόκκαλον εἰς τὴν χύτραν σας καὶ θὰ ἴδῃτε ὅτι θὰ ἐξακολουθῇ νὰ εὐωδιάξῃ τὸ φαγητόν. Αὐτὴν τὴν τέχνην ἔκαμνε μία μάντισσα γερόντισσα εἰς τὸν Πανζόν, ἔβραζε σούπαν με χλωρὸν λάχανον, με ἓνα κομμάτι λαρδι καὶ με ἓνα μεταχειρισμένον σ α β ο ρ ἄ ο ς. Ἔτσι λέγουν εἰς τὸ χωριό

της, τὸ ὅποιον εἶνε καὶ τὸ ἰδικόν μου, τὸ κόκκαλον μὲ τὸ μεδοῦλι τὸ τόσον γευστικόν.

— Αὐτὴ ἡ γυναῖκα ποῦ λέτε, κύριε, δὲν ἐφοδεῖτο μήπως τὸ ἴδιον κόκκαλον δὲν ἤμπορῇ νὰ χρησιμεύσῃ πολλὰς φορές ; ἤρρωτήσεν ἡ πολίτις Γκαμελὲν.

— Αὐτὴ ἡ κακομοῖρα ἐπερνοῦσε ὅπως ὅπως, ἀπήντησεν ὁ Βροττώ. Ἦτο πτωχή, μολοντί ἦτο προφήτισσα.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθεν ὁ Εὐάρεστος, συγκεκνημέ-
μενος καὶ ἀποφασισμένος νὰ μάθῃ τὸν διαφθορέα τῆς Ἑλ-
λίδας, διὰ νὰ ἐκδικήσῃ καὶ τὴν Δημοκρατίαν καὶ τὸν ἔρωτά του.

Μετὰ τὰς συνήθεις φιλοφρονήσεις ὁ πολίτης Βροττώ ἐξηκολούθησε τὴν ὁμιλίαν του.

— Ἐκείνοι ποῦ προλέγουν τὰ μέλλοντα καὶ τὸ ἔχουν ὡς ἐπάγγελμα πολὺ σπανίως πλουτίζουν. Πολὺ γρήγορα ἀνα-
καλύπτεται ὁ δόλος των. Καὶ ἡ ἀπάτη ὅπου μεταχειρίζονται
τοὺς καθιστὰ μισητοὺς. Ἐπρεπε νὰ εἶνε ἀκόμη μι-
σητότεροι, ἐὰν πραγματικῶς ἐπρόλεγαν τὰ μέλλοντα. Διότι
ἡ ζωὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου θὰ ἦτον ἀνυπόφορος ἐὰν ἐγνώ-
ριζε τί θὰ τοῦ συμβῇ. Θὰ ἐμάνθανε τὰ ἐπικείμενα δεινά, διὰ
τὰ ὅποια θὰ ἔπασχε προκαταβολικῶς, καὶ δὲν θὰ ἀπελάμβανε
τὰ ἀγαθὰ, τῶν ὁποίων θὰ ἐπερίμενε τὸ τέλος. Ἡ ἄγνοια
εἶνε ὁ κυριώτερος ὅρος τῆς εὐτυχίας τῶν ἀνθρώπων καὶ πρό-
πει ν' ἀναγνωρίσωμεν ὅτι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, αὐτὸν τὸν
ὄρον τὸν τηροῦν καλά. Τὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας τ' ἀγνοοῦμεν σχε-
δὸν καθ' ὁλοκληρίαν καὶ ἀπὸ τὰ τῶν ἄλλων δὲν γνωρίζομεν
ἀπολύτως τίποτε. Ἡ ἄγνοια ἐξασφαλίζει τὴν ἡσυχίαν μας,
τὸ ψεῦδος τὴν εὐτυχίαν μας.

Ἡ πολίτις Γκαμελὲν ἔθεσε τὴν σοῦπαν ἐπάνω εἰς τὸ τρα-
πέζι, εἶπε τὸ Εὐλόγησον, Κύριε, εἶπεν εἰς τὸν υἱὸν
τῆς καὶ τὸν ξένον τῆς νὰ καθίσουν, αὐτὴ δὲ ἤρχισε νὰ τρώγῃ
ὀρθία, ἀποποιηθεῖσα νὰ καθίσῃ εἰς τὴν θέσιν, τὴν ὅποιαν
ὁ πολίτης Βροττώ τῆς ἐπρόσφερε πλησίον του, διότι ἐγνώ-
ριζεν, ὡς ἔλεγε, τὸ χρέος ὅπου τῆς ἐπέβαλλεν ἡ εὐγένεια.

ΣΤ'.

Ὡρα δεκάτῃ τῆς πρωΐας. Οὔτε ἡ ἐλαχίστη πνοὴ ἀέρος ἐφύσα. Ἦτο ἐκεῖνο τὸ ἔτος ὁ θερμότερος Ἰούλιος ἀπὸ ὅσους ἐγνώρισαν οἱ κάτοικοι τῶν Παρισίων.

Εἰς τὴν στενὴν ὁδὸν Ἱερουσαλὴμ περὶ τοὺς ἑκατὸν πολίτας τοῦ τμήματος ἐπερίμενον πρὸ τῆς θύρας τοῦ ἀρτοποιεῖου κατὰ σειρὰν ἐπιμήκη, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τεσσάρων ἐθνοφυλάκων, οἵτινες, ὀπλισμένοι, ἐν στάσει ἀναπαύσεως, ἐκάπνιζον τὴν πίπταν των.

Ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις εἶχε ψηφίσει τὸν ἀνώτατον ὅρον τῆς διατιμήσεως· ἐν τῷ ἅμα τὰ σιτηρὰ καὶ τὰ ἄλευρα ἐξηφανίσθησαν. Ὅπως οἱ Ἰσραηλῖται εἰς τὴν ἔρημον, οὕτως καὶ οἱ Παρισινοὶ ἔπρεπε νὰ σηκωθοῦν πρὶν ἐξημερώσῃ, ἀνῆλθαι νὰ φάγουν ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἀνθρώποι οἱ συνωσιζόμενοι, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία, ὑπὸ τὸ καῦμα ἀναλελυμένου μολύβδου, τὸ ὁποῖον ἐθέρμαινε τὴν σαπρίαν τοῦ βορβόρου τοῦ ρυακίου τῆς ὁδοῦ καὶ ἐξῆπτε τὰς ἀπαπνοίας τοῦ ἰδρώτος καὶ τῆς λύγδας, συνωθοῦντο, ἀπληθύνοντο ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον, ἐκυττάζοντο μὲ ὅλα τὰ αἰσθήματα τὰ ὁποῖα τὰ ἀνθρώπινα ὄντα ἠμποροῦν νὰ αἰσθάνωνται πρὸς ἄλληλα, μὲ ἀντιπάθειαν, μὲ ἀηδίαν, μὲ ἐνδιαφέρον, μὲ

παύον, με ἀδιαφορίαν. Εἶχον μάθει, ἐξ ὀδυνηρᾶς πείρας, ὅτι δὲν ὑπῆρχε ψωμί ἄρκετόν δι' ὅλους· διὰ τοῦτο οἱ τελευταῖοι προσελθόντες ἐπροσπάθουν νὰ εἰσχωρήσουν ἐμπρός, ὅσοι δὲ ἔχανον ἔδαφος παρεπονοῦντο καὶ ὠργίζοντο καὶ ἐπεκαλοῦντο εἰς μ' αὐτήν τὸ καταπατούμενον δικαίωμα των. Αἱ γυναῖκες διηγαζοντο λυσσῶδῶς, κινεῖσαι τὰς χεῖρας καὶ τὰ νῶτα, διὰ νὰ διατηρήσουν τὴν θέσιν των, ἢ διὰ νὰ ἐπιτύχουν καλλιτέραν. Ὅσάκις ὁ συνωστισμὸς καθίστατο σφοδρότερος καὶ πνιγνός, ἐξεφέροντο κραυγαί:

— Μὴ σπρώχνετε !

Καὶ ἕκαστος διεμαρτύρετο λέγων ὅτι ἔσπρωχνον ἄλλοι καὶ αὐτόν.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν καθημερινῶν ἀταξιῶν, τὰ διωρισμένα ὑπὸ τοῦ τμήματος μέλη τῶν ἐπιτροπῶν εἶχον ἐπινοήσει νὰ δένουν εἰς τὴν θύραν τοῦ ἀρτοποιείου σχοινίον, τὸ ὁποῖον καθεὶς ἐκράτει μετὰ τὴν σειρὰν του· ἀλλ' αἱ χεῖρες εὗρισκοντο πολὺ σιμὰ ἢ μία τῆς ἄλλης, συνηντῶντο ἐπάνω εἰς τὸ σχοινὶ καὶ ἐμάλωναν ἀνάμεσόν των. Καὶ ἐκεῖνος ποῦ τὸ ἄφινε δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ ξαναπιάσῃ. Οἱ δυσηρεστημένοι ἢ οἱ ἀστεῖοι, ἔκοπταν τὸ σχοινί· ὥστε τὸ μέτρον ἐγκατελείφθη.

Εἰς τὸν συνωστισμὸν ἐκεῖνον οἱ ἄνθρωποι ἐπνίγοντο, ἐνόμιζον ὅτι θὰ σκάσουν, ἡστεῖζοντο, ἐξετόξευον φράσεις ἀσέμνους, ἐξέφερον λοιδορίας κατὰ τῶν ἀριστοκρατῶν καὶ τῶν ὁμοσπονδιστῶν, οἵτινες ἦσαν οἱ αἵτιοι παντὸς κακοῦ. Ὅσάκις διήρχετο κανένας σκύλος, οἱ ἀστεῖοι τὸν ἐφώναζαν Πίτ. Ἐνῖστε ἀντίχει γενναῖον ράπισμα, καταφερόμενον διὰ χειρὸς γυναικείας ἐπὶ τῆς παρειᾶς αὐθάδους τινός, ἐνῷ πιεζομένη ὑπὸ τοῦ γείτονός της νεαρὰ ὑπηρέτρια μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμικλείστους καὶ τὸ στόμα ἡμιάνοικτον, ἐστέναζε χαϊδευτικά. Εἰς πᾶσαν λέξιν, εἰς πᾶν νεῦμα, εἰς πᾶσαν φράσιν ἱκανὴν νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ἐλευθερόστομον καὶ χαριτολόγον γαλλικὴν εὐθυμίαν, ὅμιλος νέων ἀκολάστων ἐτόνιζε τὸ Σάϊρά, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας γέροντος Ἰακωβίνου, ἀγανα-

κτοῦντος, διότι ἐξηυτέλιζον μὲ ρεπαρεῦς ὑπαινιγμοὺς τὴν ἐπαφδὸν τὴν ἐκφράζουσαν τὴν δημοκρατικὴν πίστιν εἰς μέλλον δικαιοσύνης καὶ εὐημερίας.

Φέρων τὴν κλίμακά του ὑπὸ μάλῃς ἦλθε τοιχοκολλητῆς τις διὰ νὰ κολλήσῃ εἰς τὸν ἀντικρὺ τοῦ ἀρτοποιείου τοῖχον εἰδοποιήσιν τῆς Δημαρχίας, ὁρίζουσας τὴν χορηγητέαν εἰς τοὺς ἀγοραστὰς μερίδα τοῦ κρέατος τῶν σφαζομένων ζώων. Οἱ διαβάται ἐσταματοῦσαν διὰ νὰ διαβάσουν τὸ ὑγρὸν ἀκόμη ἔντυπον. Μία πωλήτρια κραμβολαχάνων, ἥτις ἐβάδιζε μὲ τὸ καλάθι εἰς τὴν ράχιν τῆς ἤρχισε νὰ λέγῃ μὲ τὴν χονδρὴν ραγισμένην φωνὴν τῆς:

— Πάνε τὰ ὠραῖα βωδινά !... ἃς ξύνωμεν τώρα τὴν κοιλιά μας !

Αἴφνης μία τοιαύτη δυσωδία ζεστὴ ἀνεδόθη ἀπὸ μίαν ὑπόνομον, ὥστε πολλοὶ κατελήφθησαν ἀπὸ ναυτίαν· γυνὴ τις ἐλιποθύμησε, τὴν παρέλαβον δὲ ἀναίσθητον δύο ἐθνοφύλακες καὶ τὴν μετέφερον ὀλίγον περαιτέρω, ὑποκάτω ἀπὸ μίαν ἀντλίαν. Οἱ ἄνθρωποι ἐπιαναν τὴν μύτην των· τὸ πλῆθος ἐθορύβει καὶ ἀντηλλάσσοντο λόγοι ἀγωνίας καὶ τρόμου. Συνεζήτουν ἂν εἶχε πεταχθῇ καὶ κανὲν θνησιμαῖον, ἢ μήπως εἶχε ριφθῇ δηλητήριον ἐπίτηδες, ἀπὸ μοχθηρίαν, ἢ μᾶλλον ἂν ὑπῆρχε τὸ πτώμα κανενὸς φονευθέντος κατὰ τὰς σφαγὰς τοῦ Σεπτεμβρίου, εὐγενοῦς ἢ ἱερέως, λησμονημένον εἰς κἄποιον ὑπόγειον ἐκ τῶν πέριξ.

— Μὰ ἔρριψαν καὶ στὰ ὑπόγεια ἀπ' αὐτούς ;

— Ἐρριψαν παντοῦ.

— Θὰ εἶνε κανένας ἀπ' ἐκείνους τοῦ Σατελέ. Τὰς 2 Σεπτεμβρίου εἶδα ἓνα σωρὸν ἀπὸ τριακόσια πτώματα ἐπάνω εἰς τὴν Γέφυραν τοῦ Ἀλλάγατος.

Οἱ Παρισινοὶ ἐφοβοῦντο τὴν ἐκδίκησιν τῶν πρῶην, οἱ ὅποιοι καὶ νεκροὶ τοὺς ἐδηλητηρίαζαν.

Ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν προσῆλθε νὰ λάβῃ θέσιν εἰς τὴν σειράν· ἤθελε νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν μητέρα του ἀπὸ τὸν κόπον

τῆς μακρᾶς ἀναμονῆς. Ὁ γείτων του πολίτης Βροττῶ τὸν συνώδευε γαλήνιος, μειδιῶν, μὲ τὸν τόμον τοῦ Λουκρητίου μέσα εἰς τὸ χαινὸν θυλάκιον τῆς ρεδιγκτας του.

Ὁ ἀγαθὸς γέρον ἐξῆρε τὴν σκηνὴν ἐκείνην ὡς ἀγροικογραφίαν, ἀξίαν τοῦ χρωστῆρος νεωτέροι τινὸς Τένιερος.

— Αὐτοὶ οἱ χαμάληδες καὶ ἡ γυναικοῦλες εἶνε πλέον διασκεδαστικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Ρωμαίους, ὅπου ἀγαποῦν τόσον πολὺ σήμερον οἱ ζωγράφοι μας. Ὅσον γιὰ ἐμέ, πάντοτε ἐπροτιμοῦσα τὴν Φλαμανδικὴν τεχνοτροπίαν.

Δὲν ὠμολόγει δέ, ἐκ φρονήσεως καὶ ἐκ λεπτότητος, ὅτι ἦτο κάτοχος ἄλλοτε συλλογῆς ὁλλανδικῶν εἰκόνων, τῆς ὁποίας μόνη ἡ πινακοθήκη τοῦ κυρίου δὲ Σοαζέλ ἦτο ἐφάμιλλος ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν πινάκων καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν ζωγραφῶν.

— Τὸ ὠραῖον ὑπάρχει μόνον εἰς τὰ ἀρχαῖα, ἀπήντησεν ὁ ζωγράφος, καὶ εἰς ὅσα ἔργα ἀνενηώθησαν ἀπὸ ἐκεῖνα· παραδεχομαι ὅμως ὅτι αἱ ἀγροικογραφίαι τοῦ Τένιερος, τοῦ Στέν ἢ τοῦ Δ' Ὅσταδ ἀξίζουσιν περισσότερο ἀπὸ τὰ τιποτένια πράγματα τοῦ Βαττώ, τοῦ Βουσσέ, ἢ τοῦ Βαν-Λώ. Εἰς τὰ ὁλλανδικὰ ἔργα ἡ ἀνθρωπότης ἀσχημίζεται, ἀλλὰ δὲν ἐξευτελίζεται ὅπως εἰς τὰ ἔργα τοῦ Βωδουέν ἢ τοῦ Φραγκονάρ.

Ἐφημεριδοπώλης τις διῆλθε κραυγάζων:

— Τὸ Δελτίον τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δυναστηρίου!... Ὁ κατάλογος τῶν καταδικασθέντων!...

— Δὲν ἐπαρκεῖ ἓνα μόνον ἐπαναστατικὸν δικαστήριον, εἶπεν ὁ Εὐάριστος. Χρειάζεται νὰ ὑπάρχῃ ἓνα εἰς κάθε πόλιν... Τί λέγω!... εἰς κάθε δῆμον, εἰς κάθε χωριό!... Χρειάζεται ὅλοι οἱ οἰκογενειάρχαι, ὅλοι οἱ πολῖται νὰ γείνουν δικασταί. Ὅταν τὸ ἔθνος εὕρεσκειται ὑποκάτω ἀπὸ τὰ κανόνια τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀπὸ τὰ μαχαίρια τῶν προδοτῶν, ἡ ἐπιείκεια ἰσοδυναμεῖ μὲ πατροκτονίαν. Κυττάξτε τὴν θέσιν μας!... Ἡ Λυών, ἡ Μασσαλία, τὸ Βορδὼ στασιάζουσιν ἡ

Κορσική εἶνε ἐπαναστατημένη· ἡ Βανδέα εἶνε εἰς ἀναστά-
 τωσιν· ἡ Μαγεντία καὶ ἡ Βαλανσιέν ἐκυριεύθησαν ἀπὸ τοὺς
 συνησπισμένους ἐχθροὺς μας· ἡ προδοσία ἐξαπλώνεται εἰς
 τὰς ἐξοχάς, εἰς τὰς πόλεις εἰς τὰ στρατόπεδα· ἡ προδοσία
 συνεδριάζει εἰς τὴν αἰθουσαν τῆς Συνελεύσεως· ἡ προδοσία
 κάθηται μὲ τὸν χάρτην εἰς τὸ χέρι εἰς τὰ πολεμικὰ συμβού-
 λια τῶν στρατηγῶν μας !... Ἡ λαμμητόμος πρέπει νὰ σώσῃ
 τὴν πατρίδα !

— Δὲν ἔχω καμμίαν οὐσιώδη ἀντίρρῃσιν ἐναντίον τῆς
 λαμμητόμου, ἀπήντησεν ὁ γηραιὸς Βροττώ. Ἡ φύσις, ἡ ὁποία
 εἶνε ἡ μόνη μου διδασκάλισσα καὶ παιδαγωγός, δὲν μὲ ἐδί-
 δαξε μὲ κανένα τρόπον ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει κάποιαν
 ἀξίαν. Ὁ μόνος σκοπὸς τῶν ὄντων εἶνε, καθὼς φαίνεται,
 νὰ γίνωνται βορὰ ἄλλων ὄντων, τὰ ὁποία εἶνε ἐπίσης προ-
 ωρισμένα νὰ λάβουν τὴν ἰδίαν τύχην. Ὁ φόνος εἶνε τὸ φυσι-
 κὸν δίκαιον· κατὰ συνέπειαν ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου εἶνε νό-
 μιμος, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως νὰ ἐπιβάλλεται ὄχι χάριν τῆς ἀρε-
 τῆς ἢ τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ ἐξ ἀνάγκης, ἥ ὅσας προκύ-
 πτει ἐξ αὐτῆς κάποια ὠφέλεια. Ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι ἔχω
 πονηρὰ ἔνστικτα, ἐπειδὴ συχαίνομαι νὰ βλέπω τὴν αἵματο-
 χυσίαν καὶ αὐτὸ εἶνε μία ἐξαχρέωσις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν, μὲ
 ὅλην τὴν φιλοσοφίαν μου, δὲν κατώρθωσα ἀκόμη νὰ διορ-
 θωθῶ.

— Οἱ δημοκρατικοί, ἐπανελάβεν ὁ Εὐάριστος, εἶνε φιλάν-
 θρωποι καὶ εὐαίσθητοι. Μόνον οἱ τύραννοι ὑποστηρίζουν ὅτι
 ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου εἶνε προσὸν ἀναγκαῖον τῆς ἐξουσίας.
 Ὁ κυρίαρχος λαὸς μίαν ἡμέραν θὰ τὴν καταργήσῃ. Ὁ Ρο-
 βεσπιέρρος τὴν ἐπολέμησε καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν ὅλοι οἱ πατριῶ-
 ται· ἄμποτε νὰ ψηφισθῇ τὸ ταχύτερον ὁ νόμος ποῦ θὰ τὴν
 καταργήσῃ. Ἀλλὰ τὸ μέτρον αὐτὸ δὲν θὰ ἐφαρμοσθῇ, παρὰ
 μόνον ἀφοῦ καὶ ὁ τελευταῖος ἐχθρὸς τῆς Δημοκρατίας θα-
 νατωθῇ μὲ τὸ φάσγανον τοῦ νόμου.

Ὁ Γκαμελὲν καὶ ὁ Βροττώ εἶχον ὀπισθὲν τῶν ἀναμένον-

τάς τοὺς καθυστερήσαντας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν πολλαὶ γυναῖκες τοῦ τμήματος· μεταξὺ τῶν ἄλλων ἦσαν μία μεγαλόσωμος εὐειδὴς πλέκτρια (1), φέρουσα κεκρύφαλον, πέδιλα, καὶ σπάθην ἐξαρτωμένην διὰ τελαμῶνος ἀπὸ τοῦ ὤμου, μία εὐειδὴς ξανθὴ νεᾶνις, μὲ κόμην ἀνάστατον, τῆς ὁποίας τὸ περὶ τὸν λαμὸν στρόφιον ἦτο πολὺ τσαλακωμένον, καὶ μία μητέρα νεαρά, ἡ ὁποία, ὥχρ᾽ αὐτὴ ἀδύνατος, ἐγαλούχει τὸ καχεκτικὸν βρέφος τῆς.

Τὸ νήπιον δὲν εὗρισκε πλέον γάλα καὶ ἐφώναζεν· ἀλλ' αἱ γῶναί τοι ἦσαν πολὺ ἀσθενεῖς καὶ οἱ θρήνοι τὸ ἔπνιγον. Οἰκτρῶς μικρόσωμος, μὲ ὄψιν πελιδνὴν καὶ θολήν, μὲ ὀφθαλμοὺς φλογισμένους, ἡ μητέρα τὸ ἐκύτταζε μὲ πονετικὴν προθυμίαν.

— Εἶνε πολὺ μικρὸν τὸ μωρόν, εἶπεν ὁ Γκαμελὲν στρεφόμενος πρὸς τὸ δυστυχὲς μικρόν, τὸ ὁποῖον οἴμωζε, στενοχωρούμενον καὶ αὐτὸ μέσα εἰς τὸν ἀποπνικτικὸν συνωστισμόν τῶν τελευταίων ὀπισθεν ἐλθόντων.

— Εἶνε ἕξη μηνῶν τὸ πουλάκι μου !... Ὁ πατέρας τοι εἶνε εἰς τὸν στρατόν· ἦτον μαζί μ' ἐκείνους ποῦ ἀπέκρουσαν τοὺς Αὐστριακοὺς εἰς τὸ Κονδέ. Λέγεται Δυμοντέγ (Μιχαήλ), ὑπάλληλος εἰς κατάστημα ἀπὸ πανιά. Ἐπῆγε καὶ κατετάχθη ὡς ἐθελοντῆς εἰς μίαν ἐξέδραν ποῦ εἶχαν στήσει ἀντικρὺ στὸ Δημαρχεῖον. Ἦθελε ὁ καυμένος νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν πατρίδα τοι καὶ νὰ ταξειδεύσῃ καὶ λιγάκι. Μοῦ ἔγραψε νὰ ἔχω ὑπομονήν... Ἀλλὰ πῶς θέλετε νὰ θρέψω τὸν Παῦλον... (Παῦλον τὸν λένε τὸν μικρόν), ἀφοῦ δὲν μπορῶ νὰ τραφῶ οὔτε ἐγὼ ἢ ἴδια ;

(1) Πλέκτριαι (τρικοτέζ) ἐκαλοῦντο κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως γυναῖκες τοῦ λαοῦ, ἀληθινὰί μέγαιραι αἰμοχαρεῖς, αἵτινες παρηκολούθουν πλέκουσαι τὴν κάλτσαν των εἰς τὰ θεωρεῖα τὰς συνεδριάσεις τῆς Συνελεύσεως καὶ τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου. (Σημ. Μεταφραστοῦ)

— Ἄ ! ἀνεφώνησεν ἡ εὐειδὴς Ξανθή, θὰ περιμένωμεν καμμιά ὥρα ἀκόμη καὶ τὸ βράδυ θ' ἀρχίσωμε πάλι τὸ ἴδιο πανηγύρι στὴ θύρα τοῦ παντοπωλείου. . . . Κινδυνεύει νὰ σκοτωθῇ κανεὶς. διὰ νὰ βρῇ τρία αἰγὰ καὶ λιγάκι βούτυρον.

— Βούτυρον ! ἐψιθύρισεν ἡ πολίτις Δημοντεῖγ' τρεῖς μῆνες ἔχω νὰ τὸ ἰδῶ στὰ μάτια μου.

Καὶ αἱ γυναῖκες ἤρχισαν νὰ παραπονοῦνται διὰ τὴν σπάνιν καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν τροφίμων, κατηρῶντο τοὺς μετανάστας καὶ ἠύχοντο νὰ σταλοῦν εἰς τὴν γκυλλοτίναν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τμημάτων, οἱ ὅποιοι ἔδιδαν εἰς γυναῖκες ξεστοίπτως, ἀντὶ αἰσχροῦς ἀμοιβῆς, κόττες καὶ ψωμιὰ τεσσάρων λιτρῶν. Καὶ διηγοῦντο φήμας τρομακτικάς, περὶ βωδιῶν, τὰ ὅποια ἐπνίξαν εἰς τὸν Σηκουάνα, περὶ σάκκων ἀλεύρων, τὰ ὅποια ἔρριψαν εἰς τοὺς ὀχετοὺς καὶ ψωμιῶν, τὰ ὅποια ἔρριψαν εἰς τοὺς ἀποπάτους. . . Ἦσαν δὲ αὐτοὶ ποῦ τὰ ἔκαμναν ἐπίτηδες διὰ νὰ φέρουν τὴν πείναν, βασιλόφρονες, ρολανδισταί, βρισσωτισταί, ἐπιδιδῶντες τὴν ἐξολόθρευσιν τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων.

Αἰρνης ἡ εὐειδὴς Ξανθή νεᾶνις μὲ τὸ τσαλακωμένον περιώμιον ἐξέφερε κραυγὰς, ὥς νὰ εἶχαν πιάσει φωτιά τὰ ροῦχά της, τὰ ὅποια ἐτίνασσε βιαίως καὶ ἀνέστρεφε τὰ θυλάκιά των, φωνάζουσα ὅτι τῆς ἔκλεψαν τὸ βαλάντιον.

Τὸ ἄκουσμα τῆς κλοπῆς κατετάραξε καὶ ἐπροξένησε μεγάλην ἀγανάκτησιν εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι εἶχον λαφυραγωγῆσαι τὰ μέγαρά τοῦ προαστείου τοῦ Ἀγίου Γερμανοῦ καὶ εἰσβάλει εἰς τ' ἀνάκτορα τοῦ Κερραμεικοῦ, χωρὶς ν' ἀρπάσουν τὸ παραμικρὸν ἀπ' ἐκεῖ, εἰς τοὺς ἐργατικοὺς ἐκείνους καὶ τὰς οἰκοκυράς ὁποῦ θὰ ἔκαιον προθύμως τὸ παλάτι τῶν Βερσαλλιῶν. ἀλλὰ ἐθεώρουν ἀτιμίαν νὰ ὑπεξαιρέσουν ἕστω καὶ μίαν κορφίτσαν ἀπὸ μέσα. Οἱ νεαροὶ ἀκόλαστοι ἐρριποκινδύνευσαν μερικοὺς καχοὺς ἀστεϊσμούς, οἱ ὅποιοι ὁμῶς κατεπνίγησαν ὑπὸ τὴν κατακραυγὴν τοῦ πλήθους. Ἦρχισε μία ξρρευνα θορυβώδης. Ἡ

μεγαλόσωμος πλέκτρια δακτυλωδεικτοῦσα ἓνα γέροντα, τὸν ὁποῖον ὑπώπτευεν ὡς μοναχὸν ἀπαθρόντα τὸ ράσον, ὠρ-
κίζετο ὅτι ὁ «καλόγηρος» εἶχε κάμει τὴν κλοπὴν. Τὸ δὲ πλῆ-
θος, τεισθὲν πάραυτα, ἐξέφερε κραυγὰς θανάτου.

Ὁ γέρων, ὁ τόσον σφοδρῶς καταγγεληθεὶς εἰς τὴν κοινὴν ἐκδίκησιν, ἔστεκε λίαν ταπεινῶς ἔμπροσθεν τοῦ πολίτου Βροτ-
τώ. Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι εἶχε κατὰ πάντα τὸ ἐξωτερικὸν πρώην
κληρικοῦ. Τὸ ἥθος του ἦτο πολὺ σεβάσμιον, ἂν καὶ ἡ μορφὴ
του ἦτο ἡλλουωμένη ἐκ τῆς ταραχῆς, τὴν ὁποίαν τοῦ ἐπρο-
ξένουν αἱ βιαιοπραγαίαι τοῦ πλήθους καὶ ἡ ἀκόμη ζωντανὴ
ἀνάμνησις τῶν ἡμερῶν τοῦ Σεπτεμβρίου. Ὁ φόβος ὁ ζω-
γραφισμένος εἰς τὸ πρόσωπόν του τὸν καθίστα ὑποπτὸν,
καὶ τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον εὐκόλως πιστεύει ὅτι μόνοι οἱ ἔνο-
χοι φοβοῦνται τὰς ἀποφάσεις του. ὡς νὰ μὴ ἦτο ἱκανὴ ἡ
ἀσυλλόγιστος σπουδὴ μὲ τὴν ὁποίαν τὰς ἐκφέρει, νὰ μὴ τρο-
μάξῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀθώους.

Ὁ Βροττώ εἶχεν ἐπιβάλει ὡς νόμον εἰς τὸν ἑαυτὸν του
νὰ μὴ ἀντιστρατεύεται ποτὲ εἰς τὸ λαϊκὸν αἴσθημα, ἰδίως
ὅταν ἐφαίνετο αὐτὸ μωρὸν καὶ θηριῶδες, «ἐπειδὴ, ὡς ἔλεγε,
τότε ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ ἦτο πράγματι φωνὴ Θεοῦ». Ἀλλ' ὁ
Βροττώ ἦτο συνεπής· ἐδήλωσε δὲ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος,
εἴτε καλόγηρος ἦτο εἴτε ὄχι, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κλέψῃ τὴν
πολίτιδα, ἀφοῦ δὲν εἶχε πλησιάσει εἰς αὐτὴν οὐδ' ἐπὶ μίαν
μόνην στιγμὴν.

Τὸ πλῆθος συνεπέρανεν ὅτι ὁ ὑπερασπιζόμενος τὸν κλέ-
πτην ἦτο συνένοχός του καὶ μερικοὶ ἤρχιζαν ἤδη νὰ λέγουν
ὅτι ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῶν αὐστηρῶς οἱ δύο κακοποιοί, ὅτε
δὲ ὁ Γκαμελὲν ἐδήλωσεν ὅτι ἐγγυᾶτο περὶ τοῦ Βροττώ, οἱ
φρονιμώτεροι ἀπεφαίνοντο ὅτι ἔπρεπε νὰ σταλῇ καὶ αὐτὸς
μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους δύο εἰς τὸ τμήμα.

Ἀλλ' ἡ εὐειδὴς νεᾶνις ἐφώνησεν ἔξαφνα μετὰ χαρᾶς ὅτι
ἀνεῦρε τὸ βαλάντιόν της. Ἀμέσως τότε ἠγγέρθησαν πάνδη-

μοι ἀποδοκιμασίαι ἐναντίον της καὶ ἡπειλήθη νὰ δαρῇ εἰς τὰ ὀπίθια ὡς παλαιογυναῖκα.

— Κύριε, εἶπεν ὁ κληρικός πρὸς τὸν Βροττώ, σᾶς εὐχαριστῶ, διότι μὲ ὑπερασπίσθητε. Τὸ ὄνομα δὲν ἔχει σημασίαν· σᾶς τὸ λέγω ὁμῶς· ὀνομάζομαι Λουδοβίκος δὲ Λογκεμάρ. Εἶμαι πράγματι κληρικός· ἀλλὰ δὲν εἶμαι καλόγηρος καπουκῖνος, ὅπως λέγουν αὐτὲς αἱ γυναῖκες. Κάθε ἄλλο· εἶμαι ἱερεὺς καὶ ἀνήκω εἰς τὸ τάγμα τῶν Βαρναβιτῶν, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἓνα πλῆθος σοφῶν καὶ ἁγίων. Δὲν ἀρκεῖ ν' ἀνάγουν τὴν ἀρχὴν τοῦ τάγματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἅγιον Κάρολον τὸν Βορρυσίον· ὡς πραγματικὸς αὐτοῦ ἰδρυτῆς πρέπει νὰ θεωρῇται ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, τοῦ ὁποίου φέρει καὶ τὸ μονόγραμμα εἰς τὸ ἔμβλημά του. Ἦναγκάσθην νὰ φύγω ἀπὸ τὸ μοναστήρι μου, τὸ ὁποῖον κατέλαβε καὶ συνεδριάζει ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ τμήματος τῆς Νέας Γεφύρας, καὶ νὰ φορέσω λαϊκὰ ἐνδύματα.

— Πάτερ μου, εἶπεν ὁ Βροττώ παρατηρῶν τὸν τετριμμένον ἐπενδύτην τοῦ κυρίου δὲ Λογκεμάρ, τὸ ἐνδυμά σας μαρτυρεῖ ἐπαρκῶς ὅτι δὲν ἀτηρνήθητε τὴν ιδιότητά σας. Ὅποιος σᾶς ἰδῇ μὲ αὐτὸ θὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐδιωρθώσετε μᾶλλον τὴν ἱερατικὴν σας ιδιότητα, παρὰ ὅτι τὴν ἀτηρνήθητε. Καὶ ἐκτίθεσθε ἔτσι καλοκάγαθως καὶ δωρεὰν εἰς τὰς ἐπιθέσεις τοῦ ἀσεβοῦς ὄχλου;

— Δυστυχῶς, δὲν ἡμπορῶ νὰ φορέσω κανένα ἐνδυμα γαλάζιον ὥσαν κανένας χορευτῆς! ἀπῆντησεν ὁ κληρικός.

— Πάτερ μου αὐτὰ ποῦ εἶπα διὰ τὸ ἐνδυμά σας τὰ εἶπα ἀπὸ σεβασμὸν πρὸς τὸν χαρακτῆρά σας καὶ διὰ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν σας ὡς πρὸς τοὺς κινδύνους ὁποῦ διατρέχετε.

— Ἀπεναντίας, κύριε, πρέπει νὰ μ' ἐνθαρρύνετε ὥστε νὰ φανερώσω τὴν πίστιν μου. Διότι, δυστυχῶς, εἶμαι ἐκ φύσεως πολὺ ἐπιρροεπὴς εἰς τὴν δειλίην καὶ εἰς τὸν φόβον τοῦ κινδύνου. Ἠλλάξα τὸ ἐνδυμά μου, κύριε, καὶ αὕτη ἡ προᾶξις ἤδη εἶνε ἓνα ὄνειδος ἀποστασίας· ἀλλὰ ἠθέλησα νὰ μὴ ἐγκα-

ταλείψω τοῦλάχιστον καὶ τὸν οἶκον, ὅπου ὁ Κύριος μου ἔχο-
ρήγησεν ἐπὶ τόσα ἔτη τὴν χάριν ζωῆς εἰρηνικῆς καὶ μεμο-
νωμένης. Κατάρθωσα νὰ μείνω εἰς αὐτὸ τὸ οἶκημα καὶ διε-
τήρησα τὸ κελλὶόν μου, ἐνῷ ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ μοναστήριον
μετεβλήθησαν εἰς εἰδός τι μικροῦ δημαρχείου, τὸ ὁποῖον λέ-
γεται τμήμα. Εἶδα, κύριε, εἶδα τὰ ἐμβλήματα τῆς ἀγίας πί-
στεως νὰ τὰ ἀκρωτηριάξουν ! εἶδα τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Παύ-
λου νὰ τὸ ἀντικαθιστᾷ ὁ σκοῦφος τοῦ καταδίκου τῶν κατέρ-
γων. Κἄποτε παρευρέθην καὶ εἰς τὰ διαβούλια τοῦ τμήμα-
τος καὶ ἤκουσα νὰ λέγονται καταπληκτικαὶ πλάναι. Τέλος
πάντων ἐγκατέλειψα τὴν βεβηλωμένην ἐκείνην κατοικίαν καὶ
ἐπῆγα νὰ ζῆσω μὲ τὴν σύνταξιν τῶν ἑκατὸν πιστολῶν, ὅπου
μου παρέχει ἡ Συνέλευσις, μέσα εἰς ἓνα σταῦλον ἀδειανόν,
ἐπεὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐπῆρεν ἡ ἐπίταξις διὰ τὴν ὑπηρεσίαν
τοῦ στρατοῦ, Ἐκεῖ μέσα τελῶ τὴν θείαν λειτουργίαν, ὅπου
ἔρχονται καὶ ἀκροάζονται μερικοὶ πιστοί, διὰ νὰ διαπιστωθῇ
ὅτι εἶνε αἰώνιος ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

— Πάτερ μου, εἶπεν ὁ ἄλλος, ἐὰν ἐπιθυμῆτε νὰ μάθετε
τὸ ὄνομά μου, λέγομαι Βροττώ καὶ ἐχρημάτισα ἄλλοτε ἐκμι-
σθωτῆς δημοσίων προσόδων.

— Κύριε, ἀπήντησεν ὁ πατᾶ-Λογκεμάρ, ἐγνώριζα ἀπὸ
τὸ παράδειγμα τοῦ ἀποστόλου Ματθαίου, ὅτι ἡμπορεῖ κανεὶς
νὰ προσδοκῇ τὴν καλωσύνην καὶ ἀπὸ ἓνα τελώνη.

— Πάτερ μου, εἰσθε πολὺ εὐγενής.

— Πολῖτα Βροττώ, εἶπεν ὁ Γκαμελέν, θαυμάσετε αὐτὸν
τὸν λαόν, ὅστις πεινᾷ τὴν δικαιοσύνην περισσότερο ἀπὸ
τὸ ψωμί· ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς ἐδῶ ἦτον ἔτοιμος ν' ἀφήσῃ
τὴν θέσιν του, διὰ νὰ τιμωρήτῃ τὸν κλέπτην. Αὐτοὶ οἱ ἄν-
δρες, αὐταὶ αἱ γυναῖκες ποῦ εἶνε τὸσον πτωχοὶ καὶ πάσχουν
τόσας στερήσεις, εἶνε ὅλοι ἄνθρωποι αὐστηρεᾶς ἐντιμότητος
καὶ δὲν ἀνέχονται καμμίαν κακοήθη προᾶξιν.

— Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ἀπήντησεν ὁ Βροττώ, ὅτι
ἀπὸ τὴν μεγάλην προθυμίαν ὅπου εἶχαν νὰ τιμωρήσουν τὸν

κλέπτην, ὀλίγον ἔλειψεν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ κακοποιήσουν τὸν ἀγαθὸν αὐτὸν κληρικὸν καὶ τὸν ὑπερασπιστὴν του καὶ τὸν ὑπερασπιστὴν τοῦ ὑπερασπιστοῦ του. Τοὺς ἐπαρακινοῦσε ἡ φιλαργυρία των καὶ ἡ ἀγάπη ἡ ἐγωϊστικὴ ποῦ ἔχουν εἰς τὴν περιουσίαν των· ἐπειδὴ ὁ κλέπτης, ὅστις ἔβλαπτεν ἓνα ἐξ αὐτῶν, ἀπειλοῦσε νὰ τοὺς βλάβῃ ἑλοὺς διὰ τοῦτο ἀπὸ προφύλαξιν ἰδικήν των ἠθέλησαν νὰ τὸν τιμωρήσουν... Ἐξ ἄλλου ὁμως εἶνε πιθανὸν ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς χειρῶνακτας καὶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς νοικοκυράς εἶνε ἄνθρωποι ἔντιμοι καὶ σέβονται τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἄλλου. Αὐτὰ τὰ αἰσθήματα τοὺς τὰ ἐνέπνευσαν ἀπὸ τὴν παιδικήν των ἡλικίαν ὁ πατέρας των καὶ ἡ μητέρα των, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐξύλισαν ἀρκετὰ τὰ ὀπίσθια καὶ ἔτσι τοὺς ἔβαλαν ἀπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος των τὴν ἀρετὴν μέσα των.

Ὁ Γκαμελέν δὲν ἀπέκρινεν ἀπὸ τὸν γηραιὸν Βροττῶ ὅτι τοιαῦται ἐκφράσεις ἦσαν ἀνοίκειοι εἰς ἓνα φιλόσοφον.

— Ἡ ἀρετὴ, εἶπεν, εἶνε φυσικὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Θεὸς ἔβαλε τὸ σπέρμα της μέσα εἰς τὴν καρδίαν τῶν θνητῶν.

Ὁ γέρο-Βροττῶ ἦτο ἄθεος καὶ ἡ ἀθεΐα του ἦτο δι' αὐτὸν ἀφθονος πηγὴ ἐντροφίσεως.

— Βλέπω, πολῖτα Γκαμελέν, ὅτι ἐνῶ εἴσθε ἐπαναστατικὸς δι' ὅσα ὑπάρχουν ἐπὶ τῆς γῆς, εἴσθε συντηρητικὸς καὶ μάλιστα ἀντιδικαστικὸς, δι' ὅ,τι ὑπάρχει εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ὁ Ροβεσπιέρρος καὶ ὁ Μαρά εἶνε τὸ ἴδιον ὥσάν ἐσεῖς. Μοῦ φαίνεται παράδοξον ὁ Γάλλοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ὑποφέρουν πλέον ἓνα βασιλέα θνητόν, νὰ ἐπιμένουν νὰ διατηροῦν ἓνα βασιλέα ἀθάνατον καὶ θηριώδη. Διότι τί εἶνε τάχα ἡ Βασίλισσα, ἢ καὶ αὐτὰ τὰ «φλογερὰ δικαστήρια» τῶν περασμένων χρόνων, ἀπέναντι τῆς Κολάσεως; Ἡ ἀνθρωπότης ἀντιγράφει τοὺς θεοὺς της ἐπάνω εἰς τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἰδικῶν της τυραννῶν, καὶ σεῖς οἱ ὁποῖοι ἀπερρίπτετε τὸ πρωτότυπον φυλάττετε τὸ ἀντίγραφον!

— ὦ ! πολῖτα ! ἀνέκραξεν ὁ Γκαμελέν, δὲν ἐντρέπεσθε νὰ

λγχετε τέτοια λόγια ; Πῶς ἡμπορεῖτε νὰ συγχίζετε τὰς ζοφεράς θεότητας, ὅπου ἔπλασεν ἡ ἀμάθεια καὶ ὁ φόβος, μὲ τὸν Ποιητὴν τῆς φύσεως ; Ἡ πίστις εἰς ἓνα Θεὸν ἀγαθὸν εἶνε ἀναγκαία διὰ τὴν ἠθικὴν. Τὸ ὑπέρτατον ὄν εἶνε ἡ πηγὴ ὅλων τῶν ἀρετῶν καὶ δὲν εἶνε κανεὶς δημοκράτης, ἂν δὲν πιστεύῃ εἰς τὸν Θεόν. Τὸ ἐγνώριζε καλὰ αὐτὸ ὁ Ροβεσπιέρρος, ὅταν εἶπε ν' ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὴν αἵθουσαν τῶν Ἰακωβίνων τὴν προτομὴν τοῦ φιλοσόφου Ἐλβετίου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἔνοχος ὅτι προδιέθεσε τοὺς Γάλλους εἰς τὴν ὑποδούλωσιν διδάσκων τὴν ἀθειάν. . . Ἐλπίζω τοῦλάχιστον ὅτι, ὅταν ἡ Δημοκρατία ἐγκαθιδρύσῃ τὴν λατρείαν τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου, δὲν θ' ἀρνηθῇτε νὰ παραδεχθῇτε μίαν θρησκείαν τόσον σοφὴν.

— Ἀγαπῶ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἀλλὰ δὲν εἶμαι φανατικὸς ὑπὲρ αὐτοῦ, εἶπεν ὁ Βροττώ. Τὸ λογικὸν μᾶς ὁδηγεῖ καὶ μᾶς φωτίζει· ὅταν τὸ κάμετε θεότητα θὰ σᾶς στραβώσῃ καὶ θὰ σᾶς πείσῃ νὰ ἐγκληματῇτε.

Καὶ ὁ Βροττώ ἐξηκολούθησε νὰ ἐρμηνεύῃ τὴν σκέψιν του μὲ τὰ πόδια μέσα εἰς τὸ ρεῖθρον τοῦ δρόμου, ὅπως ἔκαμνεν ἄλλοτε καθήμενός εἰς ἓν τῶν ἐπιχρύσων ἐκείνων θρανίων τοῦ βαρῶνου Δ' Ὀλμπάκ, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν ἔκφρασίν του, ἐχρησίμευον ὡς θεμέλια εἰς τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν.

— Ὁ Ἰωάννης Ἰάκωβος Ρουσώ, ἔλεγεν, ὅστις ἔδειξε κάποιαν εὐφυΐαν, ἰδίως εἰς τὴν μουσικὴν, ἦτο ἓνας ἀνόητος, ὁ ὁποῖος ἰσχυρίζετο ὅτι ἐξῆγε τὴν ἠθικὴν του ἀπὸ τὴν φύσιν, ἐνῷ πράγματι τὴν ἐξῆγεν ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Καλβίνου. Ἡ φύσις μᾶς διδάσκει ν' ἀλληλοτρωγόμεθα καὶ μᾶς δίδει τὸ παράδειγμα ὅλων τῶν ἐγκλημάτων καὶ ὅλων τῶν ἐλαττωμάτων, τὰ ὁποῖα τὸ κοινωνικὸν καθεστῶς διορθώνει ἢ σκεπάζει. Πρέπει ν' ἀγαπῶμεν τὴν ἀρετὴν· καλὸν ὅμως εἶνε νὰ γνωρίζωμεν ὅτι αὐτὸ εἶνε ἓνα ἐπινόημα τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ ἡμποροῦν νὰ ζοῦν ἐν ἀνέσει ὁμοῦ. Ἐκείνο τὸ ὁποῖον καλοῦμεν ἠθικὴν δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ προσπάθεια ἀπεγνωσμένη

τῶν ὁμοίων μας ἐναντίον τοῦ παγκοσμίου καθεστῶτος, τὸ ὁποῖον συνίσταται εἰς τὴν πάλην, εἰς τὴν σφαγὴν καὶ τὴν τυφλὴν φορὰν ἐναντίον δυνάμεων. Καταστρέφεται αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς καὶ ὅσον περισσότερον σκέπτομαι, τόσοις ὀλιγώτερον πείθομαι ὅτι τὸ σύμπαν εἶνε λυσσασμένον. Οἱ θεολόγοι καὶ οἱ φιλόσοφοι, οἱ ὁποῖοι παριστάνουν τὸν Θεὸν ὡς δημιουργὸν τῆς φύσεως καὶ ἀρχιτέκτονα τοῦ σύμπαντος, μᾶς τὸν κάμνουν νὰ φαίνεται μωρὸς καὶ κακός. Τὸν λέγουν ἀγαθόν, διότι τὸν φοβοῦνται, ἀλλ' ὅμως ἀναγκάζονται νὰ παραδεχθῶν ὅτι φέρεται καὶ ἐνεργεῖ σκληρότατα. Τοῦ ἀποδίδουν μοχθηρίαν σπανίαν καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Μὲ αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον τὸν καθιστοῦν λατρευτὸν ἐπὶ τῆς γῆς. Διότι τὸ ἄθλιον γένος ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων δὲν θ' ἀπένεμε λατρείαν εἰς θεοὺς δικαίους καὶ εὐμενεῖς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν θὰ εἶχε τίποτε νὰ φοβηθῇ· δὲν θὰ ἐτήρει διὰ τὰς εὐεργεσίας των ἀνωφελῇ εὐγνωμοσύνην. Χωρὶς τὸ Καθαρτήριον καὶ τὴν Κόλασιν ὁ ἀγαθὸς Θεὸς θὰ ἦτο οὐτιδανός.

— Κύριε, εἶπεν ὁ παπα-Λογκεμάρ, μὴν ὁμιλῆτε περὶ τῆς φύσεως, ἐπειδὴ δὲν τὴν γνωρίζετε.

— Πῶς ! τὴν γνωρίζω καλά, ὅπως καὶ σεῖς, παπα μου !

— Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ τὴν γνωρίζετε, ἀφοῦ εἶσθε ἄθρησκος, καὶ ἀφοῦ μόνη ἡ θρησκεία μᾶς διδάσκει τί εἶνε ἡ φύσις, εἰς τί χρησιμεύει καὶ πῶς διεφθάρη. Ἀλλὰ μὴ περιμένετε νὰ σᾶς ἀπαντήσω εἰς αὐτὰ ποῦ λέγετε· ὁ Θεὸς δὲν μοῦ ἐχάρισε, διὰ νὰ δυνηθῶ ν' ἀνασκευάσω τὴν πλάνην σας, οὔτε τὴν θέρημν τῆς εὐγλωττίας, οὔτε τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος. Θὰ ἐφοβούμην μήπως σᾶς παράσχω μὲ τὴν ἀνεπάρκειάν μου ἀφορμὰς βλασφημίας καὶ αἰτίας ἰσχυρογνωμοσύνης, ἐνῷ δὲ αἰσθάνομαι μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ σᾶς φανῶ ὠφέλιμος, δὲν θὰ ἔδρεπα ἄλλον καρπὸν τῆς ἀδιακρίτου εὐσπλαγχνίας μου, εἰμή...

Ὁ λόγος του διεκόπη ἐκ μεγάλου θορύβου, ὅστις ἀρχίσας ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῆς φάλαγγος, εἰδοποίησεν ὁλόκληρον τὴν

σειράν τῶν πειναλέων ὅτι ἡνοίγετο ἡ θύρα τοῦ ἀρτοποιείου. Ἦρχισαν τότε νὰ προχωροῦν, ἀλλὰ μὲ μεγίστην βαρύτητα. Εἰς ἐθνοφύλαξ φρουρῶν παρὰ τὴν θύραν, ἐπέτρεπε τὴν εἴσοδον εἰς ἕνα-ἕνα κατὰ σειράν. Ὁ ἀρτοποιός, ἡ σύζυγός του καὶ ὁ βοηθός του ἐνήργουν τὴν πώλησιν τῶν ἀρτων ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν δύο δημοτικῶν ἐπιτρόπων, οἱ ὅποιοι, φέροντες τὴν τρίχρουν ταινίαν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος, ἐδεβαιοῦντο ὅτι ὁ καταναλωτής ἀνῆκεν εἰς τὸ τμήμα καὶ ὅτι τοῦ ἐχορηγοῦντο μόνον ὅσαι μερίδες ἀνελόγουν εἰς τὰ ἄτομα, τὰ ὅποια εἶχε νὰ διαθρέψῃ.

Ὁ πολίτης Βροττὼ τὴν ἐπιζήτησιν τῆς τέρψεως ἐθεώρει ὥς τὸν μόνον σκοπὸν τῆς ζωῆς· ἐφρόνει ὅτι τὸ λογικὸν καὶ αἱ αἰσθήσεις, τὰ ὅποια ἦσαν οἱ μόνοι κριταὶ ἐν ἐλλείψει τῶν θεῶν, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσουν ἄλλον σκοπόν. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἰς μὲν τοὺς λόγους τοῦ ζωγράφου ἀνεῦρε κάπως ὑπερβολικὸν φανατισμόν, εἰς δὲ τοὺς λόγους τοῦ ἱερέως κάπως ὑπερβολικὴν ἀφέλειαν, καὶ ἐπομένως δὲν ἐτέρπετο ἐξ αὐτῶν, ὁ φρόνιμος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, διὰ νὰ συμβιδάξῃ τὴν συμπεριφορὰν του μὲ τὴν διδασκαλίαν του κατὰ τὰς ὑφισταμένας περιστάσεις, ἔσυρεν ἀπὸ τὸ χαῖνον θυλάκιον τῆς ἀμαυροῦς ρεδιγκότας του τὸν τόμον τοῦ Λουκρητίου, ὅστις ἀπέμενε δι' αὐτὸν ἡ μόνη του προσφιλεῖς τρυφή καὶ ἀληθινὴ ἀπόλαυσις. Τὸ ἐξ ἐρυθροῦ μαροκינוῦ δέρματος δέσιμον τοῦ βιβλίου εἶχε φθαρῇ εἰς τὰ ἄκρα ἐκ τῆς πολλῆς χρήσεως, ὁ δὲ πολίτης Βροττὼ εἶχε φρονίμως ἀποξέσει τὰ ἐπ' αὐτοῦ ἀποτυπωμένα ἐμβλήματα τοῦ οἰκοσήμεου του, τὰ τρία χρυσᾶ νησίδια, τὰ ὅποια εἶχεν ἀγοράσει τοῖς μετρητοῖς ὁ πλουτήσας ἄλλοτε ἐκ τῶν κερδοσκοπικῶν ἐπιχειρήσεων πατῆρος του. Ἦνοιξε τὸ βιβλίον εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁ φιλόσοφος ποιητής, ὅστις ἐζήτηι νὰ θεραπεύσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰς ματαιίας ἐνοχλήσεις τοῦ ἔρωτος, συλλαμβάνει ἐξαίφνης μίαν γυναῖκα μέσα εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν θεραπαινίδων τῆς εἰς κατάστασιν ἡ ὅποια θὰ ἐπροξένει ἀποστροφὴν εἰς τὸν ἐραστήν της. Ὁ

πολίτης Βροττώ ἐδιάβασε τοὺς στίχους αὐτοῦ, ρίπτων ἐν τούτοις τὸ βλέμμα εἰς τὸν χρυσίζοντα αὐχένα τῆς εὐειδοῦς γειτονίσσης του καὶ ἀναπνέων ἡδυπαθῶς τὴν ὁσμήν τὴν ἀναδιδομένην ἀπὸ τὴν ἰδρωμένην ἐπίδερμίδα τῆς μικροσώμου ρακενδύτου. Ὁ ποιητὴς Λουκρήτιος εἶχε μίαν μόνην σοφίαν ὁ μαθητὴς του Βροττώ εἶχε σοφίαν πολλαπλῇν.

Ἀνεγίνωσκε καὶ ἔκαμνε δύο βήματα ἀνὰ πᾶν τέταρτον τῆς ὥρας. Παρὰ τὰ ὧτά του, τὰ τερπόμενα ἀπὸ τοὺς σοβαροὺς καὶ ποικίλους ρυθμοὺς τῆς λατινικῆς μούσης εἰς μάτην ἐδόμβουν τὰ γοερὰ παράπονα τῶν γυναικῶν τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ὑπερτίμησιν τοῦ ἄρτου, τῆς ζαχάρεως, τοῦ καφέ, τῶν κηρίων, τοῦ σάπωνος. Ταυτοχρόνως ἔφθασε γαλήνιος μέχρι τῆς θύρας τοῦ ἀρτοποιείου. Ὁπισθὲν του ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν ἔβλεπεν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ πρεσβύτου τὴν ἐπίχρυσον δεσιίδα τῶν στάχυν, τὸ ἔμβλημα τοῦ ἀρτοποιείου, ἐπὶ τῆς σιδηρᾶς κιγκλίδος, ἡ ὁποία ἔφρασσε τὴν εἴσοδον.

Ὅτε ἦλθεν ἡ σειρά του ἐμβῆκε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ἀρτοποιεῖον. Τὰ κάνιστρα, τὰ ράφια, ἦσαν ἀδειανά. Ὁ ἀρτοποιὸς τοῦ ἔδωκε τὸ μόνον ὑπάρχον κομματί ψωμοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν ἐξύγιζε δύο λίτρας. Ὁ Εὐάριστος ἐπλήρωσε καὶ ἡ σιδηρᾶ κιγκλὶς ἐκλείσθη ὀπισθὲν του, ἐκ φόβου μήπως τὸ θορυβοῦν πλῆθος εἰσβάλῃ εἰς τὸ ἀρτοποιεῖον. Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτος κίνδυνος· οἱ πτωχοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, συνηθισμένοι εἰς τὴν ὑπακοὴν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς δυνάστας των καὶ ἀπὸ τοὺς νέους ἐλευθερωτάς των, ἀπεσύρθησαν κύπτοντες τὴν κεφαλὴν καὶ σύροντες μετὰ κόπου τοὺς πόδας.

Ὁ Γκαμελὲν φθάσας εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ, εἶδε καθήμενον εἰς ἓνα ἀκρογωνιαῖον λίθον τὴν πολίτιδα Δυμοντεῖγ μὲ τὸ ταλαίπωρον μωρόν της εἰς τὰς ἀγκάλας. Ἔστεκεν ἀκίνητος, ἄχρους, ἄδακρυς, χωρὶς νὰ κυττάξῃ. Τὸ νήπιον ἐθῆλαξε τὸν δάκτυλόν της ἀπλήστως. Ὁ Γκαμελὲν ἐστάθη μίαν στιγμὴν ἐμπρὸς της συνεσταλμένος, ἀμφιρρεπής. Αὐτὴ ἔφαινετο ὥς νὰ μὴ τὸν ἔβλεπεν.

Ἐψέλλισεν ἐκεῖνος μερικὰς λέξεις ἔπειτα ἀνέσυρεν ἀπὸ τὴν τσέπην του τὸ μαχαιρίδιόν του, ἓνα σουγιὰν μὲ κοκκαλίνον λαβὴν, ἔκοψεν εἰς τὸ μέσον τὸ ψωμὶ καὶ ἀπέθεσε τὸ ἥμισυ εἰς τὰ γόνατα τῆς νεαρᾶς μητρός, ἥτις τὸν ἐκύτταξεν ἔκθαμβος· ἀλλ' αὐτὸς εἶχεν ἤδη κάμψει τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ.

Ἐπιστρέψας εἰς τὴν κατοικίαν του ὁ Εὐάριστος, εὗρε τὴν μητέρα του καθημένην παρὰ τὸ παράθυρον καὶ ἐπιδιορθώνουσαν κάλτσες. Τῆς παρέδωκε γελαστὸς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἄρτου.

— Μὲ συγχωρεῖς, καλή μου μητέρα· εἶχα κουρασθῇ τὴν ἄρᾳ νὰ στέκω ὀρθίος, μέσα στὴ ζέστη καὶ ὅταν ἐρχόμουν στὸν γυρισμὸν λίγο-λίγο, χωρὶς νὰ τὸ νοιώσω, ἔφαγα τὸ μισὸν ἀπὸ τὴν μερίδα τοῦ ψωμοῦ μας. Μόλις ἀπομένει τὸ δικό σου μερίδιον.

Καὶ προσεποιήθη ὅτι ἀπετείνασσε τὰ ψίχαλα τὰ ὁποῖα τάχα εἶχον ἀπομένει ἐπάνω εἰς τὸ ροῦχόν του.

Ζ'.

Μεταχειριζομένη φράσιν παμπάλαιον, ἡ πολίτις χήρα Γκαμελὲν εἶχεν εἶπει ! «Τρώγοντες ὄλω καὶ κάστανα, θὰ κατανήσωμεν καστανιές». Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, 13 Ἰουλίου, αὐτὴ καὶ ὁ υἱὸς τῆς εἶχαν γευματίσει τὸ μεσημέρι μὲ κάστανα βρασμένα.

Ἐνῶ ἐτελείωναν τὸ λιτὸν αὐτὸ γεῦμα, μία κυρία ὤθησε τὴν θύραν καὶ εἰσελθοῦσα ἐγέμισε τὸ ἐργαστήριον μὲ τὴν λάμπριν τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς καὶ μὲ τ' ἀρώματά τῆς. Ὁ Εὐάριστος ἀνεγνώρισε τὴν πολίτιδα Ροσεμώρ. Νομίζων ὅτι ἡ κυρία ἠπατήθη ὥς πρὸς τὴν θύραν καὶ ὅτι ἐζήτει τὸν πολίτην Βροττώ, φίλον τῆς παλαιόν, ἡτοιμάζετο ἤδη νὰ τῆς δείξῃ τὸ ὑπερῶν, ὅπου ἐκατοικοῦσεν αὐτός, ἢ νὰ φωνάξῃ τὸν Βροττώ, διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ μίαν κομπήν κυρίαν ἀπὸ τὸν κόπον τοῦ ν' ἀναρριχηθῇ ἐπάνω εἰς μίαν σκάλαν μύλου. Ἀμέσως ὁμως ἔγινε φανερόν ὅτι ἡ κυρία ἦλθε ζητοῦσα τὸν Εὐάριστον Γκαμελὲν, διότι τοῦ εἶπεν ὅτι ἦτο εὐτυχὴς διὰ τὴν συνάντησιν καὶ τὸν ἐχαιρέτισεν εὐγενῶς.

Δὲν ἦσαν διόλου ξένοι πρὸς ἀλλήλους οἱ δύο τῶν. Εἶχον συναντηθῇ πολλάκις εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ ζωγράφου Δαβίδ, εἰς τὰ θεωρεῖα τῆς Συνελεύσεως, εἰς τὸν σύλλογον τῶν Ἰα-

κωδίνων, εἰς τὸ ἐστιατόριον τοῦ Βεννὰ· τὸν εἶχε δὲ διακρίνει διὰ τὴν καλλονὴν του καὶ τὸ συμπαθητικόν του ἦθος.

Μὲ πῖλον ταινιοστόλιστον καὶ λοφιοστόλιστον εἰς τὸ κάλυμμα τῶν ἐν περιοδείᾳ ἀντιπροσώπων τῆς Συνελεύσεως, ἡ πολίτις Ροσεμῶρ μὲ φενάκην, μὲ πολὺ ψιμῦθιον, μὲ ἐλγῆς ψεύτικες εἰς τὸ πρόσωπον, μοσχομυρισμένη, εἶχε τὴν σάρκα ἀκόμῃ δροσερὰν ὕστερα ἀπὸ τόσῃν καλλυντικῇ προετοιμασίαν. Τὰ ἔντονα ἐκεῖνα δελεαστικὰ τεχνάσματα τοῦ συρμοῦ ἐμαρτύρουν τὴν σπουδὴν τῆς ζωῆς εἰς τὸν πυρετὸν τῶν φοβερῶν ἐκείνων ἡμερῶν διὰ τὰς ὁποίας ἦτο ἀβεβαία ἡ ἐπαύριον. Τὸ περιστήθιον τῆς μὲ πλατέα γυρίσματα καὶ μὲ μακρὰ κράσπεδα, στίλβον ὅλον μὲ τὰ ὑπερμεγέθη χαλύβδινα κομβία, ἦτο χρώματος ἐρυθροῦ αἱματόχρου καὶ δὲν ἠδύνατο κανεῖς ν' ἀποφανθῇ — τόσον πολὺ ἐφαίνετο καὶ ἀριστοκρατὶς ἐνταυτῷ καὶ ἱπαναστάτις — ἂν ἔφερε ἐμβληματικῶς τὸ χρῶμα τῶν θυμάτων, ἣ τὸ χρῶμα τοῦ δημίου. Ἐνας νέος στρατιωτικὸς, ἓνας δραγῶνος, τὴν συνώδευε.

Μὲ τὴν ψιλὴν ἐκ μαργάρου ράβδον εἰς τὴν χεῖρα, μεγαλόσωμος, ὠραία, εὐχολπος, εὐρύτερονος, περιῆλθε τὸ ἐργαστήριον καὶ προσεγγίζουσα εἰς τοὺς φαιοὺς ὀφθαλμούς τῆς τὰς χρυσᾶς διόπτρας τῆς, ἐξήτασε τὰς εἰκόνας τοῦ ζωγράφου, μειδιῶσα, ἐπιφωνοῦσα, παρακινουμένη εἰς θαυμασμόν ἕνεκα τῆς καλλονῆς τοῦ ζωγράφου καὶ κολακεύουσα διὰ τὰ κολακευθῆ.

— Τί εἶνε, ἠρώτησεν ἡ πολίτις, ἡ εἰκὼν αὐτῇ, ἡ τόσον εὐγενικὴ καὶ συμπαθητικὴ, αὐτὴ ἡ γυναῖκα ἡ γλυκεῖα καὶ ὠραία, ποῦ στέκει σιμὰ σ' ἓνα νέον ἀσθενῆ ;

Ὁ Γκαμελὲν ἀπήντησεν ὅτι τὸ θέμα τοῦ ἔργου ἦτο Ὁ Ὁρῆστῆς ἀφυπνιζόμενος ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς του Ἡλέκτρας καὶ ὅτι ἂν θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ ἀποτελειώσῃ, θ' ἀπέβαινεν ἴσως τὸ καλλίτερον ἀπὸ τὰ ἔργα του.

— Τὸ θέμα αὐτό, ἐπρόσθεσεν, εἶνε παρμένον ἀπὸ τὸν

Ὁ ρέστην τοῦ Εὐριπίδου. Εἶχα διαβάσει εἰς μίαν ἀρχαῖαν παλαιάν μετάφρασιν τῆς τραγωδίας αὐτῆς μίαν σκηνήν, ὅπου μ' ἔκαμε νὰ τὴν θαυμάσω, τὴν σκηνὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ νεαρὰ Ἠλέκτρα, ἀνασηκώνουσα τὸν ἀδελφόν της ἀπὸ τὸ κρεβάτι τοῦ πόνου, σκουπίζει τὸν ἀφρὸν ὅπου τοῦ λερώνει τὸ στόμα, παραμερίζει ἀπὸ τὰ μάτια του τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς του, ὅπου τὸν τυφλώνουν καὶ παρακαλεῖ τὸν ἀγαπημένον της ἀδελφὸν νὰ ἀκούσῃ τί θὰ τοῦ εἰπῇ ἐκείνη τὴν στιγμὴν ποῦ δὲν τὸν τυραννοῦν αἱ Ἑριννύες. . . . Ἐδιάβαζα καὶ ἐξαναδιάβαζα τὴν μετάφρασιν ἐκείνην καὶ μοῦ ἐφαίνετο πῶς ὥσάν μία ὁμίχλη μοῦ ἐσκέπαζε τὴν ἑλληνικὴν εἰκόνα, ὁμίχλη, τὴν ὁποίαν δὲν ἤμποροῦσα νὰ διαλύσω. Ἐφантаζόμουν ὅτι τὸ πρωτότυπον κείμενον θὰ ἦτο πλέον νευρῶδες καὶ θὰ εἶχεν ἄλλον τόνον. Παρακινούμενος ἀπὸ ζῳηρὸν πόθον νὰ σχηματίσω ἀκριβῆ ἰδέαν, ἐπῆγα καὶ παρεκάλεσα τὸν κύριον Γκαίλ, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκε τότε τὰ γαλλικὰ εἰς τὸ Γαλλικὸν Λύκειον — ἦτο κατὰ τὰ 1791 — νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ αὐτὴν τὴν σκηνὴν κατὰ λέξιν. Μοῦ τὴν ἐξηγήσεν ὅπως τὸ ἤθελα, καὶ εἶδα τότε ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶνε πολὺ περισσότερον ἀπλοὶ καὶ εὐνόητοι ἀφ' ὅσον φανταζόμεθα. Παραδείγματος χάριν, ἡ Ἠλέκτρα λέγει εἰς τὸν Ὀρέστην: «Ἀγαπημένε μου ἀδελφέ, πῶς μὲ χαροποιεῖ ὁ ὕπνος σου! Θέλεις νὰ σὲ βοηθήσω νὰ σηκωθῇς;» Καὶ ὁ Ὀρέστης ἀπαντᾷ: «Ναί, σήκωσέ με! . . . πιάσε με, καὶ σκούπισε τὸν ἀφρὸν ποῦ μένει ἀκόμη κολλημένος γύρω ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἀπὸ τὰ μάτια μου. Γύρε τὸ στῆθός σου ἐπάνω μου καὶ παραμέρισε ἀπὸ τὸ πρόσωπόν μου τὰ μαλλιά μου ποῦ εἶνε ἀνακατωμένα, ἐπειδὴ μ' ἐμποδίζουν νὰ βλέπω. . .» Ἐνθουσιασμένος ἀπὸ αὐτὴν τὴν ποίησιν, τὴν τόσον δροσερὰν καὶ ζωντανήν, ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἐκφράσεις, ὅπου εἶνε καὶ ἀπλοῖκα καὶ δυναταί, ἐσχεδίασα τὴν εἰκόνα ὅπου βλέπετε πολῖτις.

Ὁ ζωγράφος, ὁ ὁποῖος συνήθως ὠμίλει τόσον ὀλίγον διὰ τὰ ἔργα του, ἦτο ἀνεξάντλητος προκειμένου περὶ τῆς εἰκόνας

ἐκείνης. Ἐνθαρρυνθεὶς δὲ ἀπὸ ἑνα νεῦμα, ὁποῦ τοῦ ἔκαμεν ἡ πολιτις Ροσεμωρ, ἀνυψοῦσα τὰ δίοπτρά της, ἐξηκολούθησε :

— Ὁ Ἐννεκεν ἐπραγματευθῆ με μεγάλην τέχνην τὴν μανίαν τοῦ Ὁρέστου. Ἀλλὰ ὁ Ὁρέστης μᾶς συγκινεῖ ἀκόμη περισσότερον μὲ τὴν θλιψὶν του, παρὰ μὲ τὴν μανίαν του. Τί μοῖραν ποῦ τὴν εἶχε!... Ἀπὸ νύκην στοργήν, ἀπὸ ὑπακοὴν εἰς τὰ ἱερὰ προστάγματα διέπραξε τὸ ἐγκλημα, διὰ τὸ ὅποιον οἱ θεοὶ θὰ τὸν ἀθρώσουν, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι δὲν θὰ τὸν συγχωρήσουν ποτέ. Διὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὴν προσβληθεῖσαν δικαιοσύνην, ἀπληρνήθῃ τὴν φύσιν, ἐγείνεν ἀπάνθρωπος, ἐσπάραξε τὰ ἰδιά του σπλάγχνα... Μένει ἀγέρωχος ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ φρικτοῦ καὶ ἐναρέτου κακουργήματός του... Αὐτὸ ἠθέλησα νὰ παραστήσω εἰς τὸ σύμπλεγμα τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς.

Ἐπλησίασεν εἰς τὴν ζωγραφίαν καὶ τὴν παρετήρησε μὲ εὐαρέσκειαν.

— Μερικὰ μέρη, εἶπεν, εἶνε σχεδὸν τελειωμένα· τὸ κεφάλι καὶ τὸ χέρι τοῦ Ὁρέστου, λόγου χάριν...

— Εἶνε ἔργον θαυμάσιον... καὶ ὁ Ὁρέστης σᾶς ὁμοιάζει, πολῖτα Γκαμελέν.

— Νομίζετε ; εἶπεν ὁ ζωγράφος μὲ σοβαρὸν μειδίαμα.

Ἡ κυρία ἔλαβε τὸ κάθισμα, τὸ ὅποιον τῆς ἐπρόσφερεν ὁ Γκαμελέν. Ὁ νεαρὸς δραγῶνος ἐστάθη πλησίον τῆς ὄρθιος, μὲ τὸ χέρι ἐπάνω εἰς τὴν ράχιν τοῦ καθίσματος, ὅπου ἐκείνη ἐκάθητο. Ἐκ τούτου καὶ μόνου ἦτο φανερόν ὅτι ἡ Ἐπανάστασις εἶχε συντελεσθῇ, διότι ἐπὶ τοῦ πρώην καθεστῶτος, ὁ ἀνὴρ ἐπὶ παρουσίᾳ ἄλλων δὲν θὰ ἐτόλμα οὔτε νὰ ἐγγίσῃ μὲ τὸν δάκτυλον τὸ κάθισμα, ὅπου εὗρίσκετο μία κυρία, συνηθισμένος ἐκ τῆς ἀνατροφῆς του εἰς τοὺς περιορισμούς, τοὺς ἐνίοτε πολὺ σκληροὺς, τῆς ἀβροφροσύνης, καὶ κρίνων ἅψ' ἐτέρου ὅτι ἡ συστολή κατὰ τὰς ὁμηγύρεις καὶ ἐνώπιον ἄλλων προσδίδει περισσοτέραν ἀξίαν εἰς τὴν κατ' ἰδίαν

ἐλευθερίαν καὶ ὅτι διὰ τὴν χάσιν κανεὶς τὸν σεβασμὸν, πρέπει νὰ τὸν ἔχη περισσότερον.

Ἡ Λουίζα Μασσέ δὲ Ροσεμώρ, θυγάτηρ ἑνὸς ἀξιωματικοῦ τῶν κυνηγεσίων τοῦ βασιλέως, χήρα δικολάβου καὶ ἐπὶ μίαν εἰκοσαετιαν φήλη πιστὴ τοῦ χρηματιστοῦ Βροττώ Δεζιλέτ, εἶχε προσχωρήσει εἰς τὰ νέα δόγματα. Ἐθεάθη κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1790 νὰ σκάπτῃ καὶ αὐτὴ μετ' ἄλλων τὸ Πεδίον τοῦ Ἀρεως. Ἡ κλίσις τῆς πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τὴν ἔκαμε νὰ μεταστῇ ἀπὸ τοῦ κόμματος τῶν πρώτων φιλελευθέρων Συνταγματικῶν εἰς τοὺς Γιρονδίνους καὶ ἀπὸ τούτων εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς, ἐνῶ τὸ συμβιβαστικόν τῆς πνεύμα καὶ ὁ φλογερὸς πόθος καὶ ἰδιοφυΐα τις περὶ τὸ ραδιουργεῖν τὴν συνέδεον ἀκόμη μὲ τοὺς ἀριστοκράτας καὶ μὲ τοὺς ἀντιεπαναστατικούς. Ἦτο πρόσωπον πολὺ γνωστόν, συχνάζον εἰς τὰ ἐξοχικὰ καπηλεῖα, εἰς τὰ θέατρα, εἰς τὰ φημιζόμενα ἑστιατόρια, εἰς τὰ χαρτοπαίγνια, εἰς τὰ σαλόνια, εἰς τὰ γραφεῖα τῶν ἐφημερίδων, εἰς τοὺς θαλάμους τῶν ἐπιτροπῶν τῆς Συνελεύσεως. Ἡ Ἐπανάστασις τῆς παρεῖχε νεωτερισμοὺς, διασκεδάσεις, μειδιάματα, τέρψεις, ἐργασίας, ἐπιχειρήσεις ἐπικερδεῖς. Πλέκουσα πολιτικὰς καὶ ἐρωτικὰς σκευωρίας, παίζουσα ἄρπαν, σχεδιάζουσα τοπογραφίας, ἄδουσα μονωδίας, χορεύουσα ἑλληνικοὺς χοροὺς ἀρχαίους, παραθέτουσα δεῖπνα, δεχομένη εἰς τὸν οἶκόν τῆς ὥραίας γυναῖκας, ὅπως τὴν κόμησσαν Δὲ Βωφόρ καὶ τὴν ἡθοποιὸν Δεκοέν, διατηροῦσα ὅλην τὴν νύκτα χαρτοπαίγνιον, εὗρισκε καιρὸν νὰ φαίνεται εὐσπλαγχνός πρὸς τοὺς φίλους τῆς. Περίεργος, δραστηρία, θορυβοποιός, ἐπιπολαία, γνωρίζουσα τοὺς ἀνθρώπους, ἀγνοοῦσα τὰ πλήθη, ξένη πρὸς τὰ φρονήματα, τὰ ὁποῖα παρεδέχετο, ὅσον καὶ πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὑπεχρεοῦτο ν' ἀπαρνήται, μὴ ἐννοοῦσα τίποτε ἀπολύτως ἐκ τῶν συμβαινόντων ἐν Γαλλίᾳ, ἐδεικνύετο ἐπιχειρηματικὴ, εὐθαρσής, πλήρης τόλμης ἐξ ἀγνοίας τοῦ κινδύνου καὶ ἐξ ἀπεριόριστου πεποιθήσεως εἰς τὴν ἰσχὺν τῶν θελημάτων τῆς.

Ὁ συνοδεύων αὐτὴν στρατιωτικὸς ἦτο νεαρώτατος. Κράνος ὀρειχάλκινον, στολισμένον μὲ δέσμα πάνθηρος, φέρων εἰς τὴν κορυφὴν στριπτὸν σειρήτιον φοινικόχρουν ἐσκέπαζε τὴν ἀγγελικὴν τοῦ κεφαλῆν καὶ ἄφινε νὰ κρέματα ἐπὶ τῆς ράχεώς τοῦ μακρὰ καὶ φοβερὰ χαιτὴ. Τὸ ἐρυθρόν τοῦ ἀμπέχονον, ἐν εἶδει χιτωνίσκου, ἀπέφευγε νὰ κατέλθῃ μέχρι τῶν νεφρῶν, διὰ νὰ μὴ κρύψῃ τὴν κομπήν τοῦ σώματός τοῦ καμπήν. Ἐφερε περὶ τὴν ὀσφὺν τεραστίαν σπάθην, τῆς ὁποίας ἡ λαβή, ἐν σχήματι ράμφους ἀετοῦ, ἀπῆστραπτε. Τὸ ἀνοικτοῦ κυανοῦ χρώματος πανταλόνι περιέσφιγγεν εὐαρμόστως τοὺς εὐπλάστους μῦς τῶν κνημῶν τοῦ, κεντήματα δὲ χρώματος κυανοῦ βαθέος ἐσχημάτιζον πλούσια ἀραβουργῇ ἐπὶ τῶν μηρῶν τοῦ. Εἶχε τὸ ἦθος χορευτοῦ περιβεβλημένου θεατρικὴν ἐνδυμασίαν ὅπως ὑποδυθῇ πρόσωπόν τι ἀρτῆιον καὶ ἐρωτύλον εἰς κάποιον μιμόρχημα, τὸν Ἀχιλλεῖα ἐν Σκύρῳ, ἢ τοὺς Γάμοις τοῦ Ἀλεξάνδρου, κατὰ τὴν ὁδηγίαν μαθητοῦ τινος τοῦ Δαβίδ, προσεκτικοῦ πάντοτε ν' ἀναδεικνύῃ φυσικὸν τὸ σχῆμα.

Ὁ Γκαμελὲν ἐνθυμεῖτο ἀορίστως ὅτι κάπου τὸν εἶδεν ἄλλοτε. Ἦτο πράγματι ὁ στρατιωτικὸς, ὅστις πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν ἐδημηγόρει εἰς τὰς στοὰς τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου.

Ἡ πολίτις Ροσεμὼρ τὸν ὠνόμασεν

— Ὁ πολίτις Ἀνρύ, μέλος τῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ τμήματος τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου.

Τὸν ἔφερε πάντοτε σιμά της, ὡς κάτοπτρον τῶν ἐρώτων της καὶ πιστοποιητικὸν ζωντανὸν τῆς φιλοπατρίας της.

Ἡ πολίτις συνεχάρη τὸν Γκαμελὲν διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν τοῦ ἀξίαν καὶ τὸν ἠρώτησεν ἂν ἐδέχετο νὰ σχεδιάσῃ μίαν εἰκόνα διαφημίσεως διὰ μίαν μοδίστραν, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐνδιεφέρετο. Ἡ παράστασις ἔπρεπε νὰ εἴναι κατάλληλος, ὡς λόγου χάριν μιὰ γυναῖκα δοκιμάζουσα ἐσάρπαν ἐμπρὸς εἰς ἓνα μεγάλον καθρέπτην, ἢ μίᾳ ἐργάτις φέρουσα κρεμασμένον εἰς τὸν βραχίονα ἓνα κουτὶ καπέλλου.

Ὡς ἀρμοδίους δι' αὐτὴν τὴν μικρὰν ἐργάτριαν τῆς εἶχαν ὑποδείξει τὸν Φραγκονὰρ υἱόν, τὸν νεαρὸν Δεσί, καθὼς καὶ κάποιον Πρυδὼμ' αὐτὴ ὁμως ἐπροτίμα ν' ἀποταθῇ πρὸς τὸν πολίτην Εὐάριστον Γκαμελὲν. Ἐν τούτοις ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ ζήτημα δὲν κατέληξεν εἰς τίποτε τὸ θετικόν, διεφαίνεται δὲ ὅτι ἡ παραγγελία αὐτὴ ἦτο ἀπλῶς πρόσχημα καὶ ἐχρησίμευεν ὡς ἑναρξίς συνομιλίας. Πράγματι εἶχεν ἔλθει δι' ὅλως διάφορον σκοπόν. Ἦθελεν ἀπὸ τὸν πολίτην Γκαμελὲν μίαν ἐκδούλευσιν γνωρίζουσα ὅτι ὁ Εὐάριστος εἶχε σχέσεις μὲ τὸν πολίτην Μαρά, ἤρχετο νὰ τὸν παρακαλέσῃ ὅπως τὴν παρουσίᾳ εἰς τὸν Φύλον τοῦ Λαοῦ, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπεθύμει νὰ συνομιλήσῃ.

Ὁ Γκαμελὲν ἀπήντησεν ὅτι αὐτὸς ἦτο πολὺ ἄσημον ὑποκείμενον, ὥστε νὰ λάβῃ τὸ θάρρος νὰ τὴν παρουσιάσῃ εἰς τὸν Μαρά καὶ ὅτι ἄλλως τε ὁ εἰσηγητὴς ἦτο περιττός, διότι ὁ Μαρά, ἂν καὶ τὰ μέγιστα ἀπησχολημένος, δὲν ἦτο ἀόρατος καὶ ἀπρόσιτος, ὅπως τὸν ἔλεγον.

Καὶ ὁ Γκαμελὲν ἐπρόσθεσε·

— Θὰ σᾶς δεχθῇ, πολίτις, ἂν εἴσθε δυστυχής· διότι ἡ μεγάλη του καρδιά τὸν κάμνει προσιτὸν εἰς κάθε δυστυχίαν καὶ εὔσπλαγγνον εἰς κάθε πόνον. Θὰ σᾶς δεχθῇ, ἂν ἔχετε νὰ τοῦ κάμετε καμμίαν ἀποκάλυψιν σχετικὴν μὲ τὴν κοινὴν σωτηρίαν· ἔχει ἀφιερῶσει τὴν ζωὴν του εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῶν προδοτῶν.

Ἡ πολίτις Ροσεμὼρ ἀπήντησεν ὅτι θὰ ἦτο εὐτυχής νὰ δυνηθῇ νὰ χαιρετίσῃ τὸν Μαρά, τὸν ἐπιφανῆ πολίτην, ὅστις εἶχε προσφέρει τόσον μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ ἦτο ἱκανὸς νὰ προσφέρῃ ἀκόμη μεγαλειτέρας· ἤρχετο δὲ νὰ δυνηθῇ νὰ συνδέσῃ τὸν ἀντιπρόσωπον αὐτὸν τοῦ λαοῦ μὲ μερικὸν ἀνθρώπου ἐμπνευσμένον ἀπὸ ἀρίστας διαθέσεις, μὲ φιλανθρωποὺς εὐνοηθέντας ὑπὸ τῆς τύχης καὶ δυναμένους νὰ τοῦ χορηγήσουν νέα μέσα, ὅπως ἱκανοποιήσῃ τὴν φλογερὰν του ἀγάπην πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα.

— Εἶνε εὐκταῖον, ἐπρόσθεσε νὰ κάμωμεν καὶ τοὺς πλουσίους νὰ συνεργασθοῦν ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐημερίας.

Τὸ ἀληθὲς ἦτο ὅτι ἡ πολῖτις εἶχεν ὑποσχεθῇ εἰς τὸν τραπεζίτην Μοράρ νὰ τὸν κάμῃ νὰ συγγενηματίσῃ μαζί με τὸν Μαρά.

Ὁ Μοράρ, Ἑλβετὸς ὅπως καὶ ὁ Φίλος τοῦ Λαοῦ, εἶχε συνδεθῇ με πολλὰ μέλη τῆς Συνελεύσεως, με τὸν Ζουλιέν (τὸν ἐκ Τολώσσης), τὸν Δελωναί (ἐξ Ἀνζέρ), καὶ τὸν πρώην καπουκῖνον Σαμπώ, διὰ νὰ κερδοσκοποῦν ἐπὶ τῶν μετοχῶν τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἰνδιῶν. Ἡ μέθοδος τῆς κερδοσκοπίας τῶν ἦτο ἀπλουσιότης συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἐπιφέρουν δι' ἐξευτελιστικῶν προτάσεων καὶ λόγων ἐν τῇ Συνελεύσει τὴν ἔκπτωσιν τῶν μετοχῶν τῆς Ἑταιρείας μέχρις 650 λιρῶν καὶ ν' ἀγοράζουσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρας μετοχὰς εἰς αὐτὴν τὴν τιμὴν, διὰ νὰ τὰς ἀνυψώσουν κατόπιν με ἄλλας προτάσεις καθησυχαστικὰς εἰς τὴν τιμὴν τῶν 4000 καὶ 5000. Ἄλλ' ὁ Σαμπώ, ὁ Ζουλιέν, ὁ Δελωναί ἦσαν πλέον φανερά ἔνοχοι τῆς ἀθεμιτοουργίας ταύτης· ὑποποιοὶ δὲ ἦσαν καὶ ὁ Λεκρουά καὶ ὁ Φάμπρ-δ'—Ἐγλαστὶν καὶ αὐτὸς ὁ Δαντών. Ὁ δὲ κατ' ἐξοχὴν ἐνεργῶν τὴν κερδοσκοπίαν βαρῶνος δὲ Βατζ ἀνεζήτηί νέους συνενόχους μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Συνελεύσεως καὶ ἐσυμβούλευσε τὸν τραπεζίτην Μοράρ νὰ ἰδῇ τὸν Μαρά.

Ἡ σκέψις αὕτη τῶν ἀντιεπαναστατικῶν κερδοσκοπῶν δὲν ἦτο τόσον πολὺ παράδοξος ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως ἐφαίνετο. Πάντοτε αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἐπροσπάθουν νὰ συνδέωνται με τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας, ὡς ἐκ τῆς δημοτικότητός του δέ, τῆς ἐφημερίδος του καὶ τοῦ χαρακτῆρός του, ἦτο δύναμις φοβερά. Οἱ Γιρονδῖνοι κατεποντίζοντο· οἱ Δαντωνισταί, προσβαλλόμενοι ὑπὸ τῆς θυέλλης, δὲν ἐκυβερνοῦσαν πλέον. Ὁ Ροδεσπιέρρος, τὸ εἰδωλὸν τοῦ λαοῦ, ἦτο ζηλότυπος διὰ τὴν ἀκεραιότητά του καὶ φιλύποπτος καὶ δὲν ἄφινε νὰ τὸν πλησιάζῃ κανεὶς. Ἐχρειάζετο ἄρα νὰ περιστοιχίσουν τὸν

Μαρά, νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν εἰμένειάν του καθ' ἣν ἡμέραν θὰ ἐγίνετο δικτάτωρ· τὰ πάντα δὲ προεμήνουν ὅτι ἐμελλε νὰ γείνη, καὶ ἡ δημοτικότης του καὶ ἡ φιλοδοξία του καὶ ἡ προθυμία ὅπως συνιστᾷ τὴν χρῆσιν ἐκτάκτων μέτρων. Ἰσως δέ, τὸ κάτω-κάτω, ὁ Μαρὰ θ' ἀποκαθίστα τὴν τάξιν, θὰ ἐφε- ρεν ὁμαλὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν καὶ εὐημερίαν. Πολλά- κισ εἶχεν ἐξεγερθῇ κατὰ τῶν φιλοταράχων, οἱ ὅποιοι ὑπερε- θευατίζον καὶ ὑπερηκόντιζον ἐπιδεικτικῶς τὸν ἰδικὸν τῶν πατριωτισμόν· ἀπὸ τινος δὲ κατήγγελλε τοὺς δημαγωγοὺς ὅσον σχεδὸν καὶ τοὺς μετριοπαθεῖς. Αὐτὸς ὅπου εἶχεν ἐξε- γείρει τὸν λαὸν νὰ κρεμάσῃ τοὺς προαγοραστὰς τῶν τροφί- μων μέσα εἰς τὰ λαφυραγωγηθέντα μαγαζεῖά των, συνίστα θερμῶς εἰς τοὺς πολίτας ἡσυχίαν καὶ φρόνησιν· μετεβάλ- λετο ἀπὸ δημαγωγοῦ εἰς πολιτικὸν ἄνδρα κυβερνήτην.

Μὲ ὅλας τὰς διασπειρομένας φήμας περὶ αὐτοῦ, ὅπως καὶ περὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, οἱ χρυσοθήραι ἐκεῖνοι δὲν τὸν ἐθεώρουν ὥς ἱκανὸν νὰ δια- φθαοῇ διὰ χρημάτων, ἐγνώριζον ὅμως ὅτι ἦτο κενόδοξος καὶ εὐπίστος· ἤλιπζον νὰ τὸν προσεταιρισθοῦν διὰ τῆς κο- λακείας καὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς συγκαταβατικῆς οἰκειότη- τος. Ἦλιπζον δὲ δι' αὐτοῦ νὰ προκαλοῦν κατὰ βούλησιν ἠΐκωσιν καὶ ἔκπτωσιν εἰς τὰς διαφόρους ἀξίας, τὰς ὁποίας ἐπεθύμουν ν' ἀγοράσουν καὶ νὰ μεταπωλήσουν καὶ νὰ τὸν ἐξωθοῦν νὰ ὑπηρετῇ τὰ συμφέροντά των, πιστεύων ὅτι ἐνήρ- γει πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον.

Δεινὴ μεσίτοια. ἂν καὶ εὗρίσκετο ἀκόμῃ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν ἐοώτων, ἡ πολίτις Ροσευῶρ, εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἀπο- στολὴν ὅπως φέρῃ εἰς συνάντησιν τὸν δημοσιογράφον ἀντι- πρόσωπον μὲ τὸν τροπεζίτην, καί, μὲ τὴν παράφορον φαν- τασίαν της, ἔβλεπεν ἤδη τὸν ἄνθρωπον τὸν διαιτώμενον εἰς τὰ ὑπόγεια, μὲ τὰς χεῖρας ἀκόμῃ ξουθηρὰς ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν σφαγῶν τοῦ Σεπτεμβρίου, προσχωρήσαντα εἰς τὴν πατρίαν τῶν χρηματιστῶν, τῆς ὁποίας αὐτὴ ἦτο τὸ ὄργανον, ἐξ αἰ-

τίας τῆς εὐαισθησίας του καὶ τῆς ἀφωρότητός του εἰς τὰ κερδοσκοπικὰ τεχνάσματα, ἐξ ὁλοκλήρου, μέσα εἰς τὸν ἀγαπητόν της ἐκεῖνον κόσμον τῶν προαγοραστῶν, τῶν προμηθευτῶν, τῶν πρακτόρων τῶν ξένων, τῶν χαρτοπαικτῶν καὶ τῶν ἐλαφρῶν ἡθῶν γυναικῶν.

Ἐπέμεινεν ὅπως ὁ πολίτης Γκαμελὲν τὴν ὁδηγήσῃ πρὸς τὸν Φίλον τοῦ Λαοῦ, ὅστις ἐκατοικοῦσεν ἐκεῖ πλησίον, εἰς τὴν ὁδὸν Κορδελιέρων, πλησίον τοῦ ναοῦ. Ἀφοῦ ἀντέστη ἐπ' ὀλίγον, ὁ ζωγράφος ὑπέκνυψεν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πολιτίδος.

Ὁ δεσγῶνος Ἀνρὺ, προσκληθεὶς νὰ ὑπάγῃ μαζί των, ἀπεποιήθη, δικαιολογούμενος ὅτι ἐννοεῖ νὰ τηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του ἀπέναντι καὶ αὐτοῦ τοῦ πολίτου Μαρά, ὅστις εἶχε μὲν προσφέρει ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν Δημοκρατίαν, ἀλλὰ τώρα ἤρχιζε νὰ κλονίζεται· μήπως μὲ τὴν ἐφημερίδα του δὲν ἐσυμβούλευε τὴν ἐγκαρτέρησιν εἰς τὸν λαὸν τῶν Παρισίων ;

Καὶ ὁ νεαρὸς Ἀνρὺ μὲ φωνὴν μελωδικὴν καὶ μὲ μακροὺς στεναγμοὺς ὥκτειρε τὴν Δημοκρατίαν, προδιδομένην ἀπὸ ἐκείνους ἐπὶ τῶν ὁποίων αὐτὴ εἶχε στηρίξει τὰς ἐλπίδας της, ἀπὸ τὸν Δαντῶν, ὁ ὁποῖος ἀπέκρουσε τὴν ἰδέαν τῆς ἐπιβολῆς φόρου ἐπὶ τῶν πλουσίων, ἀπὸ τὸν Ροβεσπιέρρον, ὁ ὁποῖος ἀνθίστατο εἰς τὴν μονιμότητα τῶν τμημάτων, ἀπὸ τὸν Μαρά, τοῦ ὁποίου αἱ ψοφοειδεῖς συμβουλαι ἐσύντριβον τὴν ὁρμὴν τῶν πολιτῶν.

— ὦ ! ἀνέκραξε, πόσον ἀσθενεῖς φαίνονται αὐτοὶ οἱ ἄνδρες ἀπέναντι τοῦ Λεκλέρκ καὶ τοῦ Ἰακώβου Ροῦ ! . . . Ροῦ, Λεκλέρκ ! . . . σεῖς εἰσθε οἱ ἀληθινοὶ φίλοι τοῦ λαοῦ !

Ὁ Γκαμελὲν δὲν ἤκουσεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἀγανακτοῦσεν· εἶχε μεταβῇ εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον διὰ νὰ φορέσῃ τὸ κυανοῦν του ἔνδυμα.

— Πρέπει νὰ ὑπερηφανεύεσθε διὰ τὸν υἱόν σας, εἶπεν ἡ πολίτις Ροσεμῶρ εἰς τὴν πόλιν Γκαμελὲν. Εἶνε μέγας καὶ διὰ τὸ τάλαντόν του καὶ διὰ τὸν χαρακτῆρά του.

Ἡ πολίτις χήρα Γκαμελὲν εἰς ἀπάντησιν ὤμιλησεν ἐπαινετικῶς περὶ τοῦ υἱοῦ της, χωρὶς ὅμως νὰ ὑπερηφανευθῇ ἐνώπιον μιᾶς κυρίας τῆς ὑψηλῆς τάξεως, διότι ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἶχε μάθει ὅτι τὸ πρῶτον καθήκον τῶν μικρῶν εἶνε ἡ ταπεινότης ἀπέναντι τῶν μεγάλων. Ἦτο ἐπιρρεπὴς εἰς τὸ νὰ παραπονηται, ἔχουσα ἀρκετάς, ἄλλως τε, πρὸς τοῦτο ἀφορμὰς, εὑρίσκει δὲ εἰς τὰ παράπονά της ἀνακούφισιν. Ἐξέθετε μὲ περίσσειαν λόγων τὰ δεινὰ της εἰς ὅσους ἐνόμιζε δυναμένους νὰ τὴν ἀνακουφίσουν, τῆς ἐφαίνετο δὲ ὅτι καὶ ἡ κυρία Δὲ Ροσεμῶρ ἀνῆκεν εἰς αὐτὴν τὴν τάξιν. Ὅθεν, ἐπωφεληθεῖσα τῆς καταλλήλου ἐκείνης στιγμῆς, διηγῆθη γοργῶς τὰ κατὰ τὴν πενίαν αὐτῆς καὶ τοῦ υἱοῦ της, οἱ ὅποιοι ἀμρότεροι ἐλιμοκτόνουν σχεδόν. Δὲν ἐπωλοῦντο πλέον εἰκόνας· ἡ Ἐπανάστασις εἶχε φονεύσει τὸ ἐμπόριον, ὥς νὰ τὸ ἔκοψε μὲ τὸ μαχαῖρι. Τὰ τρόφιμα ἦσαν σπάνια καὶ ἡ τιμὴ τῶν ἀπρόσιτος.

Καὶ ἡ καλὴ γυνὴ ἐξέφρασε τὰ παράπονά της μὲ ὅλην τὴν ταχύτητα τῶν πλαδαρῶν χειλέων της καὶ τῆς δυσκινήτου γλώσσης της, διὰ ν' ἀποτελειώσῃ ὅλην τὴν ἱερεμιάδα της προτοῦ ἀναφανῆ ὁ υἱός της, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπερηφάνεια δὲν ἐπεδοκίμαζεν αὐτὴν τὴν μεμψιμοιρίαν. Ἐπροσπάθει νὰ συγκινήσῃ ἐντὸς ὅσον τὸ δυνατόν βραχυτέρου χρονικοῦ διαστήματος τὴν κυρίαν, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ὥς πλουσίαν καὶ μὲ πολλὰς σχέσεις καὶ νὰ προκαλέσῃ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ τέκνου της. Ἡσθάνετο δὲ ὅτι καὶ ἡ εὐμορφία τοῦ Εὐαρίστου συνετέλει καὶ συνέπραττε μὲ τοὺς λόγους της, ὅπως συγκινήσῃ μίαν εὐγενικὴν κυρίαν ὥσαν αὐτήν.

Πράγματι δὲ ἡ πολίτις Ροσεμῶρ ἐφάνη εὐαίσθητος· συνεκινήθη ἐκ τῆς διηγήσεως τῶν στερήσεων τοῦ Εὐαρίστου καὶ τῆς μητρὸς του καὶ ἐσυλλογίσθη τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ κάτοια θεραπεία. Ἐπεν ὅτι θὰ ἐνεργήσῃ ν' ἀγοράσουν τὰς εἰκόνας τοῦ ζωγράφου μερικὸι πλούσιοι φίλοι της.

— Διότι, ἐπρόσθεσε μειδιῶσα, ὑπάρχουν ἀκόμη χρήματα εἰς τὴν Γαλλίαν. ἀλλὰ κρύπτονται

Καὶ κᾶτι καλλίτερον ἀκόμη· ἀφοῦ ἡ τέχνη ἦτο ἐγκαταλειμμένη, ὑπεσχέθη νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὸν Εὐάριστον ἐργασίαν διὰ τοῦ Μοράρ, ἡ τῶν ἀδελφῶν Περρεγκώ, ἡ μίαν θέσιν ὑπαλλήλου εἰς ἓνα προμηθευτὴν τοῦ στρατοῦ.

Κατόπιν ἐσυλλογίσθη ὅτι ἡ ἀσχολία αὐτὴ δὲν ἤρμοζεν εἰς ἄνθρωπον τοιοῦτου χαρακτῆρος καὶ μετὰ τινας στιγμὰς σκέψεως ἔνευσεν ὅτι εὔρε τὸν τρόπον.

— Πρόκειται, εἶπε, νὰ διορισθοῦν πολλοὶ ἔνορκοι εἰς τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον. Νὰ γείνη ἔνορκος, δικαστής· αὐτὴ εἶνε θέσις κατάλληλος διὰ τὸν υἱόν σας. Ἔχω σχέσεις μὲ τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινῆς Σωτηρίας· γνωρίζω τὸν Ροβεσπιέρρον τὸν πρεσβύτερον· ὁ ἀδελφός του δειπνᾷ συχνὰ εἰς τὸ σπίτι μου. Θὰ τοῦ ὁμιλήσω. Θὰ βάλω νὰ ὁμιλήσουν εἰς τὸν Μοντανέ, τὸν Δυμά, τὸν Φονκιέ.

Ἡ πολίτις Γκαμελέν συγκεκινημένη καὶ εὐγνώμων, ἔθηκε τὸν δάκτυλον εἰς τὰ χεῖλη· ὁ Εὐάριστος εἰσήρχετο ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰς τὸ σπουδαστήριον.

Κατῆλθε μαζί μὲ τὴν πολίτιδα Ροσεμώρ τὴν σκοτεινὴν κλίμακα, τῆς ὁποίας αἱ βαθμίδες ἐκαλύπτοντο ἀπὸ πολυχρόνιον ἀκαθαρσίαν.

Εἰς τὴν Νέαν Γέφυραν, ὅπου ὁ δύνων ἤδη ἥλιος ἐμήκυνε τὴν σκιὰν τοῦ βάνου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἠγείρετο ἄλλοτε ὁ χαλκοῦς ἵππος, καὶ τὸ ὁποῖον ἐκόσμουσαν τώρα αἱ ἐθνικαὶ σημαῖαι, πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τοῦ λαοῦ ἤκουον μερικoὺς οὐίλους πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι συνωμίζουν χαμηλοφῶνως. Τὸ πλῆθος περιλυπὸν, ἔμενε σιωπηλὸν καὶ τὴν σιγὴν κατὰ διαλείμματα διέκοπτον στεναγμοὶ καὶ κραυγαὶ ὁργῆς. Πολλοὶ διηυθύνοντο μὲ βῆμα ταχὺ πρὸς τὴν ὁδὸν Τιομβίλ, πρῶν ὁδὸν Δελφίνης. Ὁ Γκαμελέν, εἰσχωρήσας εἰς ἓνα ἐκ τῶν ὁμίλων ἐκείνων, ἤκουεν ὅτι ὁ Μαρά πρὸ ὀλίγου ἐδόλοφονήθη.

‘Ὀλίγον κατ’ ὀλίγον ἢ εἵησις ἐπεθεβαιούτο καὶ ἐγίνοντο γνωσταὶ αἱ λεπτομέρειαι. Εἶχε δολοφονηθῇ μέσα εἰς τὸν λουτήρᾳ του ὑπὸ μιᾶς γυναικὸς, ἐλθούσης ἐπίτηδες ἀπὸ τὸ Κάν, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἐγκλημα.

Μερικοὶ ἐνόμιζαν ὅτι εἶχε διαφύγει· ἀλλ’ οἱ περισσότεροι ἔλεγον ἔτι συνελήφθη.

Ἔμεναν ὅλοι ἐκεῖ ὡσάν ποιμνιον χωρὶς ποιμένα.

Καὶ διελογίζοντο·

— ‘Ὁ Μαρά, ὁ εὐαίσθητος, ὁ φιλάνθρωπος, ὁ ἀγαθοεργός, δὲν ὑπάρχει πλέον διὰ νὰ μᾶς ὁδηγῇ, αὐτὸς ὁποῦ ποτὲ δὲν ἠπατήθη, ὅστις τὰ ἐμάντευεν ὅλα, ὅστις ἐτόλμα νὰ τὰ ἀποκαλύπτῃ ὅλα. Τί θὰ κάμωμεν ; Τί θὰ γείνωμεν ; Ἐχάσαμεν τὸν σύμβουλόν μας, τὸν προστάτην μας, τὸν φίλον μας !

Ἐγνώριζον ἀπὸ τοῦ προήρχετο τὸ τραῦμα καὶ ποῖος εἶχεν ὁδηγήσει τὸ χέρι τῆς γυναικὸς ἐκείνης. Καὶ οἰμῶζον λέγοντες·

— ‘Ὁ Μαρά ἐκτυπήθη ἀπὸ χέρια ἐγκληματικά, τὰ ὁποῖα θέλουν νὰ μᾶς ἐξολοθρεύσουν. Ὁ θάνατός του εἶνε τὸ σύνθημα τῆς σφαγῆς ὅλων τῶν πατριωτῶν.

Ἀνέφερον ποικιλοτρόπως τὰς περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἔγινεν ὁ τραγικὸς φόνος καὶ τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ θύματος· ἐρωτοῦσαν περὶ τῆς δολοφόνου, περὶ τῆς ὁποίας ἐγνώριζον μόνον ὅτι ἦτο μία νεαρὰ γυνή, σταλεῖσα ἐπίτηδες ἀπὸ τοὺς προδότας ὁμοσπονδιστάς. Δεικνύουσαι τοὺς ὄνυχας καὶ τοὺς ὀδόντας αἱ γυναῖκες ἐζήτουν τὴν τιμωρίαν τῆς ἐνόχου, εὗρισκον ὅτι ἡ λαιμητόμος ἦτο ποινὴ πολὺ ἐλαφρά, καὶ ἀπήτην διὰ τὸ τέρας ἐκεῖνο τὴν μαστίγωσιν, τὸν τροχόν, τὸν σπαραγμὸν τοῦ σώματος καὶ ἐφαντάζοντο νέα καὶ πρωτοφανῆ βασανιστήρια.

Ἐθνοφύλακες ἐνοπλοὶ ἔσυρον εἰς τὸ τιμῆμα ἓνα ἄνδρα, ἔχοντα τὸ ἥθος ἀποφασιστικόν. Τὰ ἐνδύματά του ἦσαν καταξεσχισμένα· ρυάκια αἵματος ἔτρεχον ἀπὸ τὸ ὠχρόν του

πρόσωπον. Τὸ εἶχον ἀκούσει νὰ λέγῃ ὅτι ὁ Μαρά ὑπῆρξεν ἄξιός τῆς τύχης του, διότι ἐκήρυττεν ἀκαταπαύστως τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὸν φόνον. Μετὰ πολλοῦ δὲ κόπου οἱ ἐθνοφύλακες τὸν ἀπέσπασαν ἀπὸ τὴν μανίαν τοῦ πλήθους. Τὸν ἐδακτυλοδείκνουν ὡς συνένοχον τῆς δολοφονοῦ καὶ ἀπειλαὶ θανάτου ἀντήχουν κατὰ τὴν διάβασίν του.

Ὁ Γκαμελὲν ἔμενεν ἐνεὸς ἐκ τῆς λύπης. Δάκρυα ἰσχνὰ ἐξηραίνοντο εἰς τοὺς φλογισμένους ὀφθαλμούς του. Μαζὶ μὲ τὴν υἱικὴν θλίψιν του ἀνεμιγνύετο καὶ κάποια προθυμία παρτιωτικὴ καὶ κάποιος λαϊκὸς οἶκτος, τὰ ὅποια ἐσπάρασσον τὴν ψυχὴν του.

Καὶ διελογίζετο·

— Μετὰ τὸν Πελτιέ, μετὰ τὸν Βουρδὼν, ὁ Μαρά ! . . .
Βλέπω ποία εἶνε ἡ τύχη τῶν πατριωτῶν ! . . . Σφάζονται εἰς τὸ Πεδίον τοῦ Ἄρεως, εἰς τὸ Νανσύ, εἰς τοὺς Παρισίους . . .
θὰ χαθοῦν ὅλοι !

Καὶ ἐνθυμεῖτο τὸν προδότην Βίμπρεν, ὅστις πρὸ δλίγου, ἐπὶ κεφαλῆς ὀρδῆς ἐξ ἐξήκοντα χιλιάδων βασιλοφρόνων, ἐβάδιζε κατὰ τῶν Παρισίων, καὶ ἂν δὲν ἀνεχαιτίζετο εἰς τὸ Βερνὼν ὑπὸ τῶν ἀνδρείων στρατιωτῶν, θὰ κατέστρεφε διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου τὴν ἡρωϊκὴν καταδικασμένην πόλιν.

Πόσοι δὲ κίνδυνοι ὑπῆρχον ἀκόμη, πόσα ἐγκληματικὰ σχέδια ἐκυφοροῦντο, πόσαι προδοσίαι ἐτεκταίνοντο, τὰς ὁποίας ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἐπαγρύπνησις τοῦ Μαρά ἠδύναντο μόνον νὰ διαβλέπουν καὶ νὰ ματαιώνουν ! Ποῖος ἄλλος ἐκτὸς αὐτοῦ θὰ ἠδύνατο νὰ καταγγεῖλῃ τὸν Κυστέν, μένοντα ἀργὸν εἰς τὸ παλαιὸν στρατόπεδον τοῦ Καίσαρος καὶ ἀρνούμενον νὰ ἐπιχειρήσῃ ὅπως ἀπελευθερώσῃ τὴν πολιορκουμένην πόλιν Βαλανσιέν ; Ποῖος ἄλλος θὰ κατήγγελλε τὸν Βιρὼν ἀπρακτοῦντα εἰς τὴν Κάτω-Βανδέαν, ἀφίνοντα τὸν ἐχθρὸν νὰ κυριεύσῃ τὸ Σωμὺρ καὶ νὰ πολιορκήσῃ τὴν Νάντην, καὶ τὸν Διλλὼν προδίδοντα τὴν πατρίδα εἰς τὸ Ἄρκον ;

Ἐντοσούτω περίξ αὐτοῦ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἐσφοδρύνετο ὁ ἀπαίσιος θόρυβος, καὶ ἡ κραυγὴ·

— Ὁ Μαρά ἀπέθανε ! τὸν ἐφόνευσαν οἱ ἀριστοκράται !

Ἐνῶ περίλυπος, μὲ τὴν καρδίαν γεμάτην καὶ ἐξωγκωμένην ἀπὸ λύπην, ἀπὸ μῖσος, ἀπὸ ἀγάπην, μετέβαινε νὰ προσφέρῃ τὸν πένθιμον σεβασμὸν τοῦ πρὸς τὸν μάρτυρα τῆς ἐλευθερίας, μία γραῖα χωρική, φέρουσα τὸν κεκρύφαλον τῶν ἀγροτῶν τῆς Λιμόξης, τὸν ἐπλησίασε καὶ τὸν ἠρώτησεν ἐὰν αὐτὸς ὁ κύριος Μαρά ὁποῦ ἐδολοφόνησαν ἦτο ὁ κύριος ἐφημέριος Μαρά τοῦ Ἀγίου Πέτρου δὲ Κεροά.

Η'.

Τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς, μίαν ἡσυχον καὶ φωτεινὴν ἔσπεραν, ἣ Ἑλωδία μαζὶ μὲ τὸν Εὐάριστον, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν βραχίονα ἔστηρίζετο, ἐπεριπάτουں εἰς τὸ πεδῖον τῆς Ὁρκωμοσίας. Οἱ ἐργάται μετὰ σπουδῆς εἰργάζοντο διὰ ν' ἀποτελειώσουν τὴν ἀνέγερσιν καὶ τὴν τοποθέτησιν στηλῶν, ἀγαλμάτων, ναῶν, ἑνὸς τεχνιτοῦ ὄρου, ἑνὸς βωμοῦ. Σύμβολα γιγάντια, οἷον ὁ Ἡρακλῆς, ὁ συμβολίζων τὸν λαόν, κραδαίνων ρόπαλον, ἡ Φύσις ἡ ποτίζουσα τὸ σύμπαν μὲ τοὺς ἀνεξαντλήτους μαστοὺς τῆς, ἰδρύνοντο ἐξαίφνης μέσα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὴν διατελοῦσαν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς πείνης καὶ τοῦ τρόμου καὶ τείνουσαν τὸ οὖς ν' ἀκροασθῇ μήπως ἀπὸ τὴν ὁδὸν Μῶ ἠκούετο ὁ κρότος τῶν ἐρχομένων αὐστριακῶν τηλεβόλων. Ἡ Βανδέα ἀπεξημιούτο διὰ τὴν προτέραν ἀποτυχίαν τῆς πρὸ τῆς Νάντης μὲ νίκας θρασείας. Κύκλος φλογός, σιδήρου καὶ μίσους περιέβαλλε τὴν μεγάλην ἐπαναστατημένην πόλιν. Καὶ ἐν τοσούτῳ ἐδέχετο αὕτη μεγαλοπρεπῶς, ὥς βασιλὶς μεγάλου κράτους, τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν λαϊκῶν συνελεύσεων, αἵτινες εἶχον ἀπεδεχθῇ τὸ Σύνταγμα. Ὁ ὁμοσπονδισμὸς εἶχεν ἡττηθῇ ἡ Δημοκρατία, μία καὶ ἀδιαίρετος, θὰ κατέβαλλεν ὅλους τοὺς ἐχθρούς τῆς.

Ἐκτείνων τὸν βραχίονα πρὸς τὸ πολυάνθρωπον πεδίον ὁ Εὐάριστος, εἶπε·

— Ἐδῶ τὴν 17 Ἰουλίου ὁ αἰσχρὸς Βαῖγνυ διέταξε νὰ τουφεκίσουν τὸν λαὸν ἐμπροστὰ εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος. Ὁ γρεναδιέρος Πασσαβάν, ὁ ὁποῖος ἦτο παρὼν εἰς τὴν σφαγὴν, ὅταν ἐγύρισε εἰς τὸ σπίτι του, ἐξέσχισε τὴν στολὴν του καὶ ἐφώναξεν· «Ὡρκίσθηκα ν' ἀποθάνω μαζί μὲ τὴν ἐλευθερίαν· αὕτῃ δὲν ὑπάρχει πλέον· ἀποθνήσκω κ' ἐγώ!» Καὶ ἐτίναξε τὰ μυαλά του.

Ἐν τσοούτω οἱ καλλιτέχναι καὶ οἱ ἥσυχαι πολῖται παρέ-
τήρουν τὰς προετοιμασίας τῆς ἐορτῆς καὶ εἰς τὰ πρόσωπά
των ἐφαίνετο ζωγραφισμένη ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ζωὴν, ἀγά-
πη σκυθρωπὴ ὅσον καὶ ἡ ζωὴ των αὐτῇ. Τὰ πλέον μεγάλα
γεγονότα, εἰσερχόμενα εἰς τὸ πνεῦμά των, ἐσμικρύνοντο σύμ-
φωνα μὲ τὸ μέτρον των καὶ ἐγίνοντο ἀνούσια ὅπως καὶ αὐ-
τοί. Κάθε ζεῦγος ἔφερε μαζί του, εἴτε εἰς τὰς ἀγκάλας, εἴτε
κρατούμενα ἐκ τῆς χειρός, εἴτε τρέχοντα καὶ σκιρτῶντα πρὸ
αὐτοῦ, παδία μικρά, τὰ ὅποια δὲν ἦσαν ὠραιότερα ἀπὸ
τοὺς γονεῖς των καὶ δὲν ὑπέσχοντο νὰ γείνουν εὐτυχέστερα,
καὶ τὰ ὅποια ἔμελλον νὰ φέρουν καὶ αὐτὰ εἰς τὴν ζωὴν ἄλλα
παιδιὰ ἐπίσης μέτρια καὶ ἀσήμαντα καὶ ὥς πρὸς τὴν χαρμο-
νίην καὶ ὥς πρὸς τὸ κάλλος. Κάποτε δὲ ἐφαίνετο νεᾶνις τις
ὕψηλόσωμος καὶ ὠραία, ἡ ὁποία κατὰ τὴν διάβασίν της
ἐνέπνευε σφοδρὸν πόθον εἰς τοὺς νέους καὶ εἰς τοὺς γέρον-
τας, τὴν ἀποζήτησιν τῆς ἡδονικῆς ζωῆς.

Πλησίον τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς ὁ Εὐάριστος ἔδειξεν
εἰς τὴν Ἑλωδίαν τὰ αἰγυπτιακὰ ἀγάλματα, τὰ σχεδιασθέντα
παρὰ τοῦ Δαβὶδ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ρωμαϊκῶν προτύπων τῶν
χρόνων τοῦ Αὐγούστου. Ἦκουσαν δὲ τότε γέροντα Παρι-
σινόν με κόμην πουδραρισμένην λέγοντα·

— Ἰερμίζει κανεῖς ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου!

Ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ Ἑλωδία δὲν εἶχε
συναντηθῇ μὲ τὸν φίλον της, σοβαρὰ γεγονότα εἶχον ἐπέλ-

θει εἰς τὸ ἐμπορικὸν τοῦ Ἑρωτος ζωγράφου. Ὁ πολίτης Βλαῖς κατηγγέλθη εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Γενικῆς Ἀσφαλείας διὰ καταχρήσεις περὶ τὰς στρατιωτικὰς προμοθείας. Εὐτυχῶς ὁ εἰκονοπώλος ἦτο γνωστὸς εἰς τὸ τμήμα του, ἡ Ἐπιτροπὴ δὲ τῆς Ἐπαγρυπνήσεως τοῦ τμήματος τῶν Δεσφάτων ἠγγυήθη περὶ τῆς φιλοπατρίας του εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Γενικῆς Ἀσφαλείας καὶ τὸν ἐδικαίωσε πληρέστατα.

Διηγηθεῖσα τὸ γεγονὸς τοῦτο μὲ συγκίνησιν ἡ Ἐλωδία ἐπρόσθετε·

— Τώρα εἴμεθα ἡσυχοί, ἀλλ' ἀνησυχήσαμεν φοβερά. Ὁ ἄλγιστος ἔλειψε νὰ φυλακισθῇ ὁ πατέρας μου. Ἄν ὁ κίνδυνος ἐδαστοῦσεν ἀκόμη μερικὰς ὥρας, θὰ ἐρχόμουν σ' ἐσένα, Εὐάριστε, νὰ ἐνεργήσης μὲ τοὺς ἰσχυροὺς φίλους ποῦ ἔχεις διὰ τὸν πατέρα μου.

Ὁ Εὐάριστος δὲν ἀπήντησε καὶ ἡ Ἐλωδία οὔτε καὶ ὑπώπτευσε τὸ βάθος τῆς σημασίας τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ σιωπὴ του ἐκείνη.

Μετέβησαν κρατούμενοι ἐκ τῆς χειρὸς πρὸς τὸ μέρος τῶν ὀχθῶν τοῦ Σηκουάνα. Καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους τὰ ἀμοιβαῖα ἐρωτικά των αἰσθήματα μὲ τὴν γλῶσσαν τῆς Ἰουλίας καὶ τοῦ Σαιν-Πιρέ. Ὁ ἀγαθὸς Ρουσσὸ τοὺς παρεῖχε τὸ μέσον νὰ ἐκφράζον καὶ νὰ στολίζον τὸν ἔρωτά των.

Ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ εἶχε κάμει τὸ θαῦμα τοῦ νὰ ἐπικρατήσῃ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἡ ἀφθονία εἰς τὴν πεινασμένην πόλιν. Ἀγορὰ ἐορτάσιμος εἶχεν ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν πλατεῖαν τῶν Ἀπομάχων, πλησίον τῆς ὀχθῆς τοῦ ποταμοῦ. Διάφοροι μικρέμποροι ἐπώλουν εἰς τὰ παραπήγματα των λουκάνικα καὶ σαλάμια καὶ διάφορα εἶδη ἀλλαντοποιίας καὶ χοιρομήρια δυσγνωστόλιστα καὶ πλακοῦντας τῆς Ναντέρ καὶ γλυκίσματα καὶ τριγανίτες καὶ ψωμιά τῶν τεσσάρων λιτρῶν καὶ λεμονάξαν καὶ γρασί. Ἦσαν ἄλλα μαγαζάκια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπωλοῦντο πατριωτικὰ τραγούδια καὶ ἐθνόσημα καὶ τρίχρωμοι

ταινίαι καὶ βαλάντια καὶ ἀλυσίδες καὶ παντοῖα ψιλικά. Σταθεῖς ἐμπροσθεν τῶν ἐκτεθειμένων ἐμπορευμάτων ἑνὸς ταπεινοῦ κοσμηματοπώλου, ὁ Εὐάριστος ἐδιάλεξεν ἓνα δακτυλίδι ἀργυροῦν, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο χαραγμένη ἡ κεφαλὴ τοῦ Μορά, μὲ ἓνα μανδῆλι περὶ τὸν λαιμόν, καὶ τὸ ἐφόρεσεν εἰς τὸν δάκτυλον τῆς Ἑλωδίας.

Ὁ Γκαμελὲν μετέβη τὴν ἐσπέραν ἐκείνην εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Ξηροῦ Δένδρου, ὅπου ἦτο ἡ κατοικία τῆς πολίτιδος Ροσεμώρ, ἣ, ὁποία τὸν εἶχε προσκαλέσει διὰ κατεπείγουσαν ὑπόθεσιν. Τὴν εὗρε μέσα εἰς τὸν κοιτῶνά της ἐξηπλωμένην εἰς ἐπίμηκες ἀνάκλιντρον, προκλητικῶς ἡμίγυμνον.

Ἐνῷ ἡ στάσις τῆς πολίτιδος ἐφανέρωνεν ἡδυπαθῆ χάνωσιν, τὰ πάντα ὀλόγυρά της ἐμαρτύρουν περὶ τῶν θελγῆτρων της, περὶ τῶν ἀσχολιῶν της, περὶ τῶν χαρισμάτων της· μία ἄρπα ἔκειτο πλησίον μισοκλεισμένου κλειδοκυμβάλου, μία κιθάρα ἐπάνω εἰς ἓνα κάθισμα· ἄλλοῦ ἦτο ἓνα κέντημα ἐπάνω εἰς ὕφασμα λειοσηρικόν· ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸ σχεδιάσμα μιᾶς μικρογραφίας καὶ χαρτιά καὶ βιβλία· μία βιβλιοθήκη εὐρίσκετο ἐν ἀταξίᾳ, ὥς νὰ εἶχεν ἀναστατωθῇ καὶ συληθῇ ὑπὸ κάποιον ὥραϊον χέρι, ἅπληστον νὰ μάθῃ καὶ νὰ αἰσθανθῇ...

Τοῦ ἔτεινε τὴν χεῖρα ὅπως τὴν ἀσπασθῇ καὶ τοῦ εἶπε·

— Χαίρετε, πολῖτα ἔνορκε !... Σήμερον ἀκριβῶς ὁ Ροδεσπιέρορος ὁ πρεσβύτερος μοῦ ἔδωκε μίαν συστατικὴν ἐπιστολὴν διὰ σᾶς πρὸς τὸν πρόεδρον Ἑρμάν, ἓνα πολὺν κολακευτικὸν γράμμα, τὸ ὁποῖον λέγει ἐπάνω-κάτω αὐτά· «Σᾶς ὑποδεικνύω τὸν πολίτην Γκαμελὲν, ἀξιοσύστατον διὰ τὴν ἀξίαν του καὶ διὰ τὸν πατριωτισμόν του. Θεωρῶ καθήκόν μου νὰ σᾶς παρουσιάσω ἓνα πατριώτην, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀρχὰς καὶ ἐτήρησε διαγωγὴν σταθερὰν εἰς τὴν δημιουργικὴν δρᾷσιν. Μὴ λησμονήσετε νὰ φανῇτε χρήσιμος εἰς ἓνα δημοκρατικὸν εἰς πρώτην εὐκαιρίαν...» Ἐπῆγα χωρὶς ἀναβολὴν τὸ γράμμα εἰς τὸν πρόεδρον Ἑρμάν, ὁ ὁποῖος μὲ ἐδέχθη μὲ

πολὺ μεγάλην εὐγένειαν καὶ ἀμέσως ὑπέγραψε τὸν διορισμόν τας. Εἶνε γεγονός τετελεσμένον.

Ὁ Γκαμελέν μετὰ τινὰς στιγμὰς σιωπῆς, εἶπε·

— Πολίτις, ἂν καὶ δὲν ἔχω οὔτε ἓνα κομμάτι ψωμί νὰ δώσω εἰς τὴν μητέρα μου, ὀρκίζομαι εἰς τὴν τιμὴν μου ὅτι δέχομαι τὴν θέσιν τοῦ ἐνόρκου μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ὑψηρετήσω τὴν Δημοκρατίαν καὶ διὰ νὰ τιμωρήσω κάθε ἔχθρὸν τῆς.

Ἡ πολίτις ἔκρινεν ὅτι αἱ εὐχαριστίαι ἦσαν ψυχραὶ καὶ τὸ φιλοφρόνημα αὐστηρόν. Ὑπώπτευσεν ὅτι ὁ Γκαμελέν ἔστειρεῖτο φρυσικῆς χάριτος. Ἠγάπα ὅμως πολὺ τοὺς νέους καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἐσυγχώρει τὴν τραχύτητά του. Ὁ Γκαμελέν ἦτο ὡραῖος· ἡ πολίτις εὗρισκεν ὅτι εἶχε καὶ καλλιτεχνικὰ προτερήματα καὶ εἶπε μέσα τῆς. «Θὰ τὸν διορθώσωμεν». Τὸν προσεκάλεσε δὲ καὶ εἰς τὰ δεῖπνά τῆς· ἐδέχετο κάθε βράδυ μετὰ τὸ θέατρον.

— Θὰ εὗρῃτε εἰς τὸ σπίτι μου ἀνθρώπους πνευματώδεις καὶ καλλιτέχνας, τὸν Ἑλλεβιού, τὸν Ταλμά, τὸν πολίτην Βιζέ, ὁ ὁποῖος μὲ θαυμασίαν εὐκολίαν καὶ ἐπιτηδειότητα τὰ καταφέρει εἰς τὰ στιχουργήματα μὲ ὑποχρεωτικὰς ὁμοιοκαταληξίας. Ὁ πολίτης Φρανσοὰ μᾶς ἐδιάβασε τὴν Παμέλαν του, τὴν ὁποίαν γυμνάζουν τώρα εἰς τὸ Ἐθνικὸν θέατρον. Τὸ ὕψος εἶνε κομψὸν καὶ ἄψογον, ὅπως κάθε τι ποῦ γράφει ὁ πολίτης Φρανσοὰ. Τὸ δρᾶμα εἶνε συγκινητικόν· μᾶς ἔκαμε νὰ κλαύσωμεν. Ἡ νέα Λάνζ θὰ ὑποκριθῇ τὸ πρόσωπον τῆς Παμέλας.

— Πείθομαι εἰς τὴν κρίσιν σας, πολίτις, ἀπήντησεν ὁ Γκαμελέν. Ἀλλὰ τὸ Ἐθνικὸν θέατρον εἶνε πολὺ ὀλίγον ἐθνικόν. Καὶ εἶνε λυπηρόν διὰ τὸν πολίτην Φρανσοὰ ὅτι τὰ ἔργα του παίζονται εἰς τὴν σκηνὴν ἀτιμαζόμενα ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ Λαγιά... Δὲν ἐλησμονήθη τὸ σκάνδαλον τοῦ Φίλου τῶν Νόμων...

— Πολίτα Γκαμελέν, πείτε ὅ,τι θέλετε διὰ τὸν Λαγιά·
δὲν εἶνε φίλος μου.

Ἡ πολίτις Ροσεμῶρ δὲν εἶχε μεταχειρισθῇ τὰ μέσα της ἀπὸ καλωσύνην ἀπλῶς, διὰ νὰ διορίσῃ τὸν Γκαμελέν εἰς περίβλεπτον θέσιν μὲ αὐτὸ ὁποῦ ἔπραξε πρὸς χάριν του καὶ μὲ ὅσα ἄλλα ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ πράξῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, ἤλπιζε νὰ τὸν ἔχῃ ἀφωσιωμένον πολὺ, καὶ νὰ ἔχῃ δι' αὐτοῦ ἐξησφαλισμένον ἓνα στήριγμα εἰς τὴν δικαιοσύνην ἐκείνην, μὲ τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο ἀπίθανον νὰ περιπλακῇ καμμίαν ἡμέραν· ἐπειδὴ, ἂν ὄχι ἄλλο, ἦτο βέβαιον ὅμως ὅτι ἔστελλε πολλὰ γράμματα καὶ ἐκτὸς τῆς Γαλλίας καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τοιαῦται δὲ ἀνταποκρίσεις κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἦσαν ὑποπτοι.

— Πηγαίνετε συχνὰ εἰς τὸ θέατρον, πολίτα ;

Ἐκείνην τὴν στιγμήν ὁ δραγῶνος Ἀνρύ, θελκτικώτερος καὶ ἀπὸ τὸ μεिरάκιον Βάθυλλον, εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον. Δύο πιστόλια τεράστια ἦσαν περασμένα εἰς τὴν ζώνην του.

Ἠσπάσθη τὴν χεῖρα τῆς ὡραίας πολίτιδος, ἥτις τοῦ εἶπεν·

— Ἴδου ὁ πολίτης Εὐάριστος Γκαμελέν, ὁποῦ διὰ τὸ χατήρι του ἐπέρασα μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Γενικῆς Ἀσφαλείας, καὶ ὅμως δὲν μοῦ τὸ χρεωστεῖ χάριν. Μαλώσατέ τον...

— Ἄ, πολίτις ! ἀνέκραξεν ὁ στρατιωτικός, ἐπήγετε καὶ εἶδετε τοὺς νομοθέτας μας εἰς τὸν Κεραμεικόν ;... Τί θέαμα θλιβερόν ! Εἶνε σωστὸν οἱ ἀντιπρόσωποι ἑνὸς λαοῦ ἐλευθέρου νὰ συνεδριάζουν ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ τυράννου ; Αἱ ἴδιαι λυχνίαι ὁποῦ ἐφώτιζαν πρὸ ὀλίγου ἀκόμη τὰς σκευωρίας τοῦ Καπέτου καὶ τὰ ὄργια τῆς Ἀντωνέττας, φωτίζουν καὶ σήμερον τοὺς ἀγρυπνοῦντας νομοθέτας μας ! Καὶ ἡ φύσις ἡ ἴδια φρικτὴ !...

— Φίλε μου, εἶπεν ἐκείνη, συγχαρῆτε τὸν πολίτην Γκαμελέν, ἐπειδὴ διωρίσθη ἔνορκος εἰς τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον.

— Τὰ συγχαρητήριά μου, πολίτα ! εἶπεν ὁ Ἀνρύ· χαίρω

πολὺ ὅπου βλέπω ν' ἀναθέτῳνται τοιαῦτα καθήκοντα εἰς ἓνα ἄνδρα τοῦ χαρακτηρὸς σας. Ἀλλὰ νὰ σᾶς πᾶ τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἔχω πολλὴν πεποίθησιν εἰς τὴν δικαιοσύνην αὐτὴν τὴν μεθοδικήν, ὅπου ἐδημιούργησαν οἱ χλιαροὶ τῆς Συνελεύσεως, εἰς αὐτὴν τὴν ἄκακην Νέμεσιν, ὅπου φυλάγει τοὺς συνωμότης, σκεπάζει τοὺς προδότας, μόλις τολμᾷ νὰ κτυπήσῃ τοὺς ὁμοσπονδιστὰς καὶ φοβεῖται νὰ καλέσῃ τὴν αὐστριακὴν ἐνώπιόν της εἰς ἀπολογία. Ὁχι! δὲν θὰ σωθῇ ἡ Δημοκρατία μὲ τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον. Εἶνε πολὺ ἔνοχοι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι εἰς τὴν σημερινὴν ἀπελπιστικὴν μας κατάστασιν ἐσταμάτησαν τὴν ὁρμὴν τῆς λαϊκῆς δικαιοσύνης!...

— Ἀνρὺ, εἶπεν ἡ πολιτίς, δός μου ἐκεῖνο τὸ μπουκαλάκι...

Ἐπιστρέψας εἰς τὴν κατοικίαν του, ὁ Γκαμελὲν εὗρε τὴν μητέρα του καὶ τὸν γέρο-Βροττώ νὰ παίζουν μίαν παρτίδαν πικέτον ὑπὸ τὸ φῶς καπνίζοντος κηρίου. Ἡ συμπολιτίς ἐδήλωνεν ἀσυστόλως μίαν «τρίτην τοῦ ρήγα».

Μαθοῦσα ὅτι ὁ υἱὸς της διωρίσθη ἔνορκος, τὸν ἡσπᾶσθη μὲ παραφοράν, ἀναλογιζομένη ὅτι ἦτο καὶ διὰ τοὺς δύο των τιμὴ μεγάλη καὶ ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς καὶ οἱ δύο των θὰ εἶχον ἑξασφαλισμένον τὸ καθημερινόν των ψωμί.

— Χαίρω πολὺ καὶ ὑπερηφανεύομαι, εἶπεν, ὅπου εἶμαι μητέρα ἑνὸς ἐνόρκου. Ἡ δικαιοσύνη εἶνε ὥραϊον πρᾶγμα καὶ τὸ πλέον ἀναγκαῖον ἀπὸ ὅλα· ἂν δὲν ὑπῆρχε δικαιοσύνη, οἱ πλέον ἀδύνατοι θὰ ὑπέφεραν κάθε στιγμὴν. Καὶ πιστεύω πῶς ἐσὺ θὰ κρίνης καλὰ, Εὐάριστέ μου· ἐπειδὴ ἀπὸ παιδί σὲ ἔβλεπα πῶς ἦσιν δίκαιος καὶ ἀγαθὸς εἰς ὅλα. Δὲν ἤμποροῦσες νὰ ὑποφέρῃς τὴν κακίαν καὶ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν ἀντιστεκόσουν εἰς τὴν βίαν... Εὐσπλαγχνιζόσουν τοὺς δυστυχεῖς, καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ ὡραιότερον προτέρημα διὰ ἓνα δικαστήν... Καὶ δὲν μοῦ λέγεις, Εὐάριστε, τί στολὴν θὰ ἔχετε εἰς αὐτὸ τὸ μεγάλον δικαστήριον;

Ὁ Γκαμελὲν ἀπήντησεν ὅτι οἱ δικασταὶ ἐφόρουν πῖλον μὲ

μαῖρα πτερά· ἀλλὰ οἱ ἔνορκοι δὲν εἶχαν καμμίαν ἰδιαιτέραν στολήν καὶ ἔφεραν τὴν συνηθισμένην των ἐνδυμασίαν.

— Θὰ ἦτο καλλίτερον, ἐπανελάβεν ἡ πολίτις, νὰ ἐφοροῦσαν μανδύαν καὶ περροῦκαν· θὰ ἐφαίνοντο πλέον ἀξιόσεβαστοι. Ἄν καὶ ἐνδύσαι καμμίαν φορὰν μὲ ἀμέλειαν, ἐσὺ εἶσαι εὐμορφος καὶ τὰ ροῦχα ποῦ θὰ βάλῃς σοῦ στέκουν. Ἀλλὰ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἄνδρας ἔχουν ἀνάγκην νὰ εἶνε κομμάτι στολισμένοι, διὰ νὰ φαίνωνται πῶς καὶ εἶνε. Καλλίτερα θὰ ἦτον νὰ ἐφοροῦσαν οἱ ἔνορκοι τὸν μανδύαν καὶ τὴν περροῦκαν.

Ἡ πολίτις εἶχεν ἀκούσει ὅτι ἡ θέσις τῶν ἐνόρκων τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου εἶχε καὶ κάποιον μισθόν· ὅθεν δὲν ἐκρατήθη καὶ ἠρώτησεν ἂν θὰ εἶχε καὶ ἀνταμοιβὴν ἀρκετὴν διὰ νὰ ζοῦν ὅπως πρέπει, διότι ἓνας ἔνορκος, ἔλεγε, πρέπει νὰ ζῇ μὲ ἀξιοπρέπειαν.

Μὲ εὐχαρίστησιν τῆς ἤκουσεν ὅτι οἱ ἔνορκοι ἐλάμβανον ὡς ἀποζημίωσιν δεκαοκτὼ λίρας καθ' ἑκάστην συνεδρίασιν καὶ ὅτι ἔνεκα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἐγκλημάτων κατὰ τῆς ἀσφαλείας τοῦ Κράτους, ἠναγκάζοντο νὰ συνεδριάζουν πολὺ συχνά.

Ὁ γηραιὸς Βροττὼ ἐσύναξε τὰ παιγνίochαρα, ἠγέρθη καὶ εἶπεν εἰς τὸν Γκαμελέν·

— Πολίτα, περιβάλλεσαι μὲ ἔξουσίαν σεβαστὴν καὶ φοβερὰν. Σὲ συγχαίρω διότι θὰ παρέχῃς τὰ φῶτα τῆς συνειδήσεώς σου εἰς ἓνα δικαστήριον, τὸ ἀσφαλέστερον καὶ ὀλιγώτερον ἴσως ὑποκείμενον εἰς πλάνην ἀπὸ κάθε ἄλλο· ἐπειδὴ αὐτὸ ἀναζητεῖ νὰ εὕρῃ τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν, ὅχι εἰς αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ καὶ εἰς τὴν οὐσίαν των, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰς σχέσεις των μὲ συμφέροντα ψηλαφητὰ καὶ μὲ αἰσθήματα φανερά. Θὰ ἔχῃς νὰ κρίνῃς καὶ ν' ἀποφανθῇς μεταξὺ τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀγάπης, τὸ ὅποιον γίνεται αὐθορμητῶς, καὶ ὅχι μεταξὺ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πλάνης, ὅποτε ἡ διάκρισις εἶνε ἀδύνατος διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ὅπου ἔχουν ἀσθενὲς τὸ πνεῦ-

μα. Κρίνοντας σύμφωνα με τὸ αἶσθημα τῆς καρδίας σας, δὲν διατρέχετε κίνδυνον ν' ἀπατηθῆτε, ἐπειδὴ ἡ ἐτυμηγορία θὰ εἶνε καλή, ἀρκεῖ νὰ ἱκανοποιῇ τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα διὰ σᾶς ἀποτελοῦν τὸν ἱερὸν καὶ ἀπαραβίαστον νόμον. Ἀλλὰ τί τὰ θέλεις ; . . . Ἄν ἤμουν ἐγὼ πρόεδρος σας, θὰ ἔκαμνα ὅ,τι καὶ ὁ Βριδοῦ τοῦ Ραμπελαί· θὰ ἀνέθετα εἰς τὴν τύχην νὰ κρίνῃ καὶ θὰ ἐδίκαζα σύμφωνα με τὴν ἀπόφασιν τῶν κύβων. Εἰς τὰ ζητήματα τῆς δικαιοσύνης αὐτὸ εἶνε πάντοτε τὸ ἀσφαλέστερον μέσον.

Ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν ἔμελλε ν' ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του τὴν 14 Σεπτεμβρίου, μετὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου τὸ ὁποῖον διηρεῖτο εἰς τὸ ἑξῆς εἰς τέσσαρα τμήματα, μὲ δεκαπέντε ἐνόρκους δι' ἕκαστον.

Αἱ φυλακαὶ ἦσαν γεμᾶται μὲ τὸ παραπάνω. Ὁ δημόσιος κατήγορος εἰργάζετο δεκαοκτὼ ὥρας τὴν ἡμέραν. Εἰς τὰς ἥττας τῶν στρατῶν, εἰς τὰς στάσεις τῶν ἐπαρχιῶν, εἰς τὰς συνωμοσίας, εἰς τὰς σκευωρίας, εἰς τὰς προδοσίας ἢ Συνέλευσις ἀντέτασσε τὸν τρόμον. Οἱ Θεοὶ ἐδιψοῦσαν.

Τὸ πρῶτον διάδημα τοῦ νέου ἐνόρκου ἦτο νὰ κάμῃ ἐπίσκεψιν τιμῆς πρὸς τὸν πρόεδρον Ἑρμάν, ὅστις τὸν κατέθελξε μὲ τὴν γλυκύτητα τῆς γλώσσης καὶ τὴν εὐχάριστον ἐν γένει συμπεριφορὰν τοῦ. Συμπατριώτης καὶ φίλος τοῦ Ρεβεσπιέρρου, τοῦ ὁποῖου συνεμερίζετο τὰ αἰσθήματα, ἐπεδείκνυε καρδίαν εὐαίσθητον καὶ χαρακτῆρα ἐνάρετον. Ἐτρεφε τὰ φιλόανθρωπα αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἐπὶ τόσον μακρὸν χρόνον ἦσαν ἀποξενωμένα ἀπὸ τὴν καρδίαν τῶν δικαστῶν καὶ τὰ ὁποῖα περιποιοῦν τιμὴν ἄφθιτον εἰς τὸν Δυπατὸν καὶ τὸν Βεγκαρίαν. Ἐνθουσιάζετο διὰ τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἡθῶν, τὴν ἐκδηλωθεῖσαν εἰς τὰ δικαστήρια διὰ τῆς καταργήσεως τῶν βασανιστηρίων καὶ τῶν σκληρῶν καὶ ἐπονειδίστων τρόπων τῆς θανατώσεως τῶν καταδίκων. Ἠγάλλετο βλέπων τὴν ποιὴν τοῦ θανάτου, τὴν ἄλλοτε θαυσιλῶς ἐπιβαλλομένην καὶ

χρησιμοποιουμένην πρὸ μικροῦ ἀκόμη διὰ τὴν καταστολὴν τῶν ἐλαχίστων ἐγκλημάτων, νὰ γίνεται σπανιωτέρα καὶ νὰ ἐπιβάλλεται μόνον εἰς τὰ μεγάλα ἐγκλήματα. Ἐδήλωνε δὲ ὅτι αὐτός, ὅπως ὁ Ροβεσπιέρρος, προθύμως θὰ τὴν κατήργει διὰ πᾶσαν πρᾶξιν μὴ ἀφορῶσαν εἰς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν. Θὰ ἐνόμιζεν ὁμως τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὡς προδίδοντα τὴν Πολιτείαν, ἐὰν δὲ ἐτιμῶρει διὰ θανάτου τὰ ἐγκλήματα τὰ διαπραττόμενα κατὰ τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας.

Καὶ οἱ συνάδελφοί του ὄλοι τὰ αὐτὰ ἐφρόνουν· ἡ παλαιὰ μοναρχικὴ ἰδέα τοῦ συμφέροντος τοῦ Κράτους ἐνέπνεε τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον. Οἱ δικασταὶ τοῦ ἦσαν συνηθισμένοι εἰς τὸ σύστημα τὸ ἐπικρατῆσαν κατὰ τοὺς ὀκτῶ αἰῶνας τῆς ἀπολυταρχίας καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τοῦ θείου δικαίου ἐδίκάζον τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἐλευθερίας.

Ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν ἐνεφανίσθη τὴν αὐτὴν ἡμέραν πρὸ τοῦ δημοσίου κατηγόρου, τοῦ πολίτου Φουκιέ, ὅστις τὸν ἐδέχθη εἰς τὸ γραφεῖον, ὅπου εἰργάζετο μετὰ τοῦ γραμματέως του. Ἦτο ἀνὴρ εὖρωστος, μὲ φωνὴν τραχεῖαν, μὲ ὀφθαλμοὺς αἰλούρου, φέρων εἰς τὸ πλατύ του εὐλογιοκόμενον πρόσωπον μὲ τὴν μολυβδίνην χροιάν τὰ ἴχνη τῆς φθορᾶς, τὴν ὁποίαν προξενεῖ ἡ καθιστικὴ καὶ περιορισμένη ζωὴ εἰς τοὺς ρωμαλέους ἀνθρώπους τοὺς γεννημένους νὰ ζοῦν εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ νὰ ὑποβάλλωνται εἰς κοπιώδη σωματικὴν ἀσχολίαν. Αἱ δικογραφίαι ἀνυποῦντο πέριξ αὐτοῦ ὡς οἱ τοῖχοι τάφου, προφανῶς δὲ ἔτρεφε στοργὴν πρὸς τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον σωρεῖτην τοῦ χάρτου, ὅστις ἐφαίνετο ὡσὰν νὰ ἤθελε νὰ τὸν ἀποπνίξῃ. Ὡμίλει ὡς δικαστὴς φιλόπονος, ἀφωσιωμένος εἰς τὰ καθήκοντά του, τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα ἦτο πάντοτε περιορισμένον ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ἐργασίας του. Ἡ φλογισμένη ἀναπνοή του ἀπέπνεε τὴν ὁσμὴν τῆς ρακῆς, τὴν ὁποίαν ἔπινεν ὡς τονωτικὸν φάρμακον καὶ ἣτις δὲν ἐφαίνετο διαταράττουσα τὸν νοῦν του, ἀφοῦ εἰς τοὺς

λόγους του, τοὺς πάντοτε κοινούς καὶ εὐτελείς, ὑπῆρχε σαφήνεια καὶ διαύγεια.

Ἐξ ἑνὸς μικρὸν διαμέρισμα τοῦ Παλατίου τῶν Δικαστηρίων, μαζί με τὴν νεαρὰν γυναῖκά του, ἐξ ἧς εἶχεν ἀποκτήσει δύο δίδυμα. Ἡ νεαρά του σύζυγος, ἡ θεία Ἑρριέττα καὶ ἡ ὑπηρετρία Πελαγία ἀπετέλουν τὸν οἶκόν του ὁλόκληρον. Ἐφέρετο μὲ πραότητα καὶ καλωσύνην πρὸς αὐτὰς τὰς γυναῖκας. Τέλος ἦτο ἄνθρωπος ἀξιόλογος ὡς οἰκογενειάρχης, ἐξαίρετος δὲ καὶ εἰς τὸ ἔργον του, ἀλλὰ χωρὶς πολλὰς ἰδέας καὶ χωρὶς διόλου φαντασίαν.

Ὁ Γκαμελὲν ἀκουσίως παρετήρησε μὲ κάποιαν δυσἀρέσκειαν πόσον οἱ δικαστικοὶ αὐτοὶ τοῦ νέου καθεστῶτος ὁμοιάζον κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τοὺς τρόπους μὲ τοὺς δικαστὰς τοῦ παλαιοῦ καθεστῶτος. Εἶχον δὲ καὶ χρηματίσει τοιοῦτοι ὁ Ἑρμὰν ὑπῆρξεν εἰσαγγελεὺς εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ Ἀργράς· ὁ δὲ Φουκιὲ ἦτο ἄλλοτε δικολάβος εἰς τὸ Σιατελέ. Ἀμφότεροι διέσωζον τὸν πρότερον χαρακτῆρά των. Ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν ὁμως ἐπίστευεν εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν παλιγγενεσίαν.

Ἐξεληθὼν τοῦ δικαστηρίου, διῆλθε διὰ τῆς στοᾶς τοῦ Παλατίου καὶ ἐσταμάτησε πρὸ τῶν αὐτόθι ὑπαρχόντων μαγαζίων, ὅπου ἦσαν ἐκτεθειμένα πρὸς πώλησιν παντοειδῆ ἀντικείμενα. Ἀνεδίφησεν εἰς τὸν πάγκον τῆς πολιτίδος Τενὼ βιβλία ἱστορικά, πολιτικά καὶ φιλοσοφικά· τὰς Ἀλύσεις τῆς δουλείας, τὸ Δοκίμιον περὶ τοῦ Δεσποτισμοῦ, τὰ Κακουργματα τῶν Βασιλισσῶν.

— Δόξα τῷ Θεῷ ! ἐσυλλογίσθη, αὐτὰ εἶνε συγγράματα δημοκρατικά.

Καὶ ἠρώτησε τὴν βιβλιοπώλιν ἂν ἐπῶλει πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ βιβλία. Αὐτὴ ὁμως ἔσεισε τὴν κεφαλὴν.

— Δὲν πωλοῦνται, ἀπήντησε, παρὰ τραγοῦδια καὶ μυθιστορήματα.

Καὶ ἐξάγουσα ἀπὸ τινος φαρταρίου ἓνα βιβλιάριον·

— Αὐτὸ ἐδῶ, ἐπρόσθεσεν, εἶνε καλόν.

Ὁ Εὐάριστος ἀνέγνωσε τὸν τίτλον του, ὅστις ἦτο· Ἡ Καλόγηρα μὲ τὸ ὑποκάμισον.

Συνήντησε πρὸ τοῦ παρακειμένου μαγαζείου τὸν Φίλιππον Δεμαϊ, ὅστις, λαμπρὸς καὶ ἐρωτύλος, ἀνάμεσα εἰς τὰ μυρωδικά, τὰς πούδρας καὶ τὰ κουτάκια καὶ τὰ σακκίδια τῆς πολίτιδος Σαὶν-Ζόρε, ἐβεβαίωνε τὴν ὥραϊαν μυροπώλιδα περὶ τοῦ ἐρωτός του, τῆς ὑπέσχετο νὰ τῆς ζωγραφίσῃ τὴν εἰκόνα της καὶ τῆς ἐξήτει ὀλίγων στιγμῶν συνέντευξιν εἰς τὸν κῆπον τοῦ Κεραμικοῦ τὸ βράδυ. Ἦτο ὥραϊος. Ἡ πειθὼ ἔρρεεν ἀπ' τὰ χεῖλη του καὶ ἀνεπήδα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του. Ἡ πολίτις Σαὶν-Ζόρε τὸν ἠκροᾶτο σιωπῶσα, ἐτοίμη νὰ τὸν πιστεύῃ καὶ χαμηλώνουσα τὸ βλέμμα.

Διὰ νὰ ἐξοικειωθῇ μὲ τὰ τρομερὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἀνετέθησαν, ὁ νέος ἑνορκος, ἠθέλησε ν' ἀναμιχθῇ μὲ τὸ κοινὸν καὶ νὰ παρασταθῇ εἰς μίαν τῶν δικαζομένων ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ὑποθέσεων. Ἀνέβη τὴν κλίμακα, ὅπου πλῆθος λαοῦ ἐκάθητο ὅπως εἰς ἀμφιθέατρον, καὶ εἰσεχώρησεν εἰς τὴν παλαιὰν αἴθουσαν τοῦ Παρλαμένου τῶν Παρισίων.

Τὸ πλῆθος ἐκεῖ συνωστίζετο ἀσφυκτικῶς, διὰ νὰ ἴδῃ δικαζόμενον ἓνα στρατηγόν. Διότι τότε, ὅπως ἔλεγεν ὁ γέρο-Βροττώ, «ἡ Συνέλευσις, ἀκολουθοῦσα τὸ παράδειγμα τῆς Αὐτοῦ Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, παρέπεμπεν εἰς δίκην τοῦ ἡττημένου στρατηγούς, ἐν ἑλλείψει τῶν προδοτῶν στρατηγῶν, οἱ ὅποιοι ἐφρόντιζον νὰ μὴ πιάνωνται διὰ νὰ δικασθῶν. Τοῦτο δὲ γίνεται, ἐπρόσθετεν ὁ Βροττώ, ὅχι διότι ὁ νικημένος στρατηγὸς εἶνε κατὰ συνέπειαν καὶ ἑνοχος, ἀφοῦ εἰς πᾶσαν μάχην ἐξ ἀνάγκης θὰ ὑπάρχῃ καὶ ἓνας στρατηγὸς νικημένος. Ἄλλ' ἡ καταδίκη εἰς θάνατον ἐνὸς στοατηγοῦ εἶνε τὸ καλλίτερον μέσον διὰ νὰ ἐνθαρρύνωνται οἱ ἄλλοι...»

Εἶχον ἤδη πολλοὶ στρατηγοὶ καθίσει εἰς τὸ ἐδῶλιον τοῦ

κατηγορουμένου, στρατιωτικοὶ ἐπιπόλαιοι καὶ ἰσχυρογνώμονες, μυαλὰ πτηνοῦ μέσα εἰς κρανίον βωδιοῦ. Οὔτε αὐτοὶ ἐγνώριζον περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἐξετάζοντας αὐτοὺς δικαστὰς τὰ περὶ τῶν πολιορκιῶν καὶ τῶν μαχῶν τὰς ὁποίας διηύθυνον· καὶ ἔχάνοντο μέσα εἰς τὸ πέλαγος τῶν ὄρων, τῆς δυνάμεως τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιθέσεως καὶ τῶν πολεμεφοδιῶν καὶ τῶν πορειῶν καὶ τῶν ἀντιστροφῶν. Τὸ πλῆθος δὲ τῶν πολλῶν τῶν παρακολουθούντων τὰς σκοτεινὰς ταύτας καὶ ἀτελειώτους συζητήσεις ἔβλεπεν ὀπισθεν τοῦ ἡλιθίου στρατιωτικοῦ τὴν πατρίδα ἀνοικτὴν εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ σπαρασσομένην καὶ ὑφισταμένην μύρια θανάσιμα δεινὰ καὶ μὲ τὴν φωνὴν καὶ τὸ βλέμμα ἐβίαζον τοὺς ἐνόρκους, τοὺς καθημένους ἡσύχως εἰς τὰς ἔδρας των νὰ καταφέρουν τὴν ἐτυμηγορίαν των, ὡς κτύπημα ροπαλοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Δημοκρατίας.

Ὁ Εὐάριστος συνησθάνετο ζωηρῶς ἐντὸς του ὅτι, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀθλίου ἐκείνου κατηγορουμένου, ἔπρεπε νὰ κτυπηθοῦν τὰ δύο φορικῶδη τέρατα, τὰ σπαράσσοντα τὴν Πατρίδα, ἡ ἀνταρσία καὶ ἡ ἥττα. Τῇ ἀληθείᾳ, δὲν ἤξιζε τὸν κόπον νὰ μάθῃ κανεὶς ἂν ὁ στρατιωτικὸς ἐκεῖνος ἦτο ἀθῶος ἢ ἔνοχος. Εἰς καιροὺς, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ Βανδέα ἀνέκτα θάρος, τὸ Τουλὼν παρεδίδετο εἰς τὸν ἐχθρὸν, ὁ στρατὸς τοῦ Ρήνου ὑπεχώρει πρὸ τῶν νικητῶν τῆς Μαγεντίας, ὁ στρατὸς τοῦ Βορρᾶ, ἀποσυρθεὶς εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Καίσαρος, ἠδύνατο νὰ αἰχμαλωτισθῇ, δι' αἰφνδιαστικοῦ κινήματος ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν, οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Ὀλλανδοὶ ἦσαν κίριοι τοῦ Βαλανσιέν, τὸ σπουδαῖον καὶ τὸ κατεπεῖγον ἦτο νὰ διδαχθοῦν οἱ στρατηγοὶ ὅτι ὤφειλον ἢ νὰ νικοῦν, ἢ ν' ἀποθνήσκουν. Καὶ βλέπων τὸν σακαράκαν ἐκεῖνον τὸν ἀνάπηρον καὶ ἀποβλακωμένον, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν δίκην ἔχάνετο ἀμυχανῶν, ἐρευνῶν τοὺς χάρτας του, ὅπως ἔχάνετο καὶ ἐκεῖ πέραν εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Βορρᾶ, ὁ Γκαμελέν, διὰ νὰ μὴ

παρακινηθῇ καὶ αὐτὸς νὰ φωνάξῃ μαζὶ μὲ τὸ ἀκροατήριον εἰς Θάνατον !», ἐξῆλθε μετὰ σπουδῆς ἐκ τῆς αἵθουσας.

Εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ τμήματος ὁ νέος ἑνορχος ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τοῦ προέδρου Ὀλιβιέ, ὅστις τὸν ὑπεχρέωσε νὰ ὀρκισθῇ ἐπάνω εἰς τὸ πρῶν κεντρικὸν θυσιαστήριον τοῦ ναοῦ τῶν Βαρναβιτῶν, μεταβληθὲν εἰς βωμὸν τῆς πατρίδος, νὰ καταπνίξῃ ἐντὸς τῆς ψυχῆς του ἐπὶ τῷ ἱερῷ ὀνόματι τῆς ἀνθρωπότητος, πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν.

Ὁ Γκαμελὲν μὲ τὴν χεῖρα ὑψωμένην ἐπεκαλέσθη ὡς μάρτυρα τοῦ ὅρκου του τὴν σελτὴν σκιὰν τοῦ Μαρά, μάρτυρος τῆς ἐλευθερίας, τοῦ ὁποίου ἡ προτομὴ εἶχε τοποθετηθῇ παρὰ ἓνα τῶν κιόνων τοῦ πρῶν ναοῦ, ἀντικρὺ τῆς προτομῆς τοῦ Λὲ Πελτιέ.

Χειροκροτήματά τινα ἀντήχησαν, ἀνάμικτα μετὰ ψιθύρων. Ἡ ὁμήγυρις ἦτο ταραχέδης. Παρὰ τὸν νάρθηκα ὁμᾶς πολιτῶν τοῦ τμήματος ὀπλισμένων μὲ δόρατα ἐθορύβει φωνασκοῖσα.

— Εἶνε ἀντιδημοκρατικόν, εἶπεν ὁ πρόεδρος, νὰ ὑπάρχουν ὀπλοφόροι μέσα εἰς μίαν συνάθροισιν ἀνθρώπων ἐλευθέρων.

Καὶ τοὺς διέταξε ν' ἀποθέσουν τὰ τουφέκια καὶ τὰ δόρατα εἰς τὸ πρῶν σκευοφυλάκιον.

Ἐνας καμπούρης μὲ ζωηρὰ μάτια καὶ μὲ χεῖλη ἀνασηκωμένα, ὁ πολίτης Μπωβισάζ, μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐπαγρυπνήσεως, κατέλαβε τὸν ἄμβωνα, ὅστις εἶχε μεταβληθῇ εἰς βῆμα, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου εἶχε στηθῇ κόκκινος σκοῦφος.

— Οἱ στρατηγοὶ μᾶς προδίδουν, εἶπε, καὶ παραδίδουν τοὺς στρατοὺς μας εἰς τὸν ἐχθρόν. Ἀποσπάσματα ἱππικῶν τῶν Αὐστριακῶν ἐπιχειροῦν ἐπιδρομὰς μέχρι τοῦ Περόν καὶ τοῦ Σαῖν-Καντέν. Τὸ Τουλὼν παρεδόθη εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, οἱ ὅποιοι ἀπεβίβασαν ἐκεῖ διακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν. Οἱ ἐχθροὶ τῆς Δημοκρατίας συνωμοτοῦν καὶ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν πολυάριθμοι συνωμοσταὶ τεκταίνονται διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Αὐ-

στριακῆς. Αὐτὴν τὴν στιγμήν ὅπου ὁμιλῶ διαδίδεται ὅτι ὁ μικρὸς Καπέτος ἐδραπέτευσεν ἀπὸ τὸν Ναὸν καὶ φέρεται ἐν θριάμβῳ εἰς τὸ Σαῖν-Κλού· ζητοῦν ν' ἀνιδρύσουν χάριν αὐτοῦ τὸν θρόνον τοῦ τυράννου. Ἡ ὑπερτίμησις τῶν τροφίμων, ἡ ὑποτίμησις καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς τοῦ χαρτονομίσματος προέρχονται ἀπὸ μηχανορραφίας, ὅπου ἐνεργοῦνται μέσα εἰς τὸν τόπον μας ἀπὸ τοὺς πράκτορας τῶν ξένων. Ἐν ὀνόματι τῆς κοινῆς σωτηρίας, προκαλῶ τὸν πολίτην ἔνορκον νὰ φανῇ ἀμειλικτος πρὸς τοὺς συνωμώτας καὶ τοὺς προδότας. Ἐνῷ ὁ ρήτωρ κατήρχετο ἀπὸ τὸ βῆμα, φωναὶ ἠκούσθησαν ἐκ τῆς ὁμηγύρεως·

«— Κάτω τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον ! Θάνατος εἰς τοὺς χλιαροὺς !»

Παχὺς, μὲ πρόσωπον ἀνθηρὸν ὁ πολίτης Δυμὸν ὁ πρεσβύτερος, λεπτοεργὸς εἰς τὴν πλατεῖαν Τιομβίλ, ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα, ἐπιθυμῶν, ὥς ἔλεγε, ν' ἀποτείνῃ μίαν ἐρώτησιν εἰς τὸν πολίτην ἔνορκον. Καὶ ἠρώτησε τὸν Γκαμελὲν ποία θὰ ἦτο ἡ στάσις του εἰς τὴν δίκην τῶν Βορρσσωτιστῶν καὶ τῆς χήρας Καπέτου.

Ὁ Εὐάριστος ἦτο συνεσταλμένος καὶ ἄπειρος περὶ τὸ ὁμιλεῖν δημοσίᾳ. Ἄλλ' ἡ ἀγανάκτησις τὸν ἐξῆψε καὶ τὸν ἐνέπνευσεν. Ἠγέρθη ὠχρὸς καὶ εἶπε μὲ φωνὴν ὑπόκωφον·

— Εἰμαι δικαστής. Ἐξαρτῶμαι ἀπὸ μόνην τὴν συνείδησίν μου. Κάθε ὑπόσχεσις ποῦ θὰ σᾶς ἔδιδά, θὰ ἀντεστρατεύετο εἰς τὸ ἠθικόν μου. Ἔχω ὑποχρέωσιν νὰ ὁμιλῶ μόνον εἰς τὸ Δικαστήριον καὶ νὰ σιωπῶ εἰς κάθε ἄλλο μέρος. Εἰμαι δικαστής· δὲν σᾶς γνωρίζω πλέον. Δὲν γνωρίζω οὔτε φίλους οὔτε ἐχθροὺς.

Ἡ συνέλευσις, διχασμένη, βεβαία, ἀμφίροπος, ὅπως ὄλαι αἱ συνελεύσεις, ἐπεδοκίμασε τοὺς λόγους του. Ἄλλ' ὁ πολίτης Δυμὸν ὁ πρεσβύτερος ἐπανελάβε τὴν ἐπίθεσιν ἐμνησικάκει ἐναντίον τοῦ Γκαμελὲν, διότι κατέλαβε θέσιν τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐπωφθαλμία.

— Ἐννοῶ, εἶπε, καὶ ἐπιδιοκιάζω μάλιστα τοὺς δισταγμοὺς καὶ τὰς ἐπιφυλάξεις τοῦ πολίτου ἐνόρκου. Λέγουν ὅτι εἶνε πατριώτης εἰς αὐτὸν ἀπόκειται νὰ κρίνῃ ἂν ἡ συνείδησις τοῦ τοῦ ἐπιτρέπῃ νὰ παρακάθῃται εἰς δικαστήριον, τὸ ὁποῖον ἐνῷ εἶνε προσωρισμένον νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Δημοκρατίας, ἔχει ἀπόφασιν νὰ φεισθῇ αὐτῶν. Ὑπάρχουν μερικαὶ συνενοχαί, τὰς ὁποίας ὁ χρηστὸς πολίτης ὀφείλει ν' ἀποφεύγῃ. Μήπως τάχα δὲν εἶνε ἐξηκριβωμένον ὅτι πολλοὶ ἐνόρκοι τοῦ δικαστηρίου αὐτοῦ διεφθάρησαν καὶ ἐξηγοράσθησαν διὰ τῶν χρημάτων τῶν κατηγορουμένων καὶ ὅτι ὁ πρόεδρος Μοντανὲ διέπραξε πλαστογραφίαν, διὰ νὰ σώσῃ τὴν κεφαλὴν τῆς νέας Κορδαί ;

Ραγδαῖα χειροκροτήματα ὑπεδέχθησαν τὰς λέξεις ταύτας. Αἱ τελευταῖαι ἀπηχῆσεις τῶν ἀνήρχοντο ἀκόμη εἰς τοὺς θόλους τοῦ ναοῦ, ὅτε ὁ Φορτουνὲ Τρουμπὲρ ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα. Εἶχε πελὺ ἀδυνατίσει κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας. Εἰς τὸ ὥχρον πρόσωπον τὰ κόκκινα μῆλα τῶν παρεῶν τοῦ ἐφαινοντο ὥσάν νὰ ἐτρυποῦσαν τὸ δερμα του, τὰ βλέφαρά του ἦσαν φλογισμένα καὶ αἱ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ὑελώδεις.

— Πολῖται, εἶπε μὲ φωνὴν ἀσθενῇ καὶ ὀπωσοῦν ἀσθμαίνουσαν καὶ ἀλλοκότως διαπεραστικὴν, δὲν δύναται κανεὶς νὰ ὑποπτευθῇ τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον χωρὶς νὰ ὑποπτευθῇ ταῦτοχρόνως καὶ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν καὶ τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Κοινῆς Σωτηρίας, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἰδρύθη. Ὁ πολίτης Μπωδισὰς μᾶς ἐφόδισε παριστῶν τὸν πρόεδρον Μοντανὲ ἀλλοιοῦντα τὰ πρακτικὰ τῆς δίκης ὑπὲρ μιᾶς ἐνόχου. Διατί ὁμως δὲν ἐπρόσθεσε πρὸς ἡσυχίαν μας ὅτι κατόπιν καταγγελίας τοῦ δημοσίου κατηγοροῦ ὁ Μοντανὲ καθηρέθη καὶ ἐφυλακίσθη ; . . . Δὲν ἔμπορεῖ τάχα κανεὶς νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐπὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας χωρὶς νὰ ἐνσπείρῃ παντοῦ τὴν ὑποψίαν καὶ τὰς δυσπιστίας ; Δὲν ὑπάρχουν ἄρα γε πλέον ὄνδρες ἱκανοὶ καὶ ἐνάρετοι εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν ; Ὁ Ροβεσκιέρρος, ὁ Κουτών, ὁ Σαὶν Ζουστ δὲν εἶνε ἄν-

θραυτοὶ ἔντιμοί ; Εἶνε ἀξιοπαρατήρητον ὅτι τὰ πλέον σφοδρὰ καὶ βίαια λόγια ἐκφέρονται ἀπὸ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους κα-
νεῖς ποτὲ δὲν εἶδεν ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τῆς Δημοκρατίας !
Ἐὰν ἤθελον νὰ τὴν καταστήσουν μισητὴν, δὲν θὰ ὠμίλουν
διαφορετικὰ. Πολῖται, ὡς γίνεται ὀλιγώτερος θόρυβος καὶ
περισσότερα ἐργασία ! Μὲ κανόνια καὶ ὄχι μὲ φωνασκίας
θὰ σωθῇ ἡ Γαλλία. Τὰ μισὰ ὑπόγεια τοῦ τμήματος ἀκόμη
δὲν ἐξηρευνήθησαν. Πολλοὶ πολῖται ἔχουν ἀκόμη εἰς τὴν
κατοχὴν των σημαντικὰς ποσότητας χαλκοῦ. Ὑπενθυμίζο-
μεν εἰς τοὺς πλουσίους ὅτι αἱ πατριωτικαὶ δωρεαὶ εἶνε ἡ καλ-
λιτέρα μαρτυρία περὶ τῶν αἰσθημάτων των. Συνιστῶ εἰς
τὴν ἐλευθεριότητά σας τὰς θυγατέρας καὶ τὰς συζύγους
τῶν στρατιωτῶν μας ὅπου ἐδοξάσθησαν εἰς τὰ σύνορα καὶ
εἰς τὸν Λείγγρα. Ἐνας ἀπ' αὐτούς, ὁ οὐσάρος Πομμιέ (Αὐ-
γουστίνος), πρῶην μαθητευόμενος οἰκοκύρης εἰς τὴν ὁδὸν
Ἱερουσαλήμ, τὴν 10 τοῦ παρελθόντος μηνός, ἐμπροστὰ εἰς
τὸ Κονδέ, ἐνῶ ἐπὶ γαίνει νὰ ποτίσῃ τὰ ἄλογα, τοῦ ἐπετέθη-
σαν ἑξ ἱππεῖς αὐστριακοί. Αὐτὸς ἐφόνευσε τοὺς δύο ἑξ αὐ-
τῶν καὶ συνέλαβε τοὺς ἄλλους αἰχμαλώτους. Ζητῶ νὰ κη-
ρύξῃ τὸ τμήμα ὅτι ὁ Πομμιέ (Αὐγονστίνος) ἔπραξε τὸ κα-
τῆχόν του.

Ἡ ἀγόρευσις αὕτη ἐχειροκροτήθη καὶ τὰ μέλη τοῦ τμή-
ματος ἀπῆλθον κραυγάζοντα· «Ζήτω ἡ Δημοκρατία !»

Ὅταν ἔμεινε μόνος ἐντὸς τοῦ ναοῦ μὲ τὸν Τρουβέρ ὁ Γκα-
μελὲν τοῦ ἔσφιξε τὴν χεῖρα.

— Εὐχαριστῶ, τοῦ εἶπε. Πῶς εἶσαι ;

— Ἐγώ ; ... Πολὺ καλά, πολὺ καλά, ἀπήντησεν ὁ Τρου-
βέρ, πτύων μὲ ἓνα λυγρὸν αἷμα εἰς τὸ μανδῆλίόν του. Ἡ
Δημοκρατία ἔχει πολλοὺς ἐχθροὺς καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ
εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐχει δὲ καὶ τὸ τμήμά μας ἓνα σωρὸ τέ-
τοιους. Τὰ Κράτη δὲν ἰδρύνονται μὲ τῆς φωνές, ἀλλὰ μὲ τὰ
ὅπλα καὶ τοὺς νόμους. ... Καληνύκτα, Γκαμελὲν. Ἐχω κατὰ
γράμματα νὰ γράψω.

Καὶ ἀπῆλθε, μετὰ τὸ μανθῆμι εἰς τὸ στόμα, εἰς τὸ πρῶν σκευοφυλάκιον.

Ἡ πολίτις χήρα Γκαμελέν, μετὰ τὸ ἐθνόσημον ἡρμωσμένον ἐπιμελέστερον αὐτὴν τὴν φορὰν εἰς τὴν σκούφιαν τῆς, εἶχεν ἀποκτήσει ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡμέρας εἰς τὴν ἄλλην ἡθὺς σοβαρὸν οἰκοκυριστικόν, μίαν κάποιαν δημοκρατικὴν ἔπαρσιν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τὴν προσήκουσαν εἰς τὴν μητέρα ἑνὸς πολίτου ἐνόρκου.

Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν δικαιοσύνην μετὰ τὸν ὁποῖον εἶχε παιδιόθεν ἀνατραφῆ, ὁ θαυμασμὸς τὸν ὁποῖον τῆς ἐνέπνεον ἔκτοτε ἢ στολὴ καὶ ἢ τήβεννος τοῦ δικαστοῦ, ὁ ἱερὸς τρόμος ὁ ὁποῖος πάντοτε τὴν κατελάμβανεν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς παραχωρεῖ ἐπὶ τῆς γῆς τὰ δικαιώματά του τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ὅλα ταῦτα τὰ αἰσθήματα καθίστανον σεπτὸν, ὑπέροχον, ἱερὸν δι' αὐτὴν τὸν υἱόν, τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἀκόμῃ ἐθεώρει σχεδὸν ὡς παιδίον. Μὲ ὅλην τῆς τὴν ἀπλότητα ἀντελαμβάνετο ὅτι διὰ μέσου τῆς Ἐπαναστάσεως ἐσυνεχίζετο ἡ δικαιοσύνη· τὸ ἀντελαμβάνετο μετὰ τὴν αὐτὴν ἔντασιν μετὰ τὴν ὁποίαν οἱ νομοθέται τῆς Συνελεύσεως ἀντελαμβάνοντο ὅτι ἐσυνεχίζετο τὸ Κράτος μέσα εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν συστημάτων. Καὶ τὸ ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον τῆς ἐφαίνετο ἴσον κατὰ τὸ μεγαλεῖον μετὰ ὅλους τοὺς ἀρχαίους δικαστικούς θεσμούς, τοὺς ὁποίους εἶχε συνηθίσει νὰ σέβεται.

Ὁ πολίτης Βροττῶ ἐδείκνυε πρὸς τὸν νεαρὸν δικαστὴν συμπάθειαν ἀνάμικτον μετὰ ἐκπληξιν καὶ μετὰ κάποιον θιασμένον σεβασμόν. Ὅπως ἡ πολίτις χήρα Γκαμελέν, ἔβλεπε καὶ αὐτὸς τὴν συνέχειαν τῆς δικαιοσύνης διὰ μέσου τῶν διαφορῶν πολιτικῶν συστημάτων, ἀλλ' ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἀφελῇ γυναικῆ, αὐτὸς ἐπεριφρόνει τὰ ἐπαναστατικὰ δικαστήρια ὅσον καὶ τὰ τοῦ παλαιοῦ καθεστώτος. Μὴ τολμῶν νὰ ἐκφράσῃ ἐλευθέρως τὴν σκέψιν του, καὶ μὴ δυνάμενος ἀφ' ἑτέρου νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του σιωπὴν κατέφυγεν

εἰς τὴν παραδοξολογίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Γκαμελέν ἀτελῶς ἐνόει καὶ τόσον μόνον, ὥστε νὰ ὑποπτεύεται τοὺς λόγους τοῦ ὡς ἀντιπατριωτικούς.

—Τὸ σεβαστὸν δικαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον μετ' ὀλίγον θὰ παρακαθήσετε, τοῦ εἶπε κάποτε, ιδρύθη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Συγκλήτου χάριν τῆς σωτηρίας τῆς Δημοκρατίας· καὶ εἶνε ἀξιέπαινος βέβαια ἡ ἰδέα τῶν νομοθετῶν μας νὰ κρίνωνται οἱ ἐχθροὶ των, διὰ νὰ μὴ καταδικάζωνται ἀνεξετάστως. Ἐννοῶ τὴν γενναιοφροσύνην, ἀλλὰ δὲν θεωρῶ τὸ μέτρον πολιτικόν. Θὰ ἦτο ἐπιτηδειότερον μέσον, μοῦ φαίνεται, ἂν ἐπληττον κρυφὰ τοὺς πλέον ἀδιαλλάκτους ἀντιπάλους των καὶ ἂν προσεταιρίζοντο τοὺς ἄλλους μὲ παροχὰς καὶ ὑποσχέσεις. Τὸ δικαστήριον κτυπᾷ μὲ βραδύτητα καὶ προξενεῖ περισσότερον φόβον παρὰ βλάβην· πρὸ παντὸς δὲ εἶνε σωφρονιστικὸν διὰ τοῦ παραδείγματος. Τὸ ἄτοπον τοῦ ἰδικοῦ σας δικαστηρίου εἶνε τοῦτο, ὅτι συμφιλιώνει μεταξύ των ὅλους ἐκείνους ὅπου φοβίζει καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ ἓνα φυρμὸν ἀνακατωμένων παθῶν καὶ συμφερόντων ἀντιθέτων δημιουργεῖ ἓνα μέγαν, πολυάριθμον κόμμα, ἱκανὸν εἰς κοινὴν καὶ ἰσχυρὰν ἐνέργειαν. Σεῖς σπείρετε τὸν φόβον καὶ ὁ φόβος εἶνε ἐκεῖνος ὅπου περισσότερον ἀπὸ τὸ θάρος, δημιουργεῖ τοὺς ἥρωας. Ἄμποτε, πολῖτα Γκαμελέν, νὰ μὴν ἰδῆτε καμμίαν ἡμέραν νὰ γείνουν ὑπὸ τοῦ φόβου θαύματα εἰς βάρος σας.

Ὁ γλύπτης Δεμαῖ, ἐρωτευμένος ἐκείνην τὴν ἑβδομάδα μὲ μίαν ἑταῖραν τοῦ Παλατίου Ἐγκαλιτέ, τὴν γιγαντόσωμον καὶ μελαγχροινὴν Φλώραν, εὗρε ἡκε μῦθον ταῦτα καιρὸν διὰ πέντε λεπτὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ συγχαρῇ τὸν φίλον του καὶ νὰ τοῦ εἴπῃ ὅτι ὁ διορισμὸς του ἦτο πολὺ τιμητικὸς διὰ τὰς Καλὰς Τέχνας.

Καὶ αὐτὴ ἡ Ἐλωδία, ἂν καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ἀπεστρέφετο καὶ τι δημοκρατικὸν καὶ ἐφοβεῖτο τὰ δημόσια ὑπουργήματα ὡς τοὺς πλέον ἐπικινδύνους ἀντιζήλους ὅπου ἤμπο-

ροῦσαν νὰ τῆς διαφιλονεικήσουν τὴν καρδίαν τοῦ ἐραστοῦ της, ἡ τρυφερὰ Ἐλωδία ὑφίστατο καὶ αὐτὴ τὸ γόητρον δικαστοῦ προωρισμένου νὰ κρίνῃ περὶ ὑποθέσεων συνεπαγομένων κεφαλικὴν ποινὴν. Ἀλλως τε ὁ διορισμὸς τοῦ Εὐαρίστου ὡς ἐνόρκου παρῆγε πέριξ αὐτῆς ἀποτελέσματα εὐχάριστα, τὰ ὁποῖα ἐχαροποιοῦν πολὺ τὴν αἰσθηματικότητά της· ὁ πολίτης Ἰωάννης Βλαῖζ μετέβη εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς πλατείας Πομβίλ καὶ ἐνηγκαλίσθη τὸν ἐνορκον μὲ ἐκχειλίζουσαν ἀνδρικήν στοργήν.

Ὅπως ὅλοι οἱ ἀντιεπαναστατικοὶ εἶχε καὶ αὐτὸς σεβασμὸν καὶ ἐκτίμησιν πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς Δημοκρατίας· ἀφότον δὲ κατηγγέλθη ἐπὶ δόλῳ εἰς τὰς προμηθείας τοῦ στρατοῦ, τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον τοῦ ἐνέπνεε φόβον εὐσέβαστον. Ἐβλεπεν ὅτι, ὡς ὑποκείμενον πολὺ ἐπιδεικνύμενον καὶ πολὺ ἀνακατευμένον εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις, δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ διατελῇ ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ. Ὁ πολίτης Γκαμελὲν δὲ τοῦ ἐφαίνετο ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ κολακεύῃ. Τέλος πάντων ἔπρεπε νὰ δεικνύῃ ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς καλὸς καὶ φιλόνομος πολίτης.

Ἐτεине τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ζωγράφον δικαστὴν, ἐφάνη ἐγκάρδιος φίλος καὶ πατριώτης, ἀγαπῶν τὰς τέχνας καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ δὲ Γκαμελὲν γενναιοφρόνως ἔσφιξε τὴν χεῖρα, ἥτις τοῦ ἐτείνετο διάπλατη.

— Πολῖτα Εὐάριστε Γκαμελὲν, εἶπεν ὁ Ἰωάννης Βλαῖζ, ἐπικαλοῦμαι τὴν φιλίαν σου καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν σου ἀξίαν. Θὰ σᾶς πάρω αὔριον νὰ πᾶμε νὰ μείνωμεν μαζὶ σαράντα ὀκτὼ ὥρας εἰς τὴν ἐξοχήν. Ἐκεῖ θὰ σχεδιάσετε καὶ θὰ συνομιλήσωμεν.

Πολλάκις κατ' ἔτος ὁ εἰκονοπώλης ἐπεχείρει ἐκδρομὴν δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν μαζὶ μὲ ζωγράφους, οἱ ὁποῖοι ἐσχεδίαζον καθ' ὑπόδειξίν του γραφικὰς τοποθεσίας καὶ παλαιὰ ἐρεῖπια. Ἐκλέγων ἐπιτηδείως ὅτι ἡδύνατο ν' ἀρέσῃ εἰς τὸ κοινόν, ἔφερεν ἀπὸ τὰς ἐκδρομὰς αὐτὰς ἰχνογραφήματα, τὰ

ὅποια συμπληρωνόμενα εἰς τὰ καλλιτεχνικά ἐργαστήρια καὶ χαραιτόμενα κατόπιν ἐπιτυχῶς, ἀπετέλουν εἰκόνας ἀπλᾶς ἢ χρωματιστάς, ἐκ τῶν ὁποίων ὠφελεῖτο ἀρκετά. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχεδίων αὐτῶν παρήγγειλεν ἐπίσης τὴν κατασκευὴν συμπλεγμάτων διακοσμῆσεων δι' ὑπέρθυρα, ἢ διὰ κενὰ τοίχων, τὰ ὅποια ἐπωλοῦντο καλλίτερα καὶ ἀπὸ τὰ διακοσμητικὰ ἔργα τοῦ Οὐμβέρτου Ρομπέρ.

Αὐτὴν τὴν φορὰν ἠθέλησε νὰ παραλάβῃ μαζί του τὸν πολίτην Γκαμελέν, διὰ νὰ τοῦ ἰχνογραφήσῃ ἀπόψεις κτιρίων ἀπ' εὐθείας, ἐπειδὴ δι' αὐτὸν ἡ ἰδιότης τοῦ ἐνόρκου εἶχε μεγαλώσει τὴν ἀξίαν τοῦ ζωγράφου. Δύο ἄλλοι δὲ καλλιτέχναι ἀπετέλουν μέρος τῆς συντροφιάς· ὁ γλύπτης Δεμαί, ὅστις ἐσχεδίαζε καλὰ καὶ ὁ ἄσημος Φίλιππος Δυβοά, ὅστις εἰργάζετο ἄριστα κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Ρομπέρ.

Κατὰ τὴν συνήθειάν της ἡ πολίτις Ἑλωδία μὲ τὸν σύντροφόν της πολίτιδα Χαζάρ, συνώδευον τοὺς καλλιτέχνας. Ὁ δὲ Ἰωάννης Βλαίξ, ὅστις ἐγνώριζε νὰ συνδυάζῃ τὰς μερίμνας τῶν συμφερόντων του μὲ τὴν φροντίδα τῶν ἡδονῶν του, εἶχε προσκαλέσει εἰς τὴν ἐκδρομὴν καὶ τὴν πολίτιδα Τεβενέν, ἠθοποιὸν τοῦ θεάτρου τοῦ Βωδεβίλ, ἣτις ἐλέγετο ὅτι ἦτο ἐρωμένη του.

Τὸ Σάββατον, τὰς ἑπτὰ τὸ πρωΐ, ὁ πολίτης Βλαῖζ, μὲ δί-
κωχον πῖλον μαῦρον, γιλέκον πορφυροῦν, πανταλόνιον κον-
τὸν δερμάτινον, ὑποδήματα ὑψηλὰ κίτρινα μὲ ἀνεστραμιέ-
νον τὸ στόμιον, ἐκτύπησε μὲ τὴν λαβὴν τοῦ μαστιγίου του
τὴν θύραν τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ζωγράφου. Ἡ πολίτις χή-
ρα Γκαμελὲν συνωμίλει ἐκείνην τὴν ὥραν εἰρωνικῶς μὲ τὸν
πολίτην Βροττώ, ἐνῶ ὁ Εὐάριστος ἔδενεν ἔμπροσθεν τεμα-
χίου καθρέπτου τὸν ὑψηλὸν λευκὸν λαιμοδέτην του.

— Καλὸ ταξειδί, κύριε Βλαῖζ! εἶπεν ἡ πολίτις. Ἀφοῦ ὁ-
μως πηγαίνετε νὰ σχεδιάσετε τοποθεσίαις, δὲν πέρνετε μαζί
σας καὶ τὸν κύριον Βροττώ ποῦ εἶνε ζωγράφος ;

— Πῶς ὄχι! εἶπεν ὁ Ἰωάννης Βλαῖζ· πολῖτα Βροττέ, ἐ-
λάτε μαζί μας.

Ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι δὲν θὰ ἦτο ὀχληρὸς, ὁ Βροττώ, ὅς-
τις ἦτο χαρακτῆρος κοινωνικοῦ καὶ φίλος τῶν διασκεδάσεων,
ἐδέχθη.

Ἡ Ἐλωδία ἀνέβη μέχρι τοῦ τετάρτου πατώματος, διὰ νὰ
ἐναγκαλισθῇ τὴν πολίτιδα χήραν Γκαμελὲν, τὴν ὁποίαν ὠνό-
μαζε «μητερούλαν» της. Ἦτο ἐνδεδυμένη ὁλόλευκα καὶ ἀπέ-
πνεεν ἄρωμα λαβάντας.

Παλαιὸν ὄχημα ταξειδίου, συρόμενον ἀπὸ δύο ἄλογα, μὲ
τὸ σκέπασμα κατεβασμένον, ἀνέμενεν εἰς τὴν πλατεῖαν. Ἡ
Ρόζα Τεβενὲν ἐκάθητο εἰς τὸ βάθος μαζί μὲ τὴν Ἰουλια-

νήν Χαζάρ. Ἡ Ἐλωδία παρεκάλεσε τὴν ἡθοποιὸν νὰ καθί-
 σῃ εἰς τὰ δεξιὰ, αὐτὴ ἐκάθισεν εἰς τ' ἀριστερὰ καὶ τὴν Ἰου-
 λιανήν, ὅπου ἦτο λεπτή, τὴν ἔβαλαν νὰ καθίσῃ ἀνάμεσά των.
 Ὁ Βροττὼ ἐκάθισεν εἰς τὸ ἐμπροσθινὸν μέρος ἀπέναντι τῆς
 Τεβενέν, ὁ Φίλιππος Δυβουὰ ἀπέναντι τῆς Χαζάρ καὶ ὁ Εὐά-
 ριστος ἀπέναντι τῆς Ἐλωδίας. Ὁ δὲ Φίλιππος Δομαὶ ἀνύ-
 ψου τὸν ἀθλητικὸν κορμὸν τοῦ ἐπάνω εἰς τὴν ἔδραν, ἀριστε-
 ρὰ τοῦ ἁμαξηλάτου, τὸν ὁποῖον κατέπλησσε, διηγούμενος
 εἰς αὐτὸν ὅτι εἰς τὴν Ἀμερικὴν τὰ δένδρα ἔφεραν ἀντὶ
 καρπῶν λουκάνικα καὶ σαλάμια.

Ὁ πολίτης Βλαίζ, ἱππεὺς ἄριστος, ὥδοιπόρει ἔφιππος καὶ
 προηγεῖτο, διὰ νὰ μὴ ἐνοχλῇται ἀπὸ τὸν κονιορτὸν τῆς ἀ-
 μάξης.

Καθόσον οἱ τροχοὶ ἐκυλίωντο ἐπὶ τῆς λιθοστρώτου ὁδοῦ
 τοῦ προαστείου, οἱ ταξειδιῶται ἤρχισαν νὰ λησμονοῦν τὰς
 ὀχληρὰς φροντίδας των, ἅμα δὲ τῇ θέᾳ τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν
 δένδρων καὶ τοῦ οὐρανοῦ, οἱ λογισμοὶ των ἔγειναν πλέον παι-
 δροὶ καὶ ἡμεροὶ. Ἡ Ἐλωδία ἐσυλλογίζετο ὅτι ἦτο γεννη-
 μένη διὰ νὰ τρέφῃ ὄρνιθας, ζῶσα μαζὶ μὲ τὸν Εὐάριστον,
 εἰρηνοδίχην εἰς ἓνα χωρίον, παρὰ τὴν ὄχθην κάποιου πο-
 ταμοῦ, σιμὰ εἰς ἓνα δάσος. Αἱ πτελεαὶ τῆς ὁδοῦ ἔφευγον κα-
 τὰ τὴν διάβασίν των. Ὅτε εἰσήρχετο ἡ ἅμαξα εἰς κώμην
 τινά, οἱ μολοσσοὶ ἐξωρμούσαν ἀπὸ πλάγια καὶ ὕλακτοῦσαν
 μπροστὰ εἰς τὰ πόδια τῶν ἵππων, ἐνῶ μεγαλόσωμος σκύλος
 ἰσπανικοῦ γένους ἐξηπλωμένος εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου με-
 τὰ δυσφορίας ἐσηκώνετο ἀπὸ τὴν θέσιν του· αἱ ὄρνιθες ἐπτε-
 ρύγιζον διασκορπιζόμεναι καὶ διὰ νὰ φύγουν, διέσχιζον τὴν
 ὁδόν· αἱ χῆνες κατὰ πυκνὴν φάλαγγα ἀπεμακρύνοντο βρα-
 δέως. Τὰ παιδιά μουντζουρωμένα ἔδλεπον τὸ ὄχημα νὰ δι-
 ἔρχεται μὲ περιέργειαν. Ἡ πρωτὰ ἦτο θερμή, ὁ οὐρανὸς δι-
 αυγής. Ἡ σχασμένη γῆ ἀνέμενε τὴν βροχήν.

Ἐπέξευσαν πλησίον τοῦ Βιλλεζουίφ· ὅτε διήρχοντο τὴν
 πολίχνην ὁ Δεμαὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μαγαζὶ μιᾶς ὀπωροπόλι-

δος διὰ ν' ἀγοράσῃ κεράσια, καὶ νὰ τὰ προσφέρῃ ὡς ἀναψυκτικὰ εἰς τὰς πολίτιδας. Ἡ ὁπωροπώλις ἦτο εὐειδὴς καὶ ὁ Δεμαῖ ἐβράδυνε ν' ἀναφανῇ. Ὁ Φίλιππος Δυβοὰ τὸν ἐκάλεσε μὲ τὸ παρώνυμον, μὲ τὸ ὅποιον συνήθως τὸν ὠνομάζουν οἱ φίλοι του·

— Βαρβαρού!... αἱ... Βαρβαρού...

Ἀκούσαντες τὸ μισητὸν ἐκεῖνο ὄνομα οἱ διαβάται ἐξαφνίσθησαν καὶ πολλὰ πρόσωπα περιέργων ἐφάνησαν εἰς τὰ παράθυρα. Ὅτε δὲ εἶδον νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ μαγαζὶ τῆς ὁπωροπώλιδος ἓνα νέον καὶ ὠραῖον ἄνδρα μὲ τὸ γιλέκον ἀνοικτόν, μὲ τὸ κρασπεδωτὸν ἐπιστήθιον κυμαινόμενον ἐπὶ τοῦ ἀθλητικοῦ του στήθους, φέροντα ἐπὶ τῶν ὤμων ἓνα κἀνιστρον μὲ κεράσια καὶ τὸ ἱμάτιόν του κρεμασμένον ἀπὸ τὴν ἄκραν ράβδου, μερικοὶ σαγκυλότοι τὸν ἐξέλαβον διὰ τὸν προγεγραμμένον γιρονδίνον, τὸν συνέλαβον βιαίως καὶ θὰ τὸν ὠδήγουν εἰς τὸ δημαρχεῖον, παρὰ τὰς δογίλας διαμαρτυρίας του, ὁ γέρω-Βροττώ, ὁ Γκαμελὲν καὶ αἱ τρεῖς γυναῖκες δὲν ἐβεβαίωνον ὅτι ὁ πολίτης ὠνομάζετο Φίλιππος Δεμαῖ, χάρακτος τὸ ἐπάγγελμα καὶ καλὸς ἰακωθῖνος. Καὶ πάλιν ὁ ὑποπτος ἐδέησε νὰ ἐπιδείξῃ τὸ πιστοποιητικὸν τοῦ πατριωτισμοῦ του, τὸ ὅποιον ἔφερε μαζί του κατ' εὐτυχῇ συγκυρίαν, διότι συνήθως ἦτο ἀμελέστατος περὶ τὰ τοιαῦτα. Οὕτως ἠδυνήθη ν' ἀπαλλαγῇ τῶν χειρῶν τῶν πατριωτῶν χωρικῶν, μὲ μόνην τὴν θυσίαν μιᾶς τῶν ἐκ δαντέλλας χειρῶν του, ἥτις τοῦ ἀπεσπάσθη κατὰ τὴν πάλιν· ἀλλ' ἡ ἀπώλεια ἦτο ἀσήμαντος.

Ἀπαλλαγεὶς καὶ περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τὰς πολίτιδας Ἐλωδιαν, Ρόζαν καὶ Ἰουλιανήν, ὁ Δεμαῖ ἔρριψε πρὸς τὸν Φίλιππον Δυβοὰ, τὸν ὅποιον δὲν ἠγάπα καὶ τὸν ὁποῖον ὑπώπτευεν ὡς δόλιον, βλέμμα πικρόχολον καὶ δεσπότην αὐτὸν μὲ τὸ ὑψηλὸν του ἀνάστημα τοῦ εἶπε·

— Δυβοὰ, ἂν μὲ ξαναπῆς ἄλλην φορὰν Βαρβαρού, θὰ σὲ φωνάζω κ' ἐγὼ Βρισσώ, ὁ ὁποῖος εἶνε ἓνας ἀνθρώπος κον-

τος παχὺς καὶ γελοῖος, μὲ λυγδωμένα μαλλιά, μὲ δέρμα ἐλαιῶδες μὲ χέρια ποῦ γλυστροῦν. Δὲν θὰ ἀμφιβάλλουν ὅτι πραγματικῶς ἐστὶ εἶσαι ὁ αἰσχρὸς Βρισσώ, ὁ ἐχθρὸς τοῦ λαοῦ καὶ οἱ δημοκρατικοί, ὅπου θὰ τοὺς πιάσῃ καὶ ἀηδία εἰς τὴν θέαν σου, θὰ σὲ κρεμάσουν εἰς τὸ πρῶτον φανάρι ποῦ θὰ συναντήσουν... Τ' ἀκοῦς ;

Ὁ πολίτης Βλαῖζ, ὅστις εἶχε ποτίσῃ τὸ ἄλογόν του, ἐδεδαιώσεν ὅτι εἶχε διορθώσει τὰ πράγματα, ἂν καὶ ἦτο φανερόν εἰς ὅλους ὅτι τὰ πράγματα εἶχον διορθωθῇ χωρὶς αὐτόν.

Ἀνέβησαν πάλιν εἰς τὴν ἄμαξαν. Καθ' ὁδὸν ὁ Δεμαῖ ἐπληροφόρησε τὸν ἀμαξηλάτην ὅτι εἰς τὴν πεδιάδα ἐκείνην τοῦ Λονζυμῶ εἶχαν πέσει ἄλλοτε πολλοὶ κάτοικοι τῆς Σελήνης. οἱ ὅποιοι κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὸ χρῶμα ὁμοίαζαν μὲ βατράχους, ἀλλ' εἶχαν ἀνάστημα πολὺ μεγαλείτερον. Ὁ Φίλιππος Δυβοά καὶ ὁ Γκαμελὲν συνωμίλουν περὶ τῆς τέχνης των. Ὁ Δυβοά, μαθητὴς τοῦ Ρενιώ, εἶχε μεταβῇ εἰς Ρώμην ἐκεῖ εἶχεν ἴδει τὰς τοιχογραφίας τοῦ Ραφαήλ, τὰς ὁποίας ἐθεώρει ἀνωτέρας ὧν τῶν ἄλλων ἀριστουργημάτων. Ἐθαύμαζε τὸν χρωματισμὸν τοῦ Κορρεγίου, τὴν ἐπινόησιν τοῦ Ἀννίβα Καρράτσο, τὸ σχέδιον τοῦ Δομινικίνου· ἀλλὰ δὲν εὑρίσκε κανὲν ἄλλο ἔργον τέχνης ἐφάμιλλον ὥς πρὸς τὸ ὕψος μὲ τὰς εἰκόνας τοῦ Πομπηίου Βαττόνι. Εἶχε σχετισθῇ εἰς Ρώμην μὲ τὸν Μεναζῶ καὶ τὴν κυρίαν Λεβρέν, οἱ ὅποιοι ἀμφοτέρω ἦσαν δεδηλωμένοι ἐναντίον τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ διὰ τοῦτο δὲν ὀμίλει περὶ αὐτῶν. Ἐγκωμιάζεν ὁμοῦς τὴν Ἀγγελικὴν Κάουφμαν, ἣτις εἶχεν ἀγνὴν τὴν καλαισθησίαν καὶ εἶχε γνῶσιν τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Ὁ Γκαμελὲν παρεπονεῖτο διότι μετὰ τὸ κορύφωμα τῆς γαλλικῆς ζωγραφικῆς, τὸ τόσον βραδύναν, διότι ἐχρονολογεῖτο μόνον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λεζυέρ, τοῦ Κλῶδ καὶ τοῦ Πουσσέν καὶ ἀντεστοίχει πρὸς τὴν παρακμὴν τῆς ἰταλικῆς καὶ τῆς φλαμανδικῆς σχολῆς, ἐπηκολούθησε παρακμὴ τόσον γοργή καὶ μεγάλη. Ἀπέδιδε τὴν αἰτίαν εἰς τὰ δημόσια ἥθη

καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἥτις τ' ἀντεπροσώπευεν. Ἀλλ' ἡ Ἀκαδημία εὐτυχῶς εἶχε καταργηθῆ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν νέων ἰδεῶν ὁ Δαβὶδ καὶ ἡ σχολή του ἐδημιούργουν νέαν τέχνην, ἀνταξίαν λαοῦ ἐλευθέρου. Ἐκ τῶν νέων ζωγράφων ὁ Γκαμελὲν ἐθεώρει πρωτεύοντας τὸν Ἐνεκὲν καὶ τὸν Τοπινὸ-Λεβρέν. Ὁ Φίλιππος Δυβοᾶ ἐπρωτίμα ἀντὶ τοῦ Δαβὶδ τὸν Ρενιώ, τὸν διδάσκαλόν του καὶ ὡς ἐλπίδα τῆς ζωγραφικῆς ἐθεώρει τὸν νεαρὸν Ζεράρ.

Ἡ Ἐλωδιά ἐπαινοῦσε τὸν ἐξ ἐρυθροῦ βελούδου πῖλον καὶ τὴν λευκὴν ἐσθῆτα τῆς πολίτιδος Τεβενέν. Ἡ ἡθοποιὸς δὲ συνέχαιρεν ὡσαύτως τὰς δύο συντρόφους της διὰ τὴν τουαλέταν των καὶ τὰς ἐδίδασκε τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐγίνετο καλλιτέρα· τὸ μέσον δὲ αὐτὸ, κατὰ τὴν γνώμην της, ἦτο νὰ περικόψουν ὅσον δυνατόν περισσότερον τὰ κοσμήματα τῆς ἐνδυμασίας.

— Ποτὲ δὲν ἐνδύονται αἱ γυναῖκες τόσον πολὺ ἀπλᾶ ὅσον χρειάζεται, ἔλεγεν. Αὐτὸ τὸ γνωρίζομεν ἡμεῖς ἀπὸ τὸ θέατρον, ὅπου τὸ ἐνδυμα πρέπει ν' ἀφίνη νὰ διακρίνονται ὅλαι αἱ στάσεις τοῦ σώματος. Εἰς αὐτὸ συνίσταται ἡ εὐμορφία· τίποτε ἄλλο δὲν χρειάζεται.

— Καλὰ λέγετε, ἀγαπητῇ μου, ἀπήντησεν ἡ Ἐλωδιά. Ἀλλὰ τὸ πλεόν δαπανηρὸν πρᾶγμα εἰς τὴν ἐνδυμασίαν εἶνε ἡ ἀπλότης. Καὶ τὰ στολιδάκια ὅπου βάζομεν εἰς τὴν τουαλέταν μας δὲν προέρχονται πάντοτε ἀπὸ κακὸν γούστο· καμμιὰ φορὰ γίνεται καὶ ἀπὸ οἰκονομίαν.

Συνωμίλησαν μετ' ἐνδιαφέροντος περὶ τοῦ συρμοῦ τῆς φθινοπωρινῆς ἐποχῆς, ὅστις ἐπέβαλεν ἡ ἐσθὴς νὰ εἶνε μονόκομματος καὶ ἡ μέση κοντή.

— Πολλαὶ γυναῖκες ἀσχημίζουσιν ὅταν ἀκολουθοῦν τὸν συρμόν, εἶπεν ἡ Τεβενέν. Πρέπει νὰ ἐνδύεται κάθε μία ἀναλόγως μὲ τὸ σῶμά της.

— Δὲν ὑπάρχει ὠραιότερον πρᾶγμα παρὰ τὰ τυλίγοντα

καὶ τὰ ἀρμόζοντα εἰς τὸ σῶμα, εἶπεν ὁ Γκαμελέν. "Ο,τι κόπτεται καὶ ράπτεται εἶνε φρικῶδες.

Αἱ ἰδέαι αὐταί, αἱ ὁποῖαι θὰ ἤρμποζον περισσότερον εἰς κάποιον βιβλίον τοῦ Βίγκελμαν παρὰ εἰς τὸ στόμα ἀνδρὸς λαλοῦντος πρὸς Παρισινήν, ἀπερρίφθησαν μὲ τὴν περιφρόνησιν τῆς ἀδιαφορίας.

— Διὰ τὸν χειμῶνα θὰ συνειθίζωνται φουστάνια ζεστά ἀπὸ ταφτά, ὥσάν τὰ λαπονικά καὶ ρεδιγκόται, σχήματος Ζουλέμ, μὲ μέσῃν στρογγυλὴν, ὅπου κλείουν ἐμπρὸς μὲ γιλέκον τουρκικοῦ σχήματος.

— Αὐτὰ εἶνε πρόστυχα ροῦχα, εἶπεν ἡ Τεβενέν. Πωλοῦνται ἔτοιμα. Ἐγὼ ἐγὼ μίαν μικρὴν ράπτριαν ὅπου ἐργάζεται περίφημα καὶ δὲν εἶνε ἀκριβή· θὰ σοῦ τὴν στείλω, φιλήτη μου.

Καὶ τὰ λόγια ἐπετοῦσαν ἐλαφρὰ καὶ διαστικά, ἀναφέροντα καὶ ἐκτυλίσσοντα ὅλα τὰ γνωστὰ λεπτά ὑφάσματα τῶν γυναικείων συρμῶν.

Ὁ δὲ γηραιὸς Βροττώ, ἀκροώμενος τὴν συνομιλίαν των, ἀνελογίζετο μὲ ἡδονὴν μελαγχολικὴν τὰ πανία αὐτὰ τὰ ἐλαφρά, τὰ προσωρισμένα διὰ μίαν τοῦ ἔτους περίοδον, τὰ καλύπτοντα μέλη θελκτικά, τὰ διαρκοῦντα ὀλίγον καιρὸν καὶ ἀνανεούμενα αἰωνίως ὅπως τὰ ἄνθη τῶν ἀγρῶν. Καὶ τὰ βλέμματά του τὰ ὁποῖα ἔπιπτον ἐναλλάξ ἀπὸ τῶν τριῶν ἐκείνων νεαρῶν γυναικῶν, εἰς τοὺς κυάνους καὶ τοὺς μήκωνας τῶν αὐλάκων, ὑγραίνοντο ἀπὸ δάκρυα μειδιῶντα.

Ἐφθασαν εἰς τὸ Ὅρανζι κατὰ τὰς ἑννέα καὶ ἐστάθησαν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Κώδωνος, ὅπου οἱ σύζυγοι Ποατρὶν παρεῖχον κατάλυμα εἰς πεζοὺς καὶ ἐφίππους ὁδοιπόρους. Ὁ πολίτης Βλαῖζ, ἀφοῦ ἐπεμελήθη τοῦ καλλωπισμοῦ του, ἐνεφανίσθη καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὰς πολίτιδας. Παρήγγειλαν νὰ εἶνε ἕτοιμον τὸ γεῦμα κατὰ τὴν μεσημβρίαν καὶ ἐξεκίνησαν πεζῇ, προηγουμένου παιδίου ἐκ τοῦ χωρίου, κομίζοντος τὰ κουτιά των, τὰ χαρτόνια των, τοὺς ὀκρίβαντάς

των και τὰς ὀμβρέλλας των, διενθυνόμενοι διὰ τῶν ἀγρῶν πρὸς τὸ μέρος τῆς συρροῆς τῶν ποταμίων Ὁρζ και Ὑδέτ, εἰς τὰς τερπνὰς τοποθεσίας, ὁπόθεν διακρίνεται ἡ χλοάζουσα πεδιάς τοῦ Λονζυμῶ, και αἱ ὁποῖαι πλαιοιοῦν τὸν Σηκουάναν και τὰ δάση τῆς Ἀγίας Γενεβιέβης.

Ὁ Ἰωάννης Βλαῖζ, ὅστις ὠδήγει τὴν καλλιτεχνικὴν ὁμάδα, ἀντήλλασε μὲ τὸν πρῶτον χρηματιστὴν ἀστεῖσμονς, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνεφέροντο ἀναμῖξ και μετ' ἐλευθεριότητος γλώσσης διάφορα πρόσωπα τῆς ἐποχῆς των.

Ὁ Εὐάριστος καταληφθεὶς ὑπὸ αἰφνιδίου ἔρωτος πρὸς τὴν ἑξοχὴν, και βλέπων τοὺς θεριστὰς δένοντας τὰ δεμάτια τῶν στάχυων, ἡσθάνθη τὰ ὄμματα ἐξογκούμενα ὑπὸ δακρύων συγκινήσεως ὄνειρα ὁμονοίας και ἀγάπης ἐπλήρουν τὴν ψυχὴν του. Ὁ Δεμαὶ ἐφύσα, χάριν παιδιᾶς, ἐπάνω εἰς τὴν κόμην τῶν γυναικῶν ἐλαφροὺς κόκκους βοτάνης. Αὐταὶ δέ, και αἱ τρεῖς, μὲ τὴν κλίσιν τὴν ὁποῖαν ἔχουν συνήθως οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων πρὸς τὰς ἀνθοδέσμας, ἔδρεπον εἰς τοὺς λειμῶνας ἀσπρολούλουδα και κληματίδας και λουίζαν και ἡδύοσμον και ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀγροτικῆς χλωρίδος τοῦ φθινοντος θέρους. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ρουσώ εἶχε καταστήσει τοῦ συρμοῦ τὴν ἀγάπην τῆς βοτανικῆς μεταξὺ τῶν νεανίδων τῶν πόλεων, ἐγνώριζαν και αἱ τρεῖς των τὰ ὀνόματα και τοὺς ἔρωτας τῶν ἀνθέων. Ἐπειδὴ δέ τὰ ἀβρὰ πέταλα, ἄτονα ἐκ τῆς ξηρασίας, ἀπεσπῶντο ἀπὸ τοῦ κόλπου της και ἔπιπτον κατὰ γῆς, ἡ Ἐλωδία εἶπε μετὰ στεναγμοῦ

— Πᾶνε πειὰ τὰ καυμένα τὰ ἄνθη !

Οἱ ζωγράφοι ὅλοι ἤρχισαν τὴν ἐργασίαν των και ἐπροσπάθουν ν' ἀναπαραστήσουν τὴν φύσιν ὅπως τὴν ἔβλεπον· ἀλλ' ἕκαστος αὐτῶν τὴν ἔβλεπε κατὰ τὸν ἰδιαίτερον τρόπον τοῦ προτιμωμένου παρ' αὐτοῦ διδασκάλου. Εἰς ὀλίγον διάστημα ὁ Φίλιππος Λυβοᾶ ἐσχέδιασε κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Ὑδέρ-Ροδέρ μίαν ἀγροικίαν ἀκατοίκητον, μερικὰ δένδρα κομμένα, ἕνα χεῖμαρρον ξηρὸν. Ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν εὗρε πλη-

σίον τοῦ Ὑβὲτ τοποθεσίας ὁμοίας μὲ ἐκεῖνας ὅπου ἐζωγρά-
φιζεν ὁ Πουσσέν. Ὁ Φίλιππος Δομαί, τοποθετηθεὶς πρὸ ἑνὸς
περιστερεῶνος, τὸν ἰχνογράφει κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Καλλὸ
καὶ τοῦ Δυλεσσί. Ὁ γέρω-Βροττώ, ὅστις ἠρέσκετο νὰ μι-
μῆται τοὺς Φλαμανδοὺς, ἐσχεδίαζε μετὰ προσοχῆς μίαν ἀγε-
λάδα. Ἡ Ἐλωδία ἐζωγράφει μίαν καλύβην, ἥ δὲ φίλη της
Ἰουλιανή, ἥ ὁποία ἦτο θυγάτηρ ἑνὸς χρωματοπώλου, παρε-
σκεύαζε τὴν πυξίδα της. Παιδιά τινὰ τὴν ἐπεριστοίχιζον
καὶ συνωθοῦντο σιμά της βλέποντα αὐτὴν νὰ ζωγραφίσῃ.
Αὐτὴ τὰ παρεμέριζε νὰ μὴ τῆς ἐμποδίσουν τὸ φῶς, τὰ ἔλεγε
σκνίπες καὶ τὰ ἐφιλοδῶρει καραμέλλες. Ἡ δὲ πολίτις Τε-
βενέν, ὅσα ἔβλεπεν εὐμορφα ἐξ αὐτῶν, τὰ ἐσκοῦπιζε, τὰ
ἐφίλει καὶ τοὺς ἔθετεν ἄνθη εἰς τὴν κόμην. Τὰ ἐθώπευε μὲ
στοργὴν μελαγχολικὴν ἐπειδὴ αὐτὴ δὲν εἶχεν εὐτυχίῃ νὰ
γνωρίσῃ τὴν χαρὰν τῆς μητρότητος, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ καλ-
λύνῃ τὴν μορφήν της μὲ ἔκφρασιν τρυφεροῦ αἰσθήματος
καὶ διὰ νὰ ἐξασκῆται εἰς τὴν θεατρικὴν της τέχνην, ὡς πρὸς
τὴν στάσιν καὶ τὰ συμπλέγματα.

Μόνῃ αὐτὴ οὔτε ἐσχεδίαζεν, οὔτε ἐζωγράφιζε. Κατεγίνετο
νὰ ἀποστηθίσῃ ἓνα θεατρικὸν ρόλον, καὶ ἀκόμη περισσότε-
ρον ἐφρόντιζε ν' ἀρέσῃ. Καὶ μὲ τὸ τετράδιον ἀνὰ χεῖρας με-
τέβαινεν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον ὡς κἄτι τι ἐλαφρὸν καὶ
θελκτικόν. «Δὲν ἔχει χρῶμα, δὲν ἔχει πρόσωπον, δὲν ἔχει
σῶμα, δὲν ἔχει φωνήν», ἔλεγον περὶ αὐτῆς αἱ γυναῖκες· καὶ
ὁμως αὐτὴ ἐγέμιζεν ὅλον τὸν κύκλον μὲ κίνησιν, μὲ χρῶμα,
μὲ ἁρμονίαν. Μαγαμμένη καὶ εὐειδὴς καὶ κουρασμένη καὶ
ἀκαταπόνητος, ἀπετέλει αὐτὴ τὸ χάριμα τοῦ ταξειδίου. Δια-
θέσεως ἀστάτου, καὶ ἐν τούτοις πάντοτε φαιδρά, εὐθικτος,
εὐερέθιστος καὶ ἐν τοῖτοις συμβιβαστικὴ καὶ πραεῖα, ἔχουσα
τὴν γλῶσσαν καυστικὴν ἀλλὰ καὶ τὸ ὕφος τὸ πλεόν ἀβρόφρον,
ματαιόδοξος, μετριοφρων, εἰλικρινής, θελκτικὴ, ἡ Ρόζα Τε-
βενέν δὲν ἐπλάνα καὶ δὲν ἐλατρεύετο ὡς θεὰ διὰ μόνον τὸν
λόγον ὅτι οἱ καιροὶ ἦσαν χαλεποὶ καὶ δὲν ὑπῆρχον πλεόν εἰς

Παρισίους λίβανος καὶ θωμός διὰ τὰς Χάριτας. Ἡ πολῖτις Βλαῖς, ἥτις ὁμιλοῦσα περὶ αὐτῆς ἐμόρφαζε καὶ τὴν ἀπεκάλει «μητρειάν της», ὁσάκις τὴν ἔβλεπεν, ἀφωπλίζετο ὑπὸ τῶν θελήτρων της.

Ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ θέατρον Φεδῶ διὰ νὰ παραστήσουν τὰς «Μοναχὰς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ» καὶ ἡ Ρόζα ἔχαιρε πολὺ διότι εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον ὑπεκρίνετο μέρος πλήρες φυσικότητος. Αὐτὴν τὴν φυσικότητα ἐπεζήτηει, ἐπεδίωκε καὶ εὔρισκε.

— Δὲν θὰ ἰδοῦμε λοιπὸν τὴν Π α μ έ λ α ν ; ἠρώτησεν ὁ ὠραῖος Δεμαί.

Τὸ Ἐθνικὸν Θέατρον εἶχε κλεισθῇ καὶ οἱ ἠθοποιοὶ τοῦ εἰχον φυλακισθῇ εἰς τὰς Μαδελονέττας καὶ εἰς τὴν Πελαγίαν.

— Αὐτὴ εἶνε ἡ ἐλευθερία ; ἀνέκραξεν ἡ Τεβενέν ὑψοῦσα πρὸς τὸν οὐρανὸν μὲ ἀγανάκτησιν τοὺς ὠραίους ὀφθαλμούς της.

— Οἱ ἠθοποιοὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου εἶνε ἀριστοκράται, εἶπεν ὁ Γκαμελὲν καὶ τὸ ἔργον τοῦ πολίτου Φρανσουά σκοπὸν ἔχει νὰ καταστήσῃ ἐπιθυμητὰ τὰ προνόμια τῶν εὐγενῶν.

— Κύριοί μου, εἶπεν ἡ Τεβενέν, δὲν θέλετε λοιπὸν ν' ἀκοῦτε ἄλλους παρὰ μόνον ὅσους σᾶς κολακεύουν ;

Περὶ τὴν μεσημβρίαν καθεὶς των ἠσθάνθη πολλὴν ὄρεξιν καὶ ὁ μικρὸς ὁμιλος ἐπανήλθεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον.

Ὁ Εὐάριστος εὐρισχόμενος πλησίον τῆς Ἐλωδίας, τῆς ὑπενθύμιζε μειδιῶν τὰς ἀναμνήσεις τῶν πρώτων των συναντήσεων.

— Δύο πουλάκια νεογνὰ ἔπесαν ἀπὸ τὴν στέγην, ὅπου εὐρίσκετο ἡ φωληρά των εἰς τὸ πεζοῦλι τοῦ παραθύρου σου. Ἐστὶ τὰ ἐτάγιζες καὶ τὰ ἔτρεφες· τὸ ἓνα ἀπ' αὐτὰ ἔζησε κ' ἐπέταξεν. Τὸ ἄλλο ἐψόφησε μέσα εἰς τὴν φωληρὰ ἀπὸ βαμβάκι ὁποῦ τοῦ εἶχες φτειάσῃ. «Ἦτον αὐτὸ ποῦ ἀγαποῦσα περισσότερο», εἶπες. Ἐκείνην τὴν ἡμέραν, Ἐλωδία, εἶχες ἓνα φιόγκον κόκκινον εἰς τὰ μαλλιά.

Ὁ Φίλιππος Δυβοά καὶ ὁ Βροττώ, μένοντες ὀλίγον τι ὀπι-

σθεν τῶν ἄλλων, ὁμίλουν περὶ τῆς Ρώμης, ὅπου εἶχον μεταβῆ ἀμφοτέρω, ὁ μὲν κατὰ τὸ 1772, ὁ δὲ ὀλίγον τι πρὸ τῆς καταργήσεως τῆς Ἀκαδημίας. Καὶ ὁ γηραιὸς Βροττῶ ἐνθυμεῖτο ἀκόμη τὴν πριγκίπισσαν Μονδραγόνε, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐξέφραζε τὸν ἐρωτικὸν του καῦμον, ἂν δὲν ἦτον ἐκεῖνος ὁ κόμης Ἀλλιέρι, ὁ ὁποῖος δὲν ἔλειπεν οὔτε στιγμὴν ἀπὸ σιμᾶ της. Ὁ Φίλιππος Δυβοά δὲν ἠμέλησε νὰ εἴπῃ ὅτι εἶχε προσκληθῇ εἰς γεῦμα παρὰ τοῦ καρδινάλιου Δὲ Βερνί, ὁ ὁποῖος ἦτο ὑποχρεωτικώτατος.

— Τὸν ἐγνώρισα, εἶπεν ὁ Βροττῶ, καὶ ἠμπορῶ νὰ εἴπω, χωρὶς νὰ καυχῶμαι, ὅτι ἤμουν διὰ καμπόσον καιρὸν ἕνας ἐκ τῶν πλέον στενῶν οἰκείων του. Τοῦ ἤρεσε νὰ συναναστρέφεται μὲ τοὺς κατεργάρηδες. Ἦτον ἄνθρωπος ἀξιόλογος· μολοντί δὲ τὸ εἶχε κάμει ἐπάγγελμα νὰ λέγῃ μύθους, εἰς τὸ δακτυλάκι του ὑπῆρχε περισσότερη γερὴ φιλοσοφία, παρὰ εἰς τὸ κεφάλι τῶν ἱακωθίνων σας, ὁποῦ θέλουν νὰ μᾶς κάμουν ἐναρέτους καὶ θεοσεβεῖς μὲ τὸ στανιό. Βεβαίως ἀγαπῶ περισσότερον τοὺς ἀπλοικοὺς θεοφάγους μας, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠξεύρουν οὔτε τί λέγουν οὔτε τί κάμνουν, παρὰ αὐτοὺς τοὺς λυσσασμένους νομοκατασκευαστάς, οἱ ὁποῖοι ζητοῦν νὰ μᾶς καρατομοῦν, διὰ νὰ μᾶς κάμουν ἐναρέτους καὶ σώφρονας καὶ νὰ μᾶς ἀναγκάσουν νὰ λατρεύωμεν τὸ Ὑπέρτατον Ὄν, τὸ ὁποῖον τοὺς ἔκαμε κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν του. Τοὺς περασμένους χρόνους ἔκαμνα λειτουργίας εἰς τὸ παρεκκλήσιον τῆς ἐπαύλεώς μου, εἰς τὰς ὁποίας ἱερούργει ἕνας κακομοίρης ἐφημέριος, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἐτραβοῦσε μερικὰ κρασιά, ἐσυνήθιζε νὰ λέγῃ· «Ἄς μὴ κακολογοῦμεν τοὺς ἁμαρτωλοὺς, διότι ἀπ' αὐτοὺς ζῶμεν καὶ ἡμεῖς οἱ κακορρίζικοι καὶ ἀνάξιτοι ἱερεῖς». Πρέπει ν' ἀναγνωρίσετε, κύριε, ὅτι ὁ προστυχόπαπας ἐκεῖνος εἶχεν ἰδέας ἡθικὰς περὶ τῶν κυβερνήσεων. Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν, νὰ κυβερνῶμεν τοὺς ἀνθρώπους σύμφωνα μὲ δ,τι αὐτοὶ πραγματικῶς εἶνε καὶ ὄχι μὲ δ,τι θέλομεν νὰ τοὺς κάμωμεν.

Ἡ Τεβενὲν εἶχε πλησιάσει εἰς τὸν Βροττώ. Ἐγνώριζεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος εἶχε ζήσῃ ἄλλοτε μὲ μεγάλην χλιδὴν καὶ πλοῦτον καὶ ἡ φαντασία τῆς ἐστόλιζε μὲ τὴν φωτεινὴν αὐτὴν ἀνάμνησιν τὴν παροῦσαν πτωχείαν τοῦ πρῶν χρηματιστοῦ, τὴν ὁποῖαν αὐτὴ ἐθεώρει ὡς ὀλιγώτερον ταπεινωτικὴν, ἀφοῦ ἡ ἔνδεια ἦτο γενικὴ καὶ προήρχετο ἐκ τῆς κοινῆς καταστροφῆς. Τὸν παρετήρει μετὰ περιεργείας καὶ οὐχὶ ἄνευ σεβασμοῦ ὡς τὸ ἀπομεινάριον τῶν ἐλευθερίων ἐκείνων Κροίσων, τοὺς ὁποίους ἐξύμνουν, ἀποζητοῦσαι αὐτοὺς μετὰ λύπης αἱ πρεσβύτεραι ἡθοποιοί. Ἄλλως τε ὁ τρόπος τοῦ φέρεσθαι τοῦ γέροντος ἐκείνου τοῦ πτωχοῦ, μὲ τὴν σκοτεινοῦ χρώματος ρεδιγκόταν, τὴν τόσον τετριμμένην καὶ τόσον καθαρὰν, τῆς ἤρεσε.

— Κύριε Βροττώ, τοῦ εἶπε, μᾶς εἶνε γνωστὸν ὅτι ἄλλοτε, μέσα εἰς ἓνα ὠραῖον κῆπον, τὰς νύκτας τὰς φωτεινὰς, ἐκρύβεσθε μέσα εἰς τὰ ἄλση τῶν μύρτων μαζὶ μὲ ἡθοποιοὺς καὶ χορευτρίας, ὑπὸ τοὺς μακρυνοὺς ἤχους τῶν αὐλῶν καὶ τῶν βιαλίων... Φεῦ! ἦσαν πολὺ εὐμορφότεραι,—δὲν εἶν' ἔτσι ; —αἱ ἰδικαὶ σας θεαὶ τοῦ Μελοδράματος καὶ τῆς Γαλλικῆς Κωμωδίας ἀπὸ ἡμᾶς τὰς ταπεινὰς καὶ πτωχὰς ἐθνικὰς ἡθοποιοὺς !

— Μὴ τὸ πιστεύετε, δεσποινίς, ἀπήντησεν ὁ Βροττώ· πρέπει νὰ ἡξεύρετε ὅτι ἂν εὐρίσκετο ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καμμία ποῦ νὰ σᾶς ὁμοιάζῃ, θὰ ἠμποροῦσε νὰ περιπατῇ μόνη καὶ ὡς κυρίαρχος, ἀρκεῖ μόνον νὰ τὸ ἐπιθυμοῦσε, μέσα εἰς τὸν κῆπον, διὰ τὸν ὁποῖον ἀπὸ καλωσύνης σας ἔχετε μίαν τόσην κολακευτικὴν ιδέαν...

Τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Κώδωνος ἦτο ἐξοχικόν. Κλάδος πρίνου ἐκρέματο ἄνωθεν τῆς πύλης τῶν φορτηγῶν ἀμαξίων, ἡ ὁποία ἔφερεν εἰς αὐλὴν πάντοτε ὑγρὰν καὶ τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος ἐσκαμίζαν αἱ ὄρνιθες. Εἰς τὸ δάθος τῆς αὐλῆς ἠγείρετο τὸ οἶκημα, συνιστάμενον, ἀπὸ ἐν ἰσόγειον καὶ ἐν ἐπάνω πάτωμα σκεπασμένον ὑπὸ στέγης ὑψηλῆς ἐκ βρυωδῶν κεράμων·

οἱ τοῖχοί του δὲ ἐξηφανίζοντο ὑπὸ γηραιᾶς ροδωνιάς ἀνθισμένας. Δεξιά, ἄνωθεν τοῦ χαμηλοῦ τοίχου τοῦ κήπου ἐξεῖχον αἱ κορυφαὶ δένδρων τινῶν ἐν εἵδει ἡλακάτης, τῆς ὁποίας φέρουν καὶ τὸ ὄνομα, ὡς ἐκ τοῦ σχήματός των. Ἀριστερὰ ἦτο ὁ σταῦλος μὲ μίαν ἐξωτερικὴν φάτνην καὶ ἓνα σιτοβολῶνα, ἐν εἵδει περιστερεῶνος. Μία κλίμαξ ἐστηρίζετο εἰς τὸν τοῖχον. Πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὑπῆρχε προσέτι ἐν ὑπόστεγον γεμάτον ἀπὸ γεωργικὰ ἐργαλεῖα καὶ πρέμνους δένδρων, ἀπὸ τοῦ ὅπου δὲ παλαιοῦ ἀμαξίου ἓνας λευκὸς πετεινὸς ἐπετήρει τὰς ὀρνιθὰς του. Ἡ αὐλὴ ἐκλείετο ἐκεῖθεν ἀπὸ ζωστάσια, πρὸ τῶν ὁποίων ὑψοῦτο, ὡς ἀναμνηστικὸς τύμβος, σωρὸς κοπρίας, τὸν ὁποῖον ἀνεκίνει κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν μὲ τὸ δίκρανόν της μία νέα χωρική, περισσότερον πλατεῖα παρὰ ὑψηλὴ μὲ κόμην ἀχυρόχρουν. Τὸ ρυπαρὸν ὕγρὸν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἦσαν γεμᾶτα τὰ ξυλοπέδιλά της, ἔπλενε τοὺς γυμνοὺς της πόδας, τῶν ὁποίων ἐφαίνοντο ἀνασηκωνόμεναι κατὰ διαλείμματα, πτέρναι κίτριναι ὡς ζαφουρά. Ἡ ἀνασηκωμένη ἐσθῆς της ἄφινεν ἀσκεπῇ τὴν λύγδα τῶν κοντοχόνδρων κνημῶν της. Ἐνῷ ὁ Φίλιππος Δεμαῖ τὴν ἐκύτταζεν ἐκκληκτος καὶ ἱλαρυνόμενος ἐκ τῆς παραδόξου ἰδοιτροπίας τῆς φύσεως, ἥτις εἶχε κατασκευάσει τὴν νέαν ἐκείνην κατὰ πλάτος, ὁ πανδοχεὺς ἐφώναξεν·

— Αἱ!... Κούτσουρο... πηγαινὲ νὰ φέρῃς νερό !

Ἐστράφη ἐκείνη καὶ ἔδειξε πρόσωπον πορφυροῦν καὶ ἓνα στόμα εὐρύ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔλειπεν ἓνα ἀπὸ τὰ ἐμπροστινὰ μεγάλα δόντια. Θὰ εἶχε χρειασθῇ βέβαια κτύπημα κέρατος ταύρου διὰ νὰ βλάβῃ μίαν ρωμαλέαν ὀδοντοστοιχίαν. Μὲ τὸ δίκρανον ἐπ' ὧμου ἔστεκε καὶ ἐγέλα. Ὅμοιοι μὲ τὰς κνήμας καὶ οἱ βραχίονές της μὲ τὰς ἀνασηκωμένας χειρίδας ἔστιλδον σπινθηροβολοῦντες ὑπὸ τὸν ἥλιον.

Ἡ τράπεζα εἶχε στρωθῇ εἰς τὴν κάτω αἵθουσαν, ὅπου τὰ ὀρνίθια μόλις εἶχον ἀνυψωθῇ ὑπὸ τὸν θόλον τῆς ἐστίας τοῦ μαγειρείου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκρέμαντο μερικὰ παλαιὰ τουφέκια.

Μήκος ἔχουσα εἴκοσι καὶ πλέον ποδῶν ἢ αἰθουσα αὕτη, ἀσπρισμένη δι' ἀσδέστου, ἐφωτίζετο μόνον ὑπὸ τῶν πρασινωπῶν ὑελοπινάκων τῆς θύρας καὶ ὑπὸ ἑνὸς μόνον παραθύρου, πλαισιουμένου ὑπὸ ρόδων, παρὰ τὸ ὅποιον ἡ μάμμη ἔστρεφε τὴν ἀνέμην της. Ἡ κόμμωσις καὶ τὸ ἐκ δαντέλλας κάλυμμα τῆς κεφαλῆς της ἦσαν τοῦ συρμοῦ, τοῦ ἐπικρατοῦντος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀντιβασιλείας. Οἱ κομβώδεις δάκτυλοι τῶν ἐπιλωμένων διὰ χώματος χειρῶν της ἐκράτουν τὴν ἡλακάτην. Μυῖαι ἐκάθηντο ἐπάνω εἰς τὰ βλέφαρά της, τὰς ὁποίας δὲν ἀπεδίωκε. Ὅταν ἦτο μικρά, εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρός της, εἶχεν ἴδει διερχόμενον τὸν Λουδοβίκον ΙΔ' ἐφ' ἀμάξης.

Πρὸ ἐξήκοντα ἐτῶν εἶχε ταξειδεύσει μέχρι Παρισίων. Διηγῆθῃ μὲ φωνὴν ἀσθενῆ καὶ ψαλτικὴν εἰς τὰς τρεῖς γυναῖκας, ἰσταμένας ὀρθίας ἐνώπιόν της, ὅτι εἶδε τὸ Δημαρχεῖον, τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κεραμεικοῦ, καὶ τὴν Σαμαρεΐτιδα, καὶ ὅτι τὴν στιγμὴν ὅπου διήρχετο τὴν Βασιλικὴν Γέφυραν, εἶδεν ἕνα πλοῖον τὸ ὅποιον μετέφερε μῆλα εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Μαίλ, ν' ἀνοίξῃ, τὰ δὲ μῆλα χυθέντα ἔστεκαν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ νεροῦ, τόσον ὥστε ὁ ποταμὸς ἐφαίνετο κατακόκκινος.

Εἶχε πληροφορηθῇ περὶ τῶν ἐπελθουσῶν ἐσχάτως ἐν τῷ βασιλείῳ μεταβολῶν καὶ πρὸ πάντων περὶ τοῦ ὑφισταμένου ζιζανίου μεταξὺ τῶν δημοσάντων ἱερέων καὶ τῶν μὴ δημοσάντων. Ἐγνώριζεν ἐπίσης ὅτι εἶχεν γίνεαι πόλεμος, λιμὸς καὶ σημεῖα ἐν τῷ οὐρανῷ. Δὲν ἐπίστευεν ὅτι ὁ βασιλεὺς εἶχεν ἀποθάνει. Τὸν εἶχαν βοηθήσει νὰ δραπετεύσῃ, ἔλεγεν, ἀπὸ ἕνα ὑπόγειον καὶ ἀντ' αὐτοῦ παρέδωκαν εἰς τὸν δήμιον ἕνα κοινὸν ἀνθρωπον.

Παρὰ πόδας τῆς μάμμης, μέσα εἰς τὸ μικρόν του κἀνιστρον ἐν εἶδει λίκνου ὁ ὑστερότοκος τῶν Ποατρίν, ὁ Γιαννάκης διήρχετο τὴν περίοδον τῆς ὀδοντοφυΐας του. Ἡ Τεβενὲν ἀνῆγειρε τὸ κἀνιστρον καὶ ἐμειδίασεν εἰς τὸ νήπιον, τὸ ὅποιον οἰμῶξεν ἀσθενῶς, καταβεβλημένον ἐκ τοῦ πυρετοῦ καὶ τῶν σπασμῶν. Θὰ ἦτο πολὺ ἄρρωστον, ἐπειδὴ εἶχον προσκαλέσει

τὸν ἱατρόν, τὸν πολίτην Πελλεπόρ, ὅστις ὁμως, ὥς ἐκλεχθεὶς ἀναπληρωματικὸς ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, δὲν ἐπληρώνητο διὰ τὰς ἐπισκέψεις του.

Ἡ πολίτις Τεβενέν, ὥς πεπειραμένη, ἐφέρετο εἰς ὅλα ἀνέτως καὶ ἐλευθέρως· μὴ εὐχαριστημένη ἐκ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον τὸ Κούτσουρον εἶχε πλύνει τὰ σκεύη τῆς τραπέζης, ἐκαθάριζεν αὐτὴ ἰδιοχείρως καὶ τὰ πιᾶτα καὶ τὰ ποτήρια καὶ τὰ περούνια. Ἐνῷ ἡ πολίτις Ποατρίν ἐμαγεύερε τὴν σούπαν, τὴν ὁποίαν ὥς καλὴ ξενοδόχος, ἐδοκίμαζεν ἡ ἰδία, ἡ Ἐλωδία ἐκοπτεν εἰς φέτας ἓνα ἄρτον τεσσάρων λιτρῶν, ἀκόμη ζεστόν ἀπὸ τὸν φούρνον. Βλέπων αὐτὴν ὁ Γκαμελέν, τῆς εἶπεν·

— Ἐδιάβασα πρὸ ἡμερῶν ἓνα βιβλίον, γραμμένον ἀπὸ ἓνα Γερμανόν, τοῦ ὁποίου δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸ ὄνομα, καὶ τὸ ὁποῖον μετεφράσθη πολὺ καλὰ εἰς τὴν γαλλικὴν. Ἐκεῖ ἀναφέρεται μία νέα, ὀνομαζομένη Καρλόττα, ἡ ὁποία ὅπως ἐσύ, Ἐλωδία, ἐκοβε φέτες ψωμὶ καὶ ὅπως κ' ἐσύ, τὰς ἐκοβε μὲ χάριν καὶ τόσον εὐμορφα, ὥστε ἀπὸ αὐτὸ μόνον ὁποῦ τὴν ἐβλεπε νὰ κάνη ὁ νέος Βέρτερ τὴν ἐρωτεύθη.

— Καὶ τὸ πρᾶγμα ἐτελείωσε μὲ γάμον; ἠρώτησεν ἡ Ἐλωδία·

— Ὁχι, ἀπήντησεν ὁ Εὐάριστος· τελειώνει μὲ τὸν δίκαιον θάνατον τοῦ Βέρτερ.

Ἐγευματίσαν καλά, διότι ἐπεινοῦσαν πολὺ· ἀλλὰ τὰ φαγητὰ ἦσαν πολὺ μέτρια. Ὁ Ἰωάννης Βλαῖζ παρεπονέθη· ἐφρόντιζε πολὺ διὰ τὴν κοιλίαν του καὶ ἡ καλοφαγία ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς κανόνας τῆς ζωῆς του· ἀναμφιβόλως δὲ τὸν παρῶρμα ἔτι μᾶλλον νὰ καθιστᾷ τὴν λαιμαργίαν του σύστημα τοῦ βίου του ἢ ὑπάρχουσα γενικὴ ἔνδεια. Ἡ Ἐπανάστασις εἶχεν ἀνατρέψῃ τὰς χύτρας ὀλων τῶν σπιτιῶν. Οἱ περισσότεροι τῶν πολιτῶν δὲν εἶχον τίποτε νὰ θάλουν εἰς τὸ στόμα των. Οἱ ἐπιτηδειότεροι, ὅπως ὁ Ἰωάννης Βλαῖζ, ἐπῆγαιναν εἰς τὸ ἐστιατόριον, ὅπου ἐπεδείκνυν τὸ πνεῦμά των περιδρο-

μιάζοντες. Ὁ δὲ Βροττώ, ὅστις κατὰ τὸ Β' ἔτος τῆς Ἐλευθερίας ἔζη μὲ κάστανα καὶ ξηροκόμματα, ἐνθυμεῖτο ὅτι εἶχε δειπνήσει ἄλλοτε εἰς τὸ ἐστιατόριον τοῦ Γριμὸ δὲ λὰ Ρενιέρ, παρὰ τὴν εἰσόδον τῶν Ἑλυσίων Πεδίων. Φιλοδοξῶν δὲ νὰ φανῇ ἄξιος τοῦ τίτλου τοῦ καλοφαγᾶ, πρὸ τοῦ μαγειρεύματος τοῦ λαχάνου μὲ τὸ βούτυρον τῆς κυρᾶς-Ποατρίν, ἔδιδεν ἀφθόνους καὶ σοφὰς διαταγὰς μαγειρικῆς καὶ γαστρονομικὰ παραγγέλματα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γκαμελὲν ἐδήλωσεν ὅτι οἱ δημοκρατικοὶ πρέπει νὰ περιφρονοῦν τὰς ἡδονὰς τοῦ φαγητοῦ, ὁ παλαιὸς ἐπιχειρηματίας καὶ φίλος τῆς ἀρχαιότητος ἔδιδεν εἰς τὸν νεαρὸν Σπαρτιάτην τὴν ἀληθῆ συνταγὴν τοῦ μέλανος ζωμοῦ.

Μετὰ τὸ γεῦμα ὁ Ἰωάννης Βλαῖζ, ὅστις δὲν ἐλησμόνει καὶ τὴν σοβαρὰν ἐργασίαν, προέτρεψε τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν ἐξοχικὴν καλλιτεχνικὴν ὁμάδα νὰ κάμουν σχέδια καὶ ἰχνογραφήματα τοῦ ξενοδοχείου, τοῦ ὁποίου τὴν ἐρειπιώδη κατάστασιν ἐθεώρει πολὺ ρωμαντικὴν. Ἐνῷ ὁ Φίλιππος Δεμαῖ καὶ ὁ Φίλιππος Δυβοᾶ ἐσχεδιάζον τὰ κτηνοστάσια, τὸ Κούτσουρον ἦλθε νὰ δώσῃ τροφὴν εἰς τοὺς χοίρους. Ὁ πολίτης Πελλεπὸρ ἱατρός, ὅστις ἐξήρχετο ταῦτοχρόνως ἀπὸ τῆς ἰσογείου αἰθούσης, ὅπου εἶχε μεταβῆ διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὸ βρέφος τῶν Ποατρίν, ἐπλησίασεν εἰς τοὺς καλλιτέχνας καὶ ἀφοῦ τοὺς συνεχάρη διὰ τὴν τέχνην των, ἣ ὁποία ἐτίμα τὸ ἔθνος ὁλόκληρον, τοὺς ἔδειξε τὸ Κούτσουρο ἐν τῷ μέσῳ τῶν χοίρων.

— Βλέπετε αὐτὸ τὸ πλάσμα ; εἶπε· δὲν εἶνε μία γυναῖκα ὅπως θὰ νομίζετε· εἶνε δύο γυναῖκες. Καὶ σημειώσατε ὅτι τὸ λέγω κατὰ γράμμα. Ἐπειδὴ μοῦ ἔκαμνεν ἔκκληξιν ὁ τεράστιος ὄγκος τῆς ἀνατομικῆς κατασκευῆς της, τὴν ἐξήτασα καὶ παρετήρησα ὅτι τὰ περισσότερα τῶν ὁστῶν της ἦσαν διπλᾶ. Εἰς κάθε μηρὸν ὑπάρχουν δύο μηρικὰ ὁστᾶ κολλημένα μαζί· εἰς κάθε ὦμον δύο ὁστᾶ βραχιόνων. Ἐχει ἐπίσης διπλοὺς μῦς. Κατὰ τὴν γνώμην μου εἶνε δύο θήλεα δίδυμα, στενὰ συνδεδεμένα, ἧ, καλλίτερα νὰ εἴπω, χυμένα μαζί. Ἡ πε-

ρίπτωσις εἶνε πολὺν περίεργος. Τὴν ἀνεκοίνωσα εἰς τὸν κύριον Σαῖντ-Γλαῖρ, ὅστις μὲ ἠὺχαρίστησε θερμῶς. Αὐτὸ τοῦ βλέπετε, πολῖται, εἶνε ἓνα τέρας. Ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι τὴν ὀνομάζουν «τὸ Κούτσουρον»· ἔπρεπεν ὅμως καλλίτερα νὰ τὴν λέγουν «τὰ Κούτσουρα», διότι εἶνε δύο. Ἡ φύσις παρουσιάζει τέτοια ἀλλόκοτα... Καλὸ βράδυ, πολῖται ζωγράφοι... Ἀπόψε θὰ ἔχωμεν κακοκαιρίαν...

Μετὰ τὸ δεῖπνον, τὸ ὁποῖον παρετέθη ὑπὸ τὸ φῶς κηρίων, ἢ ὑπὸ τὸν Βλαῖζ καλλιτεχνικὴ ὁμάς ἔπαιζεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πανδοχείου μαζί μὲ ἓνα υἱὸν καὶ μίαν θυγατέρα τῶν Ποατρὶν τὴν τυφλόμυιαν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι ἔδειξαν ζωηρότητα μεγάλην δικαιολογουμένην ἐκ μόνης τῆς ἡλικίας των, χωρὶς ἐπιπροσθέτως νὰ ὑπολογισθῇ ὅτι καὶ τὸ βίαιον καὶ τὸ ἀδέβαιον τῶν χρόνων ἐκείνων συνετέλει εἰς τὴν ἐπίτασιν τῆς ζέσεώς των.

Ὅτε ἐνύκτωσεν ἐντελῶς, ὁ Ἰωάννης Βλαῖζ ἐπρότεινε νὰ παίξουν μέσα εἰς τὴν ἰσόγειον αἴθουσαν μερικὰς ἀθῶας παιδιάς. Ἡ Ἐλωδία εἶπε νὰ παίξουν τὸ «κυνῆγι τῆς καρδιάς» καὶ τὴν γνώμην της ἀπεδέχθη ὅλη ἡ ὁμήγυρις. Καθ' ὑπόδειξιν τῆς νέας ὁ Φίλιππος Δεμαὶ ἐχάραξε μὲ κιμωλίαν ἐπάνω εἰς τὰς θύρας, εἰς τὰ ἐπιπλα, καὶ τοὺς τοίχους ἐπτὰ καρδιάς, ἥτοι κατὰ μίαν ὀλιγωτέρας τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παικτῶν, ἐπειδὴ καὶ ὁ γέρο-Βροττὼ ὑπεχρεώθη νὰ συμμετάσχη τοῦ παιγνιδίου. Ἀφοῦ ἐχώρευσαν τὴν κυκλικὴν ὁρχησιν μὲ τὸ ἄσμα· «Πρόσεχε, Λατοῦρ» εἰς ἓνα νεῦμα τῆς Ἐλωδίας, ἔδραμε καθεὶς καὶ ἔθεσε τὴν χεῖρά του ἐπάνω εἰς μίαν καρδίαν. Ὁ Γκαμελέν, ἀφηρημένος καὶ ἀδέξιος, τὰς εὗρεν ὅλας κατειλημμένας· ὑπεχρεώθη καὶ ἔδωκεν ἐνέχυρον τὸ μαχαιρίδιον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀγοράσει ἀντὶ ξξ σολδίων εἰς τὴν ἐμπορικὴν πανήγυριν τοῦ Ἀγίου Γερμανοῦ καὶ μὲ τὸ ὁποῖον εἶχε κόψει τὸν ἀγορασθέντα ἄρτον, διὰ νὰ τὸν μοιράσῃ μὲ τὴν ἄπορον θηλάζουσαν μητέρα. Ἐξανήρχισαν καὶ ἐκ περιτροπῆς ὁ Βλαῖζ, ἢ Ἐλωδία, ὁ Βροττὼ καὶ ἡ Τεβενέν, μὴ εὐρόντες καρ-

λίαν, ὑπεχρεώθησαν νὰ καταθέσουν ἕκαστος τὸ ἐνέχυρόν του, ἕνα δακτυλίδι, ἕνα δικτυωτὸν σακκουλάκι. Ἀκολουθῶς τὰ ἐνέχυρα ἀπεσύρθησαν κατὰ τύχην ἀπὸ τῶν γονάτων τῆς Ἑλωδίας καὶ διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ ἕκαστος τὸ ἰδικόν του, ἐδέησε νὰ ἐπιδείξῃ τὸ τάλαντόν του, τὸ ὁποῖον εἶχε περὶ τὰς διασκέδασεις τῶν οἰκιακῶν συναθροίσεων, ψάλλον ἐν ᾄσμα, ἢ ἀπαγγέλλων στίχους. Ὁ Βροττῶ ἀπήγγειλε τὸν λόγον τοῦ πατρώου τῆς Γαλλίας ἐκ τοῦ πρώτου ᾄσματος τῆς Α Ὑ Ρ Η Λ Ι Α - Ν ἤ ς Π α ρ θ έ ν ο υ τοῦ Βολταίρου·

Εἰμαι ὁ Διονύσιος, ἅγιος τὸ ἐπάγγελμα
Καὶ τὴν Γαλλίαν ἀγαπῶ...

Ὁ πολίτης Βλαίξ, ἂν καὶ ὀλιγώτερον γραμματισμένος, ἀπήγγειλεν ἀμέσως καὶ χωρὶς νὰ διστάσῃ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Βροττῶν·

ὦ κύριέ μου Ἄγιε, δὲν ἤξιζε τὸν κόπον

Ν' ἀφίσετε πρὸς χάριν μας τῶν οὐρανῶν τὸν τόπον.

Ὅλοι τότε ἐδιάβαζαν καὶ ἐξαναδιάβαζαν μετὰ πολλῆς ἐνσυνφήσεως τὸ ἀριστούργημα τοῦ Ἀριόστου τῆς Γαλλίας· καὶ οἱ σοβαρώτεροι ἐμειδιοῦσαν διὰ τοὺς ἔρωτας τῆς Ἰωάννας καὶ τοῦ Δυνοά, διὰ τὰ περιπετείας τῆς Ἀγνῆς καὶ τοῦ Μονρόζ, διὰ τὰ κατορθώματα τοῦ πτερωτοῦ γαιδάρου. Ὅλοι οἱ ἀνεπτυγμένοι ἐγνώριζον ἐκ στήθους τὰ καλλίτερα μέρη τοῦ διασκεδαστικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ ἐκείνου ποιήματος. Καὶ αὐτὸς ὁ Εὐάριστος Γκαμελέν, ἂν καὶ χαρακτῆρος αὐστηροῦ, παραλαμβάνων ἀπὸ τὴν ποδιὰν τῆς Ἑλωδίας τὸ μαχαιρίδιόν του τῶν ἑξ σολδίων, ἀπήγγειλεν εὐχαρίστως τὴν εἴσοδον τοῦ Γκριβουρδῶν εἰς τὸν Ἄδην. Ἡ πολίτις Τεβενὲν ἔψαλε χωρὶς συνοδείαν μουσικοῦ ὀργάνου τὴν ρομάντσαν τῆς Νίνας· Ὁ τ α ν θ ἰ ἄ ξ α ν ἰ ἄ λ θ η ὁ κ α λ ὅ ς μ ο υ. Ὁ Λεμαί δὲ ἔψαλε κατὰ τὸν ἦχον τοῦ Φ α ρ ι ν τ ο ν τ α ἰ ν τοὺς ἑξῆς στίχους·

Τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τὸ χοῖρο πιάσαν μερικοί
 Κοικούλα τοῦ φορέσαν καλογηρικῇ
 Καλόγηρο τὸν φτειάσαν ἔτσι βιαστικά
 Μὲ μοναχὰ τὸν κόπον καὶ τὰ φτειαστικά.

Ἐν τούτοις ὁ Δεμαῖ ἦτο περίφροντις. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡγάπα περιπαθῶς τὰς τρεῖς γυναῖκας μὲ τὰς ὁποίας συνέπαιζε καὶ ἔρριπτε καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν βλέμματα φλογερά καὶ γλυκά. Ἠγάπα τὴν Τεβενὲν διὰ τὴν χάριν της, διὰ τὴν εὐλυγισίαν της, διὰ τὴν τέχνην της, διὰ τῆς ματιῆς της καὶ τὴν φωνὴν της ὅπου ἔθιγαν τὴν καρδίαν, ἡγάπα τὴν Ἐλωδίαν, τῆς ὁποίας ἐμάντευε τὴν πλουσίαν σάρκα καὶ τὴν πρόθυμον διάθεσιν· ἡγάπα τὴν Ἰουλιανὴν Χαζάρ, μὲ ὄλην της τὴν ψυχρὴν κόμην, τὰς λευκὰς βλεφαρίδας, τὰς κοκκινωπάς ῥιτίδας καὶ τὸν ἰσχνόν της κόλπον, διότι ὅπως ὁ Δυνοῦ ἐκείνως, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ὁ Βολταῖρος εἰς τὴν Π α ρ θ έ ν ο ν, ἦτο πάντοτε πρόθυμος ἐκ περισσοῦς γενναιοδωρίας, νὰ διδῇ εἰς τὴν ὀλιγώτερον ὥμορphen δείγματα τοῦ ἔρωτός του, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ πρὸς τὸ παρὸν ἐφαίνετο ἡ περισσότερον ἀδέσποτος καὶ διὰ τοῦτο ἡ μᾶλλον εὐάλωτος. Ἀπηλλαγμένος πάσης ματαιοδοξίας, δὲν ἦτο ποτὲ βέβαιος ὅτι θὰ ἐγίνετο ἡεκτός. Διὰ τοῦτο προσέφερε τὸν ἔρωτά του τυχαίως, ὅπως τοῖς ἤρχετο ἡ εὐκαιρία, καὶ μετ' ἀβεβαιότητος. Ἐπωφελοῦμεθα τῶν εὐτυχῶν συναντήσεων τοῦ μὲ τὴν Τεβενὲν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παιδιᾶς. τῆς ἀπηύθυνε μερικοὺς ἐρωτικὺς λόγους· αὐτὴ δὲ δὲν δυσηρεστήθη, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ, διατελοῦσα ὑπὸ τὸ ζηλότυπον βλέμμα τοῦ πολίτου Ἰωάννου Βλαΐζ. Ὁμίλησε ἀκόμη ἐρωτικώτερον πρὸς τὴν Ἐλωδίαν ἐγνώριζε μὲν ὅτι αὐτὴ ἦτο συνδεδεμένη μὲ τὸν Γκαμελάν, ἀλλὰ δὲν ἦτο τόσο πολὺ ἀπαιτητικὸς ὥστε νὰ θέλῃ νὰ ἐκμίσαν καρδίαν ἀποκλειστικῶς ἰδικήν του. Ἡ Ἐλωδία δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ἀγαπήσῃ, τὸν εὗρισκεν ὅμως ὄραϊον καὶ δὲν κατώρθωσε νὰ τοῦ ἀποκρύψῃ τοῦτο ἐντελῶς. Τέλος ἐψιθύρισε

τοὺς πόθους τοῦ τοὺς μᾶλλον ἐπιμόνους καὶ βιαστικούς πρὸς τὴν πολιτίδα Χαζάρ. Αὕτη δὲ ἀπήντησε μὲ ἔκφρασιν καταπλήξεως, ἥτις ἠδύνατο νὰ σημαίνει καὶ ἀπόλυτον ὑποταγὴν, καθὼς καὶ στυγνὴν ἀδιαφορίαν. Ἄλλ' ὁ Δεμαὶ δὲν ἐπίστευσεν ὅτι ἦτο ἀδιάφορος.

Εἰς τὸ πανδοχεῖον ὑπῆρχον δύο μόνον κρεββατοκάμαραι, καὶ αἱ δύο εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα καὶ παρὰ τὸ αὐτὸ κεφαλόσκαλον. Ἡ πρὸς ἀριστεράν, ἡ ὠραιότερα, εἶχε τοὺς τοίχους στρωμένους μὲ χαρτίον ζωγραφιστὸν μὲ ἄνθη, ἐστολίζετο δὲ καὶ μὲ ἓνα καθρέπτην μικροῦ μεγέθους, τοῦ ὁποίου τὸ χρυσομένον πλαίσιον ὑφίστατο τὰς ὕβρεις τῶν μυιῶν ἥδη ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ'. Ἐκεῖ ὑπὸ θολίαν ἀπὸ τοῖτι μὲ κλάδους εὗρισκοντο δύο κλῖναι, φέρουσαι μαξιλάρια ἐκ περῶν καὶ παρόμοια ἐφαπλώματα καὶ κλινოსκεπάσματα. Ὁ κοιτῶν αὐτὸς προωρίσθη ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς τρεῖς πολιτίδας.

Ὅτε ἤλθεν ἡ ὥρα τοῦ ὕπνου, ὁ Δεμαὶ καὶ ἡ πολίτις Χαζάρ, μὲ τὸ κηροπήγιον ἕκαστος εἰς τὴν χεῖρα, ηὐχρήθησαν εἰς ἀλλήλους τὴν καλὴν νύκτα. Ὁ ἐρωτευμένος χαρακτὴς ἐνεχείρισε κρυφὰ εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ χρωματοπώλου ἓνα γραμματάκι, διὰ τοῦ ὁποίου τὴν παρεκάλει νὰ ὑπάγῃ πρὸς συνάντησίν του, ἀφοῦ ἤθελον ἀποκοιμηθῇ ὅλοι, εἰς τὴν ἀποθήκην, τὴν εὗρισκομένην ἄνωθεν τοῦ θαλάμου τῶν γυναικῶν.

Προβλεπτικὸς καὶ φρόνιμος εἶχε κατὰ τὴν ἡμέραν σπουδάσει τὰ μέρη καὶ τὰ κατατόπια τοῦ πανδοχείου, καὶ ἐξερευνήσει τὴν ἐν λόγῳ ἀποθήκην, γεμάτην ἀπὸ δοχεῖα μὲ κρομμύδια καὶ καρποὺς οἱ ὁποῖοι ἐξηραίνοντο, ἐνῷ ἄνωθεν περιπίπτατο στίφος σφηκῶν καὶ κιβώτια καὶ σεντούκια. Εἶδεν ἐκεῖ μάλιστα καὶ ἓνα παλαιὸν κρεβάτι μὲ στρίποδα, σακάτικον καὶ ἄχρηστον, ὅπως τοῦ ἐφάνη μὲ ἓνα στρώμα ξεκοιλιασμένον, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἐχοροπτηδοῦσαν αἱ ψύλλοι.

Ἀντικρὺ τοῦ θαλάμου τῶν γυναικῶν ἔκειτο ἐν δωμάτιον μὲ τρία κρεβάτια, ἀρκετὰ μικρόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ

πλαγιάσουν όπως ἤμποροῦσαν οἱ ἄνδρες τῆς συντροφίας τῶν ταξιδιωτῶν. Ὁ Βροττὼ ὅμως, ὅστις ἦτο συδαρὶτης, μετέβη εἰς τὸν σιτοβολῶνα διὰ νὰ ξαπλώσῃ ἐπάνω εἰς τὸν σανόν. Ὁ Ἰωάννης Βλαῖς εἶχε γεῖναι ἄφαντος. Ὁ Λυβοῦ καὶ ὁ Γκαμελὲν δὲν ἐβράδυναν ν' ἀποκοιμηθοῦν.

Ὁ Δεμαῖ κατεκλίθη· ἀλλ' ὅταν ἡ νυκτερινὴ σιγὴ ἐγέμισεν, ὡς ἀτάραχον νερόν, τὴν οἰκίαν, ὁ χαρακτὴς ἐσηκώθη καὶ ἀνῆλθε τὴν ξυλίνην κλίμακα, ἣτις ἤρχισε νὰ τρίζῃ ὑπὸ τοὺς γυμνοὺς τοῦ πόδας. Ἡ θύρα τῆς ἀποθήκης ἦτο μισοανοικτὴ. Ἐξήρχετο ἀπὸ ἐκεῖ μέσα θερμότης πνιγερὰ καὶ ὁσμαι δριμεῖαι ὀπωρικῶν σαπρῶν. Ἐπάνω εἰς τὸ σακάτικον κρεββάτι μὲ τὰ στρίποδα τὸ Κούτσουρον ἐκοιμᾶτο μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα, μὲ τὸ ὑποκάμισον ἀνασηκωμένον, μὲ τὰς κνήμας διεστώσας. Τὸ μέγεθός της ἦτο τεράστιον. Εἰσδύουσα δι' ἑνὸς φεγγίτου μία ἀκτὺς τῆς σελήνης, ἔλουε μὲ φῶς ἀργυροκύανον τὸ δέσμα της, τὸ ὁποῖον ἀναμεταξὺ τῶν λεπίων τῆς λύγδας καὶ τῶν πιτυλισμάτων τοῦ ὕγρου τῆς κοπριᾶς, ἥστραπτε νέον καὶ δροσερόν. Ὁ Δεμαῖ ἐρρίφθη ἐπ' αὐτῆς· ἀφυπνισθεῖσα αἰφνιδίως ἐκείνη, ἐφοβήθη καὶ ἐφώναξεν. Ἀλλ' ὅτε ἐννόησε περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ἐπραῦνθη καὶ δὲν ἐφανερώσεν οὔτε ἐκπληξιν, ἀλλ' ἐπροσποιήθη ὅτι ἦτο ἀκόμη βυθισμένη εἰς κατάστασιν ἡμερογηγόρσεως, ἣτις ἐνῶ τῆς ἀφήρει τὴν συνείδησιν τῶν πραγμάτων, τῆς ἐπέτρεπε κάποιαν αἴσθησιν...

Ὁ Δεμαῖ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἐκοιμήθη μέχρι πρωΐας ὕπνον βαθύν καὶ ἥσυχον.

Τὴν ἐπαύριον μετὰ μίαν τελευταίαν ἡμέραν ἐργασίας, ἡ πλάνης καλλιτεχνικὴ ὁμάς ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους. Ὅτε ὁ Ἰωάννης Βλαῖς ἐπλήρωσε τὸν ξενοδόχον εἰς χαρτονομίσματα ἔθνικα, ὁ πολίτης Ποατρὶν παρεπονέθη διότι δὲν ἔβλεπε πλέον κυκλοφοροῦντα τὰ μετροπὲτρογγυλὰ νομίσματα καὶ ὑπεσχέθη ν' ἀνάψῃ μίαν λαμπάδα εἰς τὸν ἅγιον ἐκεῖνον ποῦ θὰ κατώρθωνε νὰ ξαναφέρῃ ὀπίσω τὰ «κιτρινέλλια», δηλαδή τὰ χρυσὰ νομίσματα εἰς τὴν χώραν.

Ἐπρόσφερεν ἄνθη εἰς τὰς πολίτιδας, κατὰ διαταγὴν τοῦ δὲ τοῦ Κούτσουρον, ἀνεβασμένη εἰς μίαν σκάλαν, μὲ τὰ ξυλοπέδιλά της καὶ τὰ ἀνασηκωμένα φουστάνια της, δεικνύουσα τὴν γυμνότητα τῶν ρυπαρῶν καὶ στυλβουσῶν γαστροκνημίων της, ἔκοπτεν ἀκούραστος ῥόδα ἀπὸ τὰς ἀνερπούσας ῥοδωνιάς, ὅπου ἔσκέπαζον τὸν τοῖχον. Ἀπὸ τὰ πλατεῖα χερίά της τὰ ῥόδα ἔπιπτον βροχηδόν, κατὰ χειμάρρους, κατὰ στιβάδας εἰς τὰς προτεταμένας ποδιάς τῆς Ἑλωδίας, τῆς Ἰουλιανῆς καὶ τῆς Τεβενέν.

Τὸ ὄχημα ἐγέμισεν ἀπὸ ῥόδα. Ὅλοι ἐπιστρέψαντες ἄργὰ τὴν νύκτα εἰς τὴν κατοικίαν των, ἔφερον ἐκεῖ δεμάτια ὀλόκληρα τὰ ὅποια εὐωδίασαν καὶ τὸν ὕπνον καὶ τὴν ἐξέγευσίν των.

ΙΑ΄.

Τὴν πρώτην τῆς 7 Σεπτεμβρίου ἡ πολῖτις Ροσεμώρ, μεταβαίνουσα εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ ἐνόρκου Γκαμελέν, τοῦ ὁποίου ἤθελε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν ὑπὲρ ὑπόπτου τινὸς γνωρίμου τῆς, συνήντησεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κλίμακος τὸν τέως Βροττῶ Δεξιλέτ, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀγαπήσει κατὰ τοὺς εὐτυχισμένους του καιροὺς. Ὁ Βροττῶ μετέβαινε νὰ παραδώσῃ δώδεκα δωδεκάδας νευρόσπαστα, κατασκευασμένα παρ' αὐτοῦ, εἰς τὸν ἀθυρματοπώλην τῆς ὁδοῦ τοῦ Νόμου. Εἶχεν δὲ ἀποφασίσει, διὰ τὴν εὐκολωτέραν μετακόμισίν των, νὰ τὰ ἐξαρτήσῃ ἀπὸ τῆς ἄκρας πασσάλου ὅπως κάμνουν οἱ πλανόδιοι πωληταί. Συμπεριεφέρετο λίαν ἀβρῶς καὶ ἐρωτοτρόπως πρὸς ὅλας τὰς γυναῖκας καὶ πρὸς αὐτὰς ἀκόμη τῶν ὁποίων ἡ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἔξις εἶχεν ἐλαττώσει δι' αὐτὸν τὸ γόητρον, ὅπως θὰ ἦτο ἡ περίπτωσις διὰ τὴν κυρίαν Ροσεμώρ, ἐκτὸς ἐὰν ἔνεκα τῆς προδοσίας τῆς, τῆς ἀπουσίας, τῆς ἀπιστίας καὶ τοῦ πάχους τῆς τὴν εὗρισκεν ὀλιγώτερον ὀρεκτικὴν.

Ὅπως δὴποτε τὴν ὑπεδέχθη εἰς τὸ ρυπαρὸν κεφαλόσκαλον, μὲ τὰ ἐξηρηθρωμένα του σανίδια, ὅπως θὰ τὴν ὑπεδέχετο ἄλλοτε εἰς τὴν ἐξωτερικὴν κλίμακα τῆς ἐπαύλεως τῆς Ἰλέτ καὶ τὴν παρεκάλεσε νὰ τοῦ κάμῃ τὴν τιμὴν νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν τρώγλην του. Ἀνῆλθε μὲ πολλὴν εὐκίνησίαν τὴν κλίμακα καὶ εὗρέθη εἰς μίαν σοφίταν, τῆς ὁποίας αἱ ἐπικλινεῖς δοκοὶ τῆς ὑπεβάσταζον στέγην ἐκ κεράμων, εἰς τὴν ὁποίαν ἠνοίγετο ἡ ὀπὴ φεγγίτου.

Ἡ Ροσεμώρ ἐκάθησεν εἰς τὸ μόνον ὑπάρχον αὐτόθι κάθισμα καὶ ἀφοῦ πρὸς στιγμὴν περιέφερε τὸ βλέμμα ἐπὶ τῶν κακῶς ἡρμοσμένων κεράμων, ἠρώτησε μὲ ἐκπλήξιν καὶ κατήφειαν·

— Ἐδῶ λοιπὸν κατοικεῖς Μαυρίκιε ;... Ἐδῶ βέβαια δὲν φοβεῖσαι τὰς ἐπισκέψεις τῶν ὀχληρῶν. Πρέπει κανεῖς νὰ εἶνε διάβολος ἢ γάτος διὰ νὰ σκαρφαλῶσῃ ὥς ἐδῶ νὰ σ' εὔρη.

— Εἶνε λίγο στενά, ἀπήντησεν ὁ πρῶν εὐγενής. Δὲν σοῦ ἀποκρύπτω ὅτι καμμιά φορὰ βρέχει ἐπάνω εἰς τὸ κρεββάτι μου. Ὅταν ὁμως ὁ καιρὸς εἶνε καλός, τὴν νύκτα βλέπω ἀπ' ἐδῶ τὴν σελήνην, ἢ ὅποια εἶνε ἢ εἰκὼν καὶ ὁ μάρτυς τῶν ἀνθρωπίνων ἐρώτων. Διότι τὴν σελήνην, κυρία μου, τὴν ἐπικαλοῦνται καὶ τὴν ἐπεκαλέσθησαν πάντοτε ὡς μάρτυρα οἱ ἐρασταὶ ὅλων τῶν καιρῶν, καὶ ὅταν εἶνε πλησιφαής, ὠχρὰ καὶ στρογγυλή, ὑπενθυμίζει εἰς τὸν ἐρωτευμένον τὸ ἀντικείμενον τῶν πόθων του.

— Τὸ ἡξεύρω, εἶπεν ἡ πολῖτις.

— Ὅταν εἶνε ἡ ἐποχὴ των, ἐξηκολούθησεν ὁ Βροττῶ, οἱ γάτοι χαλοῦν τὸν κόσμον, μὲ τὰς φωνὰς των εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν στέγην. Ἀλλὰ πρέπει ν' ἀνεχώμεθα τὸν ἔρωτα, ὅταν μισουρίζῃ καὶ ἀσχημονῇ ἐπάνω εἰς τὰς στέγας, ὅταν ἡξεύρωμεν πόσα βάσανα καὶ πόσα κακουργήματα φέρει εἰς τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων.

Εἶχον καὶ οἱ δύο των τὴν φρόνησιν καὶ τὴν εὐφυΐαν νὰ συναντῶνται καὶ νὰ συμπεριφέρονται ὡς φίλοι, μόλις ἀποχωρισθέντες τὴν προτεραίαν διὰ νὰ ὑπάγουν νὰ κατακλιθῶν, μολονότι δὲ εἶχον καταστῇ ξένοι πρὸς ἀλλήλους, συνωμίλουν μὲ καλωσύνην καὶ οἰκειότητα.

Ἐν τούτοις ἡ κυρία δὲ Ροσεμώρ ἐφαίνετο περίφροντις. Ἡ Ἐπανάστασις, ἥτις ἐπὶ ἀρκετὸν διάστημα ὑπῆρξε δι' αὐτὴν ροδίνη καὶ καρποφόρος, ἤρχισε πλέον νὰ τῆς φέρῃ φροντίδας καὶ ἀνησυχίας. Τὰ δεῖπνα της ἐγίνοντο ὀλιγώτερον λαμπρὰ καὶ

ὀλιγώτερον παιδρά. Οἱ ἦχοι τῆς ἄρας τῆς δὲν ἐξιλάρουνον πλέον τὰ σκοτεινὰ πρόσωπα. Οἱ κυριώτεροι παῖξται τοῦ χαρτοπαιγνίου τῆς εἶχον ἀποσκιρτήσαι. Πολλοὶ τῶν οἰκείων τῆς, ὑποπτοὶ ἤδη καταστάντες, ἐκρύπτοντο. Ὁ φίλος τῆς τραπέζιτης Μορὰρ εἶχε συλληφθῆ, δι' αὐτὸν δὲ ἤρχετο νὰ παρακαλέσῃ τὸν ἐνορκον Γκαμελέν. Καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία ἦτο ὑποπτος. Ἐθνοφύλακες εἶχον ἐνεργήσαι ἔρευναν εἰς τὴν κατοικίαν τῆς, εἶχον ἀναστατώσει τὰ συρτάρια τῶν ἱματιοθηκῶν τῆς, εἶχον ἀνασηκώσει τὰς σανίδας τοῦ πατώματος, εἶχον διατρυνῆσαι μὲ τὰς λόγχας τῶν ὅπλων των τὰ στρώματα. Δὲν εἶδόν τι τὸ ἐπιλήψιμον, τῆς ἐζήτησαν συγγνώμην καὶ ἔπιον τὸ καλλίτερόν τῆς κρασί, τὰ ὁποῖον τοὺς ἐπρόσφερον. Ἀλλὰ ὀλίγον ἔλειψε ν' ἀνακαλύψουν τὴν ἀλληλογραφίαν τῆς μετὰ τινος μετανάστου, (1) τοῦ κυρίου Δ' Ἐξπιλλύ. Τινὲς δὲ φίλοι τῆς ἐκ τῶν Ἰακωβίνων τὴν εἰδοποίησαν ὅτι ὁ ὠραῖος Ἀνού, ὁ κανακάρης τῆς, ἐγένετο ἐπικίνδυνος καὶ δι' αὐτὴν ἐξ αἰτίας τῶν ἐξημμένων φρονημάτων, τὰ ὁποῖα ὥς πολὺ ὑπερβολικὰ δὲν ἔθεωροῦντο ὥς εἰλικρινῆ.

Στηρίζουσα τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ τὰς πυγμὰς εἰς τὰς παρεῖās ἠρώτησε τὸν γηραιὸν τῆς φίλον, καθήμενον ἐπὶ τοῦ κραββάτου του·

— Πῶς σοῦ φαίνονται ὅλ' αὐτά, Μαυρίκιε ;

(1) Ἡ λέξις μετανάστης κατὰ τοὺς χρόνους εἰς οὓς ἀνάγεται ἡ παροῦσα διήγησις, εἶχε σημασίαν εἰδικὴν καὶ διαφέρουσαν ὁπωσδήποτε τῆς γενικωτέρας καὶ συνήθους. Μετανάσται (émigrés) ἐλέγοντο οἱ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἐκουσίως φυγαδευθέντες ἐκ Γαλλίας εὐπατρίδαι τιτλοῦχοι καὶ λοιποὶ ὅσοι δὲν ἔστεργον νὰ συμμορφωθοῦν μὲ τὸ νέον πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν καθεστῶς. Ὅθεν ἔθεωροῦντο ὥς ἐχθροὶ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐπεβάλλετο δὲ ποινὴ θανάτου ὄχι μόνον εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα μετ' αὐτῶν ἀλληλογραφῶντα. (Σημ. τοῦ Μεταφραστοῦ).

— Μοῦ φαίνεται ὅτι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι παρέχουν εἰς τοὺς φιλοσόφους καὶ εἰς τοὺς φιλοθεάμονας ἀφθονὸν ἔλην σκέψης καὶ διασκεδάσεως· ἀλλὰ τὸ προτιμότερον διὰ σᾶς, ἀγαπητή μου φίλη, θὰ ἦτο νὰ εὐρίσκεσθε μακρὰν τῆς Γαλλίας.

— Ποῦ πηγαίνομεν ἔτσι, Μαυρίκιε ;

— Τὴν ἴδιαν ἐρώτησιν μοῦ ἀπετείνετε, Λουίζα, μίαν ἡμέραν μέσα εἰς τὴν ἄμαξαν, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σέρ, εἰς τὸν δρόμον τῆς Ἰλέτ, ὅτε τὸ ἄλογόν μας ἀφηνίασε καὶ μᾶς παρέρυρε μὲ μανιώδη ταχύτητα. Τί περιέργειαν ποῦ ἔχετε αἱ γυναῖκες !... Καὶ σήμερον πάλιν μ' ἐρωτᾶτε ποῦ πηγαίνομεν. Νὰ ἐρωτήσετε τῆς χαρτορρίκτρες. Ἐγὼ δὲν εἶμαι μάντις, καλὴ μου φίλη. Καὶ ἡ καλλιτέρα φιλοσοφία εἶνε βοήθημα μηδαμινὸν προκειμένου περὶ τῆς διαγνώσεως τοῦ μέλλοντος. Καὶ αὐτὰ ὅπου συμβαίνουν τώρα θὰ περάσουν, διότι ὅλα περνοῦν εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον. Ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ προῖδῃ πολλὰς ἐκβάσεις. Ἐν πρώτοις τὴν νίκην τῶν συνησπισμένων Δυνάμεων καὶ τὴν εἰσοδὸν τῶν Συμμάχων εἰς Παρισίους. Δὲν εὐρίσκονται πολὺ μακρὰ. Ἐν τούτοις ἀμφιβάλλω ἂν θὰ φθάσουν. Αὐτοὶ οἱ στρατιῶται τῆς Δημοκρατίας πολεμοῦν μ' ἓνα ζῆλον τέτοιον, ὅπου τίποτε δὲν ἡμπορεῖ νὰ τοὺς μαράνῃ. Ἐνδέχεται ὁ Ροδεσιπέρρος νὰ νυμφευθῇ τὴν δρφανὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως καὶ ν' ἀναγορευθῇ Προστάτης μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ Λουδοβίκου ΙΖ'.

— Τὸ πιστεύεις αὐτό; ἀνέκραξεν ἡ πολίτις, ἀνυπομονοῦσα ν' ἀναμιχθῇ εἰς μίαν τόσον ὥραϊαν πολιτικὴν σκευωρίαν.

— Εἶνε ἐπίσης ἐνδεχόμενον, ἐξηκολούθησεν ὁ Βροττώ, νὰ ὑπερισχύσῃ ἡ Βανδέα καὶ ἡ κυβέρνησις τῶν παπᾶδων νὰ στερεωθῇ ἐπάνω εἰς σωροὺς ἐρειπίων καὶ πτωμάτων. Δὲν ἡμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε σεῖς, ἀγαπητοὶ φίλοι, ποίαν ἐπίδρασιν ἔχει ὁ κλῆρος εἰς τὰ πλήθη τῶν κοντῶν... συγγνώμην, τῶν πιστῶν, ἤθελα νὰ εἰπῶ... ἔσφαλεν ἡ γλῶσσά μου! Τὸ πιθανώτερον, κατὰ τὴν γνώμην μου, εἶνε ὅτι τὸ

Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον θὰ ἐπιφέρῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ πολιτικοῦ συστήματος, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἰδρύθη. Ἀπειλεῖ νὰ κόψῃ πολλὰς κεφαλὰς. Ἐκεῖνοι ὅπου τὸ φοβοῦνται εἶνε ἀναριθμητοὶ θὰ συνενωθοῦν λοιπὸν αὐτοὶ καὶ διὰ νὰ καταστρέψουν τὸ ἴδρυμα, θὰ καταστρέψουν τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον τὸ ἐδημιούργησε. Νομίζω ὅτι ἐνηργήσατε νὰ διορισθῇ ὁ νέος Γκαμελὲν μέλος αὐτοῦ τοῦ δικαστηρίου. Αὐτὸς εἶνε ἐνάρετος· θὰ φανῇ τρομερός. Ὅσον περισσότερον σκέπτομαι, ἀγαπητή μου, τόσον περισσότερον πιστεύω ὅτι τὸ δικαστήριον αὐτό, τὸ ἰδρυθὲν διὰ νὰ σώσῃ τὴν Δημοκρατίαν, θὰ τὴν καταστρέψῃ. Ἡ Ἐθνოსυνέλευσις ἠθέλησε νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὴ τὰς ἰδικὰς τῆς Μεγάλας Δίκας, τὰ ἰδικὰ τῆς Φλογερά Δικαστήρια, ὅπως καὶ ἡ Μοναρχία ἄλλοτε καὶ νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς διὰ δικαστῶν παρ' αὐτῆς διοριζομένων καὶ ἐξ αὐτῆς ἐξαρτωμένων. Ἀλλά, πόσον κατώτεραι εἶνε αἱ Μεγάλαι Δικαί τῆς Συνελεύσεως ἀπὸ τὰς Μεγάλας Δίκας τῆς Μοναρχίας καὶ πόσον ὀλιγώτερον πολιτικὸν εἶνε τὸ Φλογερόν τῆς Δικαστήριον ἀπὸ τὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ! Εἰς τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον ἐπικρατεῖ πνεῦμα ταπεινῆς δικαιοσύνης καὶ χυδαίας ἰσότητος, καὶ τὸ ὅποιον θὰ καταντήσῃ μετ' ὀλίγον μισητὸν καὶ γελοῖον καὶ θὰ τὸ ἀηδιάσουν ὅλοι. Τὸ ἡξεύρετε, Λουίζα, ὅτι τὸ δικαστήριον αὐτό, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ καλέσῃ ἐνώπιόν του τὴν βασίλισσαν τῆς Γαλλίας καὶ εἴκοσι ἕνα ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους, κατεδίκασε χθὲς μίαν ὑπηρέτριαν, ἡ ὁποία ἀπεδείχθη ἔνοχος ὅτι ἐφώναξε· «ζήτησεν ὁ βασιλεὺς!» μὲ κακὴν πρόθεσιν καὶ μὲ τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταλύσῃ τὴν Δημοκρατίαν; Οἱ δικασταὶ μας μὲ τὰ λοφία τῶν μαύρων πτερῶν εἰς τὴν κεφαλὴν ἐργάζονται κατὰ τὸ σύστημα ἐκείνου τοῦ Γουλιέλμου Σαιξπήρου, τοῦ τόσο ἀγαπητοῦ εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, ὁ ὁποῖος παρεμβάλλει εἰς τὰς πλέον τραγικὰς σκηνὰς τῶν δραμάτων του τὰς πλέον χονδροειδεῖς ἀστειότητας.

— Καὶ δὲν μοῦ λέγεις, Μαυρίκιε, ἠρώτησεν ἡ πολίτις

Ροσεμώρ, εἰς τὸν ἔρωτα ἐξακολουθεῖς νὰ εἶσαι πάντοτε εὐτυχής ;

— 'Αλλοίμονον ! ἀπήντησεν ὁ Βροτιώ, τὰ περιστέρια πετοῦν τώρα εἰς τὸν ἄσπρον περιστερεῶνα καὶ δὲν κἀθηνται πλέον εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ κρημνισμένου πύργου.

— Πάντοτε ὁ ἴδιος εἶσαι !... Καλὴν ἀντάμωσιν, φίλε μου.

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ὁ δραγῶνος 'Ανρύ, μεταβάς ἀπρόσκλητος εἰς τὴν κατοικίαν τῆς κυρίας Ροσεμώρ, τὴν εὗρε σφραγίζουσαν ἐπιστολήν, ἣ ὅποια εἶδεν ὅτι διητυνέτο πρὸς τὸν πολίτην Ρωλὶν εἰς Βερνόν. Ἐγνώριζεν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀληθῶς ἐστελλετο εἰς 'Αγγλίαν. Ὁ Ρωλὶν ἐλάμβανε διὰ μέσου ἑνὸς ἡνιόχου τῶν ταχυδρομικῶν λεωφορείων τὴν ἀλληλογραφίαν τῆς κυρίας Ροσεμώρ καὶ τὴν ἀπέστελλε δι' ἑνὸς ἰχθυοπώλου εἰς Διέπτην· ἕνας λεμβοῦχος τὴν παρέδωκε τὴν νύκτα εἰς ἀγγλικὸν πλοῖον, παραπλέον τὰς ἀκτᾶς· ἕνας δὲ μετανάστης, ὁ κ. Δ' 'Εξπιλλύ, τὴν παρελάμβανε καὶ ὁσάκις τὸ ἔκρινε χρήσιμον, τὴν ἀνεκοίνωνεν εἰς τὸ ἀνακτοβούλιον τοῦ 'Αγίου Ἰακώβου.

Ὁ 'Ανρὺ ἦτο νέος καὶ ὠραῖος· τόσα θέληγτρα δὲν εἶχεν ὁ 'Αχάλλεϋς, ὅτε περιεβλήθη τὰ ὄπλα, τὰ ὅποια τοῦ ἐπαρουσίασεν ὁ 'Οδυσεύς. Ἄλλ' ἡ πολίτις Ροσεμώρ, τὸσον ἐνθουσιασμένη ἄλλοτε ἀπὸ τὴν καλλονὴν τοῦ νεαροῦ ἥρωος τοῦ Παρισινοῦ Δήμου, ἀπέστρεψε τὰ ὄμματα καὶ τὸν λογισμὸν ἀπ' αὐτοῦ, ἀφότου ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ νέος ἐκεῖνος εἶχε καταγγελθῇ εἰς τοὺς Ἰακωθίνους διὰ τὰ πολὺ ἐξημιμένα φρονήματά του καὶ ὅτι ἠδύνατο διὰ τῆς σχέσεώς του νὰ τὴν ἐκθέσῃ εἰς κίνδυνον καὶ νὰ τὴν καταστρέψῃ. Ὁ 'Ανρὺ ἠσθάνετο ὅτι δὲν θὰ ἦτό τι ὑπέρτερον τῶν δυνάμεών του τὸ νὰ μὴ ἀγαπᾷ πλέον τὴν κυρίαν Ροσεμώρ· ἀλλ' ὅμως δυσηρεστεῖτο διότι ἐκείνη τὸν παρημέλει. Ἐβασίζετο εἰς αὐτὴν ὅπως ἀρύεται τὰ μέσα διὰ ν' ἀνταποκρίνεται εἰς μερικὰς δαπάνας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβάλλετο ἐξυπηρετῶν τὴν

Δημοκρατίαν. Τέλος, ἀναλογιζόμενος ὅτι αἱ γυναῖκες φθά-
νουν εἰς τὰ ἑπακρά, ὅτι μεταπίπτουν μὲ ταχύτητα ἀπὸ τὴν
πλέον φλογερὰν ἀγάπην εἰς τὴν πλέον παγερὰν ἀδιαφορίαν,
ὅτι δὲ μὲ μεγάλην εὐκολίαν εἶνε ἱκαναὶ νὰ θυσιάσουν ὅτι ἡγά-
πησαν πρότερον καὶ νὰ ἐξολοθρεύσουν ὅ,τι ἐλάτρευσαν, ὑπό-
πτευσεν ὅτι ἡ θελκτικὴ ἐκείνη Λουίζα ἠδύνατο ἴσως μίαν
ἡμέραν νὰ τὸν ρίψῃ εἰς τὰς φυλακάς, διὰ ν' ἀπαλλαγῇ τῆς
παρουσίας του. Ἡ φρόνησίς του τοῦ ὑπηγόρευε νὰ ἐπανα-
κτίσῃ τὴν ἀποσκιρτήσασαν ἐρωμένην. Διὰ τοῦτο προσῆλ-
θεν ὥπλισμένος μὲ ὅλα του τὰ θέλγητρα καὶ τὴν γοητείαν.
Τὴν ἐπλησίαζεν, ἀπειμακρύνετο, ἤρχετο πάλιν σιμά της, τὴν
ἔβλεπε, τὴν ἀπέφηνε, συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τοῦ
μιμορχήματος. Ἐπειτα κατέπεσε καὶ ἐκαθέσθη ἐπάνω εἰς
μίαν καθέδραν καὶ μὲ τὴν φωνὴν του τὴν ἀκατανίκητον,
μὲ τὴν φωνὴν ἣτις συνεκίνει τὰ σπλάγχνα τῶν γυναικῶν,
ἔξιπρε τὰ θέλγητρα τῆς φύσεως καὶ τῆς μονώσεως καὶ τῆς
ἐπρότεινε στεναῶν νὰ κάμουν μαζί ἓνα περίπατον ἕως εἰς
τὸ Ἑρμενομυθίον.

Ἐν τοσούτῳ ἐκείνη ἔθιγε μὲ τοὺς δακτύλους τὰς χορδὰς
τῆς ἄρπας τῆς σκορπίζουσα μερικὸν ἤχον καὶ ἔρριπτε περὶ
αὐτὴν βλέμματα ἀνυπομονησίας καὶ πλήξεως. Διὰ μιᾶς ὁ
Ἄνρὺ ἠγέρθη σύννους καὶ ἀποφασιστικὸς καὶ τῆς ἀπήγγει-
λεν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὸν στρατὸν καὶ ὅτι
μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ εὐρίσκετο πρὸ τοῦ Μωβέξ.

Χωρὶς νὰ δείξῃ ἀμφιβολίαν ἢ ἐκπληξιν, ἐκείνη ἐπεδοκίμασε
διὰ κινήσεως τῆς κεφαλῆς.

— Μὲ συγγαίρετε δι' αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν ;

— Σᾶς συγγαίρω.

Ἡ Ροσεμῶρ ἀνέμενε νέον φίλον, ὅστις τῆς ἤρρεσεν ὑπερ-
βολικά, καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἤλπιζε ν' ἀρυσθῇ μεγάλα ὠφε-
λήματα. Αὐτὸς ἦτο ὅλως διαφορετικὸς κατὰ τὸ εἶδος ἦτο
ἓνας Μιραβὼ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, ἓνας Δαντῶν, καθαρα-
σμένος ἀπὸ τὴν λάσπην καὶ γενόμενος προμηθευτὴς τῶν

στρατῶν, ἕνας λέων ὅστις ἐκαναχάτο ὅτι θὰ ρίψη ὅλους τοὺς πατριώτας εἰς τὸν Σηκουάναν νὰ τοὺς πνίξη. Κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐνόμιζεν ὅτι ἤκουεν ἠχοῦντα τὸν κωδωνίσκον τῆς θύρας καὶ ἀνεσκίρτα.

Διὰ νὰ ἀποπέμψῃ τὸν Ἀνρύ, ἐσιώπα, ἐχασμήθη, ἐφυλλομέτρησε μερικὰ τετράδια μουσικῆς καὶ πάλιν ἐχασμήθη. Βλέπουσα ὅτι ἐκεῖνος δὲν ἔφευγε, τοῦ εἶπεν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἐξέλθῃ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς τουαλέττας τῆς.

Ὁ νέος τῆς ἐφώναξε μὲ συγκίνησιν·

— Χαῖρε, Λουίζα !... Ἀρά γε θὰ σὲ ξαναἰδῶ ;

Καὶ τὰ χέρια του ἐν τῷ μεταξὺ ἔψαχνον μέσα εἰς τὸ ἀνοιχτὸν συρτάρι.

Ὅτε εὗρέθη κάτω εἰς τὸν δρόμον, ἤνοιξε τὴν ἐπιστολὴν τὴν ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν Πολίτην Ρωλὴν καὶ τὴν ἀνέγνωσε μετ' ἐνδιαφέροντος. Περιεῖχε πράγματι περιεργὸν ἔκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς κοινῆς γνώμης ἐν Γαλλίᾳ. Εἰς αὐτὴν ἐγένετο λόγος περὶ τῆς βασιλείσεως, περὶ τῆς Τεβενέν, περὶ τοῦ Ἑπαναστατικοῦ Δικαστηρίου, ἀνεφέροντο δὲ καὶ μερικοὶ λόγοι ἐμπιστευτικοὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου Βροττὸ Δεζιλέτ.

Ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὸ περιεχόμενον καὶ ἔκρυψε τὸ γράμμα εἰς τὴν τσέπην του, ἐδίστασεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς· ἔπειτα, ὥς νὰ ἔλαβε τὴν ἀπόφασίν του καὶ ὥς νὰ ἐσκέφθῃ ὅτι ὅσον γρηγορώτερον τόσον καλλίτερον, μετέβη εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Κεραμικοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν Προθάλαμον τῶν γραφείων τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Γενικῆς Ἀσφαλείας.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην κατὰ τὰς τρεῖς τὸ ἀπόγευμα, ὁ Εὐ-άριστος Γκαμιελὲν ἐκάθητο εἰς τὰ ἐδώλια τῶν ἐνόρκων, μαζὶ μὲ δεκατέσσαρας ἄλλους συναδέλφους του γνωστοὺς του κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀνθρώπους ἀπλοϊκοὺς, χρηστοὺς καὶ πατριώτας, καλλιτέχνας ἢ ἐργατικούς· ἦσαν μεταξὺ τῶν ἕνας ζωγράφος ἐπίσης ὅπως αὐτός, ἕνας σχεδιαστής, ἀμφότεροι καλλιτέχναι πολλῆς ἀξίας, ἕνας ὑποδηματοποιός, ἕνας πρῶην

μαρκήσιος, ὅστις εἶχε δώσει τρανὰ δείγματα φιλοπατρίας, ἓνας τυπογράφος, μερικοὶ μικρέμποροι, τέλος ἓν μικρογραφία τὰ συστατικά τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων. Ἔστεκον ἐκεῖ μετὴν συνήθη των ἀστικὴν ἢ ἐργατικὴν ἐνδυμασίαν, μετὰ τὰ μαλλιά κομμένα κοντά, κατὰ τὸν ρωμαϊκὸν τρόπον τῆς κεφαλῆς τοῦ Τίτου, ἢ δεμένα ὀπισθεν διὰ ταινίας παρὰ τὸν αὐχένα, μετὰ πῦλον δίκωχον, ἢ στρογγύλον, ἐρριμμένον πρὸς τὰ ὀπίσω, ἢ μετὰ κόκκινον σκοῦφον, χωσμένον εἰς τὸ κεφάλι καὶ ἀποκρύπτοντα τ' αὐτιά των. Οἱ μὲν ἔφερον ἱμάτιον, ἐπενδύτην καὶ πανταλόνι κοντόν, ὅπως κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους· οἱ δὲ τὴν καρμανιόλαν μετὰ πανταλόνι ἐκ πανίου ριγυτόν, ὅπως οἱ σαγκυλότοι. Οἱ μὲν ἔφερον ὑποδήματα ὑψηλά, οἱ δὲ ὑποδήματα χαμηλά μετόρπας, καὶ οἱ ἄλλοι ξυλοπέδιλα καὶ ἐπαρουσίαζον ἐπάνω των ὅλην τὴν ποικιλίαν, ὅλην τὴν ἐν χρήσει τότε ποικιλίαν τοῦ ἀνδρικοῦ ἱματισμοῦ. Ἐπειδὴ οἱ εἶχαν ἤδη πολλάκις παρακαθίσει ὡς δικασταί, ἐφαίνοντο συνηθισμένοι εἰς τὴν θέσιν των καὶ ὁ Γκαμελὲν τοὺς ἐφθόνη διὰ τὴν ἀταραξίαν των. Ἡ καρδιά του ἐπαλλεν, τὰ ὦτά του ἐβόμβουν, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐθολοῦντο καὶ ὅλα ὅσα τὸν περιεστοίχιζον ἐλάμβανον δι' αὐτὸν χροιάν πελιδνήν.

Ὅτε ὁ κλητὴρ ἀνήγγειλε τὴν εἴσοδον τοῦ Δικαστηρίου, τρεῖς δικασταὶ ἐκαθέστησαν ἐπάνω εἰς μικρὰν ἐξέδραν, ἔμπροσθεν τραπέζης μετὰ πράσινον σκέπασμα. Ἐφερον πῦλον μετὰ τὸ ἐθνόσημον, σκεπαζόμενον ἀπὸ λοφιὰν μεγάλων μαύρων πτερῶν καὶ τὴν τήβεννον τῶν συνεδριάσεων μετὰ μίαν τρίχρουν ταινίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξηρτᾶτο, κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ στήθους, βαρὺ ἀργυροῦν μετάλλιον. Ἐμπροσθέν των, κάτωθεν τῆς ἐξέδρας, ἐκάθητο ὁ ἀντεισαγγελεύς, φέρων ὁμοίαν στολήν. Ὁ γραμματεὺς ἐκάθητο μετὰ τοῦ Δικαστηρίου καὶ τοῦ κενοῦ ἐδωλίου τοῦ κατηγορουμένου. Ὁ Γκαμελὲν ἐβλεπε τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους διαφορετικούς ἀφ' ὅ,τι τοὺς ἐγνώριζεν, ὥραιότερους, σοβαρωτέρους, φοβερωτέρους, ἂν καὶ εἶχον τὸ ἥθος σύνηθες καὶ ὅπως ἀπροσποι-

ητον, ἀναδιφοῦντας ἔγγραφα, προσκαλοῦντας ἓνα τῶν κλητῆρων, ἢ κύπτοντας πρὸς τὰ ὀπίσω, διὰ ν' ἀκούσουν τὴν ἀνακοίνωσιν ἐνόρκου τινός, ἢ ἀξιωματικοῦ τῆς ὑπηρεσίας.

Ἀνωθεν τῶν δικαστῶν ἦσαν ἀνηρτημένοι εἰς τὸν τοῖχον οἱ πίνακες τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου· δεξιὰ δὲ καὶ ἀριστερὰ αὐτῶν, εἰς τοὺς γηραιούς τιμαριωτικούς τοίχους τοῦ κτιρίου, ἦσαν τοποθετημένοι αἱ προτομαὶ τοῦ Λὲ Πελτιὲ Σαὶν Φαρζῶ καὶ τοῦ Μαρά. Ἀντικρὺ τῆς ἐξέδρας τῶν ἐνόρκων, εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης, ἔκειτο τὸ θεωρεῖον τοῦ κοινοῦ. Ἡ πρώτη σειρὰ κατείχeto ὑπὸ γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι, εἴτε ξανθαί, εἴτε μελαγχροιναί, εἴτε φαιότριχες ἔφερον ὅλαι κόμμωσιν ὑψηλὴν, μὲ τὸν κεφαλόδεσμον διπλωμένον καὶ σκεπάζοντα τὰς παρεῖάς των· εἰς τὸ στῆθός των, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ συρμός τῆς ἐποχῆς ἔδιδεν ὁμοιομόρφως τὸ πλάτος κόλπου θηλαστρίας, διεσταυροῦτο τὸ λευκὸν περιτραχήλιον, ἢ ἐκαμπυλοῦτο τὸ ἄνω μέρος τῆς κυανῆς ποδιάς. Ἔστεκον μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα ἐπάνω εἰς τὸ γείσων τοῦ θεωρείου. Ὀπισθὲν των ἐφαίνοντο ἀραιῶς διεσπαρμένοι ἐπὶ τῶν βαθμίδων πολῖται ἐνδεδυμένοι μὲ τὴν ποικιλίαν ἐκείνην τοῦ ἱματισμοῦ, ἣτις προσέδιδε τότε εἰς τὰ πλήθη χαρακτῆρα περιεργον καὶ γραφικόν. Δεξιὰ, πρὸς τὴν εἰσοδόν, ὀπισθεν φραγμοῦ συμπαγοῦς, ἐξετείνεται ὁ χώρος ἔνθα τὸ κοινὸν ἴστατο ὄρθιον.

Οἱ θεαταὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦσαν ὀλιγάριθμοι. Ἡ ὑπόθεσις, τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ δικάσῃ τὸ τμήμα ἐκεῖνο τοῦ Δικαστηρίου δὲν ἐνδιέφερεν εἰμὴ ὀλίγους μόνον θεατάς, ἀναμφιβόλως δὲ τὰ ἄλλα τμήματα, τὰ ταυτοχρόνως συνεδριάζοντα ἡσχολοῦντο εἰς δίκας πλεόν ἐνδιαφερούσας.

Τοῦτο ἐνεθάρρυνεν ὅπως οὖν τὸν Γκαμελέν, τοῦ ὁποίου ἡ καρδιά, ἢ εὐκόλως συγκινουμένη, δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀνθεξῇ εἰς τὴν φλογισμένην ἀτμόσφαιραν τῶν μεγάλων καὶ δραματικῶν συνεδριάσεων. Τὰ βλέμματά του προσηλοῦντο καὶ εἰς τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας. Παρατήρει τὸ θαμβάκι τὸ ὁποῖον εἶχεν εἰς τὸ αὐτί του ὁ γραμματεὺς καὶ μίαν κηλίδα

μελάνης, ἡ ὁποία εὐρίσκατο ἐπάναι εἰς τὸ δικόγραφον πρὸ τοῦ ἀντεισαγγελέως. Ἐβλεπεν, ὥσει διὰ μέσου μεγεθυντικοῦ φακοῦ, τὰ κιονόκρανα τὰ γλυφέντα εἰς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους πᾶσα γνῶσις τῶν ἀρχαίων ρυθμῶν εἶχε χαθῇ καὶ τὰ ὁποία ἐπέστεφον τοὺς γοτθικοὺς κίονας μὲ στεφάνους ἀκαλήφης καὶ πρίνου. Ἀλλὰ τὸ βλέμμα του ἐπανήρχετο ἀκαταπαύστως εἰς τὸ ἐδώλιον τοῦ κατηγορουμένου, τὸ ὁποῖον εἶχε σχῆμα παλαιὸν καὶ ἐσκεπάζετο μὲ κόκκινον βελούδον τῆς Οὐτρέχτης, τετριμμένον εἰς τὸ κάθισμα καὶ μαυρισμένον εἰς τοὺς βραχίονας.

Τέλος ἐνεφανίσθη ὁ κατηγορούμενος, φρουρούμενος ὑπὸ γρεναδιέρων, μὲ τὰ μέλη ὅμως ἀδέσμευτα, ὡς ὥριζεν ὁ νόμος. Ἦτο ἀνὴρ ὥσει πεντηκοντούτης, ἰσχνός, ξηρός, μελαγχρινός, πολὺ φαλακρός, μὲ τὰς παρειὰς κοίλας, μὲ τὰ χεῖλη λεπτά καὶ ὑποκύανα, ἐνδεδυμένος κατὰ τὸν παλαιὸν συρμὸν μὲ ἱμάτιον κατακόκκινον. Θὰ ἐπύρεσσε χωρὶς ἄλλο, διότι οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔλαμπον ὡς πολύτιμοι λίθοι καὶ αἱ παρειαὶ του ἔστιλβον ὡς νὰ εἶχον βερνικωθῇ. Αἱ κνήμαί του τὰς ὁποίας ἐσταύρωσεν, εἶχον ἰσχνότητα ὑπερβολικὴν καὶ αἱ μακρὰ καὶ χεῖρές του τὰς περιέβαλλον ὁλόγυρα.

Ὁνομάζετο Μάριος Ἀδόλφος Γκιλλέργκ καὶ κατηγορεῖτο ἐπὶ καταχρήσει εἰς τὴν χορτονομὴν τοῦ στρατοῦ τῆς Δημοκρατίας. Τὸ κατηγορητήριον ἀνέφερε πολλὰ καὶ σοβαρὰ κεφάλαια κατηγορίας, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως κανὲν δὲν ἦτο βέβαιον. Ἐρωτηθεὶς ὁ Γκιλλέργκ, ἠρνήθη τὰ πλεῖστα τῶν περιστατικῶν ἐκείνων καὶ ἐξήγησε τὰ ἄλλα κατὰ τρόπον δικαιοῦντα αὐτόν. Οἱ λόγοι του ἦσαν ἀκριβεῖς καὶ ἀπαθεῖς, εἰς ἄκρον ἐπιτῆδειοι καὶ παρεῖχον τὴν ἐντύπωσιν ἀνθρώπου μὲ τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἤθελε κανεὶς εὐχαρίστως νὰ διαπραγματευθῇ ὑπόθεσιν τινα. Εἶχεν ἐτοιμὴν τὴν ἀπάντησιν εἰς ὅλα. Ὅσακις δὲ ὁ δικαστὴς τοῦ ἀπηύθυνεν ἐρώτησιν τινα ἐμβάλλουσιν εἰς ἀμηχανίαν, τὸ μὲν πρόσωπόν του ἔμμενεν ἀτάσχατον καὶ οἱ λόγοι του δὲν ἐφανερώσαν καμμίαν συγκί-

νησιν· ἀλλ' αἱ δύο χεῖρες, συνηνωμέναι ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ, συνεσπῶντο ἐξ ἀγωνίας. Ὁ Γκαμελέν τὸ παρετήρησε καὶ εἶπε σιγὰ εἰς τὸ ὅτιον τοῦ παρακαθημένου συναδέλφου του, ὅστις ἦτο ἐπίσης ζωγράφος.

— Κύτταξε τὰ δάκτυλά του !

Τοῦ πρώτου ἐξετασθέντος μάρτυρος ἡ κατάθεσις ἦτο πολὺ ἐπιβαρυντική. Ἐπ' αὐτοῦ ἐστηρίζετο ὁλόκληρος ἡ κατηγορία. Οἱ μετ' αὐτὸν ὁμως ἐμφανισθέντες μάρτυρες ἦσαν ἐξ ἐναντίας εὐνοϊκοὶ εἰς τὸν κατηγορούμενον. Ἡ ἀγόρευσις τοῦ ἀντεισαγγελέως ὑπῆρξε σφοδρὰ, ἀλλὰ δὲν εἶχε βάσεις. Ὁ συνήγορος ὠμίλησε μὲ τόνον ἀληθείας, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ κατηγορούμενος ἐκέρδισε συμπαθείας, τὰς ὁποίας ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπισύρῃ. Ἡ συνεδρίασις διεκόπη καὶ οἱ ἔνορκοι συνῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον τῶν διασκέψεων· αὐτόθι δέ, μετὰ συγκεχυμένην καὶ σκοτεινὴν συζήτησιν, διηρέθησαν εἰς δύο ὁμάδας, σχεδὸν ἰσαριθμούς. Ἀφ' ἑνὸς ἦσαν οἱ ἀδιάφοροι, οἱ χλιαροί, οἱ σκεπτόμενοι, οἱ μὴ παρασυρόμενοι ὑπὸ πάθους τινός, καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ ἀγόμενοι ὑπὸ τοῦ φρονήματος, οἵτινες ὀλίγον ἐπηρεάζοντο ἐκ τῆς συζητήσεως καὶ τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ ἐδίκαζον μὲ τὴν καρδίαν. Αὐτοὶ ἦσαν πάντοτε καταδικαστικοί. Ἦσαν οἱ καλοί, οἱ ἀγνοί. Δὲν ἐσκέπτοντο παρὰ πῶς νὰ σώσουν τὴν Δημοκρατίαν καὶ δὲν ἐσκοτίζοντο διὰ τὰ λοιπά. Ἡ στάσις των ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τὸν Γκαμελέν, ὅστις ἠσθάνετο ὅτι ἦτο κοινωνὸς καὶ ὁμόδοξός των.

— Αὐτὸς ὁ Γκιλλέργκ, διελογίζετο, εἶνε πολὺ ἐπιτήδειος κατεργάρης, ἓνας κακοήθης, ὁ ὁποῖος ἐκερδοσκοπεῖ εἰς τὴν χορτονομίαν τοῦ ἱππικοῦ μας. Ἄν τὸν ἀθώωσωμεν, θ' ἀφίσωμεν νὰ διαφύγῃ ἓνας προδότης καὶ μὲ αὐτὸ προδίδομεν τὴν πατρίδα μας καὶ καταδικάζομεν τὸν στρατὸν μας εἰς τὴν ἧτταν.

Καὶ ὁ Γκαμελέν ἔβλεπεν ἤδη τοὺς οὐσάρους τῆς Δημοκρατίας, ἐπάνω εἰς τ' ἄλογά των τὰ σκοντάπτοντα, νὰ σκα-

θίζονται ὑπὸ τὸ ἔχθρικόν ἱππικόν. Ἄλλ' ἂν ὁ Γκιλλέργκ ἦτο ἀθῶος ;...

Ἐσυλλογίσθη αἰφνης τὸν Ἰωάννην Βλαίτ, ὑποπτον ἐπίσης καταχρήσεων εἰς τὰς προμηθείας. Τόσοι ἄλλοι, ὅπως ὁ Γκιλλέργκ καὶ ὁ Βλαίτ θὰ ἔκαμνον τὸ ἴδιον, παρεσκευάζαν τὴν ἥτιαν, κατέστρεφαν τὴν Δημοκρατίαν !... Ἐχρειάζετο νὰ δοθῇ ἓνα παράδειγμα.... Ἄλλ' ἂν ὁ Γκιλλέργκ ἦτο ἀθῶος ;....

— Δὲν ὑπάρχουν ἀποδείξεις, εἶπεν ὁ Γκαμελὲν μεγαλοφώνως.

— Ποτὲ δὲν ὑπάρχουν ἀποδείξεις, ἀπήντησεν ὑψῶν τοὺς ὤμους ὁ προϊστάμενος τῶν ἐνόρκων, ἓνας ἀπὸ τοὺς καλοὺς, ἀπὸ τοὺς ἀγνοῦς.

Ἐν τέλει εὐρέθησαν ἑπτὰ ψῆφοι καταδικαστικαὶ καὶ ὀκτὼ ἀθωωτικά.

Οἱ ἔνορκοι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν αἵθουσαν καὶ ἡ συνεδρίασις ἐπανελήφθη. Οἱ ἔνορκοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ δικαιολογοῦν τὴν ἐτυμηγορίαν των· ἕκαστος δὲ κατὰ σειράν ὡμίλησε ἔμπροσθεν τοῦ κενοῦ ἐδωλίου τοῦ κατηγορουμένου. Τινὲς ὡμίλησαν διεξοδικῶς· ἄλλοι ἠρκέσθησαν εἰς ὀλίγας λέξεις· μερικοὶ ἐπρόφεραν λόγους ἀκαταλήπτους.

Ὅτε ἦλθεν ἡ σειρά του, ὁ Γκαμελὲν ἠγέρθη καὶ εἶπε·

— Προκειμένου περὶ ἐγκλήματος τόσον μεγάλου, ὅσον εἶνε τὸ ν' ἀφαιρῇ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς πατρίδος τὰ μέσα μὲ τὰ ὅποια ἠμποροῦν νὰ νικήσουν, χρειάζονται ἀποδείξεις σαφεῖς καὶ τοιαύτας δὲν ἔχομεν.

Κατὰ πλειονοψηφίαν ὁ κατηγορούμενος ἐκηρύχθη ἀθῶος.

Ὁ Γκιλλέργκ ὠδηγήθη πρὸ τῶν δικαστῶν, ὑπὸ τὸν εὐνοϊκὸν ψήθυρον τῶν θεατῶν, οἵτινες τοῦ ἀνήγγελλον τὴν ἀθώωσίν του. Ἐγεινεν ἄλλος ἄνθρωπος. Ἡ ξηρότης τῶν χαρακτηριστικῶν του εἶχεν ἀναλυθῇ· τὰ χεῖλη του εἶχον γέινει μαλακώτερα. Τὸ ἦθός του ἦτο σεβάσμιον· τὸ πρόσωπόν του ἐξέφραζε τὴν ἀθωότητα. Ὁ πρόεδρος ἀνέγνωσε μὲ φωνὴν

συγκεκινημένην τὴν ἐτυμηγορίαν, ἣτις ἀπὴλλάσσει τὸν κατηγορούμενον. Τὰ χειροκροτήματα τοῦ ἀκροατηρίου ἐξέσπασαν θορυβώδη. Ὁ χωροφύλαξ ὁ ὀδηγήσας τὸν Γκιλλέρμο ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας του. Ὁ πρόεδρος τὸν προσεκάλεσε πλησίον του καὶ τοῦ ἔδωκε τὸν ἀδελφικὸν ἐναγκαλισμόν. Οἱ ἑνορκιοὶ τὸν ἡσπάσθησαν. Ὁ Γκαμελέν ἔκλαιε μὲ δάκρυα θερμά.

Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ παλατίου, φωτιζομένου ἀπὸ τὰς τελευταίας λάμπεις τῆς ἡμέρας, πλῆθος ὠρνούμενον συνεταράσσετο· τὰ τέσσαρα τμήματα τοῦ Δικαστηρίου εἶχον ἀπαγγεῖλλει τριάκοντα ἀποφάσεις καταδίκης εἰς θάνατον καὶ εἰς τὰς βαθμίδας τῆς μεγάλης κλίμακος αἱ πλέκτριαι συνεσπειρωμέναι ἀνέμενον τὴν διάβασιν τῶν ἀμαξῶν τῶν καταδικωκων. Ἄλλ' ὁ Γκαμελέν, κατερχόμενος τὰς βαθμίδας μέσα εἰς τὸ σῶμα τῶν ἐνόρκων καὶ τῶν θεατῶν, τίποτε ἄλλο δὲν ἔβλεπε καὶ τίποτε δὲν ἤκουε παρὰ τὴν δικαίαν καὶ φιάνθρωπον προᾶξίν του καὶ τὰ συγχαρητήρια τὰ ὁποῖα ἀπῆρθινεν ὁ ἴδιος πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, διότι ἀνεγνώρισε τὴν ἀθωότητα. Εἰς τὴν αὐλὴν ἡ Ἐλωδία ὀλόλευκη, δακρυόεσσα καὶ μειδιῶσα, ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας του πλήρης συγκινήσεως· ὅτε δὲ ἀνέκτισε τὴν φωνὴν της, τοῦ εἶπεν·

— Εὐάριστε, εἶσαι ὠραῖος, εἶσαι καλός, εἶσαι γενναῖος. Μέσα εἰς τὴν αἴθουσαν ὁ ἦχος τῆς φωνῆς σου, τῆς ἀνδρικῆς καὶ γλυκείας, μὲ περιέβαλλεν ὀλόκληρον μὲ τὰ μαγνητικὰ της κύματα. Ἦμουν ἠλεκτρισμένη. Σ' ἐκύτταζα καθισμένον εἰς τὸ θρανίον σου. Δὲν ἔβλεπα ἄλλον παρὰ ἐσὲ μόνον. Ἀλλὰ σύ, φίλε μου, σὺ δὲν ἐννόησες, δὲν ἐμάντευσες τὴν παρουσίαν μου ; Τίποτε δὲν σὲ εἰδοποίησεν ὅτι ἤμουν καὶ ἐγὼ ἐκεῖ μέσα ; Ἦμουν εἰς τὸ θεωρεῖον, εἰς τὴν δευτέραν σειρὰν δεξιᾶ. Θεέ μου ! Τί ὠραῖον ποῦ εἶνε νὰ κάμνη κανεὶς τὸν καλόν ! Τὸν ἔσωσες ἐκεῖνον τὸν δυστυχῆ. Ἄν δὲν ἦσουν ἐσύ, ἐτελείωσε ! θὰ ἐχάνετο. Ἐσὺ τὸν ἀπέδωκες εἰς τὴν ζωὴν, εἰς τὴν στοργὴν τῶν ἰδικῶν του. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν βέβαια θὰ

σ' εὐλογῇ. Εὐάριστε, εἶμαι πολὺ εὐτυχὴς καὶ ὑπερήφανος διότι σὲ ἀγαπῶ !

Κρατούμενοι ἐκ τοῦ βραχίονος, σφιγμένοι ὁ εἰς σιμὰ εἰς τὸν ἄλλον, ἐβάδιζον εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἠσθάνοντο τὸν ἑαυτὸν των τόσον ἐλαφρόν, ὥστε ἐνόμιζαν ὅτι ἐπετοῦσαν.

Διηυθύνοντο εἰς τὸ ἐμπορικὸν τοῦ Ἑρωτος ζωγράφου. Ὄταν ἔφθασαν εἰς τὸ Ὀρατόριον, ἡ Ἐλωδία εἶπε·

— Νὰ μὴ περάσωμεν ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ μαγαζί.

Τὸν ἠνάγκασε νὰ εἰσέλθῃ διὰ τῆς μεγάλης πύλης καὶ ν' ἀνέλθῃ μαζί της εἰς τὸ ἄνω διαμέρισμα. Εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κλίμακος ἀνέσυρεν ἀπὸ τὸ δικτυωτὸν της σακκίδιον ἓνα μεγάλον σιδηροῦν κλειδίον.

— Φαίνεται ὥσάν κλειδί φυλακῆς, εἶπεν. Εὐάριστε, θὰ γείνης δεσμώτης μου.

Διῆλθεν διὰ τῆς τραπεζαρίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον τῆς νεάνιδος.

Ὁ Εὐάριστος ἠσθάνετο ἐπὶ τῶν χειλέων του τὴν φλογεράν δρόσον τῶν χειλέων τῆς Ἐλωδίας. Τὴν ἔσφιξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του. Μὲ τὴν κεφαλὴν γυρμένην πρὸς τὰ ὀπίσω, μὲ τὰ ὄμματα δύνοντα, μὲ τὴν κόμην ἐν ἀταξίᾳ, μὲ τὸ σῶμα κεκαμμένον, τοῦ διέφυγεν ἀπὸ τὸν ἐναγκαλισμὸν του καὶ ἔτρεξε νὰ κλείσῃ τὴν θύραν μὲ τὸν σύρτην. . .

Ἦτο ἤδη νύκτα βαθειά, ὅτε ἡ πολίτις Βλαῖς ἤνοιξεν εἰς τὸν ἐραστήν της τὴν θύραν τῆς κατοικίας καὶ τοῦ εἶπε σιγὰ εἰς τὸ σκότος·

— Πήγαινε, ἀγάπη μου. Εἶνε ἡ ὥρα ποῦ ἐπιστρέφει ὁ πατέρας μου. Ἄν ἀκούσης κρότον εἰς τὴν σκάλαν, ἀνέβα γρήγορα εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα καὶ μὴ κατεβῇς παρὰ ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχῃ κίνδυνος νὰ σὲ ἰδῇ κανεὶς. Διὰ νὰ σοῦ ἀνοίξω τὴν θύραν τοῦ δρόμου, κτύπησε τρεῖς φορὰς εἰς τὸ παράθυρον τῆς θυρωροῦ. Στὸ καλὸ, ζωὴ μου ! στὸ καλὸ, ψυχὴ μου !

Ὅτε εὐρέθῃ εἰς τὴν ὁδὸν ὁ Εὐάριστος, εἶδε τὸ παράθυρον

τοῦ δωματίου τῆς Ἑλωδίας νὰ διανοίγεται καὶ μίαν μικρὰν
χεῖρα νὰ δρέπῃ ἓνα κόκκινον γαρύφαλλον, τὸ ὁποῖον ἔπεσε
παρὰ τοὺς πόδας του ὡς ρανὶς αἵματος.

ΙΒ'.

Ἐσπέραν τινὰ ὅτε ὁ γέρω-Βροττώ ἐκόμισε δώδεκα δωδεκάδας νευροσπάστων εἰς τὸ ἐμπορικὸν τοῦ πολίτου Καγιού, εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Νόμου, ὁ ἀθυρματοπώλης, ὁ συνήθως τόσον πρῶτος καὶ εὐγενικός, τὸν ὑπεδέχθη μέσα εἰς τὰς κούκλας καὶ τοὺς παληάτσους του μὲ τρόπον πολὺ ἄσχημον.

— Προσέχετε, πολῖτα Βροττώ, τοῦ εἶπε, προσέχετε ! Δὲν εἶνε σωστὸ νὰ γελᾷ κανεῖς πάντα. Αἱ ἀστειότητες δὲν εἶνε πάντοτε καλαί. Ἐνα μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐπαγρυπνήσεως τοῦ τμήματος, ὁποῦ ἦλθε χθὲς νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ κατάστημά μου, εἶδε τὰ νευρόσπαστά σας καὶ τὰ εὗρισκεν ἀντιεπαναστατικά.

— Θὰ ἐχοροῖδευε !... εἶπεν ὁ Βροττώ.

— Καθόλου, πολῖτα, καθόλου. Εἶνε ἄνθρωπος αὐτὸς ποῦ δὲν ἀστειεύεται ποτέ. Εἶπεν ὅτι μὲ αὐτὰ τ' ἀνθρώπινα σατυροῖζεται δολίως ἢ ἐθνικὴ ἀντιπροσωπεία· ὅτι πρὸ πάντων ἦσαν εὐδιάκριτοι αἱ γελοιογραφίαι τοῦ Κουτῶν, τοῦ Σαῖν-Ζουστ καὶ τοῦ Ροβεσπιέρρου. Διὰ τοῦτο καὶ τὰς κατέσχισε. Κ' ἔτσι ζημιώνομαι ἐγώ, χωρὶς νὰ λογαριάσωμεν καὶ τοὺς κινδύνους εἰς τοὺς ὁποίους ἐκτίθεμαι.

— Μὰ τί λέγετε !... Οἱ Ἀρλεκίνοί μου αὐτοὶ καὶ οἱ Γίλλοι καὶ οἱ Σκαραμοῦσοι καὶ οἱ Κολῖνοι καὶ αἱ Κολέτται, ὁποῦ ζωγραφίζω ὅπως τὰς ἐξωγράφιζε καὶ ὁ Βουσέ ἀπαράλλακτα πρὸ πενήντα ἐτῶν, εἶνε Κουτῶν καὶ Σαῖν Ζουστ γελοιο-

γραφημένοι ; Τέτοιο πράγμα δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὸ ἰσχυρισθῇ λογικὸς ἄνθρωπος.

— Πιθανόν, ὑπέλαβεν ὁ πολίτης Καγιού, ἐσεῖς νὰ τὸ ἐκάματε χωρὶς κακίαν, ἂν καὶ κανεὶς πρέπει πάντοτε νὰ δυσπιστῇ ὅταν ἔχη νὰ κάμῃ μὲ ἕναν ἄνθρωπον πνευματώδη ὥσαν ἐσᾶς. Τὸ παιγνίδι ὅμως εἶνε ἐπικίνδυνον. Καὶ θέλετε ἕνα παράδειγμα ; Ὁ Νατοάλ, ὁ ὁποῖος ἔχει ἕνα θεατράκι εἰς τὰ Ἡλύσια Πεδία, συνελήφθη προχθὲς ὡς ὑποπτος ἀντιπατριωτικῶν φρονημάτων, διότι εἰς τὸ θέατρόν του ἔπαιζε τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν μὲ τὸν Πουλσινέλλαν.

— Μὰ κυττάξετε, εἶπεν ὁ Βροττώ σηκώνων τὸ πανίον, τὸ ὁποῖον ἐσκέπαζε τὰ κρεμασμένα ἀνθρωπάρια, κυττάξετε αὐτὰ τὰ μοῦτρα καὶ ἰδέτε ἂν ἔμποροῦν νὰ εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ πρόσωπα κομφῆας καὶ σκηνῶν βουκολικῶν. Πῶς σᾶς ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν νοῦν, πολῖτα Καγιού, ὅτι ἐγὼ ἔμπορῶ νὰ σατυρίζω τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ;

Ὁ Βροττώ ἐξεπλήσσετο. Ὅσον καὶ ἂν ἐστοχάζετο ὅτι εἶνε μεγάλα τὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης μωρίας, δὲν ἐφαντάζετο ὅτι θὰ ἔφθανε μέχρι τοῦ νὰ ὑποπτευθῇ καὶ τοὺς Σκαραμούσους καὶ τὰς Κολινέττας. Διεμαρτύρετο διὰ τὴν ἀθωότητα τῶν νευροσπάστων καὶ διὰ τὴν ἰδικήν του. Ἄλλ' ὁ πολίτης Καγιού δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ τίποτε.

— Πολῖτα Βροττώ, πάρτε ὀπίσω τὰ νευρόσπαστά σας. Σᾶς σέβομαι, σᾶς ἐκτιμῶ, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ μὲ μεμφθοῦν, ἢ νὰ μὲ ἐνοχλήσουν ἐξ αἰτίας σας. Ἐννοῶ νὰ μείνω καλὸς πολίτης καὶ νὰ μὲ θεωροῦν ὡς τέτοιον. Καληνύκτα, πολῖτα Βροττώ· πάρτε ὀπίσω τὰ νευρόσπαστά σας.

Ὁ γέρω-Βροττώ ἐγύριζεν ὀπίσω εἰς τὴν κατοικίαν του, φέρον τὸς ὑπόπτους τοῦ ἐπ' ὤμου εἰς τὴν ἄκραν πασσάλου καὶ χλευαζόμενος ὑπὸ τῶν παιδιῶν τοῦ δρόμου, τὰ ὁποῖα τὸν ἐξελάμβανον ὡς πωλητὴν ποντικοφαρμάκου. Οἱ διαλογισμοὶ τοῦ ἦσαν θλιβεροί. Βεβαίως δὲν ἀπέζη ἐκ μόνων τῶν νευροσπάστων του· ἐξωγράφιζε καὶ προσωπογραφίας πρὸς εἴκοσι σολ-

διά, ὑποκάτω ἀπὸ τὰς εἰσόδους τῶν μεγάλων σπιτιῶν, ἢ εἰς καμμίαν τρύπαν εἰς τὴν Ἀγοράν, ὅπου διέτριβε μαζί μὲ πωλητρίας παλαιορρούχων καὶ πολλοὺς νέους, οἱ ὅποιοι μέλλοντες ν' ἀπέλθουν εἰς τὸν στρατόν, ἐπεθύμουν ν' ἀφήσουν τὴν εἰκόνα των εἰς τὴν ἐρωμένην των. Ἀλλ' αἱ μικροεργασίαι αὐταὶ τὸν ἐκούραζαν πολὺ, δὲν ἐπετύγγανε δὲ εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν προσωπογραφιῶν ὅσον καὶ εἰς τὴν τῶν νευροσπάστων. Ἐχρησίμευεν ἐνίστε ὥς γραμματεὺς εἰς τὰς γυναῖκας τῆς Ἀγορᾶς· ἀλλὰ μὲ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἦτο φόβος ν' ἀναμιχθῇ εἰς φιλοβασιλικὰς συνωμοσίας, οἱ δ' ἔξ αὐτῶν κίνδυνοι ἦσαν δεινοί.

Ἐνθυμήθη ὅτι ὑπῆρχεν εἰς τὴν Νέαν ὁδὸν πλησίον τῆς τέως πλατείας Βανδώμης ἕνας ἄλλος ἀθυρματοπώλης, ὀνόματι Ζολύ, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐπαύριον νὰ τοῦ προσφέρῃ τὸ ἐμπόρευσμά του, τὸ ὁποῖον ἤρνεϊτο νὰ δεχθῇ ὁ ψοφοδεὴς Καγιού.

Βροχὴ λεπτὴ ἤρχισε νὰ λίπτῃ. Ὁ Βροττώ ὅστις ἐφοβεῖτο μήπως ἐπέλθῃ ἔξ αὐτῆς φθορὰ εἰς τὰ νευρόσπαστά του, ἔσπευσε τὸ βῆμα. Ἐνῶ διήρχετο διὰ τῆς Νέας-Γεφύρας, σκοτεινῆς καὶ ἐρήμου, καὶ ἔκαμπτε τὴν γωνίαν τῆς πλατείας Τιομβίλ, εἶδεν ὑπὸ τὴν λάμπιν ἐνὸς φανοῦ, καθήμενον εἰς τὸν γωνιαῖον λίθον οἰκίας τινος, ἕνα ἰσχνὸν πρεσβύτην, ὅστις ἐφαίνετο ἐξηντηλημένος ἀπὸ τὴν κόπωσιν καὶ τὴν ἀσιτίαν, διέσωζεν ὁμως ἀκόμη ἡθος σεβάσμιον. Ἐφερε ἕνα μακρὸν ἐπενδύτην σχισμένον, εἶχε τὴν κεφαλὴν ἀσκεπτὴ καὶ ἐφαίνετο ἐξηκοντούτης τὴν ἡλικίαν καὶ πλέον. Πλησιάσας τὸν δυστυχῇ, ἀνεγνώρισε ὅτι ἦτο ὁ παπᾶ-Λογχεμάρ, ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον εἶχε σώσει ἀπὸ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ εἰς τὸν φανὸν πρὸ ἑξ μηνῶν, ὅτε ἀνέμενον ἀμφοτέροι πρὸ τοῦ ἀρτοποιείου τῆς ὁδοῦ Ἱερουσαλήμ. Συνδεδεμένος ἤδη μὲ τὸν κληρικὸν διὰ τῆς πρώτης του ἐκδουλεύσεως, ὁ Βροττώ ἐπλησίασε περισσότερον, τοῦ εἶπεν ὅτι ἦτο ὁ πρώην ἐκμισθωτής, ὅστις εἶχεν εὗρεθῇ πλησίον του μέσα εἰς τὸ σκαλολόγι τὴν ἡμέραν τοῦ μεγάλου λιμοῦ

καὶ τὸν ἠρώτησεν ἂν ἠδύνατο νὰ τοῦ φανῇ χρήσιμος.

— Φαίνεται πολὺ κουρασμένος, πατᾶ μου. Πάρε μιὰ στάλα ἀπ' αὐτὸ τὸ δυναμωτικόν.

Καὶ ὁ Βροττώ ἀνέστυρεν ἀπὸ τὴν τσέπην τῆς ρεδιγκότας του μικρὸν φιαλίδιον μὲ ρακίον, τὸ ὁποῖον ἔφερεν ἐπάνω του μαζί μὲ τὸν τόμον τοῦ Λουκρητίου.

— Πιέτε· θὰ σᾶς βοηθήσω ἐγὼ ὕστερα νὰ πάτε εἰς τὴν κατοικίαν σας.

Ὁ πατᾶ-Λογκεμάρ ἀπώθησε μὲ τὴν χεῖρα τὸ φιαλίδιον καὶ ἐπροσπάθησε ν' ἀνεγερθῇ· ἀλλ' ἐπανέπεσε πάλιν εἰς τὸν λίθον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθητο.

— Κύριε, εἶπε μὲ φωνὴν ἀσθενῇ, ἀλλὰ εὐσταθεῇ, ἑκατοὺς κοῦσα τρεῖς μῆνας τώρα εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Πίκπου. Πληροφορηθεὶς ὅτι ἐπῆγαν ἐκεῖ νὰ μὲ συλλάβουν χθὲς κατὰ τὰς πέντε, δὲν ἐπέστρεψα εἰς τὴν κατοικίαν μου. Δὲν ἔχω κανένα ἄσυλον νὰ καταφύγω. Τριγυρίζω εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἐκουράσθηκα λιγάκι.

— Λοιπόν, πατᾶ μου, εἶπεν ὁ Βροττώ, θὰ μοῦ κάμετε τὴν τιμὴν νὰ συμμερισθῇτε μαζί μου τὴν σοφίταν μου.

— Κύριε, παρετήρησεν ὁ Βαρναβίτης, πρέπει νὰ ξεύρετε ὅτι εἶμαι ὕποπτος.

— Εἶμαι κ' ἐγὼ ὕποπτος, εἶπεν ὁ Βροττώ, καὶ τὰ νευρόσπαστά μου ἐπίσης, αὐτὸ δὲ εἶνε τὸ χειρότερον. Βλέπετε ὅτι εἶνε ἐκτεθειμένα, σκεπασμένα μόνον μὲ αὐτὸ τὸ λεπτὸν πανί, εἰς τὴν ψιλὴν θροχὴν ὅπου μᾶς μουςκεύει. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζετε, γέροντά μου, ὅτι ἀφοῦ ἐχρημάτισα ἐκμισθωτὴς προσόδων, τώρα κατασκευάζω νευρόσπαστα, διὰ νὰ ζήσω.

Ὁ γέρον Λογκεμάρ ἔλαβε τὴν χεῖρα τὴν ὁποίαν τοῦ ἔτεινεν ὁ πρῶν ἐκμισθωτὴς καὶ ἐδέχθη τὴν προτεινομένην φιλοξενίαν. Ὁ Βροττώ εἰς τὸ ὑπερῶν του τοῦ παρέθεσεν δεῖπνον ἀπὸ ψωμί, τυρὶ καὶ κρασί, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀφίσει εἰς τὸ ὑπαιθρον νὰ κρυώσῃ, ἐπειδὴ ἦτο συβαρίτης εἰς τὴν διαίταν του.

Ἀφοῦ ἐκόρεσε τὴν πείνάν του ὁ γέρον-Δογχαμάρ, εἶπε
 — Πρέπει νὰ σᾶς καίω γνώστὰς, κύριε, τὰς περιστάσεις,
 ὁποῦ με ἠνάγκασαν νὰ φύγω καὶ νὰ καταντήσω μισοαποθα-
 μένος ἐπάνω στὴν γωνίαν, ὅπου μ' εὗρήκατε. Ἀφοῦ μ' ἐδιω-
 ξαν ἀπὸ τὸ μοναστήρι μου, ἐξοῦσα με τὴν μικρὰν σύνταξιν
 ὁποῦ μοῦ ἐχορήγησεν ἡ Συνέλευσις. Ἐδίδα μαθήματα λατι-
 νικῶν καὶ μαθηματικῶν καὶ ἔγραφα φυλλάδια περὶ τοῦ διωγ-
 μοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γαλλίας. Συνέγραφα μάλιστα καὶ ἓνα
 ἔργον κάπως ἐκτενές, διὰ ν' ἀποδείξω ὅτι ὁ συνταγματικὸς
 ὅρκος τῶν ἱερέων ἀντίκειται εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικὸς κανό-
 νας. Ἀλλὰ με τὴν πρόοδον τῆς Ἐπαναστάσεως μοῦ ἔφυγαν
 ὅλοι οἱ μαθηταί μου, δὲν ἤμποροῦσα δὲ νὰ εἰσπράξω τὴν
 σύνταξίν μου, διότι δὲν ἤμουν ἐφωδιασμένος με τὸ πιστο-
 ποιητικὸν τοῦ πατριωτισμοῦ, ὅπως ἀπαιτεῖ ὁ νόμος. Αὐτὸ τὸ
 πιστοποιητικὸν ἐπῆγα νὰ ζητήσω νὰ μοῦ δώσουν εἰς τὸ Δη-
 μαρχεῖον, με τὴν πεποίθησιν ὅτι εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ τὸ
 λάβω. Ἀνήκων εἰς θρησκευτικὸν τάγμα ἀπὸ τὸν ἀπόστολον
 Παῦλον αὐτοπροσώπως, ὅστις ἐκανχάτο ὅτι ἦτο ρωμαῖος πολί-
 της, ἤλπιζα ὅτι καὶ ἐγώ, κατὰ τὸ παράδειγμά του, ἐσυμπε-
 ριφερόμουν ὡς καλὸς γάλλος πολίτης, σεβόμενος ὅλους τοὺς
 ἀνθρωπίνους νόμους, ὅσοι δὲν διατελοῦν εἰς διάστασιν με τὸν
 θεῖον νόμον. Ἐπαρουσίασα τὴν αἰτήσίν μου εἰς τὸν κύριον
 Κολέν, ἀλλαντοπώλην καὶ δημοτικὸν ἄρχοντα, ἐντεταλμένον
 νὰ ἐκδίδῃ αὐτὰ τὰ πιστοποιητικά. Με ἠρώτησε περὶ τοῦ ἔρ-
 γου μου καὶ ἀφοῦ τοῦ εἶπα ὅτι ἤμουν ἱερεύς, με ἠρώτησε
 πάλιν ἂν ἤμουν ἔγγαμος. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι δὲν ἤμουν καὶ
 τότε μοῦ εἶπεν· «τόσον τὸ χειρότερον διὰ σένα». Τέλος μετὰ
 διαφόρους ἄλλας ἐρωτήσεις, με ἠρώτησεν ἂν εἶχα δώσει δείγ-
 ματα τοῦ πατριωτισμοῦ μου κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς 10 Αὐγού-
 στου, τῆς 2 Σεπτεμβρίου καὶ τῆς 31 Μαΐου. «Δὲν ἤμποροῦ-
 με νὰ δώσωμεν πιστοποιητικά, ἐπρόσθεσε, παρὰ εἰς ὅσους
 ἀπέδειξαν τὸν πατριωτισμὸν των με τὴν διαγωγὴν των κατὰ
 τὰς τρεῖς ἐκεῖνας περιστάσεις». Ἡ ἀπάντησίς μου δὲν ἤμπο-

ροῦσε νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ. Ἐν τούτοις ἔλαβε σημείωσιν τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς κατοικίας μου καὶ μοῦ ὑπεσχέθη νὰ ζητήσῃ ταχέως πληροφορίας περὶ ἐμοῦ. Ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν του καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐξετάσεώς του ἦτο νὰ ἔλθουν δύο μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐπαγρυπνήσεως τοῦ τμήματος τοῦ Πίκπου εἰς τὴν κατοικίαν μου, ὅταν ἐγὼ ἀπουσίαζα, μαζί με ἐνέπλους, διὰ νὰ με συλλάβουν καὶ νὰ με φιλακίσουν. Δὲν ἤξεύρω διὰ ποῖον ἔγκλημα με κατηγοροῦν. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναγνωρίσετε ὅτι εἶνε ἀξιολύπητος αὐτὸς ὁ κύριος Κολέν, τοῦ ὁποῖου ὁ νοῦς εἶνε τόσον ταραγμένος, ὥστε νὰ μέμφεται ἕνα κληρικόν, ἐπειδὴ δὲν ἐδικαιολόγησε τὸν πατριωτισμὸν του κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς 10 Αὐγούστου, τῆς 2 Σεπτεμβρίου καὶ τῆς 31 Μαΐου. Ἄνθρωπος ὁποῦ σκέπεται τοιοῦτοτρόπως εἶνε τῷ ὄντι ἀξιολύπητος.

— Οὔτε ἐγὼ δὲν ἔχω πιστοποιητικόν, εἶπεν ὁ Βροττώ. Εἴμεθα καὶ οἱ δύο ὑποπτοι. Ἀλλὰ εἰσθε κουρασμένοι. Πλαγιάσετε, παπᾶ μου. Αὔριον θὰ ἰδοῦμε τί θὰ γίνη διὰ τὴν ἀσφάλειάν σας.

Ἐδωκε τὸ μάλλινον στρώμα εἰς τὸν ξένον του καὶ αὐτὸς ἐκράτησε τὸ ἀχύρινον· ἀλλ' ὁ ἱερεὺς ἐκ ταπεινοφροσύνης ἀπήτησε μετ' αὐτὸν ἐπιμονὴν νὰ τοῦ δοθῇ τὸ τελευταῖον τοῦτο, ὥστε ὁ Βροττώ ἐδέχθη νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ· ἀλλέως ὁ ἱερεὺς θὰ ἐκοιμᾶτο εἰς τὸ πάτωμα.

Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν προετοιμασίαν, ὁ Βροττώ ἔσθυσεν κηρίον καὶ χάριν οἰκονομίας καὶ χάριν φρονήσεως.

— Κύριε, τοῦ εἶπεν ὁ κληρικὸς, ἀναγνωρίζω τί κάμιντε ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ σᾶς εὐγνωμονῶ· ἀλλ' ἀλλοίμονον! ἡ εὐγνωμοσύνη μου διὰ σᾶς δὲν ἔχει καμμίαν πρακτικὴν σημασίαν. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σᾶς τὸ ἀνταποδώσῃ. Ἡ σημασία τότε διὰ σᾶς θὰ ἦτο ἀπείρως μεγάλη. Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του κάθε τι ὁποῦ δὲν γίνεται πρὸς δόξαν αὐτοῦ καὶ χάριν αὐτοῦ. ἀλλ' εἶνε μόνον προσπάθεια ἀπλῆς φυσικῆς καλωσύνης. Διὰ

τοῦτο σᾶς ἱκετεύω, κύριε, νὰ πράξετε χάριν Αὐτοῦ, ὅ,τι εἶσθε διατεθειμένος νὰ πράξετε χάριν ἐμοῦ.

— Πάτερ μου, ἀπήντησεν ὁ Βροττώ, νὰ μὴ σᾶς μέλη διόλου καὶ νὰ μὴ μοῦ χρεωστῇτε καμμίαν χάριν. Ὅ,τι πράττω αὐτὴν τὴν στιγμήν, αὐτὸ εἰς τὸ ὅποιον ἀποδίδετε σεῖς ὑπερβολικὴν ἀξίαν, δὲν τὸ πράττω ἐξ ἀγάπης πρὸς σᾶς· διότι ἐπὶ τέλους, ὅσον καὶ ἂν εἴσθε ἀξιαγάπητος, παπᾶ μου, δὲν ἤμπορῶ νὰ σᾶς ἀγαπῶ, ἀφοῦ δὲν σᾶς γνωρίζω παρὰ πολὺ. Δὲν τὸ πράττω οὔτε ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα· διότι δὲν εἶμαι τόσον ἀπλοῖκός ὅσον ὁ Δὸν Ζουάν, διὰ νὰ πιστεύω ὡσὰν αὐτὸν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἔχει δικαιώματα· καὶ αὐτὴ ἡ πρόληψις ἡ ὑπάρχουσα εἰς ἓνα πνεῦμα ἐλευθερόφρον ὡσὰν τὸ ἰδικόν του, μὲ λυπεῖ πολὺ. Τὸ πράττω ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμὸν ἐκείνον, ὅστις ἐμπνέει εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅλας τὰς πράξεις τῆς γενναιοφροσύνης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως, διότι τὸν κάμνει ν' ἀναγνωρίξῃ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὅλους τοὺς δυστυχεῖς καὶ τοὺς πάσχοντας καὶ τὸν διαθέτει νὰ οἰκτείρῃ τὴν ἰδικήν του συμφορὰν εἰς τὴν συμφορὰν τῶν ἄλλων, καὶ τὸν παρακινεῖ νὰ βοηθῇ ἓνα θνητόν, ὁμοίον του κατὰ τὴν φύσιν καὶ κατὰ τὴν μοῖραν, ἐνόσω πιστεύει ὅτι βοηθεῖ τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του βοηθῶν ἐκεῖνον. Τὸ πράττω ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἑλλειψιν ἀσχολίας· ἐπειδὴ ὁ βίος εἶνε τόσον ἄνοστος, ὅπου πρέπει κανεὶς νὰ προσπαθῇ νὰ διασκεδάξῃ μὲ κάθε τρόπον, ἡ δὲ ἀγαθοεργία εἶνε μία διασκεδάσις ἀνούσιος εἰς τὴν ὁποίαν καταφεύγομεν ἐλλεῖπει ἄλλων πλέον τερπνῶν· τὸ κάμνω ἀπὸ ἀλαζονείαν, διὰ νὰ φανῶ ἀνώτερος σας· τὸ κάμνω τέλος ἀπὸ πνεῦμα κομματικόν, διὰ νὰ σᾶς δείξω τί εἶνε ἱκανὸς νὰ πράξῃ ἓνας ἄθεος.

— Μὴ συκοφαντῇτε τὸν ἑαυτὸν σας, κύριε, ἀπήντησεν ὁ Λογκεμάρ. Ὁ Θεὸς μοῦ κατέπεμψε χάριτας πολὺ περισσοτέρας ἀφ' ὅσας ἐχορήγησεν εἰς σᾶς ἕως τώρα· ἀλλ' ἀξίζω ὀλιγότερον ἀπὸ σᾶς καὶ ὑστερῶ ἀπέναντί σας ὡς πρὸς τὰ φυσικὰ χαρίσματα. Ἐπιτρέψατέ μου ὅμως νὰ δηλώσω ὅτι ἔχω ἐγὼ ἓνα πλεονέκτημα ἀπέναντί σας. Σεῖς, ἐπειδὴ δὲν μὲ

γνώριζετε, δὲν δύνασθε νὰ μὲ ἀγαπᾶτε. Ἐγὼ δέ, κύριε, χα-
ρίς νὰ σᾶς γνωρίζω, σᾶς ἀγαπῶ περισσότερον ἀπὸ τὸν ἐαυ-
τόν μου. Ὁ Θεὸς μοῦ τὸ ἐπιβάλλει.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἱερεὺς Λογκεμάρ, ἐγονυπέτησεν εἰς τὸ πά-
τωμα καὶ ἀφοῦ ἀπήγγειλε τὴν προσευχὴν του, ἐξηπλώθη ἐπὶ
τῆς ἀχυρίνης στρωμνῆς καὶ ἐκοιμήθη ἡσύχως.

ΙΓ'.

Ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν παρεκάθησεν ὡς ἔνορκος εἰς τὸ Δικαστήριον διὰ δευτέραν φοράν. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνεδριάσεως συνδιελέγετο μετὰ τῶν συναδέλφων του ἐνόρκων περὶ τῶν εἰδήσεων αἵτινες εἶχον φθάσει ἐκεῖνο τὸ πρωί. Ὑπῆρχον μετὰ τῶν εἰδήσεων αὐτῶν καὶ μερικαὶ ἀδέβαιοι καὶ ψευδεῖς· ἀλλ' ὅμως τὸ ἀπομένον μέρος ἦτο τρομερόν. Οἱ συνησπισμένοι στρατοὶ τῶν ἐχθρῶν, κύριοι γενόμενοι ὅλων τῶν διόδων, ἐβάδιζον ὁμοῦ, ἡ Βανδέα ἦτο νικήτρια· ἡ Λυνὼν ἦτο ἐπανεστατημένη· τὸ Τουλὼν εἶχε παραδοθῇ εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, οἵτινες ἀπεβίβασαν ἐκεῖ δεκατέσσαρας χιλιάδας στρατοῦ.

Ἦσαν τὰ γεγονότα ταῦτα διὰ τοὺς δικαστὰς ἐκείνους ἰδιαιτέρως σοβαρά, ὅσον καὶ παγκοσμίως ἐνδιαφέροντα. Βέβαιοι ὄντες ὅτι θὰ ἐχάνοντο καὶ αὐτοί, ἂν ἡ πατρίς των ἤθελεν ἀπολεσθῇ, ἐθεώρουν τὴν κοινὴν σωτηρίαν ὡς ἴδιον αὐτῶν συμφέρον. Τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους συνεταντίζετο μὲ τὸ ἰδικόν των καὶ ὑπηγόρευε τὰ αἰσθήματά των καὶ ἐκυβέρνα τὰ πάθη των καὶ ἐρρύνθιμιζε τὴν ἐνέργειάν των.

Ὁ Γκαμελὲν ἔλαβεν, ἐνῶ ἐκάθητο εἰς τὴν ἔδραν του, ἐπιστολὴν τοῦ Τρουβέρ, γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἀμύνης, διὰ τῆς ὁποίας τοῦ ἀνήγγειλεν ὅτι διωρίζετο μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς πυρίτιδος καὶ τοῦ νίτρου. Καὶ τοῦ ἔγραφε·

«Θὰ ἐρευνήσης εἰς ὅλα τὰ ὑπόγεια τοῦ τμήματος, διὰ τὴν ᾠξαιωγὴν ὅλου τοῦ ὑλικοῦ τοῦ ἀναγκαιοῦντος πρὸς κατα-

»σκευὴν πυρίτιδος. Ὁ ἐχθρὸς αὔριον ἴσως θὰ εὕρισκεται πρὸ
 »τῶν Παρισίων, πρέπει τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος νὰ μᾶς προ-
 »μηθεύσῃ τὸν κεραυνόν, τὸν ὁποῖον θὰ ἐξακοντίσωμεν κατὰ
 »τῶν ἐπιδρομέων. Σοῦ στέλλω ἐσωκλειστώς τὴν ὁδηγίαν τῆς
 »Συνελεύσεως τὴν σχετικὴν πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ νίτρου.
 »Υγίαινε ἐν ἀδελφότητι».

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆχθη εἰς τὴν αἴθουσαν ὁ κατηγο-
 ρούμενος. Ἦτο εἷς ἐκ τῶν τελευταίων ἡττημένων στρατηγῶν,
 τοὺς ὁποίους ἡ Ἐθνοσυνέλευσις παρέδιδεν εἰς τὸ δικαστήριον,
 καὶ ὁ ἀσημότερος ὅλων. Ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ ὁ Γκαμελὲν ἐφρι-
 κίασεν. Ἐνόμισεν ὅτι ἔβλεπε πάλιν ἐνώπιόν του τὸν στρατιω-
 τικὸν λατίνον, τὸν ὁποῖον, ἀναμειγμένους μετὰ τοῦ πλήθους,
 εἶδε πρὸ τριῶν ἐβδομάδων δικαζόμενον καὶ ἀποστελλόμενον
 εἰς τὴν λαμητόμον. Ἦτο ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, μὲ τὴν αὐτὴν
 χονδρὰν καὶ περιορισμένην ἀντίληψιν καὶ ἡ δική του ὑπὴρ-
 ξεν ὡσαύτως παρομοία ἀπὸ τὰ μετὰ τὸν τρόπον πανοῦργον καὶ
 ἀπότομον, ζημιοῦντα καὶ τὰς καλλιτέρας τοῦ ἀπαντήσεις. Αἱ
 σοφιστεῖαί του, αἱ ἐξεζητημέναι λεπτολογίαι του, αἱ κατηγο-
 ρίαι δι' ὧν ἐπεβάρυνε τοὺς ὑφισταμένους τοῦ ἔκαμνον ὥστε
 νὰ λησμονῇται ὅτι ἐξησκε τὸ σεβαστὸν δικαίωμα τῆς ὑπερα-
 σπίσεως τῆς τιμῆς του καὶ τῆς ζωῆς του. Εἰς τὴν δίκην αὐ-
 τὴν ὅλα ἦσαν ἀμφίβολα καὶ ἀμφισβητούμενα, καὶ ἡ θέσις τῶν
 στρατῶν, καὶ ἡ ἀριθμητικὴ τῶν δυνάμεις, καὶ τὰ πολεμοφόδια,
 καὶ αἱ δοθεῖσαι διαταγαὶ καὶ αἱ ληφθεῖσαι, καὶ αἱ κινήσεις
 τῶν σωμάτων. Τίποτε δὲν ἦτο γνωστόν. Κανεῖς δὲν ἐννόει
 τι ἐκ τῶν συγκεχυμένων ἐκείνων στρατιωτικῶν ἐνεργειῶν, τῶν
 ἀνοήτων, τῶν ἄνευ σκοποῦ, τῶν ἀποληξασῶν εἰς καταστρο-
 φήν, κανεῖς, οὔτε ὁ συνήγορος, οὔτε αὐτὸς ὁ κατηγορούμε-
 νος, οὔτε ὁ εἰσαγγελεύς, οὔτε οἱ δικασταὶ καὶ οἱ ἔνορχοι πα-
 ραδόξως δὲ κανεῖς δὲν ὡμολόγει εἰς τὸν ἄλλον, οὔτε κἂν εἰς
 τὸν αὐτὸν του ὅτι δὲν ἐννόει. Οἱ δικασταὶ ἠρέσκοντο νὰ
 κάμνουν σχέδια στρατηγικά, νὰ ὁμιλοῦν περὶ στρατιωτικῆς

τακτικῆς· ὁ δὲ κατηγορούμενος ἐξεδήλωνε τὴν φυσικὴν του
τάσιν πρὸς τὴν σοφιστείαν.

Ἐξηκολούθουν νὰ συζητοῦν ἀτελευτήτως. Ὁ Γκαμελέν δὲ
κατὰ τὴν οἰαρχεῖαν τῆς συζητήσεως εὐλεπε νοερώς εἰς τὰς
τραχείας ὁσους τοῦ διαμερίσματος τοῦ Βορρᾶ τὰ ἀμάρτια τῶν
πυρομαχικῶν ὀσμευμένα καὶ ἀκίνητοῦντα μέσα εἰς τὴν λά-
σπην, τὰ τηλεπολα ἀναποδογυρισμένα μέσα εἰς τοὺς αὐλα-
κας· εὐλεπε νὰ παρελαύνουν εἰς ὅλους τοὺς δρόμους αἱ ἡτ-
τημεναι φαλαγγες, ἐνῶ το ἐχθρικὸν ὑπικικὸν ἐπροῦαλλε παν-
ταχούθεν ἀπο τὰς ἐγκαταλειφθείσας διόδους. Καὶ ἤκουεν ἀνα-
δισομένην ἀπὸ τοῦ προδουέντος ἐκείνου στρατοῦ κραυγὴν
οὐρανομηχί, κατηγορούσαν τὸν στρατηγόν. Ὅτε ἡ συζητή-
σις ἐπερατώθη, τὸ ἐσπερινὸν σκότος ἐπληρου ἤδη τὴν αἰου-
σαν καὶ ἡ οὐσοιακριτὸς μορφή τοῦ Μαρά ἐνεφανίζετο ὡς
φάντασμα ἀνῶθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ προεδροῦ. Ἐὶ δὲ δικαστή-
ριον τῶν ἐνόρκων, προκλήθην ν' ἀποφανθῇ, ἡτο διχασμένον
ὡς πρὸς τὴν γνώμην. Ὁ Γκαμελέν μὲ φωνὴν ὑπόκωφον, πνι-
γομένην εἰς τὸν λαρυγγά του, ἀλλὰ μὲ τόνον ἀποφασιστικόν,
ἀπεφανήθη ὅτι ὁ κατηγορούμενος ἦτο ἐνοχὸς προδοσίας κατὰ
τῆς Δημοκρατίας, καὶ ὁ ἐγεγυῖς εἰς τὸ ἀκροατήριον ψιθυ-
ρὸς τῆς ἐπισκοπιασίας ἐθώπευσεν εὐαρέστως τὴν νεαράν του
ἀρετὴν. Ἡ ἀποφασὶς ἀνεγνώσθη ὑπὸ το φῶς τῶν κηρίων, τῶν
ὁποίων ἡ πελιδνὴ λαμπρὶς ἐφώτιζε τρομαλεὰ τοὺς κοίλους κρο-
ταφοὺς τοῦ κατηγορουμένου, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐφαίνοντο θρομ-
βοὶ ἰδρώτους. Κατὰ τὴν ἐξοδὸν, ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς κλί-
μακος, ἐνθὰ συνῳθεῖτο θροοῦν τὸ πλῆθος τῶν ἐθνοσημοστολί-
στων γυναικῶν τοῦ ὄχλου, ἐνῶ ἤκουε ψιθυρίζόμενον τὸ ὄνο-
μα του, τὸ ὁποῖον ἤρχιζεν ἤδη νὰ γίνεται γνωστὸν μεταξὺ
τῶν θαμνων τῶν Δικαστηρίου, ὁ Γκαμελέν περιεκυκλώθη
ἀπὸ μερικὰς πλεκτριάς, αἱ ὁποῖαι τείνουσαι πρὸς αὐτὸν τὴν
πυγμὴν, ἐζητοῦν τὴν κεφαλὴν τῆς Αὐστριακῆς.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Εὐάριστος ἐκλήθη ν' ἀποφανθῇ περὶ τῆς
ἐνοχῆς δυστυχοῦς τινος γυναικός, τῆς χήρας Μερνόν, κλανο-

δίῳ ἄρτοπώλιδος. Περιεφέρετο εἰς τὰς ὁδοὺς κυλίουσα μικρὸν ἀμάξιον καὶ φέρουσα κρεμαμένην ἐκ τῆς ὀσφύος μικρὰν πλάκα ἐκ λευκοῦ ξύλου, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐχάρασσε μὲ τὸ μαχαίριόν της γραμμίας, ἀντιπροσωπευούσας τὸν ἀριθμὸν τῶν ἄρτων τοὺς ὁποίους διένεμε. Ἐκέρδιζεν οὕτω σολδία τὴν ἡμέραν. Ὁ ἀντεισαγγελεὺς ἐφάνη ἐξαιρετικῶς σφοδρὸς ἐναντίαν τῆς δυστυχούς, ἥτις, ὡς φαίνεται, εἶχε κραυγάσει· «ζήτω ὁ βασιλεὺς!» καὶ εἶχεν ἐκφέρει πολλάκις λόγους ἀντιεπαναστατικούς εἰς τὰ σπίτια, ὅπου ἐκόμιζε τὸ καθημερινὸν ψωμί, καὶ εἶχεν ὡσαύτως ἀναμυχθῆ εἰς συνωμοσίαν σκοποῦσαν τὴν φυγάδευσιν τῆς συζύγου τοῦ Καπέτου—τῆς βασιλίσσης. Ἐροτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ, ὁμολόγησε τὰς ἀποδοιδόμενας εἰς αὐτὴν πράξεις. Εἴτε ἐκ περισσῆς ἀπλότητος, εἴτε ἐκ φανατισμοῦ, ἐξεδήλωσεν αἰσθήματα φιλοβασιλικά λίαν ἐξημιμένα καὶ ἀπωλέσθη ἀφ' ἐαυτῆς.

Τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον καθιέρωνε τὸν θρίαμβον τῆς ἰσότητος, φερόμενον μετὰ τῆς αὐτῆς αὐστηρότητος πρὸς τοὺς ἀχθοφόρους καὶ τὰς ὑπηρετίας, μεθ' ὅσης καὶ πρὸς τοὺς ἀριστοκρατικούς καὶ τοὺς χρηματιζομένους. Ὁ Γκαμελὲν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἤρμοζε συμπεριφορὰ ἄλλοια ὑπὸ καθεστῶς κυβερνήσεως λαϊκῆς. Θὰ ἐχαρακτήριζεν ὡς περιφρονητικὸν τι, ὡς ἀνθάδειαν πρὸς τὸν λαὸν τὸ νὰ τὸν ἀποκλείουν ἀπὸ τὴν θανατικὴν καταδίκην. Θὰ ἐθεωρεῖτο τότε ὁ λαὸς ἀνάξιος, οὕτως εἰπεῖν, τιμωρίας. Ἐὰν ἦτο προσωρισμένη ἀποκλειστικῶς διὰ μόνους τοὺς ἀριστοκράτας ἢ γκυλοττίνα, θὰ τοῦ ἐφαίνετο ὡς εἶδος τι ἀνσίου προνομίου. Ὁ Γκαμελὲν ἤρχιζε νὰ σχηματίζῃ ἐνδομύχως περὶ τῆς ποινῆς ἰδέαν τινὰ θρησκευτικὴν καὶ μυστικοπαθεῖν, νὰ τῆς ἀποδίδῃ ἄξιαν καὶ χαρίσματα ἰδιαιτέρα. Ἐφρῆνει ὅτι ἡ ποινὴ πρέπει νὰ ἐπιβάλλεται ὡς ὀφειλὴ πρὸς τοὺς ἐγκληματίας καὶ ὅτι θὰ προσεγίνετο εἰς αὐτοὺς ἀδικία, ἐὰν ἀπηλλάσσοντο τῆς τιμωρίας. Ἀπεφάνθη ὅτι ἡ χήρα Μεριὸν ἦτο ἐνοχος καὶ ἀξιᾶ τῆς ἐσχάτης τῶν ποινῶν, λυπούμενος μόνον ὅτι οἱ φανατικοί, οἱ

ἐξωθήσαντες αὐτὴν εἰς τὸν ὕψιστον δὲν συνεδικάζαντο μαζὶ
της, διὰ τὰ συμμερισθῶν τὴν τύχην της.

Ὁ Εὐάριστος μετέβαινε σχεδὸν κάθε βράδυ εἰς τὸν Σύλ-
λογον τῶν Ἰακωβίνων, οἵτινες συνήρχοντο εἰς τὸν παλαιὸν
ναὸν τῶν Δομινικανῶν, κοινῶς λεγομένην Ἰακωβίαν, εἰς
τὴν ὁδὸν Ὀνωράτου. Ἐντὸς αὐλῆς, ἔνθα ἐφύετο ἓνα δένδρον
τῆς Ἑλευθερίας, μία λεύκη, τῆς ὁποίας τὸ θροοῦν φύλλωμα
ἀνέδιδε διηνεκὴ ψιθυρον, ἔκειτο ὁ ναὸς, κτίριον ρυθμοῦ πε-
νιχροῦ καὶ κατηφοῦς, σκεπαζόμενον ὑπὸ βαρείας στέγης, ἐκ
κεράμων. Τὸ ἀέτωμά του ἐπαρουσιάζετο γυμνὸν μὲ ἓνα γεγ-
γίτην στρογγύλον ἄνωθεν μιᾶς θύρας ἀψιδωτῆς· ἐπ' αὐτοῦ
δὲ ἐκυμάτιζε σημαία μὲ τὰ ἐθνικὰ χρώματα, φέρουσα εἰς τὴν
κορυφὴν τοῦ κοντοῦ τὸν σκουφὸν τῆς Ἑλευθερίας. Οἱ Ἰα-
κωβίνοι, καθὼς καὶ οἱ Κορδελιέροι καὶ οἱ Φυλλιανοὶ εἶχον
ἀποκτήσει τὴν κατοικίαν καὶ τὸ ὄνομα τῶν διασκορπισθέντων
μοναχῶν.

Ὁ Γκαμελέν, τακτικὸς θαμὼν ἄλλοτε τῶν συνεδριάσεων
τῶν Κορδιλιέρων, δὲν ἀνεύρισκεν εἰς τοὺς Ἰακωβίνους τὰ
ξύλοπέδιλα, τὰς καρμανιόλας καὶ τὰς κραυγὰς τῶν Δομιν-
ιστῶν. Εἰς τὸν σύλλογον τοῦ Ροβεσπιέρρου ἐπεκράτει ἡ διοι-
κητικὴ φρόνησις καὶ ἡ ἀστικὴ σοβαρότης. Ἀφότου ἐξέλειπεν
ὁ Φίλος τοῦ Λαοῦ, ὁ Εὐάριστος παρηκολούθει τὰ μαθήματα
τοῦ Μαξιμιλιανοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ σκέψις ἐκυρίαρχει ἐπὶ τῶν
Ἰακωβίνων καὶ ἐκεῖθεν, διὰ τῶν μυρίων ἐν ταῖς ἐ-αρχαῖς
παραφυάδων τοῦ κεντρικοῦ πολιτικοῦ συνεταιρισμοῦ, ἐπεξε-
τείνετο ἐφ' ὅλης τῆς Γαλλίας.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν, πε-
ριέφερε τὰ βλέμματά του ἐπὶ τῶν ὑγρῶν καὶ σκυθρωπῶν τοί-
χων, οἵτινες, ἀφοῦ ἔδωσαν καταφύγιον εἰς τὰ πνευματικὰ τέ-
κνα τοῦ μεγάλου ἱεροεξεταστοῦ καὶ διώκτου τῶν αἵρετικῶν
ἔβλεπον συναθροισμένους αἰμά των τοὺς ζηλωτὰς ἱεροεἰετα-
στὰς καὶ διώκτας τῶν κατὰ τῆς πατρίδος ἐγκλημάτων.

Εκεῖ ἦτο ἐγκαθιδρυμένη ἄνευ πομπῆς καὶ ἐπιδείξεως καί,

ἔξηρκεῖτο διὰ τοῦ λόγου ἡ μεγαλειτέρα τῶν ἐξουσιῶν τοῦ Κράτους. Αὕτῃ ἐκυβέρνησα τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐπικράτειαν καὶ ἐπέβαλε νόμους εἰς τὴν Συνέλευσιν. Αὐτοὶ οἱ ἐργάται τοῦ νέου καθεστῶτος, οἱ τόσον σεβόμενοι τὸν νόμον ὥστε νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶνε βασιλόφρονες καὶ κατὰ τὸ 1791, νὰ παραμένουν δὲ τοιοῦτοι ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν ἀπόδρασιν τοῦ βασιλέως εἰς Βαρέννας, ἐξ ἰσχυρογνώμονος ἀφοσιώσεως εἰς τὸ Σύνταγμα, φίλοι τῆς τάξεως ἀκόμη καὶ μετὰ τὰς σφαγὰς τοῦ Πεδίου τοῦ Ἀρεως καὶ οὐδέποτε ἐπαναστατοῦντες κατὰ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀπέχοντες τῶν λαϊκῶν κινήσεων, ἔτρεφον μέσα εἰς τὴν σκοτεινὴν καὶ δυνατὴν ψυχὴν των ἔρωτα πρὸς τὴν πατρίδα τοιοῦτον, ὥστε νὰ δημιουργήσῃ δεκατέσσαρας στρατιάς καὶ νὰ στήσῃ τὴν λαιμητόμον. Ὁ Εὐάριστος ἐθαίμαζεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐπαγρύπνησιν, τὸ φιλύποπτον πνεῦμα, τὴν δογματικὴν σκέψιν, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ σύστημα καὶ τὴν μέθοδον, τὴν τέχνην τοῦ κυριαρχεῖν καὶ ὑπέροχόν τινα φρόνησιν.

Τὸ κοινὸν τὸ πληροῦν τὴν αἴθουσαν δὲν ἐπροξένει ἄλλον οὐρυνον εἰμὴ μίαν φρικίαν ὁμόθυμον καὶ κανονικὴν, ὅπως ὁ θροῦς τοῦ φυλλώματος τοῦ φυομένου παρὰ τὴν εἰσόδον δένδρου τῆς Ἐλευθερίας.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, 11 Βανδευμαίρου, ἀνὴρ τις νέος, μετὰ τὸ μέτωπον ὀπισθοκλινές, μετὰ τὸ βλέμμα διαπεραστικόν, μετὰ εἰς τὸ ὄξειαν, μετὰ τὸν πώγωνα ὀξὺν ἐπίσης, μετὰ τὸ πρόσωπον εὐλογισκομένον, μετὰ τὴν ἔκφρασιν ψυχράν, ἀνῆλθε βραδέως εἰς τὸ δῆμα. Εἶχε γενναίως πονδραρισμένην τὴν κόμην καὶ ἔφερεν ἱμάτιον κυανοῦν στενὸν περὶ τὴν ὀσφύν. Εἶχεν εἰς τὸ ἦθος, τὴν στάσιν καὶ τὴν συμπεριφορὰν κατὰ τὸ μεθοδικόν, τὸ ἀλύγιστον, τὸ μεμετρημένον, ἔνεκα τοῦ ὅποιου οἱ μὲν χλευαστικῶς ἔλεγον ὅτι ὁμοίαζε μετὰ χοροδιδάσκαλον, οἱ δὲ ἄλλοι τὸν ἀπεκάλουν «Γάλλον Ὀρφέα». Ὁ Ροδεσπιέρρος ἀπὸ τῆς φωνῆς διαυγῆ λόγον εὐγλωττον ἐναντίον τῶν ἑχθρῶν τῆς Δημοκρατίας. Ἐπετέθη διὰ μεταφυσικῶν καὶ φρο-

θερῶν ἐπιχειρημάτων κατὰ τοῦ Βρισσῶ καὶ τῶν συνενόχων του. Ὑγόρευσεν ἐπὶ ὧραν πολλὴν μὲ εὐροίαν λόγου καὶ ἀρμονίαν. Αἰαροῦμενος εἰς τὰς οὐρανίους σφαίρας τῆς φιλοσοφίας, ἐτόξευε τὸν κεραυνὸν κατὰ τῶν συνωμοτῶν, τῶν ἐρπόντων εἰς τὸ ἔδαφος τῆς γῆς.

Ὁ Εὐάριστος ἤκουσε καὶ ἐννόησεν. Ἔως τότε αὐτὸς ἐκατηγόρει τοὺς Γιρονδίνους ὅτι παρεσκεύαζαν τὴν ἀναστύλωσιν μοναρχίας ἢ τὸν θρίαμβον τῆς πατρίδας τοῦ δυνκὸς τοῦ Ὁρλεάν καὶ ὅτι ἐμελέτων τὴν καταστροφὴν τῆς ἡρωϊκῆς πόλεως, ἣτις εἶχε σώσει τὴν Γαλλίαν καὶ ἦτις μίαν ἡμέραν θ' ἀπελευθέρωνε τὴν οἰκουμένην. Τώρα, ἀκούων τὰ ρήματα τοῦ σοφοῦ ἀνδρός, ἀνεκάλυπτεν ἀληθείας ὑψηλοτέρας καὶ εὐγενεστέρας. Ἀντελαμβάνετο μίαν μεταφυσικὴν ἐπαναστατικὴν, ἣτις ἀνύψωνε τὸ πνεῦμά του ὑπεράνω τῶν βαναύσων ἐνδεχομένων, ἀπτηλλαγμένον ἀπὸ τὴν πλάνην τῶν αἰσθησεῶν, εἰς τὴν χώραν τῆς ἀπολύτου βεβαιότητος. Τὰ πράγματα εἶνε καθ' ἑαυτὰ ἀνάμικτα καὶ ὅλως συγκεχυμένα· ἡ περιπλοκὴ τῶν γεγυνότων εἶνε τοιαύτη, ὥστε τὸ λογικὸν χάνεται μέσα εἰς αὐτήν. Ὁ Ροβεσπιέρος τοῦ τὰ ἀπλοποιεῖ, τοῦ ἐπαρουσίαζε τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν ὑπὸ τύπους ἀπλοῦς καὶ σαφεῖς. Ὁ ὁμοσπονδισμὸς ἀφ' ἑνός, τὸ ἀδιαίρετον ἀφ' ἑτέρου· εἰς τὴν ἔνωσιν καὶ τὸ ἀδιαίρετον ἔγκειται ἡ σωτηρία· εἰς τὸν ὁμοσπονδισμόν ἡ ἀπώλεια. Ὁ Γκαμελὲν ἐδοκίμαζε τὴν ζωηρὰν ἀγαλλίασιν τοῦ πιστοῦ τοῦ γινώσκοντος καὶ κατέχοντος πλέον τὸν λόγον τὸν σώζοντα καὶ τὸν λόγον τὸν ἀπολλύοντα. Εἰς τὸ ἐξῆς τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον, ὅπως ἄλλοτε τὰ δικαστήρια τὰ ἐκκλησιαστικά, θὰ ἐγίνωσκε τὸ ἀπόλυτον ἔγκλημα, τὸ ἔγκλημα τοῦ λόγου. Καὶ ἐπειδὴ εἶχε τὸ πνεῦμα φιλόδηρον ὁ Εὐάριστος ἀπεδέχετο τὰς ἀποκαλύψεις ταύτας μὲ σιωπηλὸν ἐνθουσιασμόν. Ἡ καρδιά του ἐνθουσιαζέτο καὶ ἐσχίρτα μὲ τὴν ιδέαν ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς εἶχεν ἓνα σύμβουλον ὡς ὁδηγόν, ὅπως διακρίνῃ τὴν κακουργίαν

ἀπὸ τῆς ἀθωότητος. Τὰ πάντα, ἀναπληρώσατε, οἷς θησαυροὶ τῆς πίστεως.

Ὁ σοφὸς Μαξιμιλιανὸς τὸν ἐφώτιζεν ὡσαύτως ὡς πρὸς τὰς δολίας προθέσεις τῶν ποθούντων τὴν ἐξίσωσιν τῶν περιουσιῶν, τὴν διανομὴν τῶν γαιῶν καὶ τῶν κτημάτων, τὴν κατάργησιν τοῦ πλούτου καὶ τῆς πενίας καὶ τὴν ὑπαγωγὴν ὅλων εἰς μίαν εὐδαιμονα μετριότητα βίου. Γοητευθεὶς ἐκ τῶν θεωριῶν τούτων, κατ' ἀρχὰς ἐπεδοκίμασε τοὺς σκοποὺς τῶν πρεσβευόντων αὐτάς, διότι τὰς ἔκρινεν ὡς συμφώνους μὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀληθοῦς δημοκρατικοῦ. Ἀλλ' ὁ Ροβεσπιέρρος διὰ τῆς ἀγορεύσεώς του εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Ἰακωβίνων τοῦ ἀπεκάλυψε τί ἐτεκταίνοτο καὶ πῶς οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων αἱ προθέσεις ἐφαίνοντο ἀγναί, ἐπεδίωκον πράγματι τὴν ἀνατροπὴν τῆς Δημοκρατίας καὶ ἐφόδιζον τοὺς πλουσίους μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ δημιουργήσουν καὶ νὰ ἐγείρουν κατὰ τῆς νομίμου ἐξουσίας ἐχθροὺς ἰσχυροὺς καὶ ἀμειλίκτους. Διότι ἀληθῶς, εὐθὺς ὡς ἤθελεν ἀπειληθῇ ἡ περιουσία, ὁλόκληρος ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας, ὁ ὁποῖος τόσον περισσότερον ἠγάπα καὶ ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν περιουσίαν, ὅσον μικροτέρα ἦτο αὕτη, θὰ ἐστρέφετο ἀποτόμως κατὰ τῆς Δημοκρατίας. Τὸ ἐκφοβίζειν τὰ συμφέροντα ἰσοδυναμεῖ μὲ συνωμοσίαν. Οἱ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ παρασκευάζειν τὴν κοινὴν εὐημερίαν καὶ τὴν βασιλείαν τῆς δικαιοσύνης, προτείνοντες τὴν ἐξίσωσιν εἰς τὴν κοινότητα τῆς ἰδιοκτησίας, ὡς σκοπὸν ἄξιον ὅπως ἐργασθοῦν ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ πολῖται, ἦσαν προδότες καὶ φαῦλοι κινδυνωδέστεροι καὶ τῶν ὁμοσπονδιστῶν.

Ἀλλ' ἡ σημαντικωτέρα ἐκ τῶν γενομένων εἰς αὐτὸν ἀποκαλύψεων ὑπὸ τῆς σοφίας τοῦ Ροβεσπιέρρου ἦτο ἡ περὶ τῶν ἐγκλημάτων καὶ τῶν αἰσχῶν τῆς ἀθείας. Ὁ Γκαμελὲν οὐδέποτε εἶχεν ἀρνηθῇ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ. Ἦτο θεϊστῆς καὶ ἐπίστευεν εἰς τὴν Πρόνοιαν τὴν ἐφορεύουσαν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ὁμολογῶν ὅτι εἶχε πολὺ ἀόριστον ἀντίληψιν

περὶ τοῦ Ὑπερτάτου ὄντος, λίαν δὲ ἀφοσιωμένος εἰς τὴν
 ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, παρεδέχετο εὐχαρί-
 στως ὅτι μερικοὶ ἄνδρες χρηστοί, ἡδύναντο, κατὰ τὸ παρά-
 δειγμα τοῦ Λαμετρί, τοῦ Βουλανζέ, τοῦ βαρώνου δ' Ὀλ-
 βάκ, τοῦ Λαλάνδ, τοῦ Ἑλβετίου, τοῦ πολίτου Δυπιύ, ν' ἀρ-
 νοῦνται τὴν ὑπαρξιν τοῦ Θεοῦ, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως νὰ κα-
 θιερωθῇ μία ἠθικὴ φυσικὴ καὶ ν' ἀνευρίσκουν οἱ ἄνθρωποι
 μέσα εἰς τὸν ἑαυτὸν των τὴν πηγὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ τοὺς
 κανόνας βίου ἑναρέτου. Ἡσθάνθη μάλιστα συμπάθειαν πρὸς
 τοὺς ἀθέους, ὅτε τοὺς εἶδεν ὑβριζομένους καὶ καταδιωκο-
 μένους. Ὁ Μαξιμιλιανὸς τοῦ ἐφώτισε τὸ πνεῦμα καὶ τοῦ δι-
 ῆνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς. Μὲ τὴν χρηστὴν εὐγλωττίαν του ὁ
 μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ, τοῦ ἀπεκάλυψε τὸν ἀληθινὸν χαρακτή-
 ρα τοῦ ἀθεϊσμοῦ, τὴν φύσιν του, τὰς προθέσεις του, τ' ἀπο-
 τελέσματά του. Καὶ τοῦ ἀπέδειξεν ὅτι ἡ διδασκαλία αὐτῇ, ἡ
 γεννηθεῖσα καὶ σχηματισθεῖσα εἰς τὰς αἰθούσας καὶ τὰ ἰδι-
 αίτερα σαλονάκια τῆς ἀριστοκρατίας, ἦτο ἡ δολιωτέρα ἐπι-
 νόησις, ἀφ' ὅσας οἱ ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ ἐφαντάσθησαν, διὰ νὰ
 τὸν ἐξαχρειώσουν καὶ τὸν ὑποδουλώσουν· τοῦ ἀπέδειξεν ὅτι
 ἦτο ἐγκληματικὸν ν' ἀποσποῦν ἀπὸ τὴν ψυχὴν τῶν δυστυ-
 χούντων τὴν παρήγορον ἰδέαν ὅτι ὑπάρχει πρόνοια ἀντα-
 μείβουσα καὶ ἀποζημιοῦσα, καὶ νὰ τοὺς ἀφίνουν ἄνευ ὁδηγοῦ
 καὶ χαλινοῦ εἰς τὰ πάθη, ἅτινα ἐξευτελίζουν τὸν ἄνθρω-
 πον καὶ τὸν καθιστοῦν ταπεινὸν των δοῦλον· ὅτι τέλος ὁ μο-
 ναρχικὸς ἐπικουρισμὸς τοῦ Ἑλβετίου ἔφερε πρὸς τὴν ἀνθη-
 κότητα, τὴν ὀμότητα καὶ πρὸς πᾶσαν κακίαν. Ἀφότου δὲ
 τὰ μαθήματα τοῦ μεγάλου πολίτου τὸν ἐδίδαξαν, ὁ Εὐάρι-
 στος ἀπεστρέφετο τοὺς ἀθέους καὶ μάλιστα ἐκείνους ἐξ αὐ-
 τῶν ὅσοι ἦσαν ἀνοικτόκαρδοι καὶ εὐθυμοὶ, ὅπως ὁ γέρο—
 Βροτῶ.

Κατὰ τὰς ἀκολούθους ἡμέρας ὁ Εὐάριστος ἐκλήθη νὰ
 δικάσῃ ἀλλεπαλλήλως ἓνα τέως κατηγορούμενον ὅτι κα-
 τέστρεψε τὰ σιτηρὰ, διὰ νὰ προκαλέσῃ τὸν λιμὸν, τρεῖς με-

τανάστας, ολίγους είχαν ἐπιανέλθει διὰ νὰ συνδουλεύουν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον εἰς τὴν Γαλλίαν, δύο ἑταίρας τοῦ Παλατίου· Ἐγκαλιτέ, δεκατέσσαρας συνωμότης ἐκ Βρετανίας, γυναῖκας, γέροντας, μειράκια, αὐθέντας καὶ ὑπηρέτας. Τὸ ἔγκλημα ἦτο βεβαιωμένον καὶ ὁ νομὸς ρητός. Μεταξὺ τῶν ἐνόχων ὑπῆρχε μία νεᾶνις εἰκοσαέτις, μὲ ὅλην τὴν λάμπην τῆς νεότητος σιμὰ εἰς τὸν ζόφον τοῦ ἐπικειμένου θανάτου της, γοητευτικῇ. Κόμβος κυανῆς ταινίας συνεκράτει τὴν χρυσὴν κόμην της, καὶ τὸ λινὸν της περιστήθιον ἀπεκάλυπτε τραχήλον λευκὸν καὶ εὐλύγιστον.

Ὁ Εὐάριστος ἐγνωμάτευσεν ὑπὲρ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου διαρκῶς καὶ ὅλοι οἱ κατηγορούμενοι, ἐξαιρέσει ἐνὸς γέροντος κηπουροῦ, ἐστάλησαν εἰς τὴν λαμητόμον.

Τὴν ἐπομένην ἐβδομάδα ὁ Εὐάριστος καὶ τὸ τμήμα τὸ ἰδικόν του τοῦ δικαστηρίου ἐθέρισαν σαράντα πέντε ἄνδρας καὶ δεκαοκτὼ γυναῖκας.

Οἱ δικασταὶ τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου δὲν ἔκαμνον καμμίαν διάκρισιν μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐμπνεόμενοι κατὰ τοῦτο ὑπὸ ἀρχῆς παλαιᾶς ὅσον καὶ ἡ δικαιοσύνη. Ἐὰν δὲ ὁ πρόεδρος Μοντανέ, συγκινηθεὶς ἐκ τοῦ θάρρους καὶ τῆς καλλονῆς τῆς Καρλότας Κορδαί, ἐπεχείρησε νὰ τὴν σώσῃ, ἀλλοιώνουν τὰ πρακτικὰ καὶ ἔχασε διὰ τοῦτο τὴν θέσιν του, αἱ γυναῖκες συνηθέστερον ἀνεκρίνοντο χωρὶς καμμίαν εἰμένειαν, κατὰ τὸν κοινὸν κανόνα εἰς ὅλα τὰ δικαστήρια. Οἱ ἔνορκοι τὰς ἐφοβοῦντο, ἐδυσπίστουν πρὸς τὴν πανουργίαν των, πρὸς τὴν ἕξιν ὅπου εἶχαν νὰ ὑποκρίνονται, πρὸς τὰ μέσα τὰ ὅποια εἶχον διὰ νὰ διαφθείρουν καὶ νὰ ἐξευμενίσκουν. Ἐξισούμεναι κατὰ τὸ θάρρος μὲ τοὺς ἄνδρας, ἐπροκάλουν μὲ τοῦτο τὸ Δικαστήριον νὰ φέρεται πρὸς αὐτὰς ἐξίσου αὐστηρῶς ὅπως καὶ πρὸς τοὺς ἄνδρας. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς δικάζοντας, μετρίως φιλήδονοι, ἢ φιλήδονοι μόνον εἰς ὠρισμένας περιστάσεις, δὲν ἐσυγκινούν-

το καθόλου ἐκ τῆς παρουσίας των. Κατεδίκαζον ἡ ἀθώωναν τὰς γυναῖκας σύμφωνα με τὴν συνείδησίν των, με τὰς προλήψεις των, με τὸν ζῆλόν των, με τὴν ἀγάπην των τὴν χλιαράν, ἡ σφοδρὰν πρὸς τὴν Δημοκρατίαν. Αἱ γυναῖκες ἐμφανίζοντο πρὸ τοῦ Δικαστηρίου σχεδὸν ὅλαι ἐπιμελῶς κτενισμέναι καὶ στολισμέναι με ὅσπιν φιλαρέσκειαν ἐπέτρεπεν ἡ ἀθλία των κατάστασις. Ὀλίγαι ὁμῶς ἐξ αὐτῶν ἦσαν αἱ νέαι καὶ ἀκόμη ὀλιγώτεραι αἱ εὐμορφαι. Ἡ φυλάκισις καὶ αἱ ἀνησυχίαι τὰς εἶχον μαράνει τὸ τραχὺ φῶς τῆς αἰθούσης ἀπεκάλυπτε τὴν κόπωσίν των, τὴν ἀγωνίαν των, καθίστανε φανερά τὴν πελιδνότητα τῶν βλεφάρων των, τὰ σπειρία τοῦ προσώπου των, τὰ χεῖλη των τὰ λευκὰ καὶ συνεσπασμένα. Ἐν τούτοις εἰς τὸ ἀπαίσιον ἐδώλιον ἐκάθησαν, οὐχὶ σπανίως, καὶ γυναῖκες νέαι καὶ ὠραῖαι μέσα εἰς τὴν ὥχρητητά των, τῶν ὁποίων τὸ βλέμμα ἐθόλωνε πένθιμός τις σκὰ τοῦ θανάτου, παρομοία με τὸ συννέφωμα τῶν ματιῶν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἡδυπαθείας. Τώρα, ἔαν εἰς τὴν θεάν μᾶς αὐτῶν τῶν γυναικῶν εὐρίσκοντο καὶ ἔνορκοι οἱ ὅποιοι κατενύσσοντο, ἡ ἡρεθίζοντο, ἔαν με τὴν κρυφὴν ἀκολασίαν του κανεῖς ἐκ τῶν δικαστῶν ἐκείνων ἐξηρεῖνα νοερώς τὰς πλέον ἀποκρύφους σωματικὰς λεπτομερείας τοῦ πλάσματος ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐφαντάζετο καὶ ζωντανὸν ἅμα καὶ νεκρόν, καὶ ἀνακινῶν μέσα εἰς τὴν σκέψιν του εἰκόνας φιληδόνας καὶ αἰμοχαρεῖς, ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὴν μυσαρὰν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ παραδῶσῃ τὸ ἐλκυστικὸν ἐκεῖνο σῶμα εἰς τὸν δῆμιον, εἶνέ τι τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ παρασιωπηθῇ, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον κανεῖς δὲν ἡμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ, ὅταν γνωρίζῃ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Εὐάριστος Γκαμελέν, καλλιτέχνης ψυχρὸς καὶ σχολαστικὸς, δὲν ἀνεγνώριζεν ἄλλην καλλονὴν παρὰ τὴν ἀρχαίαν· τὸ κάλλος δὲ τοῦ ἐνέπνεε σεβασμὸν μᾶλλον παρὰ συγκίνησιν. Ἡ κλασικὴ του καλαισθησία ἦτο τόσον αὐστηρά, ὥστε εὕρισκε πολὺ σπανίως γυναῖκα ὠραίαν κατὰ τὴν ὁρεξίν του· ἦτο ἀναλοθῆτος εἰς τὰ θέληγτρα εὐειδοῦς προ-

σώπου γυναικείου, ὅσον καὶ εἰς τὸν χρωματισμὸν τοῦ Φραγκοῦ καὶ εἰς τὰ σχέδια τοῦ Βουσέ. Δὲν εἶχε ποτὲ γνωρίσει τὸν πόθον εἰμὴ τὸν προερχόμενον ἀπὸ τὸν βαθὺν ἔρωτα.

Ὅπως καὶ οἱ πλείστοι τῶν συναδέλφων του ἐν τῷ Δικαστηρίῳ, ἔθεώρει τὰς γυναῖκας πλέον ἐπικινδύνους ἀπὸ τοὺς ἄνδρας. Ἐμίσει τέως πριγκηπίσας, ἐκείνας τὰς ὁποίας ἐφάνταζτο εἰς τὰ ὄνειρά του τὰ πλήρη φρίκης ὡς κατασκευαζούσας, μαζὶ μὲ τὴν Ἑλισσάβητ καὶ τὴν Αὐστριακὴν, τὰς σφαῖρας τὰς προωρισμένας νὰ φονεύσουν τοὺς πατριώτας. Ἐμίσει μάλιστα ὅλας ἐκείνας τὰς ὥραιας φιλενάδας τῶν τραπεζιτῶν καὶ ἐπιχειρηματιῶν, τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν λογίων, ὡς ἐνόχους διότι ἀπῆλυσαν τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ πνεύματος καὶ διότι ἔζησαν εἰς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ ζωὴ ἦτο γλυκεῖα. Τὰς ἐμίσει, χωρὶς νὰ ὁμολογῇ τὸ μῖσός του, καὶ ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ δικάσῃ καμμίαν ἐξ αὐτῶν, τὴν κατεδίκαζεν ἀπὸ μνησικακίαν, νομίζων ὅτι τὴν κατεδίκαζε δικαίως χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας. Καὶ τοιουτοτρόπως ἡ χρηστότης του, ἡ ἀνδρική του αἰδώς, ἡ ψυχρά του φρόνησις, ἡ ἀφροσύνη του πρὸς τὴν Πολιτείαν, ὅλαι τέλος αἱ ἀρεταὶ του, ἀπέστελλον ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου τόσας θελκτικὰς κεφαλὰς.

Ἀλλὰ τί εἶνε αὐτὸ ὅπου συμβαίνει καὶ τί σημαίνει τὸ θαῦμα αὐτὸ τὸ παράδοξον ὅπου τελεῖται ; Πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἀκόμη ἔπρεπε νὰ καταζητοῦνται οἱ ἔνοχοι ἔπρεπεν ἡ δικαιοσύνη νὰ προσπαθῇ νὰ τοὺς ἀνακαλύπτῃ εἰς τὰ κρησφύγετά των καὶ νὰ τοὺς ἐξαναγκάσῃ νὰ ὁμολογήσουν τὸ ἔγκλημά των. Τώρα δὲν γίνεται πλέον τὸ κνηγί μ' ἓνα πλῆθος λαγωνικῶν, ἡ καταδίωξις λείας φοβισμένης ἰδοὺ ὅπου τὰ θύματα προσφέρονται μόνον τῶν πανταχόθεν. Ἄνδρες εὐγενεῖς, παρθένοι, στρατιῶται, ἑταῖροι εἰσορμοῦν εἰς τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον, ἐπισπεύδουν καὶ ἀποσποῦν τρόπον τινὰ ἀπὸ τοὺς δικαστὰς τὴν πολὺ βραδέως ἐκδεδομένην καταδίκην των, ἀπαιτοῦν τὸν θάνατον ὡς δικαίωμα,

τὸν ὅποιον ἀνυπομονοῦν ν' ἀπολαύσουν. Δὲν ἀρκεῖ μόνον τὸ πλῆθος μὲ τὸ ὅποιον ὁ ζῆλος τῶν καταδοτῶν γεμίσει τὰς εἰρκυάς, καὶ τὸ ὅποιον ὁ δημόσιος κατήγορος καὶ οἱ βοηθοὶ του κοπιᾶζουν μέχρις ἐξαντλήσεως νὰ ἐξαποστέλλουν πρὸ τοῦ Δικαστηρίου· πρέπει νὰ λαμβάνεται φροντίς καὶ διὰ τὴν καταδίκην ἐκείνων ὁποῦ δὲν θέλουν νὰ περιμένουν. Ὑπάρχουν δὲ καὶ τόσοι ἄλλοι ἀκόμη οἱ ὅποιοι, ὀρμητικώτεροι καὶ πλέον ἀγέρωχοι, ζηλεύοντες τοὺς δικαστὰς καὶ τοὺς δημίους, ἀφαιροῦν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἰδίαν τὴν ζωὴν! Εἰς τὴν μανίαν τοῦ φονεῦν ἀποκρίνεται ἡ μανία τοῦ θνήσκειν. Ἰδοὺ εἰς τὴν εἰρκὴν τῆς Κονσερζερίας ἓνας νέος στρατιωτικὸς ὠραῖος, ῥωμαλέος, ἀγαπώμενος, ἀφῆκεν εἰς τὴν φυλακὴν μίαν ἔρωμένην του λατρευτὴν, ἡ ὁποία τοῦ εἶπε· «Ζῆσε πρὸς χάριν μου!» Ἄλλ' αὐτὸς δὲν ἠθέλησε νὰ ζήσῃ οὔτε πρὸς χάριν αὐτῆς, οὔτε πρὸς χάριν τοῦ ἔρωτος, οὔτε πρὸς χάριν τῆς δόξης. Ἦναψε τὴν πίπαν του μὲ τὸ κατηγορητήριον τὸ ὅποιον τοῦ ἀνεκοίνωσαν. Ἐνῶ δὲ εἶνε δημοκρατικὸς καὶ διψᾷ καὶ ἀναπνέει τὴν ἐλευθερίαν δι' ὅλων τῶν πόρων τοῦ σώματός του, γίνεται βασιλόφρων διὰ ν' ἀποθάνῃ. Τὸ Δικαστήριον κοπιᾶζει νὰ τὸν ἀπολύσῃ· ἀλλ' ὁ κατηγορούμενος εἶνε ἰσχυρότερος, δικασταὶ καὶ ἔνορχοι ἀναγκάζονται νὰ ἐνδώσουν.

Τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαρίστου, φύσει ἀνήσυχον καὶ διστακτικόν, ἐπληροῦτο μὲ τὰ μαθήματα ὁποῦ ἤκουεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Ἰακωβίνων καὶ μὲ τὸ θέαμα τῆς ζωῆς, ἀπὸ ὑποψίας καὶ φόβους. Τὴν νύκτα προτιμῶν νὰ μεταβαίνει εἰς τὴν κατοικίαν τῆς Ἐλωδίας διὰ τῶν σκοτεινοτέρων ὁδῶν, ἐνόμιζεν ὅτι ἀπὸ κάθε φεγγίτην ὑπογείου διέκρινεν ἐκεῖ κάτω πιεστήριον πλαστῶν χαρτονομισμάτων· εἰς τὸ βάθος τοῦ κενοῦ μαγαζείου τοῦ ἀρτοποιοῦ ἢ τοῦ παντοπώλου ὑπώπτευεν ὅτι ὑπῆρχον ἀποθῆκαι ὑπερπληρωμέναι ἀπὸ τρόφιμα προαγορασμένα καὶ ἀποκρυπτόμενα· διὰ μέσου τῶν φωτισμένων παραθύρων τῶν ἐστιασρίων ἐνόμιζεν ὅτι ἤκουε τοὺς λό-

γοις τῶν χρηματιστῶν, αἵτινες παρεσκεύαζον τὸν ἄλθερον τῆς πατρίδος, πίνοντας κρασί τῆς Βώνης ἢ τοῦ Σαβλὶ εἰς τοὺς ἀκαθάρτους ὀρσιμάκους ἔβλεπε τὰς πόρνas ἐτοιμίους νὰ καταπατήσουν τὸ τρίχροιν ἐθνόσημον ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα τῶν κοιμῶν νέων. Ἔβλεπε παντοῦ συνωμοτάς καὶ προδότας.

Καὶ διαλογιζόμενος ἔλεγε καθ' ἑαυτόν·

— Ὡ Δημοκρατία ! ἐναντίον τόσων ἐχθρῶν, κρυφίων ἢ φανερῶν, μίαν μόνην βοήθειαν ἔχεις . . . Ἀγία Γκυλλοτίνα, σῶσε τὴν πατρίδα !

Ἡ Ἑλωδία τὸν ἀνέμενεν εἰς τὸ μικρὸν κυανοῦν δωμάτιον, ἄνωθεν τοῦ ἐμπορικοῦ τοῦ Ἑ ρ ω τ ο ς ζ ω γ ρ ἄ φ ο υ. Σημεῖον συμφωνημένον διὰ τοῦ ὁποίου τὸν εἰδοποιεῖ ὅτι ἠδύνατο ν' ἀνέλθῃ, ἦτο ἡ τοποθέτησις ἐπάνω εἰς τὸ γεῖσον τοῦ παραθύρου τῆς πρασινοβαμμένης ποτιστήρας πλησίον μιᾶς γλάστρας μὲ γαρύφαλα. Τώρα τῆς ἐπροξένει φρίκην· τῆς ἐφαίνετο τέρας· τὸν ἐφοβεῖτο, ἀλλὰ τὸν ἐλάτρευεν. Ὅλην τὴν νύκτα ἀγκαλιασμένος ὁ αἰμοχαρὴς ἐραστὴς καὶ ἡ φυλήδονος νεᾶνις ἀντήλασσον ἐν σιγῇ μανιώδεις ἀσπασμούς.

ΙΑ΄.

Ἐγερθεὶς πολὺν πρῶτὶ ὁ παπᾶ-Λογκεμάρ, ἀφοῦ ἐσκούπισε τὸ δωμάτιον, ἐπορεύθη νὰ λειτουργήσῃ εἰς ἓν παρεκκλήσιον τῆς ὁδοῦ ᾿Αδου, ὅπου ἱερούργει ἓνας ἱερεὺς ἐνώμοτος.

Ὑπῆρχον εἰς Παρισίους χιλιάδες παρόμοια καταφύγια, ὅπου οἱ ἀνυπότακτοι κληρικοὶ συνήθριζον κρυφίως εὐαριθμὰ ποίμνια πιστῶν. Ἡ ἀστυνομία τῶν τμημάτων, ἂν καὶ προσεκτικὴ καὶ φιλύποπτος, ἔκλειεν ἐκουσίως τοὺς ὀφθαλμοὺς ὥς πρὸς τὴν ὑπαρξιν τῶν μικρῶν αὐτῶν ποιμνῶν, ἐκ φόβου μήπως ἐξερεθίσῃ τὰ πιστὰ πλήθη καὶ ἐξ ὑπολείμματος σεβασμοῦ πρὸς τὰ ἱερά. Ὁ Βαρναβίτης ἀπεχαιρέτισε τὸν ξενίζοντα αὐτόν, ὅστις μετὰ κόπου ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ παρ' αὐτοῦ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ ἐπανήρχετο διὰ τὸ γεῦμα, τὸν ἔπεισε δὲ ἀφοῦ τὸν διεβεβαίωσεν ὅτι τὸ φαγητὸν δὲν ἦτο οὔτε ἐκλεκτόν, οὔτε ἄφθονον.

Μείνας μόνος ὁ Βροττώ, ἤναψε τὸ μικρόν του πῆλινον πύραυνον· ἔπειτα, ἐνῶ παρεσκεύαζε τὸ γεῦμα τοῦ ἱεροῦμένου καὶ τοῦ ἐπικουρείου, ἀνεγίνωσκε τὸν Λουκρήτιον καὶ ἐμελέτα τὰ τῆς τύχης τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ σοφὸς ἐκεῖνος δὲν ἐξεπλήσσετο, διότι ὄντα ἄθλια, παίγνια ἀτελῇ τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, περιέπιπτον πολὺ συχνὰ εἰς περιστάσεις παραλόγους καὶ ἀλγεινάς· εἶχεν ὁμῶς τὴν ἀδυναμίαν νὰ πιστεῇ ὅτι οἱ ἐπαναστατικοὶ ἦσαν πλεόν κακότεροισι καὶ πλεόν ἀνόητοι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐκ τούτου δὲ μετέπιπτεν εἰς τὴν ἰδεολογίαν. Οὐχ ἦτιον δὲν ἦτο

ἀπαισιόδοξος καὶ δὲν ἐφρόνει ὅτι ἡ ζωὴ ἦτο ὅλως διόλου κακὴ. Ἐθαύμαζε τὴν φύσιν εἰς πλείστας τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῆς καὶ ἰδίως εἰς τὴν οὐράνιον μηχανικὴν καὶ εἰς τὸν κατὰ φύσιν ἔρωτα, καὶ συνεβιάζετο μὲ τὰ ἔργα τοῦ βίου, ἀναμένων τὴν προσεχῇ ἡμέραν, καθ' ἣν οὔτε φόβους θά ἡσθάνετο πλέον, οὔτε ἐπιθυμίας.

Ἐχρωμάτισε μερικὰ νευρόσπαστα προσεκτικῶς καὶ κατεσκεύασε μίαν Ζερλίναν, ἥτις ὠμοίαζε πρὸς τὴν Τεβενέν: Ἡ νεαρὰ ἡθοποιὸς τοῦ ἤρεσκε καὶ ὁ ἐπικουρισμός του ἐπὶ τὴν διάταξιν τῶν ἀποτελούντων τὸ σῶμά της κυττάρων.

Μὲ τὰ ἔργα ταῦτα ἀπησχολήθη μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Βαρναβίτου.

— Πάτερ μου, εἶπεν ἀνοίγων τὴν θύραν, καλὰ σὰς εἶπα ὅτι τὸ γεῦμά μας θὰ εἶνε πτωχικόν. Δὲν ἔχομεν νὰ φάμε παρὰ κάστανα καὶ αὐτὰ ὄχι τόσο καλὰ ἀρτυμένα.

— Κάστανα! ἀνέκραξεν ὁ παπᾶ- Λογκεμάρ μειδιῶν δὲν ὑπάρχει νοστιμώτερον φαγητὸν ἀπ' αὐτά. Ὁ πατέρας μου, κύριε, ἦτον ἕνας πτωχὸς εὐγενὴς ἀπὸ τὴν Λιμόζην, τοῦ ὁποίου ὅλη ἡ περιουσία του ἦτο ἕνας μισοκρημισμένος πύργος, ἕνας λαχανόκηπος χέρσος καὶ ἕνα μικρὸν δάσος ἀπὸ καστανιές. Αὐτός, ἡ σύζυγός του καὶ τὰ δώδεκα τέκνα του ἐτρεφόμεθα μὲ καμπόσα μεγάλα χλωρὰ κάστανα καὶ εἶμεθα ὅλοι γεροὶ καὶ εὖρωστοι. Ἦμουν ὁ νεώτερος καὶ ὁ πλέον ἄτακτος. Ὁ πατέρας μου ἔλεγε ἀστεϊζόμενος ὅτι ἔπρεπε νὰ μὲ στείλῃ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, νὰ γίνω λαθρέμπορος... Ἄ, κύριε! αὐτὴ ἡ σούπα ἀπὸ κάστανα μισοκομυρίζει. Μοῦ ἐνθυμίζει τὸ τραπέζι ποῦ ἐκαθήμεθα τὰ παιδιὰ καὶ τὴν μητέρα μου μὲ τὸ χαμόγελόν της.

Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ γεῦμα, ὁ Βροττὼ μετέβη εἰς τὸ κατὰστημα τοῦ Ζολύ, ἀθυρματοπώλου εἰς τὴν ὁδὸν Νεβ-Πετί-Σάν, ὅστις ἐδέχθη τὰ νευρόσπαστα, τὰ ὁποῖα ἀπεποιήθη ὁ Καγιὸν καὶ παρήγγειλεν ὄχι δώδεκα δωδεκάδας, ἀλλ' ὅλ-

λος, ἀλλὰ εἰκοσιτέσσαρας δωδεκάδας διὰ μιᾶς, διὰ τὴν πρώτην προμήθειαν.

Φθάσας εἰς τὴν πρώτην Βασιλικὴν Ὀδὸν, ὁ Βροττῶ εἶδεν εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ἐπαναστάσεως νὰ λαμποκοπᾷ μακρόθεν ἓν σιδηροῦν τρίγωνον μεταξὺ δύο ξυλίνων στύλων. Ἦτο ἡ γκιλοτίνα. Πλῆθος μέγα καὶ φαιδρὸν περιέργων συνωθεῖτο πέριξ τοῦ ἱκρίωματος καὶ ἀνέμενε τὰ ἀμάξια τὰ φέροντα τοὺς καταδίκους. Γυναῖκες στηρίζουσαι τὸ πανέρι εἰς τὴν κοιλίαν των, διελάλουν τὰ πωλούμενα παρ' αὐτῶν κούλουρια τῆς Ναντέρ. Οἱ πωληταὶ τῶν δροσιστικῶν ποτῶν ἐκίνουν τὸ κρόταλά των παρὰ πόδας τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἐλευθερίας ἕνας γέρος ἐδείκνυνεν ὀπτικάς εἰκόνας ἐντὸς μικροῦ πανοράματος, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἐκρέματο μικρὰ κούνια ὅπου ἐταλαντεύετο ἕνας πίθηκος. Σκύλοι ὑποκάτω ἀπὸ τὸ ἱκρίωμα ἔλειχον τὸ χυθὲν ἀπὸ τῆς προτεραιότητος αἷμα. Ὁ Βροττῶ ἄλλαξε δρόμον καὶ ἐστράφη πρὸς τὴν ὁδὸν Ὀνωράτου.

Ἐπανελθὼν εἰς τὴν σοφίταν του, ἐκαθάρισε τὴν τράπεζαν καὶ ἀπέθεσεν ἐκεῖ ἐπάνω μὲ προσοχὴν τὴν θήκην του μὲ τὰ χρώματα καθὼς καὶ τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ ὕλικά τῆς τέχνης του.

— Παπᾶ μου, εἶπεν, ἂν δὲν θεωρῇτε αὐτὴν τὴν ἀσχολίαν ἀναξίαν τοῦ ἱεροῦ χαρακτῆρός σας, βοηθήσατέ με, σᾶς παρακαλῶ, νὰ κατασκευάσω νευρόσπαστα. Ἐνας κάποιος κύριον Ζολὺ μοῦ ἔδωκε σήμερον τὸ πρῶτὸ παραγγελίαν νὰ κατασκευάσω ἕνα μέγαν ποσὸν ἀπ' αὐτά. Ἐνῷ ἐγὼ θὰ ζωγραφίζω αὐτὰ τὰ κομμάτια, ὅπου εἶνε ἤδη ἔτοιμα, θὰ μοῦ κάμετε μεγάλην ἐκδούλευσιν ἂν θελήσετε τοῦ λόγου σας νὰ κόπτετε μὲ τὸν σουγιᾶν τὰ κεφάλια, τὰ χέρια, τὰ πόδια, τὸν κορμόν, ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ ὑποδείγματα. Καλλίτερα δὲν γίνονται ἐπάνω εἰς τ' ἀχνάρια τοῦ Βαττῶ καὶ τοῦ Βουσέ.

— Νομίζω πραγματικῶς, κύριε, εἶπεν ὁ Λογχεμάρ, ὅτι ὁ Βαττῶ καὶ ὁ Βουσέ ἦσαν πολὺ ἐπιτηδείοι νὰ κάμνουν αὐτὰ τὰ παιγνιδάκια· θὰ ἦτο πολὺ προτιμώτερον δι' αὐτοὺς καὶ

διὰ τὴν φήμην των ἂν ἤθελον περιορισθῇ νὰ κάμνουν τέτοια ἀθῶα νειρόσπαστα. Μὲ πολλήν μου εὐχαρίστησιν θὰ σᾶς βοηθήσω εἰς τὴν ἐργασίαν σας· ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι δὲν εἶμαι ἄρκετὰ ἐπιδέξιος.

Ὁ παπᾶ Λογκεμάρ εἶχε δίκαιον ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς ἐπιτηδειότητός του· μετὰ πολλὰς ἀτυχεῖς ἀποπείρας κατεδείχθη τῷ ὄντι ὅτι δὲν ἦτο ἱκανὸς ν' ἀποκόπτῃ μὲ τὴν αἰχμὴν τοῦ μαχαιριδίου ἐπὶ τοῦ χαρτονίου τὰ κομμάτια ἐντέχως. "Οἷε ὅμως τῇ αἰτήσει τοῦ Βροττῶ τοῦ ἔδωσε τὴν κορδέλαν καὶ τὸ περαστήρι, ἀνεδείχθη ἐπιτηδειότατος νὰ δίδῃ κίνησιν εἰς τὰ ὄντάρια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν κατῴρθανε νὰ σχηματίζῃ, καὶ νὰ τὰ μανθάνῃ νὰ χορεύουν. Μὲ πολλὴν χίρην κατόπιν τὰ ἐδοκίμαζε καὶ τὰ ἔκαμνε νὰ ἐκτελοῦν μερικὰ βήματα γ κ α β ό τ α ς· ὅτε δὲ ἀνταπεκρίνοντο πρὸς τὰς προσηθείας του, ἐν μειδίαμα εὐαρεσκείας ἐπλανᾶτο ἐπὶ τῶν αὐτῶν χειλέων του.

Μίαν στιγμὴν, ἐνῷ ἐκίνει ρυθμικῶς τὴν καρδέλλαν ἐνὸς Σκαραμούσα, τοῦ εἶπε·

— Κίριε, αὐτὸς ὁ μικρὸς καραγκιόζης μοῦ ὑπενθυμίζει μίαν περιεργὸν ἱστορίαν. Ἦτο κατὰ τὸ 1746· ἐτελείωνα τότε τὰς ἱερατικὰς σπουδὰς μου, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ παπᾶ Μαζιτῶ, ἀνθρώπου ἡλικιωμένου, μεγάλης παιδείας καὶ αὐστηρῶν ἠθῶν. Ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ὅπως θὰ ἐνθυμείσθε ἴσως, τὰ νευρόσπαστα, τὰ προωρισμένα διὰ τὴν διασκέδασιν τῶν παιδιῶν, ἤρχισαν νὰ γίνωνται παραδόξως πολὺ ἀγαπητὰ καὶ εἰς τὰς γυναῖκας καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας τοὺς νέους καὶ τοὺς γέρους· εἰς τὸ Παρίσι εἶχαν μεγάλην πέρασιν. Τὰ μαγαζεῖα τῶν γνωστοτέρων ἐμπόρων ἦσαν γεμάτα ἀπ' αὐτὰ· εὕρισκοντο μέσα εἰς τὰ σπίτια τὰ ὅπως πρέπει, καὶ δὲν ἦτο σπάνιον νὰ βλέπῃ κανεὶς εἰς τὸν περίπατον καὶ εἰς τοὺς δρόμους ἓνα ἀξιοσέβαστον καὶ σοβαρὸν ὑποκείμενον νὰ περιπατῇ καὶ νὰ κινῇ τὸ νευρόσπαστόν του. Οὔτε ἡ ἡλικία, οὔτε ἡ ἰδιότης, οὔτε τὸ ἐπάγγελμα ἐπροφύλαξαν τὸν

παπᾶ-Μαζιτῶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν. Ὅσῳκις ἔβλεπε κα-
νένα καταγιγνόμενον νὰ κάμνη νὰ χοροπηδᾷ τὸ νευρόσπα-
στόν του, τὰ δάκτυλά του ἡσθάνοντο μίαν ἀνιστομονησίαν, ἡ
ὁποία τοῦ κατήντησε βαθμηδὸν πολὺ ἐνοχλητική. Μίαν ἡμέ-
ραν ὁποῦ, ἔνεκα ὑποθέσεως ἐνδιαφερούσης ὁλόκληρον τὸ ἱε-
ρατικὸν τάγμα, ἐπῆγε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν κύριον Σωβέλ, δι-
κηγόρον εἰς τὸ Παρλαμέντον, εἶδεν ἓνα νευρόσπαστον κρε-
μασμένον σιμὰ εἰς τὴν θερμάστραν καὶ κατελήφθη ἀπὸ τὸν
πειρασμὸν νὰ σύρῃ τὴν κορδέλλαν. Μὲ πολὺν κόπον ἠμπόρεσε
νὰ κατανικήσῃ τὸν πειρασμὸν αὐτόν, ἀλλ' ἡ παιδαριώδης ἐπι-
θυμία τὸν κατεδίωκε καὶ δὲν τὸν ἄφινε πλέον εἰς ἡσυχίαν.
Κατὰ τὴν ὥραν τῶν σπουδῶν, κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς μελέ-
της του, εἰς τὰς προσευχὰς του, εἰς τὴν ἐκκλησίαν, μέσα εἰς
τὸν σύλλογον, μέσα εἰς τὸ ἑξομολογητήριον, εἰς τὸν ἄμβωνα
ἀκόμη, κατελαμβάνετο ἀπὸ τὴν αὐτὴν μανίαν. Ἀφοῦ διῆλ-
θεν ἀρκετὰς ἡμέρας ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς τῆς φορικίδους
ἀνησυχίας, ἀπεφάσισε νὰ ἀναφέρῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν ἀρχη-
γὸν τοῦ τάγματος, ὁ ὁποῖος εὐτυχῶς εὗρίσκετο τότε εἰς Ἰτα-
λίαν. Ἦτον αὐτὸς κληρικὸς ἑξοχος, ἓνας ἀπὸ τοὺς πρω-
τεῦντας ἱεράρχας τῆς ἐκκλησίας τοῦ Μιλάνου. Ἐσυμβού-
λευσε τὸν παπᾶν Μαζιτῶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν αἰ-
τήν, τὴν ἀθῶαν κατ' οὐσίαν, ὀχληρὰν διὰ τὰς συνεπείας τῆς,
τῆς ὁποίας ἡ παράτασις ἀπειλοῦσε νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὴν ψυχὴν,
τὴν δοκιμαζομένην ἐξ αὐτῆς, σοβαρωτάτην ἀνάστασιν. Κα-
τὰ συμβουλήν, ἢ μᾶλλον κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ, ὁ πα-
πᾶ-Μαζιτῶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ κυρίου Σωβέλ,
ὁ ὁποῖος τὸν ἐδέχθη, ὅπως καὶ κατὰ τὴν πρώτην φορὰν εἰς
τὸ γραφεῖόν του. Ἐκεῖ ἰδὼν πάλιν κρεμασμένον τὸ νευρό-
σπαστον, ἐπλησίασε μετὰ σπουδῆς καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν οἰ-
κοδεσπότην τὴν ἄδειαν νὰ τοῦ τραβήξῃ δι' ὀλίγας στιγμὰς
τὴν κορδέλλαν. Ὁ δικηγόρος τοῦ τὸ ἐπέτρεψε μὲ πολλὴν προ-
θυμίαν καὶ τοῦ ὁμολόγησεν ἐμπιστευτικῶς ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ
ἴδιος ἐνίοτε ἔπιανε τὸν Σκαραμούσην—ἔτσι ἐλέγετο τὰ νου.

ρόσπαστον—καὶ τὸν ἔκαμνε νὰ χοροπηδῇ, ὅτι δὲ τὴν προηγουμένην ἡμέραν ἀκόμη εἶχε καταρτίσει ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κινήσεων τοῦ Σκαραμούσα, τὴν ἀγόρευσιν ἀποῦ θὰ ἔκαμνεν εἰς τὸ δικαστήριον ὡς συνήγορος μιᾶς γυναικός, ἡ ὁποία κατηγοροεῖτο ἀδίκως ὅτι ἐδηλητηρίασε τὸν σύζυγόν της. Ὁ παπᾶ-Μαζιτῶ ἤρπασε τρέμων τὴν κορδέλλαν καὶ εἶδεν εἰς τὸ χέρι του τὸν Σκαραμούσαν νὰ κινῆται ὥσαν δαιμονισμένος ὅταν τὸν ἐξορκίζουν. Ἀφοῦ δὲ ἱκανοποίησε τὴν ἰδιοτροπίαν του, ἐλευθερώθη τελείως ἀπὸ τὸν πειρασμόν του.

— Ἡ διήγησίς σας δὲν μὲ ἐκπλήττει, παπᾶ μου, εἶπεν ὁ Βροττώ. Ὑπάρχουν τέτοιαι μανιακαὶ ἐπιθυμίαι, αἱ ὁποῖαι ὁμως δὲν προξενοῦνται πάντοτε ἀπὸ χάρτινα νευρόσπαστα.

Ὁ Λογκεμάρ ἂν καὶ ἱερωμένος, δὲν ὠμίλει ποτὲ περὶ τῆς θρησκείας, ἐνῷ ὁ Βροττώ ὠμίλει περὶ αὐτῆς διαρκῶς. Ἐπειδὴ δὲ ἠσθάνετο συμπάθειαν πρὸς τὸν Βαρναβίτην, ἠρέσκετο νὰ τὸν πειράξῃ μὲ ἀντιρρήσεις του ἐπὶ διαφορῶν ζητημάτων τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Κάποτε, ἐνῷ κατεσκεύαζον μαζὶ Ζερλίνας καὶ Σκαραμούσας, ὁ Βροττώ εἶπε·

— Ὅταν συλλογίζωμαι τὰ περιστατικὰ τὰ ὁποῖα μᾶς ἔφεραν εἰς τὴν θέσιν ὅπου εὕρισκόμεθα, καὶ προσπαθῶ νὰ εἴρω ποῖον ἀπὸ τὰ διάφορα κόμματα, μέσα εἰς τὴν γενικὴν παραφροσύνην, ὑπῆρξε τὸ πλέον ξεμυαλισμένον, κλίνω νὰ πιστεύσω ὅτι τὸ κόμμα αὐτὸ ἦτο τὸ αἰλικόν.

— Κύριε, ἀπήντησεν ὁ ἱερεὺς, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι παραφρονοῦν, ὅπως ὁ Ναβουχοδονόσορ, ὅταν ὁ Θεὸς τοὺς ἐγκαταλείψῃ. Ἀλλὰ κανεὶς εἰς τοὺς συγχρόνους μας καιροὺς δὲν ἐβυθίσθη τόσον πολὺ εἰς τὴν ἄγνοιαν καὶ εἰς τὴν πλάνην, ὅσον ὁ ἀββᾶς Φωσέ· κανεὶς δὲν ὑπῆρξε τόσον ὀλέθριος εἰς τὸ βασίλειον ὅσον αὐτός. Πρέπει νὰ ὑργίσθῃ ὁ Θεὸς πάρα πολὺ τὴν Γαλλίαν, διὰ νὰ τῆς πέμψῃ τὸν κύριον ἀββᾶν Φωσέ.

Νομίζω ὅτι εἶδαμεν καὶ ἄλλους κακοποιούς χειροτέρους καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν δυστυχῆ Φωσέ.

—Καὶ ὁ κύριος ἀββᾶς Γρηγόριος ἔβαιζεν ἐπίσης πολλήν πονηρίαν.

— Καὶ διὰ τὸν Βρισσῶ, διὰ τὸν Δαντών, διὰ τὸν Μαρά καὶ τ' ἄλλους τί γνώμην ἔχετε, δέσποτά μου ;

— Αὐτοὶ εἶνε λαϊκοί, κύριε... οἱ λαϊκοὶ δὲν ἔχουν τὰς αὐτὰς εἰθύνας μὲ τοὺς ἱερωμένους. Δὲν κάμνουν τὸ κακὸν ἀπὸ θέσιν τόσον πολὺ ὑψηλὴν καὶ τὰ ἐγκλήματα τῶν δὲν εἶνε γενικά.

— Καὶ ὁ Θεὸς σας, πατᾶ μου; τί λέτε διὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ εἰ τὴν σημερινὴν ἐπανάστασιν ;

— Δὲν σᾶς ἐννοῶ, κύριε.

— Ὁ Ἐπίκουρος εἶπεν "Ἡ ὁ Θεὸς θέλει νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κακὸν καὶ δὲν δύναται, ἢ δύναται καὶ δὲν θέλει, ἢ δὲν τὸ θέλει καὶ δὲν δύναται, ἢ καὶ τὸ θέλει καὶ δύναται. Ἐὰν τὸ θέλῃ καὶ δὲν δύναται, εἶνε ἀνίσχυρος· ἐὰν δύναται καὶ δὲν τὸ θέλει, εἶνε κακός· ἐὰν δὲν τὸ θέλῃ καὶ δὲν δύναται, εἶνε ἀνίσχυρος καὶ κακός· ἐὰν τὸ θέλῃ καὶ δύναται, τότε διατί δὲν τὰ καμνεῖ, πατέρα μου ;

Καὶ ὁ Βροττιῶ ἔρριπεν ἐπὶ τοῦ Λογκεμάρ βλέμμα ἱκανοποιήσεως.

— Κύριε, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, αἱ ἀπορίαι σας εἶνε πάρα πολὺ πενιχραί. Ὅταν ἐξετάζω τοὺς λόγους τῆς ἀπιστίας, μοῦ φαίνεται ὅτι βλέπω μύμηκας νὰ ἀντιτάσσουν μερικὰ κλωνιά χόρτου ὡς πρόχωμα ἐναντίον τοῦ χειμάρρου, ὅπου καταβαίνει ἀπὸ τὰ βουνά. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ μὴ συζητήσω μαζί του· θὰ εἶχα νὰ σᾶς ἀντιτάξω πολλὰ ἐπιχειρήματα, ἀλλὰ πολὺ ὀλίγον πνεῦμα. Ἄλλως τε τὴν ἀνασκευὴν τῶν λόγων σας θὰ τὴν εὑρετε εἰς τὸν ἀββᾶν Γκενὲ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους ἀκόμη. Σᾶς λέγω μόνον ὅτι αὐτὸς ὁ συλλογισμὸς τοῦ Ἐπικούρου, ὅπου μοῦ ἀναφέρετε, εἶνε μωρός· διότι κρίνει τὸν Θεὸν ὡς ἂν νὰ ᾔητο ἄνθρωπος καὶ ὡς ἂν νὰ ἠκολούθει τὴν ἀνθρωπίνην ἡθικὴν. Λοιπόν, κύριε, οἱ ἀπισταί, ἀπὸ τοῦ Κέλσου μέ-

χρη τοῦ Βαύλου καὶ τοῦ Βολταίρου ἐξηπάτησαν τοὺς ἀνοήτους μὲ αὐτὰς τὰς παραδοξολογίας.

— Κυττάξετε, πάτερ μου, εἶπεν ὁ Βροττώ, ποῦ σὰς παρασύρει ἡ πίστις σας. Δὲν ἀρκεῖσθε νὰ φρονῆτε ὅτι ὅλη ἡ ἀλήθεια εὐρίσκεται εἰς τὴν θεολογίαν σας, ἀλλὰ διατείνεσθε ὅτι δὲν εὐρίσκεται καθόλου ἀλήθειαν εἰς τὰ ἔργα τῶσων μεγάλων διανοιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἰδέας διαφορετικὰς ἀπὸ τὰς ἰδικὰς σας.

— Ἀπατᾶσθε πληρέστατα, κύριε, ἀπήντησεν ὁ Λογκεμάρ. Ἐξ ἐναντίας πιστεύω ὅτι τίποτε δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἶνε ὀλοτελῶς λανθασμένον μέσα εἰς τὸν ἀνθρώπινον λογισμόν. Οἱ ἄθεοι κατέχουν τὴν κατωτάτην βαθμίδα τῆς γνώσεως καὶ ὅμως καὶ εἰς αὐτὴν τὴν βαθμίδα ἀκόμη μένουν μερικαὶ λάμψεις τοῦ λογικοῦ, μερικαὶ ἀστραπαὶ τῆς ἀληθείας καὶ ἐνῶ πνίγεται μέσα εἰς τὰ σκότη, ὁ ἄνθρωπος ὑψώνει τὸ μέτωπον εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἔθεσε τὴν διάνοιαν. Αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὸν Ἑωσφόρον.

— Λοιπὸν, κύριε, ἀπήντησεν ὁ Βροττώ, ἐγὼ δὲν εἶμαι τόσον γενναιοφρων, καὶ σὰς ὁμολογῶ ὅτι εἰς ὅλα τὰ συγγράμματα τῆς θεολογίας σας δὲν εὐρίσκω οὔτε κόκκον λογικοῦ.

Ἐν τούτοις ἀπέφευγε νὰ προσβάλλῃ τὴν θρησκείαν, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ἀναγκαίαν διὰ τοὺς λαοὺς. Ἡῤῃχετο μόνον νὰ εἶχεν ὡς λειτουργοὺς φιλοσόφους καὶ ὄχι λεπτολόγους συζητητάς. Ὁκτερε τοὺς Ἰακωβίνους, οἱ ὁποῖοι ἠθέλουν νὰ τὴν ἀντικαταστήσουν διὰ θρησκείας νεωτέρας καὶ περισσότερον κακεντρεχοῦς, διὰ τῆς θρησκείας τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἰσότητος, τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς πατρίδος. Παρατήρησεν ὅτι εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς νεότητός των αἱ θρησκείαι εἶνε πάντοτε μανιωδέστεραι καὶ σκληρότεραι, πραῦνονται δὲ ἐφ' ὅσον γηράσκουν. Διὰ τοῦτο ἠῤῃχετο νὰ διατηρηθῇ ἡ καθολικὴ θρησκεία, ἡ ὁποία εἶχε καταβροχθίσει τόσα ὕμνατα εἰς τοὺς καιροὺς τῆς ἀκμῆς της καὶ ἦτο τώρα βεβαρυμένη ἀπὸ τὸ γῆρας, ἡλαττωμένην ἔχουσα τὴν ὄρεξιν, ἡρκεῖτο εἰς τέσσα-

ρας ἢ πέντε αἰρετικούς ψητούς ἐντὸς μιᾶς ἑκατονταετηρίδος.

— Ἄλλως τε, ἐπρόσθεσε, πάντοτε ἐγὼ τοὺς ἐσιγύριζα καλὰ αὐτοὺς τοὺς θεοφάγους καὶ χριστολάτρας. Εἶχα ἓνα ἱερέα εἰς τὴν ἑπαυλὶν μου, ὁ ὁποῖος κάθε Κυριακὴν ἐτέλει τὴν λειτουργίαν, καὶ παρευρίσκοντο εἰς αὐτὴν ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι μου. Οἱ φιλόσοφοι καὶ αἱ γυναῖκες τοῦ Μελοδράματος ἐκεῖ πέρα ἦσαν οἱ πλέον εὐλαβεῖς. Ἦμουν εὐτυχὴς τότε καὶ εἶχα πολλοὺς φίλους.

— Φίλους ! ἀνεφώνησεν ὁ Λογκεμάρ, φίλους ! . . . Καὶ νομίζετε ὅτι σᾶς ἀγαποῦσαν αὐτοὶ οἱ φιλόσοφοι καὶ αὐταὶ αἱ ἑταῖραι, οἱ ὅποιοι ἐξαχρείωσαν τὴν ψυχὴν σας εἰς τέτοιον τρόπον, ὥστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς δύσκολα θὰ ἠδύνατο ν' ἀναγνώρισεν εἰς αὐτὴν ἓνα ἀπὸ τοὺς ναοὺς τοῦ ὁποῦ ἔκτισε διὰ νὰ δοξάζεται ;

Ὁ παπᾶ Λογκεμάρ ἐξηκολούθησε νὰ κατοικῇ ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας μαζὶ μὲ τὸν πρῶν πλούσιον ἐκμισθωτὴν, χωρὶς κανεὶς νὰ τον ἐνοχλήσῃ. Ἐξετέλει ὅσον ἠδύνατο ἐκεῖ μέσα τὰ ἱερὰ καθήκοντα τοῦ τάγματός του, καὶ ἐσηκώνετο τὴν νύκτα ἀπὸ τὴν ἀχυρίνην στρωμνὴν του διὰ νὰ γονυπετήσῃ ἐπάνω εἰς τὸ πάτωμα καὶ ν' ἀπαγγεῖλῃ τὴν νυκτερινὴν του προσευχήν. Ὡς καὶ τὸ φαγητὸν καὶ τῶν δύο ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἐλεεινὰ ἀποφάγια, αὐτὸς ἐτήρει τὴν νηστείαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν. Ὁ Βροττὼ μάρτυς τῶν κακουχιῶν αὐτῶν, τὸν ἠρώτησε μίαν ἡμέραν θλιβερῶς μειδιῶν !

— Πιστεῦετε ὅτι ὁ Θεὸς εὐχαριστεῖται νὰ σᾶς βλέπῃ νὰ ὑποφέρεται ἔτσι τὴν πείναν καὶ τὸ κρύον ;

— Ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ἀπήντησεν ὁ κληρικὸς, μᾶς ἔδωκε τὸ παράδειγμα τῆς στερήσεως καὶ τῆς ὀδύνης.

Τὴν ἐνάτην ἡμέραν τῆς διαμονῆς τοῦ Βαρναβίτου εἰς τὸ ὑπερῶν τοῦ φιλοσόφου, ἐξῆλθεν οὗτος κατὰ τὴν ὥραν τοῦ λευκόφωτος διὰ νὰ παραδώσῃ τὰ νευρόσπαστά του εἰς τὸν ἀθυρματοπώλην Ζολύ. Ἐπέστρεψε δὲ περιχαρὴς διότι τὰ εἶχε πωλήσει ὅλα, ὅτε εἰς τὴν πρῶν πλατείαν Καρρουσέλ.

μία νέα, φέρουσα ἐπανωφόριον ἐκ κυανοῦ λινοσθεικοῦ με ἐπιρράμματα γουναρικοῦ, καὶ ἡ ὁποία ἔτρεχε χωλαίνουσα, τὸν ἐκράτησεν ἐνηγκαλισμένον με τὴν στάσιν καὶ τὸ ἦθος τῶν ἱκετιδῶν πάσης ἐποχῆς.

Ἡ νέα ἔτρεμεν ἠκούοντο σχεδὸν οἱ γοργοὶ παλμοὶ τῆς καρδίας της. Θαυμάζων τὸ ἦθος της, τὸ παθητικὸν με ὅλην της τὴν χυδαιότητα, ὁ Βροττώ, παλαιὸς τοῦ θεάτρου ἐραστής, συλλογίσθη ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ διάσημος τραγωδὸς δεσποινὶς Ρωκούρ, θὰ ἠδύνατο νὰ διδαχθῇ ἐπωφελῶς, ἂν ἔβλεπε τὸ κίνημά της ἐκεῖνο.

Ἐλάλει με φωνὴν ἀσθμαίνουσαν, τῆς ὁποίας ἐγαμήλωνε τὸν τόνον, ἐκ φόβου μήπως τὴν ἀκούσουν οἱ διαβάται.

— Πάρτε με, πολῖτα!... κρύψτε με, δι' εὐσπλαγχνίαν!.. Ἐπῆγαν εἰς τὸ δωμάτιόν μου, εἰς τὴν ὁδὸν Φρομαντώ... Καθὼς ἀνέβαιναν ἐκεῖνοι, ἐγὼ κατέφυγα εἰς τὸ σπῖτι τῆς Φλώρας, τῆς γειτόνισσάς μου, κ' ἐπήδησα ἀπὸ τὸ παράθυρον εἰς τὸν δρόμον, κ' ἐστραγγούλισα τὸ πόδι μου... Ἐρχονται! θέλουν νὰ με φυλακίσουν, νὰ με σκοτώσουν... Τὴν περασμένην ἐβδομάδα ἐθανάτωσαν τὴν Βιργινίαν.

Ὁ Βροττώ ἐνόησεν ὅτι ὠμίλει περὶ τῶν μελῶν τῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Τμήματος, ἢ περὶ τῶν πρακτόρων τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Γενικῆς Ἀσφαλείας. Ὁ δῆμος τῶν Παρισίων εἶχε τότε ἓνα ἐπίτροπον ἐνάρετον, τὸν πολίτην Σωμέτ, ὅστις κατεδίωκε τὰς πόρνas, ὡς τὰς πλέον ὀλεθροῦς ἐχθρὰς τῆς Δημοκρατίας. Ἐπόθει τὴν ἀναγέννησιν τῶν ἠθῶν. Τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι αἱ γυναῖκες αὐταὶ αἱ συχνάζουσai εἰς τὸ Παλάτιον Ἐγκαλιτὲ δὲν ἦσαν πολὺ φιλοπάτριδες. Ἀγαποῦσαν τὸ παλαιὸν καθεστῶς καὶ δὲν ἀπέκρυπτον πάντοτε τὴν λύπην των διὰ τὴν κατὰλυσίν του. Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰς εἶχον ἤδη καρατομηθῇ καὶ ἡ τραγικὴ των τύχη εἶχε κινήσει εἰς αὐτὰς πολλὰς ἐκ τῶν ὁμοίων των.

Ὁ πολίτης Βροττώ ἠρώτησε τὴν ἱκετίδα διὰ ποῖον σφάλμα ἐφοβεῖτο τὴν σύλληψίν της.

Αὐτὴ ὠρκίσθη ὅτι δὲν ἐγνώριζε τίποτε καὶ ὅτι δὲν εἶχε πράξει τίποτε τὸ ἐπιλήψιμον.

— Λοιπόν, κορίτσι μου, τῆς εἶπεν ὁ Βροττώ, δὲν εἶσαι καθόλου ὑποπτος· μὴ φοβεῖσαι τίποτε. Πήγαινε νὰ κοιμηθῇς καὶ ἀφῇσέ με ἡσυχον.

Τότε ἐκείνη ὁμολόγησε τὰ πάντα.

— 'Απέσπασα τὸ ἐθνόσημόν μου, εἶπε, καὶ ἐφώναξα· «Ζήτω ὁ βασιλεὺς!»

'Επροχώρησαν καὶ οἱ δύο εἰς τὰς ἐρήμους παρὰ τὸν ποταμὸν οδοῦς.

Κρατοῦσα σφικτὰ τὸν βραχίονα τοῦ Βροττώ, τοῦ ἔλεγε·

— Ὅχι πῶς ἀγαπῶ τὸν βασιλέα· καταλαβαίνετε σεῖς πῶς ἐγὼ δὲν τὸν εἶδα ποτέ μου, οὔτε φαντάζομαι πῶς ἦτον κανένας ἄνθρωπος διαφορετικὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους. 'Αλλὰ ἐτοῦτοι ἐδῶ εἶνε κακοί. Φέρνονται πολὺ σκληρὰ πρὸς τὰ κορίτσια. Μὲ βασανίζουν, μὲ πειράζουν, μὲ ὑβρίζουν μὲ κάθε τρόπον· θέλουν νὰ μὲ ἀναγκάσουν ν' ἀφήσω τὸ ἔργον μου. Μὰ ἀφοῦ δὲν ἔχω ἄλλο; Ἄν εἶχα ἄλλο ἐπάγγελμα, ἐννοεῖτε πῶς δὲν θὰ ἔκαμνα αὐτὴ τὴ δουλειά. Τί ζητοῦν; Καταδιώκουν μὲ λύσσαν τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς πτωχοὺς, τὸν γαλατᾶν, τὸν νεροκουβαλητὴν, τὴν πλύστραν. Δὲν θὰ ἡσυχάσουν, παρὰ ἀφοῦ σηκώσουν στὸ πόδι ἐναντίον των ὅλον τὸν πτωχὸν κόσμον.

Ὁ πρεσβύτερος τὴν ἐκύτταζεν. Ἡ νέα εἶχε τὸ ὄφρος παιδίου. Δὲν ἐφοβεῖτο πλέον. Σχεδὸν ἐμειδία, ἐνῶ ἐβάδιζε ἐλαφρὰ καὶ χωλαίνουσα. Τὴν ἠρώτησε τὸ ὄνομά της καὶ αὐτὴ ἀπήντησεν ὅτι ὠνομάζετο Ἀθηναῖς, καὶ ὅτι ἦτο δεκαεὶς ἐτῶν.

Ὁ Βροττώ τῆς προσεφέρθη νὰ τὴν ὀδηγήσῃ ὅπου ἐκείνη ἤθελε. Ἄλλ' αὐτὴ δὲν ἐγνώριζε κανένα εἰς Παισιόους· εἶπεν ὅμως μίαν θεῖαν, ὑπηρετεῖαν εἰς τὸ Παλαισῶ, ἣ ὅποια θὰ τὴν ἐκρατοῦσε μαζί της.

Ὁ Βροττώ ἔλαβε τὴν ἀπόφασίν του.

— Ἐλα, παιδί μου, τῆς εἶπε.

Καὶ τὴν ὠδήγησε στηριζομένην εἰς τὸν βραχίονά του.

Ἐπανελθὼν εἰς τὸ οἶκμά του, εὔρε τὸν πατᾶ-Λογκεμάρ ἀναγινώσκοντα τὴν Σύνοψιν του.

Τοῦ ἔδειξε τὴν Ἀθηναῖδα, τὴν ὁποίαν ἐκράτει ἐκ τῆς χειρός.

— Πατᾶ μου, τοῦ εἶπεν, αὐτὸ εἶνε ἓνα κορίτσι τῆς ὁδοῦ Φρομαντώ, τὸ ὁποῖον ἐφώναξε «ζήτω ὁ βασιλεὺς!» Ἡ ἐπαναστατικὴ ἀστυνομία τὴν κυνηγᾷ νὰ τὴν συλλάβῃ. Εἶνε ἄστεγος καὶ δὲν ἔχει καταφύγιον. Ἐπιτρέπεται νὰ περάσῃ ἐδῶ τὴν νύκτα ;

Ὁ πατᾶ-Λογκεμάρ ἔκρυψε τὸ βιβλίον του.

— Ἄν καλῶς ἐννόησα, εἰπε, μ' ἐρωτᾶτε, κύριε, ἂν αὐτὴ ἡ νέα, ἡ ὁποία καταδιώκεται, ὅπως κ' ἐγώ, νὰ συλληφθῇ, ἡμπορῇ χάριν τῆς προσωρινῆς σωτηρίας της νὰ διανυκτερεύσῃ μέσα εἰς αὐτὸ τὸ δωμάτιον μαζί μου ;

— Ναί, πάτερ μου.

— Καὶ μὲ ποῖον δικαίωμα θὰ ἐναντιωνόμουν ; διὰ νὰ θεωρήσω ὅτι μὲ προσβάλλει ἡ παρουσία της, εἶμαι τάχα βέβαιος ὅτι εἶμαι καλλίτερός της.

Τὴν νύκτα ἐξηπλώθη εἰς ἓν παλαιὸν ἀνάκλιντρον τσακισμένον, βεβαιῶν ὅτι ἐκεῖ θὰ ἐκοιμᾶτο ἐξαίρετα. Ἡ Ἀθηναῖς κατεκλίθη ἐπὶ τοῦ μαλλίνου στρώματος. Ὁ Βροττὼ ἐπλάγιασεν εἰς τὸ ἀχυρόστρωμα καὶ ἔσθυσεν τὸ φῶς.

Αἱ ἀκέραιαι ὥραι καὶ αἱ ἡμίσειαι ἀνηγγέλλοντο ἀπὸ τοὺς κώδωνας τῶν ναῶν· ὁ πρεσβύτερος δὲν ἐκοιμᾶτο καὶ ἤκουε τὸν ἀνάμικτον χόρον τῆς ἀναπνοῆς τοῦ ἱερέως καὶ τῆς νεάνιδος. Ἡ σελήνη, εἰκὼν καὶ μάρτυς τῶν παλαιῶν ἐρώτων του, ἀνέτειλε καὶ ἐξαπέστειλεν εἰς τὸ πτωχικὸν ὑπόστεγον μίαν ἀργυρᾶν ἀκτῖνα, ἥτις ἐφώτισεν τὴν ξανθὴν κόμην, τὰς χρυσᾶς βλεφαρίδας, τὸ στρογγύλον καὶ κόκκινον στόμα τῆς Ἀθηναίδος, κοιμωμένης ὑπὸν βαθύτατον.

— Νὰ μία φοβερὰ ἐχθρὰ τῆς Δημοκρατίας ! ἐσυλλογίσθη.
Ὅτε ἡ Ἀθηναῖς ἐξύπνησεν, ἦτο ἥδη ἡμέρα. Ὁ ἱερεὺς

εἶχεν ἤδη ἐξέλθει. Ὁ Βροττώ, ἐπὶ τὸν φεγγίτην στέκων καὶ ἀναγινώσκων τὸν Λουκρήτιον, ἐδιδάσκετο ἀπὸ τὸν λατῖνον ποιητὴν νὰ ζῇ χωρὶς φόβους καὶ χωρὶς ἐπιθυμίαν. Καὶ ὁμως τὸν ἐδασάνιζεν ἡ λύπη καὶ ἡ ἀνησυχία.

Ἀνοίξασα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡ Ἀθηναῖς, εἶδε μετ' ἐκπλήξεως ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς της τὰς δοκοὺς τοῦ ὑπερώου. Ἐπειτα ἐνθυμήθη τὰ συμβάντα, ἐμειδίασε πρὸς τὸν σωτῆρά της καὶ ἐξέτεινε διὰ νὰ τὸν θαυπέυση τὰ εὐμορφα καὶ ἀκάθαρτα χέρια της.

Μισοσηκωμένη ἐπὶ τοῦ κρεββατίου της, ἔδειξε διὰ τοῦ δακτύλου της τὸ σπασμένον ἀνάκλιντρον, ὅπου ὁ κληρικὸς εἶχε περάσῃ τὴν νύκτα.

— Ἐφυγεν ; ἠρώτησε. Μήπως ἐπῆγε νὰ μὲ καταδώσῃ ;

— Ὁχι, ὄχι, παιδί μου. Δὲν ὑπάρχει ἐντιμότερος ἄνθρωπος ἀπὸ αὐτὸν τὸν γέρο-παλαβόν.

Ἡ Ἀθηναῖς ἠρώτησε διατί τὸν ἔλεγε παλαβόν ὅτε δὲ ὁ Βροττώ τῆς εἶπεν ὅτι ἡ τρέλλα του ἦτο ἡ θρησκεία, αὐτὴ τὸν ἐπέπληξε σοβαρῶς διὰ τοὺς λόγους του· τοῦ εἶπεν ὅτι ἄνθρωποι χωρὶς θρησκείαν εἶνε χειρότεροι ἀπὸ τὰ κτήνη καὶ ὅτι αὐτὴ ἐπίστευε καὶ προσηύχετο συχνὰ εἰς τὸν Θεόν, ἐλπίζουσα ὅτι θὰ τὴν συγχωρήσῃ διὰ τὰς ἁμαρτίας της καὶ θὰ τὴν παραλάβῃ εὐσπλαγχνῶς εἰς τοὺς ἀγίους τοῦ κόλπους.

Ἐπειτα βλέπουσα ὅτι ὁ Βροττώ ἐκράτει βιβλίον εἰς τὰς χεῖράς του, τὸ ἐξέλαβεν ὡς βιβλίον προσευχῶν καὶ τοῦ εἶπε·

— Νὰ ὁποῦ καὶ σεῖς κάνετε τὴν προσευχὴν σας. Ὁ Θεὸς θὰ σᾶς ἀνταμείψῃ δι' αὐτὸ ποῦ ἐκάματε σ' ἐμένα.

Ὅτε δὲ ὁ Βροττώ τῆς εἶπεν ὅτι τὸ βιβλίον ἐκεῖνο δὲν ἦτο Σύνοψις καὶ ὅτι εἶχε γραφῇ πρὶν εἰσαχθῇ ἡ λειτουργία καὶ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία εἰς τὸν κόσμον, αὐτὴ ἐσκέφθη ὅτι θὰ ἦτο κανένας Ὀνειροκρίτης καὶ ἠρώτησεν ἂν ἱμποροῦσε νὰ τῆς εὗρῃ ἐκεῖ μέσα τὴν ἐξήγησιν ἑνὸς περιέργου ὀνείρου ὅπου εἶδεν. Αὐτὴ δὲν ἤξευρε νὰ διαβάξῃ καὶ ἐγνώριζε μόνον ἀκουστά αὐτὰ τὰ δύο εἶδη τῶν βιβλίων.

Ὁ Βροττώ τῆς ἀπήντησεν ὅτι τὸ βιβλίον ἐκεῖνο δὲν ἀξίγει παρὰ μόνον τὸ ὄνειρον τῆς ζωῆς. Τὸ κοράσιον εὐρίσκον δυσκατάληπτον τὴν ἐξήγησιν ταύτην, παρητήθη τῆς ιδέας τοῦ νὰ τὴν ἐννοήσῃ καὶ ἔχωσε τὸ μούτρον τῆς μέσα εἰς τὸ τσανάκι, τὸ ὁποῖον διὰ τὸν Βροττώ ἀντικαθίστα τὰς ἄλλοτε ἐν χρήσει εἰς τὸν οἶκόν του ἀργυρᾶς λεκάνας. Ἐπειτα διώρθωσε τὴν κόμην τῆς πρὸ τοῦ μικροῦ καθρέπτου τοῦ ξυρίσματος τοῦ φιλοξενούντος αὐτὴν, μὲ μεγάλην καὶ σοβαρὰν ἐπιμέλειαν καὶ τοὺς λευκοὺς βραχίονας κυρτοὺς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς, ἐπρόφερε μερικὰς λέξεις κατὰ μακρὰ διαλείμματα.

— Θὰ εἶσθε πλούσιος ἄλλοτε ;

— Ἀπὸ ποῦ τὸ συμπεραίνεις ;

— Δὲν ἠξεύρω· ἀλλὰ θὰ εἶσθε πλούσιος καὶ θὰ εἶσθε καὶ ἀριστοκράτης... εἶμαι βεβαία.

Ἀνέσυρεν ἀπὸ τὴν τσέπην τῆς μίαν μικρὰν Παναγίαν ἀργυρᾶν ἐντὸς στρογγύλης θήκης ἐξ ἐλέφαντος, ἓνα βῶλον ζάχαριν, κλωστήν, ἓνα ψαλιδάκι, ἓνα ἀναπτῆρα, δύο τρεῖς βελονοθήκας καὶ ἀφοῦ ἐδιάλεξεν ὅτι τῆς ἐχρειάζετο, ἤρχισε νὰ διορθώσῃ τὸ φουστάνι τῆς, τὸ ὁποῖον εἶχε σχισθῇ εἰς διάφορα μέρη.

— Διὰ νὰ εἶσαι ἀσφαλῆς, κόρη μου, βάλε καὶ αὐτὸ εἰς τὴν σκούφιάν σου, εἶπεν ὁ Βροττώ, δίδων εἰς αὐτὴν τρίχρουν ἐθνόσημον.

— Θὰ τὸ βάλω εὐχαρίστως, κύριε, τοῦ ἀπήντησεν ἡ νεᾶνις, ἀλλὰ διὰ νὰ κάμω τὸ χιτῶνι τὸ ἰδικόν σας καὶ ὄχι τοῦ ἔθνους.

Ἀφοῦ ἐνεδύθη καὶ ἐκαλλωπίσθη ὅσον ἡδύνατο καλλίτερον, κρατοῦσα τὴν ἐσθῆτά της καὶ μὲ τὰς δύο τῆς χεῖρας, ἐξετέλεσε μίαν ὑπόγλισιν, ὅπως εἶχε μάθῃ εἰς τὸ χωρίον τῆς, ὡς εἶπεν εἰς τὸν Βροττώ.

— Κύριε, εἶμαι ταπεινοτάτη δούλη σας !

Ἦτο πρόθυμος νὰ ἐποχρεύσῃ τὸν εἰσεργάτην τῆς καθ' ὅλους τοὺς τρόπους· ἀλλὰ ἔκρινε σωστὸν οὔτε ἐκεῖνος νὰ τῆς

ζητήσῃ τίποτε, οὔτε αὐτὴ νὰ τοῦ προσφέρῃ καὶ τῆς ἐφαί-
νετο εὐγενικὸν ν' ἀποχωρισθοῦν ἔτσι, συμφώνως μὲ τοὺς κα-
νόνας τῆς εὐπρεπείας.

Ὁ Βροττὼ τῆς ἐνεχείρισε μερικὰ χαρτονομίσματα, διὰ νὰ
δυνηθῇ νὰ ταξειδεύσῃ μὲ τὸ λεωφορεῖον τοῦ Παλαισώ. Τὸ
ποσὸν ὅπου τῆς ἔδωσε ἀπετέλει τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας του
καὶ μολονότι ὑπῆρξε διάσημος διὰ τὴν ἐλευθεριότητά του πρὸς
τὰς γυναῖκας, οὐδέποτε ἕως τότε εἶχε μοιρασθῇ μὲ καμμίαν
μὲ τόσῃν ἰσότητά τὰ ὑπάρχοντά του.

Ἡ νέα τὸν ἠρώτησε πῶς ὠνομάζετο.

— Λέγομαι Μαυρίκιος.

Τῆς ἤνοιξε μὲ θλίψιν τὴν θύραν τῆς σοφίτας του.

— Εἰς τὸ καλόν, Ἀθηναῖς.

Αὐτὴ τὸν ἐνηγκαλίσθη.

— Κύριε Μαυρίκιε, τοῦ εἶπεν, ὅταν μὲ ἐνθυμεῖσθε, νὰ
μὲ λέγετε Μάρθαν· αὐτὸ εἶνε τὸ βαπτιστικόν μου ὄνομα, καὶ
ἔτσι μ' ἔλεγαν εἰς τὸ χωριό μου... Σᾶς ἀφίνω ὑγείαν καὶ σᾶς
εὐχαριστῶ. Δούλη σας, κύριε Μαυρίκιε !

Ἐπρεπε ν' ἀραιωθοῦν αἱ φυλακαί, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πλήρεις. Ἐπρεπε νὰ δικάζουν τοὺς κρατούμενους, νὰ τοὺς δικάζουν ἀδιακόπως, χωρὶς ἀνάπαυσιν. Καθήμενοι παρὰ τοὺς τοίχους τοὺς στολισμένους μὲ συμπλέγματα ρωμαϊκῶν ράβδων καὶ κοκκίνων σκούφων, ὅπως ἄλλοτε οἱ ὁμότιμοὶ των παρὰ τοὺς κρίνους, τὰ ἐμβλήματα τῆς μοναρχίας, οἱ ἐπαναστατικοὶ δικασταὶ ἐτήρουν τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν φλογερὰν ἀταραξίαν τῶν προκατόχων των δικαστῶν τοῦ πρώην καθεστῶτος. Ὁ δημόσιος κατήγορος καὶ οἱ ἀναπληρωταὶ του, ἐξηγτηλῆμενοι ἐκ τοῦ κόπου, φλεγόμενοι ἐκ τῆς αἰπνίας καὶ τῆς ρακοποσίας, μόνον διὰ σφοδρῶν προσπαθειῶν κατώρθωναν ν' ἀποσειοῦν τὴν χάνωσιν καὶ τὴν ἐξάντλησιν των· ἡ δὲ κακὴ κατάστασις τῆς ὑγείας των τοὺς καθίστα τραγικοὺς. Οἱ ἔνορκοι, διάφοροι τὴν προέλευσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα, οἱ μὲν ἀνεπτυγμένοι, οἱ δὲ ἀμαθεῖς, ἄνδρες ἢ γυναικοὶ, ἥπιοι ἢ βίαιοι, ἱπποὶ ἢ εἰλικρινεῖς, ὅλοι ὁμως, ἔνεκα τοῦ κινδύνου τῆς πατρίδος καὶ τῆς Δημοκρατίας, αἰσθανόμενοι, ἢ υποκρινόμενοι ὅτι αἰσθάνονται τὰς αὐτὰς ἀγωνιώδεις ἀνησυχίας, ὅλοι ὁμότατοι ἐξ ἀρετῆς ἢ ἐκ φόβου, ἀπετέλουν μίαν καὶ μόνην ὑπόστασιν, μίαν μόνην κεφαλὴν κοφὴν, ἡρεθισμένην, μίαν καὶ μόνην ψυχὴν, θηρίον τι φαντασιώδες καὶ ἀλληγορικόν, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς φυσικῆς λειτουργίας τῆς ὑπάρξεώς του παρῆγεν ἀφθόνως τὸν θάνατον. Εὐμένεις ἢ σκληροὶ ἐξ εὐαισθησίας, συνταρασσόμενοι αἰφνιδίως ὑπὸ ἀποτόμου συγκλονισμοῦ οἴκτου, ἡθώωνον μετὰ δακρύων κατηγορούμενόν τινα, τὸν ὁποῖον πρὸ μιᾶς ὥρας θὰ κατεδίκαζον μετὰ σαρκασμῶν.

Καθόσον δὲ ἐπροχώρουν εἰς τὸ ἔργον των, ἐνέδιδον ὀρμητικώτερον εἰς τὴν ὥθησιν τῆς καρδίας.

Ἐδίκαζον κατεχόμενοι ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ καὶ τῆς ὑπνηλίας, προερχομένων ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἐργασίας, ὑπὸ τὰς ἔξωθεν παρακελεύσεις καὶ παρορμήσεις καὶ τὰς προσταγὰς τοῦ κυριάρχου, ὑπὸ τὰς ἀπειλὰς τῶν ξεβρακώτων καὶ τῶν πλεκτριῶν τῶν συνωθουμένων εἰς τὰ θεωρεῖα καὶ εἰς τὸ λαϊκὸν ἀκροατήριον ἐδίκαζον ἐπὶ τῇ βάσει μαρτυρῶν μαινομένων, κατηγορητηρίων ἐξωφρενικῶν, ἐντὸς ἀτμοσφαίρας μεμολυσμένης, ἣτις ἐδάρυνε τὸν ἐγκέφαλον, ἔκαμνε νὰ βομβοῦν τὰ ὦτα καὶ νὰ κτυποῦν οἱ μὲνιγγες καὶ ἐπέρριπτε πέπλον αἱματηρὸν ἐπὶ τῶν ὀμμάτων. Ἀόριστοι φῆμαι ἐκυκλοφόρουν εἰς τὸ κοινὸν περὶ ἐνόρκων δεκαζομένων διὰ χρημάτων ὑπὸ τῶν κατηγορουμένων. Ἀλλ' εἰς τὰς φήμας ταύτας τὸ δικαστήριον τῶν ἐνόρκων ἀπῆντα διὰ μαρτυρῶν ὀργίλων καὶ διὰ καταδικῶν ἀμειλικτών. Ἦσαν τέλος πάντων ἄνθρωποι οὔτε χειρότεροι, οὔτε καλλίτεροι τῶν ἄλλων. Ἡ ἀθωότης συνηθέστατα εἶνε εὐτύχημα, δὲν εἶνε ἀρετὴ· ὅστις δὴποτε δὲ ἤθελε στέρξει νὰ εὗρεθῇ εἰς τὴν θέσιν των, θὰ ἐφέρετο ὅπως καὶ αὐτοὶ καὶ θὰ ἐξεπλήρωνε μὲ μετριότητα ψυχῆς τὰ τρομακτικὰ τοῦ ἐκεῖνα καθήκοντα.

Ἡ Ἀντωνιέττα, ἡ τόσον ἀναμενομένη, προσῆλθε τέλος καὶ ἐκάθησε μελανέμων εἰς τὸ ἀπαίσιον ἐδώλιον, ὑπὸ τοιαύτην συναυλίαν υἱοῦς, ὥστε μόνῃ ἡ ἀβεβαιότης περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς δίκης συνετέλεσεν ὥστε νὰ τηρηθῇ κάποιος σεβασμὸς εἰς τοὺς τύπους. Εἰς τὰ θανατηφόρα ἐρωτήματα ἡ κατηγορουμένη ἀπῆντησεν, ὅτε μὲν μὲ τὸ ὀρμέμφυτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως, ὅτε δὲ μὲ τὴν συνήθη τῆς ἀγερωχίαν, εἰς μίαν περίπτωσιν δὲ ἐξ αἰτίας τῆς κακοηθείας ἐνὸς τῶν κατηγορῶν της, μὲ τὴν μεγαλειότητα τῆς μητρός. Εἰς τοὺς μάρτυρας ἐπετρέπετο μόνον ἡ ὕβρις καὶ ἡ συκοφαντία· ἡ ὑπεράσπισις ἐπάγωσεν ἐκ τοῦ τρόμου. Τὸ δικαστήριον, ἡναγκασμένον νὰ κρίνῃ κατὰ τοὺς τύπους, ἀνέμενε νὰ τελειώσῃ ἡ

διαδικασία, διὰ νὰ ρίψη τὴν κεφαλὴν τῆς Αὐστριακῆς κατὰ τῆς Εὐρώπης.

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν καρατόμησιν τῆς Μαρίας Ἀντωνιέτας, ὁ Γκαμελὲν προσεκλήθη νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν πολίτην Φορτουνὲ Τρυδέρ, ψυχορραγοῦντα εἰς ἀπόστασιν τριάκοντα βημάτων ἀπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ γραφείου, ὅπου εἶχε καταναλώσει τὴν ζωὴν του, ἐπάνω εἰς μίαν κλίνην μὲ στρίποδα, ἐντὸς παλαιοῦ κελλίου Βαρναβίτου τινὸς ἐξωθέντος. Ἡ πελιδνὴ κεφαλὴ του ἐκοίλαινε τὸ προσκεφάλαιον. Οἱ ὀφθαλμοὶ του, οἵτινες ἤδη εἶχον ἀπολέσει σχεδὸν τὴν ὄρασιν, ἔστρεψαν τὰς ὑελώδεις κόρας των πρὸς τὸν Εὐάριστον. Ἡ ἀποξηραμένη χεὶρ του ἤρπασε τὴν χεῖρα τοῦ φίλου του καὶ τὴν ἐθλίψε μὲ ἀπροσδόκητον δύναμιν. Ἐντὸς δύο ἡμερῶν εἶχε πάθει τρεῖς αἱματεμέσεις. Ἐπροσπάθησε νὰ ὁμιλήσῃ ἡ φωνὴ του βραχνῇ καὶ ἄτονος εἰς τὴν ἀρχήν, ἀσθενὴς ὡς ψίθυρος, ἀνεπτύχθη κατόπιν καὶ ἔγεινεν ἰσχυροτέρα.

— Εἰς τὸ Βατινὶ !.. εἰς τὸ Βατινὶ !.. Ὁ Ζουρδὰν ἐπετέθη καὶ ἐδίωξε τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὸ στρατόπεδόν του... ἀπελευθέρωσε τὴν πολιορκημένην Μωμπέζ... Ἀνεκτήσαμεν τὴν Μαρσιέν !.. Θὰ γίνῃ δουλειά !.. Θὰ γείνῃ δουλειά !

Καὶ ἐμειδίασε.

Δὲν ἦσαν ταῦτα ὄνειρα τῆς ὀπτασίας ἀρρώστου· ἦσαν ἡ ὀξυδερκὴς ὄρασις τῆς πραγματικότητος, ἡ διαφωτίζουσα κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὸν ἐγκέφαλόν του, ἐνῷ κατήρχοντο ἀπ' αὐτοῦ τὰ αἰώνια σκότη. Ἡ εἰσβολὴ τῶν ἐχθρῶν εἰς τὸ ἐξῆς πλέον ἀναγκαιτωθεῖσα. Οἱ στρατηγοὶ οἱ συσχεθέντες ὑπὸ τοῦ Τρόμου, ἐννόουν ὅτι τὸ καλλίτερον δι' αὐτοὺς ἦτο νὰ νικήσουν. Ὅ,τι δὲν εἶχε δυνηθῇ νὰ προσφέρῃ ἡ ἐθελουσία κατὰτάξις, ἓνα στρατὸν δηλαδὴ πολυάριθμον καὶ πειθαρχοῦντα, τὸ παρῆεν ἡ στρατολογία. Μὲ μίαν ἀκόμη προσπάθειαν ἡ Δημοκρατία θὰ ἐσώζετο.

Μετὰ ληθαργικὴν ἐξάντλησιν διαρκέσασαν ἐπὶ ἡμίσειαν

ὥραν τὸ πρόσωπον τοῦ Φορτουνὲ Τρυβέρ, τὸ κοιλανθὲν ὑπὸ τοῦ θανάτου, ἐνεψυχώθη καὶ αἱ χεῖρες του ἀνεσηκώθησαν.

Ἔδειξε διὰ τοῦ δακτύλου εἰς τὸν φίλον του τὸ μόνον ἔπιπλον τὸ ὑπάρχον εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν μικρὸν γραφεῖον ἐκ ξύλου καρυᾶς. Καὶ μὲ φωνὴν ἀσθμαίνουσαν καὶ ἀσθενῇ, τὴν ὁποίαν ὠδήγει φωτεινὴ διάνοια, τοῦ εἶπε·

— Φίλε μου, ὅπως ὁ Εὐδαμίδας, σοῦ κληροδοτῶ τὰ χρῆματά μου . . . τριακοσίας εἴκοσι λίρας . . . Θὰ εὕρης τὸν λογοριασμὸν μέσα εἰς ἐκεῖνο τὸ κόκκινον τετράδιον . . . Χαῖρε, Γκαμελέν. Μὴ κοιμᾶσαι . . . Ἐπαγρύπνει διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Δημοκρατίας. Θὰ γείνη δουλειά !

Τὸ νυκτερινὸν σκότος εἰσέδυσεν εἰς τὸ κελλίον. Ἦκούετο ὁ ἐπιθάνατος ἐκφέρων πνοὴν ἀγωνιώδη καὶ ξύνων μὲ τὰς χεῖρας τὰ σινδόνια.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐπρόφερε μερικὰς λέξεις ἀσυναρτήτους.

— Καὶ ἄλλο νύκρον . . . Παραδώσετε τὰ τουφέκια . . . Πῶς εἶνε ἡ ὑγεία μου ; . . . Πολὺ καλὰ . . . Κατεβάσετε τοὺς ὤ⁸ωνας ! . . .

Τὴν πέμπτην ὥραν τῆς πρωίας ἐξέπνευσε.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ τμήματος ὁ νεκρὸς ἐξετέθη εἰς τὸν σῆκον τοῦ πρώην ναοῦ τῶν Βαρναβιτῶν, παρὰ τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος ἐπὶ κλίνης στρατιωτικῆς. Τὸ σῶμα ἦτο σκεπασμένον μὲ τὴν τρίχρουν σημαίαν· τὸ μέτωπόν του δὲ ἦτο ἐστεμμένον μὲ στέφανον δρυός.

Δώδεκα πρεσβύται φέροντες ρωμαϊκὴν τήβεννον καὶ κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖρας φοίνικας καὶ δώδεκα νεάνιδες μὲ μακροὺς πέπλους καὶ κρατοῦσαι ἄνθη, περιεστοίχιζον τὴν νεκρικὴν κοίτην. Παρὰ τοὺς πόδας τοῦ νεκροῦ ἔστεκον δύο παιδιὰ, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐκράτει πυρσὸν ἀνεπιδραμμένον. Ὁ Εὐδάριστος ἀνεγνώρισε τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ μικρὸν χοράσιον τοῦ θυρωροῦ, ἡ Ἰωσηφίνα, ἥτις μὲ τὴν παιδικὴν του σοβαρότητα καὶ μὲ τὴν θελκτικὴν καλλονὴν του, τοῦ

ὑπενθύνιζε τὰ πνεύματα τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ θανάτου, τὰ ὁποῖα οἱ Ῥωμαῖοι ἐχάρασσον ἐπάνω εἰς τοὺς σαρκοφάγους τῶν.

Ἡ πομπὴ διηρθύνθη πρὸς τὸ κοιμητήριον τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου τῶν τεχνιτῶν ὑπὸ τοὺς ἥχους τῆς Μ α σ σ α λ ι - ὠ τ ι δ ο ς καὶ τοῦ Σ ἁ - Ἰ ρ ἁ.

Ἀποθέσας τὸ ὑστατον φίλημα τοῦ ἀποχαρετισμοῦ ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ Φορτουνέ Τρυβέρ, ὁ Εὐάριστος ἔκλαυσεν. Ἐθρήνησεν τὸν ἴδιον ἑαυτόν του, φθονῶν ἑκείνον ὅστις ἀνεπαίτιη, ἄφου ἐξετέλεσε τὸ καθήκον του.

Ἐπιστρέψας εἰς τὴν κατοικίαν του, ἔλαβε τὴν εἰδοποίησιν ὅτι διωρίσθη, μέλος τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τοῦ Δήμου. Ὑποψήφιος ἤδη ὢν ἀπὸ τεσσάρων μηνῶν, εἶχεν ἐκλεχθῆ ἄνευ ἀνταγωνιστοῦ, μετὰ πολλὰς ψηφοφορίας διὰ τριάντα περίπου ψήφων. Οἱ πολῖται δὲν ἐψήφισον πλέον. Τὰ τμήματα ἦσαν ἔρημα· πλούσιοι καὶ πτωχοὶ προσεπάθειν ν' ἀπαλλαγῶν καὶ ν' ἀποφεύγουν τὰ δημόσια ἀξιώματα. Καὶ τὰ μεγαλείτερα τῶν συμβάντων οὔτε ἐνθουσιασμὸν ἐξήγειραν πλέον, οὔτε περιέργειαν· αἱ ἐφημερίδες δὲν ἀνεγινώσκοντο. Ὁ Εὐάριστος ἀμφέβαλλεν ἂν ἐκ τῶν ἐπτακοσίων χιλιάδων κατοίκων τῆς πρωτευούσης αἱ τρεῖς ἢ τέσσαρες χιλιάδες εἶχον ἀκόμη δημοκρατικὸν τὸ φρόνημα.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ Εἵκοσι καὶ εἰς Γερονδῖνοι ἐνεφανίσθησαν πρὸ τοῦ Δικαστηρίου.

Ἀθῶοι ἢ ἔνοχοι τῶν συμφορῶν καὶ τῶν ἐγκλημάτων τῆς Δημοκρατίας, μάταιοι, ἀπερίσκεπτοι, φιλόδοξοι καὶ ἐπιτόλαιοι, καὶ μετριοπαθεῖς καὶ βίαιοι ἐν ταύτῃ, ἀσθενεῖς καὶ περὶ τὸν τρόπον καὶ περὶ τὴν ἐπιείκειαν, βιαστικοὶ νὰ κηρύττουν τὸν πόλεμον καὶ βραδεῖς περὶ τὴν διεξαγωγὴν του, ἀχθέντες πρὸ τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου χάρις εἰς τὸ παράδειγμα, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἔδωκαν, ἦσαν μῦλα ταῦτα αὐτοὶ ἢ περιλάμπρος νεότης τῆς Ἐπαναστάσεως· ὑπῆρξαν τὸ γόητρον αὐτῆς καὶ ἡ δόξα. Ὁ δικαστὴς, ὅστις ἔ-

μέλλε νὰ τοὺς ἐρωτήσῃ μὲ περίτεχνον μεροληψίαν, ὁ πελιδνὸς κατήγορος, ὅστις ἑαῖ, πρὸ τῆς μικρᾶς τραπέζης τοῦ παρασκευάζει τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀτίμωσίν των, οἱ ἔνορκοι ἐκεῖνοι, οἵτινες μετ' ὀλίγον θὰ προσπαθήσουν νὰ καταπνίξουν τὴν υπεράσπισίν των, τὸ κοινὸν ἐκεῖνο τῶν θεωρείων, τὸ ὁποῖον ἐκτοξεύει κατ' αὐτῶν λοιδορίας καὶ ἀποδοκιμασίας, ὅλοι αὐτοί, καὶ οἱ δικασταὶ καὶ οἱ ἔνορκοι καὶ ὁ λαὸς ἐχειροκρότησαν ἄλλοτε τὴν εὐγλωττίαν των, ἐξύμνησαν τὰ προτερήματα καὶ τὰς ἀρετάς των. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἐνθυμοῦντο διόλου.

Ὁ Εὐάριστος ἄλλοτε ἐθεώρει ὡς Θεόν του τὸν Βερνιώ, καὶ ὡς χρησιμοδότην τοῦ τὸν Βρισσώ. Δὲν ἐνεθυμεῖτο ὅμως οὐδὲν πλέεν καί, ἂν διεσώζετο ἀκόμη εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἴχνος τι θαυμασμοῦ, αὐτὸ τὸν παρεκίνει νὰ συλλογισθῇ ὅτι τὰ τέρατα ἐκεῖνα εἶχον ἐξαπατήσῃ τοὺς ἀρίστους τῶν πολιτῶν.

Ἐπανερχόμενος εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ μετὰ τὴν συνεδρίασιν ὁ Γκαμελὲν ἤκουσε φωνὰς σπαρακτικάς. Ἦτο ἡ μικρὰ Ἰωσηφίνα, τὴν ὁποίαν ἡ μητέρα της ἔδερνεν, ἐπειδὴ εἶχε παίξει εἰς τὴν πλατείαν μαζὺ μὲ τὰ μαγκόπαιδα καὶ λερώσει τὸ ὠραῖον ἄσπρον της φόρεμα, μὲ τὸ ὁποῖον τὴν εἶχαν ἐνδύσει, διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν κηδείαν τοῦ πολίτου Τρουβέρ.

ΙΣΤ'.

Ἀφοῦ ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἐθυσίασε καθ' ἑκάστην εἰς τὴν πατρίδα πολλά θύματα ἐπιφανῇ ἢ ἄσημα, ὁ Εὐάριστος εἶχε καὶ μίαν δίκην ἰδικὴν του, ἓνα ἐκ τῶν κατηγορουμένων ἔκαμε κατηγορούμενον ἰδικόν του...

Ἀφότου ἤδρευεν εἰς τὸ Δικαστήριον, κατεσκόπευεν ἀγρόπνως εἰς τὸ πλῆθος τῶν διερχομένων ἐνώπιόν του ὑποδίκων, προσπαθῶν ν' ἀνακαλύψῃ τὸν διαφθορέα τῆς Ἑλωδίας, τοῦ ὁποίου τὴν φυσιογνωμίαν ἢ φιλόπονος φαντασία του εἶχε δημιουργήσει μὲ χαρακτηριστικά τινα ἀκριβῆ καὶ ὠρισμένα. Τὸν εἶχε φαντασθῇ νέον, ὠραῖον, αὐθάδη καὶ εἶχε σχηματίσει τὴν βεβαιότητα ὅτι ἦτο μετανάστης, φυγὼν εἰς Ἀγγλίαν. Ἐνόμισε δὲ ὅτι τὸν ἀνεῦρεν εἰς τὸ πρόσωπον νεαροῦ τινος μετανάστου, ὀνόματι Μωβέλ, ὅστις ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν καὶ καταμηνυθεὶς ὑπὸ τοῦ ξενοδόχου του, συνελήφθη εἰς ἓν ξενοδοχεῖον τοῦ Πασσὲ καὶ τοῦ ὁποίου τὴν δικογραφίαν, μαζὶ μὲ μυριάς ἄλλας, κατήρτιζε τὸ γραφεῖον τοῦ Φουκιέ-Τεμβίλ. Εὐρέθησαν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιστολαί, τὰς ὁποίας ἡ κατηγορία ἐθεώρει ὡς ἀποδείξεις συνωμοσίας, ἐξυφανθείσης ὑπὸ τοῦ Μωβέλ καὶ τῶν Πρακτόρων τοῦ Πίττ, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι πραγματικῶς δὲν ἦσαν παρὰ ἐπιστολαὶ σταλεῖσαι πρὸς τὸν μετανάστην ὑπὸ τῶν τραπεζιτῶν τοῦ Λονδίνου, εἰς τῶν ὁποίων τὰς τραπέζας εἶχε κατατεθειμένα κεφάλαια. Ὁ Μωβέλ, ὅστις ἦτο νέος καὶ ὠραῖος φαίνεται ὅτι κατεγίνετο ἰδιαιτέρως εἰς ἐρωτικὰς ἐπιχειρήσεις. Εἰς τὸ σημειωματάριον του εὐρέθησαν ἐνδείξεις περὶ σχέ-

σων αὐτοῦ μὲ πρόσωπα διαμένοντα εἰς Ἰσπανίαν, ἡ ὁποία τότε διετέλει εἰς πόλεμον μὲ τὴν Γαλλίαν· αἱ ἐπιστολαὶ αὗται εἶχον χαρακτῆρα ὅλως ἰδιωτικὸν καὶ οἰκεῖον, τὸ δὲ δικαστήριον δὲν ἐξέδωκε βούλευμα ἀπαλλακτικὸν μόνον καὶ μόνον διότι ἐστηρίζετο εἰς τὴν ἀρχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ δικαιοσύνη οὐδέποτε πρέπει νὰ σπεύδῃ ν' ἀπολύσῃ ἓνα φυλακισμένον.

Ὁ Γκαμελὲν ἔλαβε γνῶσιν τῆς πρώτης ἀνακρίσεως εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεβλήθη ὁ Μωβέλ, καὶ τοῦ ἔκαμεν ἐντύπωσιν ὁ χαρακτὴρ τοῦ νεαροῦ τ έ ω ς, ὅστις τοῦ ἐφάνη ἀνταποκρινόμενος εἰς ἐκείνον τὸν ὅποιον αὐτὸς ἀπέδιδεν εἰς τὸν ἄνδρα τὸν ἀποπλανήσαντα τὴν Ἑλωδίαν. Ἐκτοτε κλεισμένος ἐπὶ πολλὰς ὥρας εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ γραμματέως τοῦ δικαστηρίου, ἐμελέτησε τὴν δικογραφίαν μὲ ζῆλον πολὺ. Αἱ ὑποψίαι του ἠϋξήθησαν τεραστίως, ὅτε ἀνεῦρεν εἰς παλαιὸν σημειωματάριον τοῦ μετανάστου τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἑ ρ ω τ ο ς ζ ω γ ρ ά φ ο υ, ἡ ὁποία ἐν τούτοις ἐσημειοῦτο μαζὶ μὲ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Π ρ α σ ί ν ο υ Π ι θ ή κ ο υ καὶ τῆς Π ρ ο σ ω π ο γ ρ α φ ί α ς τ ῆ ς π ρ ώ η ν Δ ε λ φ ί ν η ς καὶ πολλῶν ἄλλων καταστημάτων πωλούντων λιθογραφίας καὶ εἰκόνας. Ὅτε ὁμως ἔμαθεν ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον σημειωματάριον ἀνευρέθησαν καὶ μερικὰ φύλλα ξηρὰ κοκκίνου γαρυφάλου, τυλιγμένα ἐπιμελῶς ἐντὸς μεταξωτοῦ χαρτίου, ἀναλογισθεὶς ὅτι τὸ κόκκινον γαρύφαλον ἦτο τὸ ἀγαπητὸν ἄνθος τῆς Ἑλωδίας, ἥτις τὸ ἐκαλλιέργει εἰς τὸ παράθυρόν της, τὸ ἔφερεν εἰς τὴν κόμην της, καὶ τὸ ἐχάριζεν εἰς τοὺς φίλους της—ὅπως αὐτοπροσώπως τὸ ἐγνώριζεν—ὥς σημεῖον τοῦ ἔρωτός της, ὁ Εὐάριστος δὲν ἀμφέβαλε πλέον. Τότε δέ, ἀφοῦ ἐβεβαιώθη πλέον, ἀπεφάσισε νὰ ἐρωτήσῃ τὴν Ἑλωδίαν, κρύπτων ὁμως ἀπ' αὐτὴν τὰ περιστατικά, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἀνεκάλυψε τὸν ἐγκληματιαν.

Ἐνῶ ἀνήρχετο τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας του, ἠσθάνθη ἤδη

ἀπὸ τὰς κατωτέρας βαθμίδας τὴν γαργαλιστικὴν ὁσμὴν ψινομένου ὀπωρικοῦ καὶ ἀνελθὼν εὗρεν εἰς τὸ σπουδαστήριόν του τὴν Ἑλωδιαν, βοηθοῦσαν τὴν μητέρα του νὰ κατασκευάσῃ γλυκὸν κυδωνίου. Ἐνῶ ἡ γηραιὰ οἰκοκυρὰ ἤναπτε τὴν φωτιὰν καὶ ἐμελέτα νοερώς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἐδαπανῶντο πολλὰ κάρβουνα, οὔτε πολλὴ ζάχαρις διὰ τὴν κατασκευὴν, χωρὶς νὰ βλαφθῇ ἐκ τούτου ἡ ποιότης τοῦ γλυκοῦ, ἡ πολίτις Βλαίς, καθημένη εἰς τὸ ψάθινον κάθισμα, φέρουσα ποδιὸν ἐκ φαιοῦ πανίου καὶ ἔχουσα ἐπὶ τῶν γονάτων της σωρὸν χρυσοκιτρίνων ὀπωρῶν, ἐκαθάριζε τὰ κυδῶνια καὶ ἔρριπτε τὰ τεμάχια ἐντὸς λεκάνης χαλκῆς. Τὰ κράσπεδα τῆς σκούφιας τῆς ἦσαν ἀνερριμμένα πρὸς τὰ ὀπίσω, οἱ δὲ μοῦροι βόστρυχοι τῆς κόμης της συνεστρέφοντο ἐπὶ τοῦ ἰδρωμένου μετώπου της· χάρις τις καὶ θέλητρον οἰκιακὸν ἀπέρρηκεν ἐξ αὐτῆς καὶ ἐνέπνεον γλυκεῖς λογισμοὺς καὶ ἡδυπαθῇ γαλήνῃ.

Ἀνύψωσε, χωρὶς νὰ κινηθῇ ἀπὸ τὴν θέσιν της, τὰ δμματα καὶ ἐκύτταξε τὸν ἑραστήν της μὲ τὸ ὠραῖον ὥσει ἐξ ἀναλελυμένου χρυσοῦ βλέμμα της καὶ τοῦ εἶπε·

— Βλέπεις, Εὐάριστε; δουλεύομεν γιὰ σένα. Θὰ τρώγῃς ὅλον τὸν χειμῶνα ὠραῖον πελτέν κυδωνιοῦ, ὅπου θὰ σοῦ δυναμώσῃ τὸ στομάχι καὶ θὰ σὲ κρατῇ πάντοτε καλόκαρδον.

Ἄλλ' ὁ Γκαμελὲν πλησιάσας ἐπροφερε παρὰ τὸ ὠτίον της ἓνα δνομα·

— Ὁ Ἰάκωβος Μωδέλ...

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ μπαλωματὴς Κομβάλω ἐπρόβαλε τὴν κόκκινὴν του μύτην ἀπὸ τὴν μισοανοικτὴν θύραν. Ἐφερε μαζί μὲ ἓνα ζευγάρι ὑποδήματα, τῶν ὁποίων εἶχε διορθώσει τὰ πέλματα, τὸν λογαριασμὸν τῆς ἐργασίας του.

Ἐκ φόβου μήπως ἐκληφθῇ ὡς κακὸς πατριώτης, ἔκαμνε χρῆσιν εἰς τὰς σημειώσεις του τοῦ νέου ἐπαναστατικοῦ ἡμερολογίου. Ἡ πολίτις Γκαμελὲν, ἥτις ἤθελε νὰ ἐξετάζῃ μὲ

ἀκρίβειαν τοὺς λογαριασμούς, ἐμπερδεύετο μὲ τοὺς Φροεκτιδῶρους καὶ μὲ τοὺς Βανδεμιαίρ.

Καὶ εἶπε, στενάζουσα·

— Τί εἶνε τοῦτο, Χριστέ μου !... θέλουν ν' ἀλλάξουν τὰς ἡμέρας, τοὺς μῆνας, τὰς ἐποχάς, τὸν ἥλιον, τὸ φεγγαρι!.. Τί κακομοιριά εἶν' αὐτή!.. Δὲν μοῦ λέγεις, κύριε Κομβάλῳ, τί εἶν' αὐτὸ τὸ ζευγάρι ἢ γαλότζες τὰς 8 τοῦ Βανδεμιαίρ ;

— Πολίτις, ρίξτε μιὰ ματιὰ εἰς τὸ Ἡμερολόγιόν σας, δια νὰ καταλάβετε.

Ἡ γραῖα τὸ ἐξεκρέμασεν ἀπὸ τὸν τοῖχον, ἔρριψε βλέμματα ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἀπέστρεψεν ἀμέσως τὰ ὄμματα.

— Μὰ αὐτὸ δὲν εἶνε Χριστιανικὸν πρᾶγμα ! εἶπεν ἑντρομος.

— Καὶ ὅχι μόνον αὐτὸ, πολίτις, ἀλλὰ τώρα θὰ ἔχωμεν τρεῖς μόνον Κυριακάς ἀντὶ διὰ τέσσαρας. Καὶ κατ' ἄλλο ἰκνούη· θ' ἀλλάξωμεν τὸ σύστημα ὁποῦ μετροῦμεν. Δὲν ἴθ' ὑπάρχουν πλέον τὰ συνηθισμένα νομίσματα καὶ τὰ βάρη. Ὅλα θὰ κανονίζονται εἰς τὸ ἐξῆς μὲ τὸ βάρος τοῦ ἀπεσταγμένου νεροῦ.

Ἀκούσασα ταῦτα ἡ πολίτις Γκαμελέν, μὲ τὰ χεῖλη τρέμοντα, ἀνύψωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ὁροφὴν καὶ ἐστέναζε λέγουσα !

— Τὸ παρακάνουν !

Ἐνῷ δὲ παρεπονεῖτο οὕτως, ὁμοίᾳ μὲ τὰς ἁγίας γυναῖκας τὰς εἰκονιζομένας παρὰ πόδας τοῦ Ἑσταυρωμένου, εἰς τὰ πρόστυγα ὁμοιώματα τῆς Σταυρώσεως, κάποιον φρύγανον, τὸ ὁποῖον ἐπῆρε φωτιὰν εἰς τὸ πύραυνον, ἐνῷ ἡ πρεσβύτις εἶχεν ἀπουακρυνθῆ, ἐγέμισε τὸ δωμάτιον μὲ καπνὸν δυσώδη, ὅστις ἐνούμενος μὲ τὴν δριμεῖαν ὁσμὴν τοῦ κυδωνίου κατέστησεν ἀσφυκτικὴν τὴν ἀτμόσφαιραν.

Ἡ Ἐλωδία παρεπονεῖτο ὅτι ἐπιάσθη ὁ λαιμὸς της καὶ εἶπε ν' ἀνοίξουν τὸ παράθυρον. Ἀλλὰ μόλις ὁ πολίτης μπι-

λωματῆς ἀποχαιρετήσας ἀνεχώρησε καὶ ἡ πολίτις Γκαμελὲν ἐπανῆλθε παρὰ τὸ πύραυνον, ὁ Εὐάριστος ἐπανελάβε τὸ ὄνομα ἐκεῖνο παρὰ τὸ ὅτιον τῆς πολιτίδος Βλαίξ.

— Ὁ Ἰάκωβος Μωβέλ.

Αὐτὴ προσέβλεψε μὲ κάποιαν ἐκπλήξιν καὶ μὲ ἄκραν ἀταραξίαν, ἐξακολουθοῦσα νὰ κόπτη τὰ κυδώνια εἰς τέσσαρα κομμάτια.

— Αἶ, τί ;... Ὁ Ἰάκωβος Μωβέλ ;...

— Αὐτὸς εἶνε.

— Ποιὸς αὐτός ;

— Ποῦ τοῦ ἔδωκες τὸ κόκκινον γαρύφαλον.

Ἡ νεᾶνις ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἐννόει καὶ τοῦ εἶπε νὰ ἐξηγηθῇ.

— Ἐκεῖνος ὁ ἀριστοκράτης... ἐκεῖνος ὁ μετανάστης... ἐκεῖνος ὁ ἀτιμος !..

Αὐτὴ ὑψωσε τοὺς ὦμους καὶ ἠρνήθη μὲ πολλὴν φυσικότητα ὅτι ἐγνώρισε ποτὲ τὸν Ἰάκωβον Μωβέλ.

Καὶ τῷ ὄντι οὐδέποτε τὸν εἶχε γνωρίσει.

Ἡρνήθη ὅτι ἔδωσέ ποτε κόκκινα γαρύφαλα εἰς ἄλλον ἐκτὸς τοῦ Εὐαρίστου ἀλλ' ἴσως, ὥς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ἡ μνήμη της δὲν ἦτο πολὺ πιστή.

Ὁ Εὐάριστος δὲν ἐγνώριζε καλὰ τὰς γυναῖκας καὶ δὲν εἶχεν ἐμβατεύσει βαθέως περὶ τὴν διήγησιν τοῦ χαρακτῆρος τῆς Ἐλωδίας. Ἐν τούτοις τὴν ἐθεώρει πολὺ ἱκανὴν νὰ προσποιῇται καὶ ν' ἀπατᾷ ἀνθρώπους ἐξυπνοτέρους ἀπὸ αὐτόν.

— Διατί τὸ ἀρνεῖσαι ; τῆς εἶπε. Τὸ γνωρίζω.

Αὐτὴ ἐβεβαίωσε καὶ πάλιν ὅτι δὲν εἶχε γνωρίσει κανένα Μωβέλ. Ἐπειδὴ δ' ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε τελειώσει τὸ καθάρισμα τῶν κυδωνίων, ἐζήτησε νερόν νὰ πλυνθῇ, ἐπειδὴ τὰ δάκτυλά της ἐκολλοῦσαν.

Ὁ Γκαμελὲν τῆς ἔφερε μικρὰν λεκάνην.

Ἐνῷ ἔπλυνε τὰς χεῖράς της, ἡ Ἐλωδία ἐπανέλαβε τὰς ἀρνήσεις της.

Αὐτὸς ἐπανέλαβεν ἐπίσης ὅτι ἐγνώριζε τὰ διατρέξαντα καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ἡ νεᾶνις ἐσιώπησε.

Δὲν ἐννέει ποῦ ἔτεινεν ἡ ἐρώτησις τοῦ ἐραστοῦ της καὶ ἀπείχε πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ φαντασθῇ ὅτι αὐτὸς ὁ Μωδέλ, τοῦ ὁποῦ οὐδέποτε εἶχεν ἀκούσει τὸ ὄνομα, ἐπρόκειτο νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου. Δὲν ἐκαταλάμβανε τίποτε ἀπὸ τὰς ὑποψίας μὲ τὰς ὁποίας ἐπιμόνως τὴν ἐβασάνιζεν ὁ ἐραστής της, ἐγνώριζεν ὅμως ὅτι αὐταὶ ἦσαν ἀνυπόστατοι. Ὅθεν, μὴ ἐλπίζουσα ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ τοῦ τὰς ἐξαλείψῃ, δὲν τὸ ἐπεχείρησε κἂν, διότι δὲν ἠθέλε καὶ νὰ τὰς ἐξαφανίσῃ. Ἐπαυσεν ἀπὸ τοῦ διαμαρτύρεται καὶ νὰ λέγῃ ὅτι δὲν εἶχε ποτὲ γνωρίσει κανένα Μωδέλ, προτιμῶσα ν' ἀφίσῃ τὸν ζυλότυπον νὰ πλανᾶται εἰς ἀπατηλὰ ἵχνη, ἀφοῦ ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς εἰς τὴν ἄλλην, ἐκ τοῦ ἐλαχίστου τυχαίου περιστατικοῦ ἦτο ἐνδεχόμενον ν' ἀνεύρῃ τὸν ἀληθινὸν δρόμον. Ὁ ὑπαλληλίσκος τῶν παλαιῶν ἡμερῶν εἶχε γίνοι τῶρα ὥραϊος δραγόνος πατριώτης καὶ τὰ εἶχε χαλάσει μὲ τὴν ἀριστοκρατίδα ἐρωμένην του. Ὅσακις συνήντα τὴν Ἐλωδίαν καθ' ὁδόν, τὴν ἐκύτταζε μὲ βλέμμα τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὡς νὰ ἔλεγεν·

«— Ἐλα τώρα πειά, κορίτσι μου! αἰσθάνομαι ὅτι σὲ συγχωρῶ πῶς σὲ ἄφισα!... καὶ ὅτι εἶμαι ἕτοιμος πάλιν νὰ σὲ προτιμήσω».

Ὡστε δὲν ἐπεχείρησε νὰ θεραπεύσῃ τὸν φίλον της ἀπὸ τὰς φαντασιοπληξίας του, ὅπως τὰς ἔλεγε. Καὶ ὁ Γκαμελὲν διετήρησε τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Ἰάκωβος Μωδέλ ἦτο ὁ ἀποπληνίσας τὴν Ἐλωδίαν.

Τὰς ἀκολούθους ἡμέρας τὸ Δικαστήριον κατέγιεν ἀνεκδότως νὰ ἐξαφανίσῃ τὸν ὁμοσπονδισμόν, ὅστις ὡς ὕδρα ἡπεύλει νὰ καταβροχθίσῃ τὴν ἐλευθερίαν. Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἡ ἐργασία ἦτο πολλή, οἱ δὲ ἑνορχοὶ, ἐξηντλημένοι

ἐκ τοῦ καμάτου, ἐξαπέστειλαν εἰς τὸν θάνατον ὅσον ἡδύναντο ταχύτερον τὴν σύζυγον τοῦ Ρολάν, τὴν ὑποκινήτριαν καὶ συνένεχον τῶν ἐγκλημάτων τῆς πατρίας τῶν Βρισσωτιστῶν.

Ἐν τούτοις καθ' ἑκάστην ὁ Γκαμελὲν μετέβαινε εἰς τὴν γραμματεῖαν, διὰ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως τοῦ Μωβέλ.

Σπουδαῖα ἔγγραφα τῆς δικογραφίας του εὐρίσκοντο εἰς Βορδώ, καὶ ὁ Γκαμελὲν κατώρθωσε νὰ ὑπάγῃ ἐπίτηδες εἰς ὑπάλληλος διὰ νὰ τὰ φέρῃ. Ἐπὶ τέλους τὰ ἔγγραφα ἔφθασαν.

Ὁ ἀντισταγγελεὺς τ' ἀνέγνωσεν, ἐμόρφασε καὶ εἶπεν εἰς τὸν Εὐάριστον·

— Δὲν εἶνε δὰ καὶ περίφημα αὐτὰ τὰ ἔγγραφα ! Δὲν περιέχουν τίποτε ὄλῳ καὶ ἀνοησίες !.. Νὰ ἦτο τοῦλάχιστον βέβαιον ὅτι ὁ τέως κόμης Μωβέλ εἶχε μεταναστεύσει !..

Τέλος ὁ Γκαμελὲν ὑπερίσχυσεν. Εἰς τὸν νέον Μωβέλ ἀνεκοινώθη τὸ κατηγορητήριόν του καὶ ἤχθη ἐνώπιον τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου τὴν 19 Βρουμαίρ.

Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνεδριάσεως ὁ Πρόεδρος ἔλαβε τὸ ὕψος τὸ ζοφερόν καὶ τρομερόν, τὸ ὁποῖον ἐφρόντιζε νὰ δίδῃ εἰς τὸ πρόσωπόν του, ὅσας ἡ ἀνάκρισις ἐπὶ τῆς ἐκδικαζομένης υποθέσεως ἦτο ἀτελής. Ὁ ἀντισταγγελεὺς ἐθώπευε τὸν πῶγωνα μὲ τὰ πτερὰ τῆς γραφίδος καὶ ἐπροσποιεῖτο ἀταραξίαν ἀπορρέουσαν ἐξ ἀγνῆς συνειδήσεως. Ὁ γραμματεὺς ἀνέγνωσε τὸ κατηγορητήριον· κενότερον ἔγγραφον αὐτοῦ ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀκουσθῇ.

Ὁ Πρόεδρος ἠρώτησε τὸν κατηγορούμενον ἂν εἶχε λάβει γνῶσιν τῶν νόμων τῶν θεσπισθέντων κατὰ τῶν μεταναστῶν.

— Τοὺς νόμους τοὺς ἐγνώριζα καὶ τοὺς ἐτήρησα, ἀπὴν-

τησεν ὁ Μωβέλ· ἔφυγα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν ἐφωδιασμένος με τακτικὸν διαβατήριον.

Περὶ τῶν λόγων τοῦ ταξειδίου αὐτοῦ εἰς Ἀγγλίαν καὶ τῆς ἐπιστροφῆς του εἰς Γαλλίαν ἔδωκεν ἐξηγήσεις ἐπαρκεῖς. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο ἀξιέραστον· εἶχε μίαν ἔκφρασιν εὐλικρινείας καὶ ὑπερηφανείας, ἡ ὁποία ἐπροξένει εὐχάριστον ἐντύπωσιν. Αἱ γυναῖκες τῶν θεωρείων τὸν ἐκύτταζαν μὲ βλέμμα εὐνοϊκόν. Ἡ κατηγορία διετείνετο ὅτι ὁ κατηγορούμενος εἶχε διατρίψει εἰς τὴν Ἰσπανίαν εἰς καιρὸν κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ χώρα ἐκείνη διετέλει ἤδη εἰς πόλεμον μετὰ τῆς Γαλλίας· ἀλλ' αὐτός, ἐβεβαίωσε ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δὲν εἶχεν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν Βαυόννην. Ἐν μόνον σημεῖον ἔμενε σκοτεινόν. Μεταξὺ τῶν χαρτίων, τὰ ὁποῖα εἶχε ρίψει εἰς τὸ πῦρ τῆς θερμάστρας του κατὰ τὴν στιγμήν τῆς συλλήψεώς του, καὶ τῶν ὁποίων ἀνευρέθησαν μικρὰ τεμάχια, ἐφαίνοντο ἀκόμη ὥς ἀναγινώσκοντα μερικὰς λέξεις ἰσπανικὰς καὶ τὸ ὄνομα «Νιέβες».

Ὁ Ἰάκωβος Μωβέλ ἠρνήθη νὰ δώσῃ τὰς ζητουμένας ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐξηγήσεις. Ὅτε δὲ ὁ Πρόεδρος τοῦ παρετήρησεν ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον του ἔπρεπε νὰ ἐξηγηθῇ, αὐτὸς ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἔπρεπε κανεὶς πάντοτε νὰ παρακολουθῇ τὸ συμφέρον του.

Ὁ Γκαμελὲν ἐπεθύμει νὰ καταδειχθῇ ἡ ἐνοχὴ τοῦ Μωβέλ ἐπὶ ἐνὸς μόνον ἐγκλήματος· τρεῖς φορές παρεκάλεσεν ἐπιμόνως τὸν προεδρὸν νὰ ἐρωτήσῃ τὸν κατηγορούμενον πόθεν προήρχετο τὸ γαρύφαλον, τοῦ ὁποίου μὲ τόσῃν στοργὴν ἐφύλαττε τὰ ξηρὰ φύλλα μέσα εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν του.

Ὁ Μωβέλ ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἐφρόνει ὅτι ἦτο ὑποχρεωμένος ν' ἀπαντήσῃ εἰς ἐρώτησιν ἐπὶ ζητήματος μὴ ἐνδιαφέροντος τὴν δικαιοσύνην, ἀφοῦ δὲν εὐρέθη καμμία ἐπιστολὴ κρυμμένη ἐντὸς τοῦ ἀνθους ἐκείνου.

Οἱ ἔνορχοι ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ δωμάτιον τῶν διασκέψε-

ων, εὐνοϊκῶς διατεθειμένοι ὑπὲρ τοῦ νέου ἐκείνου, τοῦ ὁποίου ἡ σκοτεινὴ ὑπόθεσις ἐφαίνετο μᾶλλον ὑποκρίπτουσα ἔρωτικά ἀπόρρητα. Εἰς ἐξ αὐτῶν, εἰς τέως εὐγενῆς, ὅστις εἶχε δώσει ἐχέγγυα ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Ἑλιανάστασιν εἶπε·

— Πρόκειται τάχα νὰ τὸν καταδικάσωμεν διὰ τὸ γένος του ; Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ εἶχα τὸ ἀτύχημα νὰ γεννηθῶ ἀπὸ ἀριστοκρατάς.

— Ναί, ἀλλὰ σὺ ἐβγῆκες ἀπὸ τὴν τάξιν των, ἀπήντησεν ὁ Γκαμελέν, ἐνῶ αὐτὸς ἔμεινε.

Καὶ ὠμίλησε μὲ τόσῃν σφοδρότητι ἐναντίον τοῦ συνωμότη τοῦ αὐτοῦ, τοῦ ὁργάνου τοῦ Πίιτ, τοῦ συνεννόχου τοῦ Κοβούργου, ὅστις μετέβη πέραν τῶν ὁρίων καὶ τῶν θαλασσῶν νὰ ἐξεγείρῃ ἐχθροὺς κατὰ τῆς ἐλευθερίας, ἐζήτησε μὲ τόσῃν ζέσειν τὴν καταδίκην τοῦ προδότου, ὥστε ἐξῆψε τὴν πάντοτε ὑποπτικὴν ἐχθροπάθειαν καὶ τὴν παλαιὰν αὐστηρότητα τῶν πατριωτῶν δικαστῶν.

Εἰς ἐξ αὐτῶν εἶπε μετὰ κυνισμοῦ·

— Εἶνε μερικαὶ ἐκδουλεύσεις ὅπου δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ τὰς ἀρνηθῇ εἰς ἓνα συνάδελφον.

Ἡ ἐτυμηγορία ἐξεδόθη μὲ πλειονοψηφίαν μιᾶς ψήφου.

Ὁ κατηγορούμενος ἤκουσε τὴν ἀπόφασιν ἀτάραχος καὶ μειδιῶν. Τὰ βλέμματά του, τὰ περιφερόμενα ἡσυχῶς εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐξέφρασαν, ὅτε συνήντησαν τὴν μορφήν τοῦ Γκαμελέν, ἀνέκφραστον περιφρόνησιν.

Οὐδεὶς χειροκρότησε τὴν ἀπόφασιν.

Ὁ Ἰάκωβος Μωβέλ ὠδηγήθη πάλιν εἰς τὴν εἰρκτὴν τῆς Κονσιερζερίας καὶ ἔγραψε μίαν ἐπιστολήν, ἕως νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἐκτελέσεως, ἣτις ὠρίσθη νὰ γίνῃ ἐκείνην τὴν ἰδίαν ἐσπέραν ὑπὸ τὸ φῶς τῶν πυρσῶν.

Ἡ ἐπιστολὴ εἶχεν ὥς ἐξῆς·

«Φιλτάτῃ μου ἀδελφῇ, τὸ Δικαστήριον μὲ ἀποστέλλει εἰς »τὴν λαιμητόμον καὶ μοῦ χαρίζει τοιοντοτρόπως τὴν μόνην »χαράν, τὴν ὁποίαν θὰ μοῦ ἦτο δυνατόν νὰ δοκιμάσω μετὰ

»τὸν θάνατον τῆς λατρευτῆς μου Νιέβες. Μοῦ ἐπῆραν τὸ
»μόνον πρᾶγμα τὸ ὅποιον μοῦ ἀπομένει ἐξ αὐτῆς, ἓνα ἄν-
»θρωπος ροιάς, τὸ ὅποιον αὐτοὶ ἀποκαλοῦν, δὲν ἤξεύρω διατί,
»γαυρῦφαλον.

»Ἦμουν φιλότεχνος εἰς Παρισίους, κατὰ τοὺς εὐτυχι-
»σμένους χρόνους, εἶχα κάμει μίαν συλλογὴν ἀπὸ εἰκόνας
»καὶ λιθογραφίας, ἡ ὁποία εὐρίσκεται τώρα εἰς μέρος ἀσφα-
»λὲς καὶ θὰ σοῦ παραδοθῇ, ὅταν τοῦτο καταστῇ δυνατόν. Σὲ
»παρακαλῶ, ἀγαπητὴ μου ἀδελφῇ, νὰ τὴν κρατήσης ὡς ἀ-
»νάμνησίν μου».

Ἐκοψεν ἓνα βόστρυχον τῆς κόμης του, τὸν ἔθεσεν ἐντὸς
τῆς ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν ἐδίπλωσε καὶ ἐπέγραψε τὴν διεύ-
θυνσιν·

«Πρὸς τὴν πολίτιδα

Κλημετίαν Λεξεμερί, τὸ γένος Μωβέλ

Εἰς Λὰ Ρεόλ».

Ἐδωκεν ὅσα χρήματα ἔφερεν ἐπ' αὐτοῦ εἰς τὸν θυρωρὸν
τῆς φυλακῆς παρακαλῶν αὐτὸν νὰ φροντίσῃ ν' ἀποστείλῃ
τὸ γράμμα ἐκεῖνο, ἐζήτησε μίαν φιάλην οἴνου καὶ τὴν ἔπιε
σιγά, σιγά, ἀναμένων τὸ ἀμάξιον τῶν καταδίκων...

Μετὰ τὸ δεῖπνον, ὁ Γκαμελὲν μετέβη μετὰ σπουδῆς εἰς τὸ
ἐμπορικὸν τοῦ Ἑ ρ ω τ ο ς ζ ω γ ρ ά φ ο υ καὶ ἀνέβη
εἰς τὸ κυανοῦν δωμάτιον, ὅπου κάθε νύκτα τὸν ἀνέμενεν
ἡ Ἐλωδία.

— Ἐξεδικήθης, τῆς εἶπεν. Ὁ Ἰάκωβος Μωβέλ δὲν ὑ-
πάρχει πλέον. Τὸ ἀμάξι ὅπου τὸν μεταφέρει εἰς τὴν λα-
μητόμον ἐπέρασεν ὑποκάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά σου ὑπὸ τὸ
φῶς τῶν πυρσῶν.

Ἡ νεᾶνις ἐννόησε τί συνέβη.

— Ἀθλίε ! τοῦ εἶπεν· ἐσὺ τὸν ἐφόνευσες· δὲν ἦτο διό-
λου ἐραστής μου. ... τὸν ἐγνώριζα... δὲν τὸν εἶδα ποτέ...
Τί ἄνθρωπος ἦτο ;... Θὰ ἦτο νέος... εὐμορφος... ἀθῶ-
ος !... Καὶ σὺ τὸν ἐφόνευσες, ἄθλιε... ἄθλιε !...

Καὶ ἔπεσε κάτω λιπόθυμος... Ἀλλὰ μέσα εἰς τὰ σκοτὴ τοῦ προσωρινοῦ ἐκείνου θανάτου ἡσθάνετο τὸν ἑαυτὸν τῆς νὰ κατακλυζεται ταῦτοχρόνως καὶ ἀπὸ φρίκην καὶ ἀπὸ ἔρωτικὴν ἐπιθυμίαν. Ἀνεξωογονήθη σχεδὸν τὰ βαρέα βλέφαρά τῆς ἀπεκάλυπτον τὸ λευκὸν μέρος τῶν ὀφθαλμῶν τῆς· ὁ κόλπος τῆς ἐξωγοῦτο· αἱ χεῖρές τῆς ταρασσόμεναι ἀνεζήτουν τὸν ἐραστὴν τῆς. Τὸν ἔθλιψεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μέχρις ἀποπνιγμοῦ· ἐνέπηξε τοὺς ὄνυχας εἰς τὴν σάρκα τοῦ καὶ τοῦ ἔδωκε μὲ τὰ χεῖλη τῆς τὰ σπαραγμένα τὸ πλέον ἄφω-
νον, τὸ πλέον ὑπόκωφον, τὸ πλέον μακρὸν, τὸ πλέον ἐπώδυ-
νον, τὸ πλέον ἡδονικὸν τῶν φιλημάτων.

Τὸν ἡγάπα μὲ ὅλην τῆς τὴν σάρκα καὶ ὅσον περισσότε-
ρον τῆς ἐφαίνετο φοβερός, σκληρός, ἀποτρόπαιος, ὅσον πε-
ρισσότερον τὸν ἔβλεπε βαμμένον ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν θυμιά-
των του, τόσον περισσότερον τὸν ἐπόθει, τὸν ἐδίψα.

ΙΖ'.

Τὴν 24 Φριμαῖο κατα τὰς δέκα τὸ πρωὶ ὑπὸ διαφυγῇ καὶ ρόδιον οὐρανόν, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἐτήκοντο οἱ πάγοι τῆς νυκτός, οἱ πολῖται Γκενώ καὶ Δελουρμέλ, πράκτορες τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Γενικῆς Ἀσφαλείας, μετέβησαν εἰς τὴν μονὴν τῶν Βαρναβιτῶν καὶ ἐζήτησαν νὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ ἱερατικοῦ συλλόγου, ὅπου ἤδρευεν ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς ἐπαγρυπνησεως τοῦ τμήματος, καὶ ὅπου εὕρισκετο ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ πολίτης Μπωβισάξ, ὅστις ἔχωνε ξύλα εἰς τὴν ἐστίαν. Οἱ εἰσελθόντες ὁμως δὲν τὸν διέκριναν κατ' ἀρχάς, ἐξ αἰτίας τοῦ βραχέος καὶ συμμαζευμένου ἀναστήματός του.

Μὲ τὴν ραγισμένην φωνὴν τῶν κυφῶν ὁ πολίτης Μπωβισάξ **παρεκάλεσε** τοὺς πράκτορας νὰ καθίσουν καὶ ἐδήλωσεν ὅτι εἶνε εἰς τὴν διάθεσίν των.

Ὁ Γκενώ τὸν ἠρώτησεν ἂν ἐγνώριζεν ἓνα κάποιον τέως Δελιζέτ, κατοικοῦντα πλησίον τῆς Νέας Γεφύρας.

— Εἶνε, ἐπρόσθεσεν, ἓνα πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἐντολὴν νὰ συλλάβωμεν.

Καὶ ἔδειξε τὴν διαταγὴν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Γεν' ἥς Ἀσφαλείας.

Ὁ Μπωβισάξ, ἀφοῦ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐσκέφθη, συμβουλευόμενος τὴν μνήμην του, ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἐγνώριζε κανένα ὀνομαζομενον Δελιζέτ, ὅτι ὁ καταζητούμενος αὐτὸς ὑποπτος πιθανόν νὰ μὴ ἐκατοικοῦσεν εἰς τὸ τμήμα, διότι καὶ μερικὰ μέρη τῶν τμημάτων τοῦ Μουσείου, τῆς Ἐνότης, τοῦ Μαρά-καί-Μασσαλίας, ἐγειννίαζον ἐπίσης μὲ τὴν

Νέαν Γέφυραν ὅτι ἐὰν ἦτο κάτοικος τοῦ τμήματος, θὰ διέμενεν ὑπὸ ἄλλο ὄνομα, διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν διαταγὴν τῆς Ἐπιτροπῆς· ὅτι δὲ μᾶλα ταῦτα δὲν θὰ ἐδράδυνε ν' ἀνευρεθῇ.

— Ἄς μὴ χάνωμεν καιρὸν, εἶπεν ὁ Γκενώ. Ἐξηκριδώθη ὅτι εἶνε ὑποπίτος ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν μιᾶς συνενόχου του, κατασχεθεῖσαν καὶ παραδοθεῖσαν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν μόλις χθὲς μᾶς ἀνεκοίνωσεν ὁ πολίτης Λακροά. Μᾶς ἔπνιξεν ἡ ἐργασία· αἱ καταγγελίαι καταφθάνουν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, μὲ τόσῃ ἀφθονίᾳ ὥστε δὲν ἤξεύρει κανεὶς ποῖον νὰ πρωτακούσῃ.

— Αἱ καταγγελίαι, ἀπήντησεν ἀγερώχως ὁ Μπωβιζᾶς, φθάνουν βροχηδὸν καὶ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐπαγρυπνήσεως τοῦ τμήματος. Οἱ μὲν κάμνουν τὰς καταμηνύσεις των ἀπὸ πατριωτισμόν, οἱ ἄλλοι διὰ νὰ κερδήσουν ἓνα χαρτονόμισμα τῶν ἑκατὸν σολδίων. Πολλὰ τέκνα καταγγέλλουν τοὺς γονεῖς των, ἐπειδὴ ἀνυπομονοῦν νὰ τοὺς κληρονομήσουν.

— Αὐτὸ τὸ γράμμα, ὑπέλαβεν ὁ Γκενώ, προέρχεται ἀπὸ μίαν τέως, ἀπὸ τὴν Ροσεμώρ, γυναῖκα ἐλαφρῶν ἡθῶν, ἡ ὁποία διετῆρει εἰς τὸ σπίτι τῆς χαρτοπαίγνιον καὶ φέρει εἰς τὸ ἐπινώγραμμα τὸ ὄνομα ἐνὸς κάποιου πολίτου Ρωλιν πραγματικῶς ὅμως διευθύνετο πρὸς ἓνα μετανάστην, ὄργανον τοῦ Πίττ. Τὸ ἐπῆρα μαζί μου, διὰ νὰ σοῦ ἀνακοινώσω κατὰ τί ἀφορᾷ καὶ τὸν λεγόμενον Δεξιλέτ.

Ἀνέσυρε τὴν ἐπιστολὴν ἐκ τοῦ θυλακίου του.

— Εἰς τὴν ἀρχήν, εἶπε, περιέχει πληροφορίας ἐκτεταμένες διὰ τὰ μέλη τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸ λέγειν τῆς γυναικὸς αὐτῆς, ἡμποροῦν νὰ δελεασθοῦν μὲ ἓνα ποσὸν χρημάτων, ἢ μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ λάβουν ὑψηλὸν ὑποῦργημα εἰς νέαν κυβέρνησιν, πλεον σταθερὰν ἀπὸ τὴν σημερινήν.

Ἀκολούθως ἀνέγνωσε τὴν ἐξῆς περικοπὴν

«Τώρα μόλις ἔρχομαι ἀπὸ τὴν κατοικίαν τοῦ κυρίου Δε-

»ζιλέτ, ὅστις διαμένει πλησίον τῆς Νέας Γεφύρας, εἰς ἓν
 »ὑπερῶν, ὅπου πρέπει νὰ εἶνε κανεῖς γάτος ἢ διάβολος,
 »διὰ ν' ἀναβῇ καὶ τὸν συναντήσῃ. Κατήντησε νὰ κατασκευά-
 »ζῃ νευρόσπαστα, διὰ νὰ πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Εἶνε ἄν-
 »θρωπος μὲ κρίσιν· δι' αὐτὸ σὰς διαβιβάζω, κύριε, τὸ οὐσιώ-
 »δες μέρος τῆς συνομιλίας του.

»Δὲν πιστεύει αὐτὸς ὅτι ἡ παρούσα κατάστασις θὰ διαρ-
 »κῆσθαι πολὺ. Δὲν προβλέπει ὅμως τὸ τέλος αὐτῆς εἰς τὴν νί-
 »κην τοῦ Συνασπισμοῦ καὶ τὰ γεγονότα φαίνονται ὅτι τὸν
 »δικαιώνουν· διότι, ὅπως ἡξεύρετε, κύριε, ἀπὸ τινος καιροῦ
 »αἱ ἐκ τοῦ πολέμου εἰδήσεις εἶνε δυσάρεστοι. Κλίνει νὰ πι-
 »στεύσῃ μᾶλλον εἰς ἐνδεχομένην ἐπανάστασιν τῆς κατωτέρας
 »τάξεως καὶ τῶν γυναικῶν τοῦ λαοῦ, αἱ ὁποῖαι ἀκόμη εἶνε
 »ἐκ βάθους ἀφρωσιωμένοι εἰς τὴν θρησκείαν των. Φρονεῖ ὅτι
 »ἡ γενικὴ φρίκη τὴν ὁποίαν ἐμπνέει τὸ Ἐπαναστατικὸν Δι-
 »καστήριον θὰ συνενώσῃ μετ' ὀλίγον ὁλόκληρον τὴν Γαλ-
 »λίαν ἐναντίον τῶν Ἰακωβίνων. «Τὸ Δικαστήριον αὐτό, λέ-
 »γει χαριεντιζόμενος, τὸ ὁποῖον δικάζει μαζὶ τὴν βασιλίσσαν
 »τῆς Γαλλίας καὶ μίαν πλανόδιον ἀρτοπώλιδα, ὁμοιάζει μὲ
 »τὸν συγγραφέα ἐκεῖνον, τὸν Γουλιέλμον Σαιξπηρον, τὸν
 »τόσον θαυμαζόμενον ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν κλπ.» Δὲν θεωρεῖ
 »ἀδύνατον ὁ Ροβεσπιέρρος νὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα τοῦ
 »βασιλέως Λουδοβίκου καὶ ν' ἀνακηρυχθῇ προστάτης τοῦ
 »βασιλέως.

»Θὰ σὰς εὐγνωμονῶ, κύριε, ἐὰν θέλετε νὰ μοῦ πέμψετε
 »τὰ ποσὰ τὰ ὁποῖα μοῦ ὀφείλονται, δηλαδὴ χιλίας ἀγγλικὰς
 »λίρας, μὲ τὸ μέσον τὸ ὁποῖον συνηθίζετε· ἀποφύγετε ὅμως
 »νὰ γράψετε πρὸς τὸν κ. Μυράρ, διότι αὐτὸς πρὸ ὀλίγου
 »καιροῦ συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη, κλπ.»

— Αὐτὸς ὁ κύριος Δεζιλέτ κατασκευάζει λοιπὸν νευρό-
 »σπαστα· αὐτὴ εἶνε μία λεπτομέρεια πολὺτιμος. . . Ἄν καὶ ὑπάρ-
 »χουν πολλοὶ ὅπου καταγίνονται εἰς αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὸ μι-
 »κρομπόριον εἰς τὸ τμήμα μας....

— Τώρα όπου τὸ λέτε, εἶπεν ὁ Δελουρμέζ, ἐνθυμήθηκα ὅτι ὑπεσχέθηκα νὰ πάγω μίαν κούκλαν εἰς τὴν μικροτέραν μου κόρην, τὴν Ναθαλίαν, όπου ἀρρώστησε ἀπὸ σκαρλατίναν. Χθὲς τῆς ἐφάνη τὸ ἐξάνθημα εἰς τὸ σῶμα· δὲν εἶνε ἐπικίνδυνον ἢ ἀρρώστεια, ἀλλὰ χρειάζεται μεγάλη προφύλαξις. Καὶ ἡ Ναθαλία μου, ἀνεπτυγμένη ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τῆς, καὶ πολὺ ἔξυπνη, εἶνε ὀλίγον φιλάσθενη. . .

— Ἐγώ, εἶπεν ὁ Γκενώ, δὲν ἔχω παρὰ ἓνα ἀγόρι· παίζει μὲ τὰ στεφάνια τοῦ βαρελιοῦ καὶ τὰ κυλᾷ καὶ κατασκευάζει μικρὰ αερόστατα ἀπὸ πανί, ποῦ τὰ φυσᾷ νὰ φουσκώνουν.

— Πολλὲς φορές, παρετήρησεν ὁ Μπωβιζᾶζ, τὰ παιδιὰ παίζουν καλλίτερα καὶ διασκεδάζουν μὲ κᾶτι πράγματα ὅπου δὲν εἶνε παιγνίδια. Ὁ ἀνεψιός μου ὁ Αἰμίλιος, όπου εἶνε ἑπτὰ χρονῶν, πολὺ ἔξυπνο παιδάκι, διασκεδάζει ὅλην τὴν ἡμέραν μὲ κᾶτι ξυλαράκια τετράγωνα, μὲ τὰ ὅποια κάμνει τίπια. . . Πέρνετε μία πρέζα ;

Καὶ ὁ Μπωβιζᾶζ ἔτεινε τὴν ταμβακοθήκην του ἀνοικτὴν πρὸς τοὺς δύο ἀστυνομικούς.

— Τώρα πρέπει νὰ πιάσωμεν αὐτὸν τὸν κατεργάρην ποῦ ζητοῦμεν, εἶπεν ὁ Δελουρμέλ, ὅστις εἶχε μύστακας μακροὺς καὶ μάτια γουρλωμένα. Ἐχω ὄρεξιν σήμερα τὸ πρωὶ νὰ φάγω σπλάγχνα ἀριστοκράτου μαζί μὲ ἓνα ποτηράκι κρασί ἄσπρο.

Ἡ Μπωβιζᾶζ ἐπρότεινεν εἰς τοὺς δύο πράκτορας νὰ ὑπάγουν νὰ εὔρουν εἰς τὸ ἐργαστήριόν του, εἰς τὴν πλατεῖαν Δελφίνης, τὸν συνάδελφόν του Δυπὸν τὸν πρεσβύτερον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐγνώριζε χωρὶς ἄλλο τὸν καταζητούμενον Δεζιλέτ.

Ἐβάδιζον ὑπὸ τὴν παγερὰν ἀτμόσφαιραν, παρακολουθοῦμενοι ἀπὸ τέσσαρας γρεναδιέρους τοῦ τμήματος.

— Εἶδατε νὰ παριστάνουν τὴν Ἐξόντωσιν τῶν βασιλέων ; ἠρώτησεν ὁ Δελουρμέλ τοὺς συντρόφους του. Ἀξίζει νὰ τὴν ἰδῇτε. Ὁ συγγραφεὺς εἰς αὐτὸ τὸ δροῦμά του παριστάνει ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης, όπου ἔχουν

καταφύγει εἰς ἓνα ἐρημονῆσι, πλησίον ἐνὸς ἡγραιστείου, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ τέλος τοῦς κατακαίει. . . Εἶνε ἔργον πατριωτικόν.

Ὁ Δελουρμέλ παρετήρησεν εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ Χαρλαὶ ἓνα ἀμαξάκι στολισμένον ὥσάν εἰκονοστάσιον, τὸ ὁποῖον ἔσυρε μία γραῖα, φέρουσα ἄνωθεν τῆς σκούφιάς της καπέλλον ἀπὸ μουσαμᾶν.

— Τί πωλεῖ αὐτὴ ἡ γρηά ; ἠρώτησε.

Ἡ γραῖα ἀπήντησεν αὐτοπροσώπως·

— Κυττάξετε, κύριοι, καὶ ψωνίσετε. . . ἔχω κομβολόγια μικρὰ καὶ μεγάλα διὰ τὰ πατερημά σας. . . ἔχω σταυροὺς, εἰκονίσματα, τὸν Ἅγι-Ἀντώνη, τὰ ἅγια σουδάρια, τὰ ἅγια μανδήλια τῆς Ἐδέσσης, τὰ Ἰδεὸ ἄνθρωπος, τὸν Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ, τὴν σάλπιγγα τοῦ Ἀγίου Οὐμβέρτου, καὶ ὅλα τὰ ἱερὰ πράγματα.

— Αὐτὸ εἶνε τὸ ὀπλοστάσιον τοῦ φανατισμοῦ ! ἀνέκραξεν ὁ Δελουρμέλ.

Καὶ προέβη ἀμέσως εἰς τὴν πρόχειρον ἀνάκρισιν τῆς πωλητρίας, ἡ ὁποία εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις του ἀπήντα·

— Παιδί μου, εἶνε σαράντα χρόνια ὁποῦ πωλῶ αὐτὰ τὰ ἱερὰ πράγματα.

Ὁ ὑπάλληλος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Γενικῆς Ἀσφαλείας, ἰδὼν διερχόμενον χωροφύλακα, τὸν διέταξε νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν εἰρκτὴν τῆς Κονσιερζερίας τὴν ἐκθαμβον γραῖαν.

Ὁ πολίτης Μπωβιζᾶς παρετήρησεν εἰς τὸν Δελουρμέλ ὅτι ἀνῆκε μᾶλλον εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐπαγρυπνήσεως τοῦ τμήματος τὸ δικαίωμα νὰ συλλάβῃ αὐτὴν τὴν πωλήτριαν καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς τὸ τμήμα· ὅτι ἄλλως τε δὲν ἤξευρε κανεὶς ποίαν στάσιν νὰ τηρήσῃ ἀπέναντι τοῦ ζητήματος τῆς πρώην θρησκείας διὰ νὰ εἶνε σύμφωνος μὲ τὰς βλέψεις τῆς κυβερνήσεως, καὶ καθεὶς ἀμφέβαλλεν ἂν ἔπρεπεν ἢ ὅλα νὰ τὰ ἐπιτρέψῃ, ἢ ὅλα νὰ τ' ἀπαγορεύῃ.

Ἐνῶ ἐπλησίαζον εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ λεπτοουργοῦ οἱ

δύο πράκτορες και τὸ μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ τμήματος, ἤκουσαν κραυγὰς ὠργισμένας, ἀναμίκτους μὲ τριξισμόν τοῦ πριόνος και τὸν ρόγγον τῆς ροκάνης. Ἐρὶς εἶχεν ἀναφυῇ μεταξὺ τοῦ λεπτουργοῦ Δυπὼν και τοῦ γείτονός του, τοῦ θυρωροῦ Ρεμάκλ, ἐξ αἰτίας τῆς πολιτίδος Ρεμάκλ, τὴν ὁποίαν κάποιον ἀκατανόητον γόητρον ἔσυρεν ἀκαταπαύστως εἰς τὰ βάρη τοῦ λεπτουργείου, ὁπόθεν ἐπανήρχετο εἰς τὸ θυρωρεῖον μὲ τὰ ροῦχα γεμάτα ἀπὸ τρίμματα ροκανιδίων. Ὁ θυρωρὸς, προσβληθεὶς, ἔδωκε μίαν κλωτσιὰν εἰς τὸν Μουτών, τὸν σκύλον τοῦ λεπτουργοῦ, καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν τὸ μικρὸν του κοριτσάκι, ἡ Ἰωσηφίνα, ἐκράτει τὸ ζῶον τρυφερὰ ἐναγκαλισμένον. Ἡ Ἰωσηφίνα, θυμωθεῖσα, ἤρχισε νὰ ὑβρίζῃ τὸν πατέρα της· ὁ δὲ λεπτουργὸς ἐκραύγασε μὲ φωνὴν ὀργίλην·

— Παληάνθρωπε ! σοῦ ἀπαγορεύω νὰ κτυπᾷς τὸ σκυλί μου.

— Καὶ ἐγώ, ἀπήντησεν ὁ θυρωρὸς ἀνυψῶν τὴν στοῦπάν του, σοῦ ἀπαγορεύω νά... .

Δὲν ἐτελείωσε τὴν φωνὴν του, διότι ἡ ροκάνη τοῦ λεπτουργοῦ ἔψαυσε τὸ πρόσωπόν του.

Ἰδὼν μακρόθεν ἐρχόμενον τὸν πολίτην Μπωβισάζ μετὰ τῶν ἀστυνομικῶν, ὁ θυρωρὸς ἔδραμε πρὸς αὐτὸν και τοῦ εἶπε·

— Πολίτα ἐπίτροπε, νὰ εἶσαι μάρτυς ὅτι αὐτὸς ὁ φαῦλος ἤθελε νὰ μὲ σκοτώσῃ.

Ὁ πολίτης Μπωβισάζ, φορῶν τὸν κόκκινον στοῦφον, ἐμβλημα τῆς ἐξουσίας του, ἐξέτεινε τοὺς μακροὺς του βραχίονας μὲ ὕφος εἰρηνευτικὸν και ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν θυρωρὸν και τὸν λεπτουργόν·

— Ἐκατὸν σόλδια ἔχει, εἶπεν, ὁποῖος ἀπὸ σᾶς, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς δείξῃ ποῦ κρύβεται ἓνας ὑποπτος ὁποῦ καταζητεῖται ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Γενικῆς Ἀσφαλείας, ὁ τ ἔ ω ς Δεζιλέτ, ὁ ὁποῖος κατασκευάζει νευρόσπαστα.

Ἀμφότεροι, ὁ θυρωρὸς και ὁ λεπτουργὸς ταυτόχρονως, ἔδειξαν τὴν κατοικίαν τοῦ Βροττώ και δὲν ἐφιλονεύησαν

πλέον εἰμὴ διὰ τὸ χαρτονόμισμα τῶν ἑκατὸν σολδίων τὸ χορηγούμενον εἰς τὸν καταδότην.

Ὁ Δελουρμέλ, ὁ Γκενὼ καὶ ὁ Μπωδισάζ, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τεσσάρων γρεναδιέρων, τοῦ θυρωροῦ Ρεμάκλ, τοῦ λαπτουργοῦ Διπῶν καὶ μιᾶς δωδεκάδος παιδίων τῆς συνοικίας ἀνῆλθον τὴν κλίμακα, κλονιζομένην ὑπὸ τὰ βήματά των, καὶ κατόπιν ἀνῆλθον διὰ τῆς ἄλλης μικρᾶς κλίμακος εἰς τὸ ὑπόστεγον.

Ὁ Βροττώ εἰς τὴν σοφίταν τοῦ ἀπέκοπτε τὰ τεμάχια τοῦ χαρτονίου, ἐνῷ ὁ παπᾶ Λογκεμάρ ἀντικρὺ του, συνήρμιζε διὰ τῆς ταινίας τὰ διεσπαρμένα μικρὰ μέλη τῶν νευροσπάστων καὶ ἐμειδία βλέπων προκύπτοντα ὑπὸ τοὺς δακτύλους τοῦ τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν.

Ἀκούσας τὸν κρότον τῶν ἀκτηρίδων τῶν ὄπλων ἐπὶ τοῦ πατώματος ὁ μὲν γέρων ἱερεὺς ἀνεσκήρτησε σύσσωμος, ὅχι διότι ἦτο ὀλιγώτερον θαρραλέος τοῦ Βροττώ, ἀλλὰ διότι δὲν εἶχε συνειθίσει ἐξ ἀνθρωπίνου σεβασμοῦ, νὰ προσποιῇται. Ὁ Βροττώ ἐκ τῶν ἐρωτήσεων τοῦ Δελουρμέλ ἐννόησε πόθεν προῆλθε τὸ κακὸν καὶ εἶδεν, ὀλίγον ἄργα ὅμως, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστενέται κανεὶς τὰ μυστικά του εἰς γυναῖκας. Διετάχθη ν' ἀκολουθήσῃ τὸν πολίτην ἐπίτροπον, παρέλαβε μαζὶ τοῦ Λουκρήτιον καὶ τρία ὑποκάμισα.

— Ὁ πολίτης ἀπ' ἐδῶ, εἶπε, δεικνύων τὸν γέρο-Λογκεμάρ, εἶνε βοηθός μου, ὁποῦ τὸν ἔφερα διὰ νὰ κατασκευάζωμεν μαζὶ τὰ νευρόσπαστα. Μένει ἐδῶ μαζὶ μ' ἐμέ.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ κληρικὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ παρουσιάσῃ τὸ πιστοποιητικὸν τῆς φιλοπατρίας του, συνελήφθη καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ Βροττώ.

Ὅτε ἡ συνοδεία διῆλθε πρὸ τοῦ θυρωρείου, ἡ πολίτις Ρεμάκλ, στηριζομένη εἰς τὸ σάρωθρόν της, ἐκύτταξε τὸν ἀπαγόμενον ἔνοικον μὲ τὸ ὄφρος τῆς ἀρετῆς βλεπούσης τὸ ἔγκλημα εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ νόμου. Ἡ μικρὰ Ἰωσηφίνα, ὑπερόπτis καὶ ὄραία, συνεκράτησεν ἐκ

τοῦ περιδεραίου τὸν Μουτών, ὅστις ἔθελε νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ θωπεύσῃ τὸν φίλον του, φιλοδωροῦντα κάποτε αὐτὸν μὲ ζάχαριν. Πλήθος περιέργων ἐστάθμευεν εἰς τὴν πλατεῖαν Τιομβύλ.

Ὁ Βροττὸ παρὰ τὴν κλίμακα συνήντησε μικρὰν χωρικήν, ἣτις ἡτοιμάζετο ν' ἀναβῇ. Ἐφερε κρεμάμενον ἐκ τοῦ βραχίονος καλαίθιον γεμάτον ἀπὸ αὐγὰ καὶ μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα ἐκράτει μίαν κουλούραν τυλιγμένην εἰς πετσέταν.

Ἦτο ἡ Ἀθηναῖς, ἐπιστρέφουσα ἐκ Παλαισῶ καὶ θέλουσα νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν σωτῆρά της δείγματα τῆς εὐγνωμοσύνης της.

Ὅτε εἶδε τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἀρχῆς καὶ τέσσαρας γρεναδιέρους ν' ἀπάγουν τὸν «κύριον Μαυρίκιον», ἔμεινεν ὡς ἀποσβολομένη· ἠρώτησεν ἂν ἦτο ἀληθές, ἐπλησίασε τὸν ἐπίτροπον τοῦ τμήματος καὶ τοῦ εἶπεν ἡπίως·

— Δὲν θὰ τὸν πάρετε !... δὲν εἶνε δυνατόν... Δὲν τὸν γνωρίζετε τί ἄνθρωπος εἶνε... Αὐτὸς εἶνε ἀγαθὸς σὰν τὸν καλὸν μας Θεόν.

Ὁ πολίτης Δελουρμὲλ τὴν ἀπώθησε καὶ ἔνευσεν εἰς τοὺς γρεναδιέρους νὰ προχωρήσουν. Τότε ἡ Ἀθηναῖς ἐξήμεσε τὰς πλέον ρυπαρὰς ὕβρεις, τὰς πλέον αἰσχροῦς λοιδωρίας κατὰ τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν γρεναδιέρων, οἱ ὅποιοι ἐνόμιζον ὅτι ἐδέχοντο κατὰ κεφαλῆς τὰ ἀγγεῖα τῶν ἀκαθάρτων ὕγρων τοῦ Παλαι-Ροαγιαλ καὶ τῆς ὁδοῦ Φρομαντιώ. Ἐπειτα μὲ φωνήν, ἣτις ἀντήχησεν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς πλατείας Τιομβύλ καὶ ἔκαμε νὰ φρυάξῃ τὸ πλῆθος τῶν περιέργων, ἐκραύγασε·

— Ζήτω ὁ βασιλεὺς !

ΙΗ'.

Ἡ πολῖτις Γκαμελὲν ἠγάπα τὸν γηραιὸν Βροττῶ καὶ τὸν ἐθεώρει ἐν τῷ συνόλῳ του ὡς τὸν πλέον ἀξιαγάπητον καὶ τὸν πλέον σημαντικὸν ἐξ ὧων ποτὲ ἐγνώρισε. Δὲν τὸν ἀπεχαιρέτισεν ὅτε τὸν συνέλαβαν, διότι ἐφοβήθη μήπως δυσαρρεστήσῃ τὰς ἀρχὰς καὶ ἔνεκα τῆς ταπεινῆς της καταστάσεως ἐθεώρει καὶ αὐτὴν τὴν ἀνανδρίαν ὡς καθήκον. Ἀλλ' ἡ λύπη της ἦτο μεγάλη καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ συνέλθῃ.

Δὲν ἠδύνατο νὰ τρώγῃ καὶ ἐταλάνιζε τὸν ἑαυτὸν της, διότι εἶχε χάσει τὴν ὄρεξιν ἀκριβῶς ὅτε ἀπέκτησε τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα ἠδύνατο νὰ τὴν ἱκανοποιῇ. Ἐθαύμαζεν ἀκόμη τὸν υἱὸν της· ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα νὰ συλλογίζεται τὰ φοβερὰ καθήκοντα τὰ ὁποῖα ἐξετέλει, ἠὲ χαριστεῖτο δὲ διότι ἦτο γυνὴ ἀμαθὴς καὶ δὲν ἠδύνατο ὡς ἐκ τούτου νὰ κρίνῃ τὰς πράξεις του.

Ἡ καυμένη ἡ γραῖα εἶχεν ἀνεύρει εἰς τὸ βάθος κάποιου κιβωτίου ἓνα κομβολόγιον· δὲν ἐγνώριζε καλὰ τὴν χρῆσιν του, ἀλλ' ὅπως δῆποτε ἀπησχόλει μὲ αὐτὸ τοὺς τρέμοντας δακτύλους της. Ἀφοῦ ἔζησε μέχρι τῆς γεροντικῆς της ἡλικίας χωρὶς νὰ ἐκτελῇ τὰ θρησκευτικὰ της καθήκοντα, ἤρchiσε νὰ γίνεταί εὐλαβὴς. Προσηύχετο εἰς τὸν Θεὸν καθ' ἑκάστην, παρὰ τὴν θερμάστραν της, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ τέκνου της καὶ τοῦ καλοῦ ἐκείνου κυρίου Βροττῶ. Πολλάκις ἡ Ἐλωδία μετέβαινε πρὸς ἐπίσκεψίν της· δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ κυταχθοῦν ἀνάμεσόν των, καὶ καθήμεναι ἡ μία σιμὰ εἰς τὴν ἄλλην, ἐσυνωμιλοῦσαν τυχαίως περὶ πραγμάτων ἀσημάντων.

Μίαν ἡμέραν τοῦ μηνὸς Πλυβιόζ, ἐνῷ ἡ χιών, καταπίπτουσα κα' ἰ χονδράς νιφάδας, ἐσκίαζε τὸν οὐρανὸν καὶ κατεπνιγε πάντα ἐντὸς τῆς πόλεως κρότον ἢ πολίτις Γκαμελὲν, εὐρισκομένη μόνη εἰς τὴν οἰκίαν της, ἤκουσε τὴν θύραν της κρουομένην. Ἀνεσκίρτησεν ἀπὸ πολλῶν ἤδη μηνῶν καὶ ὁ ἐλάχιστος θόρυβος τὴν ἔκαμνε νὰ φορικῶ καὶ ν' ἀνησυχῇ. ἤνοιξε τὴν θύραν. Νέος τις, δεκαοκτῶ ἕως εἴκοσι ἐτῶν, εἰσῆλθε μὲ τὸ καπέλλον εἰς τὴν κεφαλὴν. Ἐφερεν ἐπανωφόριον χρώματος πρασίνου, τοῦ ὁποίου τὸ καταπιπτον μακρὸν τριπλοῦν περιλαίμιον ἐσκέπαζε τὸ στῆθος καὶ τὴν ὀσφύν του. Ἐφόρει ὑψηλὰ ὑποδήματα μὲ τὰ κράσπεδα γυρισμένα, κατὰ τὸν ἀγγλικὸν τρόπον. Τὰ καστανὰ μαλλιά του ἔπιπτον εἰς βοστρύχους οὐλοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων του. Ἐπροχώρησεν ἕως τὸ μέσον τοῦ ἐργαστηρίου, ὡς νὰ ἤθελε νὰ συγκεντρώσῃ ἐπάνω του ὁλόκληρον τὸ φῶς τὸ εἰσδύον ἀπὸ τὸ παράθυρον διὰ μέσου τῆς χιόνος· καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἀκίνητος καὶ σιωπηλός.

Τέλος, ἐνῷ ἡ πολίτις Γκαμελὲν τὸν ἐκύτταζεν ἐν ἀμηχανίᾳ, ὁ ἄγνωστος τὴν ἠρώτησε·

— Δὲν ἀναγνωρίζεις τὴν κόρην σου ;

Ἡ προσθύτις συνήνωσε τὰς χεῖρας.

— Ἡ Ἰουλία !... Ἐσὺ εἶσαι ; Εἶνε δυνατόν, Θεέ μου !

— Ἐγὼ εἰμαι, βέβαια !... Ἀγκάλιασέ με, μαμά !

Ἡ πολίτις χήρα Γκαμελὲν ἔσφιξε τὴν θυγατέρα της εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ ἐν δάκρυ της ἐκυλίσθη ἐπὶ τοῦ περιλαίμιου τοῦ ἐπανωφορίου τῆς νεάνιδος. Ἐπειτα εἶπε μὲ ἔκφρασιν ἀνησυχίας·

— Μὰ πῶς ! εἰς τοὺς Παρισίους !...

— Ἀ. μαμά !... μακάρι νὰ ἤθελε ἔλθω μόνη. Ἐμένα δὲν θὰ μὲ ἀναγνωρίσῃ κανεὶς μὲ αὐτὴν τὴν ἐνδυμασίαν.

Τῷ ὄντι τὸ ἐπανωφόριον ἀπέκρυπτε τὸν σωματικόν της σχηματισμὸν καὶ δὲν ἐφαίνετο διάφορος ἀπὸ πολλοὺς νέους, οἵτινες, ὡσὰν αὐτήν, ἔφερον τὴν μακρὰν κόμην χωρισμένην εἰς δύο μέρη ἐκατέρωθεν. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου

της, λεπτά καὶ θελκτικά, ἀλλὰ ἡλιοκαμμένα, σκαμμένα ἀπὸ τὴν κούρασιν, τραχυνθέντα ἀπὸ τὰς φροντίδας, εἶχον ἔμφρασιν ἱταμὴν καὶ ἀνδρικήν.

Ἡ μήτηρ της τὴν ἠρώτησεν ἂν ἐπεινοῦσεν· αὐτὴ ἀπήντησεν ὅτι θὰ ἔτρωγεν εὐχαρίστως καὶ ὅταν τῆς προσεφέρῃ ψωμί, κρασί καὶ χοιρομέρι, ἤρχισε νὰ τρώγῃ· στηρίζουσα τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὥραία καὶ λαίμαργος, ὅπως ἡ Δήμητρα εἰς τὴν καλύβην τῆς γραίας Βαυβοῦς.

Ἔπειτα, ἔχουσα ἀκόμη τὸ ποτήριον εἰς τὸ στόμα, ἠρώτησε·

— Μαμά, ξεύρεις πότε θὰ ἔλθῃ ὁ ἀδελφός μου ; ἤλθῃ διὰ νὰ τοῦ ὁμιλήσω.

Ἡ γηραιά μήτηρ προσέβλεψε τὴν θυγατέρα της μὲ ἀμνηχανίαν καὶ δὲν ἀπήντησε.

— Πρέπει νὰ τὸν ἰδῶ. Τὸν σύζυγόν μου τὸν συνέλαβαν σήμερον τὸ πρωῒ καὶ τὸν ἐφυλάκισαν εἰς τὸ Λουξεμβούργον.

Ἀπεκάλει «σύζυγόν» της τὸν Φορτουνὲ Σασάνιε, τέως εὐγενῇ καὶ ἀξιοματικὸν εἰς τὸ σύνταγμα τοῦ Βουγιέ. Τὴν ἠγάπησεν ὅταν ἦτο ἀκόμη μοδιστρούλα εἰς τὴν ὁδὸν Λομβαρδῶν, τὴν ἀπήγαγε καὶ τὴν ὑπῆγε μαζί του εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου μετηνάστευσε μετὰ τὴν 10 Αὐγούστου. Ἦτο ὁ ἔραστής της· ἀλλ' αὐτὴ ἔκρινεν ὡς εὐπρεπέστερον νὰ τὸν λέγῃ σύζυγον ἐνώπιον τῆς μητρός της. Ἄλλως τε ἐσυλλογίζετο ὅτι ἡ πενία καὶ ἡ στέρησις τοὺς εἶχεν ἐνώσει ὡς συζύγους καὶ ὅτι καὶ ἡ δυστυχία ἦτο ἱερὸν μυστήριον, ὅπως καὶ ὁ γάμος.

Πολλάκις εἶχον καὶ οἱ δύο περάσει τὴν νύκτα ἐπάνω εἰς ἓνα θρανίον δημοσίου τινὸς κήπου τοῦ Λονδίνου καὶ πολλάκις εἶχον συνάξει κομμάτια ἄρτου ἀπὸ τὸ τραπέζια τῶν καπηλείων εἰς τὸ Πικαδύλλυ.

Ἡ μήτηρ της δὲν ἀπῆντα καθόλου καὶ τὴν ἔβλεπε μὲ βλέμμα σκυθρωπόν.

— Δὲν μοῦ ἀπαντᾷς λοιπόν, μαμά ; Ὁ καιρὸς περνᾷ·

πρέπει νὰ ἰδῶ τὸν Εὐάριστον ἀμέσως· μόνος αὐτὸς ἔμπορεῖ νὰ σώσῃ τὸν Φορτουνέ.

— 'Ιουλία, ἀπήντησεν ἡ μήτηρ, καλλίτερα νὰ μὴ μιλήσῃς εἰς τὸν ἀδελφόν σου.

— Πῶς ; . . . τί λές, μητέρα ;

— Λέγω πῶς εἶνε καλλίτερον νὰ μὴ μιλήσῃς εἰς τὸν ἀδελφόν σου διὰ τὸν κύριον Σασάνιε . . .

— Καὶ ὅμως εἶνε ἀνάγκη, μαμά !

— Παιδί μου, ὁ Εὐάριστος δὲν ἐσυγχώρησε τὸν κύριον Σασάνιε, διὰ τὴν ἀπαγωγὴν σου . . . Γνωρίζεις μὲ πόσῃν ὀργὴν ὠμιλοῦσε δι' αὐτὸν καὶ μὲ τί λόγια τὸν ὠνόμαζε.

— Ναί, τὸν ἔλεγε διαφθορέα, εἶπεν ἡ 'Ιουλία μὲ βραχὺν συριστικὸν γέλωτα, ὑποῦσα τοὺς ὤμους.

— Ἦτο πολὺ λυπημένος καὶ καταστενοχωρημένος ὁ Εὐάριστος, κόρη μου, καὶ ἔκαμεν ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀκούσῃ πλέον τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Σασάνιε . . . Δύο χρόνια τώρα δὲν ἔκαμε ποτὲ λόγον δι' αὐτόν. Ἀλλὰ τὰ αἰσθήματά του δὲν ἤλλαξαν τὸν γνωρίζεις· αὐτὸς δὲν σὲ ἐσυγχώρησε.

— Ἀλλά, μαμά ! . . . ἀφοῦ ὁ Φορτουνέ μ' ἐνυμφεύθη . . . εἰς τὸ Λονδίνον !

Ἡ ἀγαθὴ γραῖα ἀνύψωσε τὰ ὄμματα καὶ τὰς χεῖρας.

— Φθάνει ποῦ ὁ Φορτουνέ, εἶνε ἓνας ἀριστοκράτης, ἓνας μετανάστης, διὰ νὰ τὸν θεωρῇ ὁ Εὐάριστος ὡς ἐχθρόν του.

— Τέλος πάντων, εἰπέ μου, μαμά. Νομίζεις ὅτι ἂν τὸν παρακαλέσω νὰ ἐνεργήσῃ εἰς τὸν δημόσιον κατήγορον καὶ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Γενικῆς Ἀσφαλείας διὰ νὰ σαῶσῃ τὸν Φορτουνέ, θὰ τὸ κάμῃ ; . . . Μαμά μου, θὰ ἦτο τέρας, ἂν μοῦ τὸ ἀρνεῖτο !

— Παιδί μου, ὁ ἀδελφός σου εἶνε τίμιος ἄνθρωπος καὶ καλὸ παιδί· ἀλλὰ μὴ τοῦ ζητήσῃς, ὦ, μὴ τοῦ ζητήσῃς νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ τὸν κύριον Δὲ Σασάνιε ! Ἀκουσέ με, 'Ιουλία· αὐτὸς δὲν μοῦ ἐκμυστηρεῖται τὰς σκέψεις του, ἐγὼ δὲ βέβαια δὲν εἶμαι ἱκανὴ νὰ τὰς ἐννοήσω· ἀλλὰ εἶνε δικαστῆς·

ἔχει ἀρχάς... ἐνεργεῖ σύμφωνα μὲ τὴν συνείδησίν του. Μὴ τοῦ ζητήσης τίποτε, 'Ιουλία !

— Βλέπω ὅτι τώρα τὸν γνωρίζεις καλά. Ξεύρεις ὅτι εἶνε ψυχρός, ἀναίσθητος, ὅτι εἶνε μοχθηρός, καὶ ὅτι εἶνε γεμάτος μόνον ἀπὸ φιλοδοξίας καὶ ματαιότητα. Καὶ τοῦ λόγου σου τὸν ἐπροτιμοῦσες πάντοτε ἀπὸ μένα. "Όταν ἐξοῦσαμεν καὶ οἱ τρεῖς μαζί, μοῦ ἔλεγες νὰ τὸν ἔχω ὡς παράδειγμα. Τὸ μετρημένον φέρσιμόν του καὶ τὰ σοβαρά του λόγια σ' ἔκαναν νὰ τὸν σέβασαι. Κ' ἐμένα μὲ ἀπεδοκίμαζες πάντοτε· μοῦ ἀπέδιδες ὅλα τὰ ἐλαττώματα, ἐπειδὴ ἤμουν εἰλικρινής καὶ ζωηρά... Ποτέ σου δὲν ἤμποροῦσες νὰ μὲ ὑποφέρης. Μόνον αὐτὸν ἀγαποῦσες. Νὰ σοῦ τὸ 'πῶ ;... Τὸν μισῶ τὸν Εὐάριστόν σου !... εἶνε ἕνας ὑποκριτής !

— Σιώπα, 'Ιουλία· ἐγὼ ὑπῆρξα καλὴ μητέρα καὶ διὰ σέ ὅπως καὶ δι' ἐκεῖνον. Σ' ἔκαμα νὰ μάθῃς μίαν τέχνην. Ἐκαμα ὅ,τι ἤμποροῦσα διὰ νὰ γείνης ἕνα τίμιον κορίτσι καὶ νὰ ὑπανδρευθῇς σύμφωνα μὲ τὴν τάξιν σου. Ἐγὼ σέ ἀγαποῦσα πολὺ καὶ σέ ἀγαπῶ ἀκόμη. Σέ συγχωρῶ καὶ σέ ἀγαπῶ. Ἀλλὰ μὴ κακολογῇς τὸν Εὐάριστον. Εἶνε καλὸς υἱός. Ἐφρόντισε πάντοτε διὰ μένα. "Όταν μὲ ἄφησες ἐσύ, παιδί μου, ὅταν ἐγκατέλειπες τὴν ἐργασίαν σου, τὸ μαγαζί σου, διὰ νὰ ὑπάγῃς νὰ ζήσῃς μαζί μὲ τὸν κύριον Δὲ Σασάνιε, τί θὰ ἐγινόμουν ἐγὼ, ἂν ἔλειπε αὐτός ; Θὰ ἐπέθαινα ἀπὸ τὴν στέρῃσιν καὶ ἀπὸ τὴν πείναν.

— Μὴ τὰ λὲς αὐτά, μαμά· ξεύρεις καλὰ πῶς θὰ σ' ἐπεριποιούμεθα ἐγὼ καὶ ὁ Φορτουνέ, ἂν δὲ ἤθελε μᾶς ἀπαρνηθῇς, ἐπειδὴ σέ ἔβαλε ἐπάνω ὁ Εὐάριστος ἐναντίον μας. Καλέ, δὲν μ' ἀφίνεις ! αὐτὸς εἶνε ἀνίκανος νὰ κάμῃ μιὰ καλὴν προᾶξιν ἐπροσποιήθῃ ὅτι σέ περιποιεῖται, διὰ νὰ σέ κάμῃ νὰ μὲ μισήσῃς ἐμένα. Λὲς πῶς σ' ἀγαπᾷ αὐτός !... μὰ μήπως ἤμπορεῖ ν' ἀγαπᾷ κανένα ; Αὐτὸς δὲν ἔχει οὔτε καρδιά, οὔτε μυαλό. Δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν, καμμίαν. Διὰ νὰ εἶνε κανεὶς ζωηρός.

φος, χρειάζεται να ἔχῃ ψυχὴ πολὺ τρυφερώτερη ἀπὸ τὴ δική του.

Περιέφερε τὰ βλέμματά της εἰς τὸ ἐργαστήριον καὶ εἰς τὰς ἐκεῖ μέσα εὐρισκομένας εἰκόνας, τὰς ὁποίας ἐπανεύρισκεν ἡμιτελεῖς, ὅπως τὰς εἶχεν ἀφήσει.

— 'Ορίστε !... νὰ ἡ ψυχὴ του τὴν ἐξωγράφισεν ὅλην στὰς εἰκόνας του ψυχρὴν καὶ σκυθρωπὴν. Ὁ Ὁρέστης του, ὁ Ὁρέστης αὐτὸς μὲ τὸ βλακῶδες βλέμμα καὶ μὲ τὸ στόμα τὸ στριμμένον, ποῦ φαίνεται σὰν παλουκωμένος, εἶνε αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁλόκαιρος !... Τέλος πάντων, μαμά, δὲν καταλαβαίνεις ; Δὲν ἡμπορῶ ν' ἀφήσω τὸν Φορτουνὲ εἰς τὴν φυλακὴν. Τοὺς γνωρίζεις τοὺς Ἰακωβίνους, τοὺς πατριῶτες, ὅλον τὸ σκυλολόγι τοῦ Εὐαρίστου. Θὰ τὸν ξεπαστρέψουν. Μαμά μου ! μαμά, μαμάκα μου, δὲν θέλω νὰ μοῦ τὸν σκοτώσουν ! Τὸν ἀγαπῶ ! τὸν ἀγαπῶ. Ἐστάθηκε τόσο καλὸς σ' ἐμένα ! ὑπῆρξαμεν καὶ οἱ δύο μας τόσο δυστυχεῖς ! Νά ! αὐτὸ τὸ ἐπανωφάρι ποῦ φορῶ εἶνε ἰδικόν του φόρεμα. Δὲν εἶχα πλέον ὑποκάμισον νὰ φορέσω. Ἐνας φίλος τοῦ Φορτουνὲ μοῦ ἐδάνεισε μίαν βλούζαν κ' ἔτσι ἐμβῆκα καὶ ὑπηρετοῦσα εἰς ἕνα ποτοποιεῖον εἰς τὸ Δόβερ, ἐνῶ ὁ Φορτουνὲ εἰργάζετο εἰς ἕνα κουρεῖον. Τὸ ἡξεύραμεν ὅτι ἂν ἐπιστρέψαμεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐτρέχαμεν κίνδυνον τῆς ζωῆς μας· ἀλλὰ μᾶς ἠρώτησαν ἂν θέλωμεν νὰ πᾶμε εἰς Παρισίους νὰ ἐκτελέσωμεν μίαν παραγγελίαν σοβαράν... Τὸ ἐδεχθήκαμεν· καὶ στὸν διάβολον ἀκόμη ἂν μᾶς ἔστελναν, θὰ τὸ ἐδεχόμεθα. Μᾶς ἐπλήρωσαν τὸ ταξειδί μας καὶ μᾶς ἔδωσαν καὶ μίαν ἐπιταγὴν σ' ἕνα τραπεζίτην τῶν Παρισίων. Πηγαίνομεν καὶ εὐρίσκομεν τὸ γραφεῖόν του κλειστόν. Αὐτὸς ὁ τραπεζίτης ἐφυλακίσθη καὶ πρόκειται νὰ τὸν κόψουν. Δὲν εἶχαμεν λεπτὸν τσακισμένον. Ὅλα τὰ πρόσωπα μὲ τὰ ὁποῖα ἐσυνδεόμεθα καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡμπορούσαμεν νὰ ζητήσωμεν συνδρομὴν εἶνε φευγάτα, ἢ εἰς τὰς φυλακάς. Δὲν ἡξεύραμεν ποῦ νὰ καταφύγωμεν. Ἐκοιμώμαστε μέσα εἰς ἕνα σταῦλον, εἰς τὴν ὁδὸν τῆς

Ἀκεφάλου Γυναικός. Ἐνας ὑποδηματοκαθαριστῆς εὖσπλαγχνος, ὁποῦ ἐκαιμάτο καὶ αὐτὸς μαζί μας εἰς τ' ἄχυρα, ἐδᾶν εἰσεν εἰς τὸν ἄνδρα μου ἓνα κασελάκι, μίαν βουῖρτσαν, ἓνα κοντὶ μπογιά σχεδὸν ἀδειανόν. Ὁ Φορτουνέ διὰ δεκαπέντε ἡμέρες ἐκέρδιζε τὸ ψωμί του καὶ τὸ δικό μου γυαλίζοντας παπούτσια εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γρέβης. Ἀλλὰ τὴν Δευτέραν, ἓνας σύμβουλος τοῦ Δήμου, ἐστάθηκε ἐμπρὸς του, ἔβαλε τὸ πόδι εἰς τὸ κασέλι καὶ τοῦ εἶπε νὰ τοῦ γυαλίῃ τὰ παπούτσια. Ἦτο ἕνας πρῶν κρεοπώλης, ὁποῦ ὁ Φορτουνέ τοῦ εἶχε δώσει ἄλλοτε μίαν κλωτσιάν εἰς τὰ πσινά, ἐπειδὴ ἐπωλοῦσε ξύκινο τὸ κρέας. Ὅταν ὁ Φορτουνέ ἐσήκωσε τὸ κεφάλι, διὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ τὰ δύο σόλδια διὰ τὸν κόπον του, ὁ παληάνθρωπος ἐκεῖνος τὸν ἀνεγνώρισε, τὸν εἶπε ἀριστοκράτην καὶ τὸν ἠτέλησεν ὅτι θὰ διατάξῃ νὰ τὸν συλλάβουν. Ἐμαζεύθη κόσμος ἦσαν μερικοὶ καλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ μερικοὶ ἀχρεῖοι, ὁποῦ ἐφώναζαν «θάνατος εἰς τὸν μετανάστην!» καὶ ἐπροσκαλοῦσαν τοὺς χωροφύλακας. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔφθασα κ' ἐγώ, ὁποῦ ἔφερνα τὸ γεῦμα τοῦ Φορτουνέ. Εἶδα ὁποῦ τὸν ἐπῆγαν στὸ τμήμα καὶ τὸν ἔκλεισαν μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου. Ἡθέλησα νὰ τὸν ἀγκαλιάσω· ἀλλὰ μ' ἔσπρωξαν. Ἐπέρασα δὴν τὴν νύκτα σὰν τὸ σκυλί, καθισμένη ἐπάνω εἰς ἓνα σκαλί τῆς εἰσόδου τῆς ἐκκλησίας... Ἀπὸ ἐκεῖ τὸν πῆραν σήμερα τὸ πρωῒ...

Ἡ Ἰουλία δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποτελειώσῃ τὴν διήγησίν της· οἱ λυγμοὶ τὴν ἐπνιγαν.

Ἐπέταξε τὸ καπέλλον κάτω εἰς τὸ πάτωμα καὶ ἐγονυπέτησεν ἐνώπιον τῆς μητρός της.

— Τὸν ἐπῆραν ἀπ' ἐκεῖ σήμερα τὸ πρωῒ, ἐξηκολούθησε, καὶ τὸν ἐπῆγαν εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Λουξεμβούργου. Μαμά μου, μαμά μου! βοήθησέ με νὰ τὸν σώσω· λυτήσου τὴν κόρην σου!

Θρηνοῦσα παρεμέρισε τὸ ἐπανωφόριόν της καὶ διὰ νὰ φανερώσῃ καλλίτερα ὅτι ἦτο καὶ ἐρωμένη καὶ θυγάτηρ, ἐγύ-

μνωσε τὸ στήθος της, ἤρπασε τὸ χεῖρας τῆς μητρός της καὶ τὰς ἐθλίψεν ἐπάνω εἰς τὸν πάλλοντα κόλπον της.

— Κόρη μου, καλή μου κόρη ! 'Ιουλία μου, 'Ιουλία μου !.. εἶπε γοερῶς ἡ χήρα Γκαμελέν.

Καὶ ἐκόλλησε τὸ πρόσωπόν της, ὑγρὸν ἐκ τῶν δακρύων, ἐπάνω εἰς τὰς παρειὰς τῆς νέας.

'Επὶ τινὰς στιγμὰς ἔμειναν ἄφωνοι. 'Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἐσκέπτετο νὰ εὕρῃ τὸ μέσον νὰ βοηθήσῃ τὴν θυγατέρα της· ἡ δὲ 'Ιουλία κατεσκόπευε τὸ βλέμμα τῶν ὀφθαλμῶν τῆς γράϊας, τῶν πνιγμένων ἀπὸ τὰ δάκρυα.

— 'Ισως, ἐσυλλογίζετο ἡ μήτηρ τοῦ Εὐαρίστου, ἂν τοῦ ὁμιλήσω ἐγώ, ἐνδῶσῃ. Εἶνε καλός, εἶνε φιλόστοργος. Ἄν ἡ πολιτικὴ δὲν τὸν ἔκαμνεν ἔτσι σκληρόκαρδον, ἂν δὲν τὸν ἐξετρέλλαιναν οἱ 'Ιακωβῖνοι, δὲν θὰ εἶχεν αὐτὰς τὰς αὐστηρότητας, ὅπου μὲ τρομάζουν, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν τὰς νοιώθω.

'Ἐλαβε δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὴν κεφαλὴν τῆς 'Ιουλίας καὶ τῆς εἶπεν·

— Ἄκουσε κόρη μου, Θὰ ὁμιλήσω εἰς τὸν Εὐάριστον. Θὰ τὸν προῖδεάσω διὰ νὰ σὲ ἰδῇ καὶ νὰ σὲ ἀκούσῃ. Ἄν σὲ ἰδῇ ξάφνα, ἡμπορεῖ νὰ θυμώσῃ καὶ φοβοῦμαι τὴν πρώτην του ἐντύπωσιν... Ἔπειτα τὸν ξεύρω καλά· αὐτὴ ἡ ἐνδυμασία σου θὰ τὸν δυσαραστήσῃ· αὐτὸς εἶνε αὐστηρὸς εἰς κάθε τι ὅπου ἀποβλέπει εἰς τὰ ἥθη καὶ τὸ καλὸν φέρσιμον. Καὶ ἐγὼ ἡ ἴδια ἐξαφνίσθηκα νὰ ἰδῶ τὴν 'Ιουλία μου μὲ ἀνδρικὰ φορέματα.

— Ἄ, μαμά, ἡ μετανάστευσις καὶ αἱ φορικταὶ ἀταξίαι ποῦ συμβαίνουν εἰς τὴν χώραν μας ἔκαμαν νὰ εἶνε συνειθισμένον πρᾶγμα ὁ μεταμφιεσμός. Ἀλλάζει ἐνδυμασίαν καθένας, διὰ νὰ μὴ τὸν ἀναγνωρίσουν, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ νὰ τοῦ δώσουν ἓνα διαβατήριον ἢ ἓνα πιστοποιητικὸν μὲ ἄλλο ὄνομα. Εἶδα εἰς τὸ Λονδίνον τὸν νέον Ζερέ, ὅπου ἐφοροῦσε γυναικεῖα ἐνδύματα καὶ ἐφαίνετο ἓνα κορίτσι πολὺ νόστιμον· καὶ κατα-

λαμβάνεις, μαμά, πῶς ἓνας τέτοιος μεταμφιεσμός εἶνε πολὺ πλεόν σκανδαλώδης ἀπὸ τὸν ἰδικόν μου.

— Καὺμένο παιδί μου, δὲν ἔχεις ἀνάγκην νὰ δικαιολογηθῇς σ' ἐμένα οὔτε δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, οὔτε διὰ κανένα ἄλλο. Ἐγὼ εἶμαι μητέρα σου· δι' ἐμένα εἶσαι πάντοτε ἀθώα. Θὰ ὁμιλήσω εἰς τὸν Εὐάριστον· θὰ τοῦ εἰπῶ....

Διέκοψε τὴν ὁμιλίαν της. Ἐγνώριζε καὶ ἠσθάνετο ὁποῖός τις ἦτο ὁ υἱός της· τὸ ἠσθάνετο, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστεύσῃ, δὲν ἤθελε νὰ τὸ γνωρίσῃ.

— Εἶνε καλός· θὰ κάμῃ διὰ τὸ χατῆρί μου... καὶ διὰ σένα αὐτὸ ποῦ θὰ τοῦ ζητήσω.

Καὶ αἱ δύο γυναῖκες ἐσιώπησαν, ἀμφότεραι, παρὰ πολὺ κουρασμέναι. Ἡ Ἰουλία ἀπεκοιμήθη, στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς μητρός της, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀνεπαύετο ὅτε ἦτο παιδίον. Ἐν τούτοις, μὲ τὸ κομβολόγι εἰς τὴν χεῖρα ἢ τεθλιμμένη μήτηρ ἔκλαιε σιωπηλῶς, διὰ τὰ ἐπερχόμενα δεινὰ μέσα εἰς τὴν γαλήνην τῆς χιονώδους ἐκείνης ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ πάντα εἰσέγων, καὶ τὰ βήματα τῶν διαβατῶν, καὶ οἱ τροχοὶ τῶν ἁμαξῶν, καὶ αὐτὸς ὁ οὐρανός.

Ἐξαίφνης, μὲ τὴν λεπτότητα τῆς ἀκοῆς, τὴν ὁποίαν ὥξυνεν ἡ ἀνησυχία, ἤκουσε τὰ βήματα τοῦ υἱοῦ της ἀνερχομένου τὴν κλίμακα.

— Ὁ Εὐάριστος ! εἶπε... Κρύψου !

Καὶ ὤθησε τὴν θυγατέρα της ἐντὸς τοῦ δωματίου της.

— Πῶς τὰ περνᾷς σήμερα, μητέρα μου ;

Ὁ Εὐάριστος ἐκρέμασε τὸν πῦλόν του εἰς τὸν κρεμαστήρα τοῦ ἱματιοφυλακίου, ἀφῆρεσε τὸν κυανοῦν του ἐπενδύτην καὶ περιεβλήθη μίαν βλουζαν τῆς ἐργασίας καὶ ἐκάθησε πρὸ τοῦ ὀκρίδαντός του. Ἀπὸ τινων ἡμερῶν ἐσχεδιάζε μὲ χρωστήρα ἐκ καυμένου ξύλου μίαν Νίκην στεφανώνουσαν ἓνα στρατιώτην πεσόντα ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Θὰ διεξῆγε καὶ θ' ἀπετελείωνε τὸ θέμα αὐτὸ μὲ πολλὴν ζέσιν, ἀλλὰ τὸ Δικα-

στήριον κατέτρωγεν ὅλας τὰς ἡμέρας του, ἀπερρόφα ὁλόκληρον τὴν ψυχὴν του καὶ ἡ χεὶρ του, ἀποσυνθίσασα τὸ σχεδιάσμα, ἐγένετο βαρεῖα καὶ ὀκνηρά.

Ἦρχισε νὰ ὑποτονθορίζῃ τὸ Σ Ἀ Ὑ ρ ἁ.

— Τραγουδεῖς, παιδί μου ; εἶπεν ἡ πολίτις Γκαμελέν· εἶσαι χαρούμενος, βλέπω.

— Πρέπει νὰ εἴμεθα χαρούμενοι, μητέρα. Ἔχομεν καλὰς εἰδήσεις. Ἡ Βανδέα ἐτσακίσθη· οἱ Αὐστριακοὶ ἠττήθησαν. Ὁ στρατὸς τοῦ Ρήνου διέσπασε τὰς γραμμὰς τοῦ Λάουτερν καὶ τοῦ Βίσσεμπουργ. Πλησιάζει ἡ ἡμέρα, ὅπου ἡ Δημοκρατία θριαμβεύουσα θὰ φανῇ ἐπιεικῆς. Πῶς ἔμπορεῖ τὸ θράσος τῶν συνωμοτῶν ν' αὐξάνῃ, ἐνῷ ἡ Δημοκρατία γίνεται ἰσχυροτέρα καὶ διατὶ οἱ προδότες νὰ ἐπιχειροῦν νὰ κτυπήσουν τὴν πατρίδα των κρυφά, ἐνῷ αὐτὴ κατακεραυνώνει τοὺς ἐχθροὺς της, οἱ ὅποιοι τῆς ἐπιτίθενται φανερά.

Ἡ πολίτις Γκαμελέν, πλέκουσα τὴν κάλτσαν της, ἐκύτταξε τὸν υἱὸν της ἄνωθεν τῶν ὀμματουαλίων της.

— Ὁ Βιρζίλιος, τοῦ εἶπεν, ὅπου εἶχες ἄλλοτε διὰ μ ο δ ἑ λ ο, ἦλθε κ' ἐζήτησε τὰς δέκα λίρας ὅπου τοῦ χρεωστεῖς καὶ τοῦ τὰς ἔδωσα. Τὴν μικρὰν Ἰωσηφίναν τὴν ἔπιασε κόψιμον, ἐπειδὴ ἔφαγε πολλὰ γλυκά, ποῦ τῆς τὰ ἔδωσε ὁ λεπτοουργός... Τῆς ἔκαμα ἓνα ζεστό καὶ τῆς τὸ ἐπῆγα. Ὁ Δεμαῖ ἦλθε νὰ σὲ ἰδῇ· ἐλυπήθη πολὺ ποῦ δὲν σ' εὗρε. Ἦθελε νὰ χαράξῃ καμμίαν ἰδικὴν σου σύνθεσιν. Λέγει πῶς ἔχεις πολὺ μεγάλην ἀξίαν. Ὁ καλὸς αὐτὸς νέος ἐκύτταξε τὰ σχεδιάσματά σου καὶ τὰ ἐθαύμασεν.

— Ὅταν θὰ ἀποκατασταθῇ ἡ εἰρήνη καὶ καταπνιγῇ ἡ συνωμοσία, εἶπεν ὁ ζωγράφος, θὰ ἐξακολουθήσω τὴν ἐργασίαν διὰ νὰ τελειώσω τὸν Ὁρέστην μου. Δὲν συνηθίζω νὰ καυχῶμαι διὰ τὰ ἔργα μου, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται δι' ἔχει μέσα εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον ἓνα κεφάλι ἀντάξιον μὲ τὰ ἔργα τοῦ Δαβὶδ.

Καὶ ἔσυρε μίαν μεγαλοπρεπῆ γραμμὴν, χαράττων τὸν βραχίονα τῆς Νίκης.

— Ἡ Νίκη ἐδῶ προσφέρει τοὺς φοίνικας, εἶπεν· ἀλλὰ θὰ ἦτον ὠραιότερον οἱ ἴδιοι αὐτοὶ βραχίονές της νὰ ἦσαν φοίνικες.

— Εὐάριστε !...

— Τί εἶνε, μαμά ;

— Ἐλαβα εἰδήσεις... μάντευσε ἀπὸ ποῖον...

— Δὲν ἤξεύρω.

— Ἀπὸ τὴν Ἰουλίαν... τὴν ἀδελφήν σου... Δὲν εἶνε διόλου εὐτυχής, ἢ κακομοῖρα.

— Θὰ ἦτο σκανδαλῶδες νὰ εἶνε εὐτυχής.

— Μὴ τὸ λέγῃς αὐτό, παιδί μου· εἶνε ἀδελφή σου. Ἡ Ἰουλία δὲν εἶνε κακὴ· ἔχει καλὰ αἰσθήματα καὶ ἡ δυστυχία τῆς τὰ ἐδυνάμωσε. Σὲ ἀγαπᾷ. Ἡμπορῶ νὰ σὲ βεβαιώσω, Εὐάριστε, ὅτι ἄλλο δὲν ἐπιθυμεῖ παρὰ νὰ ζήσῃ μίαν ζωὴν ἡσυχον, μὲ τὴν ἐργασίαν της, μίαν ζωὴν τιμημένην καὶ νὰ τᾷχῃ καλὰ μὲ τοὺς δικούς της. Ἐνυμφεύθη τὸν Φορτουνέ Σασάν.

— Σοῦ τὸ ἔγραψε ;

— Ὅχι.

— Πῶς τὰ ἔμαθες λοιπὸν αὐτά, μητέρα ;

— Δὲν μοῦ τὰ ἔγραψε, παιδί μου, ἀλλὰ...

Ὁ Εὐάριστος ἠγέρθη καὶ τὴν διέκοψε μὲ φωνὴν τρομεράν·

— Σιώπα, μητέρα μου !... Μὴ μοῦ εἰπῇς πῶς καὶ οἱ δύο των ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλλίαν... Ἀφοῦ πρόκειται νὰ χαθοῦν, τοῦλάχιστον νὰ μὴ χαθοῦν ἀπὸ τὰ χέρια μου. Διὰ τὸ καλὸ τὸ δικόν των, διὰ σέ, μητέρα, καὶ διὰ ἐμένα, ἄφησέ με νὰ μὴ γνωρίζω ὅτι εὐρίσκονται εἰς Παρισίους. Μὴ μὲ βιάζῃς νὰ τὸ μάθω, διότι ἀλλέως...

— Τί θέλεις νὰ εἰπῇς, παιδί μου ;... Μήπως θὰ ἤθελες... θὰ ἐτολμοῦσες ;...

— Ἀκουσε, μητέρα. Ἄν ἐγνώριζα ὅτι ἡ ἀδελφή μου Ἰουλία εὐρίσκεται εἰς ἐκεῖνο τὸ δωμάτιον — καὶ ἔδειξε διὰ τοῦ δακτύλου τὴν κλεισμένην θύραν — θὰ ἐπήγαινα ἀμέσως νὰ τὴν καταγγείλω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐπαγρυπνήσεως τοῦ τμήματος.

Ἡ δυστυχὴς μήτηρ, ὥρᾳ ὅσον καὶ ἡ σκούφια τῆς, ἀφῆκε τὴν κάλτσαν νὰ καταπέσῃ ἀπὸ τὰς τρεμούσας χεῖράς τῆς, ἐστέναξε καὶ μὲ φωνὴν ἀσθενεστέραν καὶ ἀπὸ τὸν πλεόν ἀσθενῇ ψίθυρον, εἶπε·

— Δὲν ἤθελα νὰ τὸ πιστεύσω· ἀλλὰ τὸ βλέπω φανερά... εἶνε τέρας!

Ὡχρὸς ἐπίσης, ὡς ἐκείνη, μὲ χεῖλη ἀφρίζοντα, ὁ Εὐάριστος ἐξῆλθε βιαστικὸς καὶ ἔδραμε ν' ἀνεύρῃ σιμὰ εἰς τὴν Ἐλωδίαν τὴν λήθην, τὸν ὕπνον, τὴν ἡδονικὴν προαπόλαυσιν τῆς ἀνυπαρξίας.

Ἐνῷ ὁ παπα-Λουγκεμάρ καὶ ἡ ἑταῖρα Ἀθηναῖς ἀνεκρίνοντο εἰς τὸ τμήμα, ὁ Βροττὼ ὠδηγήθη ἐν μέσῳ δύο χωροφυλάκων εἰς τὴν εἰρκτὴν τοῦ Λουξεμβούργου, ὅπου ἡρνήθησαν νὰ τὸν δεχθῶν, διατεινόμενοι ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον θέσις. Ὁ γέρον ὠδηγήθη κατόπιν εἰς τὴν Κονσιερζερίαν καὶ εἰσῆχθη εἰς τὸ γραφεῖον, δωμάτιον πολὺ μικρόν, χωριζόμενον εἰς δύο παρ' ἐνὸς ὑλοφράκτου διαφράγματος. Ἐνῷ ὁ γραμματεὺς ἐσημείωνε τὸ ὄνομά του εἰς τὸ βιβλίον τῶν κρατουμένων, ὁ Βροττὼ εἶδε διὰ μέσων τῶν ὑέλων τοῦ διαφράγματος δύο ἄνδρας, ἕκαστος τῶν ὁποίων κατέκειτο ἐπὶ ἀθλίας στρωμνῆς· εἶχον τὴν ἀκινήσιάν νεκροῦ, καὶ τὰ ὁμιατὰ τῶν ἐφαίνοντο ὅτι δὲν ἔβλεπον τίποτε. Πινάκια καὶ φιάλαι καὶ ὑπολείμματα ἄρτου καὶ κρέατος ἦσαν σκορπισμένα εἰς τὸ πάτωμα, πέριξ αὐτῶν. Ἦσαν κατάδικοι εἰς θάνατον, ἀναμένοντες τὸ ἀμάξιον, διὰ τοῦ ὁποίου ἔμελλον νὰ ὠδηγηθῶν εἰς τὸ ἰκρίωμα.

Ὅτε ὡς Δεξιλέτ ὠδηγήθη εἰς ἓνα κελλίον, ὅπου ὑπὸ τὴν λάμπριν φανοῦ διεῖδε δύο μορφὰς ἀνθρώπων ἐξηπλωμένων, τὴν μίαν ἀγρίαν, ἡκρωτηριασμένην, εἰδεχθῆ, τὴν ἄλλην χαρίεσσαν καὶ πρᾶξιαν. Οἱ δύο δεσμῶται τοῦ ἐπρόσφεραν ὀλίγον ἅπὸ τὸ σάπιον καὶ γεμᾶτον ἀπὸ ἀκάθαρτα ἔντομα ἄχυνον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν ἐξηπλωμένοι, διὰ νὰ μὴ κατακλιθῇ ἐπάνω εἰς τὸ γυμνὸν ἔδαφος, τὸ βρωμερὸν καὶ γεμᾶτον ἀπὸ περιττώματα. Ὁ Βροττὼ κατέπεσεν ἐπὶ ἐνὸς θρανίου, μέσα εἰς τὸ δυσῶδες σκότος καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ, μὲ τὴν κεφαλὴν

ἀκουμβῶσαν ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἄφωνος, ἀκίνητος. Ἡ ἀδημονία του ἦτο τοιαύτη, ὥστε θὰ ἔθραυε τὴν κεφαλὴν του εἰς τὸν τοίχον, ἂν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ τὸ πράξῃ. Δὲν ἠδύνατο ν' ἀναπνεύσῃ. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐθολώθησαν. Θόρυβός τις παρατεταμένος, ἤρεμος ὅπως ἡ σιγὴ, ἐγέμισε τὴν ἀκοήν του καὶ ἠσθάνθη ὁλόκληρον τὸν ἑαυτόν του οἶονεὶ βυθιζόμενον ἐντὸς εὐφροσύνου ἀνυπαρξίας. Κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς στιγμῆς ἀπαραμίλλου τὸ πᾶν δι' αὐτὸν ἦτο ἁρμονία, λάμψις γαλήνιος, εὐωδία, γλυκύτης. Ἐπειτα ἔπαυσε νὰ αἰσθάνεται.

Ὅτε συνῆλθεν, ἡ πρώτη ἐλθοῦσα εἰς τὸ πνεῦμά του σκέψις ἦτο τὸ ν' ἀποζητήσῃ μετὰ λύσεως τὴν λιποθυμίαν του· φιλόσοφος δὲ πάντοτε παραμένων ἀκόμῃ καὶ μέσα εἰς τὴν κατάπληξιν τῆς ἀπελπισίας, ἐσυλλογίσθη ὅτι ἔπρεπε νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν πιθμένα βόθρου, ἀναμένων νὰ σταλῇ εἰς τὴν λαιμητόμον, διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν ζωηροτέραν ἐντύπωσιν τῆς ἡδονῆς, ἀφ' ὅσας ποτὲ εἶχεν αἰσθανθῇ. Ἐπροσπάθησε νὰ χάσῃ ἐκ νέου τὰς αἰσθήσεις του, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσεν· ἀπ' ἐναντίας, ἠσθάνετο τὸν μολυσμένον ἀέρα τοῦ κελλίου νὰ εἰσάγῃ ἐντὸς του, μαζὶ μὲ τὴν θερμότητα τῆς ζωῆς, καὶ τὴν συνείδησιν τῆς ἀνυποφόρου δυστυχίας του.

Ἐν τούτῳ οἱ δύο σύντροφοί του ἐξελάμβανον τὴν σιγὴν του ὡς δεινὴν ὕβριν. Ὁ Βροττώ, ὅστις ἦτο εὐκοινώνητος, ἐπροσπάθησε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργειάν των· ὅτε ὁμως ἤκουσαν παρ' αὐτοῦ ὅτι ἦτο φυλακισμένος «πολιτικός», ὅπως ἔλεγον, ἄνθρωπος δηλαδή, τοῦ ὁποίου τὸ ἔγκλημα συνίστατο εἰς λόγους καὶ εἰς ιδέας, δὲν τὸν ἐθεώρησαν ἄξιον, οὔτε ἐκτιμήσεως, οὔτε συμπαθείας. Αἱ πράξεις, διὰ τὰς ὁποίας κατηγοροῦντο οἱ δύο ἐκεῖνοι φυλακισμένοι, εἶχον περισσοτέραν βαρύτητα· ὁ μὲν πρεσβύτερος ἦτο φονεὺς, ὁ δὲ ἄλλος ἦτο παραχαράκτης χαρτονομισμάτων. Ἀμφότεροι ἔστεργον τὴν θέσιν των καὶ μάλιστα εὕρισκον εἰς αὐτὴν κάποιαν εὐχαρίστησιν. Ὁ Βροττώ ἤρχισε νὰ σκέπτεται ὅτι ἂν ὦθεν τοῦ κελλίου του τὸ πᾶν ἦτο κίνησις, θόρυβος, φῶς, ζῶῃ καὶ ὅτι

αἱ εἰς μορφῆς πωλήτριαι τῶν στοῶν τοῦ Παλατίου τῶν Δικαστηρίων ἐκείνην τὴν στιγμήν ἐμειδίωσαν ὅπισθεν τῶν ἐμπορευμάτων των, τῶν μυρωδικῶν καὶ τῶν ψιλικῶν των πρὸς τοὺς εὐδαίμονας καὶ ἐλευθέρους διαβάτας. Καὶ ἡ σκέψις αὕτῃ ἐπηύξανε τὴν ἀτελπισίαν του.

Ἡ νύξ ἐπῆλθεν, ἀπαρατήρητος μέσα εἰς τὸν ζόφον καὶ τὴν σιγὴν τοῦ κελλίου, βαρεῖα ὅμως ἐν τούτοις. Μὲ τὸν ἕνα πόδα ἐξηπλωμένον ἐπὶ τοῦ θρανίου καὶ τὴν ῥάχιν στηριζομένην εἰς τὸν τοῖχον, ὁ Βροττῶ ἀπεκοιμήθη. Καὶ ὠνειρεύθη ὅτι ἐκάθητο παρὰ τὴν ῥίζαν φηγοῦ πυκνοφύλλου, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔψαλλον τὰ πτηνά· ὁ δὺων ἥλιος ἐσκέπαζε τὸν ποταμὸν μὲ ρευστὰς φλόγας καὶ τὰ κράσπεδα τῶν συννέφων ἐδάφροντο διὰ πορφύρας. Ἡ νύξ παρῆλθε. Δίψα δεινὴ τὸν ἐδάσανιζε· καὶ ἔπινεν ἀπλήστως ἀπὸ τὴν λάγνηνόν του νερόν, τὸ ὁποῖον ἐπηύξανε τὴν βάσανόν του.

Τὴν ἐπαύριον ὁ δεσμοφύλαξ, κομίσας τὸ γεῦμά του, ὑπεσχέθη εἰς τὸν Βροττῶ νὰ τὸν τοποθετήσῃ εἰς δωμάτιον ἐπὶ πληρωμῇ, μόλις ἤθελε κενωθῇ θέσις, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ. Τῷ ὄντι τὴν μεθεπομένην προσεκάλεσε τὸν γηραιὸν πρῶν ἐκμισθωτὴν νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ κελλίον του. Εἰς κάθε βαθμίδα τῆς κλίμακος ὁποῦ ἀνῆρχετο ὁ Βροττῶ ἠσθάνετο ὅτι ἀνεγεννᾶτο ἐντὸς του ἡ δύναμις τῆς ζωῆς καὶ ὅτε, εὐρεθεὶς εἰς τὸ κοκκινωπὸν ἐκ πλίνθων πάτωμα τοῦ δωματίου, εἶδεν ἔμπροσθέν του μίαν κλίνην μὲ στρίποδα, σκεπασμένην μὲ πενιχρὸν κλινοσκέπασμα μάλλινον, ἔκλαυσεν ἀπὸ τὴν χαρὰν του. Ἡ ἐπίχρυσος κλίνη, εἰς τὴν ὁποίαν εἰκονίζοντο περιστρεφάι ὁποῦ ἐφιλοῦντο μὲ τὸ ῥάμφος των, καὶ τὴν ὁποίαν εἶχε κατασκευάσει ἄλλοτε διὰ τὴν ἐρωμένην του, τὴν ὥραιότεραν τῶν χορευτριῶν τοῦ Μελοδράματος, δὲν τοῦ ἐφάνη τόσο ἀρεστὴ καὶ πάροχος τόσης ἡδονῆς.

Ἡ κλίνη αὕτῃ εὗρισκετο εἰς μεγάλην αἰθουσάν, ἀρκετὰ καθαρὰν, ἣτις περιεῖχε δεκαεπτὰ ἄλλα ὁμοίας κλίνας, χωριζομένας δι' ὑψηλοῦ στανιδώματος. Ὁ διαμένων αὐτόθι ἄμ-

λος ἀπετελείτο ἀπὸ πρώην εὐγενεῖς, ἐμπόρους, τραπεζίτας, τεχνίτας, δὲν ἀπῆρσεν εἰς τὸν γέροντα ἐκμισθωτήν, ὅστις συνεβιάζετο μὲ ὅλας τὰς τάξεις τῶν ἀνθρώπων. Παρατήρησεν ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἄνδρες, οἱ ἐστερημένοι, ὅπως καὶ αὐτός, πάσης ἡδονῆς καὶ κινδυνεύοντες νὰ θανατωθοῦν διὰ χειρὸς τοῦ δημίου, ἦσαν εὐθυμοὶ καὶ ἐδείκνυσαν ζωηρὰν κλίσιν πρὸς τοὺς ἀστεῖσμούς. Μὴ συνηθίζων νὰ θαυμάζη πολὺ τοὺς ἀνθρώπους, ἀπέδιδε τὴν εὐθυμίαν τῶν συντρόφων του εἰς τὴν ἐπιπολαιότητα τοῦ πνεύματός των, ἥτις τοὺς ἡμῶς διζε νὰ σκεφθοῦν προσεκτικῶς καὶ νὰ ἐμβαθύνουν εἰς τὴν κατάστασίν των. Καὶ ἡ πεποίθησίς του ἐνισχύθη, ἀφοῦ παρέτῃρησεν ὅτι οἱ πλέον νοήμονες ἐξ αὐτῶν ἦσαν καὶ οἱ μᾶλλον κατηφεῖς. Παρατήρησε μετ' ὀλίγον ὅτι οἱ περισσότεροι ἤντλουν τὴν εὐθυμίαν των ἀπὸ τὴν οἰνοποσίαν καὶ τὴν ρακοποσίαν, εὐθυμίαν, ἥτις, ὥς ἐξ αὐτῆς τῆς πηγῆς της, προσελάμβανε χαρακτῆρα βιαιότητος καὶ ἐνίοτε σχεδὸν παραφροσύνης. Δὲν εἶχον ὅλοι θάρρος καὶ ὁμῶς ὅλοι ἐφαίνοντο ἐπιδεικτικῶς θαρραλέοι. Ὁ Βροττὼ δὲ δὲν ἐξεπλήσσετο διὰ τοῦτο· ἐγίνωσκεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὁμολογοῦν προθύμως τὴν ὁμοιότητά των, τὴν ὀργήν, καὶ αὐτὴν τὴν φιλαργυρίαν, ἀλλ' οὐδέποτε τὴν δειλίαν, ἐπειδὴ ἡ ὁμολογία αὐτὴ θὰ τοὺς ἐξέθετε καὶ ὁσάκις εὐρίσκονται μεταξὺ ἀγρίων καθὼς καὶ ὁσάκις εὐρίσκοντο ἐν τῷ μέσῳ κοινωνίας πεπολιτισμένης, εἰς κίνδυνον θανάτου. Διὰ τοῦτο, ἐσυλλογίζετο, ὅλοι οἱ λαοὶ εἶνε λαοὶ ἡρώων καὶ ὅλοι οἱ στρατοὶ ἀποτελοῦνται μόνον ἀπὸ ἀνδρείους.

Ἀκόμη περισσότερον ἀπὸ τὸ κρασί καὶ τὴν ρακὴν, ὁ κρότος τῶν ὅπλων καὶ τῶν κλειδίων, τὸ τριξίμον τῶν κλειθρῶν, ἡ πρόσκλησις τῶν φρουρῶν, ὁ ποδοβολητὸς τῶν πολιτῶν τῶν συνωστιζομένων παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Δικαστηρίου, ἐμέθυσκον τοὺς δεσμώτας, ἐνέπνεον εἰς αὐτοὺς τὴν κατῆφειαν, τὴν ἔξαψιν ἢ τὴν μανίαν. Μερικοὶ ἐξ αὐτῶν ἀπέκοπτον τὸν

λάφυγγά των διὰ ξυραφίου, ἢ ἐρρίπτοντο κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρον.

Ὁ Βροττὸς διέμενεν ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὸ ἐπὶ πληρωμῇ διαμέρισμα, ὅτε ἔμαθεν ἐκ τοῦ δεσμοφύλακος ὅτι ὁ γέρον Λογκεμὰρ ἐσήπετο ἐπάνω εἰς τὸ βρωμερὸν ἄχυρον, μέσα εἰς τὰ βδελυρὰ ἔντομα, μαζὶ μὲ τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς φονεῖς. Εἶπε νὰ τὸν εἰσαγάγουν καὶ αὐτὸν εἰς τὸ ἰδιαίτερον διαμέρισμα, εἰς τὴν αἴθουσαν ὅπου εὕρισκετο καὶ αὐτός, καὶ ὅπου εἶχε κενωθῇ μία κλίνη. Ἀνέλαβε νὰ πληρώσῃ διὰ τὸν γέροντα κληρικὸν καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχε χρήματα ἐπαρκῆ διὰ τὴν συντήρησιν ἀμφοτέρων, ἐσκέφθη νὰ κάμνῃ προσωπογραφίας τῶν φυλακισμένων πρὸς ἓνα σκουῖδον τὴν μίαν. Ἐπρομηθεύθη διὰ μέσου ἐνὸς δεσμοφύλακος μερικὰ μικρὰ μαῦρα πλαίσια διὰ νὰ τοποθετῇ ἐντὸς τεχνουργήματα ἐκ τριχῶν κεφαλῆς, περὶ τὰ ὅποια ἦτο πολὺ ἐπιτήδειος. Τὰ ἔργα ταῦτα ἐπεξητοῦντο παρὰ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐκεῖ μετ' αὐτοῦ διαμενόντων, οἵτινες ἐπόθουν ν' ἀφήσουν μερικὰ ἀναμνηστικὰ ἀντικείμενα.

Ὁ παπᾶ-Λογκεμὰρ διετήρει ἀκμαίαν τὴν ψυχὴν καὶ τὸ φρόνημα. Ἀναμένων νὰ ἐμφανισθῇ πρὸ τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου προητοίμαζε τὴν ἀπολογία. Δὲν ἀπεχώριζε διόλου τὴν ἰδικὴν του θέσιν ἀπὸ τὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐκθέσῃ εἰς τοὺς δικαστάς του τὰς ἀνωμαλίας καὶ τὰ σκάνδαλα τὰ ἐπελθόντα εἰς τὴν Νύμφην τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἕνεκα τῆς ἐκλαϊκεύσεως τοῦ κλήρου· ἀνελάμβανε νὰ παραστήσῃ τὴν πρωτότοκον θυγατέρα τῆς Ἐκκλησίας διεξάγουσαν κατὰ τοῦ Πάπα ἀγῶνα ἱερόσυλον, τὸν γαλλικὸν κλῆρον ἀπογυμνούμενον, κακουργούμενον, μυσαρῶς ὑποτεταγμένον, εἰς τοὺς λαϊκοὺς· τοὺς δὲ κανονικοὺς ἱερεῖς ληστευθέντας καὶ διασπαρέντας. Ἀνέφερε τὸν Μέγαν Γρηγόριον καὶ τὸν Ἅγιον Εἰρηναῖον, ἐπεκαλεῖτο πλείστας διατάξεις τοῦ κανονικοῦ δικαίου καὶ ὁλοκλήρους παραγράφους παπικῶν ἐπιστολῶν.

Δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἔγραφεν ἐπὶ τῶν γονάτων του, καθήμενος παρὰ τὴν κλίνην του, ἐμβαπτίζων τὴν τετρωμένην ἐκ περικοῦ γραφίδα εἰς μελάνην, εἰς καπνίαν, εἰς κατακάθια καφέ, καλύπτων μὲ δυσανάγνωστον γραφὴν περιτυλίγματα κηρίων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων καὶ περιθώρια ἐφημερίδων, καὶ παλαιὰς ἐπιστολὰς καὶ παλαιούς λογαριασμούς καὶ παιγνιόχαρτα, διαλογιζόμενος νὰ χρησιμοποιήσῃ καὶ τὸ ὑποκάμισόν του ἀκόμη, ἀφοῦ ἤθελε τὸ κολλάρει. Ἐσώρευσε φύλλα ἐπὶ φύλλων καὶ δεικνύων τὴν ἀνεξιχνίαστον ἐκείνην μουντσορογραφίαν του ἔλεγεν·

— Ὅταν θὰ ἐμφανισθῶ πρὸ τῶν δικαστῶν μου, θὰ τοὺς πλημμυρήσω μὲ φῶς.

Ἡμέραν τινὰ δέ, ρίπτων βλέμμα εὐχαριστήσεως ἐπὶ τῆς ἀπολογίας του, τῆς ὅλον ἐξογκουμένης, καὶ συλλογιζόμενος τοὺς δικαστάς, τοὺς ὁποίους ἐμέλλε νὰ καταπλήξῃ, ἀνέκραξε·

— Δὲν ἤθελα διόλου νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὴν θέσιν των !

Οἱ δεσμῶται, τοὺς ὁποίους ἡ τύχη εἶχε συνενώσει ἐντὸς τοῦ κελλίου ἐκείνου, ἦσαν ἢ βασιλόφρονες ἢ ὁμοσπονδισταί. Εὐρίσκετο μάλιστα μεταξὺ αὐτῶν καὶ εἰς Ἰακωβίνος. Διεφώνουν ἀναμέσον των ὡς πρὸς τὸ φρόνημα καὶ τὴν γνώμην περὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Κράτους· ἀλλὰ κανεὶς ἐξ αὐτῶν δὲν διέσωζε τὸ ἐλάχιστον ἶχνος χριστιανικῶν πεποιθήσεων. Οἱ Φυλλιανοί, οἱ Συνταγματικοί, οἱ Γιρονδῖνοι, ἔκριναν τὸν Θεὸν ὡς πολὺ κακὸν δι' αὐτοὺς καὶ ἐξαίρετον μόνον διὰ τὸν λαόν. Οἱ Ἰακωβῖνοι ἐγκαθίδρυν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἰεχωδᾶ ἓνα θεὸν Ἰακωβῖνον, διὰ νὰ ἀποδώσουν εἰς τὸν Ἰακωβινισμόν ὑψηλότεραν τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν προέλευσιν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο οὔτε οἱ μὲν, οὔτε οἱ δὲ νὰ ἐννοήσουν ὅτι ὑπῆρχον ἄνθρωποι τόσον μαυροί, ὥστε νὰ πιστεύσουν εἰς θρησκείαν οἰανδήποτε προελθοῦσαν ἐξ ἀποκαλύψεως, ἐθεώρουν δὲ τὸν Λογκεμάρ ὡς μὴ ἐστερημένον πνεύματος, τὸν ἐξελάβαν ὡς πανοῦργον. Διὰ νὰ προπα-

ρασκειασθῇ βεβαίως εἰς τὸ μαρτύριον αὐτός, διελάλει τὴν πίστιν του εἰς πάντας, ὅσων δὲ περισσοτέραν ἐδείκνυνεν εἰλικρίνειαν, τόσον περισσότερον ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπατεῶν.

Εἰς μάτην ὁ Βροττὼ ἠγγυᾶτο περὶ τῆς εἰλικρινείας τοῦ ἱερέως. Καὶ αὐτὸς ὁ Βροττὼ ἐξελαμβάνετο ὑπὸ τῶν ἄλλων ὡς μὴ πιστεύων παρὰ ἐν μέρει μόνον ὅσα ἔλεγε. Αἱ ιδέαι του ἦσαν τόσον ἀλλόκοτοι, ὥστε φυσικὸν ἦτο νὰ φαίνωνται ὡς προσποιημένα. Ὡμίλει περὶ τοῦ Ρουσσοῦ περιφρονητικῶς, ὡς περὶ ἀνοήτου τινὸς κατεργάρη. Ἀντιθέτως τὸν Βολταῖρον κατέτασσε μεταξὺ τῶν θεσπεσίων ἀνδρῶν, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ τὸν θεωρῇ ἴσον πρὸς τὸν ἀξιαγάπητον Ἑλβέτιον, τὸν Διδερῶ, ἢ τὸν βαρῶνον Ὀλβάν. Κατὰ τὴν γνώμην του, ὁ μεγαλοφυέστερος ἀνὴρ τοῦ αἰῶνος ὑπῆρξεν ὁ Βουλανζέ. Ἐξέτιμα ἐπίσης πολὺ τὸν ἀστρονόμον Λαλὰνδ καὶ τὸν Δυτυί, συγγραφέα τοῦ «Ὑπομνήματος περὶ τῆς γενέσεως τῶν ἀστερισμῶν». Οἱ πνευματώδεις ἐκ τῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ φυλακισμένων ἀπηύθυναν παντοίους ἀστεῖσμούς καὶ εἰρωνείας πρὸς τὸν ταλαίπωρον βαρναβίτην, τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ποτὲ δὲν ἐνόει ἢ ἀθρότης του ἐματαίωνε τὰς παγίδας τῶν εὐφυῶν.

Διὰ νὰ λησμονοῦν τὰς κατατρωγούσας αὐτοὺς ἀνησυχίας καὶ διὰ νὰ διαφεύγουν τὰς βασάνους τῆς ἀργίας, οἱ δεσμῶται ἔπαιζαν ἀναμεταξύ των παιγνίδια μὲ τὰ παιγνιόχαρτα, μὲ τὴν δάμαν, μὲ τὸ τάβλι. Δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἔχουν κανὲν μουσικὸν ὄργανον. Μετὰ τὸ δεῖπνον ἔψαλλον ἢ ἀπήγγελλον στίχους. Ἡ Παρθένος τοῦ Βολταίρου ἐφαίδρυνεν ὅπως οὖν τὴν ψυχὴν τῶν δυστυχῶν αὐτῶν καὶ οὐδέποτε ἐδαρύνοντο ν' ἀκούουν τὰ ἐπιτυχέστερα τοῦ ποιήματος μέρη. Μὴ δυνάμενοι ὅμως ν' ἀπαλλαγοῦν ὁλοτελῶς ἀπὸ τὴν φοβερὰν ἰδέαν, τὴν φωλεύουσαν διηνεκῶς ἐντὸς των, ἐπροσπάθουν ἐνίοτε ν' ἀρυσθοῦν ἐξ αὐτῆς μίαν τέρψιν καὶ εἰς τὴν αἰθουσαν τῶν δεκασκτῶ κλινῶν, πρὶν ἀποκοιμηθοῦν, ἔπαιζον τὸ Ἐπανάστατικὸν Δικαστήριον. Οἱ ρόλοι διενέμοντο ἀναλόγως τῶν

κλίσεων καὶ τῆς ἀρμοδιότητος. Οἱ μὲν ὑπεκρίνοντο τοὺς δικαστὰς καὶ τὸν κατήγορον, οἱ δὲ τοὺς κατηγορουμένους καὶ τοὺς μάρτυρας, ἄλλοι δὲ τὸν δῆμιον καὶ τοὺς βοηθοὺς του. Ἡ δίκη ἐτελείωνε ἀναλλοιώτως μὲ τὴν καρατόμησιν τῶν καταδίκων, οἱ ὅποιοι ἐξηπλοῦντο ἐπὶ κλίνης, μὲ τὸν τραχήλον ὑπὸ μίαν σανίδα. Ἀκολουθῶς ἡ σκηνὴ μετεφέρετο εἰς τὸν Ἄδην. Οἱ πλέον λεπτοὶ τῆς ομάδος, περιβεβλημένοι τὰ σινδόνια, ὑπεκρίνοντο τὰ φαντάσματα· νεκρὸς τις δὲ δικηγόρος ἐκ Βορδῶ, ὀνόματι Δυβόσκ, μικρὸσωμος, μελαιψός, μονόφθαλμος, κυφός, μὲ σῶμα ἐστρεβλωμένον, ὁ Χωλὸς Διάβολος αὐτούσιος, μετέβαινε κερασφόρος νὰ σύρῃ τὸν γέρο Λογκεμάρ ἀπὸ τοὺς πόδας κάτω ἀπὸ τὴν κλίνην του, ἀναγγέλλων εἰς αὐτὸν ὅτι εἶχε καταδικασθῇ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον καὶ ὅτι κολάζεται ἀμετακλήτως, διότι παριστάνει τὸν δημιουργὸν τοῦ σύμπαντος ὡς ὃν φθονερόν, ἀνόητον καὶ κακόν, ἐχθρόν τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ ἔρωτος.

— Ἄ, ἄ, ἄ !... ἐκραύγαζε φρικωδῶς ὁ διάβολος ἐκεῖνος, ἐκήρυξες γέρο-κολασμένε, ὅτι ὁ Θεὸς ἀρέσκεται νὰ βλέπῃ τὰ πλάσματά του κακουχούμενα μὲ τὰς στέρησεις τῆς μετανοίας καὶ ἀπέχοντα τῶν πλέον προσφιλῶν του δώρων. Ἀπατεῶν, ὑποκριτᾶ, τσαρλατάνε, κάθισε τώρα ἐπάνω εἰς τὰ καρφιά καὶ τρῶγε τὰ τσέφλια τῶν αὐγῶν αἰωνίως !

Ὁ πατὴρ Λογκεμάρ ἤρκεῖτο ν' ἀπαντᾷ ὅτι εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ φιλόσοφος διεφαίνετο ὑπὸ τὸν διάβολον καὶ ὅτι καὶ ὁ κατώτερος τῶν δαιμόνων τοῦ Ἄδου θὰ ἔλεγεν ὀλιγωτέρας ἀνοησίας, διότι πάντοτε αὐτὸς θὰ ἔχῃ μερικὰς γνώσεις θεολογίας καὶ θὰ εἶνε ὀλιγώτερον ἀμαθὴς ἀπὸ τοὺς ἐγκυκλοπαιδιστὰς.

Ὅσάκις ὁμοῦς ὁ γιρονδῖνος δικηγόρος τὸν ἀπεκάλει καπουνκῖνον, δυσηρεστεῖτο καὶ ἐγίνετο κατακόκκινος ἀπὸ τὸν θυμὸν του, λέγων ὅτι ἄνθρωπος ἀδυνατῶν νὰ διακρίνῃ ἓνα βαρναβίτην ἀπὸ ἓνα φραγκισκανόν, δὲν θὰ ἦτο ἄξιός νὰ διακρίνῃ οὔτε μίαν μυῖαν μέσα εἰς τὸ γάλα.

Τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον ἀδείαζε τὰς φυλακάς, τὰς ὁποίας αἱ Ἐπιτροπαὶ ἐγέμιζον ἀκαταπαύστως ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν ἢ ὁμᾶς τῶν φυλακισμένων τῆς αἰθούσης μὲ τὰς δεκαοκτὼ κλίνας ἀνενεώθη κατὰ τὸ ἥμισυ. Ὁ παπᾶ-Λογκεμάρ ἔχασε τὸν διαβολάκον του. Ὁ δικηγόρος Λυβόσκ ἤχθη ἐνώπιον τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου, κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ὡς ὁπαδὸς τῶν Γιρονδίνων καὶ ὡς συνωμώσας κατὰ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Δημοκρατίας. Κατὰ τὴν ἔξοδόν του ἐκ τοῦ δικαστηρίου διήλθεν, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι κατάδικοι, διὰ διαδρόμου διασχίζοντος τὴν εἰρκτὴν καὶ ἀπολήγοντος εἰς τὴν αἴθουσαν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τρεῖς μῆνας εἶχεν ἐμψυχώσει μὲ τὴν φαιδρότητά του. Ἀποχαιρετῶν τοὺς συντρόφους του, διετῆρει ἀκόμη εἰς τοὺς λόγους του τὸ ἐλαφρὸν ὕψος καὶ τὴν συνηθισμένην του εὐθυμον χροιάν.

— Συγχωρήσατέ με, κύριε, εἶπεν εἰς τὸν παπᾶ-Λογκεμάρ, διότι σᾶς ἔσυρα ἀπὸ τὰ πόδια κάτω ἀπὸ τὸ κρεβάτι. Δὲν θὰ σᾶς ξαναπειράξω πλέον.

Στρεφόμενος δὲ πρὸς τὸν Βροττώ, ἐξηκολούθησε·

— Σᾶς ἀποχαιρετῶ· πηγαίνω προτύτερα ἀπὸ σᾶς εἰς τὴν ἀνταρξίαν. Ἐπιστρέφω εὐχαρίστως εἰς τὴν φύσιν τὰ στοιχεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦμαι καὶ εὐχομαι εἰς τὸ μέλλον αὐτὴ νὰ τὰ διαθέσῃ καλλίτερα, διότι πρέπει ν' ἀναγνωρίσω ὅτι εἰς τὴν ἰδικήν μου κατασκευὴν δὲν τὰ ἐκατάφερε καλά.

Καὶ κατῆλθεν εἰς τὴν γραμματεῖαν, ἀφήσας τὸν Βροττώ τεθλιμμένον καὶ τὸν παπᾶ Λογκεμάρ τρέμοντα καὶ πράσινον ὡς τὰ φύλλα, περισσότερον νεκρὸν παρὰ ζωντανόν, διότι ἔβλεπε τὸν ἀσεβῆ νὰ γελά καὶ νὰ χαριεντίζεται εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου.

Ὅτε μὲ τὸν μῆνα Ζερμινάλ ἐπανῆλθον αἱ εὐδαια ἡμέραι, ὁ Βροττώ, ὅστις ἦτο πάντοτε φιλήδονος, κατήρχετο πολλάκις εἰς τὴν αὐλήν, ἥτις ἔκειτο ἀπέναντι τοῦ διαμερίσματος τῶν γυναικῶν, καὶ ἔστοκε πλησίον τῆς κρήνης, ὅπου αἱ δεσμώτιδες ἤρχοντο τὸ πρῶν νὰ πλύνουν τὰ ἀσπρόρουχά των.

Κιγκλὶς σιδηρὰ ἐχώριζε τὰ δύο διαμερίσματα· ἀλλ' αἱ σιδηροαὶ ράβδοι δὲν ἦσαν ἀρκετὰ πυκναί, ὥστε νὰ ἐμποδίζον τὰς χεῖρας νὰ συνάπτωνται εἰς χειραψίας καὶ τὰ χεῖλη νὰ σμίγουν. Ὑπὸ τὴν ἐπιεικῆ προστασίαν τοῦ νυκτερινοῦ σκότους τὰ ζεύγη συνωθοῦντο εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Τότε ὁ Βροττώ εὐσχημόνως κατέφευγεν εἰς τὴν κλίμακα καὶ καθήμενος ἐπὶ μιᾷ βαθμίδος, ἔουρεν ἀπὸ θυλάκιον τῆς ρεδιγκότας του τὸ τομίδιον τοῦ Λουκρητίου καὶ ἀνεγίνωσκεν ὑπὸ τὸ φῶς ἐνὸς φανοῦ κινὰς ἀπὸ τὰς αὐστηρῶς παρηγόρους ἀρχάς του· «Sic ubi non erimus... Ὅταν παύσωμεν νὰ ζῶμεν, τίποτε δὲν θὰ δύναται πλέον νὰ μᾶς συγκινή, οὔτε καὶ ἂν ἀνεμιγνύοντο ἀκόμη τὰ συντρίμματα τοῦ οὐρανοῦ, τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης». Ἄλλ' ἐνῶ ἠνθραίνεται ἐν τῇ ὑψηλῇ του σοφίᾳ ὁ Βροττώ, ταῦτοχρόνως ἐξήλεγε τὸν βαρναβίτην διὰ τὴν τρέλλαν του, ἥτις τοῦ ἀπέκρυπτε τὸ σύμπαν.

Ἡ τρομοκρατία ἀπὸ μηνὸς εἰς μῆνα ἐδεινοῦτο. Κατὰ πᾶσαν νύκτα οἱ μεθυσμένοι δεσμοφύλακες, συνοδευόμενοι ἀπὸ τοὺς φύλακας σκύλους, μετέβαινον ἀπὸ κελλίου εἰς κελλίον, φέροντες τὰ κατηγορητήρια, ἐκφωνοῦντες δι' ὠρυγμῶν τὰ ὀνόματα τῶν ὑποδίκων, τὰ ὅποια ἐστρέβλωναν, ἀφύπνιζον τοὺς δεσμώτας καὶ ἐτρόμαζον διακοσίους, διὰ νὰ εἰδοποιήσουν τὰ εἴκοσιν ἐκλεχθέντα θύματα. Ἀπὸ τοὺς διαδρόμους ἐκείνους, γεμάτους ἀπὸ αἱματηρὰ σκότη, διήρχοντο καθ' ἑκάστην, χωρὶς νὰ ἐκφέρουν τὸ ἐλάχιστον παράπονον, εἴκοσι, τριάντα, πεντήκοντα κατάδικοι, πρεσβῦται, γυναῖκες, ἔφηβοι, τόσῳ ἀνόμοιοι κατὰ τὴν κοινωνικὴν τάξιν, τὸν χαρακτῆρα, τὰ φρονήματα, ὥστε θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ἡ ὁμάς των ἀπηρτίσθη κατὰ κλήρωσιν.

Διεσκέδαζον μὲ χαρτοπαιξίαν, ἔπινον οἶνον τῆς Βουργουνδίας, κατήρτιζαν σχέδια, ἔδιδον συνεντεύξεις τὴν νύκτα, παρὰ τὴν κιγκλίδα. Τὸ κοινὸν τῆς εἰρκτῆς, σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἀνανεωθέν, συνέχειτο τώρα κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ

«ὑπερβολικῶς» καὶ «λυσσασμένους». Ἐν τούτοις ἡ αἰθουσα μὲ τὰς δεκάσκατ' κλίνας ὀξυκολούθει νὰ εἶνε τὸ ἐνδιαίτημα τῆς κομπούτης καὶ τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς. Παρεκτός δύο κρατουμένων, τῶν πολιτῶν Ναβὲτ καὶ Βελλιέ, οἵτινες εἶχον εἰσαχθῆ ἑκεῖ, μεταφερθέντες τελευταίως ἐκ τῆς εἰρκτῆς τοῦ Λουξεμβούργου εἰς τὴν Κονσιερζερίαν, καὶ τοὺς ὁποίους οἱ ἄλλοι ὑπώπτευον ὅτι ἦσαν «πρόβατα», τοῦτέστι κατάσκοποι, οἱ ἄλλοι ἦσαν χρηστοὶ καὶ ἔντιμοι, συνδεδεμένοι δι' ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης. Ἐπανηγύριζον μὲ σπονδὰς τὰς νίκας τῆς Δημοκρατίας. Μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκοντο καὶ ἀρκετοὶ ποιηταί, ὅπως εὐρίσκονται πάντοτε εἰς πᾶσαν ὁμήγυριν ἀργόσχολοι. Οἱ δεξιώτεροι ἐξ αὐτῶν συνέθετον ὠδὰς διὰ τοὺς θριαμβοὺς τῆς στρατιᾶς τοῦ Ρήνου καὶ τὰς ἀπῆγγελλον μετ' ἐμφράσεως. Ἐπεκροτοῦντο δὲ θορυβωδῶς. Μόνος ὁ Βροττὼ ἐπίνει μὲ χλιαρότητα τοὺς νικητὰς καὶ τοὺς ψάλτας τῶν.

— Ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Ὀμήρου, εἶπεν ἡμέραν τινά, οἱ ποιηταὶ ἔχουν τὴν παράδοξον μανίαν νὰ ἐξυμνοῦν τοὺς στρατιωτικούς. Ὁ πόλεμος δὲν εἶνε τέχνη καὶ μόνη ἡ τύχη κρίνει τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης. Ἐκ δύο στρατηγῶν ἀντιμετώπων, ἀμφοτέρων δὲ ἡλιθίων, ὁ ἕνας ἐξ αὐτῶν κατ' ἀνάγκην θὰ εἶνε ὁ νικητής. Νὰ ἰδῆτε ὅτι καμμίαν ἡμέραν κανεῖς ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς σπαθοφόρους ὁποῦ ἀποθεώνετε τώρα, θὰ σᾶς καταπιῇ ὅλους, ὅπως ὁ πελαργὸς τοῦ μύθου καταπίνει τοὺς βατράχους. Τότε θὰ εἶνε πραγματικῶς Θεός. Διότι οἱ θεοὶ γνωρίζονται ἀπὸ τὴν ὄρεξιν.

Ὁ Βροττὼ οὐδέποτε συνεκινήθη ἐκ τῆς στρατιωτικῆς δόξης. Δὲν ἔχαιρε ποσῶς διὰ τὰς νίκας τῆς Δημοκρατίας, τὰς ὁποίας εἶχε προΐδει. Δὲν ἠγάπα καθόλου τὸ νέον καθεστῶς, τὸ ὁποῖον ἐστερέωνεν ἔτι უἷλλον ἢ νίκη τῶν ὀπλων. Ἦτο δυσηρεστημένος· ἀλλὰ καὶ ἐκ χαρακτῆρος θὰ δυσηρεστεῖτο καὶ δι' ὀλιγώτερα.

Πρωτὴν τινὰ ἀνηγγέλθη ὅτι οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Ἐπι-

τροπῆς τῆς Γενικῆς Ἀσφαλείας θὰ ἐνήργουν ἔρευναν ἐπὶ τῶν κρατουμένων διὰ νὰ κατὰσχουν ὅσα τυχὸν ἤθελον εὐρεθῇ ἐπ' αὐτῶν χαρτονομίσματα, χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ ἀντικείμενα, μαχαίρια, ψαλίδια, ὅτι δὲ τοιαύτη ἔρευνα ἐγένινεν εἰς τὴν εἰρκτὴν τοῦ Λουξεμβούργου, ὅπου κατεσχέθησαν ἐπιστολαί, ἔγγραφα καὶ λοιπά.

Καθεὶς τότε ἐμηχανεῦθη πῶς νὰ ἐξεύρη κρύπτην τινά, διὰ νὰ ἀποκρύψῃ ὅ,τι εἶχε πολυτιμώτερον. Ὁ παπᾶ-Λογκεμάρ μετέβη καὶ ἐτοποθέτησε τὸν σωρὸν τῶν χαρτίων τῆς ἀπολογίας του εἰς μίαν ὑδρορρόην. Ὁ δὲ Βροττῶ ἔθαψε τὸν Λουκρήτιόν του ὑπὸ τὴν τέφραν τῆς θερμιάστρας.

Ὅτε οἱ ἀπεσταλμένοι, φέροντες ὑπὸ τὸν λαϊμὸν τριχρόμους ταινίας, ἤλθον νὰ ἐνεργήσουν τὴν κατὰσχεσιν, δὲν εὔρον τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅ,τι ἔκριναν πρέπον νὰ ἀφήσουν εἰς τοὺς κρατουμένους. Μετὰ τὴν ἀναχώρησίν των, ὁ παπᾶ-Λογκεμάρ ἔδραμεν εἰς τὴν ὑδρορρόην νὰ ἀποσύρῃ ὅ,τι ἡ βροχὴ καὶ ὁ ἄνεμος εἶχον ἀφήσει ἀπὸ τὴν ἀπολογίαν του. Ὁ Βροττῶ δὲ ἀπέσυρεν ἀπὸ τῆς ἐστίας τὸν Λουκρήτιον, καταμαυρισμένον ἀπὸ τὴν καπνίλαν.

— Ἄς χαρῶμεν τὴν παροῦσαν ὥραν, διελογίσθη, ἐπειδὴ ἀπὸ μερικὰ σημεῖα εἰκάζω ὅτι ὁ καιρὸς μας εἶνε πλέον στενὰ μετροημένος.

Γλυκεϊάν τινα νύκτα τοῦ μηνὸς Πραιριάλ, ἐνῷ ἄνωθεν τῆς αὐλῆς τῆς εἰρκτῆς ἡ σελήνη ἐδείκνυεν εἰς τὸν ὠχρὸν οὐρανὸν τὸ διπλοῦν ἀργυροῦν τῆς κέρας, ἐνῷ ὁ γέρον ἐκμισθωτῆς ἀνεγίνωσκε, κατὰ τὴν συνήθειάν του, τὸν Λουκρήτιον, καθήμενος εἰς μίαν τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος, ἤκουσε φωνὴν καλοῦσαν αὐτόν, φωνὴν γυναικείαν, φωνὴν εὐχάριστον, τὴν ὅποιαν δὲν ἀνεγνώρισεν. Κατῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ εἶδεν ὀπισθεν τῆς κιγκλίδος σχῆμά τι καὶ εἶδος ἀνθρώπινον, τὸ ὅποιον, ὅπως καὶ τὴν φωνήν, δὲν ἀνεγνώριζεν, ἀλλὰ τὸ ὅποιον μὲ τὰς δυσδιακρίτους θελκτικὰς γραμμὰς του, τοῦ ὑπενθύμιζεν ὅλας τὰς γυναῖκας ὅσας εἶχεν ἀγαπήσει. Ὁ οὐρανὸς

τὴν περιέλουε μὲ κυανὴν καὶ ἀργυρᾶν αἶγλην. Ὁ Βροττῶ ἀνεγνώρισεν ἐξαίφνης τὴν εὐεידὴ ἡθοποιὸν τῆς ὁδοῦ Φεδῶ, τὴν Ρόζαν Τεθενέν.

— Ἐσὺ ἐδῶ, κόρη μου ! εἶπεν. Ἡ χαρὰ μου διότι σὲ βλέπω μοῦ εἶνε σκληρά. Ἀπὸ πότε εἶσαι ἐδῶ ;

— Ἀπὸ χθές.

Καὶ μὲ φωνὴν πολὺ σιγανὴν ἐπρόσθεσε·

— Μὲ κατήγγειλαν ὥς βασιλόφρονα. Μὲ κατηγοροῦν ὅτι ἐσυνωμοτοῦσα διὰ ν' ἀπελευθερώσω τὴν βασιλίσσαν. Ἐπειδὴ ἐγνώριζα ὅτι εὐρίσκεσθε ἐδῶ, ἀμέσως ἐζήτησα νὰ σᾶς ἰδῶ. Ἀκοῦστε, φίλε μου. . . μοῦ ἐπιτρέπετε βέβαια νὰ σᾶς ἀποκαλῶ μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα ; . . Γνωρίζω πολλοὺς ἀπὸ τοὺς σημαίνοντας. . . Γνωρίζω ὅτι ἔχω συμπαθείας καὶ μέσα ἀκόμη εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Κοινῆς Σωτηρίας. Θὰ ἐνεργήσω μὲ τοὺς φίλους μου· θὰ μὲ ἐλευθερώσουν καὶ ὕστερα θὰ ἐλευθερώσω ἐγὼ σᾶς.

Ἄλλ' ὁ Βροττῶ μὲ φωνὴν, ἣτις ἔγεινε θερμῶς συστατική, ἀπήντησεν·

— Εἰς ὅ,τι ἔχεις προσφιλέστερον, παιδί μου, μὴ τύχη καὶ τὸ κάμης αὐτό. Μὴ γράψης· μὴ παρακαλέσης· μὴ ζητήσης τίποτε ἀπὸ κανένα ! . . σὲ ἐξορκίζω. Προσπάθησε νὰ σὲ λησμονήσουν !

Καὶ ἐπειδὴ ἡ Ρόζα δὲν ἐφαίνεται ἀντιλαμβανομένη τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων του, αὐτὸς μὲ τόνον ἱκετευτικώτερον ἐξηκολούθησε·

— Μὴν ὁμιλήσης εἰς κανένα, Ρόζα· κάμε νὰ σὲ λησμονήσουν· εἰς αὐτὸ ἐγκτεται ἡ σωτηρία σου. Ὅ,τι καὶ ἂν πράξουν οἱ φίλοι σου δὲν θὰ κατορθώσουν παρὰ νὰ ἐπισπεύσουν τὴν καταστροφὴν σου. Κέρδισε καιρόν. . . ὀλίγος, ὀλίγος πολὺ ὀλίγος καιρὸς χρειάζεται ἀκόμη, ὅπως ἐλπίζω, διὰ νὰ σωθῇς. Πρὸ πάντων, μὴ ἐπιχειρήσῃ νὰ συγκινήσῃ τοὺς δικαστάς, τοὺς ἐνόρκους, τὸν Γκαμελέν. Αὐτοὶ δὲν εἶνε ἄνθρωποι· εἶνε πράγματα ἄψυχα. . . Προσπάθησε νὰ σὲ λη-

σμονήσουν. Ἐὰν ἀκολουθήσῃς τὴν συμβουλὴν μου, φίλη μου, θ' ἀποθάνω εὐχαριστημένος, διότι σοῦ ἔβωσα τὴν ζωὴν.

Ἐκεῖνη δὲ ἀπήντησε·

— Θὰ σὲ ὑπακούσω... Ἀλλὰ μὴ λέγῃς ὅτι θ' ἀποθάνῃς.

Ὁ Βροττὼ ὕψωσε τοὺς ὤμους.

— Ἡ ζωὴ ἡ ἰδική μου ἐτελείωσε, παιδί μου. Ἐσὺ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ εὐτυχήσῃς.

Ἡ ἡθοποῖος ἔλαβε τὰς χεῖράς του καὶ τὰς ἔθεσεν ἐπάνω εἰς τὸ στήθος της.

— Ἀκούσατέ με, φίλε μου, τοῦ εἶπε. Δὲν σᾶς εἶδα παρὰ μίαν ἡμέραν, καὶ ὅμως δὲν μοῦ εἰσθε ἀδιάφορος. Ἐὰν δὲ αὐτὸ ὅπου θὰ σᾶς εἰπῶ ἡμπορῇ ἀκόμη νὰ σᾶς κάμῃ νὰ προσκολληθῆτε εἰς τὴν ζωὴν, πιστεύσατέ το... Θὰ εἶμαι διὰ σᾶς... ὅ,τι θελήσετε σεῖς νὰ εἶμαι.

Καὶ ἀντήλλαξαν φίλημα εἰς τὰ χεῖλη διὰ μέσου τῆς σιδηρᾶς κίγκλιδος.

Κ'.

Ὁ Εὐάριστος Γκαμελέν, κατὰ τὴν διάρκειαν μακρᾶς συνεδριάσεως τοῦ δικαστηρίου, κατῆμενος εἰς τὴν εὐραν τοῦ ἐνορκου, ὑπὸ τὴν θερμὴν ἀτμόσφαιραν, ἐκλείει τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἐσυλλογίζεται.

— Οἱ φαῦλοι, βιάζοντες τὸν Μυρὰ νὰ κρύπτεται εἰς τὰς τρώγλας, τὸν ἔκαμαν πτηνὸν νυκτερινόν, τὸ πτηνὸν τῆς Ἀθηνᾶς, τοῦ ὁποίου τὸ βλέμμα ἀνακαλύπτει τοὺς συνωμώτας εἰς τὸ σκότος ὅπου ἐκρύπτοντο. Τώρα εἶνε ἓνα μάτι γαλανόν, ψυχρόν, ἀτάραχον, τὸ ὁποῖον κυνηγᾷ καὶ ἐμβατεύει τὴν ψυχὴν τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος καὶ καταγγέλλει τοὺς προδοτάς μὲ μίαν ὀξύτητα, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν οὔτε αὐτὸς ὁ φίλος τοῦ Λαοῦ, ὅστις κοιμᾶται τώρα εἰς τὸν κῆπον τῶν Κορδελιέρων. Ὁ νέος σωτήρ, ἔχων τὸν ἴδιον ζῆλον καὶ μεγαλειτέραν ὀξύδερκειαν, βλέπει ὅ,τι κανεῖς δὲν ἔβλεπεν ἕως τώρα, καὶ ὅταν σηκῶνῃ τὸν δάκτυλον, διασπείρει τὸν τρόμον. Διακρίνει καὶ τὰς πλέον λεπτὰς ἀποχρώσεις, ὅπου εἶνε μολὶς ὁραταὶ καὶ αἱ ὁποῖαι χωρίζουν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, τὸ ἔγκλημα ἀπὸ τὴν ἀρετὴν, τὰ ὁποῖα χωρὶς αὐτὸν θὰ ἀνεκατεύοντο καὶ δὲν θὰ ἠδύνατο κανεῖς νὰ τὰ ξεχωρίσῃ, πρὸς βλάβην τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας. Χαράττει ἔμπροσθέν του τὴν γραμμὴν τὴν λεπτὴν καὶ ἄκαμπτον, ἔξω τῆς ὁποίας, δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, δὲν ὑπάρχει παρὰ πλάνη, ἔγκλημα καὶ φαυλότης. Ὁ Ἀδιάφθορος ἐξηγεῖ πῶς ἐξυπηρετοῦνται οἱ ξένοι διὰ τῆς ὑπερβολῆς ἢ διὰ τῆς χλιαρότητος, διὰ τῆς καταδιώξεως τῆς θρησκείας, ἐν ὀνόματι δῆθεν τοῦ

ὀρθοῦ λόγου, καὶ διὰ τῆς ἀντιστάσεως ἀφ' ἑτέρου, ἐν ὀνόματι τῆς ὕψησκέας κατὰ τῶν νόμων τῆς Δημοκρατίας. Ὅχι ολιγωτερον ἀπο τοὺς φαύλους, οἱ ὅποιοι ἐθυσίασαν τὸν Λεπελτιε καὶ τὸν Μαρά, καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη οἱ ὅποιοι ἀπονέμουν εἰς αὐτοὺς θείας τιμὰς, ἐπίτηδες διὰ νὰ διασαλεύουν τὴν μνήμην τῶν, ἐξυπηρετοῦν τοὺς ξένους ἐχθρούς. Εἶνε ὄργανον τῶν ξένων, ὅστις ἀποκρούει τὰς ἰδέας τῆς τάξεως, τῆς φρονήσεως, τῆς ἐν ἀρμοδίῳ καιρῷ ἐνεργείας· εἶνε ὄργανον τῶν ξένων, ὅστις προσβάλλει τὰ ἥθη, ὅστις προσβάλλει τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐν τῇ ψυχικῇ του παραφροσύνῃ, ἀρνείται τὴν ὑπαρξιν τοῦ Θεοῦ. Οἱ φανατικοὶ ἱερεῖς εἶνε ἄξιοι θανάτου· ἀλλ' ὑπάρχει καὶ μέσον ἀντιεπαναστατικὸν τῆς καταπολεμήσεως τοῦ φανατισμοῦ καὶ τοῦτο εἶνε ἡ ἐγκληματικὴ ἀρνησιθρησκεία. Οἱ χλιαροὶ χανδακῶνουν τὴν Δημοκρατίαν· ἀλλὰ καὶ οἱ βιαιοπαθεῖς τὴν χανδακῶνουν ἐπίσης.

«Πόσον φοβερὰ εἶνε τὰ καθήκοντα τοῦ δικαστοῦ, ὅπως τὰ ὑπαγορεύει αὐτὸς ὁ σοφώτερος τῶν ἀνθρώπων! Δὲν πρέπει πλέον νὰ πλήττη μόνον τοὺς ἀριστοκράτας, τοὺς ὁμοσπονδιστάς, τοὺς φαύλους τῆς πατρίδος τοῦ Ὁρλεάν, τοὺς κεκηρυγμένους ἐχθροὺς τῆς πατρίδος. Ὁ συνωμότης, ὁ πράκτωρ τῶν ξένων εἶνε Πρωτεὺς καὶ λαμβάνει κάθε σχῆμα καὶ μορφήν. Περιβάλλεται τὸ πρόσχημα τοῦ πατριώτου, τοῦ ἐπαναστάτου, τοῦ ἐχθροῦ τῶν βασιλέων. Προσποιεῖται τὴν τόλμην καρδίας, ἡ ὁποία πάλαι μόνον ὑπὲρ τῆς Δημοκρατίας. Χονδραίνει τὴν φωνὴν καὶ κάμνει νὰ τρέμουν τοὺς ἐχθροὺς τῆς Δημοκρατίας. Αὐτὸς εἶνε ὁ Δαντῶν. Ἡ βιαιοπάθειά του ἀτελῶς ὑποκρύπτει τὴν χλιαρότητα τοῦ πατριωτισμοῦ του, καὶ ἡ διαφθορά του ἐπὶ τέλους ἀναφαίνεται. Ὁ συνωμότης, ὁ πράκτωρ τῶν ξένων εἶνε ὁ εὐγλωττος ἐκεῖνος τραυλός, ὁ ὅποιος ἔβαλεν εἰς τὸ καπέλλον του τὸ πρῶτον ἔμβλημα τῶν ἐπαναστατικῶν, εἶνε ὁ λιβελλογράφος ἐκεῖνος, ὅστις μὲ τὴν εἰρωνικὴν καὶ σκληρὰν φιλοπατρίαν του ἀπεκάλει ὁ

ἴδιος τὸν ἑαυτὸν του «ἐπίτροπον τοῦ φανοῦ» (1), εἶνε ὁ Κἀμίλλος Δεμουλέν· ἀπεκαλύφθη ὅποιος ἦτο ὑπερασπίζων τοὺς προδότας στρατηγούς καὶ ζητῶν μέτρα ἔνοχα ἀκαίρου ἐπιεικείας. Εἶνε ὁ Φίλιππώ, εἶνε ὁ Ἐρώ, εἶνε ὁ ἐλεεινὸς Λακροά. Ὁ συνωμότης, ὁ πράκτωρ τῶν ξένων, εἶνε ὁ μπάρμπα - Δυσέν, ὅστις κατήσχυε τὴν ἐλευθερίαν μὲ τὴν χυδαίαν δημαγωγίαν του, καὶ ὁ ὅποιος μὲ τὰς ρυπαρὰς συκοφαντίας του κατέστησε συμπαθῆ καὶ αὐτὴν τὴν Ἀντωνέτταν. Εἶνε ὁ Σωμέτ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἐν τούτοις ἐφάνη ἡμερος, δημοτικός, μετριοπαθής, ἀγαθὸς καὶ ἐνάρετος εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Δήμου· ἀλλ' ἦτο ἄθεος! Οἱ συνωμόται, τὰ ὄργανα τῶν ξένων εἶνε ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ σαγκυλόττοι, οἱ ὅποιοι φοροῦν κόκκινον σκοῦφον καὶ καρμανιόλαν καὶ ξυλοπέδιλα καὶ οἱ ὅποιοι ὑπερθεματίζουν εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἰακωβίνων. Ὁ συνωμότης, ὁ πράκτωρ τῶν ξένων εἶνε ὁ Ἀνάχαρσις Κλώτς, ὁ ρήτωρ τοῦ ἀνθρωπίνου, ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ἀπὸ ὅλας τὰς μοναρχίας τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀπὸ τὸν ὅποιον ἔπρεπε κανεὶς νὰ φοβῆται τὰ πάντα, διότι ἦτο Πρῶσσος.

»Τώρα βιαιοπαθεῖς καὶ χλιαροί, ὅλοι αὐτοὶ οἱ κακοί, ὅλοι αὐτοὶ οἱ προδόται, ὁ Δαντών, ὁ Δεμουλέν, ὁ Ἐμπέρ, ὁ Σωμέτ ἐθανατώθησαν ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῆς λαιμητόμου. Ἡ Δημοκρατία ἐσώθη· συναυλία ἐπαίνων ἀναδίδεται ἀπὸ ὅλας τὰς ἐπιτροπὰς, ἀπὸ ὅλας τὰς λαϊκὰς ὁμηγύρεις πρὸς τὸν Μαξιμιλιανὸν καὶ πρὸς τὸ Ὅρος. Οἱ χρηστοὶ πολῖται φωνάζουν· «Ἀξιοὶ ἀντιπρόσωποι λαοῦ ἐλευθέρου, εἰς μάτην ἄτὰ τέκνα τῶν Τιτάνων ἀνιψοῦν τὴν θρασεῖαν κεφαλὴν

---

(1). Εἰς τοὺς φανούς τῶν ὁδῶν τῶν Παρισίων ἀπηγγονίσθησαν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως ὑπὸ τοῦ ὄχλου τὰ πρῶτα θύματα τῆς λαϊκῆς ὀργῆς. (Σημ. Μεταφρ.)

»των. Ὁρος εὐεργετικόν, Σινᾶ προστατευτικόν, ἀπὸ τὸν
»ποχλάζοντα κόλπον σου ἐξῆλθεν ὁ σωτήριος κεραυνός !...»

»Ἀπὸ τὴν συναυλίαν αὐτὴν τῶν ἐπαίνων ἓνα μέρος ἀνή-
κει καὶ εἰς τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον. Πόσον εἶνε
ώραϊον καὶ γλυκὺ νὰ εἶνε κανεὶς χρηστὸς καὶ πόσον προσ-
φιλὴς εἶνε ἡ κοινὴ εὐγνωμοσύνη εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀκε-
ραίου δικαστοῦ !

»Ἐν τούτοις διὰ τὴν πατριωτικὴν ψυχὴν πόσα παράδοξα
παρουσιάζονται καὶ πόσα αἵτια ἀνησυχίας !... Πῶς λοι-
πόν !... διὰ νὰ προδοθοῦν τὰ δίκαια τοῦ λαοῦ δὲν ἦσαν
ἀρκετοὶ ὁ Μιραβώ, ὁ Λαφαγέτ, ὁ Βαγί, ὁ Πετιὼν, ὁ Βρισ-
σώ ;... Ἐχρειάζοντο ἀκόμη νὰ προστεθοῦν καὶ ἐκεῖνοι οἱ
ὁποῖοι κατήγγειλαν αὐτοὺς τοὺς προδότας ! Πῶς λοιπόν !
αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἴδρυσαν τὴν Δημοκρατίαν, τὴν ἴδρυσαν διὰ
νὰ τὴν καταστρέψουν ; Οἱ πρωταγωνισταὶ τῶν μεγάλων συμ-
βεβηκότων παρεσκεύαζαν μαζὶ μὲ τὸν Πιτ καὶ τὸν Κο-
βοῦργον τὴν βασιλείαν τοῦ Ὁρλεάν ἢ τὴν κηδεμονίαν τοῦ
Λουδοβίκου ΙΖ'. Πῶς ! ὁ Δαντὼν ἦτο ἓνας Μόγκ ! Πῶς !
ὁ Σωμέτ καὶ οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Ἐμπέρ, δολιώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς
ὁμοσπονδιστάς, τοὺς ὁποίους ἔσυραν εἰς τὸ ἱκρίωμα, ἐμελε-
τοῦσαν τὸν ὄλεθρον τῆς Πολιτείας ! Ἀλλὰ μεταξὺ ἐκείνων
οἱ ὁποῖοι ἐθανάτωσαν τοὺς δολίους Δαντὼν καὶ τοὺς δολίους
Σωμέτ, τὸ γαλανὸν ὄμμα τοῦ Ροβεσπιέρρου δὲν θ' ἀνακα-
λύψη τάχα αὔριον προδότας δολιωτέρους αὐτῶν ; Ποῦ θὰ
σταματήσῃ ἡ μιὰ ἀλλυσις τῶν προδιδομένων προδοτῶν καὶ
ἡ ὀξυδέρκεια τοῦ Ἀδιαφθόρου ;...»

ΚΑ΄.

Ἡ Ἰουλία Γκαμελέν, φέρουσα τὸ πράσινον ἀνδρικόν της ἐπανωφόριον, μετέβαινε καθ' ἐκάστην εἰς τὸν κήπον τοῦ Λουξεμβούργου καὶ ἐκεῖ, καθημένη εἰς θρανίον τι παρὰ τὴν ἐσχατιὰν τῆς δεινδροστοιχίας, ἀνέμενε τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐνεφανίζετο ὁ ἐραστής της εἰς ἓνα τῶν φεγγιτῶν τοῦ κτιρίου τῆς εἰρκτῆς. Ἐκαμιναν πρὸς ἀλλήλους νεύματα καὶ ἀντήλλασαν τὰς σκέψεις των μὲ μίαν ἄφωνον γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν εἶχον ἐπινοήσει. Μὲ αὐτὸ τὸ μέσον ἡ νέα ἐγνώριζεν ὅτι ὁ δεσμώτης διέμενεν εἰς ἓνα ἀρκετὰ καλὸν δωμάτιον, ὅτι εὐρίσκετο ἐκεῖ μὲ εὐχάριστον συντροφίαν, ὅτι εἶχεν ἀνάγκην ἑνὸς κλινοσκεπάσματος καὶ μιᾶς χύτρας καὶ ὅτι τὴν ἡγάπα τρυφερῶς.

Δὲν ἦτο μόνη αὐτὴ ἡ κατασκοπεύουσα ἐκεῖθεν προσφυλὲς πρόσωπον, ἐντὸς τοῦ παλατίου ἐκείνου τοῦ μεταβληθέντος εἰς εἰρκτὴν. Μία νεαρὰ μητέρα σιμά της εἶχε διαρκῶς προσηλωμένα τὰ βλέμματά της εἰς ἓνα κλειστὸν παράθυρον, μόλις δὲ τὸ ἔβλεπε ν' ἀνοίγῃ, ἐσήκωνεν ὑψηλὰ τὸ μικρόν της τέκνον καὶ τὸ ἐκράτει ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς της. Γραῖα τις κυρία, σκεπασμένη μὲ πέπλον δαντέλλας, ἔστεκεν ἐπὶ ὥρας μακρὰς ἀκίνητος, καθημένη ἐπὶ συμπτυσσομένου σκίμποδος, προσδοκῶσα εἰς μάτην νὰ ἴδῃ ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὸν υἱὸν της, ὅστις, διὰ νὰ μὴ συγκινηθῇ, ἔμενεν εἰς τὴν αὐλὴν παίζων τῆς ἀμάδης μέχρι τῆς ὥρας ὅπου ἐκλείετο ὁ δημόσιος κήπος.

Κατὰ τὰς μακρὰς ταύτας ὥρας τῆς διαμονῆς, ὑπὸ οὐρα-

νὸν ἄλλοτε φαιὸν καὶ ἄλλοτε κυανοῦν, κύριός τις ὄριμου ἡλικίας, ἄρκετὰ παχὺς καὶ λίαν καθαρὸς τὴν περιβολήν, ἐκάθητο εἰς πλησιόχωρον θρανίον, παίζων μὲ τὴν ταυβακοθήκην του καὶ τὰ ἐξαρτήματα τοῦ ὄρολογίου του, ἀνοίγων δὲ φύλλον ἐφημερίδος, τὸ ὅποιον οὐδέποτε ἀνεγίνωσκεν. Ἐφερε τὴν ἐνδυμασίαν τῶν παλαιῶν ἀστῶν, τρίκωχον πῖλον μὲ χρυσοῦν σειρήτιον, ἐπενδύτην χρώματος ἐρυθροῦδους καὶ γιλέκον κυανοῦν ἀργυροκέντητον. Εἶχε τὸ ἥθος ἀξιοτίμου ὑποκειμένου· ἦτο δὲ μουσικός, καθόσον ἠδύνατο κανεῖς νὰ ὑποθέσῃ ἐκ τοῦ αὐλοῦ, τὸν ὅποιον ἔφερε μαζί του, καὶ τοῦ ὁποίου μία ἄκρα ἐξεῖχεν ἐκ τοῦ θυλακίου του. Τὰ βλέμματά του ἦσαν διαρκῶς προσηλωμένα ἐπὶ τῆς μετημφισμένης νεάνιδος, δὲν ἔπαυε νὰ τῆς μειδιᾷ, ὅτε δὲ τὴν ἔβλεπε νὰ ἐγείρεται διὰ ν' ἀπέλθῃ, ἐσηκώνετο καὶ αὐτὸς καὶ τὴν παρηκολούθει μακρόθεν. Ἡ Ἰουλία, μέσα εἰς τὴν συμφορὰν τῆς καὶ τὴν μόνωσίν τῆς, ἐσυγκινεῖτο ἐκ τῆς εὐσεβιάστου συμπαθείας, τὴν ὁποίαν τῆς ἐδείκνυνεν ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος.

Ἡμέραν τινά, ἐνῶ ἐξήρχετο ἐκ τοῦ κήπου, ἤρχισε νὰ πίπτῃ βροχή, ὁ ἄγνωστος δὲ πλησιάσας καὶ ἀνοίξας τὴν εὐρύχωρον κοκκίνην ὀμβρέλλαν του προσεφέρθη νὰ προφυλάξῃ τὸν ὑποτιθέμενον ἔφηβον. Ἡ Ἰουλία τοῦ ἀπήντησε προσηνῶς μὲ τὴν διανυγῇ φωνὴν τῆς, ὅτι ἐδέχετο εὐχαρίστως. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ἀκούσας τὸν ἦχον τῆς φωνῆς, ἴσως δὲ καὶ ὁσφρανθεὶς ἐκ τῆς λεπτῆς γυναικείας ὁσμῆς, καὶ μαντεύσας τὸ ἀληθινόν τῆς φῦλον, ἀπεμακρύνθη ἐν τάχει, ἀφίκων ἐκτεθειμένην εἰς τὴν ραγδαίαν βροχὴν τὴν νεάνίδα, ἥτις ἐννόησε τὸ πρᾶγμα καὶ μὲ ὅλην τὴν θλίψιν τῆς ἐμεΐδισεν ἀκουσίως.

Ἡ Ἰουλία ἐκατοικοῦσεν εἰς ἓνα ὑπερῶν τῆς ὁδοῦ Σέρς-Μιντί, ὑπὸ τὴν ιδιότητα τάχα ἐμποροῦπαλλήλου εἰς κατὰ-σημα πανικῶν, ζητοῦντος ἐργασίαν. Ἡ πολίτις χήρα Γκαμελέν, πεισθεῖσα τέλος ὅτι πουθενὰ ἀλλοῦ ἢ κόρη τῆς δὲν

θὰ διέτρεχε μεγαλείτερον κίνδυνον παρὰ εἰς τὴν κατοικίαν της, τὴν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν πλατεῖαν Τιομβίλ καὶ ἀπὸ τὸ τμήμα τῆς Νέας Γεφύρας καὶ τὴν συνετήρει μὲ τρόφιμα καὶ μὲ ἀσπρόρρουχα ὅσον ἡδύνατο. Ἡ Ἰουλία κατὰ ἐμαγεῖρευσεν εἰς τὴν κατοικίαν της, μετέβαιναν εἰς τὸ Λουξεμβούργον νὰ ἴδῃ τὸν ἀγαπημένον της, καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν τρώγλην της· ἡ μονοτονία δὲ τῆς διαίτης αὐτῆς ἐπράυνεν ὁπωσοῦν τὰς θλίψεις της καὶ ἐπειδὴ ἦτο νέα καὶ εὐρωστος, ἐκοιμᾶτο ὅλην τὴν νύκτα ὕπνον βαθύν. Χαρακτήρος οὐσα εὐθαρσοῦς, ἐξοικειωμένη εἰς τοὺς κινδύνους, μετέβαιναν ἐνίοτε τὴν νύκτα εἰς ἓν ποτοπωλεῖον τῆς ὁδοῦ Φούρ, λεγόμενον τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, εἰς τὸ ὁποῖν ἐσύχναζον ἄνδρες πάσης τάξεως καὶ γυναῖκες ἐλευθέρων ἡθῶν. Ἐκεῖ ἐδιάβαζε τὰς ἐφημερίδας, ἔπαιζε μίαν παρτίδα τάβλι μὲ κανένα ἐμποροῦπάλληλον, ἢ μὲ κανένα στρατιωτικόν, ὅστις ἐφύσα τὸν καπνὸν τῆς πίππας του εἰς τὰ ρουθούνια της. Ἐκεῖ μέσα οἱ θαμῶνες ἔπαιζον, ἔπινον, ἐρωτοτρόπων, αἱ ρήξεις δὲ ἦσαν συχναί. Ἐσπέραν τινὰ κάποιος ἐκ τῶν θαμῶνων, ἀκούσας τὸν ποδοβολητὸν ἱππέων εἰς τὸ λιθόστρωτον τῆς ὁδοῦ, ἀνύψωσε τὸ παραπέτασμα τοῦ παραθύρου καὶ ἀναγνωρίσας τὸν πολίτην Ἀνριώ, γενικὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἐθνοφυλακῆς, διερχόμενον ἐν καλπασμῷ, μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του, ἐψιθύρισε σιγά·

— Νὰ ὁ γαῖδαρος τοῦ Ροβεσπιέρρου.

Τὸν λόγον αὐτὸν ἀκούσασα ἡ Ἰουλία, ἀνεκάγχασεν.

Ἄλλὰ πατριώτης τις μυστακίας ἀντεπεξῆνθεν ὀρνίλος κατὰ τῆς φαιλοκρατίας.

— Ὅποιος τὸ λέγει αὐτό, ἀνεφώνησε, θὰ εἶνε κανένας βρωμερὸς ἀριστοκράτης, ὁποῦ εὐχαρίστως θὰ τὸν ἔβλεπα νὰ πταρнисθῇ μέσα εἰς τὸ καλάθι τοῦ Σανσών. Νὰ ξεύρης ὅτι ὁ στρατηγὸς Ἀνριώ εἶνε ἓνας καλὸς πατριώτης, ὁ ὁποῖος γνωρίζει καλὰ ἐν ἀνάγκῃ νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ τοὺς Παρισίους

καὶ τὴν Συνέλευσιν. Γι' αὐτὸ δὰ καὶ οἱ βασιλόφρονες δὲν τὸν χωνεύουν.

Καὶ ὁ πατριώτης μὲ τὰ μεγάλα μουστάκια, βλέπων τὴν Ἰουλίαν, ἥτις ἐξηκολούθει νὰ γελᾷ·

— Κ' ἐσύ, βρέ, τσαλαπετεινέ, τῆς εἶπε, πρόσεξε μὴ σοῦ κατεβάσω καμμιά κλωτσιὰ εἰς τὸν πεισινόν, διὰ νὰ σὲ μάθω νὰ σέβεσαι τοὺς πατριῶτες !

Ἐν τοσούτῳ ἠκούσθησαν μερικαὶ φωναί·

— Ὁ Ἀνριὼ εἶνε ἕνας μεθύστακας ! ἕνας βλάκας !

— Ὁ Ἀνριὼ εἶνε καλὸς Ἰακωβίνος ! ζήτω ὁ Ἀνριὼ !

Δύο κόμματα ἐσχηματίσθησαν· οἱ ἀντίπαλοι ἦλθον εἰς χεῖρας· τὰ τραπέζια ἀνετράπησαν, τὰ ποτήρια ἔγειναν συντρίμματα, τὰ φῶτα ἐσβέσθησαν, αἱ γυναῖκες ἐξέφερον ὀξείας κραυγάς. Προσβληθεῖσα ὑπὸ πολλῶν πατριωτῶν, ἐπιτεθέντων κατ' αὐτῆς, ἡ Ἰουλία ὥπλίσθη μὲ ἕνα σκαμνὶ ἀμυνομένη, ἀλλ' ἀνετράπη, ἔπεσε κάτω, ἐξέσχισε μὲ τὰ νύχια τῆς, ἐδάγκωνε τοὺς ἐπιτιθεμένους μὲ τὰ δόντια τῆς. Ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸν ἐπανωφόρι τῆς καὶ ἀπὸ τὸ σχισμένον στήθος τοῦ ὑποκαμίσου ἐφαίνετο γυμνὸς ὁ ἀναπαλλόμενος κόλπος τῆς. Περιπολία διερχομένη ἐκεῖθεν ἤκουσε τὸν θόρυβον καὶ ἔδραμε· ὁ ὑποτιθέμενος νεαρὸς ἀριστοκράτης διέφυγε διελθὼν ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ σκέλη τῶν χωροφυλάκων.

Ἄν' ἐκάστην τὰ ἀμάξια ἔφερον εἰς τὴν λαμπητόμον φορτία καταδίκων.

— Δὲν ἠμπορῶ ν' ἀφήσω τὸν ἀγαπημένον μου ν' ἀποθάνῃ ! ἔλεγεν ἡ Ἰουλία πρὸς τὴν μητέρα τῆς.

Ἀπεφάσισε νὰ ἐνεργήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, νὰ κάμῃ διαδήματα, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰς ἐπιτροπάς, εἰς τὰ γραφεῖα, εἰς τοὺς πληρεξουσίους, εἰς τοὺς δικαστάς, παντοῦ ὅπου ἡδύνατο. Δὲν εἶχεν ὅμως γυναικεῖα φορέματα. Ἡ μήτηρ τῆς ἐδανείσθη μίαν ἐσθῆτα ριγωτὴν, ἕνα περιστῆθιον καὶ μίαν σκούφιαν δαντελλωτὴν παρὰ τῆς πολίτιδος Βλαῖς καὶ ἡ Ἰουλία, ἐνδεδυμένη ὥς γυνὴ καὶ ὥς πατριώτις, μετέβη πρὸς τὸν

Ξυορκον Ρενωδέν, κατοικοῦντα εἰς ὑγρὰν καὶ σκοτεινὴν τινα οἰκίαν τῆς ὁδοῦ Μαζαρίνου.

Ἀνῆλθε τρέμουσα τὴν ξυλίνην κλίμακα καὶ εἰσῆχθη εἰς τὸ πενιχρὸν γραφεῖον τοῦ δικαστοῦ, ἔχον ὥς μόνον ἔπιπλα μίαν τράπεζαν ἐξ ἐλάτης καὶ δύο καθίσματα. Ὁ χάρτης, δι' οὗ ἦσαν ἐπεστρωμένοι οἱ τοῖχοι, κατέπιπτεν εἰς ῥάκη· ὁ Ρενωδέν, μὲ τὰς μαύρας καὶ κολλημένας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τρίχας τῆς κόμης του, μὲ τὸ βλέμμα ζοφερόν, μὲ τὰ χεῖλη ἀνασηκωμένα, μὲ τὸν πώγωνά του προεξέχοντα, τῆς ἔνευσε νὰ ὀμιλήσῃ καὶ τὴν ἠκροάσθη ἐν σιγῇ.

Τοῦ εἶπε τότε ἐκείνη ὅτι ἦτο ἀδελφὴ τοῦ πολίτου Σασάνιε, φυλακισμένου εἰς τὸ Λουξεμβούργον, τοῦ ἐξέθεσεν ὅσον τεχνικώτερα ἠδύνατο τὰς περιστάσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας συνέλφθη, τὸν παρέστησεν ἀθῶον καὶ ἀτυχοῦντα καὶ ἐφάνη πολὺ ἱκετευτική.

Ὁ Ρενωδέν ἔμεινεν ἀναίσθητος καὶ σκαιός.

Ἡ Ἰουλία πεσοῦσα παρὰ τοὺς πόδας του, τὸν ἰκέτευε κλαίονσα.

Ὅτε εἶδεν ἐκεῖνος τὰ δάκρυά της, τὸ πρόσωπόν του μετεβλήθη· αἱ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν του, μαῦραι καὶ ὑπέρυθροι, ἐφλογίσθησαν καὶ αἱ ὑπερμεγέθεις κυανίζουσαι σιαγόνες του ἐκινήθησαν, ὥς νὰ ἤθελον νὰ καταπέμψουν τὸν σίελον εἰς τὸν ξηρόν του φάρυγγα.

— Πολίτις, τῆς εἶπε, θὰ γείνη ὅ,τι πρέπει· μὴ ἀνησυχῇτε!

Ἀνοίξας θύραν τινα, ὥθησε τὴν ἰκέτιδα ἐντὸς μικροῦ ροδόχρου σαλονίου· ὑπῆρχον ἐκεῖ μέσα τοιχογραφίαι εἰς τὰ διάμεσα τῶν θυρῶν, συμπλέγματα μικρὰ ἐξ ὀπτῆς γῆς, ὠρολόγιον καὶ κηροπήγια ἐπίχρυσα, ἀνάκλιντρα ἀναπαιτικά, εἰς καναπὲς ταπετσαρίας, στολισμένος μὲ εἰκόνα τοῦ Βουσέ, παριστάνουσαν ποιμενικὴν σκηνήν. Ἡ Ἰουλία ἦτο πρόθυμος νὰ ὑποστῇ τὰ πάντα διὰ νὰ σώσῃ τὸν ἐραστὴν της.

Ὁ Ρενωδιὲν ὑπῆρξε κτηνώδης καὶ γοργός. Ὅταν ἐκείνη ἐσηκώθη, διευθετοῦσα τὴν ὥραιαν ἐσθῆτα τῆς πολιτίδος Ἐ-

λωδίας, ἀντίκρουσε τὸ βλέμμα τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου σκληρὸν καὶ χλευαστικόν. Συνησθάνθη ἀμέσως ὅτι εἶχεν ὑποβληθῇ εἰς ἀνωφελῇ θυσίαν.

— Μοῦ ὑπεσχέθητε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀδελφοῦ μου, εἶπεν.

Ἐκεῖνος ἐγέλασε σαρδωνικῶς.

— Σᾶς εἶπα, πολίτις, ὅτι θὰ γείνη ὅτι πρέπει· δηλαδὴ θὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ νόμος. Σᾶς εἶπα νὰ μὴ ἀνησυχῇτε· καὶ διατὶ τάχα ν' ἀνησυχῇτε; Τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον εἶνε πάντοτε δίκαιον.

Ἡ Ἰουλίᾳ ἐσκέφθη πρὸς στιγμὴν νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτοῦ, νὰ τὸν δαγκάσῃ, νὰ τοῦ βγάλῃ τὰ μάτια. Ἀλλὰ συναισθανθεῖσα ὅτι μὲ αὐτὸ θὰ κατέστρεφεν ὀριστικῶς τὸν Φορτουνὲ Σασάν, ἔφυγε καὶ ἔδραμεν εἰς τὸ ὑπόστεγόν της καταφύγιον διὰ ν' ἀφαιρέσῃ ἀπ' ἐπάνω της τὸ μολυνθὲν φόρεμα τῆς Ἐλωδίας. Καὶ μόνη μένουσα ἐκεῖ, ὠρύετο ὅλην τὴν νύκτα ἀπὸ ὀργῆν καὶ λύπην.

Τὴν ἐπαύριον ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Λουξεμβούργον, ἀλλ' εὔρε τὸν κῆπον κατεχόμενον ὑπὸ χωροφυλάκων, οἵτινες ἀπεδίωκον τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά. Φρουροὶ τοποθετημένοι εἰς τὰς δενδροστοιχίας ἡμπόδιζον τοὺς διαβάτας νὰ συγκοινωνοῦν μὲ τοὺς κρατουμένους. Ἡ νεαρὰ μήτηρ, ἥτις ἤρχετο καθ' ἑκάστην μὲ τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας της, εἶπεν εἰς τὴν Ἰουλίαν ὅτι, ὥς διεδίδετο, ἀνεκαλύφθη συνωμοσία ἐντὸς τῶν φυλακῶν, καὶ ὅτι κατηγοροῦντο αἱ γυναῖκες, διότι συνηθροίζοντο εἰς τὸν κῆπον, διὰ νὰ συγκινοῦν τὸν λαὸν καὶ νὰ ἐπισύρουν τὸν οἰκτόν του ὑπὲρ τῶν ἀριστοκρατῶν καὶ τῶν προδοτῶν.

ΚΒ'.

Ἐν ὄρος τεχνητὸν εἶχε στηθῇ μετὰ σπουδῆς ἐνὶ ἑξ τοῦ κή-
που τοῦ Κεραμεικοῦ. Ὁ οὐρανὸς εἶνε ἀνέφελος. Ὁ Μαξιμι-
λιανὸς βαδίζει ἔμπροσθεν τῶν συναδέλφων του, φέρων κυ-
νοῦν ἐπενδύτην καὶ κίτρινον πανταλόνιον, κρατῶν εἰς τὴν
χεῖρα δέσμην ἀποτελουμένην ἀπὸ στάχεις, κυάνους καὶ μήκω-
νας. Ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος καὶ κηρύττει τὸν θεὸν τοῦ Ἰω-
άννου Ἰακώβου Ρουσσῶ εἰς τὴν συγκεκινημένην Δημοκρα-
τίαν. ὦ ἀγνότης ! ὦ γλυκύτης ! ὦ πίστις ! ὦ ἀπλότης ἀρ-
χαϊκή ! ὦ δάκρυα οἴκτου ! ὦ δρόσος γόνιμος ! ὦ ἐπιεί-
κεια ! ὦ ἀνθρωπίνῃ ἀδελφωσίς !

Εἰς μάτην ἡ ἀθεΐα ὀρθώνει ἀκόμη τὴν εἰδεχθῇ κεφαλὴν
της. Ὁ Μαξιμιλιανὸς ἀρπάζει πυρσόν· αἱ φλόγες καταναλί-
σκουν τὸ τέρας καὶ ἡ Σοφία ἐμφανίζεται δεικνύουσα μὲ τὴν
χεῖρα τὸν οὐρανὸν καὶ κρατοῦσα εἰς τὴν ἄλλην στέφανον
ἀστέρων.

Εἰς τὴν ἐξέδραν τὴν ἰδρυθεῖσαν ἀντικρὺ τοῦ ἀνακτόρου
τοῦ Κεραμεικοῦ, ὁ Εὐάριστος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συγκεκινη-
μένου πλήθους χύνει δάκρυα εὐφροσύνης καὶ ἀναπέμπει χά-
ριτας πρὸς τὸν Θεόν. Βλέπει ἐρχομένην περίοδον εὐημερίας.

Καὶ λέγει ἀναστενάζων·

— Τέλος πάντων, θὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς, ἀγνοί, ἀδῶοι, ἐὰν
οἱ φαῦλοι μᾶς τὸ ἐπιτρέψουν.

Ἀλλοίμονον ! οἱ φαῦλοι δὲν τὸ ἐπέτρεψαν. Χρειάζονται
ἀκόμη καταδίκαι· πρέπει ἀκόμη νὰ χυθῶν ῥύαιες αἵματος.

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ νῆου συνδέσμου καὶ

τῆς συμφιλίωσης τοῦ οὐρανοῦ μετὰ τῆς γῆς, ἡ Ἐθνοσυνέλευσις θεοπίζει τὸν νόμον τοῦ μηνὸς Πραιριάλ, τὸν καταργοῦντα μὲ φοβερὰν ἀφέλειαν πάσας τὰς ἀρχαίωθεν ἰσχυρούσας νομικὰς διατυπώσεις, πᾶν ὅ,τι ἐπενόηθη ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν φιλοδικαίων Ρωμαίων πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς καταγελλομένης ἀθωότητος. Οὔτε ἀνακρίσεις πλέον, οὔτε ἐξετάσεις, οὔτε μάρτυρες, οὔτε συνήγοροι· ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος ἀποτελεῖ τὰ πάντα. Ὁ κατηγορούμενος, ὅστις φέρει κλεισμένην μέσα του τὴν ἐνοχὴν, ἢ τὴν ἀθωότητά του, διέρχεται βωδὸς πρὸ τοῦ πατριώτου ἐνόρκου. Πρόκειται δὲ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ χρονικοῦ διαστήματος νὰ διευκρινισθῇ ἡ προᾶξις του ἢ ἀνώματος καὶ περίπλοκος ἐνίστε, συχνάκις δὲ ἐξωγκωμένη καὶ σκοτεινὴ. Πῶς λοιπὸν θὰ κριθῇ; Πῶς θ' ἀναγνωρισθῇ ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν ὁ χρηστὸς ἢ ὁ φαῦλος, ὁ πατριώτης ἢ ὁ ἐχθρὸς τῆς πατρίδος;

Μετὰ βραχεῖαν καὶ παροδικὴν ταραχὴν καὶ ἀμηχανίαν ὁ Γκαμελὲν ἐννόησε τὰ νέα του καθήκοντα καὶ συνεμορφώθη μὲ τὴν νέαν του ἐργασίαν. Ἀνεῦρεν εἰς τὴν συντόμεισιν τῆς διαδικασίας τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα τῆς σωτηρίου καὶ φοβεροῦς ἐκείνης δικαιοσύνης, τῆς ὁποίας οἱ λειτουργοὶ δὲν ἦσαν οἱ παλαιοὶ τηβεννοφόροι, οἱ ζυγίζοντες ἐν ἀνέσει εἰς τὰς γοτθικὰς τῶν πλάστιγγας τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ, ἀλλ' ἂν συγκυλότοι, κρίνοντες ἐκ πατριωτικῆς φωτίσεως καὶ καθορῶντες τὰ πάντα ὑπὸ τὴν ἀκαριαίαν λάμψιν ἀστραπῆς. Ἐνῶ αἱ ἐγγυήσεις καὶ αἱ προφυλάξεις θὰ ἐπέφερον τὸν γενικὸν ὄλεθρον, ἢ ἐξ ὁρμῆς ἀκεραίας συνειδήσεως κρίσις θὰ ἔσωζε τὰ πάντα. Ἐπρεπεν ὁ δικαστὴς ν' ἀκολοιθῇ τὴν παρόρμησιν τῆς φύσεως, τῆς ἀγαθῆς ἐκείνης μητοῦς, ἣτις οὐδέποτε ἀπατάται· ἔπρεπε νὰ κρίνῃ μὲ μόνην τὴν καρδίαν. Καὶ ὁ Γκαμελὲν ἐπεκαλεῖτο τὴν σκιὰν τοῦ Ρουσσώ.

— Ἀνθρώπε ἐνάρετε, ἔλεγεν, ἔμπνευσέ μου μαζὶ μὲ τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν ὑψηλὸν ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεώς του.

Οἱ συνάδελφοί του κατὰ τὸ πλεῖστον εἶχον ἐπίσης τὰ αὐτὰ αἰσθήματα καὶ τὰς αὐτὰς ἀντιλήψεις. Αὐτοὶ ἦσαν πρὸ πάντων ἀπλοῖκοί, καὶ ὅτε οἱ τύποι ἀπλοποιήθησαν, αὐτοὶ εὗρεθησαν εἰς τὸ στοιχείον των. Ἡ συνοπτικὴ δικαιοσύνη τοὺς ἡγαρίσκει. Δὲν ἐπαρουσιάζετο πλέον κατὰ τὴν ταχέϊαν διαδρομὴν τῆς τίποτε δυνάμενον νὰ τοὺς ἐμβάλῃ εἰς ἀμηχανίαν. Ἐξήτουν μόνον νὰ μάθουν τὸ φρόνημα τῶν κατηγορουμένων, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσουν ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι σκεπτόμενοι καὶ φρονοῦντες διαφοροετικά ἀπ' αὐτοὺς χωρὶς νὰ εἶνε κακοί. Ἐπειδὴ δὲ ἐπίστευον ὅτι αὐτοὶ μόνοι κατεῖχον τὴν ἀλήθειαν, τὴν σοφίαν, τὸ ὑπέρτατον ἀγαθόν, ἀπέδιδον εἰς τοὺς ἀντιφρονοῦντας τὴν πλάνην καὶ τὸ κακόν. Ἦσθάνοντο ἑαυτοὺς ἰσχυροὺς· ἔβλεπον τὸν Θεόν.

Ἔβλεπον τὸν Θεὸν οἱ ἔνορκοι ἐκεῖνοι τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου. Τὸ Ὑπέρτατον Ὄν, τὸ ἀγγνωρισθὲν ὑπὸ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ Ροβεσπιέρρου, κατήγγαζεν αὐτοὺς μὲ τὰς φλόγας του. Ἠγάπων ἐπίστευον.

Τὸ ἐδώλιον τοῦ κατηγορουμένου εἶχεν ἀντικατασταθῇ δι' εὐρυχώρου ἐξέδρας, ἱκανῆς νὰ περιλάβῃ πενήντα ἄτομα· αἱ δίκαι διεξήγοντο πλέον καθ' ὁμάδας, κατὰ φ ο υ ρ ν ι ᾱ ς, ὥς ἐλέγετο. Ὁ δημόσιος κατήγορος συνήγωνεν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν καὶ ἐκατηγόρει ὥς συνενόχους ἄνθρώπους, οἵτινες διὰ πρώτην φορὰν συνηντῶντο μεταξύ των ἐκεῖ εἰς τὸ Δικαστήριον. Οἱ δικασταὶ ἐδίκαζον μὲ τὰς τρομερὰς εὐκολίας τοῦ νόμου τοῦ Πραιριᾶ τὰς δῆθεν ἐκείνας συνομοσίας τῶν εἰρκτῶν, αἵτινες ἐπακολογησάσαι τὰς προγραφὰς τῶν Δαντωνιστῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν τοῦ Δήμου, συνέδεοντο μετ' αὐτῶν διὰ τεχνασμάτων καὶ προφάσεων πνεύματος στρεψοδίκου. Οὕτω, διὰ ν' ἀγγνωρισθοῦν οἱ δύο κυριώτεροι χαρακτῆρες συνομοσίας ἐξυφανθείσης διὰ τοῦ χρυσοῦ τῶν ξένων κατὰ τῆς Δημοκρατίας, ἡ ἄκαιρος τουτέστι μερισπᾶθεια καὶ ἡ ὑστερόβουλος ὑπερβολή, διὰ νὰ φανῇ καὶ πάλιν τὸ ἔγκλημα τῶν Δαντωνιστῶν καὶ τὸ ἔγκλημα τῶν

Ἐμπερτιστῶν, ἔθεσαν εἰς τὴν σκευωρίαν δύο κεφαλὰς ἀντιθέτους, δύο κεφαλὰς γυναικῶν, τὴν χήραν τοῦ Καμίλλου, τὴν συμπαθὴ ἐκείνην Λουκίλλην καὶ τὴν χήραν τοῦ Ἐμπερτιστοῦ Μομορῷ, χρηματίσασαν θεὰν ἐπὶ μίαν ἡμέραν, γυναικούλαν κοινήν. Ἀμφότεραι διὰ τὴν συμμετρίαν καθείρχθησαν εἰς τὴν αὐτὴν εἰρκτὴν καὶ ἐκεῖ ἐθρήνησαν μαζί καθήμεναι εἰς τὸ αὐτὸ λίθινον θρανίον· ἀμφότεραι δὲ διὰ τὴν συμμετρίαν ἀνῆλθον ταῦτοχρόνως εἰς τὸ ἱκρίωμα. Ἦσαν σύμβολα λίαν προσφυῶς ἐπινοηθέντα, ἀριστούργημα ἰσορροπίας, ὀφειλόμενον βεβαίως εἰς τὴν φαντασίαν κάποιου δικανικοῦ, ἀποδιδόμενον δὲ εἰς τὸν Μαξιμιλιανὸν Ροβεσπιέρρον. Εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον αὐτὸν τοῦ λαοῦ ἀπεδίδετο κάθε τι, ὅλα τὰ εὐτυχῇ ἢ ἀτυχῇ συμβάντα τὰ συντελούμενα εἰς τὴν Δημοκρατίαν, καὶ οἱ νόμοι καὶ τὰ ἥθη καὶ τῶν ἐποχῶν ἡ διαδρομὴ καὶ αἱ ἐσοδεῖαι καὶ αἱ νόσοι. Ἦτο ἀδικία, ἀλλὰ τοῦ ἥρμους, καθότι ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὁ λεπτὸς καὶ καχεκτικὸς καὶ ἐπιδεικτικῶς καθάριος, ὁ ἔχων πρόσωπον γάτας, ἦτο πανίσχυρος παρὰ τῷ λαῷ.

Τὸ Δικαστήριον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐδίκαζεν ὁμάδα κατηγορουμένων ἐνεχομένων εἰς τὴν μεγάλην συνωμοσίαν τῶν φυλακῶν, τριάκοντα περίπου συνωμότας τῆς εἰρκτῆς τοῦ Λουξεμβούργου, δεσμώτας εὐπειθεῖς μὲν, ἀλλὰ βασιλόφρονες ἢ ὁμοσπονδιστὰς λίαν δεδηλωμένους. Ἡ κατηγορία ὁλόκληρος ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς μαρτυρίας ἑνὸς μόνου καταμηνυτοῦ. Οἱ ἔνορκοι ἦσαν ἐντελῶς ἀνίδεοι τῆς ὑποθέσεως· ἠγνόουν καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν συνωμοτῶν. Ὁ Γκαμελὲν ρίψας τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ θρανίου τῶν κατηγορουμένων, ἀνεγνώρισε μεταξὺ αὐτῶν τὸν Φορτουνὲ Σασάνις. Ὁ ἐραστὴς τῆς Ἰουλίας, ἰσχνὸς ἐκ τῆς μακρᾶς καθείρξεως, ὠχρὸς, μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ τραχυνόμενα ἐκ τοῦ ὤμου φωτὸς τοῦ περιλούοντος τὴν αἴθουσαν, διετήρει ἐνίοτε ἴχνη τινὰ χάριτος καὶ ἀγερωχίας. Τὰ βλέμματά του συνήντησαν τὰ τοῦ Γκαμελὲν καὶ ἐπλήσθησαν περιφρονήσεως.

Ὁ Γκαμελέν, κατεχόμενος ὑπὸ ὀργῆς ἀταράχου, ἐζήτην τὸν λόγον· προσηλὼν δὲ τὰ ὄμματα ἐπὶ τῆς προτομῆς τοῦ Βρούτου, κειμένης ἄνωθεν τοῦ Δικαστηρίου, εἶπε·

— Πολῖτα πρόεδρε, ἂν καὶ δυνατόν νὰ ὑπάρχουν μεταξὺ ἐνὸς τῶν κατηγορουμένων καὶ ἐμοῦ λόγοι, οἵτινες ἂν ἦσαν δεδηλωμένοι θ' ἀπετέλουν δεσμούς ἀγχιστείας, δηλῶ ὅτι δὲν ζητῶ νὰ ἐξαιρεθῶ. Οἱ δύο Βρούτοι δὲν ἐζήτησαν νὰ ἐξαιρεθοῦν, ὅτε διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Δημοκρατίας καὶ χάριν τῆς ἐλευθερίας ἐδέχθη ὁ μὲν εἰς νὰ καταδικάσῃ τὸν υἱόν του, ὁ δὲ ἄλλος νὰ πλήξῃ τὸν θετόν του πατέρα.

Καὶ ἐκάθησεν εἰς τὴν θέσιν του.

— Νὰ ἕνας λαμπρὸς κακοήθης ! ἐμφύρισε ὁ Σασάν μεταξὺ τῶν ὁδόντων του.

Τὸ κοινὸν ἔμεινε ἀπαθές, εἴτε διότι εἶχε κουρασθῇ ἀπὸ τὴν κατάχρησιν τοῦ παραδείγματος τῶν μεγάλων χαρακτήρων, εἴτε διότι ἔβλεπεν ὅτι ὁ Γκαμελέν πολὺ εὐκόλως κατενίκη τὰ φυσικὰ αἰσθήματα.

— Πολῖτα Γκαμελέν, εἶπεν ὁ πρόεδρος, πᾶσα αἴτησις περὶ ἐξαιρέσεως πρέπει, κατὰ τὸν νόμον, νὰ διατυπώται ἐγγράφως εἰκοσιτέσσαρας ὥρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνεδριάσεως. Ἄλλως τε δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἐξαιρεθῇτε· πᾶς ἔνορκος πατριώτης εἶνε ἀνώτερος τῶν ἀτομικῶν παθῶν.

Ἐκαστος τῶν κατηγορουμένων ἐξητάσθη ἐπὶ τρία ἢ τέσσαρα λεπτά. Ἡ κατηγορία ἐζήτησε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην ὄλων. Οἱ ἔνορκοι ἐψήφισαν μὲ μίαν λέξιν μὲ ἓν νεῦμα τῆς κεφαλῆς, ὁμοθυμαδόν. Ὅτε ἤλθεν ἡ σειρὰ τοῦ Γκαμελέν ν' ἀποφανθῇ, εἶπεν·

— Ὅλοι οἱ κατηγορούμενοι εἶνε ἔνοχοι· ὁ δὲ νόμος εἶνε ρητός.

Ἐνῶ κατήρχοντο τὴν κλίμακα τοῦ Παλατίου, νέος τις φέρων ἐπανωφόριον σκοτεινοῦ πρασίνου χρώματος, ὅστις ἐφαίνετο ἔχων ἡλικίαν δέκα ἑπτὰ ἢ δέκα ὀκτὼ ἐτῶν, τὸν ἐσταμάτησεν ἀποτόμως κατὰ τὴν διάβασίν του. Ὁ στρογγύ-

λος πῦλος του ἦτο τοποθετημένος πρὸς τὰ ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς του, ὁ δὲ γυῖρος αὐτοῦ ἐσχημάτιζε περὶ τὴν ωραίαν ὠχρὰν μορφὴν του οἶονεὶ μαύρην στεφάνην. Ὁρθωθεὶς ἐμπροσθεν τοῦ ἐνόρκου, ἐκραύγασε πρὸς αὐτὸν μὲ ὕφος τρομερὸν ὀργῆς καὶ ἀπελπισίας·

— Ἀχρεΐε ! τέρας ! δολοφόνε ! Κτύπησέ με, ἄνανδρε ! Ἐγὼ εἶμαι γυναῖκα ! . . . Πές νὰ μὲ συλλάβουν ! στεῦλέ με εἰς τὴν λαμητόμον ! . . . Κάϊν ! Εἶμαι ἡ ἀδελφή σου.

Καὶ ἡ Ἰουλία τὸν ἔπτυσσε κατὰ πρόσωπον.

Ἡ ἐπαναστατικὴ ἐπαγρύπνησις τοῦ πλήθους τῶν πλεκτριῶν καὶ τῶν σαγκυλόττων ἦτο τότε χαλαρωμένη· ἡ πατριωτικὴ τῶν ζέσις εἶχεν ἄρκετὰ ψυχρανθῆ. Κάποια κίνησις ἀμφίβολος καὶ συγκεχυμένη ἔγινε μόνον περὶ τὸν Γκαμελέν καὶ τὸν κατ' αὐτοῦ ἐπιτεθέντα. Ἡ Ἰουλία διέσχισε τοὺς συγκεντρωμένους θεατὰς καὶ ἐξηφανίσθη εἰς τὴν ἀμφιλύκην τῆς ἐσπέρας.

ΚΓ'.

Ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν ἦτο κατάκοπος καὶ δὲν ἠδύνατο ν' ἀναπαυθῇ. Πολλάκις τὴν νύκτα ἀφυπνίζετο ἐξαίφνης, βασιζόμενος ὑπὸ ἐφιάλτου. Μόνον εἰς τὸν κυανοῦν θάλαμον, εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ἐλωδίας, ἠδύνατο νὰ κοιμᾶται ἐπὶ τινὰς ὥρας· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ὠμίλει καὶ ἐφώναζεν εἰς τὸν ὕπνον του καὶ τὴν ἀφύπνιζε· ἡ νέα ὁμῶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τί ἔλεγε.

Ἐνα πρωί, ἀφοῦ ὠνειρεύθη κατὰ τὴν νύκτα τὰς Εὐμενίδας, ἐξύπνησε συντετριμμένος ἐκ τοῦ τρόμου καὶ ἀδύνατος ὡς μικρὸν παιδίον. Ἡ ἡὼς εἰς τὸν θάλαμον, διαπερῶσα τὰ παραπετάσματα μὲ τὰς ὠχράς της λάμψεις. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς τοῦ Εὐαρίστου, ἀνακατευμέναι ἐπάνω εἰς τὸ μέτωπόν του, ἐσκέπαζον τὰ ὄμματά του μὲ μαῦρον πέπλον. Ἡ Ἐλωδία παρὰ τὸ προσκεφάλαιον παρεμέριζεν ἡρέμα τοὺς ἀνυποτάκτους βοστρύχους. Τὸν ἔβλεπε τὴν στιγμὴν ἐκείνην μὲ τὴν στοργὴν ἀδελφῆς καὶ μὲ τὸ μανδήλιόν της ἀπέμασσε τὸν παγερὸν ἰδρῶτα ἀπὸ τὸ μέτωπον τοῦ δυστυχοῦς.

Τότε ἐκεῖνος ἐνθυμήθη τὴν ὠραίαν σκηνὴν τοῦ «Ὁρέστου» τοῦ Εὐριπίδου, τὴν ὁποίαν εἶχε σχεδιάσει εἰς εἰκόνα, ἥτις, ἐὰν ἐτελείωνε, θὰ ἦτο τὸ ἀριστούργημά του ! τὴν σκηνὴν ὅπου ἡ ἀτυχὴς Ἡλέκτρα ἀπομάσσει τὸν ἀφρὸν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἀδελφοῦ της. Καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἤκουε τὴν Ἐλωδίαν νὰ του λέγῃ μὲ φωνὴν πραεῖαν·

«— Ἀκουσέ με, ἀδελφέ μου ἀγαπημένε, τώρα ἐν δαφ αἱ Ἐριννύες ἀφίνουν ἥσυχον τὸ λογικόν σου...»

Καὶ ἐσυλλογίζετο·

— Καὶ ὁμῶς ἐγὼ δὲν εἰμαι πατροκτόνος... Ἀπεναντίας,
ἐξ υἱικῆς στοργῆς ἔχυσα τὸ ἀκάθαρτον αἷμα τῶν ἐχθρῶν
τῆς πατρίδος μου.»

ΚΔ'.

Ἀτελείωτοι ἦσαν αἱ δίκαι τῶν κατηγορουμένων διὰ τὴν συνωμοσίαν τῶν φυλακῶν. Τεσσαράκοντα καὶ ἑννέα κατηγορούμενοι κατεῖχον τὰ θρανία τῆς ἐξέδρας. Ὁ Μαυρίκιος Βροττῶ ἐκάθητο εἰς τὸ δεξιὸν τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος, κατέχων τὴν τιμητικὴν θέσιν. Ἐφόρει τὴν συνειθισμένην του παλαιὰν ρεδιγκόταν, τὴν ὁποίαν ἐπιμελῶς εἶχε ξεσκονίσει τὴν προτεραίαν καὶ ράψει εἰς τὸ μέρος τῆς τσέπης, ἥτις εἶχε φθαρῇ ἔνεκα τῆς συχνῆς χρήσεως τοῦ τόμου τοῦ Λουκρητίου. Παραπλεύρως αὐτοῦ ἐκάθητο ἡ κυρία Ροσεμῶρ, βαμμένη, ψιμνυθιωμένη, περίλαμπρος, φρικαλέα. Ὁ παπᾶ-Λογκεμάρ εἶχε τοποθετηθῇ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς νέας Ἀθηναίδος, ἥτις εἰς τὴν εἰρκτὴν τῆς Μαδελονὲτ εἶχεν ἀνεύρει τὴν δρόσον τῆς ἐφήβου ἡλικίας.

Οἱ χωροφύλακες ἐτοποθέτουν εἰς τὰ θρανία τῶν κατηγορουμένων ἀνθρώπους ἀγνώστους εἰς τοὺς ρηθέντας, πιθανὸν δὲ καὶ ἀγνώστους ἀναμεταξὺ των, οἱ ὁποῖοι ὁμως ὅλοι κατηγοροῦντο ὡς συνένοχοι, ἦσαν δὲ διαφόρου τάξεως, κοινοβουλευτικοὶ καὶ δημοσιγράφοι καὶ πρώην εὐγενεῖς καὶ ἄστοί. Ἡ πολίτις Ροσεμῶρ διέκρινε τὸν Γκαμελὲν καθήμενον μεταξὺ τῶν ἐνόρκων Ἄν καὶ δὲν εἶχεν οὗτος ἀπαντήσῃ εἰς τὰς κατεπειγούσας ἐπιστολάς της καὶ τὰ ἐπανειλημμένα της μηνύματα, ἐξηκολούθει ἐν τούτοις ἐκεῖνη νὰ ἐλπίζῃ εἰς αὐτόν, τοῦ ἔρριψε βλέμμα ἱκετευτικὸν καὶ προσεπάθει νὰ φανῇ εἰς αὐτὸν ὥραία καὶ ἀξία συμπαθείας. Ἀλλὰ τὸ ψυχρὸν βλέμμα τοῦ νεαροῦ δικαστοῦ τῆς ἀφήρεσε πᾶσαν ἐλπίδα.

Ὁ γραμματεὺς ἀνέγνωσε τὸ κατηγορητήριον, τὸ ὁποῖον ἂν καὶ βραχέα τινὰ διελάμβανε περὶ ἐκάστου τῶν κατηγορουμένων, ἦτο μακρὸν ἐξ αἰτίας τοῦ ἀριθμοῦ των. Ἐξέθε-
τεν εἰς γενικὰς γραμμάς τὴν χαλκευθεῖσαν εἰς τὰς φυλακὰς
σκευωρίαν, τὴν σκοποῦσαν νὰ πνίξῃ τὴν Δημοκρατίαν εἰς
τὸ αἷμα τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ λαοῦ τῶν
Παρισίων, ἀναφέρων δὲ τὸ μέρος τῆς συμμετοχῆς ἐκάστου
τῶν κατηγορουμένων, ἔλεγεν·

«Εἰς τῶν μᾶλλον ἐπικινδύνων αὐτουργῶν τῆς ἀποτροπαίου
ταύτης συνωμοσίας εἶνε ὁ λεγόμενος Βροττώ, τέως Δεζιλέτ,
ἐκμισθωτὴς δημοσίων προσόδων ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ τυ-
ράννου. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὅστις καὶ κατὰ τοὺς χρόνους
προσέτι τῆς τυραννίας ἦτο γνωστὸς διὰ τὴν ἀκολασίαν του,
ἀποτελεῖ ζωντανὴν ἀπόδειξιν ὅτι ἡ ἀσέλγεια καὶ ἡ διαφθορά
τῶν ἡθῶν εἶνε οἱ μεγαλείτεροι ἐχθροὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ
τῆς εὐημερίας τῶν λαῶν. Ὅντως δέ, ἀφοῦ κατεχράσθη τὰ
δημόσια χρήματα καὶ κατηνάλωσεν εἰς ἀσωτίας σημαντικὸν
μέρος τῆς περιουσίας τοῦ λαοῦ, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς συνεται-
ρίσθη μὲ μίαν πρώην παλλακίδα του, τὴν λεγομένην Ροσε-
μώρ, ὅπως συνεννοῖται δι' ἐπιστολῶν μετὰ τῶν μεταναστῶν
καὶ πληροφορῇ δολίως τὴν φατρίαν τῶν ξένων περὶ τῆς
καταστάσεως τῶν οἰκονομικῶν μας, περὶ τῶν κινήσεων τῶν
στρατευμάτων μας καὶ περὶ τῶν κυμάνσεων τῆς κοινῆς γνώ-
μης.

»Ὁ Βροττώ, ὅστις κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τοῦ αἰσχροῦ
του βίου συγκατώκει ἐν παλλακείᾳ μετὰ πόρνῃς τινός, τὴν
ὁποίαν εἶχε περισυλλέξει ἀπὸ τοῦ βορβόρου τῆς ὁδοῦ Φρο-
μαντώ, καὶ ἥτις καλεῖται Ἀθηναῖς, προσήλωσεν αὐτὴν εὐ-
κόλως εἰς τὰ σχέδιά του καὶ τὴν μετεχειρίσθη ὅπως ἐξάπτῃ
τὸ ἀντιεπαναστατικὸν φρόνημα διὰ κραυγῶν ἀσέμνων καὶ
δι' ἀκόσμων παρορμήσεων.

»Μερικοὶ λόγοι τοῦ ἀπαισίου αὐτοῦ ἀνθρώπου θὰ σᾶς
ἀποδείξουν σαφῶς τὰς ἀσεβεῖς ιδέας του καὶ τὸν ἐπικίνδυνον

νον αὐτοῦ σκοπόν. Ὁμιλῶν περὶ τοῦ πατριωτικοῦ Δικαστηρίου, τοῦ μέλλοντος σήμερον νὰ τιμωρήσῃ αὐτόν, ἔλεγεν ἀναιδῶς· «Τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον ὁμοιάζει μὲ δρᾶμα τοῦ Γουλιέλμου Σαιξπήρου, ἔνθα αἱ αἵματηρόταται σκηναὶ ἀναμιγνύονται μὲ τὰς πλέον χυδαίας γελοιότητας». Ἀδιακόπως ἐκήρυττε τὴν ἀθείαν, ὡς μέσον ἀσφαλείας τῆς ἐξαχρειώσεως τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἐκπτώσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνηθικότητα. Εἰς τὴν εἰρκτὴν τῆς Κονσιερζερίας, ἔνθα ἐκρατεῖτο, ὥκτειρεν, ὡς μεγίστας συμφοράς, τὰς νίκας τῶν ἀνδρείων ἡμῶν στρατιῶν καὶ προσεπάθει νὰ ἐνσπείρῃ τὴν δυσπιστίαν περὶ τῶν πλέον φιλοπατρίδων στρατηγῶν μας, ἀποδίδων εἰς αὐτοὺς σκοποὺς τυραννικούς. «Ἀναμένετε,» ἔλεγε μὲ λόγους μιαρούς, τοὺς ὁποίους ὁ κάλαμος διστάζει νὰ χαράξῃ, νὰ ἰδῇτε ὅτι καμμίαν ἡμέραν κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς τοὺς σπαθοφόρους, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλετε τὴν σωτηρίαν σας, θὰ σᾶς καταπῇ ὅλους, ὅπως ὁ πελαργὸς τοῦ μύθου κατέπιε τοὺς βατράχους».

Καὶ τὸ κατηγορητήριον ἐξηκολούθει ὡς ἐξῆς·

«Ἡ σύζυγος Ροσεμώρ, τέως εὐγενής, παλλακὶς τοῦ Βροττώ, δὲν εἶνε ὀλιγώτερον ἔνοχος αὐτοῦ. Ὅχι μόνον διέτρηε ἀλληλογραφίαν μὲ τοὺς ξένους καὶ ἐμισθοδοτεῖτο παρ' αὐτοῦ τοῦ Πίτ, ἀλλὰ καὶ συνεταυρισμένη μὲ ἄνδρας διεφθαρμένους, ὅσον μὲ τὸν Ζυλλιέν (ἐκ Τολώσσης) καὶ μὲ τὸν Σαμπώ, ἔχουσα σχέσεις μὲ τὸν τέως βαρῶνον δὲ Βάτζ, ἐπενόει ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ φαύλου τούτου παντοδαπὰς μηχανορραφίας διὰ νὰ ἐπιφέρουν τὴν ἐκπτώσιν εἰς τὰς μετοχὰς τῆς Ἐταιρίας τῶν Ἰνδιῶν, ν' ἀγοράσουν αὐτὰς εἰς ἐντελῇ τιμὴν καὶ νὰ τὰς ὑπερτιμήσουν κατόπιν, δι' ἄλλων ἀντιθέτων μηχανορραφιῶν, ὑπεξαιροῦντες τοιουτοτρόπως καὶ τὴν ἰδιωτικὴν καὶ τὴν δημόσιον περιουσίαν. Φυλακισθεῖσα εἰς τὴν εἰρκτὴν τῆς Βούρβης καὶ τῆς Μαδελονέτ, δὲν ἔπαυσε νὰ συνωμοτῇ καὶ ἐντὸς τῆς φυλακῆς, νὰ κερδοσκοπῇ καὶ νὰ

προβαίνη εἰς ἀποπείρας διαφθορᾶς τῶν δικαστῶν καὶ τῶν ἐνόρκων.

»Ὁ Λουδοβίκος Λογκεμάρ, πρῶην καπουκῖνος, εἶχεν ἤδη ἀπὸ πολλοῦ ἐξοικειωθῇ μὲ τὸ αἷσχος καὶ τὴν κακουργίαν, πρὶν ἐκτελέσῃ τὰς προδοτικὰς πράξεις, διὰ ἧς καλεῖται νὰ δώσῃ λόγον ἐνταῦθα. Συναγελαζόμενος ἐν ἐπαισχύντῳ συμβιώσει μὲ τὴν νέαν Γκορκύ, τὴν λεγομένην Ἀθηναῖδα, ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην μετὰ τοῦ Βροττώ, εἶνε ὁ συνένοχος τῆς γυναικὸς αὐτῆς καὶ τοῦ τέως εὐγενοῦς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κρατήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ εἰρκτῇ τῆς Κονσιερζερίας, οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἔπαισε γράφων λιβέλλους ἐναντίον τῆς κοινῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εἰρήνης.

»Ἀρμόζει νὰ προσθέσωμεν, σχετικῶς μὲ τὴν Μάρθαν Γκορκύ, τὴν λεγομένην Ἀθηναῖδα, ὅτι αἱ πόρναι ἀποτελοῦν τὴν χειροτέραν μάστιγα διὰ τὰ δημόσια ἥθη, ἅτινα προσβάλλουν, καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν, τὴν ὁποίαν καταισχύουν. Ἀλλὰ πρὸς τί νὰ μακρογορήσωμεν ἐπὶ πλέον περὶ ἐγκλημάτων βδελυρῶν, τὰ ὁποῖα ἡ κατηγορουμένη ὁμολογεῖ ἀναισχύντως...»

Τὸ κατηγορητήριον ὁμίλει ἀκολούθως περὶ τῶν πεντήκοντα τεσσάρων λοιπῶν κατηγορουμένων, τοὺς ὁποίους οὔτε ὁ Βροττώ, οὔτε ὁ γέρο-Λογκεμάρ, οὔτε ἡ πολίτις Ροσεμῶρ ἐγνώριζον, εἰμὴ διότι εἶχον ἴδει πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἐντὸς τῶν φυλακῶν, καὶ οἱ ὁποῖοι συμπεριλαμβάνοντο μετὰ τῶν πέντε ἄλλων «εἰς τὴν μυσαρὰν συνωμοσίαν, τῆς ὁποίας τὰ χρονικὰ τῶν λαῶν δὲν μνημονεύουν ἀνάλογον παράδειγμα.»

Ἡ κατηγορία συνεπέραινε ζητοῦσα νὰ καταγνωσθῇ ποινὴ θανάτου εἰς ὅλους τοὺς κατηγορουμένους.

Ὁ Βροττώ ἐξητάσθη πρῶτος.

— Συνώμοσες ; ἠρωτήθη.

— Ὅχι, δὲν συνώμοσα. Ὅλα τὰ ἀναγραφόμενα εἰς τὸ κατηγορητήριον τὸ ὁποῖον ἤκουσα εἶνε ψευδῆ.

— Βλέπεις ; . . . Συνωμοτεῖς καὶ αὐτὴν τὴν στιγμήν ἀκόμη ἐναντίον τοῦ Δικαστηρίου.

Καὶ ὁ πρόεδρος ἀπειλάθῃ πρὸς τὴν πολίτιδα Ροσεμώρ, ἣτις ἀπήντησε μὲ ἀπέλπιδας διαμαρτυρίας, μὲ δάκρυα καὶ σοφίσματα λεπτολόγα.

Ὁ παπᾶ-Λογκεμάρ ἐπαφίετο ὀλοτελῶς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Οὔτε κἂν προσήγαγε τὴν ἐγγραφὸν τοῦ ἀπολογίαν.

Εἰς ὅλα τὰ ἀποταθέντα εἰς αὐτὸν ἐρωτήματα, ἀπήντησε μὲ πνεῦμα ἐγκαταλείψεως καὶ ἀδιαφορίας. Ἐν τούτοις, ὅτε ὁ πρόεδρος τὸν ἀπεκάλεσε καπουκίνον, ὁ γέρων ἐξηγέρθη.

— Δὲν εἶμαι καπουκίνος, εἶπεν· εἶμαι ἱερεὺς καὶ μοναχὸς τοῦ τάγματος τῶν Βαρναβιτῶν.

— Τὸ ἴδιο κάνει, ἀπήντησεν ὁ πρόεδρος μετ' ἀφελείας.

Ὁ Παπᾶ-Λογκεμάρ τὸν προσέβλεψε μετ' ἀγανακτήσεως.

— Δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ μεγαλειτέρα πλάνη, εἶπε, παρὰ νὰ συγχέεται ἓνας καπουκίνος μὲ ἓνα μοναχὸν τοῦ τάγματος τῶν Βαρναβιτῶν. τοῦ ὁποίου ἡ ἰδρυσις ὀφείλεται εἰς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον αὐτοπροσώπως.

Καγχασμοὶ καὶ ἀποδοκίμασται ἐξερράγησαν εἰς τὴν ὁμήγυριν. Ὁ δὲ παπᾶ-Λογκεμάρ ἐκλαμβάνων τοὺς χλευασμοὺς ἐκείνους ὥς ἀντιρρήσεις. διεκήρυττεν ὅτι ἐννόει ν' ἀποθάνῃ ὥς μέλος τοῦ τάγματος ἐκείνου τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Βαρνάβα, τοῦ ὁποίου τὸ ἔνδυμα ἔφερεν ἡ ψυχὴ του.

— Ὁμολογεῖς. τὸν ἠρώτησεν ὁ πρόεδρος. ὅτι συνώμοσες μὲ τὴν νέαν Γκορκύ, λεγομένην Ἀθηναῖδα. ἡ ὁποία σοῦ παρεῖχε τὴν αἰσχροὴν ἀπόλαυσιν τῶν θελημάτων της !;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὁ Λογκεμάρ ἤνικωσε πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέμμα τεθλιμμένον καὶ ἀντέταξε σιγὴν. ἣτις ἐξέφραζε τὴν ἐκπληξιν ψυχῆς ἀσπίλου καὶ τὴν σοβαρότητα αἵμα τοῦ ἰερωμένου. φοβουμένου νὰ ἐκφέρῃ λέξεις ματαίας.

— Ἐπὶ νέα Γκορκύ, ἠρώτησεν ὁ πρόεδρος τὴν Ἀθηναῖδα, ὁμολογεῖς ὅτι συνώμοσες μὲ τὸν Βροττώ ;

Αὐτὴ ἀπήντησεν ἡπίως·

— Ὁ κύριος Βροττώ, ὅπως γνωρίζω ἐγώ, μόνον τὸ καλὸν ξεύρει νὰ κάμνη· εἶνε ἄνθρωπος ὁποῦ ὀλίγοι ἡμποροῦν νὰ τοῦ μοιάζουν καὶ κανένας δὲν εἶνε καλλίτερός του. Ὅσοι λέγουν τὸ ἐναντίον, ἀπατῶνται. Αὐτὸ μόνον ἔχω νὰ εἰπῶ.

Ὁ πρόεδρος τὴν ἠρώτησεν ἂν ὠμολόγει ὅτι ἔξη ἐν παλακείᾳ μὲ τὸν Βροττώ· ἐδέησε δὲ νὰ τῆς ἐξηγήσουν τὸν ὅρον αὐτὸν, τὸν ὅποιον δὲν ἐννόει, ἀφοῦ δ' ἐννόησε περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ἀπήντησεν ὅτι τὸ προᾶγμα ἐξηγητᾶτο μόνον ἀπὸ τὴν θίλῃσίν του, ἀλλ' αὐτὸς δὲν τὸ ἐξήτησεν.

Οἱ ἀκροαταὶ τῶν θεωρείων ἐγέλασαν, ὁ δὲ πρόεδρος ἠπείλῃσεν τὴν νέαν Γκορκὺ νὰ τὴν θέσῃ ἐκτὸς δίκης καὶ νὰ τὴν δικάσῃ ἐρήμην, ἐὰν ἐξηκολούθει ν' ἀπαντᾷ μὲ τοιοῦτον κυνισμόν.

Τότε ἐκείνη τὸν ἀπεκάλεσε τσαρλατάνον, κίτρινιάρην, κερατᾶν καὶ ἐξήμεσεν ἐναντίον αὐτοῦ, τῶν δικαστῶν καὶ τῶν ἐνόρκων ἄφθονον βόρβορον ὕβρεων, ἕως ὅτου οἱ χωροφύλακες τὴν ἔσυραν βιαίως ἐκ τῆς θέσεώς της καὶ τὴν ἀπήγαγον ἐκτὸς τῆς αἰθούσης.

Ὁ πρόεδρος ἐξήτησε κατόπιν διὰ βραχείαν τοὺς λοιποὺς κατηγορουμένους κατὰ τὴν σειρὰν τῆς θέσεως αὐτῶν ἐπὶ τῶν θρανίων. Εἰς ἐξ αὐτῶν, ὀνόματι Ναβέτ, ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συνωμόσῃ ἐντὸς φυλακῆς, ὅπου δὲν εἶχε διαμείνει παρὰ τέσσαρας μόνον ἡμέρας. Ὁ πρόεδρος παρτήρησεν ὅτι ἡ ἀπάντησις αὕτη ἦτο βάσιμος καὶ παρεκάλεσε τοὺς πολίτας ἐνόρκους νὰ τὴν λάβουν ὑπ' ὄψιν. Ἄλλος τις, ὀνόματι Βελλιέ, ἀπήντησε τὸ αὐτὸ καὶ ὁ πρόεδρος ἀπηύθυνεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν αὐτὴν σύστασιν πρὸς τοὺς ἐνόρκους. Ἡ εἰσένεμα αἴτη τοῦ δικαστοῦ ἐξελήφθη ὡς προῖον ἀξιεπαίνου εὐθύτητος, ἥ ὡς ἀμοιβὴ ὀφειλομένη εἰς τὴν κατασκοπείαν.

Ὁ ἀντεισαγγελεὺς ἔλαβε τὸν λόγον. Διὰ τῆς ἀγορεύσεώς του ἀνέλυσεν ἀπλῶς ἐπὶ τὸ διεξοδικώτερον τὸ κατηγορητήριον, καὶ ἔθεσε τὰ ζητήματα·

— Ἦνε ἀποδεδειγμένον ὅτι ὁ Μαυρίκιος Βροττώ, ἡ Λουίζα Ροσεμώρ, ὁ Λουδοβίκος Λογκεμάρ, ἡ Μάρθα Γκορκύ, λεγομένη Ἀθηναῖς, ὁ Εὐσέβιος Ροσέ, ὁ Πέτρος Γκυτόν-Φαμπυλέ, ἡ Μαρκελλίνα Δεκουρτί κλπ. ἐξύφαναν συνωμοσίαν, μεταχειριζόμενοι ὡς μέσα τὸν φόνον, τὸν λιμόν, τὴν παραχάραξιν τῶν χαρτονομισμάτων καὶ τῶν ἐκ μετάλλου νομισμάτων, τὴν ἐξαχρείωσιν τῶν ἡθῶν καὶ τὴν διαφθορὰν τῆς κοινῆς γνώμης, τὴν ἐξέγερσιν τῶν κρατουμένων εἰς τὰς φυλακάς, ἔχοντες δὲ ὡς σκοπὸν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, τὴν διάλυσιν τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, τὴν ἀποκατάστασιν τῆς βασιλείας;

Οἱ ἔνορκοι ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν αἰθουσαν τῶν διασκέψεων· ἀπεφάνθησαν δὲ παμψηφεί καταφατικῶς εἰς ὅ,τι ἀπέβλεπε πάντας τοὺς κατηγορουμένους, ἐξαιρέσει τῶν λεγομένων Ναβέτ καὶ Βελλιέ, τοὺς ὁποίους ὁ πρόεδρος καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ἀντεισαγγελεὺς, ἐθεώρησαν τρόπον τινὰ προκαταβολικῶς ἀθώους καὶ μὴ ὑποκειμένους εἰς δίκην. Ὁ Γκαμελὲν διετύπωσε τὴν γνώμην του ὡς ἑξῆς·

— Ἡ ἔνοχὴ τῶν κατηγορουμένων εἶνε προφανής· ἡ τιμωρία τῶν ἐπιβάλλεται χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ ἔθνους, ὀφείλουν δὲ αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν νὰ ζητήσουν τὴν καταδίκην τῶν ὡς τὸ μόνον μέσον ἐξαγνισμοῦ τῶν ἐγκλημάτων τῶν.

Ὁ πρόεδρος ἀπήγγειλε τὴν ἀπόφασιν ἐν ἀπουσίᾳ τῶν καθ' ὧν ἐξεδίδετο. Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, καθ' ἃς οἱ δικαζόμενοι ἦσαν πολυπληθεῖς, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι ἐκέλευεν ὁ νόμος, δὲν προσεκαλοῦντο οἱ κατάδικοι, διὰ ν' ἀναγνωσθῇ πρὸς αὐτοὺς ἡ ἀπόφασις, ἐκ φόβου βεβαίως τῶν ἐνδεχομένων συνεπειῶν τῆς ἀπελπισίας τόσοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ καταδίκων. Ἀλλ' ὁ τοιοῦτος φόβος ἦτο ἀνυπόστατος, ἐπεὶ δὴ ἡ ἀπάθεια τῶν θυμάτων ἦτο τότε μεγάλη καὶ γενική. Ὁ γραμματεὺς κατῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ἀνέγνωσε τὴν ἐτυμηγορίαν, ἥτις ἠκούσθη μὲ τὴν σιγὴν ἐκείνην καὶ τὴν ἀταραξίαν,

ἦτις ἐξωμοίωνε τοὺς καταδίκους τοῦ μηνὸς Πραιριάλ με δένδρα ὠρισμένα δι' ὕλοτομίαν.

Ἡ πολίτις Ροσεμὼρ ἐδήλωσεν ὅτι ἦτο ἔγκυος. Χειρουργός τις, ὅστις ἦτο συγχρόνως καὶ ἑνορκος, ἐνετάλη νὰ τὴν ἐξετάσῃ. Τὴν μετέφερον λιπόθυμον εἰς τὸ κελλίον τῆς ἐντὸς τῆς εἰρκτῆς.

— Ἄ ! εἶπε θλιβερῶς ὁ παπᾶ-Λογκεμάρ, αὐτοὶ οἱ δικασταὶ εἶνε πραγματικῶς ἀξιολύπητοι ἢ κατάστασις τῆς ψυχῆς των εἶνε ἀληθῶς οἰκτρά. Τὰ σκοτίζουν ὅλα καὶ συγχέουν ἓνα βαρναβίτην με ἓνα φραγκισκανόν.

Ἡ ἐκτέλεσις ἐμελλε νὰ γίνῃ αὐθημερόν εἰς τὴν «παραπύλιον πλατεῖαν τοῦ Κρημνισμένου Θρόνου». Οἱ κατάδικοι, μετὰ τὴν δέουσαν προετοιμασίαν τῆς ἀποκοπῆς τῆς κόμης των πρὸς τὸν αὐχένα καὶ τοῦ ψαλιδίσματος τοῦ περιλαιμίου τοῦ ὑποκαμίσου, ἀνέμενον τὸν δῆμιον, μανδρωμένοι ὥς κτήνη εἰς τὸ μικρὸν δωμάτιον, τὸ ἀποχωρισμένον ἀπὸ τῆς γραμματείας διὰ διαφράγματος.

Ὅτε ἔφθασεν ὁ δῆμιος μετὰ τῶν βοηθῶν του, ὁ Βροττώ, ὅστις ἀνεγίνωσκεν ἡσυχῶς τὸν Λουκρήτιόν του, ἐτοποθέτησε σῆμά τι εἰς τὴν σελίδα τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀρχίσει, ἔκλεισε τὸ βιβλίον, τὸ ἔχωσεν εἰς τὸ θυλάκιον τῆς ρεδιγκότας του, καὶ εἶπεν εἰς τὸν βαρναβίτην·

— Αἰδεσιμώτατε, ἐκεῖνο ποῦ με φουρκίζει εἶνε ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς πείσω. Πρόκειται νὰ κοιμηθοῦμεν καὶ οἱ δύο τὸν αἰώνιον ὕπνον μας, καὶ δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ σᾶς τραβήξω ἀπὸ τὸ μανίκι, νὰ σᾶς ἐξυπνήσω καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ· «Βλέπετε ; οὔτε αἰσθησιν καμμίαν ἔχετε πλέον, οὔτε συνειδησιν· κείσθε ἄψυχος. Αὐτὸ ὑπάρχει πρὸ τῆς ζωῆς καὶ αὐτὸ ἐπεταί».

Ἡθέλησε νὰ μειδιάσῃ· ἀλλὰ πόνος σφοδρὸς κατέλαβε τὴν καρδίαν καὶ τὰ σπλάγχνα του καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ λιποθυμήσῃ.

Ἐπανελάβεν ἐν τούτοις·

— Βλέπετε, πάτερ μου, ὅτι δὲν σᾶς κρύπτω τὴν ἀδυναμίαν μου. Ἀγαπῶ τὴν ζωὴν καὶ λυποῦμαι διότι τὴν ἀφίνω.

— Κύριε, ἀπήντησεν ὁ κληρικὸς μὲ προφύτητα, προσέξατε εἰς αὐτό, ὅτι ἐνῶ εἰσθε γενναιότερος ἀπὸ ἐμέ, ἐν τούτοις ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου σᾶς ταράσσει περισσότερον. Τί ἄλλο σημαίνει αὐτό, παρὰ ὅτι ἐγὼ βλέπω τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον σεῖς ἀκόμη δὲν βλέπετε ;

— Πιθανὸν νὰ προέρχεται, εἶπεν ὁ Βροττώ, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐγὼ λυποῦμαι τὴν ζωὴν ἐπειδὴ τὴν ἐχάρηκα περισσότερον ἀπὸ σᾶς, ὁ ὁποῖος τὴν κατεστήσατε ὅσον τὸ δυνατόν πλέον ὁμοίαν μὲ τὸν θάνατον.

— Κύριε, εἶπεν ὁ παπᾶ-Λογκεμάρ, αὐτὴ ἡ στιγμή εἶνε σοβαρά. Ὁ Θεὸς ἄς μοῦ φανῇ βοηθός. Εἶνε βέβαιον ὅτι θ' ἀποθάνωμεν ἄνευ θρησκευτικῆς βοηθείας. Πρέπει ἄλλοτε νὰ ἐδέχθην τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν μὲ χλιαρότητα καὶ μὲ καρδίαν ἀχάριστον, διὰ νὰ μοῦ τὴν στερῇ ὁ οὐρανὸς σήμερον, ὅπου ἔχω τόσιν κατεπείγουσαν αὐτῆς ἀνάγκην.

Τὰ ἀμάξια ἀνέμενον. Συνεσώρευσαν εἰς αὐτὰ τοὺς κατὰ δίκους, ἔχοντας τὰς χεῖρας δεσμευμένας. Ἡ Ροσεμώρ, τῆς ὁποίας ἡ ἐγκυμοσύνη δὲν ἐξηκριβώθη ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ, ἀνεσύρθη εἰς ἓν τῶν ἀμαξίων. Ἀνέκτησεν ὀλίγην δύναμιν, ὥστε νὰ κυττάξῃ τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν μὲ τὴν παράλογον ἐλπίδα μήπως συναντήσῃ ἐκεῖ κανένα σωτῆρα. Τὰ βλέμματά της ἰκέτευον. Ἡ συρροὴ ἦτο ὀλιγωτέρα ἢ ἄλλοτε καὶ τὰ αἰσθήματα ὀλιγώτερον βίαια. Μόνον μερικαὶ γυναῖκες ἐφώναζον «Θανατῶστέ τους !» ἢ ἐχλεύαζον τοὺς μελλοθανάτους. Οἱ ἄνδρες ὕψωνον τοὺς ὤμους, ἀπέστρεφον τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον, εἴτε ἐκ φρονήσεως, εἴτε ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν νόμον.

Φρικίαις διέδραμε τὸ πλῆθος, ὅτε ἡ Ἀθηναῖς διέβη τὴν θύραν τῆς εἰρκτῆς. Ἐφαίνετο ὡς παιδίον.

Ὑπεκλήθη πρὸ τοῦ κληρικοῦ.

— Κύριε ἐφημέριε, τοῦ εἶπε, δότε μου τὴν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ὁ παπᾶ-Λογκεμάρ ἐψιθύρισε σοβαρῶς τὰς τυπικὰς φράσεις τῆς εὐχῆς καὶ εἶπε·

— Κόρη μου, ὑπέπεσες εἰς μεγάλα παραπτώματα· ἀλλὰ εἶθε νὰ δυνηθῶ καὶ ἐγὼ νὰ παρουσιάσω πρὸς τὸν Ὑψιστον καρδίαν τόσον ἁθῶαν ὥς τὴν ἰδικὴν σου!

Ἡ νέα ἀνῆλθεν ἐλαφρὰ εἰς τὸ ἀμάξιον. Ἐκεῖ δέ, μὲ τὸν χορμὸν εὐθυτενῇ καὶ τὴν παιδικὴν κεφαλὴν ἀγερώχως ὑψωμένην, ἐκραύγασε·

— Ζήτω ὁ βασιλεὺς!

Ἐνευσε πρὸς τὸν Βροττώ, διὰ νὰ τοῦ δείξῃ ὅτι ὑπῆρχε θέσις σιμᾶ της. Ὁ Βροττώ ἐβοήθησε τὸν βαρναδίτην ν' ἀνέλθῃ, ἀνελθὼν δὲ καὶ αὐτὸς ἐτοποθετήθη μεταξὺ τοῦ κληρικοῦ καὶ τῆς ἀπλοϊκῆς νέας.

— Κύριε, εἶπεν ὁ παπᾶ-Λογκεμάρ πρὸς τὸν ἐπικούρειον φιλόσοφον, σᾶς ζητῶ μίαν χάριν· προσευχηθῆτε εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὸν ὁποῖον σεῖς ἀκόμη δὲν ἐπιστεύσατε, καὶ παρακαλέσατέ τον ὑπὲρ ἐμοῦ. Δὲν εἶνε διόλου ἀπίθανον νὰ εὐρίσκεσθε σεῖς ἐγγύτερον αὐτοῦ παρ' ὅ,τι εὐρίσκομαι ἐγώ· καὶ μία μόνη στιγμή ἡμπορεῖ νὰ εἶνε ἀποφασιστικὴ. Διὰ νὰ γίνετε τέκνον ἀγαπητὸν τοῦ Κυρίου, δὲν ἀπαιτεῖται παρὰ ἓν δευτερόλεπτον. Κύριε, δεηθῆτε ὑπὲρ ἐμοῦ.

Ἐνῷ οἱ τροχοὶ ἐστρέφοντο τρίζοντες ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου τοῦ μακροῦ πραστείου, ὁ ἱερεὺς ἀπήγγειλε μὲ τὴν καρδίαν καὶ μὲ τὰ χεῖλη τὰς εὐχὰς τῶν ψυχωραγούντων.

Ὁ Βροττώ ἐνθυμεῖτο τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ τῆς φύσεως· «Ὅποτε δὲν θὰ ὑπάρχωμεν...» Ὅσον καὶ ἂν ἦτο δεμένος καὶ κλονιζόμενος ἐντὸς τοῦ ἐπονειδίστου ὀχήματος, διετήρει τὸ ἦθος γαλήνιον καὶ οἶονεὶ προσέχων διὰ τὴν ἀνείν του. Πλησίον του ἦ Ἀθηναῖς, θεαρήφανος διότι ἀπέ-

θνήσκεν ὅπως καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Γαλλίας, ἔρρωπτεν ἐπὶ
τοῦ πλήθους βλέμμα ὑπεροπτικὸν καὶ ὁ γηραιὸς ἐκμισθωτής,
παρατηρῶν, ὥς γνώστης, τὸν λευκὸν τράχηλον τῆς νεάνιδος,
ἐλυπεῖτο διὰ τὸ παρερχόμενον φῶς τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ζωῆς.

ΚΕ'.

Ἐνῷ τὰ ἀμάξια, περιστοιχιζόμενα ὑπὸ χωροφυλάκων, ἐκυλίωντο διευθυνόμενα πρὸς τὴν παραπύλιον πλατείαν τοῦ Κρημισθέντος Θρόνου καὶ φέροντα εἰς τὸν θάνατον τὸν Βροτιῶ καὶ τοὺς συνενόχους του, ὁ Εὐάριστος ἐκάθητο σκεπτικός εἰς ἓν θρανίον τοῦ κήπου τοῦ Κεραμεικοῦ. Ἀνέμενε τὴν Ἑλωδίαν. Ὁ ἥλιος, κατερχόμενος πρὸς τὸν ὀρίζοντα, διεπέρα μὲ τὰ φλογερά του βέλη τὰς πυκνοφύλλους καστανάας. Παρὰ τὴν κιγκλίδα τοῦ κήπου ἡ Φήμη ἐπὶ τοῦ περρωτοῦ της ἵππου ἐκράτει εἰς τὸ στόμα τὴν αἰωνίαν τῆς σάλπιγγα. Οἱ ἐφημεριδοπῶλαι διελάλουν τὴν μεγάλην νίκην τοῦ Φλερύ.

— Ναί, διελογίζετο ὁ Γκαμελέν· ἡ νίκη εἶνε ἰδική μας. Τὴν ἐξηγοράσαμεν.

Ἐβλεπε τοὺς κακοὺς στρατηγοὺς σύροντας τὴν καταδικασμένην σκιάν των εἰς τὸν αἵματηρόν κονιορτὸν τῆς πλατείας ἐκείνης τῆς Ἐπαναστάσεως, ὅπου εἶχον θανατωθῇ. Καὶ ἐμειδίασεν ὑπερηφάνως, συλλογισθεὶς ὅτι χωρὶς τὰς αὐστηρότητας ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας συνετέλεσεν, οἱ ἵπποι τῶν Αὐστριακῶν θὰ ἔδακνον σήμερον τὸν φλοιὸν τῶν πρὸ αὐτοῦ δένδρων.

Καὶ ἔλεγε καθ' ἑαυτόν·

— Τρομοκρατία σωτήριος ! ἀγία τρομοκρατία ! Τὸ περασμένον ἔτος, κατὰ τοιαύτην ἐποχὴν, εἴχομεν ὥς ὑπερασπιστὰς τοὺς ρακενδύτους ἡρωϊκοὺς ἡττημένους, εἰς τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος εἶχεν εἰσβάλει ὁ ἐχθρὸς καὶ εἰς τὰ δύο τρίτα

τῶν ἐπαρχιῶν ὑπῆρχεν ἡ ἀποστασία. Τώρα οἱ στρατοὶ μας εἶνε καλὰ ὠπλισμένοι, καλὰ ἐξησκημένοι, διοικοῦνται ὑπὸ ἱκανῶν στρατηγῶν, ἀναλαμβάνουν τὴν ἐπίθεσιν, ἐτοιμοὶ νὰ περιαγάγουν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν κόσμον. Ἡ εἰρήνη βασιλεύει εἰς ὅλον τὸ ἔδαφος τῆς Δημοκρατίας... ὦ τρομοκρατία σωτήριος! Τὸ περασμένον ἔτος κατὰ τοιαύτην ἐποχὴν ἡ Δημοκρατία ἐσπαράσσετο ὑπὸ τῶν φατριῶν· ἡ ὕδρα τοῦ ὁμοσπονδισμοῦ ἠπείλει νὰ τὴν καταβροχθίσῃ! Τώρα ἡ ἱακωβινικὴ ἐνότης ἐκτείνει εἰς ὅλον τὸ κράτος τὴν δύναμιν καὶ τὴν φρόνησίν της....

Ἐν τούτοις ἦτο σκυθρωπός. Μία πτυχὴ ρυτίδος βαθεῖα ἐχαράσσετο εἰς τὸ μέτωπόν του. Γὺ στόμα του ἦτο στρυφνόν. Καὶ διελογίζετο·

— Ἐλέγομεν· Νὰ νικῆσωμεν ἢ νὰ ἀποθάνωμεν. — Ἐσφάλαμεν· ἔπρεπε νὰ λεγώμεν· Νὰ νικήσωμεν καὶ ν' ἀποθάνωμεν.

Ἐκύτταξε περὶ αὐτόν. Τὰ παιδιά ἔπαιζον, οχηματίζοντα σωροὺς ἄμμου. Αἱ πολίτιδες, καθήμεναι εἰς τὰ ξύλινα θρανία, παρὰ τὰ δένδρα ἐκεντυῦσαν ἢ ἔρραπτον. Οἱ διαβάται, φέροντες ἐπενδύτην καὶ πανταλόνιον παραδόξου κομψότητος, συλλογίζόμενοι τὰς ἰδιαιτέρας ὑποθέσεις των, ἢ τὰς τέρψεις των, ἐπέστρεφον εἰς τὴν κατοικίαν των. Καὶ ὁ Γκαμελέν ἠσθάνετο ὅτι ἦτο ἀπομεμονωμένος μεταξὺ αὐτῶν· δὲν ἦτο οὔτε συμπατριώτης των, οὔτε σύγχρονός των.

Τί εἶχε λοιπὸν συμβῆ; Πῶς τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν ὠραίων ἐτῶν εἶχε διαδεχθῇ ἡ ἀδιαφορία, ἡ κούρασις καὶ ἴσως ἡ ἀηδία; Προφανῶς οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι δὲν ἤθελον ν' ἀκούσουν νὰ γίνεταί λόγος περὶ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου καὶ ἀπέστρεφον τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τῆς λαιμητόμου. Ἐπειδὴ τὸ ὄργανον αὐτὸ εἶχε καταστῇ πολὺ ἐνοχλητικὸν εἰς τὴν πλειτείαν τῆς Ἐπαναστάσεως, τὸ εἶχαν καταθέσει εἰς τὴν ἐσχιστιάν τοῦ προαστείου Ἀντωνίου. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ, κατὰ τὴν διάβασιν τῶν ἀμαξίων τῶν καταδίκων, ἠκούοντο ψιθυροί.

Λέγεται ὅμως ὅτι ἤκούσθησαν καὶ φωναὶ κραζούσαι:
«Φθάνει» !»

Φθάνει ! ἐνῷ ὑπῆρχον ἀκόμη προδόται καὶ συνωμῶται !
Φθάνει ! ἐνῷ ἔπρεπε ν' ἀνανεωθῇ τὸ προσωπικὸν τῶν Ἐπι-
τροπῶν καὶ νὰ καθαρισθῇ ἡ Συνέλευσις ! Φθάνει ! ἐνῷ οἱ
φαῦλοι ἡτοίμαζον τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν ! Φθάνει !
ἐνῷ ἐμελετᾶτο καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Ἐπαναστατικοῦ
Δικαστηρίου ὁ θάνατος τοῦ Δικαίου. Διότι, φοβερὸν εἰπεῖν,
ἀλλὰ λίαν ἀληθές, αὐτὸς ὁ Φουκιέ ἐτέκτεινε σκευωρίας καὶ
διὰ νὰ καταστρέψῃ τὸν Μαξιμιλιανόν, εἶχε θυσιάσει πομπ-
ωδῶς πεντήκοντα ἑπτὰ θύματα, συρθέντα εἰς τὴν λαίμη-
τόμον μὲ τὸν κόκκινον χιτῶνα τῶν πατροκτόνων. Εἰς ὅποιον
ἐγκληματικὸν οἶκτον ὑπέκυπτεν ἡ Γαλλία ! Ἐπρεπε λοιπὸν
νὰ σωθῇ, ἔστω καὶ παρὰ τὴν θέλησίν της, καὶ ὅταν αὐτὴ
ἐφώναζεν «ἔλεος !», ἔπρεπε οἱ σωτῆρες νὰ φράσσουν τὰ
ὦτά των καὶ νὰ πλήττουν. Οἱμοί !... αὐτὴ ἦτο ἡ ἀπόφασις
τοῦ πεπρωμένου· ἡ πατρίς νὰ καταρᾶται τοὺς σωτῆράς της.
'Αλλ' ἄς σωθῇ καὶ ἄς τοὺς καταρᾶται !

«Δὲν ἀρκεῖ νὰ σφαγιαῖζονται θύματα ταπεινὰ καὶ ἄσημα,
καὶ ἀριστοκράται καὶ χρηματισταί, καὶ δημοσιογράφοι καὶ
ποιηταί, ἓνας Λαβοαζιέ, ἓνας Ρουσέ, ἓνας Ἀνδρέας Σενιέ.
Πρέπει νὰ κτυπηθοῦν οἱ πανίσχυροι φαῦλοι, οἱ ὅποιοι μὲ
τὰς χεῖρας γεμάτας ἀπὸ χρυσίον καὶ βουτηγμένας εἰς τὸ αἷμα,
παρεσκεύαζον τὴν καταστροφὴν τοῦ Ὄρους, οἱ Φουσέ, οἱ
Ταλλιέν, οἱ Ροδέρ, οἱ Καρριέ, οἱ Βουρδὼν. Πρέπει τὸ κρά-
τος ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐχθροὺς του. Ἐὰν ἤθελε
θριαμβεύσει ὁ Ἐμπέρ, ἡ Συνέλευσις θ' ἀνετρέπετο καὶ ἡ
Δημοκρατία θὰ ἐκυλίετο εἰς τὴν ἄβυσσον. Ἐὰν ἤθελον θρι-
αμβεύσει ὁ Δεμουλὲν καὶ ὁ Δαντών, ἡ Συνέλευσις, μένουσα
χωρὶς ἀρετὴν, θὰ παρέδιδε τὴν Δημοκρατίαν εἰς τοὺς ἀρι-
στοκράτας, εἰς τοὺς κερδοσκόπους καὶ εἰς τοὺς στρατηγούς.
Ἐὰν ἤθελον θριαμβεύσει οἱ Ταλλιέν καὶ οἱ Φουσέ, τέρατα
καρεσμένα ἀπὸ τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὴν αἱματοχυσίαν, ἡ Γαλλία

θὰ ἐπνίγετο εἰς τὸ ἐγκλήμα καὶ τὴν καταισχύνην... Κοιμᾶσαι, Ροβεσπιέρρε, ἐνῷ οἱ ἐγκληματαῖοι ἔξαλλοι ἀπὸ τὴν μάιναν καὶ τὴν φρίκην, μελετοῦν τὸν ἰδικόν σου θάνατον καὶ τὴν κηδεῖαν τῆς ἐλευθερίας. Σύ, Κουτών, σύ, Σαῖν-Ζούστ, διατί βραδύνετε νὰ καταγγεῖλετε τὰ τεκταινόμενα ;

«Πῶς λοιπόν ! ἡ πρώην Πολιτεία, τὸ τέρας τῆς βασιλείας, ἐξησφάλισε τὸ κράτος του, φυλακίζον ἐτησίως τετρακοσίας χιλιάδας ἀνθρώπων, καὶ ἀπαγχονίζον δεκαπέντε χιλιάδας, καὶ θανατῶνον διὰ τοῦ τροχοῦ τρεῖς χιλιάδας· καὶ ἡ Δημοκρατία θὰ ἐδίσταζε νὰ θυσιάσῃ ἀκόμη μερικὰς ἑκατοντάδας κεφαλῶν χάριν τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς ἰσχύος της ;... Ἄς πνιγῶμεν εἰς τὸ αἷμα καὶ ἃς σώσωμεν τὴν πατρίδα.»

Ἐνῷ διελογίζετο ταῦτα, ἡ Ἐλωδία προσέδραμεν εἰς αὐτόν, ὠχρὰ καὶ μὲ ὄψιν ἡλλοιωμένην.

— Εὐάριστε, τί ἔχεις νὰ μοῦ εἰπῇς ; Διατί δὲν ἦλθες εἰς τὸν Ἑρωτάζωγραφον, εἰς τὸ κυανοῦν δωμάτιον ; Διατί μ' ἐπροσκάλεσες νὰ ἔλθω ἐδῶ ;

— Διὰ νὰ σὲ ἀποχαιρετήσω διὰ παντός.

Αὐτὴ ἐψιθύρισε ὅτι παρελογίζετο, ὅτι δὲν ἐννόει τοὺς λόγους του....

Ἀλλ' αὐτὸς τὴν διέκοψε μὲ βραχὺ κίνημα τῆς χειρός.

— Ἐλωδία, δὲν δύναμαι πλέον νὰ δεχθῶ τὸν ἔρωτά σου.

— Σιώπα, Εὐάριστε, σιώπα !

Τὸν παρεκάλεσε νὰ προχωρήσουν ὀλίγον περαιτέρω, διότι ἐκεῖ τοὺς ἔβλεπον καὶ τοὺς ἤκουον.

Ὁ Εὐάριστος ἐπροχώρησε μαζί της περὶ τὰ εἴκοσι βήματα καὶ ἐξηκολούθησε μὲ μεγάλην ἀταραξίαν·

— Ἐπρόσφερα εἰς τὴν πατρίδα μου ὡς θυσίαν τὴν ζωὴν μου καὶ τὴν τιμὴν μου. Θὰ ἀποθάνω ἄτιμος καὶ δὲν θὰ ἔχω νὰ σοῦ ἀφήσω, δυστυχισμένη, παρὰ μίαν μνήμην ἐπικατάρατον... Ν' ἀγαπώμεθα, λέγεις ;... Ἀλλὰ μήπως ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ μὲ ἀγαπᾷ ἀκόμη ;... Μήπως ἡμπορῶ ἐγὼ ν' ἀγαπῶ ;

Ἡ Ἐλωδία τοῦ ἀπήντησεν διτι ἦτο τρελλός, ὅτι αὐτὴ τὸν ἡγάπα, καὶ θὰ τὸν ἡγάπα πάντοτε. Ἐφάνη πρὸς αὐτὸν θερμὴ, εἰλικρινὴς· συνηγορᾶτο ὁμως καὶ ἐκείνη, ὡς καὶ αὐτός, καὶ καλλίτερα ἀπ' αὐτόν, ὅτι ὁ ἔραστής της εἶχε δικαίον. Καὶ ἐπάλασε κατὰ τοῦ πασιφανούς.

Καὶ ὁ Εὐάριστος ἐπανελάβε·

— Δὲν μέφομαι τὸν ἑαυτὸν μου διὰ τίποτε. Ὅ,τι ἔπραξα θὰ τὸ ἔπραττα προθύμως καὶ πάλιν. Ἐθυσιάσθην, ἐπέσυρα τὸ ἀνάθεμα ἐπάνω μου χάριν τῆς πατρίδος. Εἶμαι κατάρτος. Ἐτέθην ἐκτὸς τῆς ἀνθρωπότητος καὶ δὲν θὰ ἐπανελθῶ ποτὲ εἰς αὐτήν. Ὅχι ! ἡ μεγάλη ἀποστολὴ ἀκόμη δὲν ἐτελείωσεν. Ἄ ! ἡ ἐπιείκεια, ἡ συγγνώμη !... Ἀλλὰ συγχωροῦν τάχα οἱ προδοταί ; Εἶνε ἐπιεικεῖς οἱ συνωμόται ; Οἱ ἄχρειοι πατροκτόνοι πληθύνονται ἀδιακόπως· ἐξέρχονται ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν γῆν· συρρέουν ἀπὸ ὅλα τὰ σύνορά μας· καὶ εἶνε νέοι ἄνδρες, οἱ ὅποιοι θὰ ἦτο προτιμότερον ν' ἀπέθνησκον πολεμοῦντες μὲ τὸν στρατὸν μας, εἶνε γέροντες, εἶνε παιδιὰ, εἶνε γυναῖκες, μὲ τὸ προσωπεῖον τῆς ἀθωότητος, τῆς ἀγνότητος, τῆς χάριτος... Καὶ ἀφοῦ θυσιασθοῦν αὐτοί, ἀναφαίνονται ἄλλοι, περισσότεροι ἀκόμη !... Βλέπεις διτι πρέπει νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τὸν ἔρωτα, ν' ἀφήσω κάθε χαράν, κάθε ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς, καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν ἀκόμη.

Ἐσιώπησεν. Ἀρεσκομένη ἐκ χαρακτῆρος νὰ ἐντυφᾷ εἰς τὰς εἰρηνικὰς τέρψεις ἢ Ἐλωδία, ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐτρόμαζε ν' ἀναμιγνύη, ὑπὸ τὰ φιλήματα ἑνὸς τραγικοῦ ἔραστοῦ, τὰς ἡδυπαθεῖς ἐντυπώσεις της μὲ εἰκόνας αἱματηράς· διὰ τοῦτο δὲν ἀπήντησε. Καὶ ὁ Εὐάριστος κατέπιεν ὡς πικρὸν ποτήριον τὴν σιγὴν τῆς νέας.

— Τὸ βλέπεις, Ἐλωδία. Ἐτρέξαμεν πολὺ βιαστικά... τὸ ἔργον μας μᾶς κατατρῶγει. Κάθε ἡμέρα μας, κάθε ὥρα μας ἰσοδυναμεῖ μὲ ἔτος. Μετ' ὀλίγον θὰ νομίζω διτι ἔζησα ἕνα αἰῶνα. Κύτταξε αὐτὸ τὸ μέτωπον. Εἶνε μέτωπον ἐραστοῦ ; Ν' ἀγαπῶ ἐγὼ !...

— Εὐάριστε, εἶσαι ἰδικός μου !... Σὲ κρατῶ !... Δὲν θὰ σὲ ἀφίσω νὰ φύγῃς !

Ἡ φωνή της εἶχε τόνον καὶ ἔκφρασιν αὐτοθυσίας. Ὁ Εὐάριστος τὸ ἐννόησε· τὸ συνησθάνθη δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία.

— Ἐλωδία, θὰ δυνηθῇς νὰ μαρτυρήσῃς μίαν ἡμέραν ὅτι ἔζησα πιστὸς εἰς τὸ καθήκόν μου· ὅτι ἡ καρδιά μου ὑπῆρξε χρηστὴ καὶ ἡ ψυχὴ μου ἀγνή· ὅτι ὁ μόνος μου πόθος ἦτο ἡ κοινὴ εὐημερία· ὅτι ἤμουν ἐκ γενετῆς φιλόστοργος καὶ εὐαίσθητος ; Θὰ εἰπῇς ἄρᾳ γε· «Ἐπραξε τὸ καθήκόν του» ; Ἀλλὰ ὄχι ! δὲν θὰ τὸ εἰπῇς. Καὶ δὲν σοῦ ζητῶ νὰ τὸ εἰπῇς. Ἡ μνήμη μου ἄς χαθῇ ! Ἡ δόξα μου εὐρίσκεται μέσα εἰς τὴν καρδίαν μου· ἡ αἰσχύνη μὲ περικυκλώνει. Ἐὰν μὲ ἡγάπησες, κράτησε, ὥς πρὸς τὸ ὄνομά μου, σιγὴν αἰώνιον.

Μικρὸν παιδίον, ὀκτῶ ἢ ἐννέα ἐτῶν, παῖζον μὲ τὴν στερῶν του, προσέκρουσεν ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Γκαμελέν.

Τὸ ἤρπασεν αὐτὸς ἐξαίφνης καὶ τὸ ἀνύψωσεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Παιδί !... εἶπεν, ἐσὺ θὰ μεγαλώσῃς ἐλεύθερον καὶ αὐτὸ θὰ ὀφείλεται εἰς τὸν ἐπονείδιστον Γκαμελέν. Ἐγὼ εἶμαι ἀποτρόπαιος, διὰ νὰ εἶσαι σὺ εὐτυχής. Εἶμαι σκληρός, διὰ νὰ εἶσαι σὺ ἀγαθός· εἶμαι ἀνηλεής, διὰ νὰ ἡμποροῦν αὐριον ὅλοι οἱ Γάλλοι ν' ἀγκαλιάζονται καὶ νὰ χύνουν δάκρυα χαρᾶς.

Καὶ ἔθλιψε τὸ παιδίον εἰς τὸ στήθος του.

— Παιδάκι μου, εἶπεν, ὅταν γείνης ἄνδρας, εἰς ἐμὲ θὰ ὀφείλῃς τὴν εὐτυχίαν σου· καὶ ἂν ποτε ἀκούσῃς ν' ἀναφέρουν τὸ ὄνομά μου, θὰ τὸ ἀναθεματίσῃς.

Καὶ ἀπέθεσε κάτω τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔδραμε νὰ κρυφθῇ τρομαγμένον εἰς τὰ φουστάνια τῆς μητέρας του, ἥτις ἔσπευδε νὰ τὸ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς του.

Ἡ νεαρὰ ἐκείνη μήτηρ, ἡ ὁποία ἦτο εὐειδής, μὲ κάποιαν ἀριστοκρατικὴν χάριν φέρουσα τὴν λευκὴν λινὴν ἐσθῆτά

της, παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ ἀπεμακρύνθη μὲ ἤθος ἀλαζονικόν.

Ὁ Γκαμελὲν ἐστράφη πρὸς τὴν Ἑλωδίαν, μὲ βλέμμα στυγνόν.

— Ἐφίλησα τὸ παιδί, εἶπεν ἴσως τὴν μητέρα τὴν στείλω εἰς τὴν λαιμητόμον.

Ἡ Ἑλωδία ἔμεινε πρὸς στιγμὴν ἀκίνητος, βλέπουσα πρὸς τὰ κάτω μὲ ὄμμα ἀπλανές. Ἐπειτα διὰ μιᾶς ὥρμησε κατόπιν τοῦ ἐραστοῦ της, μανιώδης δὲ, μὲ τὴν κόμην ἀνάστατον ὡς μαινάς, τὸν ἤρπασεν ὡς νὰ ἤθελε νὰ τὸν σπαράξῃ, καὶ τοῦ ἐφώναξε μὲ κραυγὴν παλλομένην ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τοῦ αἵματος καὶ ἀπὸ τὰ δάκρυα.

— Ἔστω !... κ' ἐμένα, ἀγαπημένε μου, στεῦλέ με κ' ἐμένα εἰς τὴν λαιμητόμον !... κάμε νὰ μοῦ κόψουν κ' ἐμένα τὸ κεφάλι !

Καὶ ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ τῆς μαχαίρας καταπιπτούσης ἐπὶ τοῦ αὐχένος της, ὅλη της ἡ σὰρξ ἀνελύετο μὲ αἰσθημά τι φοβίκης καὶ ἡδυπαθοῦς τρυφῆς.

ΚΣΤ'.

Ἐνῷ ὁ ἥλιος τοῦ Θερμιδώρου ἔδνε εἰς στρῶμα πορφύρας αἱματόχρου, ὁ Εὐάριστος ἐπλανᾶτο περιφροντὶς καὶ σκυθρωπὸς εἰς τοὺς κήπους Μαρμπέφ, οἵτινες εἶχον δημευθῇ καὶ γείνει κτῆμα ἐθνικόν, ἐσυχνάζοντο δὲ ὑπὸ τῶν ἀργούντων Παρισινῶν. Οἱ πολῖται ἐκεῖ μέσα εὗρισκον ἀναψυκτικά, λεμονάδαν καὶ παγωτά· ὑπῆρχον ἀλογάκια ξύλινα καὶ σκοποβολὴ διὰ τοὺς νεαροὺς πατριώτας. Ὑπὸ ἓν δένδρον, μικρὸν παιδίον ἐκ Σαβοΐας, ρακένδυτον, ἔκαμνε τὸν μυξὸν του νὰ χορεύῃ ὑπὸ τοὺς τραχεῖς ἤχους τοῦ σαντουριίου του.

Ἀνὴρ τις, νέος ἀκόμη, εὐκίνητος, φέρων κυανοῦν ἔνδυμα, μὲ τὴν κόμην πουδραρισμένην, ἀκολουθούμενος ἀπὸ μεγάλου σκύλου, ἐσταμάτησε διὰ ν' ἀκούσῃ τὴν χωριάτικην ἐκείνην μουσικὴν. Ὁ Εὐάριστος ἀνεγνώρισε τὸν Ροβεσπιέρου. Παρατήρησεν ὅτι ἦτο ὠχρὸς, ἰσχνός, μὲ τὸ πρόσωπον σκληραγωγημένον, ἐσκαμμένον ἀπὸ θλιβερὰς ρυτίδας.

Καὶ διελογίζετο·

— Πόσοι κόποι καὶ πόσαι θλίψεις ἄφησαν τὰ ἴχνη των ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ μέτωπον !... Πόσον ἐπώδυνον εἶνε νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ κοπιᾷ κανεὶς ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν ἀνθρώπων ! Τί νὰ σκέπτεται ἄρᾳ γε αὐτὴν τὴν στιγμήν ; Ὁ ἥχος αὐτοῦ τοῦ ὀρεινοῦ ὀργάνου τὸν διασκεδάσει τάχα καὶ τὸν ἀνακουφίσει ἀπὸ τὴν σκέψιν τῆς ἐργασίας ; Σκέπτεται ὅτι ἔκλεισε συμφωνίαν μὲ τὸν θάνατον καὶ ὅτι πλησιάζει ἡ ὥρα ὅπου πρέπει νὰ τὴν ἐκτελέσῃ ; Μελετᾷ ἄρᾳ γε νὰ ἐπανέλθῃ ὡς νικητὴς εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Κοινῆς Σω-

τηρίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπεσύρθη, ἀπαυδήσας νὰ ἡτιᾶται μαζί με τὸν Κουτῶν καὶ τὸν Σαῖν-Ζούστ ὑπὸ πλειονοψηφίας ἀνταρτικῆς ; Ὅπισω ἀπὸ τὴν ἀνεξιχνίαστον ἐκείνην μορφήν, ποῖαι τάχα ἐλπίδες καὶ ποῖοι φόβοι συνεταράσσοντο ;

Ἐν τούτοις ὁ Μαξιμιλιανὸς ἐμειδίασεν εἰς τὸν μικρὸν μουσικόν, ἐστάθη καὶ τοῦ ἀπηύθυνε με φωνὴν ἡπίαν ἐρωτήσεις τινάς, περὶ τῆς κοιλάδος ὅπου ἔκειτο τὸ χωρίον του, περὶ τῆς καλύβης του, περὶ τῶν γονέων, τοὺς ὁποίους τὸ ταλαίπωρον παιδίον εἶχεν ἀφήσει, τοῦ ἔρριψε μικρὸν ἀργυροῦν νόμισμα καὶ ἐξηκολούθησε τὸν περίπατόν του. Ἀφοῦ ἐπρχώρησε μερικὰ βήματα, ἐστράφη καὶ ἐπροσκάλεσε τὸν σκύλον του, ὅστις μυρισθεὶς τὸν ποντικόν, ἐδείκνυε τοὺς ὀδόντας πρὸς τὸν ἀνατριχιασμένον μυξόν.

— Βράουντ ! Βράουντ !...

Ἐπειτα εἰσέδυσεν εἰς τὰς σκοτεινὰς δενδροστοιχίας.

Ὁ Γκαμελὲν ἐκ σεβασμοῦ δὲν ἐπλησίασεν εἰς τὸν φιλέρημον περιπατητὴν· ἀλλὰ παρατηρῶν τὸ λεπτὸν σχῆμά του, τὸ ὁποῖον ἐξηφανίζετο εἰς τὸ ἔσπερινόν σκοτός, τοῦ ἀπηύθυνε τὴν ἐξῆς νοερὰν προσφώνησιν·

— Εἶδα τὴν θλίψιν σου, Μαξιμιλιανέ· ἐννόησα τὴν σκέψιν σου. Ἡ μελαγχολία σου, ἡ κούρασίς σου, ὅλα φωνάζουν· « Ἀς τελειώσῃ ἡ τρομοκρατία καὶ ἃς ἀρχίσῃ ἡ ἀδελφότης ! » Γάλλοι, νὰ εἰσθε ἡνωμένοι, νὰ εἰσθε ἐνάρετοι, νὰ εἰσθε ἀγαθοί. Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους !... » Λοιπόν, ἐγὼ θὰ ἐξυπηρετήσω τοὺς σκοπούς σου. Διὰ νὰ δυνηθῇς με τὴν σοφίαν σου καὶ με τὴν καλωσύνην σου νὰ θέσῃς τέρμα εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς σπαραγμούς, νὰ σβύσῃς τὰ ἀνθρωποκτόνα μίση, νὰ μεταβάλῃς τὸν δῆμιον εἰς κηπουρόν, ὅστις δὲν θὰ κόπτη πλεόν παρὰ τὰς κεφαλὰς τῶν κραμβῶν καὶ τῶν μαρουλίων, θὰ προετοιμάσω μαζί με τοὺς συναδέλφους μου τοῦ Δικαστηρίου τὸν δρόμον τῆς ἐπιεικείας, ἐξαφανίζων τοὺς συνωμώτας καὶ τοὺς προδότας. Θὰ διπλασιάσωμεν τὴν ἐπαγρύπνησιν καὶ τὴν αὐστηρότητα. Κανεὶς ἔνοχος δὲν θὰ μᾶς διαφύγῃ.

Καὶ ὅταν ἡ κεφαλὴ τοῦ τελευταίου ἐχθροῦ τῆς Δημοκρατίας θὰ πέσῃ ὑπὸ τὸν πέλεκυν, τότε θὰ δύνασαι νὰ εἰσαι ἐπιδεικνύων χωρὶς νὰ ἐγκληματῇς, καὶ νὰ κάμῃς νὰ βασιλεύσῃ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀθωότης εἰς τὴν Γαλλίαν, σύ, ὁ πατὴρ τῆς πατρίδος !

Ὁ Ἀδιάφθορος εὗρίσκετο ἤδη μακράν. Δύο ἄνδρες μὲ στρογγύλον πῖλον καὶ πανταλόνιον ἀπὸ ναγκίν, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς, σκαιὸς τὴν ὄψιν, ὑψηλὸς καὶ ἰσχνός, ἔφερε μικρὰν κύστιν παρὰ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ ὠμοίαζε πρὸς τὸν Ταλλιέν, διεσταυρώθησαν μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν χαμπὴν μιᾶς δενδροστοιχίας, τοῦ ἔρριψαν βλέμμα λοξὸν καὶ προσποιούμενοι ὅτι δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν, ἀντιπαρῆλθον. Ὅτε εὐρέθησαν εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν, ὥστε νὰ μὴν ἀκούωνται οἱ λόγοι των, ἐψιθύρισαν χαμηλοφώνως·

— Νά τος ὁ βασιλεὺς, ὁ πάπας, ὁ θεός !... Διότι εἶνε Θεός, καὶ ἡ Αἰκατερίνη Τεὼ εἶνε ἡ προφητίς του.

— Δικτάτωρ ! προδότα ! τύραννε ! ὑπάρχουν ἀκόμη Βροῦτοι.

— Τρέμε, τύραννε ! ἡ Ταρπητὰ πέτρα δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸ Καπιτώλιον.

Ὁ σκύλος Βράουντ τοὺς ἐπλησίασεν. Αὐτοὶ ἐσιώπησαν καὶ ἔσπευσαν τὸ βῆμα.

ΚΖ'.

Κοιμᾶσαι, Ροβεσπιέρρε !... Ἡ ὥρα παρέρχεται ὁ πολύτιμος καιρὸς περνᾷ...

Τέλος, τὴν 8 Θερμιδώρου εἰς τὴν Συνέλευσιν ὁ Ἀδιάφθορος ἐγείρεται καὶ θέλει νὰ ὁμιλήσῃ. Ἦλιε τῆς 31 Μαΐου θ' ἀνατείλῃς καὶ δευτέραν φορὰν ; Ὁ Γκαμελὲν ἀναμένει καὶ ἐλπίζει. Ὁ Ροβεσπιέρρος μέλλει λοιπὸν νὰ διώξῃ ἀπὸ τὰ ἐδῶλια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀτιμάζουν, τοὺς νομοθέτας, τοὺς πλέον ἐνόχους ἀπὸ τοὺς ὁμοσπονδιστάς, πλέον κινδυνώδεις ἀπὸ τὸν Δαντῶν... Ὅχι ! ὅχι ἀκόμη... «Δὲν δύναμαι ν' ἀποφασίσω, λέγει, νὰ σχίσω ὀλοτελῶς τὸν πέπλον τὸν καλύπτοντα τὸ βαθὺ αὐτὸ μυστήριον τῆς ἀνομίας.» Καὶ ὁ κεραυνός, διασκορπιζόμενος, χωρὶς νὰ πλήξῃ κανένα ἐκ τῶν συνωμοτῶν, τοὺς πτοεῖ ὅλους. Εἰς ἐξήκοντα ἡριθμοῦντο ἐκεῖνοι, ὅσοι ἀπὸ δεκαπέντε ἡμερῶν δὲν ἐτλομοῦσαν νὰ κοιμηθοῦν τὴν νύκτα εἰς τὴν κατοικίαν των. Ὁ Μαράτ ὠνόμαζε τοὺς προδότας· τοὺς ἐδακτυλοδείκτει. Ὁ Ἀδιάφθορος διστάζει καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης αὐτὸς εἶνε ὁ κατηγορούμενος.

Τὴν ἐσπέραν εἰς τὴν συνεδρίασιν τοῦ συλλόγου τῶν Ἰακωβίνων ἡ συρροὴ εἶνε πνιγερὰ· τὸ πλῆθος κατακλύζει τὴν αἴθουσαν, τοὺς διαδρόμους, τὴν αὐλὴν.

Ὅλοι εὗρισκονται ἐκεῖ καὶ οἱ θορυβώδεις φίλοι καὶ οἱ ἄφωνοι ἐχθροί. Ὁ Ροβεσπιέρρος τοὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀγόρευσιν, τὴν ὁποῖαν ἡ Συνέλευσις ἤκουσε μὲ φρικώδη σιγὴν καὶ τὴν ὁποῖαν οἱ Ἰακωβῖνοι ὑπεδέχοντο μὲ συγκινημένα χειροκροτήματα.

— Εἶνε αὐτὴ ἡ διαθήκη μου ἐν ὄρα θανάτου, λέγει ὁ ἀνὴρ·
θὰ μὲ ἰδῆτε νὰ πῶ τὸ κώνειον ἀτάραχος.

— Θὰ τὸ πῶ μαζί σου, ἀπαντᾷ ὁ Δαβὶδ.

— Ὅλοι, ὅλοι ! φωνάζουν οἱ Ἰακωβῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ
ὁμήγουρις διαλύεται χωρὶς νὰ λάβῃ καμμίαν ἀπόφασιν.

Ὁ Εὐάριστος, ἐνῶ παρεσκευάζετο ὁ θάνατος τοῦ Δικαίου,
ἐκοιμήθη τὸν ὕπνον τῶν μεθητῶν τοῦ Ὁρους τῶν Ἐλαιῶν.
Τὴν ἐπαύριον μετέβη εἰς τὸ Δικαστήριον, τοῦ ὁποίου συνε-
δρίαζον δύο τμήματα. Τὸ τμήμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκεν αὐτός,
ἐδίκασεν εἰκοσι καὶ ἓνα συνενόχους τῆς εἰρκτικῆς τοῦ Ἀγίου
Λαζάρου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔφθانون εἰδήσεις περὶ τῶν συμ-
βαινόντων! «Ἡ Συνέλευσις, μετὰ συνεδριάσιν ἐξάωρον,
ἐψήφισε νὰ γίνῃ κατηγορία κατὰ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ Ροδε-
σπιέρρου, Κουτῶν καὶ Σαῖν-Ζούστ, καθὼς καὶ τοῦ Αὐγου-
στίνου Ροδεσπιέρρου καὶ τοῦ Λεμπά, οἵτινες ἐζήτησαν νὰ
συμμερισθοῦν τὴν τύχην τῶν κατηγορουμένων. Οἱ πέντε
προγεγραμμένοι, ἐξεβλήθησαν ἐκ τοῦ περιόλου τῶν συνε-
δριάσεων».

Γίνεται γνωστὸν ὅτι ὁ πρόεδρος τοῦ τμήματος τοῦ ἐργα-
ζομένου εἰς τὴν παρακειμένην αἵθουσαν, ὁ πολίτης Δυμά,
συνελήφθη ἐνῶ ἐκάθητο εἰς τὴν ἔδραν του, ἀλλ' ὅτι ἡ συνε-
δρίασις ἐξακολουθεῖ. Ἀκούεται εἰς τοὺς δρόμους ἀντηχοῦν
τὸ γενικὸν προσκλητήριον τῶν ἐνόπλων πολιτῶν καὶ ὁ ἦχος
τοῦ κρουομένου κώδωνος τοῦ κινδύνου.

Ὁ Εὐάριστος, εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἔδραν τοῦ ἐνόρκου,
λαμβάνει ἐκ τοῦ Δήμου διαταγὴν νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Δημαρ-
χεῖον καὶ νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν συνεδριάσιν τοῦ Γενικοῦ
Συμβουλίου. Ὑπὸ τὸν κρότον τῶν κωδῶνων καὶ τῶν τυμπά-
νων ἐκδίδει τὴν ἐτυμηγορίαν του μαζί μὲ τοὺς συναδέλφους
του καὶ σπεύδει εἰς τὴν κατοικίαν του νὰ ἐναγκαλισθῇ τὴν
μητέρα του καὶ νὰ παραλάβῃ τὴν ταινίαν τοῦ ἀξιώματός του.
Ἡ πλατεῖα Τιομβίλ εἶνε ἔρημος. Τὸ τμήμα δὲν τολμᾷ νὰ
ἐκδηλωθῇ οὔτε ὑπέρ, οὔτε κατὰ τῆς Συνελεύσεως. Οἱ δια-

δάται διέρχονται μετὰ προσοχῆς, βαδίζοντες παρὰ τοὺς τοίχους, χώνονται εἰς τὰς δενδροστοιχίας, εἰσέρχονται εἰς τὴν κατοικίαν των. Εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κώδωνος καὶ τοῦ προσκλητηρίου, ἀπαντᾷ ὁ κρότος τῶν κλειομένων παραθύρων καὶ τῶν κλειδωνομένων κλείθρων τῶν θυρῶν. Ὁ πολίτης Δυπὼν ὁ πρεσβύτερος ἐκρύβη εἰς τὸ ἐργαστήριόν του. Ὁ Ρεμάκλ ὀχυροῦται μέσα εἰς τὸ θυρωρεῖον. Ἡ μικρὰ Ἰωσηφίνα κρατεῖ φοβισμένη τὸν Μουτῶν εἰς τὰς ἀγκάλας της. Ἡ πολίτις χήρα Γκαμελὲν παραπονεῖται διὰ τὴν ὑπερτίμησιν τῶν τροφίμων, τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ἀφορμὴν δλων τῶν δεινῶν.

Κάτω, παρὰ τὴν κλίμακα, ὁ Εὐάριστος συναντᾷ τὴν Ἑλωδίαν ἀσθμαίνουσαν, μὲ τοὺς μαύρους βοστρύχους τῆς κόμης της κολλημένους ἐπάνω εἰς τὸν ὕγρον ἐκ τοῦ ἰδρωτός τράχηλόν της.

— Σ' ἐξήτησα εἰς τὸ Δικαστήριον. Μόλις εἶχες φύγει. Ποῦ πηγαίνεις ;

— Εἰς τὸ Δημαρχεῖον.

— Μὴ πᾶς !... θὰ χαθῆς ! Ὁ Ἀνριὼ συνελήφθη... τὰ τμήματα δὲν θὰ κινηθοῦν. Τὸ τμήμα τῶν Δοράτων. τὸ ἰδιαίτερον τμήμα τοῦ Ροδεσπιέρρου, μένει ἥσυχον. Τὸ ξεύρω καλὰ. ἐπειδὴ εἰς αὐτὸ ἀνήκει καὶ ὁ πατέρας μου. Ἄν πᾶς εἰς τὸ Δημαρχεῖον, θὰ χαθῆς τοῦ κάκου !

— Θέλεις νὰ φανῶ ἄνανδρος ;

— Ἀπεναντίας, εἶνε πράγμα θαρραλέον νὰ μείνης πιστὸς εἰς τὴν Συνέλευσιν καὶ νὰ ὑπακούσης εἰς τὸν νόμον.

— Ὁ νόμος εἶνε νεκρὸς, ὅταν ὑπερισχύουν οἱ φαῦλοι.

— Εὐάριστε, ἄκουσε τὴν Ἑλωδίαν σου· ἄκουσε τὴν ἀδελφὴν σου· ἔλα νὰ καθήσης μαζί μου καὶ ἐγὼ θὰ πρᾶξω τὴν ψυχὴν σου τὴν ταραγυμένην.

Ἐκεῖνος τὴν προσέβλεψε· οὐδέποτε τοῦ ἐφάνη τόσον ἐπιθυμητή· οὐδέποτε ἡ φωνὴ της ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτά του τόσον ἡδονικῇ καὶ τόσον πειστικῇ.

— Δύο βήματα, δύο βήματα μόνον, φίλε μου !...

Τὸν παρέσυρε πρὸς τὸ ὑψηλὸν ἐπίπεδον, ὅπου ἔκειτο τὸ βάθρον τοῦ κρημνισθέντος ἀγάλματος· ὁλόγυρά του ὑπῆρχον θρανία, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκάθηντο οἱ περιπατηταί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Γυνή τις, παλοῦσα διάφορα ψιλικά, ἐπρόσφερε δαντέλλας εἰς τοὺς ἀγοραστάς· ὁ πλανόδιος ποτοπώλης, φέρων τὸ δοχεῖον ἐπ' ὤμου, ἐκίνει τὸ κρόταλόν του· μερικὰ κοράσια ἔπαιζον. Παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ψαράδες τινὲς ἐκάθηντο ἀκίνητοι μὲ τὸ καλάμι εἰς τὸ χέρι. Ὁ καιρὸς ἦτο θυελλώδης· ὁ οὐρανὸς συννεφιασμένος. Ὁ Γκαμελέν, στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ στηθαίου, ἐβύθιζε τὰ βλέμματά του εἰς τὴν μικρὰν νησίδα τοῦ ποταμοῦ, ὅξεϊαν ὡς πρῶραν πλοίου, ἤκουε νὰ στενάξουν ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου αἱ κορυφαὶ τῶν δένδρων καὶ ἠσθάνετο νὰ εἰσδύῃ εἰς τὴν ψυχὴν του πόθος ἄπειρος εἰρήνης καὶ μονώσεως.

Ὡς ἡγῶν δὲ τερπνὴ τῆς σκέψεώς του, ἡ φωνὴ τῆς Ἑλωδίας σιμᾷ του ἐπιθυρίσεν·

— Ἐνθυμείσαι, ὅταν ἔβλεπες τὴν πρασινάδα τῆς ἔξοχῆς, πῶς ἐπιθυμοῦσες νὰ εἶσαι εἰρηνοδίκης εἰς κανένα μικρὸ χωριό... αὐτὸ θὰ ἦτο εὐτυχία σου.

Ἄλλὰ μαζὶ μὲ τὸν ψίθυρον τῶν δένδρων καὶ τὴν φωνὴν τῆς γυναικὸς, ἤκουε τὸν κῶδωνα, τὸ προσκλητήριον, τὸν μακρυνὸν ποδοβολητὸν τῶν ἵππων καὶ τῶν συρομένων τηλεδόλων ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου.

Δύο βήματα μακρὰν αὐτοῦ, νέος τις, συνδιαλεγόμενος μετὰ κομψῆς πολίτιδος, ἔλεγε·

— Ἐμάθατε τὰ νέα ;... Τὸ θέατρον τοῦ Μελοδράματος ἐγκατεστάθη εἰς τὴν ὁδὸν Νόμου.

Ἐν τούτοις ἦσαν γνωστὰ τὰ συμβαίνοντα· ἐπιθυροῦντο τὸ ὄνομα τοῦ Ροβεσπιέρρου, ἀλλὰ μετὰ τρόμου, διότι τὸν ἐφοβοῦντο ἀκόμη. Αἱ γυναῖκες δέ, ἀκούουσai ψιθυριζομένην τὴν πτωσὶν του, ἀπέκρυπτον τὸ μείδιμά των.

Ὁ Εὐάριστος Γκαμελὲν ἤρπασε τὴν χεῖρα τῆς Ἐλωδίας καὶ ἀμέσως τὴν ἀπέρριψε βιαίως.

— Χαῖρε, τῆς εἶπε· σὲ συνήνωσα μὲ τὴν φρικτὴν μου τύχην· ἐμάρανα διὰ παντός τὴν ζωὴν σου. Ὑγίαινε ! Εἶθε νὰ μὲ λησμονήσης.

— Πρὸ πάντων, εἶπεν ἐκείνη, μὴ ἐπιστρέψῃς ἀπόψε εἰς τὴν κατοικίαν σου. Ἔλα εἰς τὸ ἐμπορικόν μας. Μὴ κτυπήσης. Ρίψε μίαν πετρίτσαν εἰς τὸ παράθυρόν μου. Θὰ ἔλθω νὰ σοῦ ἀνοίξω ἐγὼ ἡ Ἱδία τὴν ἐξώπορταν. Θὰ σὲ κρύψω εἰς τὴν σοφίταν.

— Θὰ μὲ ξαναῖδῃς νικητὴν, ἢ δὲν θὰ μὲ ξαναῖδῃς ποτέ. Ὑγίαινε !

Πλησιάζας εἰς τὸ Δημαρχεῖον, ἤκουσεν ἀναδιδόμενον καὶ ἀνερχόμενον πρὸς τὸν βαρὺν οὐρανὸν τὸν θόρυβον τῶν ἡμερῶν τῶν μεγάλων συμβάντων. Εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γρέβης ἐπεκράτει κρότος ὅπλων καὶ αἶγλη ταινιῶν καὶ στολῶν στρατιωτικῶν· τὰ τηλεβόλα τοῦ Ἀνριώ ἦσαν παρατεταγμένα ἐκεῖ. Ἀνῆλθε τὴν ἐπίσημον κλίμακα καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Συμβουλίου, ὑπέγραψεν εἰς τὸ φύλλον τῆς παρουσίας τῶν μελῶν.

Τὸ Γενικὸν Συμβούλιον τοῦ Δήμου, κατὰ παμψηφίαν τῶν 491 παρόντων μελῶν τοῦ ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν προγραφέντων.

Ὁ Δήμαρχος διέταξε νὰ κοιμισθῇ ὁ Πίναξ τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου καὶ ἀνέγνωσε τὸ ἄρθρον τὸ ἔχον ὡς ἑξῆς· «Ὅταν ἡ Κυβέρνησις παραβιάξῃ τὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ, ἡ Ἐπανάστασις εἶνε διὰ τὸν λαὸν τὸ μᾶλλον ἱερὸν καὶ τὸ μᾶλλον ἀπαραίτητον τῶν καθηκόντων του.»

Ὁ πρῶτος ἄρχων τῶν Παρισίων δηλοῖ μετὰ τοῦτο ὅτι καὶ τὸ πραξικόπημα τῆς Συνελεύσεως ὁ Δῆμος ἀντιτάσσει τὴν λαϊκὴν ἐπανάστασιν.

Τὰ μέλη τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου ὁμντοῦν γ' ἀποθάνουν εἰς τὴν θέσιν των. Δύο δημοτικοὶ ἀξιωματικοὶ διατάσσονται νὰ μεταβοῦν εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Γρέβης καὶ νὰ προσκα-

λέσουν τὸν λαὸν ὅπως ἐνωθῇ μετὰ τῶν ἀρχόντων του, διὰ νὰ σώσουν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

Ἀναζητεῖ ὁ εἰς τὸν ἄλλον ἀνταλλάσσουν εἰδήσεις ἐκφέρουν γνώμας. Μεταξὺ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν ὀλίγοι εἶνε οἱ τεχνῖται. Αἱ συνηθροισμένοι ἐκεῖ δημοτικαὶ ἀρχαὶ συγκροτοῦνται ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τὰ ἐκλεχθέντα μετὰ τὴν γενομένην ὑπὸ τῶν Ἰακωθίνων ἐκκαθάρσιν ὑπάρχουν μετὰ αὐτῶν δικασταὶ καὶ ἔνορκοι τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου, ζωγράφοι τινές, ὡς ὁ Μπωβαλλὲ καὶ ὁ Γκαμελέν, εἰσοδηματῖαι καὶ καθηγηταί, ἄστοι εὐποροὶ, ἔμποροὶ πλούσιοι, κεφαλὰὶ πονδραρισμένοι, γαστέρες φουσκωμένοι μὲ κρεμάμενα ἐπ' αὐτῶν ἐξαρτήματα ὠρολογίων, ὀλίγα ξυλοπέδιλα, πανταλόνια πάνινα, καρμανιόλαι, κόκκινοὶ σκοῦφοι. Οἱ πολῖται αὐτοὶ εἶνε πολυάριθμοι καὶ ἀποφασισμένοι. Τὸ ἀληθὲς δμως εἶνε ὅτι αὐτοὶ μόνοι εἶνε ὅσοι ὑπάρχουν εἰς Παρισίους ἀληθεῖς δημοκρατικοί. Πέριξ αὐτῶν, οἱ ὅποιοι στέκουν ὄρθιοι εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Δήμου, ὅπως εἰς τὸν βράχον τῆς ἐλευθερίας, ἐκτείνεται ὠκεανὸς ἀδιαφορίας.

Ἐν τοσοῦτῳ καταφθάνουν εἰδήσεις εὐχάριστοι. Ὅλοι αἱ εἰρκαί, εἰς τὰς ὁποίας οἱ προγεγραμμένοι ὠδηγήθησαν καὶ ἐκλείσθησαν, ἤνοιξαν τὰς πύλας των καὶ ἀπέδωκαν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν λείαν των. Ὁ Αὐγουστῖνος Ροβεσπιέρρος, ἔλθων ἀπὸ τὴν εἰρκτὴν τῆς Φόρς, ἀνέρχεται πρῶτος εἰς τὸ Δημαρχεῖον καὶ ἀνευφημεῖται. Γίνεται γνωστὸν κατὰ τὴν ὀγδόην ὥραν ὅτι ὁ Μαξιμιλιανός, ἀφοῦ ἀντέστη ἀρκετά, θὰ μεταβῇ εἰς τὸ Δημαρχεῖον. Τὸν ἀναμένουν, ἔρχεται, ἦλθε· οἱ θόλοι τοῦ γηραιοῦ δημοτικοῦ μεγάρου δονοῦνται ἀπὸ τρομακτικὰς ἀνευφημίας. Εἰσέρχεται φερόμενος εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πλήθους. Ἴδον ὁ λεπτοφυὴς ἀνὴρ, ὁ ἐπιμεμελημένος τὴν περιβολήν, μὲ τὸ κυανοῦν ἔνδυμα καὶ τὸ κίτρινον πανταλόνιον. Αὐτὸς εἶνε ! Κάθηται· ὀμιλεῖ.

Ἄμα τῇ ἀφίξει του, τὸ Συμβούλιον διατάσσει ὅπως ἡ πρόσοψις τοῦ Δημαρχείου φωταγωγηθῇ ἐν τῷ ἄμα. Ὅμιλεῖ·

ὁμιλεῖ μὲ φωνὴν ἀσθενικὴν, ἀλλὰ κοιμῶς. Ὁμιλεῖ μὲ ὀρθο-
έπειαν, ἀφθόνως. Οἱ παρευρισκόμενοι, οἱ παίξαντες τὴν ζωὴν
τῶν διὰ τὴν σωτηρίαν του, τὸν βλέπουν νὰ συναισθάνεται
περίφοδος ὅτι εἶνε ἀνὴρ τῶν λόγων, ἀνὴρ τῶν ἐπιτροπῶν,
τοῦ βήματος, ἀνίκανος νὰ λάβῃ γοργὴν ἀπόφασιν καὶ νὰ
προβῇ εἰς ἐπαναστατικὴν πράξιν.

Τὸν παρασύρουν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν διασκέψεων. Τώρα
εὐρίσκονται ἐκεῖ ὅλοι οἱ ἐπιφανεῖς, ὁ Λεμπά, ὁ Σαῖν-Ζούστ,
ὁ Κουτών. Ὁ Ροβεσπιέρρος ὁμιλεῖ. Εἶνε ἡ δωδεκάτη καὶ ἡμί-
σεια, καὶ αὐτὸς ὁμιλεῖ ἀκόμη. Ἐν τούτοις ὁ Γκαμελὲν εἰς
τὴν αἴθουσαν τοῦ Συμβουλίου, μὲ τὸ πρόσωπον κολλημένον
εἰς τὸ παράθυρον, παρατηρεῖ πρὸς τὰ ἔξω μὲ βλέμμα ἀνή-
συχον βλέπει τὰ φανάρια τῆς φωταφίας καπνίζοντα μέσα
εἰς τὴν ζοφεράν νύκτα. Τὰ κανόνια τοῦ Ἀνριῶ εἶνε παρα-
τεταγμένα πρὸ τοῦ Δημαρχείου. Εἰς τὴν πλατεῖαν τὴν κα-
τάμαυρον συνταράσσεται πλῆθος ἀμφιρρέπον, ἀνήσυχον.
Τὴν δωδεκάτην καὶ ἡμίσειαν ἐμφανίζονται πυρσοὶ ἐξερχό-
μενοι ἀπὸ τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ τῶν Καλαθουργῶν, περι-
στοιχίζοντες ἕνα ἀπεσταλμένον τῆς Συνελεύσεως, ὅστις, φέ-
ρων τὰ ἐμβλήματα τῆς ιδιότητός του, ἐκτυλίσσει ἕνα ἔγγρα-
φον καὶ ὑπὸ τὴν ἐρυθροπὴν λάμπιν ἀναγινώσκει τὸ ψήφισμα
τῆς Συνελεύσεως, διὰ τοῦ ὁποίου τίθενται ἐκτὸς τοῦ νόμου
τὰ μέλη τῆς ἐπαναστατησάσης Δημαρχίας, τὰ μέλη τοῦ Γε-
νικοῦ Συμβουλίου τὰ συντισσόμενα μετ' αὐτῆς καὶ τοὺς πο-
λίτας, ὅσοι ἤθελον ὑπακούσει εἰς τὴν πρόσκλησίν της.

Τὸ τίθεσθαι ἐκτὸς τοῦ νόμου ἰσοδυναμεῖ μὲ θάνατον ἄνευ
διαδικασίας! μόνη αὕτη ἡ ἰδέα κάμνει καὶ τοὺς πλέον ἀπο-
φασιστικὸς νὰ ὠχριάσουν. Ὁ Γκαμελὲν αἰσθάνεται τὸ μέ-
τωπόν του ὑγρὸν ἀπὸ παγερὸν ἰδρώτα. Κυττάζει καὶ βλέπει
τὸ πλῆθος ν' ἀπομακρύνεται ἐσπευσμένως ἀπὸ τὴν πλατεῖαν
τῆς Γρέβης.

Καὶ δταν στρέφῃ τὴν κεφαλὴν, βλέπει ὅτι ἡ αἴθουσα δπου

πρὸ ὀλίγου συνωθοῦντο ἀσφυκτικῶς οἱ δημοτικοὶ σύμβουλοι, εἶνε τῶρα σχεδὸν κενή.

Ἐφυγον ὁμῶς εἰς μάτην, διότι ἔχουν υπογράψει.

Εἶνε ἡ δευτέρα μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ὁ Ἀδιάφθορος συσκέπτεται εἰς τὴν παρακειμένην αἴθουσαν μετὰ τοὺς δημαρχικοὺς καὶ μετὰ τοὺς προγραμμαμένους ἀντιπροσώπους.

Ὁ Γκαμιελέν βυθίζει τὰ ἀπηλπισμένα βλέμματά του εἰς τὴν σκοτεινὴν πλατεῖαν. Βλέπει ὑπὸ τὴν λάμπιν τῶν φανῶν τὰ ξύλινα κηρία, τὰ κρεμάμενα εἰς τὸ παράθυρον τοῦ ἀντικρουοῦ παντοπωλείου συγκρουόμενα μετὰ ξηρὸν κρότον· οἱ ἀνταυγαστικοὶ φανοὶ ταλαντεύονται καὶ πνευστιοῦν· σφοδρὸς ἄνεμος ἐσηκώθη καὶ φυσᾷ. Μετὰ τινὰς στιγμὰς βροχὴ ραγδαία ἀρχίζει νὰ πίπτῃ· ἡ πλατεῖα κενοῦται ἐξ ὀλοκλήρου· ὅσοι δὲν ἐδραπέτευσαν εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ φοβεροῦ ψηφίσματος, διασκορπίζονται ὑπὸ ὀλίγων ρανίδων βροχῆς. Τὰ τηλεόλα τοῦ Ἀνριῶ ἐγκατελείφθησαν. Ὅτε δὲ ὑπὸ τὴν λάμπιν τῶν ἀστραπῶν φαίνονται ἐκβάλλοντα ταυτοχρόνως εἰς τὴν πλατεῖαν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ Ἀντωνίου καὶ ἀπὸ τῆς παροχθίου ὁδοῦ τὰ στρατεύματα τῆς Συνελεύσεως, τὰ πέριξ τοῦ Δημαρχείου ἐρημοῦνται τελείως.

Τέλος ὁ Μαξιμιλιανὸς ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ ἐκκλησίαν τοῦ ψηφίσματος τῆς Συνελεύσεως πρὸς τὸ τμῆμα τῶν Δοράτων.

Τὸ Γενικὸν Συμβούλιον διατάσσει νὰ κοιμισθοῦν οἱ πύργοι, πιστόλια, τουφέκια. Ἀλλὰ πάταγος ὅπλων καὶ βημιῶν καὶ ὑέλων συντριβομένων ἀντηχεῖ ἐντὸς τοῦ κτιρίου. Τὰ στρατεύματα τῆς Συνελεύσεως διέρχονται ὡς χιονοστιβὰς διὰ τῆς αἰθούσης τῶν διασκέψεων καὶ εἰσδύουν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Συμβουλίου. Πυροβολισμὸς ἀντηχεῖ· ὁ Γκαμιελέν βλέπει τὸν Ροβεσπιέρρον πίπτοντα μετὰ τὴν σιαγὸνα συντετριμμένην. Ἀνασύρει τότε τὸ μαχαίριόν του, τὸ μαχαίριον τῶν ἐξ σολδίων, τὸ ὁποῖον μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ λιμοῦ εἶχε κόψει τὸν ἄρτον ὁποῦ ἠγόρασε διὰ νὰ δώσῃ μέρος εἰς τὴν ἄπορον μητέρα, καὶ τὸ ὁποῖον, εἰς τὸ πανδοχεῖον τοῦ Ὁρανζί, μίαν ὥραιαν θερινὴν

ἐσπέραν, ἡ Ἐλωδία εἶχε κρατήσῃ εἰς τὴν ποδιάν της, ὅτε ἀνέσυρε τοὺς λαχνοὺς τῶν ἐνεχύρων. Τὸ ἤνοιξε καὶ ἠθέλησε νὰ τὸ ἐμπήξῃ εἰς τὴν καρδίαν του· ἡ λεπίς ὁμῶς συναντᾷ μίαν τῶν πλευρῶν τοῦ θώρακος, κάμπτεται, καὶ καταπίπτει πρὸς τὴν λαβὴν, κόπτουσα τὰ δύο τῶν δακτύλων του. Ὁ Γκαμελὲν πίπτει κάτω αἰμόφυρτος. Μένει ἀκίνητος, ἀλλὰ πάσχει ἀπὸ φοβερὸν κρῦον καὶ μέσα εἰς τὸν πάταγον πάλῃς φρικαλέας, καταπατούμενος, ἀκούει εὐκρινῶς τὴν φωνὴν τοῦ νεαροῦ δραγώνου Ἀνρὺ κρᾶζοντος·

— Ὁ τύραννος δὲν πάσχει πλέον ! οἱ δορυφόροι του συνελθόντες. Ἡ Ἐπανάστασις θὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν τρομερὰν καὶ μεγαλοπρεπῆ πορείαν της.

Ὁ Γκαμελὲν ἐλιποθύμησε.

Τὴν ἐβδόμην τὸ πρωῒ χειρουργός τις, πεμφθεὶς ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως, ἐπέδεσε τὰ τραύματά του. Ἡ Συνέλευσις ἐμερίμνα πολὺ διὰ τοὺς συνενόχους τοῦ Ροβεσπιέρρου· ἤθελε νὰ μὴ διαφύγῃ κανεὶς ἐξ αὐτῶν τὴν λαιμητόμον. Ὁ καλλιτέχνης ζωγράφος, πρῶν ἑνορχος, πρῶν μέλος τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τοῦ Δήμου, ἤχθη ἐπὶ φορείου καὶ ἐφυλακίσθη εἰς τὴν Κονσιερζερίαν.

ΚΗ'.

Τὴν 10 Θερμιδώρου, ἐνῷ ἐπὶ τοῦ κραββάτου τοῦ καλλίου τῆς εἰρκτῆς ἔνθα κατέκειτο, ὁ Εὐάριστος μετὰ ὕπνον πυρετοῦ, ἀφικνίζετο διὰ μιᾶς ὑπὸ τὸ κράτος ἀρρήτων τρόμου, ἢ πάλιν τῶν Παρισίων μὲ ὄλην τῆς τὴν χάριν καὶ τὸ μέγεθος ἐμειδία ὑπὸ τὸν ἥλιον. Ἡ ἐλπίς ἀνεγεννᾶτο εἰς τὴν ψυχὴν τῶν δεσμοτῶν. Οἱ ἔμποροι ἤνοιγον φαιδρῶς τα ἐργαστήριά των· οἱ ἄστοι ἠσθάνοντο ὅτι ἦσαν πλουσιώτεροι, οἱ νέοι εὐτυχέστεροι, αἱ γυναῖκες ὠραιότεραι ἐξ αἰτίας τῆς πτώσεως τοῦ Ροδεσπιέρρου. Ὀλίγιστοι μόνον Ἰακωθῖνοι, μερικοὶ ἱερεῖς συνταγματικοὶ καὶ μερικοὶ γραῖαι ἔτρεμον βλέποντες ὅτι τὸ Κράτος περιήρχετο εἰς χεῖρας τῶν κακῶν καὶ τῶν διεφθαρμένων. Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου, ἀποτελούμενη ἀπὸ τὸν δημόσιον κατήγορον καὶ δύο δικαστάς, μετέβαιναν εἰς τὴν Συνέλευσιν ὅπως τὴν συγχαρῇ, διότι ἔσταμάτησε τὰς συναμοσίας. Ἡ Συνέλευσις ἀπεφάσισεν ὅπως τὸ ἱκρίωμα στηθῇ ἐκ νέου εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ὅπως οἱ πλούσιοι, οἱ κομψεύμενοι, αἱ ὠραῖαι γυναῖκες δυνηθοῦν νὰ ἴδουν ἀκόπως καὶ χωρὶς νὰ μεταδοῦν ἐπίτηδες, τὴν καρατόμησιν τοῦ Ροδεσπιέρρου, ἣτις ἔμελλε νὰ γίνῃ ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ὁ δικτάτωρ καὶ οἱ συνένοχοί του εἶχαν τεθῇ ἐκτὸς τοῦ νόμου· ἤρκει νὰ βεβαιωθῇ ἡ ταυτότης των ὑπὸ δύο δημοτικῶν ὑπαλλήλων, ὅπως τὸ Δικαστήριον τοὺς παραδώσῃ ἀμέσως εἰς τὸν δῆμιον. Ἀνεφύη ὅμως μία δυσκολία· ἡ βεβαίωσις τῆς ταυτότητος δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ κατὰ τοὺς ὀρισμένους τύπους, ἐπειδὴ ὁλόκληρον τὸ προσωπικὸν

τῆς Δημαρχίας εἶχε τεθῆ ἔκτος τοῦ νόμου. Ἡ Συνέλευσις ἐξουσιοδότησε τὸ Δικαστήριον νὰ βεβαιώσῃ τὴν ταυτότητα διὰ κοινῶν μαρτύρων.

Οἱ τριάρχαι ἤχθησαν εἰς τὸ ἱκρίωμα μετὰ τῶν κυριωτέρων συνενόχων των, ἐν τῷ μέσῳ κραυγῶν χαρᾶς καὶ μανίας καὶ ὕβρεων καὶ γελώτων καὶ ὀρχήσεων.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Εὐάριστος, ὅστις εἶχεν ἀνακτήσει ὅπως οὖν τὰς δυνάμεις του καὶ ἠδύνατο καὶ νὰ σταθῇ ὀρθίως, ἐξήχθη ἐκ τοῦ κελλίου του, ὠδηγήθη εἰς τὸ Δικαστήριον καὶ ἐτοποθετήθη, εἰς τὴν ἔδραν, τὴν ὁποίαν τοσάκις εἶχεν ἰδεῖ γεμάτην ἀπὸ κατηγορουμένων καὶ ὅπου ἐκάθισαν ἐκ περιτροπῆς τόσα θύματα ἐπιφανῆ ἢ ἄσημα. Ἔστενε τώρα αὕτη ὑπὸ τὸ βάρος ἐβδομήκοντα ἀτόμων, ὧν τὰ πλεῖστα ἦσαν μέλη τῆς Δημαρχίας, τινὲς δὲ ἔνορκοι, ὅπως ὁ Γκαμελέν, τεθέντες ἔκτος τοῦ νόμου. Ἐπανεῖδε τὴν ἔδραν του, τὸ στήριγμά της, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἠρέσκετο ν' ἀκουμβᾶ, τὴν θέσιν ἐκ τῆς ὁποίας ἐνέπνεε τὸν τρόμον εἰς τοὺς δυστυχεῖς τὴν θέσιν ὅπου καὶ αὐτὸς ἐδέησε νὰ ὑποστῇ τὸ βλέμμα τοῦ Ἰακώβου Μωβέλ, τοῦ Φορτουνὲ Σασάν, τοῦ Μαυρίκου Βροττώ, τὰ ἱκετυκὰ βλέμματα τῆς πολίτιδος Ροσεμώρ, ἥτις τὸν εἶχε διορίσει ἔνορκον καὶ τὴν ὁποίαν ἀντήμειψε μὲ μίαν καταδίκην εἰς θάνατον. Ἐπανεῖδεν ἄνωθεν τῆς ἔδρας, ὅπου ἐκάθηντο οἱ δικασταὶ ἐπὶ τριῶν καθεδρῶν ἐξ ἀνακάρδου, σκεπασμένην μὲ κόκκινον βελούδον τῆς Οὐτρέχτης, τὰς προτομὰς τοῦ Σαλιέ καὶ τοῦ Μαρά, καὶ τὴν προτομὴν ἐκείνου τοῦ Βρούτου, τὴν ὁποίαν ἡμέραν τινὰ ἐπεκαλέσθη. Τίποτε δὲν εἶχεν ἀλλάξει, οὔτε οἱ πελέκεις, οὔτε αἱ ρωμαϊκαὶ δέσμαι τῶν ράβδων, οὔτε οἱ κόκκινοι σκοῦφοι οἱ ζωγραφισμένοι ἐπὶ τοῦ χαρτίου τῶν τοίχων, οὔτε αἱ λουιδωραὶ αἱ ἐκτοξευόμεναι ὑπὸ τῶν πλεκτριῶν τῶν θεωρείων κατὰ τῶν μελλοθανάτων, οὔτε ἡ ψυχὴ τοῦ Φονκιέ-Τεμβίλ, ἰσχυρογνώμονος, φιλοπόνου, ἀνακινούντος μετὰ ζήλου τὰ φονικά του ἔγγραφα καὶ

ἀποστέλλοντος μὲ τὴν ἀπάθειαν τελείου δικαστοῦ τοὺς φίλους τῆς προτεραίας εἰς τὸν θάνατον.

Οἱ πολῖται Ρεμάκλ, θυρωρὸς καὶ ράπτης, καὶ ὁ Δυπὼν πρεσβύτερος, λεπτουργός, κατοικῶν εἰς τὴν πλατεῖαν Τιομβίλ, μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐπαγρυπνήσεως τοῦ τμήματος τῆς Νέας Γεφύρας, ἀνεγνώρισαν καὶ ἐβεβαίωσαν τὴν ταυτότητα τοῦ Γκαμελὲν (Εὐαρίστου) καλλιτέχνου ζωγράφου, πρῶν ἐνόρκου εἰς τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον, πρῶν μέλους τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τοῦ Δήμου. Παρέστησαν ὡς μάρτυρες ἐπ' ἀμοιβῇ ἐνὸς χαρτονομίσματος τῶν ἐκατῶν σολδίων, καταβαλλομένου ὑπὸ τοῦ τμήματος· ἐπειδὴ ὁμοῦς εἶχον διατελέσει εἰς σχέσεις ὡς γείτονες μὲ τὸν προγεγραμμένον ἠσθάνοντο καίποιαν στενοχωρίαν νὰ συναντήσουν τὸ βλέμμα του καὶ τὸ ἀπέφευγον. Ἄλλως τε, ἔκαμνε ζέστην, ἐδιψοῦσαν καὶ ἐβιάζοντο νὰ ὑπάγοιν νὰ ροφήσουν ἓνα ποτήρι κρασί.

Ὁ Γκαμελὲν μετὰ κόπου ἠδυνήθη ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸ ἀμάξιον· εἶχεν ὑποστῇ πολλὴν αἱμορραγίαν καὶ τὸ τραῦμά του τοῦ ἐπροξένει ἄλγος σφοδρόν. Ὁ ἠνίοχος ἐμάστισε τοὺς ὑποκούς καὶ ἡ πομπὴ ἐξεκίνησεν ἐν τῷ μέσῳ ἀποδοκιμασιῶν.

Γυναῖκες τινες, αἰτινες ἀνεγνώρισαν τὸν Γκαμελὲν, τοῦ ἐφώναζαν·

— Τράβα ! σύρε τώρα αἱμοδόρε !... Φονιά πρὸς δεκαοκτὼ φράγκα τὴν ἡμέραν !... Δὲν γελᾷ τώρα πλέον !... Κυττάξετε πόσον ὠχρὸς εἶνε ὁ ἄνθρωπος !

Ἦσαν αἱ αὐταὶ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε ἐξέθριζον τοὺς συνωμότας καὶ τοὺς ἀριστοκράτας, τοὺς ὑπερβολικοὺς καὶ τοὺς ἐπιεικεῖς, ἀποσταλέντας ὑπὸ τοῦ Γκαμελὲν καὶ τῶν συναδέλφων του εἰς τὴν λαιμητόμον.

Τὸ ἀμάξιον ἔκαμψε τὴν παρόχθιον ὁδὸν Μουφοντύ, διῆλθε βραδέως διὰ τῆς Νέας Γεφύρας καὶ τῆς ὁδοῦ δὲ λα Μονναί, διευθυνόμενον εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ἐπιναστίσεως, εἰς τὸ ἱκρίωμα τοῦ Ροβεσπιέρρου. Ὁ ἵππος ἐχώλαινε κατὰ

πᾶσαν στιγμήν ὁ ἡνίοχος τοῦ ἡγγίξε τὰ ὦτα μὲ τὸ μαστίγιον. Τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν, φαιδρόν, ζωηρόν, ἀνέκοπτε τὴν πορείαν τῆς ποιτῆς. Τὸ κοινὸν συνέχαιρε τοὺς χωροφύλακας, οἵτινες συνεκράτουν τοὺς ἵππους τῶν. Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ Ὀνωράτου αἱ ὕβρεις ἐδιπλασιάσθησαν. Νέοι τινές, γευματίζοντες εἰς τὸ διάμεσον τοῦ πρώτου πατώματος, ἀνοθεν τῶν αἰθουσῶν τῶν ἐστιατοριῶν τοῦ συρμοῦ, ἐπρόβαλαν εἰς τὰ παράθυρα μὲ τὴν πετσέταν εἰς τὸ χέρι καὶ ἐκραύγαζον·

— Καννίβαλοι ! ἀνθρωποφάγοι ! βρονκόλακες !...

Τὸ ἀμάξιον προσέκρουσε εἰς σωρὸν ἀκαθαρσιῶν, αἵτινες δὲν εἶχον ἀποκομισθῇ κατὰ τὰς δύο ἐκείνας ἡμέρας τῆς ταραχῆς, οἱ δὲ κοιψοὶ νέοι ἐφαιδρύνθησαν καὶ ἤρχισαν νὰ φωνάζουν·

— Τὸ κάρρον ἐκόλλησεν εἰς τὸν βοῦρκον !... Εἰς τὸν βόθρον οἱ Ἰακωβῖνοι !

Ὁ Γκαμελὲν ἐσκέπτετο καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἐννόησε τί συνέβαινε.

— Ἀποθνήσκω δικαίως, ἐσυλλογίσθη. Ἐνε δίκαιον νὰ δεχθῶμεν ἡμεῖς αὐτὰς τὰς ὕβρεις ποῦ ἐπιρρίπτονται κατὰ τῆς Δημοκρατίας καὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ τὴν προφυλάξωμεν. Ἐφάνημεν ἀδύνατοι χαρακτηῖρες· ὑπῆρξαμεν ἔνοχοι ἐπαικειᾶς. Ἐπροδώσαμεν τὴν Δημοκρατίαν· ὑπῆρξαμεν ἄξιοι τῆς τύχης μας. Καὶ αὐτὸς ὁ Ροβεσπιέρρος ὁ ἀγνός, ὁ ἅγιος ἡμάρτησεν ἀπὸ καλωσύνης, ἀπὸ ἡμερόττα· ἀλλὰ τὰ σφάλματά του ἐξηγοράσθησαν μὲ τὸ μαρτύριον. Καθὼς ἐκεῖνος, καὶ ἐγὼ ἐπρόδωσα τὴν Δημοκρατίαν· αὕτη ἐχάθη· εἶνε δίκαιον ν' ἀπολεσθῶ κ' ἐγὼ μαζί της. Ἐφείσθην τοῦ αἵματος· τώρα ἅς χυθῇ τὸ ἰδικόν μου. Ἄς ἀπολεσθῶ !... τὸ ἥξιζα...»

Ἐνῷ διελογίζετο ταῦτα, διέκρινε τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Ἐρωτοῦ ζωγράφου καὶ χεῖμαρρος πικρίας καὶ γλυκύτητος συνέρρευσαν βιαίως εἰς τὴν ψυχὴν του.

Τὸ ἐμπορικὸν ἦτο κλειστόν· αἱ κιγκλίδες καὶ τῶν τριῶν

παραθύρων τοῦ διαμέσου πατώματος ἦσαν ἐντελῶς κατεβασμένοι. Ὅτε τὸ ἀμάξιον διῆλθε πρὸ τοῦ ἀριστεροῦ παραθύρου, τοῦ παραθύρου τοῦ κυανοῦ δωματίου, μίᾳ χειρὶ γυναικὸς, ἣτις ἔφερεν εἰς τὸν παράμεσον δάκτυλον ἀργυροῦν δακτύλιον, παρεμέρισε τὸ ἄκρον τῆς κιγκλίδος καὶ ἔρριψε πρὸς τὸν Γκαμελὲν ἐν κόκκινον γαρύφαλον αἱ δεμέναι χεῖρες τοῦ καταδίκου δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸ πιάσουν, ἀλλὰ τὸ ἐπροσκόνησεν ὡς σύμβολον καὶ εἰκόνα τῶν ἐρυθρῶν καὶ μωμένων χειλέων, τὰ ὅποια εἶχον δροσίσει τὸ στόμα του. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐξωγκώθησαν ὑπὸ δακρύων καὶ κατεχόμενος ὢλος ὑπὸ τῆς γοητείας τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ ἐκείνου, ἀντίκρουσεν ὑψομένον ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Ἐπαναστάσεως τὸ καδμαγμένον φάσγανον.

ΚΘ'.

Ὁ Σηκουάνας ἐκύλιε εἰς τὸ ρεῦμά του τοὺς πάγους τοῦ μηνὸς Νιβόζ. Αἱ δεξαμεναὶ τοῦ Κεραμεικοῦ, τὰ ρυάκια τῶν ὁδῶν, αἱ κρήναι, ὅλα ἦσαν παγωμένα. Ὁ βόρειος ἄνεμος ἀνεσῆκωνεν εἰς τὰς ὁδοὺς κύματα ἀπὸ μόρια παγετοῦ. Οἱ ἵπτοι ἀπέπνεον ἀπὸ τοὺς μυκτῆρας ἀτμὸν λευκόν· οἱ πολῖται, διερχόμενοι, παρετήρουν τὰ θερμομέτρα εἰς τὴν θύραν τῶν ἐμπορικῶν τῶν διοπιτροπωλῶν. Ὑπάλληλός τις ἀπέμασσε τὴν πάχνην ἀπὸ τὰς ὑέλους τοῦ Ἑρωτος ζωγράφου καὶ οἱ περιέργοι ἔρριπτον τὸ βλέμμα ἐπὶ τῶν πωλουμένων εἰκόνων τῆς ἡμέρας. Εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν παριστάνετο ὁ Ροβεσπιέρρος συνθλίβων ἄνωθεν ποτηρίου, ὡς λεμόνιον, μίαν καρδίαν, διὰ νὰ ροφήσῃ τὸ αἷμα· ὑπῆρχον ἄλλαι μεγάλαι, ἀλληγορικαί, ὅπως ἡ Τιγροκρατία τοῦ Ροβεσπιέρρου· πανταχοῦ ἐφαίνοντο ὄφεις, ὄδραι, τέρατα φρικώδη, ἐξαπολυόμενα κατὰ τῆς Γαλλίας ὑπὸ τοῦ τυράννου. Διεκρίνοντο προσέτι· ἡ Φρικτὴ Συνωμοσία τοῦ Ροβεσπιέρρου, ἡ Σύλληψις τοῦ Ροβεσπιέρρου, ὁ Θάνατος τοῦ Ροβεσπιέρρου.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, μετὰ τὸ μεσημβρινὸν γεῦμα, ὁ Φίλιππος Δεμαϊ μὲ τὸ χαρτοφυλάκιον ὑπὸ μάλης, εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐμπορικὸν τοῦ Ἑρωτος ζωγράφου καὶ ἔδρε-
 ρεν εἰς τὸν πολίτην Ἰωάννην Βλαῖζ μίαν εἰκόνα τὴν ὅποιαν εἶχε χαράξει, παριστῶσαν τὴν Αὐτοκτονίαν τοῦ Ροβεσπιέρρου. Ὁ τεχνίτης εἶχε χαράξει τὴν μορφήν τοῦ Ροβεσπιέρρου ὅσον τὸ δυνατόν εἰδεχθεστέραν.

Ὁ γαλλικὸς λαὸς δὲν εἶχεν εἰσέτι κορεσθῆ ἔξ ὅλων τῶν μνημείων τῶν καθιερούμενων εἰς τὴν αἰσχύνην καὶ τὴν φρίκην τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρός, εἰς ὃν ἐπερρίπτοντο ὅλα τὰ ἐγκλήματα τῆς Ἐπαναστάσεως. Οὐχ ἤττον ὁ εἰκονοπώλης, ὅστις ἐγνώριζε τὰς διαθέσεις τοῦ κοινοῦ, εἰδοποίησε τὸν Δεμαί ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς θὰ τοῦ παρήγγελλε νὰ χαράττη εἰκόνας στρατιωτικῶν θεμάτων.

— Τώρα θὰ μᾶς χρειάζονται εἰκόνες μὲ νίκας, μὲ κατακτήσεις, μὲ σπαδιά, μὲ λοφία, μὲ στρατηγούς. . . Ὁ νοῦς μας εἶνε εἰς τὴν δόξαν. Τὸ αἰσθάνομαι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου. Κτυπᾷ ἡ καρδιά μου ὅταν ἀκούω τὰ κατορθώματα τῶν γενναίων στρατῶν μας. Ὅταν δὲ ἔχω κανένα τέτοιον αἰσθημα, παρατήρησα πάντοτε ὅτι καὶ ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος αἰσθάνεται τὸ ἴδιον. Μᾶς χρειάζονται πολεμισταὶ καὶ γυναῖκες, ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἀφροδίτη.

— Πολίτα Βλαῖζ, ἔχω ἀκόμη εἰς τὸ σπίτι μου δύο τρία σχέδια τοῦ Γκαμελέν, ποῦ μοῦ εἶχε δώσει νὰ τὰ χαράξω. Τὰ δέχεσθε ;

— Καθόλου.

— Ἀλήθεια ! ἐπειδὴ ἐνθυμηθήκαμε τὸν Γκαμελέν, ἀκούστε· χθὲς καθὼς ἐδιάβαινα ἀπὸ τὴν λεωφόρον τοῦ Τάμπλ, εἶδα εἰς τὸ μαγαζὶ ἐνὸς παλαιοπώλου, ὅπου εὗρίσκεται ἀντικρὺ εἰς τὸ σπίτι τοῦ Βωμαρσαί, ὅλας τὰς εἰκόνας ἐκείνου τοῦ δυστυχομένου. Ἐκεῖ ἦτον καὶ ὁ Ὁρέστης καὶ ἡ Ἡλέκτρα. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὁρέστου, ὅπου μοιάζει μὲ τὸν Γκαμελέν, εἶνε πραγματικῶς ὠραία, σᾶς βεβαιῶ. . . καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ τὰ χέρια εἶνε ἐξαισία. . . Μοῦ εἶπεν ὁ παλαιοπώλης πῶς ἡμπορεῖ μὲ εὐκολίαν νὰ πωλήσῃ αὐτὰ τὰ ἡμιτελῆ ἔργα εἰς ζωγράφους, ὅπου ἐπιθυμοῦν νὰ τὰ ἀποτελειώσουν. Ὁ κακομοῖρος ὁ Γκαμελέν ! . . . Θὰ ἐγίνετο ἰσως ἀξία καλλιτεχνικῆς πρώτης τάξεως, ἂν δὲν ἀνεκατεύετο εἰς τὰ πολιτικά.

— Εἶχε ψυχὴν ἐγκληματικὴν ! ἀπήντησεν ὁ πολίτης Βλαῖζ.

Ἐγὼ τὸν ἐξεσκέπασα εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἰδίαν θέσιν, ὅταν ἀκόμη ἐσυγκρατοῦσε τὰ αἰμοχαρῆ του ἔνστικτα... Δὲν μοῦ τὸ ἐσυγχώρησε ἀπὸ τότε... "Α !... ἦτον ἓνας παληάνθρωπος ἀπὸ τοὺς φίνους !

— Ὁ καχομοίρης ὁ νέος !... αὐτὸς ἦτο εἰλικρινής. Οἱ φανατικοὶ τὸν κατέστρεψαν.

— Δὲν κάμνεις καλὰ νὰ τὸν ὑπερασπίζεσαι, Δεμαῖ· εἶνε ἀσυγχώρητος.

— Βέβαια, πολῖτα Βλαῖζ· εἶνε ἀσυγχώρητος.

Καὶ ὁ πολίτης Βλαῖζ, κτυπῶν ἑλαφρῶς τὸν ὦμον τοῦ ὠραίου Δεμαῖ, ὑπέλαβεν·

— Οἱ καιροὶ ἄλλαξαν. Ἦμπορεῖ ν' ἀκούης νὰ σὲ λέγουν Βαρβαρὸν τώρα, ὅπου ἡ Συνέλευσις ἀνακαλεῖ τοὺς προεγγραμμένους... Ξεύρεις τί σκέπτομαι;... Νὰ μοῦ χαράξῃς, Δεμαῖ, μίαν προσωπογραφίαν τῆς Καρλόττας Κορδαί.

Γυνὴ τις ὑψηλή, ὠραία, μελαγχροινή, περιτυλιγμένη μὲ γουναρικά εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐμπορικὸν καὶ ἀπέτεινε πρὸς τὸν πολίτην Βλαῖζ φιλικὸν χαιρετισμόν. Ἦτο ἡ Ἰουλία Γκαμελέν ἀλλὰ δὲν ἔφερε πλέον τὸ ἡτμισμένον αὐτὸ ὄνομα· ἐκαλεῖτο «πολίτις χήρα Σασάν», καὶ ὑπὸ τὸν μανδύαν ἔφερε χιτῶνα κόκκινον πρὸς ἀνάμνησιν τῶν ἐρυθρῶν ὑποκαμίσων τῶν θυμάτων τῆς Τρομοκρατίας.

Ἡ Ἰουλία κατ' ἀρχὰς εἶχε διακόψει τὰς σχέσεις μὲ τὴν ἐρωμένην τοῦ Εὐαρίστου· πᾶν ὅ,τι συνεδέετο μὲ τὸν ἀδελφόν της τῆς ἦτο μισητόν. Ἀλλ' ἡ πολίτις Βλαῖζ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Εὐαρίστου εἶχε παραλάβει τὴν δυστυχημένην μητέρα του καὶ τὴν ἐγκατέστησεν εἰς τὸ ὑπερῶν τῆς οἰκίας τοῦ Ἐρωτοῦ ζωγράφου. Καὶ ἡ Ἰουλία κατέφυγεν ἐκεῖ μαζί της κατ' ἀρχὰς· κατόπιν εὗρεν ἐργασίαν εἰς ἓν ἐμπορικὸν συρμῶν εἰς τὴν ὁδὸν Λομβαρδῶν. Ἡ βραχεῖα κόμη της, κοιμένη κατὰ τὸν συρμόν τὸν λεγόμενον «τῶν θυμάτων» καὶ τὸ πένθος της ἐφείλκυν ἐπ' αὐτῆς τὰς συμκαθελας τῆς κομψῆς νεολαίας. Ὁ Ἰωάννης Βλαῖζ, τὸν ὁποῖον ἡ Ρόξα

Τεθενέν εἶχε σχεδὸν ἐγκαταλείψει, τῆς ἐπρόσφερε τὰς περιποίησεις του, τὰς ὁποίας ἐκείνη ἀπεδέχθη. Ἐν τούτοις ἡ Ἰουλίᾳ ἠρέσκετο νὰ φέρῃ, ὅπως κατὰ τὰς παρελθούσας τραγικὰς ἡμέρας, ἀνδρικήν ἐνδυμασίαν παρήγγειλεν ἐν ὥραϊον ἀνδρικὸν ἐνδυμα καλλωπισμοῦ «μυσκαδίνου» καὶ μετέδαινε πολλάκις, κρατοῦσα χονδρὰν ράβδον εἰς τὴν χεῖρα, νὰ γευματίσῃ εἰς κανὲν καπηλεῖον τῆς Σέβρης ἢ τοῦ Μεδὸν μὲ καμμίαν μοδιστρούλαν. Ἀπαρηγόρητος διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἔραστοῦ της, τοῦ πρώην εὐγενοῦς, τοῦ ὁποίου ἔφερε τὸ ὄνομα, ἡ ἀρρενωπὴ Ἰουλίᾳ δὲν εὗρισκεν ἀνακούφισιν ἄλλην τῆς λύπης της παρὰ εἰς τὴν ὀργὴν καὶ ὁσάκις συνήντα Ἰακωθίνους, ἐξήγειρεν ἐναντίον των τοὺς διαβάτας, ἐκφέρουσα κραυγὰς θανάτου. Ὀλίγος καιρὸς τῆς ἔμενε διὰ νὰ τὸν ἀφιερῶσθαι εἰς τὴν μητέρα της, ἣτις μόνη εἰς τὸ δωμάτιόν της, ἐνθυμίζεν ἀδιακόπως τὰς προσευχὰς της, τόσον πολὺ συντετριμμένη ἐξ αἰτίας τοῦ τραγικοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ της, ὥστε οὔτε λύπην δὲν ἦτο πλέον εἰς θέσιν νὰ αἰσθανθῇ. Ἡ Ρόζα εἶχε γεῖνει ἢ ἀχώριστος σύντροφος τῆς Ἐλωδίας, ἣτις ὠρισμένως ἦτο πολὺ συμβιβαστικὴ μὲ τὰς μητριὰς της.

— Ποῦ εἶνε ἡ Ἐλωδία ; ἠρώτησεν ἡ πολίτις Σασάν.

Ὁ Ἰωάννης Βλαῖζ ἀπήντησε διὰ νεύματος ὅτι ἠγνῶει. Οὐδέποτε ἐγνώριζε ποῦ εὗρισκετο ἡ θυγάτηρ του· αὐτὸ πλέον τὸ εἶχεν ἀναγάγει εἰς σύστημα.

Ἡ Ἰουλίᾳ ἤρχετο νὰ τὴν παραλάβῃ διὰ νὰ ὑπάγουν πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Τεθενέν εἰς Μανσῶ, ὅπου διέμενεν ἡ ἠθοποιός, κατοικοῦσα εἰς μίαν ἐξοχικὴν οἰκίαν μὲ κήπον. Εἰς τὴν εἰρκτὴν τῆς Κονσιερζερίας ἡ Τιθενέν εἶχε γνωρισθῇ μὲ ἓνα πλούσιον προμηθευτὴν τοῦ στρατοῦ, τὸν πολίτην Μονφόρ. Ἀποφυλακισθεῖσα πρώτῃ, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἰωάννου Βλαῖζ, ἐπέτυχεν αὐτὴ κατόπιν τὴν ἀποφυλάκισιν τοῦ πολίτου Μονφόρ, ὅστις ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν του, ἤρχισε νὰ προμηθεύῃ τροφίμα εἰς τὸν στρατὸν καὶ ἐπεδόθη εἰς κερδοσκοπικὰς ἐπιχειρήσεις ἐπὶ τῶν οἰκοπέδων τῆς σπου-

κίας Περινιέρ. Οἱ ἀρχιτέκτονες Λεδού, Ὀλιβιέ καὶ Οὐαϊλλύ, ἀποδομοῦν ἐκεῖ ὠραίας οἰκίας καὶ ἡ ἀξία τῶν οἰκοπέδων εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἐτριπλασιάσθη. Ὁ Μονφόρ ἦτο, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς φυλακισέως του εἰς τὸ Λουξεμβούργον, ὁ ἐραστής τῆς Τεβενέν τῆς ἐχάρισε μικρὸν παλάτιον, κείμενον πλησίον τοῦ Τίβολι καὶ τῆς ὁδοῦ Βράχου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀρκετὴν ἀξίαν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν δὲν ἐστοίχιζε τίποτε, διότι ἡ πώλησις τῶν παρακειμένων γαιῶν τὸν εἶχε πλουσιοπαρόχως ἀποζημιώσει. Ὁ Ἰωάννης Βλαῖς ἦτο ἀνθρωπος ἀξιόλογος· ἐφρόνει ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπομένῃ ὅ,τι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ· ἄφησε τὴν Τεβενέν εἰς τὸ Μονφόρ, χωρὶς νὰ τὰ χαλάσῃ μαζὶ της.

Ἡ Ἐλωδία, ὀλίγον μετὰ τὴν ἀφίξιν τῆς Ἰουλίας εἰς τὸν Ἑρωτάζωγρον κατήλθε στολισμένη κατὰ πάντα εἰς τὸ ἐμπορικόν. Ὑπὸ τὸ ἐπανωφόριόν της, παρὰ τὴν δρμιτύτητα τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, ἡ λευκὴ ἐσθῆς της ἄφινε τὸ στῆθός της γυμνόν. Τὸ πρόσωπόν της εἶχεν ὠχριάσει, ἡ ὀσφύς της εἶχε λεπτυνθῇ, τὸ βλέμμα της ἦτο χαῦνον καὶ ὀλόκληρον τὸ εἶναί της ἀπέπνεε τὴν φιληδονίαν.

Αἱ δύο γυναῖκες μετέβησαν εἰς τὴν κατοικίαν τῆς Τεβενέν, ἣτις τὰς ἀνέμενε. Ὁ Δεμαί τὰς συνώδευσεν ἡ ἠθοποιὸς τὸν ἐ συμβουλευέτο διὰ τὴν διακόσμησιν τῆς οἰκίας της. αὐτὸς δὲ ἠγάπα τὴν Ἐλωδίαν, ἡ ὁποία κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἦτο πλέον ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ ἀποφασισμένη νὰ μὴ τὸν ἀφήσῃ νὰ ὑποφέρει περισσότερον. Ὅτε αἱ δύο γυναῖκες διῆλθον πρὸ τοῦ Μονσώ, ὅπου εἶχον ἐνταφιασθῇ ὑπὸ στρώμα ἀσβέστου, τὰ σώματα τῶν καρατομηθέντων εἰς τὴν πλατείαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ Ἰουλία εἶπε·

— Καλὰ τώρα ποῦ εἶνε κρύνον ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνοιξιν εἰ ἀναθυμιάσεις ἀπ' αὐτὸ τὸ μέρος θὰ δηλητηριάξουν τὴν μιστὴν πόλιν.

Ἡ Τεβενέν ἐδέχθη τὰς δύο φίλας της εἰς μίαν αἴθουσαν ἀρχαίου ρυθμοῦ, τῆς ὁποίας οἱ καναπέδες καὶ αἱ ἔδραι εἶχον

σχεδιασθῇ ὑπὸ τοῦ Δαβίδ. Ἀντίγραφα ρωμαϊκῶν ἀναγλύφων ἐκόσμουσαν τοὺς τοίχους, ἀνωθεν τῶν ἀγαλμάτων, τῶν προτομῶν καὶ τῶν κηροπηγίων.

Ἡ οἰκοδόμοινα ἔφερε φενάκην μὲ σῦλους βοστρύχους, χρώματος ξανθοῦ. Αἱ φενάκαι ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦσαν εἰς συχνοτάτην χρῆσιν· εἰς πᾶσαν προικοσκευὴν περιλαμβάνοντο ἕξ, ἢ δώδεκα, ἢ δεκαοκτὼ φενάκαι. Ἐσθῆς στενὴ, κατὰ τὸν συρμὸν τῆς ἐποχῆς, περιέβαλλε τὸ σῶμά της ὡς καλῶς ἡμευσμένη θήκη.

Ρίψασα ἓνα μανδύαν ἐπὶ τῶν ὤμων, ὠδήγησε τὰς φίλας της καὶ τὸν χαράκτην εἰς τὸν κῆπον, τὸν ὁποῖον ἐσχεδίαζεν ὁ Λεδοῦ, καὶ ὅστις δὲν ἦτο ἀκόμη παρὰ χάος, ἀπὸ γυνάμιντα δένδρα καὶ σωροὺς ἀσβεστοχώματος. Τοὺς ἔδειξε μῶλα ταῦτα τὸ ἄντρον τοῦ Φιγκάλου, ἓνα ναύσκον γοτθικὸν μὲ ἓνα κώδωνα, ἓνα ναὸν ἀρχαῖον, ἓνα χεῖμαρρον, τὰ ὅποια ἐμελλον νὰ ἐκτελεσθοῦν.

— Ἐκεῖ, εἶπε, δεικνύουσα μίαν συστάδα ἐλατῶν, θ' ἀνεγείρω ἓνα κενοτάφιον εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀτυχοῦς Βροττώ Δεξιλέτ. Δὲν τοῦ ἤμουν ἀδιάφορος. Ἦτο ἀξιαγάπητος. Τὰ τέρατα τὸν ἐθανάτωσαν· καὶ τὸν ἔκλαυσα! Δεμαί, νὰ μεῦ σχεδιάσῃς μίαν νεκρικὴν κάλπην ἐπάνω εἰς μίαν στήλην.

Καὶ σχεδὸν ἀμέσως ἐπρόσθεσεν·

— Εἶνε ἀπελπισία!... ἤθελα νὰ δώσω ἓνα χορὸν αὐτὴν τὴν ἐβδομάδα, ἀλλὰ ὅλοι οἱ μουσικοὶ εἶνε πιασμένοι πρὸ τριῶν ἐβδομαδίων... Χορεύουν κάθε βράδυ εἰς τὸ σπῆτι τῆς πολιτείας Ταλλιέν.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ἡ ἄμαξα τῆς Τεβενέν μετέφερε τὰς τρεῖς φίλας καὶ τὸν Δεμαί εἰς τὸ θέατρον Φεδῶ. Ὅλη ἡ κοινὴ κοινωνία τῶν Παρισίων ἦτο συνηγμένη ἐκεῖ. Αἱ γυναῖκες ἔφερον κόμμωσιν ἀρχαϊκὴν, ἢ κατὰ τὸν συρμὸν τῶν θυμμάτων, καὶ ἐσθῆτας πολὺ ἀνοικτάς, ἢ λευκάς, μὲ χρυσὰ ψήγματα· οἱ ἄνδρες ἔφερον μαῦρα περιλαίμια πολὺ ὑψηλὰ καὶ

ὁ πῶγων των ἐξηφρανίζετο μέσα εἰς τοὺς πλατεῖς λευκοὺς
λαιμοδέτας.

Τὸ πρόγραμμα τοῦ θεάτρου ἀνήγγελλε τὴν παράστασιν
τῆς Φαίδρας καὶ τοῦ Σκύλου τοῦ Κηπου-
ροῦ. Τὸ κοινὸν ἀπήτησε νὰ παιχθῇ ὁ προσφιλεῖς εἰς τὴν
κοινην νεολαίαν ὕμνος· Ἡ ἀφύπνισις τοῦ λαοῦ.

Ἡ αὐλαία ἤρθη καὶ ἀνὴρ τις κοντόχονδρος ἐφάνη ἐπὶ
τῆς σκηνῆς· ἦτο ὁ περίφημος Λαῦς. Ἐψαλε μὲ ὠραίαν φω-
νὴν ὁξυφώνου τὸ ᾄσμα·

Λαὲ γαλλικέ, λαὲ ἀδελφῶν!...

Χειροκροτήματα τόσον θορυβώδη ἀντήχησαν, ὥστε τὰ
κρύσταλλα τοῦ πολυελαίου ἐκροτάλιζον. Ἐπειτα ἠκούσθη-
σαν ψάθυροι καὶ ἡ φωνὴ παλίτου τινός, φέροντος πῦλον στοργ-
γύλον, ἀπήντησε ψάλλουσα τὸν Μασσαλιωτικὸν ὕμνον·

Δεῦτε, παῖδες τῆς πατρίδος!...

Ἡ φωνὴ αὕτη ὁμῶς κατεπνίγη ὑπὸ τῶν ἀποδοκμιασῶν.
Κραυγαὶ ἀντήχησαν·

— Κάτω οἱ τρομοκράται! θάνατος εἰς τοὺς Ἰακωβίνους.

Καὶ ὁ Λαῦς ἀνακληθεὶς ἔψαλε διὰ δευτέραν φορὰν τὸν
ῥυθμὸν τῶν Θεσμιδωριανῶν·

Λαὲ γαλλικέ, λαὲ ἀδελφῶν!...

Εἰς ὅλας τὰς αἰθούσας τῶν θεάτρων εὗρίσκετο ἡ προτομὴ
τοῦ Μαρά, ὑψουμένη ἐπὶ στήλης, ἢ ἀνηρτημένη ἐπὶ βάνθρου
εἰς τὸν τοῖχον. Εἰς τὸ θέατρον Φεδῶ ἡ προτομὴ ἠγείρετο ἐπὶ
μικροῦ βάνθρου παρὰ τὸ ἐν πλευρὸν τῆς σκηνῆς.

Ἦνῶ ἡ ὀρχήστρα ἐξετέλει τὴν εἰσαγωγὴν τῆς Φαί-
δρας καὶ τοῦ Ἰππολύτου, εἰς τῶν κομφετο-
μένων νέων, δεικνύων τὴν προτομὴν μὲ τὴν ἄκραν τῆς ρά-
βδου του, ἀνέκραξε·

— Κάτω ὁ Μαρά!

Καὶ ὅλον τὸ κοινὸν τῆς αἰθούσης ἐπανέλαβε·

— Κάτω ὁ Μαρά! κάτω ὁ Μαρά!

Φωναὶ δὲ εὐγλωττοὶ ἠκούσθησαν, δεσπόζουσαι τοῦ θουόβου.

— Ἐάνε αἰσχος νὰ μένη ἀκόμη αὐτὴ ἡ προτομή !

— Ὁ κατὰπτυστος Μαρά βασιλεύει παντοῦ πρὸς καταισχύνην μας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν προτομῶν εἶνε ἴσος μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν κεφαλῶν τοῦ ἡθέλε νὰ κόψη !

— Φρύνε φαρμακερέ !

— Τίγρις !

— Μαῦρο φεῖδι !

Αἴφνης θεατὴς τις, κομψῶς ἐνδεδυμένος, ἀναβάς εἰς τὸ στήριγμα τοῦ θεωρείου του, ᾤθησε τὴν προτομὴν καὶ τὴν ἀνέτρεψε. Ἡ ἐκ γήψου κεφαλὴ διερράγη καὶ τὰ συντρίμματά της κατέπεσαν ἐπὶ τῶν μουσικῶν, ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα τοῦ κοινοῦ, τὸ ὅποιον ἐγερθὲν ὀρθιον, ἐτόνισε τὸν ὕμνον τῆς Ἀφυπνίσσεως τοῦ λαοῦ.

Λαὲ γαλλικέ, λαὲ ἀδελφῶν !...

Μεταξὺ τῶν πλέον ἐνθουσιωδῶν ψαλτῶν ἡ Ἐλωδία ἀνεγνώρισε τὸν ὠραῖον δραγόνον, τὸν ἄλλοτε ὑπαλληλίσκον δικολάβου, τὸν Ἀνρύ, τὸν πρῶτον αὐτῆς ἐραστήν.

Μετὰ τὴν παράστασιν ὁ ὠραῖος Δεμαῖ προσεκάλεσεν ἄμαξαν καὶ ᾠδήγησε τὴν πολίτιδα Βλαῖς εἰς τὸν Ἐρωταζωγράφον.

— Τὸ πιστεύεις. Ἐλωδία, ὅτι σὲ ἀγαπῶ ; τῆς εἶπε.

— Τὸ πιστεύω, διότι ἀγαπᾷς ὅλας τὰς γυναῖκας.

— Τὰς ἀγαπῶ ὅλας μαζί σ' ἐσένα.

Ἡ Ἐλωδία ἐμειδίασε.

— Πολὺ μεγάλην θέσιν θ' ἀποκτοῦσα, ἂν, μὲ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν γυναικῶν ὅπου ὑπάρχει σήμερον, ἀπεφάσκει νὰ γείνω γιὰ τοῦ λόγου σου ὅλες αὐτές.

— Ἐλωδία, σοῦ ὀρκίζομαι. . .

— Τί ! δοκούς μοῦ κάνεις, πολῖτα Δεσανέλ ; ἢ πολὺ ἀπλοῦς εἶσαι, ἢ ἀποδίδεις εἰς ἐμὲ πολλὴν ἀπλότητα.

Ὁ Δεμαῖ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀπαντήσῃ τίποτε καὶ ἡ Ἑλωδία ἐθεώρησεν ὡς νίκην ὅτι τὸν ἀπεστόμωσεν.

Ἔως τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ τοῦ Νόμου ἤκουσαν ἄσματα καὶ κραυγὰς καὶ εἶδον σκιάς κινουμένας πέριξ πυρᾶς. Ἦτο ὄμιλος κομφενομένων, οἵτινες μετὰ τὴν ἔξοδόν των ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ Θεάτρου ἔκαιον ἐν ἀνδρείκελον, παριστάνον τὸν Φίλον τοῦ Λαοῦ.

Ἔως τὴν ὁδὸν Ὀνωράτου ὁ δίκωχος πῖλος τοῦ ἀμαξηλάτου προσέκοψεν εἰς ἐν κωμικὸν ὁμοίωμα τοῦ Μαρά, κρεμασμένον ἀπὸ τὸν φανὸν τῆς ὁδοῦ.

Ὁ ἀμαξηλάτης, παιδρυνθεὶς ἐκ τοῦ περιστατικοῦ ἐκείνου καὶ στραφεὶς, διηγήθη πρὸς τοὺς ἐπιβάτας τῆς ἀμάξης του πῶς ὁ ἐντοσθιοπώλης τῆς ὁδοῦ Μοντοργκέιλ ἔβαψε μὲ αἷμα τὴν κεφαλὴν μιᾶς προτομῆς τοῦ Μαρά λέγων «Αὐτὸ τοῦ ἦρξε !» καὶ πῶς μερικὰ παιδιά δέκα ἐτῶν ἔρριψαν τὴν προτομὴν εἰς τὸν ὁχετὸν καὶ πῶς οἱ πολῖται μὲ ἐτοιμότητα ἐφώνησαν· «Αὐτὸ εἶνε τὸ Πάνθεόν του !»

Ἐν τούτοις εἰς ὅλα τὰ ἐστιατόρια καὶ τὰ ποτοποιεῖα ἤκούετο ἀδόμενον τὸ ᾄσμα·

Λ α ε γ α λ λ ι κ έ , λ α ε ἀ δ ε λ φ ῶ ν ! . . .

Ὅτε ἔφθασαν εἰς τὸν Ἑρωταζωγράφον, ἡ Ἑλωδία τὸν ἀπεχαιρέτησε·

— Χαῖρε, τοῦ εἶπε πηδῶσα ἀπὸ τῆς ἀμάξης.

Ὁ Δεμαῖ ὅμως τὴν ἰκέτευσε μὲ τρυφερά λόγια, καὶ τόσον ἐπέμεινε καὶ μὲ τόσῃν γλυκύτητι, ὥστε ἐκείνη δὲν ἔλαβε τὸ θάρρος νὰ τὸν ἀφήσῃ ἔξω.

— Εἶνε ἀργά, τοῦ εἶπε· δὲν θὰ μείνῃς παρὰ μίαν στιγμὴν.

Ἔως τὸν κυανοῦν θάλαμον ἀφήρесе τὸ ἐπανωφόριόν της καὶ ἐφάνη μὲ τὴν λευκὴν ἀρχαϊκὴν ἐσθῆτά της περισφίγγουσαν τὰ θερμὰ καὶ εὐσαρκα μέλη της.

— Θὰ κρῶνῃς ἴσως, τοῦ εἶπε. Τώρα θὰ ἀνάψω φωτιά· εἶνε ἑτοιμὴ.

Ἐπριψε τὸ πυρεῖον καὶ μετέδωκε τὸ πῦρ εἰς τὴν ἐστίαν.

Ὁ Φίλιππος τὴν ἤρπασεν εἰς τὰς ἀγκάλας του μὲ τὴν ἀνδρότητα καὶ τὴν προσοχὴν τὴν ἀποκαλύπτουσαν τὴν ρώμην, ἡ Ἐλωδία δὲ ἡσθάνθη παραδόξον ἡδονήν. Ἐνῷ δὲ ἤδη ὑπέκλιπτεν ὑπὸ τοὺς ἀσπασμούς του, ἀπηλλάγη τοῦ ἐναγκαλισμοῦ του λέγουσα·

— Ἀφῆσέ με.

Ἐλυσε τὴν κόμην της βραδέως πρὸ τοῦ κατόπτρου τῆς ἐστίας. Ἐπειτα ἐκύτταξε μελαγχολικῶς τὸ δακτυλίδιον, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὸν παρήμεσον δάκτυλον τῆς ἀριστερᾶς χειρός, τὸ μικρὸν ἀργυροῦν δακτυλίδιον, ἡ ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐντετυπωμένη εἰκὼν τοῦ Μαῤᾷ δὲν διεκρίνετο πλέον ἐκ τῆς πιέσεως καὶ τῆς χρήσεως. Τὸ παρατήρησεν ἕως ὅτου τὰ δάκρυα ἐθόλωσαν τοὺς ὀφθαλμούς της, ἔπειτα τὸ ἀφῆρεσεν ἡσυχῶς καὶ τὸ ἔρριπεν εἰς τὰς φλόγας.

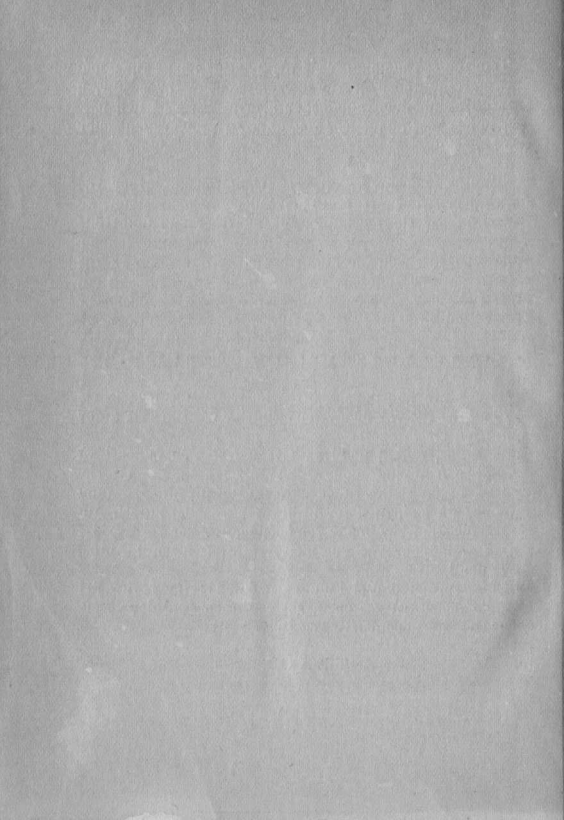
Τότε δέ, λάμπουσα, μὲ τὰ δάκρυα καὶ τὸ μειδίαιμά της, ὠραία ἀπὸ τὸν πόθον καὶ τὸν ἔρωτα, ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Φιλίππου.

Ἡ νῦξ ἦτο ἤδη βαθεῖα, ὅτε ἡ πολίτις Βλαῖς ἤνοιξεν εἰς τὸν ἐραστὴν της τὴν θύραν τοῦ δωματίου καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν σιγὰ μέσα εἰς τὸ σκότος·

— Χαῖρε, ἀγάπη μου!... εἶνε ἡ ὥρα ποῦ ἡμπορεῖ νὰ ἀπιστρέψῃ ὁ πατέρας μου... Ἄν ἀκούσῃς κρότον εἰς τὴν σκάλαν, ἀνέβα εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα καὶ μὴ κατεβῇς παρὰ ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον κίνδυνος νὰ σὲ ἰδῇ κανεὶς. Διὰ νὰ σοῦ ἀνοίξουν τὴν θύραν τοῦ δρόμου, κτύπησε τρεῖς φορές εἰς τὸ παράθυρον τῆς θυρωροῦ. Χαῖρε, ζωὴ μου! Χαῖρε, ψυχὴ μου!

Οἱ τελευταῖοι δαυλοὶ ἔλαμπον ἀκόμῃ εἰς τὴν ἐστίαν. Ἡ Ἐλωδία ἀφῆκε νὰ καταπέσῃ ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τὸ εὐτυχισμένον καὶ κουρασμένον κεφάλι της.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΚΥΡΑΣ

15 Ὁδὸς Παπαρρηγοπούλου

1. Πολυδίου Δημητρακοπούλου

Μάγδα ἡ Ἑβραία

Μυθιστόρημα τῆς ἐποχῆς τοῦ 1863. — Μὲ βάσιν μίαν ὥραϊαν Ἑβραιοπούλαν τῆς Πλάκας, ἡ ὁποία γίνεται τὸ μῆλον τῆς ἐριδος μεταξὺ τῶν νέων τῆς ἐποχῆς, ὁ συγγραφεὺς δίδει μίαν ὥραϊαν ἠθογραφίαν τῆς ἐποχῆς τῆς μεταπολιτεύσεως. Ἡ ἱστορία τοῦ ἐξηκονταετοῦς μπάριμπα - Χρόνη, ἐρωτευμένου μὲ τὴν 16έτιδα Μάγδαν, ὁ Δημήτριος Βούλγαρης, ἕνας τύπος τῆς ἐποχῆς, ὁ Νικολάκης Μπόμπας, ὁ Ἑβραῖος Ἀδράμης, εἶνε χαρακτηριστοὶ, οἱ ὅποιοι περιγράφονται μὲ πολλὴν τέχνην.

Δεμένον δραχ. 2,30.

2. Ἑρρίκου Μυρζέ

Σκηναὶ τοῦ Βοημικοῦ βίου

Μετάφρασις ΕΜΜ. ΡΟ-Ι-ΔΟΥ

Τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ Μυρζέ, τὸ πλῆρες ἀπὸ χάριν καὶ ἀττικὸν αἶας, τὸ συνδυάζον τὴν τρέλλαν τῆς νεότητος μὲ τὴν φιλοσοφίαν τῆς φιλαλληλίας καὶ τοῦ πόνου, δὲν ἤμποροῦσε νὰ εἶη καλλιτέρον μεταφραστὴν ἀπὸ τὸν ἑξοχον κριτικόν, τὸν ἀριστον λογογράφον Ροῦδην.

Αἱ «Σκηναὶ τοῦ Βοημικοῦ Βίου» θὰ ἀναγινώσκωνται πάντοτε, διότι οἱ περιγραφόμενοι τύποι εἶνε παντοτεῖνοί.

Δεμένον Δραχ. 2.

Δραχ. 2.30 κατὰ μῆνα διὰ βιβλία 30 δραχ.

3. Νικολάου Μείρα

Ὁ Φακίρης

Μετάφρασις ΜΠΑΜΠΗ ΑΝΝΙΝΟΥ

Με περισσὴν τέχνην εἰς τὸ περιτετιωδὲς τοῦτο μυθιστόρημα καὶ με δύνανιν περιγραφῆς ἐκτίθενται τὰ δραματικὰ συμβάντα ἐνὸς πλουσίου Ἀμερικανοῦ σοφοῦ, ὁ ὁποῖος ὑποβάλλεται μετὰ τῆς θυγατρὸς του εἰς κινδυνῶδες ταξείδιον εἰς τὰς Ἰνδίας, ἐν τῷ μέσῳ φαντασιῶν ὁπαδῶν τῶν αἰμοχαρῶν θρησκευτικῶν ἀρέσεων τῆς χώρας, σωζόμενος ἐν τέλει ὑπὸ τῆς τόλμης καὶ τῆς εὐφρίας τοῦ ἀνέψιου του.

Δεμένον Δραχ. 1.80.

4. Μαρκέλλας Τιναιρ

Πρὶν ἀπὸ τὸν ἔρωτα

Μετάφρασις Γ. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

Τὸ λεπτότατον ψυχολογικὸν μυθιστόρημα τῆς Μαρκέλλας Τιναιρ, εἶνε ἡ ἱστορία ἐνὸς κοριτσιοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπατηθὲν ἀπὸ τὰ πρῶτα νεανικά του ὄνειρα, διέρχεται ὅλας τὰς στάσεις ἐνὸς παραδόξου καὶ κυμαινομένου πάθους, πρὶν καταλήξῃ εἰς τὸν μεγάλον ἀληθινὸν ἔρωτα.

Δεμένον Δραχ. 1.65.

5. Ματθίλδης Σεράο

Χαμένη ἀγάπη

Μετάφρασις Γ. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

Τὸ αισθηματικὸν ἔργον τῆς διασήμου Ἰταλίδος μυθιστοριογράφου, στρεφόμενον περὶ τὸν ἀτυχῆ ἔρωτα νεαρῆς γυναικὸς πρὸς ἕνα

ἄνδρα ψυχρὸν καὶ ἐγωϊστὴν, περιγράφει μὲ τὸ λεπτὸν γυναικεῖον αἰσθημα καὶ μὲ τεχνικωτάτην ψυχολογικὴν ἀνάλυσιν τὴν σύγκρισιν δύο ἀτομοίων χαρακτηρῶν, ἀπολήγουσαν μοιραίως εἰς τραγικὴν καταστροφὴν.

Δεμένον Δραχ. 2.10.

---

6. Β. Δανζέν

Τί πρέπει νὰ ξεύρη κάθε κορίτσι

Μετάφρασις Κ. ΖΑΜΠΑ

Ὁ ἀναγνώστης μ' ἐνδιαφέρον παρακολουθεῖ τὸν αἰσθηματικὸν καὶ προσοδευτικὸν συγγραφέα του, τὸν νεωτεριστὴν φιλόσοφον Β. Δανζέν εἰς τὰς πρωτοτύπους καὶ νεωτεριστικὰς ιδέας του. Διὰ κάθε κόρην εἶνε ὁ σύμβουλος τῶν καθημερινῶς παρουσιαζομένων δυσλύτων προβλημάτων τῆς ζωῆς. Ὁ συγγραφεὺς γνωρίζει νὰ δίδῃ ὅλα τὰ δικαιώματα εἰς τὰ κορίτσια, γοῖς νὰ κλονίξῃ τὴν ἠθικὴν βᾶσιν τῆς οἰκογενείας.

Δεμένον Δραχ. 1.65.

---

7. Δημ. Γρ. Καμπούρογλου

Ἀθηναϊκὰ Διηγήματα

Τέσσαρα ἀθηναϊκῆς ὑποθέσεως διηγήματα περιλαμβάνονται εἰς τὸν τόμον αὐτόν : ὁ Μενέλαος Κατραβάς, ὁ Ἄθως Ἀρούρης, ἡ Κυρὰ Ματρώνα, καὶ τὸ τελευταῖον, ἡ Μαρομαρωμένη Βασιλοπούλα, ἱστορικόν, μὲ ὑπόθεσιν τὴν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀρπαγὴν τῆς Κονιάτιδος.

Εἶνε γνωστὸν πόσον ὁ κ. Καμπούρογλου γνωρίζει τὴν πόλιν μας, τὴν ζωὴν τῆς καὶ τὴν ψυχὴν τῆς ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεώς της μέχρι σήμερον, ὥστε ὁ τόμος τῶν «Ἀθηναϊκῶν Διηγημάτων» νὰ γίνῃ ἀνάγκαστος.

Δεμένον Δραχ. 1.85.

Δραχ. 2.50 κατὰ μῆνα διὰ βιβλία 50 δραχ.

8. Βίκτωρος Ουγγώ

Ὁ Βασιλεὺς διασκεδάζει

Μετάφρασις ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΖΑΛΟΚΩΣΤΑ

Τὸ ἔξοχόν αὐτὸ δράμα, τὸ συνταράξαν ἄλλοτε τὴν Γαλλίαν καὶ ἀφριθμῆσαν μέχρι τοῦδε πλείους ἐκδόσεις εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, παραδίδομεν εἰς τὸ κοινὸν πρὸς ἀνάγνωσιν.

Δεμένον Δραχ. 1.65.

---

9. Μαρκέλλου Πρεδὸ

Γυναικεῖαι ἐπιστολαί

Μετάφρασις Γ. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ὅλη ἡ σπαρακτιστὴ, ἡ βαθυτάτη, ἡ σατανικὴ ψυχολογία τῆς γυναικός, τὰ μυστικὰ καὶ τὰ μυστήρια πάσης γυναικεῖας καρδίας. Ἡ καυστικώτερα καταγγελία τοῦ γάμου, ὁ κυνικώτερος ἀπολογισμὸς τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν, ἀλλὰ ταῦτοχρόνως μὲ δύο γραμμὰς εἰς τὸ τέλος κάθε ἐπιστολῆς, τὸ ἠθικώτερον συμπέρασμα.

Δεμένον Δραχ. 1.80.

---

10. Ὁσκαρ Οὐάϊλντ

DE PROFUNDIS

Ὁ ἰδιωτροπώτερος καὶ νεώτερος τῶν Ἀγγλῶν συγγραφέων, καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῆς μοίρας καὶ τῆς κακίας τῶν ἀντιπάλων του, ἀπεκρουστάλλωσε εἰς ἓν πεζὸν ποίημα τὰς ἐντυπώσεις του ἐν τῇ φυλακῇ, ποῦ ἡ ἀδικία καὶ ἡ μοχθηρία τὸν εἶχαν ρίψει.

Τὴν φιλολογικὴν καὶ φιλοσοφικὴν αὐτὴν μελέτην κατ' ἀριστο-
τεχνικὴν μετάφρασιν, τὸ διαμάντι αὐτὸ τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας,
ἐκρίναμεν καλὸν νὰ περιλάβωμεν εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεών μας
ἐκ τῶν πρώτων.

Δεμένον Δραχ. 1.65.

---

11. Μ. Μαίτερλιγκ

Ἡ Ζωὴ τῶν Μελισσῶν

Μετάφρασις ΧΡ. ΔΑΡΑΛΕΞΗ

Ἡ μετάφρασις ἔγινε ἀπὸ τὴν ὑπερπεντηκοστὴν ἐκδοσιν τοῦ
πρωτοτύπου. Τὸ γεγονός εἶνε ἀρκετὸν διὰ νὰ καταδειχθῇ ἡ ἐξαι-
ρετικὴ ἀξία τοῦ ἔργου ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων ἑνὸς τῶν ἀρίστων
λογοτεχνῶν, φιλοσόφων καὶ ποιητῶν τοῦ αἰῶνος. Ποτὲ δὲν συνη-
νῶθη εἰς ἓν βιβλίον τόση ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια καὶ τόση ποιήσις
τείνουσai πρὸς τὰς βαθυτέρας φιλοσοφικὰς ἀπόψεις περὶ τοῦ ἀν-
θρώπου βίου, καὶ ταῦτα ἐξ ἀφορμῆς τοῦ βίου τῶν Μελισσῶν, ἑνὸς
τῶν θαυμάτων τῆς φύσεως.

Δεμένον Δραχ. 2,10.

---

12. Σπύρου Μελά

Ἀπὸ τὰ ταξείδια μου

Ἐἶνε ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Βαλκανικὴν. Τόσαι
στιγμαί, ποῦ ἐσταμάτησε τὸ μάτι τοῦ συγγραφέως καὶ ἡ σκέψις
του ἐπλεξε ὥραϊα λουλούδια σάν τὸ «Πιενλίνιο», τὸ «Δοξολογία
εἰς τὸ πνεῦμα» καὶ λοιπά.

Ὁ κ. Μελάς εἰς τὰς εἰκόνας αὐτὰς εἶνε ζωγράφος καὶ ποιητής.

Δεμένον Δραχ. 1.65.

Δραχ. 2.50 κατὰ μέγεθος διὰ βιβλία 50 δραχ.

13. Ἀνατόλ Φρανς

Οἱ θεοὶ διψοῦν

Μετάφρασις ΜΠΑΜΠΗ ANNINOY

Τὸ πολύκροτον αὐτὸ ἔργον τοῦ ἐπιφανοῦς Γάλλου-συγγραφέως καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ ANATOL FRANZ, ἔσχε μέχρι τοῦδε ἐν Γαλίᾳ ἐντὸς τετραετίας 140 ἐκδόσεις. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος μαρτυρεῖ ὁποίαν ἐντύπωσιν ἐπροξένησε πανταχοῦ τὸ ὑπέροχον τοῦτο ἔργον, ὅπερ ὑπὸ τύπον μυθιστορικόν, ἀποτελεῖ τὴν πλέον ζωντανὰ καὶ σαρκαστικὴν περιγραφὴν καὶ τὴν πλέον βαθεῖαν ψυχολογικὴν ἀνάλυσιν τῶν συμβάντων καὶ τῶν προσώπων τοῦ μεγάλου δράματος τῆς Γαλικίης Ἐπαναστάσεως.

Δεμένον Δραχ. 2.30.

14. Τζιμ. Ἀμπελᾶ

Κλεοπάτρα

Τοῦ βραβευθέντος δράματός του «Κλεοπάτρα» προτάσσει ὁ κ. Ἀμπελᾶς ἱστορικὴν ἀφήγησιν τοῦ πολιτικοῦ αὐτῆς βίου ἐπὶ τῇ βάσει Ἑλληνικῶν καὶ Ρωμαϊκῶν πηγῶν, ἀποδεικνύοντος τὴν μεγάλην πολιτικὴν ἰδέαν, ἣν περιεῖπεν ἐν μέσῳ ἐορτῶν, ἐρώτων καὶ πολέμων ὡς Ἑλληνίς καὶ τελευταία τῶν ἐπιδιαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἀπειλήσασα καὶ αὐτὴν τὴν Ρώμην. Τὸ σύγγραμμα ἐκδίδεται μετὰ πολλῶν αὐθεντικῶν εἰκόνων.

Δεμένον δραχ. 180.

Μανὸν Λεσκῶ

Μετάφρασις Ι. ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων ἔργων τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας τοῦ 17ου αἰῶνος. Ὑμνος περιπαθῆς, μέχρι λυρισμοῦ, πρὸς τὸν ἔρωτα καὶ βαθεῖα ψυχολογία μιᾶς ἐρωτοπαθοῦς ὅσον καὶ ἰδιοτρόπου Φρόνης. Ἡ ἀπέραντος ἀφοσίωσις καὶ τρυφερότης τοῦ ἐραστοῦ, τοῦ ὁποῦν ἡ ἠθογραφία εἶνε ἀριστοτεχνική, φθάνει μέχρις ἐκμηδενίσεως τῆς ζήλοτυπίας καὶ κορυφώνεται αἰσθηματικώτατα μετὰ τὸ τραγικὸν τέλος τῆς ἡρωίδος.

Δεμένον Δρ. 2.10.

Ἐξεδόθησαν προσέτι ἐκ τῶν Καταστημάτων μας ἐκτὸς τῆς σειρᾶς καὶ τὰ ἑξῆς·

Πολυδίου Δημητρακοπούλου

Τὸ μυστικὸν τοῦ Βοσπόρου

Τὸ πολέμοστον μυθιστόρημα τοῦ κ. Π. Δημητρακοπούλου, ἐξαντληθείσης τῆς πρώτης ἐκδόσεως, ἐκδίδεται πάλιν.

Τὰ μυστήρια τῶν χαρμενίων τοῦ Γιλδίξ, οἱ ἔρωτες τῶν ὁδαλίσκων καὶ Σουλτανισσῶν, τὰ μαρτύρια τῆς καταλυθείσης διὰ τοῦ Συντάγματος τουρκικῆς βαρβαρότητος, αἱ κατασκοπεῖαι τῶν Ἀνακτόρων, τὰ ἐγκλήματα, οἱ φανατισμοὶ περιγράφονται γλαφυρώτατα.

Τὸ ἔργον, ἐκδοθὲν ἐν Γαλλίᾳ, ἔγινε ἀνάρπαστον.

Ἄδետον Δραχ. 2.50.

ΟΣΑΙ ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ

Παραγγείλατε ἐν ἀντίτυπον τοῦ βιβλίου «ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΕΡΙΠΟΙΟΥΜΕΘΑ ΚΑΙ ΝΑ ΤΡΕΦΩΜΕΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ», ἔργον τοῦ διασήμου Ἀμερικανοῦ παιδίατρον Δ. Χόλτ.

Δραχ. 2.50 κατὰ μῆνα διὰ βιβλία 30 δραχ.

Ἀπὸ τὸ βιβλίον αὐτὸ θὰ μάθετε πῶς νὰ περιποιῆσθε τὰ παῖδιά σας, πῶς νὰ προλαμβάνετε ἀσθενείας, πῶς θὰ γίνετε πραγματικαὶ μητέρες. Πῶς θὰ ἀναθρέψετε ὑγιᾶ καὶ εὐχρηστα παῖδιά. Πῶς θὰ ἀποφύγετε ἀσθενείας καὶ κινδύνους.

Δεμένον Δραχ. 4.

ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΠΡΟΣΕΧΩΣ

Πιερ Λουῆς

Ἡ γυναῖκα καὶ τὸ νευρόσπαστον

Ε. Ροστάν

Ὁ Ἀετιδεὺς

Μετάφρασις Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Α. Λαμαρτίνου

Γρατσιέλλα

Μετάφρασις Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

Ι. Μπάνγ

Οἱ τέσσαρες Διάβολοι

Μετάφρασις Δ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Τουργκένιεφ

Ἡ φωλεὰ τῶν εὐγενῶν

Μετάφρασις Θ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ

Πολ. Δημητρακοπούλου

Ἡ Δούκισσα τῆς Πλακεντίας

Ἀθηναϊκὸν Μυθιστόρημα τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀθωνος.

ΑΝΤΙΦΩΝΙΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΙΝ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΑΙΗΣ ΕΠΙΣΤΕΥΣΕΩΣ